Volume XVI 1959-'60 Part I

Cult - H03348 - 16 - 02485 46

ANNALS

OF

ORIENTAL RESEARCH

UNIVERSITY OF MADRAS

CALCUTTA UNIVERSITY CENTRAL LIBRARY

16

1960

NOTICE

Subscriptions, books for review, exchanges and correspondence may be sent to

M. MARIAPPA BHAT,
Editor-in-chief.

UNIVERSITY BUILDINGS,
MADRAS-5.

© University of Madras, 1960.

Volume XVI 1959-'60 Part I

ANNALS
OF
ORIENTAL RESEARCH

UNIVERSITY OF MADRAS

5.5.5
Ann

CALCUTTA UNIVERSITY CENTRAL LIBRARY

Editor-in-chief
SRI. M. MARIAPPA BHAT

Editorial Board

DR. R. P. SETHU PILLAI
SRI N. VENKATA RAO
DR. S. K. NAYAR
DR. V. RAGHAVAN
DR. S. SHANKAR RAJU NAIDU
SRI A. S. USHA

1960

Annals of Oriental Research

EDITORIAL BOARD

Sri M. MARIAPPA BHAT (Editor-in-Chief)	*Head of the Dept. of*	*Kannada*
Dr. R. P. SETHU PILLAI	,,	*Tamil*
Sri N. VENKATA RAO	,,	*Telugu*
Dr. S. K. NAYAR	,,	*Malayalam*
Dr. V. RAGHAVAN	,,	*Sanskrit*
Dr. S. SHANKAR RAJU NAIDU	,,	*Hindi*
Sri A. S. USHA	,,	*Arabic Persian and Urdu*

Published by the University of Madras
Twice a Year

Annual Subscription : Rs. Four

CONTENTS

		Pages
Tamil		
Neyhtal or the Coastal Region *By R. P. Sethu Pillai*	...	1—3
Thiruvengadam *By B. R. Purushothama Naidu*	...	1—8
Proverbs in Tamil *By Dr. M. Rajamanikkam*	...	1—12
Telugu		
Vyakaranamulu-Kavi Prayoga Sarali *By N. Venkata Rao*	...	1—43
Samskrtha Nataka Lokamu *By S. Ramakrishna Sastry*	...	125—170
Kannada		
-Uḷ., An Archaic Kannada Suffix *By M. M. Bhat*	...	1—5
Janapada Geethagalu *By A. Shanker Kedilaya*	...	1—25
Malayalam		
A Page from the History of Malayalam Language *By S. K. Nayar*	...	1—4
Tolkappiyam—Eluttatikaram (Translation) *By K. N. Ezuthachan*	...	1—24
Sanskrit		
Corrections and Emendations in the Text of the Kathasaritsagara *By V. Raghavan*	...	1—5
Language of Social Hierarchy *By K. Kunjunni Raja*	...	1—16
Corrections and emendations in the portion of Prabhavali (not published by the University) *By S. S. Sastry*	...	1—16
Hindi		
Andal and Meera *By S. Shankar Raju Naidu*	...	1—17
Persian		
Persian Literature in Tamilnad during 18th & 19th Centuries *By Muhammad Yousuf Kokan Umri*	...	1—11

LIST OF EXCHANGES

ENGLISH

1. *Annals of the Bhandarkar Oriental Research Institute, Poona*
2. *Epigraphia Indica*
3. *The Journal of Sri Venkateswara Oriental Institute, Tirupati*
4. *The Journal of the Oriental Institute, Baroda*
5. *The Journal of the Uttar Pradesh Historical Society, Lucknow*
6. *The Journal of Oriental Research, Madras*
7. *The Journal of the Madras University, Madras*
8. *The Journal of the Osmania University, Hyderabad (Deccan)*
9. *The Journal of the Gauhati University, Gauhati (Assam)*
10. *The Journal of the Bombay University, Bombay*
11. *Half-yearly Journal of the Mysore University, Mysore*
12. *Bulletin of the Government Oriental Manuscripts Library, Madras*
13. *Bulletin of the Archeological Survey of India—Ancient India*
14. *Tamil Culture, Madras*
15. *The Vikram, Vikram University, Ujjain*
16. *Indian Philosophy and Culture*
17. *Brahma Vidya, Advaita Sabha, Kumbhakonam.*

TAMIL

18. *Tamil Pozhil*

TELUGU

19. *Andhra Sahitya Parishat Patrika, Kakinada, East Godavary Dt.*
20. *Parisodhana (Research Journal), Madras*

KANNADA

21. *Kannada Sahitya Parishat Patrika, Bangalore*
22. *Prabuddha Karnataka, University of Mysore.*

MALAYALAM

23. *The S. P. Traimasikam*

HINDI

24. *The Nagari Pracharini Sabha Journal, Benares*

NEYHTAL
OR
THE COASTAL REGION

By R. P. SETHU PILLAI

Tamil Nād is a land with a long coast-line. The coast along the Chola country was known as Chola-mandala-k-karai, the coast of *Chola-mandalam* in the ancient days. This name was corrupted into Coramandel by the Europeans. The coast of Pandya Nad came to be called *Muttuk-karai* or the Pearl Coast by foreigners as pearl oysters thrived there from time immemorial. The coast of Chera Nad enjoyed the name of *Mēl-karai* or the West Coast.

The very names of some of the villages situated on the sea-coast are suggestive of their geographical features. *Kīḻa-karai* or the East Coast is the name of a village in Pandya Nad. Pearl-fishing operations were carried on there on a large scale. In later times, it was the place of Sithakati, a Muslim merchant prince, and Patron of Tamil poets. A village standing at the mouth of the river Vaigai is known as *Ārran-karai*. At one time it was a centre of trade in conch. A village lying close to Rameswaram bears the name of *Kōḍi-karai*. This place is mentioned in the writings of Ptolemy and other Greek geographers. In former times it was the port of embarkation from South India to Ceylon by the shortest route.

A place endowed by nature with facilities for shipping-trade was known as *Tuṟai* or port. The ancient ports were mostly situated at river-mouths. It is mentioned in the Tamil classics that *Kumari-t-tuṟai* in the Pandya country stood at the spot where the Kumari river joined the sea. Saint Kumaraguruparar extols in a song the splendour of the pearls that grew in the oyster-beds off this port. *Kumari-t-tuṟai* was submerged in a deluge. Two thousand years ago, *Korkai* flourished as a great port in the South. The pearls yielded by the sea near this place entered foreign markets and fetched fabulous prices. The Pandya king came to be called the Lord of Korkai by reason of the great prosperity of this port.

The harbour of Korkai which stood at the mouth of the river Tambiraparani got silted up in course of time. Consequently, a coastal village nearby known as *Kāyal* developed apace into a sea-port town of importance. By the thirteenth century its reputation as a great city was established. Marco Polo, the Italian traveller, noticed the prosperity of Kāyal when he visited the place in the course of his peregrinations. He has recorded the uninterrupted flow of commerce at this port by way of export and import of commodities. He has also described at great length the pearl-fishing operations that he saw there. This port also, got silted up as time rolled on. Today, this site is marked by a small settlement of fisherfolk. It lies three miles inland, and is called *Punnai-kāyal* or the lagoon of mast-wood trees.

The cities situated on the sea-coast are called by the generic name *Paṭṭinam*. Two thousand years ago, the city of *Kaviri-pūm-paṭṭinam* at the mouth of the Kaviri, flourished in all its grandeur as a great port of Tamil-akam. It was the Paṭṭinam par excellence. An idyll composed by an ancient poet in praise of the glory of this place is named "Paṭṭina-p-palai." A merchant prince of this place who renounced the world and rose to fame as a great saint is called Paṭṭinathār or the Great soul of Kaviri-pūm-paṭṭinam. It will thus be seen that the name Pattinam stood for Kaviri-pum-pattinam alone of all coastal towns in the ancient past. This city has been glorified as *Pūm-pukār* or the city beautiful in Cilappatikaram. A close examination of the names Pūm-paṭṭinam and Pūm-pukār will clearly show that this place was considered to be a beautiful city at one time.

Ancient Tamil classics indicate in a way the lay-out of the noteworthy coastal cities of those times. Every coastal city was composed of two main divisions. One division was called *Ūr* and the other *Paṭṭinam*. The two divisions of the city of Pūm-pukār were known as *Maruv-ūr-pākkam* and *Paṭṭina-p-pākkam*. They were together called Kaviri-pūm-paṭṭinam. Likewise the city of *Nāgai* on the Chola-mandala Coast also consisted of two parts. The places now known as *Nāgūr* and *Nāga-p-pattinam* were treated in ancient times only as two divisions of one and the same coastal city. This city flourished as a great sea-port at the time when *Tiru-Ārūr* was the capital of the Chola kingdom. The

Thevaram hymn in praise of the local Siva temple refers to this place as *Kaḍal-nāgai*. The port is situated at the mouth of the river *Kaḍuvāy*. It is worthy of note that Saivism, Vaishnavism and Buddhism held equal sway in the city at one time. The Vishnu temple in Nāgai has been glorified by saint Thirumangai Alvar. There are seventy Thevara hymns addressed to the presiding deity of the local Siva temple known as *Kārōṇam*.s It is seen from old inscriptions that famous Buddhist monasteries existed in this city during the reign of Raja Raja Chola. Kaḍalnāgai thus presented the features of a great sea-port city where followers of different faiths lived in peace side by side.

Further, the famous port of Musiri in Chera Nad was likewise composed of two parts. The residential area was known as *Koḍum-kōḷūr* and the harbour area as *Makothai-paṭṭinam*.

In Pandya Nad there are a few coastal towns like *Kāyal-paṭṭinam*. As the present residents of Kāyal-paṭṭinam are mostly Muslims, this place is also called *Sōṇakar-paṭṭinam*. It is noted for its salt-trade. *Chathuranga-paṭṭinam* is a minor port on the Chola Mandala coast. It lies a little to the north of the mouth of river Pālār which flows through the Chingleput District. *Chatturvi* is a shortened form of the name of this port. Europeans called it Sadras.

Small settlements on the sea-shore are known as *Pākkam*. Some Pakkams exist even now in the vicinity of Madras. *Chēpākkam*, *Kōdam-pākkam*, *Mīnam-pākkam*, *Villi-vākkam* and the like are settlements which have come into existence in the vicinity of the sea-shore The hamlets which once existed as separate Pakkams form now part and parcel of the city itself. *Pudupakkam*, *Purasa-pakkam*, *Chē-pākkam*, *Nungam-pakkam* and other hamlets are merged in Madras now.

The soil of coastal strips is mostly saline. Saline soil is called Kaḷar. This word occurs as a suffix in some place-names. *Thiru-k-kaḷar* is a sacred spot sanctified by Thevara hymns. Any stretch of land covered by salt-pans is known as *Aḷam*. The village of *Pēraḷam* near Nannilam in the Tanjore District is noted for its salt manufacture. The name itself is suggestive of the nature of the soil.

The inhabitants of coastal lands are known as *Valayar*, *Sembaḍavar* and *Parathavar*. Their settlement is called *Kuppam*. There are several Kuppams lying on the Madras shore. *Kaṭṭu-k-kuppam*, *Nochi-k-kuppam*, *Cōlai-k-kuppam* are all hamlets inhabited by fishermen.

ஸ்ரீ:

மாறன் மலரடி வாழ்க.

திருவேங்கடம்

B. R. புருஷோத்தம நாயடு

தமிழ் ரீடர், சென்னைப் பல்கலைக் கழகம், சென்னை.

வேங்கடம் என்பதற்குத் தன்னை அடைந்தவர்களுடைய பாவங்களை எல்லாம் போக்குவது என்பது பொருள். அங்ஙனம் அன்றித் தன்னை அடைந்தவர்கட்கு அழிவில்லாத செல்வத்தைக் கொடுப்பது என்றும் பொருள் கூறுதலும் ஆம். வேம் - அழிவின்மை; கடம் - செல்வம். "பரன், சென்று சேர் திருவேங்கட மா மலை ஒன்றுமே தொழ நம் வினை ஓயுமே", "திருவேங்கடம் நங்கட்கு சமன் கொள் வீடு தரும் தடம் குன்றமே" என்பன தமிழ்மறை. திருமகள் கேள்வனை இறைவன் எழுந்தருளியிருக்கின்ற திவ்ய தேசங்களுள் இரண்டாவதாக எண்ணப்பட்டு வருவது. கோயில், திருமலை, பெருமாள் கோயில் என்றும்; போக மண்டபம், புஷ்ப மண்டபம், தியாக மண்டபம் என்றும் வழங்கி வருதல் மரபு. போக மண்டபம் - திருவரங்கம். புஷ்ப மண்டபம் - திருமலை. தியாக மண்டபம் - காஞ்சிபுரம். இது திருமலை என்றும், திருப்பதி என்றும் வழங்கப் பெறும்.

இதற்கு '**வேதவெற்பு**' என்ற பெயரும் உண்டு. வேதம் என்றது, வடமொழி தென்மொழி மறைகளை. இறைவனால் மயர்வற மதிநலம் அருளப்பெற்ற ஆழ்வார்கள் பதின்மருள் ஒன்பதின்மரால் பாடப்பட்ட சிறப்பு வாய்ந்தது திருவேங்கடம். வடநாட்டுத் திவ்விய தேசங்கள் பன்னிரண்டனுள் ஒன்று. "கண்ணுவான் என்றும், மண்ணோர் விண்ணோர்க்கு, தண்ணார் வேங்கட, விண்ணோர் வெற்பனே" என்றும், 'தண்ணருவி வேங்கடமே, வானோர்க்கும் மண்ணோர்க்கும் வைப்பு" என்றும் சொல்லுகிறபடியே உபய விபூதியில் உள்ளார்க்கும் சேமித்து வைத்த செல்வம்போல அடையத்தக்கதாக இருப்பது.

"ஏதமில் ஆயிரம்", "கெடலில் ஆயிரம்", "பொய்யில் பாடல் ஆயிரம்", "ஆணை ஆயிரம்", "வழுவிலாத ஒண்தமிழ்கள் ஆயிரம்", "அழிவில்லா ஆயிரம்", "பொய்ம்மொழி ஒன்று இல்லாத மெய்ம்மையாளன்", "மெய்க்காவலன் மெய்யடியான்" என்பன போன்ற ஸ்ரீசூக்திகளால் ஆழ்வார்களுடைய ஸ்ரீ சூக்திகள் '**வாய்மொழி**' என்பது பெறுதும்.

"சித்து அசித்தொடு ஈசன்என்று செப்புகின்ற மூவகைத்
தத்துவத்தின் முடிவு கண்ட சதுர்மறைப் புரோகிதன்."

என்றார் வில்லிபுத்தூராழ்வார்.

" ஈவினுள் நின்று மலரும் ஞானக் கலைகளுக் கெல்லாம்
ஆவியும் ஆக்கையும் தானே அழிப்போடு அளிப்பவன்
தானே."

" செந்நிறத்த தமிழோசை வடசொல்லாகி."

" இன்பப் பாவினை."

" மன்னு மறைநான்கும் ஆனை, புல்லாணித்
தென்னன் தமிழை வடமொழியை."

" அமரர்கள்தம் தலைவனை அந்தமிழின் இன்பப்
பாவினை அவ்வடமொழியைப் பற்றற்றார்கள்
பயிலரங்கத்து அரவணையில் பள்ளிகொள்ளும்
கோவினை."

என்பன போன்ற வாய்மொழிகளால் இறைவன் வட மொழி தென் மொழி என்னும் இரு மொழிகளின் வடிவங்களாக உள்ளான் என்பது போதரும். இங்ஙனம் போதரும் பொருளை ஓலைப்புறத்தே கேட்டுப் போகாதே எல்லாரும் கண்ணாலே கண்டு அநுபவிக்கலாம்படி அவ்விறைவன் வந்து நிற்கின்ற இடம் இத் திருமலை என்பதனை நாம் நினைவிற் கோடல் வேண்டும். இரு மொழிகளுக்கும் எல்லை நிலம் அன்றே திரு வேங்கடம்?

I. " வட வேங்கடம் தென்குமரி
ஆயிடைத்
தமிழ் கூறும் நல்லுலகத்து "

என்பது தொல்காப்பியம்.

'நீணிலம் கடந்த நெடு முடி அண்ணலை நோக்கி உலகம் தவஞ்செய்து வீடுபெற்ற மலையாதலானும் எல்லாராலும் அறியப்படுதலானும் வேங்கடத்தை எல்லையாகக் கூறினார்' என்பது அச் சூத்திரப் பகுதிக்கு [1] நச்சினார்க்கினியர் எழுதிய விசேட வுரை.

---

1. " பயின்ற கேள்விப் பாரத்து வாசன்
சான்மறை தணிந்த சற்பொரு ளாகிய
தூய ஞானம் நிறைந்த சிவச்சுடர்
தானே யாகிய தன்மை யானன்
மலின்ற வாய்மை நச்சினார்க் கினியன்."

என்று புகழப்பட்டவர் நச்சினார்க்கினியர்.

"இனி, அவர், (சிவஞான முனிவர்) 'தமிழ் நாட்டிற்கு வடக்கட் பிற எல்லையும் உளவாக வேங்கடத்தை எல்லையாகக் கூறினர்; அகத்தியனுர்க்குத் தமிழைச் செவியறிவுறுத்த செந் தமிழ்ப் பரமாசாரியனுகிய அறுமுகக் கடவுள் வரைப்பு என் னும் இயைபு பற்றி' என்ருர். அது கருத்தாயின், அவர் தாமே 'இருமொழிக்கும் கண்ணுதலார் முதற் குரவர்' எனக் காஞ்சிப் புராணத்துட் கூறலான், அறுமுகக்கடவுளுக்குத் தந்தையாகலானும் அகத்தியனுர்க்குக் குரவனுகலானும் அக் கண்ணுதல் வரைப்பினுள் ஒன்றைக் கூறல் வேண்டும்: அற் றன்று; இருவரும் அபேத மாதல் கருதி அங்ஙனம் கூறினர் எனில், தெற்கின் கண்ணும் அறுமுகக்கடவுள் வரைப்பினுள் ஒன்றே கூறல் வேண்டும்: அங்ஙனம் இன்மையானும், எல்லை கூறல் யாவர்க்கும் ஒப்ப முடிந்ததாதல் வேண்டு மாதலின்,

'வீங்கு நீர் அருவி வேங்கடம் என்னும்
ஓங்குயர் மலையத்து உச்சி மீமிசை
விரிகதிர் ஞாயிறும் திங்களும் விளங்கி
இருமருங்கு ஒங்கிய இடைநிலைத் தானத்து
மின்னுக்கொடி உடுத்து விளங்கு விற் பூண்டு
மன்னிற மேகம் நின்றது போலப்
பகை அணங்கு ஆழியும் பால்வெண் சங்கமும்
தகைபெறு தாமரைக் கையின் ஏந்தி
நலங் கிளர் ஆரம் மார்பிற் பூண்டு
பொலம் பூ ஆடையிற் பொலிந்து தோன்றிய
செங்கண் நெடியோன் நின்ற வண்ணமும்'

என இளங்கோவடிகள் கூறினமையும், திருமுருகாற்றுப் படையுள் முருகோன் மலை எனப் பரங்குன்று முதலாய பிற கூறல் அன்றி வேங்கடத்தை அவன் மலை என நக்கீரனுர் கூறு மையும், புராணங்களுள் பல நெடியோன் குன்றம் எனவே கூறலும் ஆயின் வேங்கடம் அறுமுகக் கடவுள் மலையாம் என்பது எல்லார்க்கும் ஒப்ப முடியாமை பெறப்படலானும், பிற்காலத்தார் சிலர் வேறு கூறின் அது பிரமாணம் ஆகா மையானும், முருகன் குறிஞ்சி நிலத் தெய்வம் ஆகலின் அமை யும் எனின், கயிலாயத்தையும் மேருவையும் கண்ணுதல் மலை எனவும் பொதியிலை அகத்தியன் மலை எனவும் கூறல் அன்றி அவன் மலை எனக் கூறல் இன்மையான், அவ்வாறே வேங்கடமும் நெடியோன்மலை ஆகல் அன்றி அறுமுகக் கடவுள் வரைப்பு எனல் கூடாமையானும் அது பொருந்தாது என்பது."

என்பது இயற்றமிழ்ப்புலவர் அரசஞ்சண்முகனார் கூறிய உரை. (பாயிர விருத்தி, ப. 200).

"வேங்கடம் குமரி தீம்புனற் பௌவ மென்று
இந்நான் கெல்லை தமிழது வழக்கே."

என்றார் சிகண்டியாசிரியர்.

"வடக்கும் தெற்கும் குடக்கும் குணக்கும்
வேங்கடம் குமரி தீம்புனற் பௌவம் என்று
இந்நான் கெல்லை அகவயிற் கிடந்த
நூலதின் முறையே வாலிதின் விரிப்பின்."

என்றார் காக்கை பாடினியார்.

"பனிபடு சோலை வேங்கடத் தும்பர்
மொழிபெயர் தேஎத்த ராயினும் நல்குவர்."

என்பது அகநானூறு, 211. செய்.

"நெடியோன் குன்றமும் தொடியோள் பௌவமும்
தமிழ்வரம்பு அறுத்த தண்புனல் நன்னாட்டு."

என்றார் இளங்கோவடிகள். (சிலப். வேனிற் காதை.)

வடசொற்கும் தென்சொற்கும் வரம்பாகி
நான்மறையும் மற்றை நூலும்
இடைசொற்ற பொருட்கெல்லாம் எல்லையதாய்
நல்லறத்துக்கு ஈறாய் வேறு
புடைசூற்றும் துணையின்றிப் புகழ்பொதிந்த
மெய்யேபோற் பூத்து நின்ற
உடைசூற்றும் தண்சாரல் ஒங்கிய வேங்
கடத்திற் சென்று உறுதிர் மாதோ.

என்றார் கவிச் சக்கரவர்த்தி கம்பநாட்டாழ்வார்.

(காடவிட்ட படலம், 29.)

"அரவணைச் செல்வன் வாழும் அந்தமிழ் நிலத்தின் எல்லைத்
திருமலை கண்டு, உணர்ந்தோர் செறிவினைத் தொடர்அறுக்கும்
பெருமலை கண்டு இறைஞ்சி, பிறங்கு வெள் ளருவி தாழும்
பொருவரும் ஏம கூடப் பொருப்பினை இனிது கண்டான்."

என்றார் துறைமங்கலம் சிவப்பிரகாச முனிவர்.

(சீகாளத்திப் புராணம்.)

"நீலத் திரைக்கட லோரத்திலே-நின்று
நித்தம் தவஞ்செய் குமரிஎல்லை - வட
மாலவன் குன்றம் இவற்றிடை யேபுகழ்
மண்டிக் கிடக்கும் தமிழ்நாடு."

என்றார் பாரதியார்.

இதுகாறும் மேலே கூறிப் போந்தவாற்றால் இறைவன் செந்திறத்த தமிழ் ஓசை வட சொல்லாகி நிற்பதற்குச் சான்றாக நிற்கின்றது இத் திருமலை என்பது தெளிதல் தகும்.

II. "வீங்குநீர் அருவி வேங்கடம் என்னும்
ஓங்குயர் மலையத்து உச்சி மீமிசை
விரிகதிர் ஞாயிறும் திங்களும் விளங்கி
இருமருங்கு ஒன்றிய இடைநிலைத் தானத்து
மின்னுக்கொடி உடுத்து விளங்கு விற் பூண்டு
நன்னிற மேகம் நின்றது போலப்
பகையணங்கு ஆழியும் பால்வெண் சங்கமும்
தகைபெறு தாமரைக் கையின் ஏந்தி
நலங்கிளர் ஆரம் மார்பிற் பூண்டு
பொலம் பூ ஆடையிற் பொலிந்து தோன்றிய
செங்கண் நெடியோன் நின்ற வண்ணமும்."

என்றார் இளங்கோவடிகள். (சிலப்பதி. காடுகாண்காதை.)

"புடையது நெடுமால்வரைக் கப்புறம் புகினும்"

என்றார் ஆசிரியமாலை யுடையார்.

வெறிகொள் அறை அருவி வேங்கடத்துச் செல்வின்
நெறிகொள் படிவத்தோய் நீயும் — பொறிகட்கு
இருளீயும் ஞாலத்து இடரெல்லாம் நீங்க
அருளீயும் ஆழி யவன்.

என்றார் ஐயனாரிதனார். (புறப்பொருள் வெண்பாமாலை.)

தேனேங்கு சீழல் திருவேங் கடமென்றும்
வானேங்கு சோலை மலையென்றும் — தானேங்கு
தென்னரங்கம் என்றும் திருவத்தி யூரென்றும்
சொன்னவர்க்கும் உண்டோ துயர்.

என்றார் பாரதம் பாடிய பெருந்தேவனார்.

(பெருந்தேவனார் பாரதம்.)

வலங்கொள் நேமி மழைகிற வானவன்
அலங்கு தாளிணை தாங்கிய அம்மலை
விலங்கும் வீடுறு கின்றன மெய்ந்நெறிப்
புலங்கொள் வார்கட் கணியது பொய்க்குமோ?

என்றார் கவிச்சக்கரவர்த்தி கம்ப நாட்டாழ்வார்.

மற்றும், கம்பராமாயணம் நாடவிட்ட படலத்தில் 27, 28, 29-ஆகிய மூன்று செய்யுட்களும், ஆறு செல் படலத்தில்

33, 34, 35, 37-ஆகிய நான்கு செய்யுட்களும் இத் திருமலையின் சிறப்பினையே கூறுவனவாம்.

"உபசாந்த சித்த குருகுல பவபாண் டவர்க்கு வரதன்மை
யுருவோன் ப்ரசித்த நெடியவன் ருஷிகேசன்
உலகின்ற பச்சை உமைஅணன் வடவேங் கடத்தி னுறைபவன்
உயர் சார்ங்க சக்ர கரதலன் மருகோனே!"

என்றார் அருணகிரிநாதர்.

(திருப்புகழ். 'இபமாந்தர் சக்ரபதி' என்ற செய்யுள்.)

III. "தென்னதென னென்று வண்டுமுரல் திருவேங்கடத்து
என்னுனை என்னப்பன் எம்பெருமான் உளனெகவே."

"திணரார் மேக மெனக் கவிறு சேரும் திருவேங்கடத்
தானே!"

என்ற திருவாய்மொழியிலேடும், "லக்ஷணைபேதமாய் இருப்பது ஒரு யாகை நின்ற விடத்தே ஆயிரம் யாகைகள் வந்து சேருமாதலின் 'மழைக் கவிற்றினம் சேர்' என்கிறார். அங்கு நிற்கிறதும் 'சோலை மழை கவிறே' யன்றே? இதனால், அக்குண்டான விலங்குகளும் ஓர் இனமாய் ஆயிற்று இருப்பது என்பதனைத் தெரிவித்தபடி" என்ற வியாக்கியானத்தோடும்

"புன்தலை மடப்பிடி இனையக் கன்று தந்து
குன்றக நல்லூர் மன்றத்துப் பிணிக்கும்
கல்விழி அருவி வேங்கடங் கிழவோன்."
(புறம். 389.)

"வடவயின்
வேங்கடம் பயந்த வெண்கோட்டி யானை."
(அகம். 27.)

"கறையடி மடப்பிடி கானத் தலறக்
களிற்றுக்கன் றொழித்த உவகையர் கலிசிறந்து
கருங்கால் மராத்துக் கொழுங்கொம்பு பிளந்து
நெடும்பொளி வெண்ணெர் அழுந்துபடப் பூட்டி
நெடுங்கொடி நுடக்கும் நியம மூதூர்
நறவுகொடை நல்லில் புதவுமுதல் பிணிக்கும்
கல்லா இனையர் பெருமகன் புல்லி
வியன்தலை நன்னாட்டு வேங்கடம்." (அகம். 83.)

என்னும் பாடற்பகுதிகள் ஒப்புமை உடையன.

IV. கோயில் திருமலை பெருமாள்கோயில் என்றும், போகமண்டபம் புஷ்பமண்டபம் தியாகமண்டபம் என்றும், திருவாங்கத்திற்கு அடுத்தபடியாகத் திருவேங்கட்டத்தை வைத்து நம் பெருமக்கள் வழங்கி வருகின்றதனை முன்னரே கூறியுள்ளேன்.

"விரிதிரைக் காவிரி வியன்பெருந் துருத்திப்
திருவமர் மார்பன் கிடந்த வண்ணமும்."

"வீங்குநீர் அருவி வேங்கடம் என்னும்
ஓங்குயர் மலையத்து உச்சி மீமிசைச்
.....
செங்கண் நெடியோன் நின்ற வண்ணமும்
என்கண் காட்டு என்று என் உள்ளங் கவற்ற
வந்தேன் குடமலை மாங்காட் டுள்ளேன்."

என்று திவ்யதேச யாத்திரை செய்யப் போந்த ஓர் அந்தணன் கூறுவதாக அவன் கூற்றில் வைத்து, மேலே கூறிய முறை பிறழாமல் தம் சிலப்பதிகாரத்தில் இளங்கோவடிகள் கூறுவ தால், கோயில் திருமலை பெருமாள்கோயில் என்று வழங்கும் வழக்கு நம் தமிழ் நாட்டில் பண்டு தொட்டே வழங்கி வருகின்ற பெருவழக்காகும் என்று தெளிதல் தகும்.

V. "ஈன்றுநாள் உலந்த மென்னடை மடப்பிடி
கன்றுபசி கனிஇய பைங்கண் யானை
முற்ற மூங்கில் முகைதருபு ஊட்டும்
வென்வேல் தொண்டையான் வேங்கட நெடுவரை."
(அகநானூறு, 85).

"விளைநவில் யானை விறற்போர்த் தொண்டையர்
இனமழை தவழும் ஏற்றரு நெடுங்கோட்டு
ஒங்குவெள் ளருவி வேங்கடத் தும்பர்."
(அகநானூறு, 213).

என்ற செய்யுட் பகுதிகளால் திருவேங்கடத்தைத் தொண்டை மான் சக்கரவர்த்தி ஆண்டு வந்தமை தெளிதல் தகும். அவ் வரசர்பெருமான் திருவேங்கடமுடையானிடத்தில் ஈடுபட்டுப் பரமவைஷ்ணவனாய் ஒழுகி வந்தான் என்றும், அவனுக்குப் பகைவர்களால் துன்பம் நேர்ந்த காலத்துப் பக்தவத்சலனும் அடியார்க்கு எளியனுமான அப்பெருமான் தனது திருவாழித் திருச்சங்குகளை விடுத்து அவனுக்கு நேர்ந்த துன்பத்தை நீக்கி னான் என்றும், அது காரணமாகவே சிலகாலம் திருவாழித் திருச் சங்குகள் நீங்கி இருந்தான் என்றும் வரலாறு கூறு கின்றது. இவ் வரலாற்றால் அத் திருமலையில் எழுந்தருளியிருக் கின்ற இறைவனுடைய வாத்ஸல்யம் என்ற ஒப்புயர்வு அற்ற குணம் தோன்றுகிறது. "மண்ணோர் விண்ணோர் வைப்பில், போகின்ற ஏழுலகுக்கு உயிர் பாசம் வைத்த நிகரில் வாத்ஸல் யம் உஜ்ஜ்வலம்" என்பது ஆசார்யஹ்ருதய ஸ்ரீசூக்தி, சூத். 160.

திவ்யகவி பிள்ளைப்பெருமாளய்யங்காரும் தாம் பாடிய திருவேங்கடத்தந்தாதியில் இவ் வரலாற்றினையே அக ப் பொருள் துறையில் அமைத்து

தனித்தொண்டை மாகிலத் தேபுரி
வார்க்கருள் தாளுடையாய்!
தொனித்தொண்டை மான்நெடு வாய் பினந்
தாய்! துங்க வேங்கடவா!
முனித்தொண்டை மான்கையில் சங்காழி
நல்கி என் மூரற் செவ்வாய்க்
கனித்தொண்டை மான்கையில் சங்காழி
கோடல் கருமம் அன்றே.

என்று நயம்படப் பாடியிருத்தல் காணலாகும்.

"கின்னரம் முரலும் அணங்குடைச் சாரல்
மஞ்ஞை யாலும் மரம் பயில் இறும்பின்
கலை பாய்ந்து உதிர்த்த மலர்வீழ் புறவின்
மந்தி சீக்கும் மாதுஞ்சு முன்றில்
செந்தீப் பேணிய முனிவர் வெண்கோட்டுக்
கவிறு தரு விறகின் வேட்கும்
ஒளிறிலங்கு அருவிய மலைகிழ வோனே."

பெரும்பாணாற்றுப்படை, 494 - 500.

இவ்வடிகளிற் குறிக்கப்படுகின்ற மலை திருவேங்கடமே என்பதனைக் கற்றோர் யாவரும் அறிவர். இத் திருமலையில் மந்தி சீக்கும் முன்றிலிலே களிறு தரு விறகினாலே செந்தீயைப் பேணி வேட்கும் இம் முனிவர்களின் சிறப்பினையே,

இருவினையும் இடைவிடா வெவ்வினையும்
இயற்றுதே இமையோர் ஏத்தும்
திருவினையும் இடுபதம் தேர் சிறுமையையும்
முறை யொப்பத் தெளிந்து நோக்கிக்
கருவினை யதிப்பிறவிக் கென்றுணர்ந்தங்
கது கனியும் கடையில் ஞானத்
தருவினையின் பெரும் பகைஞர் ஆண்டுளர் எண்
டிருந்தும் அடி வணங்கற் பாலார்.

என்று கம்பநாட்டாழ்வாரும் சிறப்பித்துப் பாடிப் போந்தார்.

இதுகாறும் கூறியவாற்றால் வேத வெற்பாய், அதனால் இருமொழிக்கும் எல்லையதாய், விண்ணோர்க்கும் மண்ணோர்க்கும் வைப்பாய், அகலகில்லேன் இறையும் என்று அலர்மேல் மங்கையுறை மார்பனுய் நீணிலங்கடந்த நெடு முடியண்ணலாய இறைவன் எழுந்தருளியிருக்கும் இடமாய், திருமலை என்று சிறப்பித்துச் சொல்லப்படுவதாய தண்ணீர் திருவேங்கடத்தினது தொன்மை ஒருவாறு உணர்தல் தகும்.

ஆழ்வார் எம்பெருமானர் சீயர் திருவடிகளே அரண்.
மாறன் மலரடி வாழ்க.

PROVERBS IN TAMIL

Dr. M. RAJAMANIKKAM
Reader in Tamil

I

ORIGIN OF PROVERBS:

1. Gopalan and Govindan were two friends. One day, they both went to a house, where they were well fed. After meals, they were returning from that house. Govindan then showed Gopalan a ring which he had stolen from the house where they had their food. He also described how he managed to steal the ring. This made Gopalan very sad, and also very angry. With great pain in his heart he asked, "How can you do 'Kannam' where you had your 'Annam'?" (கன்னம் இட்ட வீட்டில் கஞ்சம் இடலாமா?) The Tamil word 'Kannam' means making a hole in the wall with a view to stealing something. And the other word 'Annam' means boiled rice or food. The proverb says, in other words, 'How can you *steal* where you had your *meal*?'

These words of Gopalan spread widely in society. Because they conveyed the appropriate meaning in well-chosen words, they made a deep impression on people's minds. No one knew when Gopalan said this. But, these words are widely prevalent in the colloquial language of the people, even to this day. The passage of time made these simple words gain entry into the literary works of scholars. Therefore, it may be said that these old words have become a *proverb*, which has taken an enduring and everlasting place in the spoken and written language of the people. These words were uttered long, long ago. Therefore they were called "PALA MOLI" or 'old saying'. Thus, it may be said that proverbs had their origin in simple occurrences.

2. Four men went to a house. They whiled away their time talking to the house-owner. One of the four stole a small money-bag which the owner had kept on the mantel-piece and hid it. Sometime later, the owner wanted to purchase something and looked at the mantel-piece. The money-bag was not there. His face was downcast. He thought one of the four visitors must have stolen it, but he felt it very delicate to accuse any one.

Looking at his downcast face and confused state of mind, one man asked in an excited manner, "Why is it that your genial face has suddenly become sorrowful? What has happened? Please tell us." Two other persons also echoed the question with similar excitement. But the man who stole the bag did not open his mouth.

The house-owner then said, "My friends, I left a money-bag on the mantel-piece. When you came here, it was in that place. No one else has come here ever since. And yet, it has disappeared. I was hesitating how to tell you." At this, one of the four persons expressed much surprise, and said, "Is that so? How strange! We won't mistake you. You may search every one of us." Two others also endorsed what he said.

The man who stole the bag did not speak. His face was dark and gloomy. His heart was palpitating. The three friends looked at his face. One man said, "What, my friend, why is your face downcast? How is it you have not uttered a single word? Did you see that bag?" The thief shouted excitedly, "No! No!!'

Immediately, the first friend said, "When the house-owner said that he could not find his money-bag, three of us were in a state of flutter and excitement. But you have not opened your mouth and said a single word. Three of us told our friend, 'You can search us all.' Even then, you kept quiet. Now you are blinking in a strange manner. Even if you say you have not stolen the bag, your face reveals quite a different tale. *The state of your 'Agam' is revealed in your 'Mugam.*" In other words, the face is an index of the mind (அகத்தின் அழகு முகத்தின் தெரியும்). Immediately, the thief who was thus caught, handed over the bag, and asked them to forgive him.

A similar occurrence may have taken place in times of old. Then one person said that the *face is an index of the mind*, and this saying widely spread and took root in society. Tiruvalluvar, the great author of the world-famous classic, Tirukkuṛaḷ, has said:

> "Just as the mirror reflects the object,
> Even so the face reflects the mind."

It would be seen that the couplet embodies the proverb that has been quoted. Another poet has said, 'There is nothing which

reveals your innermost thoughts so much as your face." He also bases his saying on that proverb. Thus, what one man says spreads in society and, in course of time, finds entry into literary works, and becomes an 'old saying' or a *proverb*.

PROVERBS IN THE WEST:

A bird was caught by a man. Another person drew his attention to two birds which were in the bush, and added that there were about ten birds near by, and hundred birds in the air. The bird-catcher said, "We have to catch the two birds in the bush, ten birds in the forest, and the hundred birds in the air, only in future. We cannot say with definiteness how many of them we would be able to catch. Only one thing is definite and certain, and that is the bird in the hand. *A bird in the hand is worth two in the bush.*"

What he said in the end is in accordance with the conclusion of intelligence. Therefore, in course of time, it spread among the people, took root in spoken language, and ultimately became a proverb.

Thus, what has become an old saying in the spoken language is adopted by a writer directly, or used by him to point a moral or adorn a tale.

In England, for example, a number of proverbs arose as time passed, which illustrate the habits and customs of the English people, and also reflect the environment in which they lived, moved, and had their being. Similarly, in every country, the proverbs of the people arose as a result of individual and social occurrences and experiences. As education advanced in these countries, the proverbs got an enduring place in the literature of the land.

PROVERBS AND ANCIENT WISDOM:

It is thus clear that proverbs are the concentrated wisdom born out of the experience of man. They may be broadly divided into two categories. One is the result of the experience of the common people. The other is the mature saying of the intellectuals. The intellectuals are those whom people look up to for advice and guidance. What these persons have stated as basic truths essential for the social life of man have been fully accepted by the people, because they had neither the capacity nor the time to find out these truths for themselves. Thus, they became the rules of life.

These two kinds of proverbs have mutually spread from the intellectuals to the people, and from the people to the intellectuals, through the medium of spoken language. Later, they got their due place in literary writings. If they happended to be prevalent only in the spoken language, it would not have been possible for people to easily remember them for a long time. But they have been saved from extinction, because they have been preserved in writing. The wisdom of the ancient people embodied in the proverbs and preserved in the writings of the wise became prevalent in the spoken languages of the people. Thus books have been highly useful in giving a lasting value to the proverbs.[1]

The people comprise agriculturists, artisans, astrologers, hunters, doctors, psychologists, and so on. Similarly, there are people living in mountainous areas, in fertile fields, in grassy plains, and in seaside regions. Proverbs arise according to the nature of the land, the environment of the people, and the habits and customs of the society in which they live. Thus the varied and variegated experiences of the people can be seen reveled in different spheres of life. Psychology, politics, religion, education, medicine, friendship, rearing of children, cookery—these and other arts and science have proverbs which are specially significant to each of them.

We have noted the Tamil proverb, which says "The beauty of the mind is visible in the face" (*Agattin Alagu Mugattil Teriyum*' (அகத்தின் அழகு முகத்தில் தெரியும்). The English proverb, 'The face is an index of the mind' brings out the meaning and force of that old saying. The Tamil proverb consists of four words, each of which is notable for its extreme simplicity and great depth of meaning. Similarly, there are a great number of other proverbs in the Tamil language, whose brevity and wisdom show the remarkable intelligence and experience of the people who coined them. These proverbs mirror the nature and extent of the civilisation and culture of a very ancient race, the experiences they gathered from life, their knowledge of the arts and sciences, their habits, customs and so on.

---

1. Oxford Dictionary of English Proverbs, Int. p. Viii.

How did proverbs arise, what are the categories under which they can be divided, what is the nature, construction and composition of these old sayings, which have made them stand the test of time—these are matters which deserve our attention, study and research. Such study and research are well worth while, and are capable of yielding beneficial results. They reveal truths which are useful to mankind.

RESEARCH BY WESTERNERS:

The West which has given a lead in a number of departments of intellectual research, has been a pioneer in this respect as well. In the Holy Bible are found many proverbs. They reveal to us the culture of a number of countries, such as Egypt, Greece and Babylonia. These and other old sayings which arose in course of time were gathered by some intellectuals. It was in the year 1546, that is more than 400 years ago, that the first English Dictionary of Proverbs was published.[2] Later, proverbs in the English language were arranged in the alphabetical form, and a big volume of such proverbs was published by an Oxford Company. Another volume of English proverbs prevalent in the 16th and 17th centuries, arranged similarly, was published by Professor Tilley.[3]

II

PROVERBS IN TAMIL:

In India all research scholars know that Tamil is similar to Sanskrit in regard to its greatness as an ancient and rich language. Apart from very ancient literary works in Tamil, which have been lost, there are the classics of the Sangam Age, which research scholars have acknowledged as at least two thousand years old. It goes without saying that in a language which has such very old grammar and literature, the proverbs should have been much older and that they should have been widely prevalent in ancient Tamil country.

There is one poetical work in Tamil entitled *"Four Hundred Proverbs."*. It may be stated to have been published sometime

---

2. Oxford Dictionary of Proverbs, Int. p. 20.
3. A Dictionary of Proverbs in England by Prof. Tilley.

between 550 A.D. and 650 A,D.[4] The author of this great work was Muṇṛurai Araiyaṇār. He was a poet belonging to the Jain religion. During his life time, a large number of proverbs were in current usage. Out of these, he collected four hundred, each of which he embodied in an explanatory and illustrative stanza. Thus, there are four hundred stanzas, whose basic truths have been expounded by suitable and appropriate examples. These stanzas are in the four-line poetic metre, called 'Venbā.

These proverbs embody great truths of lasting value. From these one can assess the natural habits and customs of the Tamils of those times. Two proverbs may be cited here as examples.

"Idai Naykku-Enbu Idumaru" (இடை நாய்க்கு என்பு இடுமரு) is one such proverb. It means "casting the watch-dog a bone." The man who wants to steal sheep will throw a bone to the watch-dog of the shepherds. When the dog devotes its attention to the bone, the thief will steal the sheep without any hindrance. This is exemplified in the poem, which says that, in a similar manner, those who want to conquer their enemies should cultivate acquaintance with the enemies, friends' and this would easily achieve their objective. The author brings out this point well with the help of the proverb.

Another proverb is "Ambalam Tāḷ-k-kūṭṭvar" (அம்பலம் தாழ்க் கூட்டுவார்). This refers to those who would attempt to close the door of choultries. The word 'Ambalam' refers to public places, similar to present-day choultries or inns, where people would always be coming in or going out. It is, therefore, not possible to close the door of the 'Ambalam' or choultry. To attempt to close the door would be an act of foolishness. Similarly, to close the mouth of fools and prevent their criticism of wise men would be a vain endeavour. The poet says that just as closing the door of a choultry, were it is very natural for people to come and go, would be foolish, so also the attempt to prevent ill-informed critics from finding fault where there is none. This shows that Ambalams or choultries were in existence in ancient Tamil Nāḍu and were constantly being used.

---

4. "Tirikaḍugam and Sirupañcamūlam" by Prof. S. Vaiyapuri Pillai, p. 23.

There are also interesting reference in this book of poems about proverbs, to some of the eminent Tamil kings, like Śembiaṉ, Poṟkai-p-pāndiaṉ, Maṉu Nīdi Cōḻan, Karikāl Cōḻaṉ, and Sēraṉ Senguṭṭuvaṉ, and minor rulers like Pāri and Pēgaṉ.

NĀLADIYĀR AND TĒVĀRAM:

Nāladiyār is an ethical classic consisting four hundred Veṇbās, or four-line metre stanzas. This is also a code of conduct written by Jain ascetics. 'Oruvar Poṟai Iruvar Naṭpu" (ஒருவர் பொறை இருவர் நட்பு) is one of the proverbs in Nāladiyār. It means 'Friendship of two depends on one man's patience." Another proverb runs as follows: "Kaikkumē Devarē Thiṇṇiṇum Vēmbu" (கைக்குமே தேவரே திண்ணினும் வேம்பு). This means "even if Devas eat the Margosa or nim-fruit, it would still be bitter."

One of the greatest Śaivite saints, St. Thirunāvukkarasar, who lived in the 7th century A. D. has made use of a number of Tamil proverbs in his hymns to illustrate his Jain life prior to his conversion to Śaivism. Of these, three may be noted They are as follows:

1. I was just like a thief who, instead of the ripe-fruit, stole the unripe one. (கனி யிருப்பக் காய கவர்ந்த கள்வனேன்)

2. Like leaving the hare, and going after the crow. (முயல் விட்டுக் காக்கைப்பின் போனவாறு)

3. Like leaving the sugarcane and biting the iron. (கரும்பிருக்க இரும்பு கடித்து எய்த்தவாறு)

Similarly, in the literature of every century, many proverbs have been used to illustrate great truths.

BOOK OF PROVERBS IN TAMIL:

In the 19th century, a Christian missionary, Peter Percival by name, published a book of Tamil proverbs. It was published at Jaffna in the year 1873. Later on, another Christian, Rev. Lazarus of Tirunelvēli, collected 10,000 Tamil proverbs, translated them, and published them as a volume. The South India Saiva Siddhānta Publication Society has published a compilation of ten thousand four hundred and fity (10,450) proverbs.

III

FUNCTIONAL PROVERBS :

There are a number of proverbs which relate to various functions in life.

1. *'Agala Uluvadai vida Āḻa Uḻuvadē Mēl'* (அகல உழுவதை விட ஆழ உழுவதே மேல்). It is better to plough deep than plough widely. This proverb relates to agriculture. If the land is ploughed deep, the seeds of paddy, for instance, will take proper root and have due facilities to grow in the required manner. Instead of ploughing deep, if a person plough broadly a wider area, the paddy crop will not produce any good result. It was as a result of experience of agriculturists that this proverb arose, This may be called an *agricultural proverb.*

2. Another proverb which may be quoted refers to the *medical profession, "One who has killed a thousand persons is only half a doctor."* (ஆயிரம் பேரைக் கொன்றவன் அரை வைத்தியன்).

There are also experts in the medical profession; there are also novices. The novices give different kinds of medicine to people, in an experimental manner, as a result of which they come to know a number of truths in the field of medicine. Their experiments may result in the death of many. Thus, after the death of a number of their patients, they get medical experience. Even today, in some villages, such experimental novices can still be seen. This was how the proverb arose.

3. One proverb relating to the *rearing of children* may be cited. *"Aḍittu Valarkkāda Piḷḷaiyum, Muṟukki Vaḷarkkāda Mīsaiyum Uruppaḍā.* (அடித்து வளர்க்காத பிள்ளையும் முறுக்கி வளர்க்காத மீசையும் உருப்படா). "A child reared without being beaten, and a moustache grown without being twisted are of no use." The usefulness of the simile is obvious. If a moustache is not twisted, it will cover the mouth and be a source of inconvenience when taking food; it will also spoil the beauty of the face. In like manner, boys in their early years are liable to be spoilt by bad company. Laziness also will hinder their progress. The petting and fondling of parents will also have a very bad effect. Whenever children go wrong, they must be beaten and corrected. At the age when the children will not be able to know the value

of the love of their parents for them, they must be corrected only by the physical process of beating. This is the experience of our ancients. King Solomon the Wise has also embodied a similar experience in his proverb, which says, "Spare the rod and spoil the child."

4. Another expression which has the sanctity of a proverb is the term, *"A thousand-year crop."* (ஆயிரம் வருஷத்துப் பயிர்). This refers to the institution of marriage. Marriage occupies the most paramount place in a person's existence; it is the foundation of family life. If that foundation is properly laid, then only the superstructure of family life will be strong and firm. The children that are born out of such marriages will be persons of a superior quality. Family life will also be of a noble and joyous character. The life led by the parents will be an object-lesson to the children. If the children follow the example of their parents and lead healthy and useful lives, their children will do likewise; so also their children's children. Thus generation after generation, family life will go on at a high level. For all this, the first proper selection of mates in life is responsible. That is why, our ancients described marriage as "a thousand-year crop." They wanted that marriage should be done, not in a hurry, but only after long and calm deliberation, after the qualities of the bride and bridegroom were properly assessed from the point of view of a happy, enduring and fruitful partnership in life. All this is concentrated in the simple expression, "thousand-year crop." This is a proverb relating to *marriage*.

5. *"Āyatturaiyil Aniyāyam Seyyādē"* (ஆயத்துறையில் அநியாயம் செய்யாதே). Do not do injustice in the field of excise.

The word 'Āyam' means Excise, "Āyatturai" refers to an Excise office or depot. In the olden days, goods going from one place to another for purposes of trade were liable to be taxed at places outside the town or village limits. Those who collected these excise duties should be honest persons; then only they will get the proper amounts due from the sellers of commodities. Even in ancient times, there were people who committed acts of injustice, threatened people, extorted from them in an improper manner taxes far in excess of what was due to the government, and misappropriated the excess amounts themselves. On account of such injustices, in the eleventh century A.D., the traders in the

Cōḷa kingdom were sorely oppressed. They made representations to the kind Kulōttunga Cōḷa the First, about such excess demands. The King immediately abolished the excise tax altogether. Therefore, the people were very much pleased, and the Cōḷa monarch was thereafter known as 'the Cōḷa who abolished the excise' (சுங்கம் தவிர்த்த சோழன்).

It would be seen from this that our ancestors must have taken note of the oppressive extortions of tax-gatherers of excise, and exhorted them not to commit such acts of injustice. This exhortation gained currency among the people and became a proverb.

6. *"Aṭṭamattu Śani Kiṭṭa Vandadu Pōla"* (அட்டமத்துச் சனி கிட்ட வந்தது போல).

This proverb has come into the language as a result of *astrological experience.* Astrology declares that if Saturn or Śani gets into the 'eighth house' of a man's horoscope, it will bring about untold hardships in his life. Similarly, the association of undesirable persons, or their frequent visits, will bring harm. It is in this sense that this proverb is being used. This is an illustration of our ancients' knowledge of *astrology*.

IV

RELIGIOUS AND HISTORICAL PROVERBS :

There are many proverbs of religious and historical significance.

The following are a few examples :

1. *"Digambara Sanniyāsikku Vaṇṇān Uṟavu Eṉ ?"* (திகம்பர சன்னியாசிக்கு வண்ணன் உறவு என் ?)

Why should a naked sannyāsi (Digambara Jain ascetic) require the help of a washerman ?

Research scholars have come to the definite conclusion that naked Jain saints (Digambara Jains) came to Tamilnāḍu about the third century B.C. It is also a historical fact that after coming here, they enjoyed influence and prestige till the 7th century A.D. The Digambaras are those who do not wear clothes of any kind. Therefore it is clear that they do not require the help of any washerman. Similarly, it is not necessary or proper to have relation-

ship with unnecessary persons. This must have been the meaning attributed to this proverb which arose in the manner described above.

2. *"Reading the Rāmāyanam, and demolishing the Perumāḷ Temple."* (படிப்பது இராமாயணம், இடிப்பது பெருமாள் கோவில்.)

In society, there are many people who will be reading the sacred writings of advanced souls, but in actual practice, they will be the persons who will act contrary to the principles expounded in those writings. In other words, precept and practice will be at variance, with each other. This proverb arose as a result of this experience.

During the rule of the Vijayanagar kings, and also during the reign of the Nāyak dynasty, many Telugus immigrated into Tamilnāḍu. Tamilians also began to learn the Telugu language to a certain extent. During that period arose some proverbs which have a few Telugu words in them.

The following are three samples of such proverbs :

1. *'Avaśarakkārarukku Ākulō peṭṭu : Nāku Chēthulō peṭṭu'* (அவசரக் காரனுக்கு ஆகுலோ பெட்டு, நாக்கு சேதுலோ பெட்டு.) It means: "To the man in a hurry, put it in the leaf; for me, put it in my hand."

2. *"Dillikku Rājāvānālum Thallikku Biḍḍa."* (டில்லிக்கு இராஜாவானாலும் தல்லிக்கு பிட்ட). The meaning of the proverb is "Even if he be the king of Delhi, he is only the son of his mother."

3. *"Kādu Kādu Enṟāl Nādi Nādi Eṉkiṟāṉ"* (காது காது என்றால் நாதி நாதி என்கிறான்). This means, "When I say, 'No, No', he says, 'It is mine, it is mine'. Irrelevant answers on account of improper attention or defective hearing must have given rise to this proverb.

The mixture of Tamil and Telugu words in these proverbs is an indication of the free social intercourse of Tamilians with Telugus, during the reign of Vijayanagar and Nāyak dynasties.

After the Nāyak dynasty came the rule of the Nawabs of the Carnatic. The proverbs that arose during this period contain Hindustani, Arabic, Persian, and Urdu words.

Three such proverbs may be quoted in passing :

1. *"Nawab Attaṉai Eḷai Puli Attaṉai Sādu* (நவாப் அத்தனை ஏழை, புலி அத்தனை சாது). It means : the Nawab or ruler is so poor, that even the tiger has become a sadu, or a holy, harmless being.

2. *"Kākam illāda ūr, Sōṉakar illāda ūr* (காகம் இல்லாத ஊர் சோனகர் இல்லாத ஊர்). If there is no crow in a village, there will be no Śōnakar or Arab merchant in that village.

This proverb must have arisen when Arab merchants spread themselves all over the Tamil land.

3. *"Tulukkatteruvil Tēvāram Odiyadu Pōl"* (துலுக்கத் தெருவில் தேவாரம் ஓதியது போல்). This proverb refers to the ineffectiveness of anything, by comparing it to Saivite religious propaganda among Muslims. It means: "As useless as singing Tēvāram hymns (Saivite psalms) in a Muslim street."

After the Nawabs came the British, and the spread of Christianity was responsible for a number of proverbs.

The following are a few :

1. *"Oosiyin kādilē ottagam nuḻaiyumā ?"* (ஊசியின் காதிலே ஒட்டகம் நுழையுமா?) "Will a camel enter the eye of the needle?" This refers to the Biblical saying of Jesus Christ that "it is easier for a camel to enter the eye of a needle than for a rich man to enter the kingdom of Heaven."

2. *Oru Suruṭṭu Paṭṭu Nāḷil Piḍippān."* (ஒரு சுருட்டுப் பத்து நாளில் பிடிப்பான்.) "He will smoke one cigar for ten days."

The habit of smoking cigars must have given rise to this proverb.

3. *"Daṇḍa Soṟṟukkāga, Kuṇḍu Pōṭṭāl Vāḍā"* (தண்ட சோற்றுக்காக, குண்டு போட்டால் வாடா!) The proverb says: "You who are having a free meal, come after the firing of the cannon!"

This has reference to the firing of the cannon at midday in all important towns under the British rule.

4. *"Tuppākki Vayiṟṟil Bīrangi Piṟandadu pōla"* (துப்பாக்கி வயிற்றில் பீரங்கி பிறந்தது போல). "Just like a gun giving birth to a cannon."

This has reference to sturdy sons born to a lean father. The familiar knowledge of the people about guns and cannons during British rule can be seen from this proverb.

CONCLUSION :

Thus, it may be seen that there has been a wide variety of proverbs of different kinds and these can be gleaned from the literary works of the Sangam era down to the present day. There are a number of proverbs, which are in social usage, but which have not gained entry into the literary field. An attempt should be made to gather all those and other proverbs, classify them in a scientific and analytical manner, according to the time when such proverbs arose and the literary work in which they find a place, and add explanatory notes to each of them.

If such a venture is undertaken in the proper manner, it will be greatly helpful to the Tamil literary world.

వ్యాకరణములు – కవి ప్రయోగ సరళి

By

N. VENKATA RAO, M. A.

Reader in Telugu University of Madras.

ఆంధ్రభాషలో వ్యాకరణము లన్నియుఁ గవి ప్రయోగమూలకములే యని, విచక్షణులగు విద్వాంసు లెల్లరును నేకగ్రీవముగా నామోదించిన సిద్ధాంతము. తెనుగుభాషలో నావ్యాకరణములు రెండు విధములుగానున్నవి.

౧. తెలుగుభాషలో వ్రాయఁబడిన వ్యాకరణము లొకశాఖ ఆంధ్రభాషా భూషణము (క్రీ. శ. 1250) కావ్యాలంకార చూడామణి లోని నవమోల్లాసము (క్రీ. శ. 1400) అనంతుని ఛందస్సున చతుర్థాశ్వాసమున నలఁతిభాగము (క్రీ. శ. 1440) కాతంభట్టుకవి చింతామణి (క్రీ. శ. 1500) గణపవరపు వేంకటకవి ఆంధ్ర కౌముది (క్రీ. శ. 1670)

౨. సంస్కృత భాషలో వ్రాయఁబడిన వ్యాకరణము లొకశాఖ

1. ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణి – నన్నయ భట్టకృతము
2. బాలసరస్వతి తెలుఁగు టీక – (క్రీ. శ. 1608)
3. ఆథర్వణ కారికావళి – అథర్వణాచార్య కృతము
4. అప్పకవీయము – కాకునూరి అప్పకవి. ఆంధ్రశబ్ద చింతామణిలోని సూత్రములకు పద్యవ్యాఖ్య. (క్రీ. శ. 1656)
5. అహోబలపండితీయము. ఆంధ్రశబ్ద చింతామణిపై అహోబలుడను పండితుని బృహత్ వ్యాఖ్య. ఇది యంతయు సంస్కృత భాషామయము ఉదాహరణలు తెలుఁగు (క్రీ. శ. 1750)

పైని వివరించిన సంస్కృత వ్యాకరణముల నాధారముగఁజేసికొని క్రీ. శ. 1858 లో పరనన్ను చిన్నయసూరి రచించిన బాల వ్యాకరణము,

ఈ రెండు శాఖలను, మార్గదేశి సంప్రదాయమునననుసరించి యీ క్రిందిరీతిని పరిగణింప వచ్చును.

మార్గపద్ధతి - ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి శాఖ.

దేశిపద్ధతి - ఆంధ్రభాషా భూషణము ననుసరించిన శాఖ.

దేశిశాఖలోని వ్యాకరణములు - అనఁగా తెనుఁగున రచితములైనవి, కాలనిర్ణయ విషయమున చిక్కులులేక నిర్ధారితములై యున్నవి. మఱియుఁ బ్రాచీనాంధ్ర భాషాలక్షణములను స్పష్టముగాఁ దెలుపుచున్నవి. ఆ వ్యాకరణములలో నిరూపితములైన, భాషా సంప్రదాయములు ప్రాచీనకవి ప్రయోగములతో సమన్వయముఁ జెందుచున్నవి.

మార్గపద్ధతి ననుసరించిన వ్యాకరణములు - అనఁగా సంస్కృత భాషలో వ్రాయబడిన శాఖలో ప్రధానములైనవి, మొదటి రెండు గ్రంథములునైయున్నవి. అవి "ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి," "అధర్వణ కారికావళి" అనునవి. ఈ రెండింటిని గూర్చియు తొలినుండి వివాదములే! వాని నీ క్రిందిరీతి వివరింపనగును.

౧. గ్రంథకర్తృత్వము.

౨. కాలనిర్ణయము.

3. గ్రంథస్థ విషయవిమర్శ.

గ్రంథ కర్తృత్వము.

మార్గపద్ధతి ననుసరించి వ్రాయఁబడిన పై వ్యాకరణములు క్రీ. శ. 1600 ప్రాంతమునకు ముందుఁబుట్టిన తెలుఁగు వ్యాకరణ గ్రంథముల యందుగాని, ప్రసిద్ధములగు, నులక్షణసారాది లక్షణగ్రంథముల యందుగాని, వీని ప్రస్తుతియే గానరాదు. ఏ లక్షణకర్తయు వీని నుదాహరింపలేదు. 1600 ప్రాంతములకు ముందుగా వెలసిన రాఘవపాండవీయ హరిశ్చంద్ర నలోపాఖ్యాన వ్యాఖ్యానముల యందు కవి ప్రయోగములు సమర్థింపవలసి వచ్చినపుడు తెలుఁగుభాషలో రచితమైన వ్యాకరణ గ్రంథ

ములు పేర్కొనబడినవిగాని సంస్కృతములో రచితములైన తెలుగు వ్యాకరణములు పేర్కొనబడి యుండలేదు.

ఇక గ్రంథకర్తృత్వ విషయము వివరింతును. ఆంధ్రశబ్దచింతామణి ఇది యెనుబది రెండార్యావృత్తముల లఘుకృతి. ఇందు 1. సంజ్ఞా 2. సంధి 3. అజంత 4. హలంత 5. క్రియాపరిచ్ఛేదములను నైదు విభాగములు గలవు. ప్రతి పరిచ్ఛేదాంతమున

> "ఇతి శ్రీ సకలభాషా వాగనుశాసన నన్నయభట్ట విరచితాంధ్ర శబ్దచింతామణౌ ప్రథమ పరిచ్ఛేదః"[1]

అను గద్య కలదు. మహాభారత కవిత్రయములో ప్రథముఁడగు నన్నయ భట్టారకుఁడే, చింతామణిని రచియించెనని వాదించువారిలో [1]ప్రధానుల కిదియే ముఖ్యాధారము. పై గద్యయందుగల "వాగనుశాసన" పదమును భారతమందున్న "శబ్దశాసన" పదమును సమానార్థకములును, పర్యాయ పదములును కావున, రెండింటికి కర్త యొకఁడే యనియు, మఱియు శబ్ద శాసనుఁడనునది యొక బిరుదమనియు నన్నయ కర్తృత్వవాదు లిట్లు వ్రాసిరి.

> "సరస కవితా సామ్రాజ్య పట్టభద్రుండును, "శబ్దశాసన బిరుద" విభూషితుండును నగు నన్నయ భట్టారకుండు"

> "చింతామణి రూపమున నట్టి నియమములను వెల్లడించుటచేతనే యాతఁడు "శబ్దశాసన బిరుద" భూషితుండయ్యెనని చెప్పుటకు సందియము లేదు."

> నన్నయభట్టారకుఁడు తన భారత భాగరచనమునకు ముందే యాంధ్ర శబ్ద చింతామణిని రచించి "శబ్దశాసన బిరుదము" ను గాంచెను.

---

1. వీరు బ్రహ్మశ్రీయుత కళాప్రపూర్ణ బిరుదుల చిన వీరాస్వామి శాస్త్రుల వారు.

సీ. తపకుల బ్రాహ్మణు ననురక్తు నవిరళ
జపహోమ తత్పరు విపుల శబ్ద
శాసను సంహితాభ్యాసు (భార ఆది. ౧. ౯. ప.)
(చింతామణి విషయపరిశోధనము పుటలు. 1, 2, 3)

శబ్దశాసనుఁడనునది నన్నయభట్టునకు బిరుదము అను నిర్ణయము నిరాధారమేగాక, యీ క్రింది యుపపత్తుచేత నప్రామాణికమునై యున్నది.

1. కవులు తమబిరుదములను నాశ్వాసాంత గద్యలయందు చెప్పుకొనుట యాంధ్రకవితా సంప్రదాయము. తెలుఁగున నన్నిచోడ, తిక్కన, కేతన, శ్రీనాథ, పెద్దనాది మహాకవులందఱు నట్లు గద్యల యందు నియతముగ తమ బిరుదమునుదెల్పిరి. భారతమున 'శబ్దశాసన' పదమాశ్వాసాంత గద్యయందు లేదు. (ఇది సకలజన విసుత నన్నయభట్ట ప్రణీతంబైన మహాభారతంబున అని మాత్రమే గద్యకలదు.) తన్ను గూర్చి చెప్పుకొనిన సందర్భమున నన్నయ "కులబ్రాహ్మణుఁడు; అను రక్తుఁడు జపహోమతత్పరుఁడు" అని వివరించుచు నా వెనుక "శబ్దశాసనుఁడు, సంహితాభ్యాసుఁడు" అను విశేషణములను దెలిపియున్నాఁడు. కావున శబ్దశాసనుఁడనునది విశేషణ వాచకమేగాని బిరుదవాచకము కాదు.

2. నన్నయ కీశబ్దశాసనుఁడను బిరుదమున్నట్లుగా కవిత్రయము వారిలో తిక్కన ఎఱ్ఱనలుగాని, కేతన, మారనలుగాని, శ్రీనాథయుగము నందలి కవులుగాని, పెద్దనాది కవులుగాని, వేయేల? క్రీ. శ. 1650 ప్రాంతము వఱకు కవులెవ్వరునుగాని, వ్యాకరణ రచయితలుగాని లక్షణ గ్రంథకర్తలుగాని పేర్కొన లేదు.

3. చింతామణియందున్న వాగనుశాసన పదము, భారత మందున్న శబ్దశాసన పదము, బిరుదవాచకమైన యెడల బిరుదములకు పర్యాయపదము లుండుట భాషాసంప్రదాయ విరుద్ధము.

4. నన్నయభట్టునకు 'వాగనుశాసనుఁడు' అన్న యపర నామము క్రీ. శ. 1572 ప్రాంతమున రచితమైన వసుచరిత్రయందు తొలుత

"మహిమున్ వాగనుశాసనుండు సృజియింపన్" అను పద్యమున గానవచ్చుచున్నది. అంతకుముందు "వాగనుశాసనుడు" అను పదమే వాఙ్మయ ప్రపంచమున గన్పట్టలేదు. కావున వాగను శాసనుడగు నన్నయభట్టు క్రీ. శ. 1600 ప్రాంతమునకు తదుపరి వాడగుచున్నాడు. శబ్దశాసనుడగు నన్నయ క్రీ. శ. 1050 ప్రాంతమువాడగుచున్నాడు.

5. పై యుపపత్తులను[1] బట్టి ఆంధ్రశబ్ద శబ్దచింతామణి రచనము క్రీ. శ. 1600 ప్రాంతమునకు పెనుక రచితమై భారత రచనాప్రారంభకుడగు పదునొండశతాబ్ది నన్నయభట్టారకునకు కర్తృత్వమారోపితమైనది కాని యాతని కృతముకాదు.

2. బాలసరస్వతి టీక

ఎలకూచి బాలసరస్వతి (ఆతని పేరు వేంకటకృష్ణయ్య[2]) చింతామణికి తెలుగున నొక టీక రచించెను. దానికి బాలసర్వతీయ మని పేరు ఆ రచనా కాలము క్రీ. శ. 1608 ప్రాంతమని అప్పకవి చెప్పియున్నాడు. ఈ టీకకు ముందునను, పెనుకను పద్యములు గలవు. బాలసరస్వతి యొక్క చింతామణి టీకా రచనము సందేహాములఁ కెడమిచ్చుచున్నది, బాల సరస్వతి యీ గ్రంథావతారికలో తాను కొముదీనాటకము, భాషావివరణము. బొహోటము చంద్రికాపరిణయము, వామనపురాణము, భ్రమర గీతలు రాఘవ యాదవపాండవీయము అను కృతులు రచించినట్లుగా నీ క్రిందిరీతిని చెప్పికొనియున్నాడు.

---

1. ఈ విషయమునుగూర్చి యింతకన్నను విపులముగా నారచించిన తెలుగు కవుల చరిత్ర – నన్నయభట్టు వ్యాకరణము అను శీర్షికక్రింద (136 – 143) పుటలలో జర్చించితిని. అది మదరాసు విశ్వవిద్యాలయ ప్రకటితము. (ముద్రణము 1953, పున ర్ముద్రణము 1956)

2. ఈ పేరు, ముద్రితప్రతులందు లేదు. ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగార ప్రతులలో గలదు. సంఖ్య 1248. "వేంకటకృష్ణ యాఖ్యుండనే నాంధ్రశబ్ద చింతామణి తెలిగించెద"

సీ. భాస్యాదికగ్రంథ పరిచయోదాత్తుఁడఁ
గౌముదీనాటక కావ్యకవిని
భాషావివరణాఖ్య భవ్యశాస్త్ర కర్తుండ
బాహాటస్థాన నిబంధనుండఁ
జంద్రాపరిణయాది సత్కృతిష్టను
దీప్తవామన పురాణప్రబంధ
భ్రామరగీత ప్రబంధౌఘ కర్తను
దక్షిణ కాళికా (తంత్ర) చణుఁడఁ

గీ. ప్రకట యాదవరాఘవ పాండవీయ
నాటకశ్లేష కవితాప్రణాయకుండ
నలఘు కౌండిన్యగోత్రుండ నఖిలసుకవి
తా స్వతంత్రుండ బహుకళాధరుఁడ నేను

దీనిని బట్టి పై గ్రంథములు రచించిన తరువాతనే, ఆంధ్రశబ్ద చింతామణీ టీక రచించినటుల స్పష్టము. వాస్తవిక స్థితి యిట్లుండగా, బాల సరస్వతియే తన చంద్రికాపరిణయమునను యాదవ రాఘవపాండవీయమునను నెట్లు వ్రాసికొనెనో చూడుఁడు.

[1]చంద్రికా పరిణయమున – గ్రంథావతారిక

సీ. కడుఁజాలి చెప్పెద కార్తికేయాభ్యుద
యాది కావ్యములు గుణాధికములు
సల్పితిఁ దగ "నాంధ్రశబ్ద చింతామణీ
వ్యాఖ్యాన" మఖిల బుధానుమతము
చెలువుగఁ జెలుఁగునేసితి వామనపురాణ
బాహాటాది మహాప్రబంధ చయము
లాచరించితి.....

---

1. చంద్రికాపరిణయ ముద్రితము. మదరాసు ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారమున నసమగ్రప్రతి (అవతారికాదికతో నున్నది) యొకటియు, ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్కార్యాలయమున నొకప్రతియు గలదు.

గీ. .....షడ్భాషావిభూషణ నామ
శాస్త్రములు రంగశాయిది సంజ్ఞికంబు ''

ఆంధ్ర శబ్దచింతామణి వ్యాఖ్యలో తానంతకుముందు రచించితినని చెప్పిన చంద్రికాపరిణయమున చింతామణి వ్యాఖ్య ప్రవక్తి యెందునకు గలిగినది దురూహ్యముగ నున్నది.

[1]రాఘవయాదవ పాండవీయమున

వీ కవి సమీహిత రంగశాయిదీనామ నా
టక విధానప్రతిష్టా ఘనుండ
పారపారస్య సచ్చంద్రికా పరిణయ
ప్రముఖ శతాగ్ర ప్రబంధకర్త
'' నాంధ్ర చింతామణీ '' వ్యాఖ్యాన భాసవి
వరణాది బహుతంత్ర కరణ చణుండ
వేదశాస్త్ర పురాణ వివిధసంగీత సా
హిత్యాది విద్యోప బృంహణుండ

గీ. ననఘు కౌండిన్యగోత్రుండ హరిపదాబ్జ
భక్తిశీలుండ నెలకూచి వైరవార్య
కృష్ణదేవు తనూజుండ నే విచిత్ర
కావ్యమొక్కటి నిర్మింప గాఁగడంగి

అని ఆంధ్ర శబ్దచింతామణి వ్యాఖ్యను వేరొక్కన్నాడు. చింతామణీ వ్యాఖ్యానమున రాఘవయాదవ పాండవీయము, నంతకుముందు రచించినట్లు చూపితిని. ఏకవియు తన గ్రంథ రచనా సందర్భములను, పూర్వాపరములను నింత యసందర్భముగాఁ దెలుపలేదు. ఇంతకు బాల సరస్వతి యాంధ్ర శబ్దచింతామణి వ్యాఖ్య రచించిన కాలమేదియో తెలియదు. చింతామణిలో వేరొక్కన్న గ్రంథములకు ముందుగానది రచితమైనదని యూహింతమన్న ఆ వేరొక్కన్న గ్రంథములలో చింతా

1. ఇది తెలుఁగున గల త్ర్యర్థి (మూఁడర్థములు) కావ్యములలో మొదటిది. ఆ ముద్రిత ము. మదరాసు ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారములో నున్నది. సంఖ్య. 687.

మణి వాఖ్యప్రవక్త యెట్లు వచ్చినది? లేక తక్కిన రచనములన్నియు చింతామణి వ్యాఖ్యతో సమకాలికములా? అంతయు నానుమానికమే; నందిగ్ధమే! [1]బాలసరస్వతీయమునకు వివుల పీఠికను వెలయించి ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి నన్నయకృతమను సిద్ధాంతమును నిలువఁబెట్టుటకు దీక్షవహించిన వర్ధులవారింత ముఖ్యమగు గ్రంథరచనా సందర్భమును నెవ్వటను తలపెట్టలేదు. సంస్కృతములో వ్రాయఁబడిన యాంధ్రవ్యాకరణముల స్థితిగతులను దెలుపుట కెంతగా వ్రాయవలసి వచ్చినది.

అధర్వణ కారికావళి

ఇది ప్రాచీనాంధ్రకవులలో పండ్రెండవ శతాబ్దినాటి వాఁడును తెలుఁగున భారత రచనము కావించినవాడునునగు నధర్వణుని పేర నారోపితమైనది. ఈ గ్రంథమున విశేషమేమనఁగా, కారికావళీ గ్రంథమంతయుఁ బూర్తిగ లభింపలేదట! అయిన నిది నన్నయభట్ట విరచిత ఆంధ్ర శబ్దచింతామణికి వివరణగ్రంథమనియు యందులేని విశేషలక్షణములను దెలుపునని, నన్నయ ప్రథమాచార్యుఁడనియు, అధర్వణుఁడు ద్వితీయాచార్యుఁడని "అధర్వణ కారికావళీ విమర్శనము" నందు సిద్ధాంతీకరింపబడినది. మఱియు నందే యధర్వణకారికావళియను గ్రంథము ప్రత్యేకముగా నుపలబ్ధముకాలేదయు క్రీ. శ. 1750 ప్రాంతమున నహోబలపతి రచియించిన యహోబలపండితీయమునుండియే వానిని సంగ్రహింప వలయుననియు నట్లు సంగ్రహింపఁబడిన కారికలకే, కవిజనమండనమను వ్యాఖ్య రచియింపఁబడినదనియు స్పష్టముగాఁగలదు. కాని యాంధ్ర శబ్దచింతామణికి నధర్వణకారికావళి శేషగ్రంథమేయైన యెడల, నది ప్రచారములోనే నున్న యెడల, నన్నయాధర్వణులగు తరువాతివాఁడును, నాంధ్రశబ్ద చింతామణికిఁ దొలుత వ్యాఖ్యవ్రాసిన బాలసరస్వతి కర్వధణ కారికలనుఁగూర్చి తెలియవలయునుగదా! చింతామణ్య ధర్వణకారికల పరస్పరసంబంధమాతనికి గోచరించినదని పై గ్రంథ [2]పీఠికాకారులు

---

1. బాలసరస్వతీయము – వావిళ్ల ముద్రణము. 1931.

2. పీఠికాకారులు :– వర్ధుల చిన సీతారామస్వామి శాస్త్రులుగారు. వావిళ్ల ముద్రణము. 1955.

నిరూపింపఁగలరా? ఇఁక నథర్వణకారికల యందలి లక్షణము లీ గ్రంథము పదునాఱవ శతాబ్దితర్వాత రచితమైనట్లు తెలుపుచున్నవి. అథర్వణుఁడు "శ్లేషేనఖండ నిర్బంధోశ్లేషం కుత్ర చిన్మతమ్" అని శ్లేషకావ్యములలో సబంధుక నిర్బంధుక ప్రాసమైత్రి నంగీకరించినాఁడు. ఇట్టి ప్రయోగము తొలుత పింగళిసూరన రాఘవపాండవీయమునఁ గాన వచ్చుచున్నది గావున, నీ లక్షణమును సమర్థించిన యథర్వణ కారికావళి పదునాఱవ శతాబ్దినాఁటిది యగుచున్నది.

[1]అప్పకవీయము

ఇది యాంధ్రశబ్ద చింతామణికి గద్యపద్యమయ వివరణగ్రంథము. కాకునూరి యప్పకవి రచితము. గ్రంథరచనా కాలము - క్రీ. శ. 1656. ఇది యైదాశ్వాసముల గ్రంథము. చింతామణియందలి సంజ్ఞానంధి పరి చ్ఛేదములు రెండింటికిమాత్రమే యిందు వివరణము గలదు. ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి, నన్నయభట్టారక కృతమను కృతకవాదమును ప్రచారము లోనికి దెచ్చినవాఁడప్పకవి. సంస్కృత మూలగ్రంథరచనకు, నొక పెద్దకథ కల్పించినాఁడు. చింతామణిలోని భాషాలక్షణములకు, నన్నయ భారత భాషాలక్షణములకు విరుద్ధమగు పట్టుల, కృతకమగు చింతామణి భాషా లక్షణముల ననుసరించి, భారత పాఠములను దిద్ది, ప్రాచీనాంధ్ర భాషా లక్షణ సంప్రదాయమును మఱుఁగుపఱచి యున్నాఁడు. ఇందు ఛందో విషయము విపులముగ నుండుటచేతను, బహుళప్రచారము బడయుట చేతను, చింతామణి నన్నయకృతమను వారి వాదమునకుఁ జాలవఱకుఁ దోడ్పడినది. ఈ గ్రంథమునందలి విషయము లీవెనుకజరిగిన భాషాపరి శోధన మూలమున, ప్రాచీనాంధ్ర శైవ కావ్యపరిష్కరణముల మూల మునను పరాస్తములైనవి.

---

1. అప్పకవీయమునకు క్రీ. శ. 1859 నుండి ముద్రితప్రతులు గలవు. దీనిని తొలుత పరిష్కరించి ముద్రించినవారు, పరవస్తు చిన్నయసూరి విద్యాంకులగు శ్రీశేకము రామానుజసూరిగారు. వీరు చిన్నయసూరి వెనుక, చెన్నపురి రాజధాని కళాశాలలో నాంధ్రపండితపదవి నధిష్ఠించినవారు. శ్రీశేకమువారి ముద్రణమునుగూర్చి కే. శే. గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారు వ్రాసిన అప్పకవీయ విమర్శనమునఁ జూడనగును.

[1]అహోబల పండితీయము

గాలి నరనయ్యయను పండితుఁడాంధ్రశబ్ద చింతామణికి బృహత్ వ్యాఖ్యరచించి, తన నామధేయముగూడ బృహద్రూపమున వెలయవలె ననని (గాలి - ప్రభంజనము నరనయ్య - అహోబలపతి) ప్రభంజనము అహోబలపతిగా సంస్కృతీకరించి యున్నాఁడు. తానభినవ భట్ట చార్యుఁడనని ప్రకటించుకొన్నాఁడు. అప్పకవి తెలుఁగులో నాంధ్రశబ్ద చింతామణి యుత్పత్తినిఁగూర్చి చెప్పిన కథయంతయు సంస్కృతీకరించి యున్నాఁడు. దీనికి సమగ్రమగు తెలుఁగు వ్యాఖ్యానము లేకపోవుటచేత దీనినిగూర్చి పరిశోధనముచేసిన యొకరిద్దఱికిది, నన్నయ చింతామణిని రచించెనను వాగమునకు నాలంబమైనది.

[2]బాలవ్యాకరణము

నన్నయ భారత రచనాకాలమునకు వెనుక నై దాఱువందల యేండ్ల పిమ్మట రచితమై, నన్నయకారోపితమైన యాంధ్రశబ్ద చింతా

---

1. అహోబల పండితీయము 'మంజువాణి' అను పత్రికలో క్రీ. శ. 1908 లో ముద్రితమైనది. దానికి తెనుగు వ్యాఖ్యానము రచించినవారు కే. శే. కొంకిభద్రాద్రి రామశాస్త్రులుగారు. ఈసంస్కృత ముద్రణము శాకపోయినను, సంపూర్ణముగ తెలుఁగు వ్యాఖ్యానముతో ముద్రితమైన కారణముచేత నిదియే ప్రచారమునందినది. ఆ కాలమునసే విజయనగరమున 'శ్రీపాహిత్రి' అను పత్రికయందు సుప్రసిద్ధ వైయాకరణులు కే. శే. శ్రీపేరి కాశీనాథశాస్త్రులవారిచేత పరిష్కృతమైన అహోబల పండితీయము కొంతభాగము ప్రకటితమైనది. వారిచే పరిష్కృతమైన గ్రంథమును మనమీ నాఁడు సంపాదింపవలసి యున్నది. నేఁడాంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తువారి యహోబల పండితీయమును సుపరిష్కృతముగ వెలయింప నున్నారని తెలియవచ్చెడివి. అట్లయిన దేశమునందు లభ్యమగు ప్రతులన్నింటిని సేకరించి, పాఠపరిశీలనము గావించుట వారి పరమధర్మము.

2. బాలవ్యాకరణము తొలుత క్రీ. శ. 1858 లో ప్రకటితమైనది. దానికి చిన్న యమూరిగారి సమకాలికులగు కే. శే. వింజమూరి వేంకట కృష్ణమాచార్యులవారు వ్యాఖ్యానము వ్రాయ నుద్యమించిరి. కాని వారు క్రీ. శ. 1865 లో కీర్తిశేషులైరి. ఆ పెనుక నేఁబదేండ్లకు కే. శే. కల్లూరి వేంకటరామశాస్త్రిగారి సుస్థార ప్రకాశిక, వెలసినది. క్రీ.శ. 1937 కే. శే. దూసి రామమూర్తిశాస్త్రిగారి బాలవ్యాకరణ సారస్య సర్వస్వదీపిక ప్రకటితమైనది. ప్రసిద్ధ విద్వాంసులు శ్రీ బుఱ్ఱు వేంకటరమణయ్య

మణి, భారతాంధ్రీ కర్తయగు నన్నయయే రచించెనను వమ్మకము గల వాఁడగుటచేత చిన్నయసూరి చింతామణి ననుసరించి బాలవ్యాకరణము రచించెను. కాని, చిన్నయసూరి యూధారముగా గ్రహించిన చింతామణి భారతకర్తయగు నన్నయరచితము కాకపోవుటచేత, బాలవ్యాకరణము ప్రాచీన భాషాసంప్రదాయములనే కాక, కవిత్రయ, శ్రీనాథాది మహాకవుల భాషాసంప్రదాయములను చారిత్రక రీతిని తెలిసికొనుటకు ననుపయోగమైనది. మార్గపద్ధతిని రచితమైన సంస్కృత వ్యాకరణముల యందే చిన్నయసూరి పరిశ్రమ చేసెను. కాని, పండ్రెండవ శతాబ్దినుండి తెలుఁగులో రచితములై సజీవమగు భాషాసంప్రదాయములను, లక్షణములను దెలుపు నాంధ్రభాషాభూషణాది వ్యాకరణములను, లక్షణ గ్రంథములను బరిశీలింపకయే వ్యాకరణరచన గావించుటచేత భాషాపరిణామ క్రమమునుఁగూర్చి పరిశ్రమ చేయుటకంతకన్న సుపయోగకరము కాలేదు. సంస్కృతమున సిద్ధాంత కౌముదివలె, తెలుఁగుభాషకుఁ దత్తుల్యమగు వ్యాకరణమును నిర్మించుటచేత బాలవ్యాకరణము తెలుఁగు భాషాసంప్రదాయము లెఱుఁగని పండితులకు పరమప్రమాణమైనది.

దీనిపై వ్యాఖ్యానములు, – కల్లూరి – దూసి – బులుసు – వారలవి గలవు. అవి యన్నియు మార్గసాహితికిఁ జెందినవియే. కాని వాని యన్నింటికన్న మించినది వఝులవారి "ఆంధ్ర వ్యాకరణ సంహితా సర్వస్వము." వాని వివరములు ముందుపుటలో నీయఁబడినవి.

గారు దీని కొక సమీచీనమగు టీక రచియించియున్నారు. పైనుదాహరించిన 'ప్రకాశిక', 'పేటిక' చిన్నయసూరి బాలవ్యాకరణ విశేషములను సరిగా తెలుప లేదని కళాప్రపూర్ణ వఝుల చిన సీతారామస్వామి శాస్త్రిగారు "ఆంధ్ర వ్యాకరణ సంహితాసర్వస్వము" అను మహావ్యాఖ్యానగ్రంథము రచించిరి. ప్రకాశిక, పేటికలు రెండును రెండు భిన్నపథములను ద్రొక్కఁగా "మూరిణాశ్వస్తృతీయపంథా" అను న్యాయమున సర్వస్వకర్తలు మూఁడవమార్గముఁ ద్రొక్కిరి. అందుచే నిదియును విమర్శనకు నవకాశమొసగినది. బాలవ్యాకరణమునకు పరియైన వ్యాఖ్యానము లేదని సారాంశము.

పై విషయములు బరిశీలించిన పదునాఱవ శతాబ్దినుండి యిట్టి వానినిఁగూర్చి ప్రచారము జరిగినదని గ్రహింపనగును.

కాలనిర్ణయ విషయము-పై వివరములలో కాలనిర్ణయాదికములు సృష్టమైనవి గాన దీనిఁగూర్చి చర్చ యనవసరము.

గ్రంథస్థ విషయవిమర్శ

ఇఁక గ్రంథస్థ విషయములు కూలంకషముగఁ బరిశీలించిన, సంస్కృత భాషలోనున్న తెలుఁగు వ్యాకరణములు - ఆంధ్రశబ్ద చింతామణియు నధర్వణ కారికలును, నన్నయా ధర్వణులు రచియింపలేదను నభిప్రాయమే దృఢమగునని నిశ్చయముగఁ జెప్పవచ్చును.

౧. ఈ రెండింటియందు, భాషకు నేటివఱకు నిత్యవ్యవహారములో నున్న "తెలుఁగు" అను పదముగాని, "తెనుగు" అను పదముగాని ప్రయుక్తము కాలేదు.

వికృతి

ఈ రెండింటి యందు, తెలుఁగునకు బదులుగా, "వికృతి" యని పేరున్నది. ఈ "వికృతి" పదమును పై రెండు వ్యాకరణ గ్రంథములు ప్రచారమునందిన వెనుకనైన, తెలుఁగు లక్షణగ్రంథ కర్తలుగాని, కవులుగాని భాషాపరముగ వాడియుండలేదు. క్రీ. శ. 1670 ప్రాంతమున గణపవరపు వేంకటకవి రచించిన "అంధ్రకౌముది" యందీ 'వికృతి' పదములేదు.

క్రీ. శ. 1740 లో రచితమైన కూచిమంచి తిమ్మకవి సర్వలక్షణ సార సంగ్రహమున - చింతామణి సూత్రములుదాహృతములైనను "తెలుఁగునకు మున్ను లక్షణంబులు మహాకవీశ్వరులు పెక్కు రచియించి యిడిరి" అని తెలుఁగు పదమునే భాషకుపయోగించి యున్నాఁడు.

క్రీ. శ. 1760 లో రచితమైన - కస్తూరి రంగకవి అనందరంగ రాట్ ఛందమున 'వికృతి' పదము లేనేలేదు.

చిన్నయసూరికి బాలవ్యాకరణ రచనమునకు (క్రీ. శ. 1858) ముందుపుట్టిన తెలుఁగు [1]వ్యాకరణములో వికృతి పదమే ప్రయుక్తము కాలేదు.

1. పట్టాభిరామ పండితీయము (క్రీ. శ. 1820)	వేదము పట్టాభిరామశాస్త్రి
2. ప్రశ్నోత్తరాంధ్ర వ్యాకరణము (క్రీ. శ. 1834)	పుదూరి సీతారామశాస్త్రి
3. తెనుఁగు వ్యాకరణము (క్రీ. శ. 1836)	రావిపాటి గురుమూర్తి
4. తెనుఁగు వ్యాకరణము (క్రీ. శ. 1856)	శేషయ్యశాస్త్రి
5. లఘు వ్యాకరణము (క్రీ. శ. 1857)	వేదము వేంకటరమణశాస్త్రి

ఆంధ్రభాషలో నే కావ్యమునందుగాని, ఏ వ్యాకరణ చ్ఛందో లక్షణములనుగాని గానరాని "వికృతి" పదమును ప్రచారమునకుఁ దెచ్చిన చింతామణ్యధర్వణ కారికావళియుఁ దదనుయాయులగు బాల వ్యాకరణాది గ్రంథములును నెట్టి యవ్యవస్థకుఁ బాల్పడినవో తెలుపు చున్నాను.

చింతామణి

వికృతిపదము :

1. లోకే బహుమన్యంతే వైకృత కావ్యాని చాన్యదపహాయ (సంజ్ఞా. 5)

ఇచట "వైకృత కావ్యాని" అనఁగా న్వదేశ భాషాకావ్యములని వ్యాఖ్యాత – ఆంధ్ర భాషామయాని – అని అహోబలపతి – ఆంధ్రభాషా మయ కావ్యములని – వర్ణులవారు. కాగా నీ సూత్రార్థము ననుసరించి, వికృతి = ఆంధ్రభాషయని యర్థము. ఆంధ్రభాష యనఁగా తత్సమ తద్భవ దేశ్యగ్రామ్య విభాగములగల భాషయనుట నిర్వివాదము.

---

1. ఈ వ్యాకరణము లన్నింటిని సంపాదించి వావిళ్ల వారికీయఁగా వారు వానినన్నింటిని చక్కఁని పీఠికలతో తిరిగి ముద్రించిరి. ఆయా వ్యాకరణముల క్రింద నీయఁబడిన సంవత్సరముల ప్రథమముద్రణ కాలముఁ దెలుపును.

2. ఆద్యప్రకృతి ప్రకృతిశ్చాద్యే ఏపాతయోద్భవే ద్వికృతిః (సంజ్ఞా. 12)

ఇచట వ్యాఖ్యాత, "వికృతిః - వికారముగా, భవేత్ అగును" అని వ్రాసియున్నాఁడు. అనగా నీ యాంధ్రభాషలోఁ జేరిన తత్సమ తద్భవములు సంస్కృత ప్రాకృతముల వలనఁ బుట్టినవి యని యర్థము. వికారమును బొందిన శబ్దములు తద్భవములే కాపున వికృతి యనఁగా నిచ్చట 'తద్భవము' అనుసర్థము చెప్పక తప్పదు.

3. "నవికృతిశబ్దాత్పరతః సాంస్కృతికానాం భవతి గసడదవాః" (సంధి. 24)

వికృతి శబ్దాత్ = తెనుఁగు శబ్దములకంటె; పరతః = పరములైన అని వికృతి శబ్దమునకు నర్థము 'తెనుఁగు శబ్దము' అని వ్రాసినాఁడు. కాని యాతఁడిచ్చిన వాఁడు, ఆతఁడు, తండ్రి మొదలగు నుదాహరణములను బట్టి స్పష్టముగా వికృతిశబ్దము 'దేశ్యపద' మను నర్థము లభించుచున్నది. పై విధముగాఁ బంతులమణిలోనే వికృతిపదమునకు నాంధ్రమని, తద్భవమని, ఆచ్చికమని పరస్పర విరుద్ధార్థములు గల్పించుచున్నవిఁ

అథర్వణ కారికావళి :

"వికృతానత్రలోపః స్యాత్ సంబుద్ధ్యోయిపదేతు యోః"

అనుచోట వికృతిశబ్దము ఆంధ్రపద పరముగ ప్రయుక్తమైనది. ఉదా :- ఓ రాముఁడ. "బిందుర్వైకృత మధ్యేతు" అను సూత్రమున వైకృత మనగా నచ్చ తెనుఁగని యర్థము.

"వికృతాపయపాళ్యస్యాః ప్రాయశోవైకృతపదే"

ఇట్లు వచ్చినప్పుడెల్ల దేశ్యమని మనమర్థము చేసికొనవలెను. పై యుదాహరణములను బట్టి యథర్వణునికి, వికృతపదమును గూర్చి సరియైన యభిప్రాయము లేదనుట స్పష్టము.

అప్పకవీయమున :

వైకృతమనఁగా నచ్చ తెలుఁగు, దేశిపదములకు పర్యాయముగాఁ బ్రయుక్తమైనది.

ఉ. అరయ వైకృతోక్తుల బదాదులయందు యుకారముండదా
తీరున..... (వ. అ. 40. ప)

వైకృతోక్తులు అనగా తెలుగుపదములు. తెలుగు పదములనాది యందు 'య' కారముండనేరదని యప్పకవి చెప్పుచున్నాడు. సంస్కృత పదములు యకారముతో మొదలిడుట సహజమే.

అహోబల పండితీయమున :

"వికృతౌ క్వచిచ్చలో పోమోర్ధిర్ఘశ్చాత"

సూత్రమునకు వికృతి పదమునకాంధ్రమని యర్థము చేయబడినది. ఉదాహరణము:- "ప్రాణాన, జొంపాలు" అని తత్సమ దోష్యములు రెండీయ బడినవి. "వికృతౌ చ స్త్రీలింగాః స్త్రీలింగక సర్వనామధేయాన్యుః" అను స్థలమున సహోబలపతి "పంట చెలివట్టి లోకైక భద్రచరిత" అను నుదాహృతివలన నిచ్చట వికృతి కచ్చ తెలుగని యర్థము. ఇందును నేకాభిప్రాయము లేదు.

బాలవ్యాకరణమున :

ఇక చిన్నయసూరి వికృతిపదము నొక్కసారియే యుపయోగించెను. కాని తెనుగుకావ్యములలో, కవి వ్యవహారములో వికృతిపదము కానరాక పోవుటచేత, నాతడు దానిని ప్రత్యేకముగ నిట్లు వివరింపవలసి వచ్చెను.

"వికృతి యందికారాంతముల యుపోత్తమే క్వంబునకు బహువచనము పరంబగు నపుడుత్వంబగు"

అను సూత్రము చేసినమెనుక సూరియే మెనుబెంటనే "ఇచట 'వికృతి' శబ్దముచే సంస్కృత సమేతరంబు గ్రహింపవలయును" అని వివరణను వ్రాసెను. (చూ. తత్సమ. రఉ. సూ)

నిత్య వ్యవహారమునను, కవిప్రయోగములను ధారాళముగ సుగ్రాహ్యమగుచున్న తెలుగు పదమునకు బదులుగా నర్థభేదమునకు తావొసంగునట్టియు కవిప్రయుక్తము కానట్టియు వికృతిపదము, కల్పితము

గాక, మఱియొక రీతిగా నెట్లు సమర్థింపనగును? మధురాతి మధురమును, మనోహారమునగు తెలుఁగుభాషకు 'వికృతి' అనుపేర వికృతరూపమును గల్పించిన, లక్షణములు కృతకములనియు, నట్టి ప్రయోగములను, పరమ ప్రామాణికులగు నన్నయ భట్టారకాది మహాకవులకు నారోపించుట మహాపరాధమనియు గ్రహింపనగును. 'వికృతి' అనుపేరు తెలుఁగు భాషకు 'కల్పితము' అని సిద్ధాంతము. వికృతి పదముతోఁగూడ నీ వ్యాకరణములలో ప్రయుక్తమైన "ఆంధ్ర"పద ప్రయోగమును విమర్శింతును.

ఆంధ్రపదము :

ఆంధ్రశబ్ద చింతామణియందు ప్రయుక్తమైన "ఆంధ్ర" శబ్దమును పరిశీలించిన, చింతామణి రచయిత, భారతకవియగు నన్నయభట్టు కాఁడనియు, వేఱొక రచయిత యనియు నిర్వివాదముగాఁ జెప్పవచ్చును. ఆంధ్రశబ్ద చింతామయను గ్రంథనామమునందలి ఆంధ్రపదము, తత్సమ తద్భవ దేశ్యగ్రామ్యభేద చతుష్టయ విశిష్టమగు భాషను సూచించునది యని స్పష్టము. ఏలననఁగా, చింతామణియందు, ౪౬ సూత్రమున "తజ్జా సమాచ్చదేశ్యా గ్రామ్యా చేయం చతుర్విధా భవతి" అని తత్సమ, తద్భవ, దేశ్య, గ్రామ్యములని నాలుగు విధములుగా నాంధ్రభాష విభక్తము చేయబడి, వాని లక్షణములు వివరింపఁ బడినవి. కావున గ్రంథనామమునందలి ఆంధ్రశబ్దమునకు, తత్సమ, తద్భవ, దేశ్య, గ్రామ్య విశిష్టమగు భాషయని యర్థము.

గ్రంథనామమునందలి 'ఆంధ్ర' శబ్దార్థమునకు విరుద్ధముగా, చింతామణియందే, హాలంతపరిచ్ఛేదము. ౮౮ సూత్రమున "సంస్కృతపదేన పరిమిత మాంధ్రపదం కర్మధారయో భవతి" అని ఆంధ్ర పదముప యుక్తమైనది.

వ్యాఖ్యానమున పరిమితమ్ = స్వల్పమైన; ఆంధ్రపదము = తెనుఁగు పదము; సంస్కృతపదేన = సంస్కృత పదముతోఁగూడి; కర్మధారయః = కర్మధారయ సమాసముగా; భవతి = అగుచున్నది. అనఁగా

స్వల్పమైన తెనుఁగుపదము సంస్కృతపదముతో సమసించి, కర్మధారయమగునని తాత్పర్యము. ఉదా:- వాఁడిమయూఖములు, వేఁడి పయోధారలు, ఇత్యాదులు" అనికలదు. పై యుదాహరణములలో, వాఁడి, వేఁడి, శబ్దములు దేశితెనుఁగుశబ్దములు, అనఁగా సంస్కృత సంబంధములేనివి. సంస్కృతేతరశబ్దములు, సంస్కృతశబ్దములతో సమసించిన నది కర్మధారయసమానమని సూత్రించుటకేకదా యీ సూత్రము రచితమైనది? అప్పుడు సూత్రమునందలి, 'ఆంధ్ర' శబ్దమునకు తత్సమాది భేదచతుష్టయ విశిష్టమగుభాషయని యర్థము చెప్పవలను పడదుగదా! అట్లు చెప్పిన 'సంస్కృతపదేన' అను సూత్రమందలి సంస్కృతపదమున కర్థములేదు. తెనుఁగునఁగల సంస్కృతపదములు తత్సమములు గావున నిచ్చట తత్సమపదములని యర్థము చెప్పక తప్పదు. తత్సమములని చెప్పినపుడు, తత్సమాది చతుష్టయ విశిష్టమగు భాషకే నింతకుముందు నాంధ్రపదముపయుక్తమైనది కావున నిచ్చట 'ఆంధ్ర' పదమునకు 'తత్సమమని' యర్థము చెప్పవలెను. అప్పుడు సూత్రమునకు, "తత్సమపదములతో పరిమిత వర్ణములుగలిగిన తత్సమపదములు సమసించిన కర్మధారయమగును అసునర్థము వచ్చును. సూత్రమునకిది యర్థముకాదని యేసూత్రము భాషాపరిజ్ఞానము గలవారలకుఁ దెలియునుగదా! ఈ సూత్రమున "నాంధ్ర" పదమునకు, తత్సమరహిత మైన భాషయనియే యర్థము చెప్పవలయును; తత్సమ, తద్భవ, దేశ్య గ్రామ్యములలో, గ్రామ్యము పరిహరణీయము గావున, తత్సమ రహితమైన దనఁగా, తద్భనదేశ్యయుక్తమైనభాషయనియే యర్థముచేయవలెను. కాని సూత్రమున కుదాహరణముగా చూపిన 'వాఁడి', 'వేఁడి' పదములు (ఇవి నన్నయ ప్రయుక్తములే) దేశివపదములుగాని తద్భవములు గావు. అప్పుడు సూత్రమునందలి అంధ్ర పదమునకు "దేశితెనుఁగు" అని యర్థమగుట నిర్వివాదము. దీనినిబట్టి చింతామణికర్తయే 'ఆంధ్ర' శబ్దమును విరుద్ధార్థములఁ బ్రయోగించి, స్వవచోవ్యాఘాతము గావించు కొనెననుట స్పష్టము.

తన భారతభాగమున నెచ్చటను 'తెనుఁగు' శబ్దమునేతప్ప 'ఆంధ్ర' శబ్దమును భాషాపరముగా నుపయోగింపని నన్నయభట్టారకుఁడు, ఆంధ్ర శబ్దమును, నిట్టియప్రామాణిక విరుద్ధార్థములతో నందును నొక శాస్త్రగ్రంథమునఁ బ్రయోగించెననుట దురూహ్యము.

ఆంధ్రశబ్దచింతామణికి, నన్నయరచితభారతమునకుఁ బ్రాథమిక ముగ నాంధ్రభాషానిర్వచనమునందే యిట్టి పరస్పరవిరుద్ధవిషయములు కన్పట్టుచుండుటచేత, భారతకర్తయగు నన్నయయే చింతామణి కర్తయని నిరూపించినవారి వాదము పరాస్తమైనది. ఇఁక నట్టి చింతామణినాధారముగాఁగొని రచితమైన బాలవ్యాకరణమునకు, "ఆంధ్రవ్యాకరణసంహితా సర్వస్వము" అను బృహత్ భాష్యమును రచించి, నన్నయనుండి చిన్నయవఱకుఁ గల యాంధ్రభాషాసంప్రదాయమంతయు, నా రెండింటి ననుసరించి యున్నదని నిరూపించుటకుఁ బ్రయత్నించిన, సంహితాకర్తల పరిశ్రమయు సఫలము కాలేదనుట నిర్వివాదాంశము. కాఁగా నిట్టియార్వాచీన వైయాకరణ సంప్రదాయము ననుసరించి, ప్రాచీనాంధ్రభాషామహాకవి ప్రయోగములను, సవరింపఁబూనుట విశేషించి సాహసమనుటలో విప్రతిపత్తిలేదు.

కవిప్రయోగ విశిష్టతలేని "వికృతి" శబ్దమును సృష్టించి, కవి ప్రయోగ విశిష్టత కలిగిన "ఆంధ్ర" శబ్దమును భిన్నార్థములలో ప్రయోగించిన, సంస్కృతభాషామయాంధ్రవ్యాకరణములు ప్రామాణికము లెంతమాత్రమును కావని సారాంశము.

చిన్నయసూరిబాలవ్యాకరణము వైసంస్కృతవ్యాకరణముల ననుసరించి రచితమైనది కావున "వికృతి" పదము తెనుఁగునకు ప్రయుక్తమైనది. ఆవెనుక ప్రౌఢవ్యాకరణమును రచించిన బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులవారును నాపైని బాలవ్యాకరణమునకు వ్యాఖ్యానములు రచించిన వారలందఱును, తెనుఁగునకుఁ బర్యాయపదముగా 'వికృతి' పదమును వాడిరి.

పై వానినిబట్టి క్రీ. శ. 1608 నుండి క్రీ. శ. 1858 వఱకు నెవ్వరును "వికృతి" పదమును వాడలేదని వివరించితిని. ఇఁక క్రీ. శ. 1608 కి ముందుగా, క్రీ. శ. 1250 నుండి వెలువడిన, తెలుఁగు వ్యాకరణగ్రంథ భాగములందుఁగాని లక్షణగ్రంథములయందుఁగాని "వికృతి" అనుపదము, మచ్చునకైనను గానరాలేదు. అది "తెలుఁగు" నకు పర్యాయపదముగా నుపయుక్తమును గాలేదు. ఇఁక కేతన, పెద్దన, అనంతుఁడు, తాతంభట్టు మొదలగువారెవ్వరును దీనిని వాడలేదు. 'వికృతి' పదమునకు, నాఁటినుండి నేఁటి వరకు కవిప్రయోగమేలేదు. ఇట్టి సందర్భములో 'వికృతి' అనుపదము భాషకుఁ బర్యాయపదముగా ప్రయుక్త మగుట సంస్కృత వ్యాకరణకర్తలచేఁ గల్పితమనుట విస్పష్టము కదా!

వ్యాకరణ పరిభాష

ఆంధ్రశబ్దచింతామణి, - అథర్వణకారికావళి - వీనియందుఁ బ్రయుక్తమైన యాంధ్రవ్యాకరణ పారిభాషికపదములు, తెలుఁగు భాషలోఁ దెలుఁగుభాష వివృతిలొఁకే వ్రాయఁబడిన, తెలుఁగు వ్యాకరణములలోఁ గానరాకపోవుట వింతలలో వింత! కళ, ద్రుతము, ద్రుతప్రకృతికము, వర్తమానార్థకము, క్త్వార్థకము, తద్ధర్మార్థకము, మహద్వాచకము, మహతీవాచకము, పరుషములు, సరళములు మొదలగు పారిభాషిక పదములు భాషాభూషణమునుండి, బాలవ్యాకరణము పూర్వముగల నేవ్యాకరణగ్రంథములందును లక్షణగ్రంథములందును ప్రయుక్తములు కాలేదు.

వర్ణసమామ్నాయమును వివరించుసందర్భమున సంస్కృతమున కేఁబది వర్ణములని, ప్రాకృతమునకు నలువది యని, తెలుఁగునకు ముప్పదియాఱని (షట్త్రింశత్ ఇచ్చట నష్టత్రింశత్ అని పాఠభేదము) చింతామణి యిట్లు తెలిపినది.

అద్యాయాః పఞ్చాశద్వర్ణాః (సంజ్ఞాపరిచ్ఛేదము - ౫)
ప్రకృతే స్తుతేదశోనా స్యుః ,,
షట్త్రింశదత్రతేఽన్యే చానుప్రవిశన్తి ,,
శబ్దయోగబలాత్

దీని ననుసరించి బాలవ్యాకరణమున నిట్లు సూత్రింపఁబడినవి.

సంస్కృతభాషకు వర్ణంబులేఁబది సంజ్ఞా. ౧.
ప్రాకృతమునకు వర్ణంబులు నలువది ,, ౨.
తెనుఁగునకు వర్ణములు ముప్పదియాఱు ,, 3.

కాని వర్ణసమామ్నాయమున - నిట్టి భాషావిభజనముగాని, సంఖ్యా విభజనముగాని కేతన, పెద్దనలు చేయలేదు. వారిరువురు "ఆదులు, కాదులు" అని యొక్క_ తెలుఁగు భాషావర్ణసమామ్నాయమునే సంఖ్యా నియమము లేక, యిట్లు వివరించిరి.

ఆంధ్రభాషాభూషణము : కేతన —

క. ఆదులు స్వరములు నచ్చులు
కాదులలోగిన్ వ్యంజనములు హల్లులు ననఁగా
మేదిని నెల్లెడఁ జెల్లును
కాదుల నైదైదు గూర్పనగు వర్గంబుల్ ౧౫ వ పద్యము

క. యరలవలును, శషసహలును
నరయఁగ నంతస్థ లూష్మలనఁగాఁ జెల్లున్
సరవి నివి పేర్లు పెట్టుదుఁ
దిరముగఁదల్లక్షణములు దెలిపెడిచోటన్ ౧౬ వ పద్యము

కావ్యాలంకార చూడామణి : పెద్దన (నవమోల్లాసము)

క. స్వరములు నచ్చులు ననఁగా
నరయ నకారాది సంజ్ఞ నయ్యక్కరముల్
ధిరముగ హల్ వ్యంజనములు
వరుసఁ గకారాది పంచవర్గాక్షరముల్ ౯ వ పద్యము

క. యరలవలు నంతస్థలునా
నురవగు శషసహలు పొల్చు నూష్మలనంగాఁ
బరువడి ప్రయోగములయెడ
నిరచింపుదుఁ దెలియవలయు వీనితెఱంగుల్ ౧౦ వ పద్యము

అనంతుఁడుమాత్రము తన ఛందోదర్పణమున "పంచాశద్వర్ణంబులు" అని సంఖ్యాపూర్వకముగ వానిని దెలిపినాఁడు. కాని యీ పంచాశద్వర్ణములును సంస్కృతభాషకు తెలుఁగుభాషకు సమానమనియు, తెలుఁగున 'ఱ, ళ' అను రెండు వర్ణము లధికమనియు, నిట్లు చెప్పి యున్నాఁడు.

క. భూమిఁబదాఱచ్చులనాఁ
గా మెఱసి అ కారమాదిగా స్వరములగున్
కా మొదలు హ్ కారము తుద
యై మప్పదినాల్గు హల్లులగు వ్యంజనముల్ (4 - 123)

క. తగు హ్రస్వంబులు దీర్ఘము
లగు అ ఇ ఉ ఋ ఌ లును గొండి హ్రస్వాభావం
బగు ఏ ఐ ఓ ఔ లుంగె
సగు అం అః యనఁగ పోడశ స్వరములగున్ (4 - 124)

క. క చ ట త ప వర్గ వర్ణము
లెచటన్ స్పర్శలగు నిరువదేనై మతియం
దుచితగతిన్ బ ఘ ణ న మ
ప్రచయం బనునాసికాఖ్యఁ బ్రస్తుతినొందున్ (4 - 125)

క. యరలవ లంతస్థలు నాఁ
బరగును శ ష స హ లు తేటపడు నూష్మలనన్
సారిది హ్ కారము గూడఁగ
సరినేఁబది యయ్యె వర్ణసంఖ్య ధరిత్రిన్ (4 - 126)

క. శలలకు భేదము లేదను
పలుకున రొదొలఁగి యైదుపదులగు వర్ణం
బులు సంస్కృత భాషకుమతి
తెలుఁగున ఱ ళ లనఁగ రెండధికమండ్రుహరి! (4 - 127)

కవిచింతామణిలో తాతంభట్టును నీ విధముగాఁ జెప్పియున్నాఁడు.

క. స్వరములు నచ్చులు ననఁగా
నరయ నకారాదిగఁగల యక్షరములుసొ
యరలవ లంతస్థళం భా
స్వరముగనై యొఱలు వృద్ధి శ ష స హ లూష్మల్ (ప్రారంభము)

24854

ఆంధ్రకౌముదిలో గణపవరపు వేంకటకవి యిట్లు చెప్పియున్నాడు.

సీ. అదులు స్వరములు నచ్చులనఁగ నొప్పుఁ
గాదులు హల్ వ్యంజనాఖ్యలఁదగు ఒక పాదము

పైని యుదాహరించిన వానినిబట్టి తెలుఁగున వ్యాకరణము ప్రాసిన వారందఱును నాంధ్రవర్ణసమామ్నాయమువిషయమున నేకాభిప్రాయము గలవారనుట కేమాత్రము సందేహములేదు. ఈ సందర్భమున నింకొక విషయము నిచ్చట తెలుపఁ దగియున్నది.

సంస్కృతభాషలో ప్రాసిన వ్యాకరణములలో సంస్కృతమునకే కాక, ప్రాకృతమునకును వర్ణసమామ్నాయము ప్రత్యేకముగా చెప్పఁబడి యుండుట పై యుదాహృతివలన స్పష్టమగుచున్నది. కాని విశేష మేమనఁగా, తెలుఁగులో వ్యాకరణభాగమునుప్రాసి, ప్రాకృత వ్యాకరణా చార్యులగు హేమచంద్ర, త్రివిక్రములను పేర్కొని, "ఆంధ్రభాషయుఁ బ్రాకృతాహ్వయమె కాన" అని ప్రకటించిన విన్నకోట పెద్దన, తన వ్యాకరణమున వర్ణసమామ్నాయమున, ప్రాకృత భాషావర్ణముల పేరైనను తలపెట్టలేదు!

పెద్దనతరువాతివారుకూడ, తమ వ్యాకరణరచనలలో నీ 'ప్రాకృతము' మాట తలపెట్టలేదనికూడ పై కవి చింతామణి, ఆంధ్ర కౌముది రచనలవలన విశదమగుచున్నది. ఇక చిన్నయసూరికి ముందు పుట్టిన తెలుఁగు వ్యాకరణములయందును, నిట్టి విభాగములేదు. ఈ విషయములను పర్యాలోచింపఁగా సంస్కృతభాషయందు ప్రాయఁబడిన చింతామణి గ్రంథరచనము, తెలుఁగుభాషామయవ్యాకరణరచనకనంతర కాలమునసే జరిగినదని నిస్సంశయముగఁ జెప్పవచ్చును.

మున్ముందు "ఆంధ్ర - తెలుఁగు" శబ్దముల కవిప్రయోగ ములనుగూర్చి విపులముగఁ జర్చించెదను.

ఈ సందర్భమున తెలుఁగు భాషవలెనే, ద్రావిడ భాషాశాఖకుఁ జెంది, సంస్కృతపదములను, విశేషముగ గ్రహించిన, కర్ణాటభాష

యుండుఁగల వ్యాకరణములలో పై వర్ణసమామ్నాయ వివరణమెట్లున్నదో చూచిన, తెలుఁగుభాషలో ప్రాసిన వ్యాకరణములే తొలుత పుట్టినవి యని నిర్ధారణచేయవచ్చును. "కర్ణాటభాషాభూషణము." (రెండవ నాగవర్మ కృతము క్రీ. శ. ౧౧౪౫) అను ప్రాథమిక వ్యాకరణ గ్రంథము నందు సంస్కృత కర్ణాటభాషలకు వర్ణసమామ్నాయము వేఱు వేఱుగా చెప్పఁబడలేదు. సంస్కృత కర్ణాటముల రెండింటికి, మిశ్రముగా నొకే వర్ణసమామ్నాయము చెప్పఁబడినది.

చూడుఁ డీక్రింది సూత్రములు.

౨. సూ. "అకారాదయః ప్రసిద్ధా వర్ణాః"

(అకారము మొదలు హకారము వఱకుఁగల వర్ణములు ప్రసిద్ధములు.)

3. సూ. "తేష్వాద్యా చతుర్దశ స్వరాః"

(వానిలో మొదటి పదునాల్గును నచ్చులు)

౪. సూ. "ఏదో తౌహ్రస్వౌచ"

(ఎ, ఒ హ్రస్వములు. సంస్కృతమున ఏ, ఓ అను దీర్ఘములే గాని హ్రస్వములు లేవు.)

౫. సూ. "కాదయ హ్యయస్త్రింశత్ వ్యంజనాని"

(కకారాదులు ముప్పదిమూడు వ్యంజనములు.)

క - ఖ - గ - ఘ - ఙ	క వర్గము.
చ - ఛ - జ - ఝ - ఞ	చ వర్గము.
ట - ఠ - డ - ఢ - ణ	ట వర్గము.
త - థ - ద - ధ - న	త వర్గము.
ప - ఫ - బ - భ - మ	ప వర్గము.
య - ర - ల - వ -	అంతస్థములు.
శ - ష - స - హ -	ఊష్మములు.

ఇవి ముప్పదిమూఁడు.

పై సూత్రవివరణమునుబట్టి హల్లులయందు, సంస్కృతవర్ణములగు మహాప్రాణములును, అంతస్థములును, ఊష్మములను నన్నియును కలిపియే కర్ణాట భాషకు వర్ణసమామ్నాయముగా వివరింపఁబడినట్లు తెలియ వచ్చుచున్నది. అట్టి పద్ధతి ననుసరించియే, తెలుఁగు భాషలో తొలుత వ్యాకరణము వ్రాసిన కేతన, పెద్దనలు సంస్కృతాంధ్రభాషలవర్ణసమామ్నాయము నొకటిగానే "ఆదులు, కాదులు" అని తెలిపియున్నారు. అనంతుఁడు మొదలగువారు కేతనాదుల మతము ననుసరించి "రెండింటికి" సమానమని పై రీతిని తెలిపియున్నారు.

తెలుఁగుభాష ద్రావిడభాషాకుటుంబమునకు సంబంధించినది. ద్రావిడభాషలు, నవీన భాషాతత్త్వశాస్త్ర సిద్ధాంతము ననుసరించి ప్రత్యయాత్మక భాషలు (Agglutinative languages) గా పరిగణితము లైనవి. ప్రత్యయములు చేర్చుటమూలముగా సంస్కృత భాషాపద ములను గ్రహించిన తెలుఁగుభాషలో తత్సమములగు సంస్కృత భాషా పదములును 'తెలుఁగు' గా పరిగణితమై, తెలుఁగు భాషలో నొక వర్గ భేదముగా నేర్పడినవి. రామశబ్దము సంస్కృతమైనను, తెలుఁగు 'డు, ప్రత్యయముచేర్చి 'రాముఁడు' అనునపు డది తెలుఁగు పదమని యందుముగాని సంస్కృతపదమని వ్యవహరింపముగదా! ఇట్టి భాషా తత్త్వ పరిజ్ఞానము గలిగినవారు గావుననే తెలుఁగు వైయాకరణులు సంస్కృతాంధ్ర వర్ణసమామ్నాయము నొకటిగా వ్యవహరించిరి. పైని వివేచించిన భాషాతత్త్వ శాస్త్రసిద్ధాంతమును బట్టి, సంస్కృత, ప్రాకృత, ఆంధ్రభాషా వర్ణసమామ్నాయ విభజనము చేసిన, ఆంధ్రశబ్ద చింతా మణ్యాదులు నర్వాచీనములనియు, తదనుసారియగు బాలవ్యాకరణమును భాషాతత్త్వ శాస్త్రపరిణామ వికాసమునకు విరుద్ధమనియు, కావుననే ప్రాచీనాంధ్ర కవిప్రయుక్త భాషా సంప్రదాయములను ప్రమాణీకరించు టకు సమర్థము కాఁజాలదనియు, విచక్షణు లెఱుంగుదురుగాక!

'చ జ' ల దంత్యతాలవ్యవిషయము

తెలుఁగుభాషకు ప్రత్యేకవిశిష్టత నాపాదించిన దంత్యతాలవ్యోచ్చారణ విషయము (చ-జ-), రేఫళకటరేఫవైవిధ్యము - (ర-ఱ) - సంస్కృతభాషలో వ్రాయఁబడిన తెలుఁగువ్యాకరణములలోఁ జెప్పబడినవే కాని తెలుఁగుభాషలో రచితమైన వ్యాకరణములలో నెంతమాత్రము స్పృశింపఁబడి యుండలేదు. పెనిలో నొక్క- 'చ జ' ల దంత్యతాలవ్య విషయముఁగూర్చి తొలుత తెలుపుచున్నాను.

చింతామణియందు "దంత్యమగు 'చ' వర్గము అనఁగా 'చ, జ' లు మాత్రమే, అకారయుక్తముగ నుండును. తాలవ్యమగు 'చ' వర్గము 'చ, జ' లు ఎ కారవిశిష్టమై యుండును." అనియు, వికృతివివేకమున, "దేశ్యపదములయందును, తద్భవములయందును 'చ' కార 'జ' కారములు దంత్యములుగ నుండుననియుఁ దెలుపఁబడినవి. దీని ననుసరించి బాలవ్యాకరణమున,

ఇ - ఈ - ఎ - ఏ లం గూడిన చ జ లు తాలవ్యంబులు.
చిలుక - చీమ - చెవి - చేమ - జిల - జీడి - జెట్టి - జేజే
అ - ఆ - ఉ - ఊ - ఒ - ఓ - ఔ లం గూడిన చ జ లు దంత్యంబులు.
చలి, చావ, చుక్క - చూపు - చొక్కు - చోటు - చౌక
జమడు, జాతర, జొన్న - జూలు జొన్న జోలి, జౌకు
ఐదంతములైన చ, జ లు సమేతరములందు లేవు. (సంజ్ఞా 8 సూత్రము)

అని సూత్రింపఁబడినది.

పై వానికి మూలసూత్రముల నీక్రింద వివరించుచున్నాను:

ఆంధ్రళబ్దచింతామణి

"ఆద్దన్త్య స్తాలవ్యశ్చుర్వక్ర స్యాన్మిథస్సవర్ణశ్చ"

ఆత్ = ఆకారము గలది; దన్త్యః = దంత్యవర్గమైన; చుః = చ వర్గము (అనఁగా చ జ లు) తాలవ్యః = తాలవ్యమైన; చుః = చ వర్గము (అనఁగా చ జ లు) వక్రః = ఏ కారము గలవి; స్యాత్ = ఆగును; మిథః = పరస్పరము; సవర్ణశ్చ = సవర్ణమైనదియును; స్యాత్ = ఆగును; (సంజ్ఞాపరిచ్ఛేదము -౫౭-వ సూత్రము)

వికృతి వివేకమున – "ప్రాకృతే తద్భవేచాపి చజౌ
దంతభవౌ స్మృతౌ" అని (సంజ్ఞాపరిచ్ఛేదము 8 – వ
సూత్రము) కలదు. దీని తాత్పర్యమేమనఁగా – ప్రాకృతసమభందును, తద్భవము
నందును చ జ లు దంత్యములగును. ఉదా :— జడలు, కంచు, చందురుఁడు, జవ్వని
ఇత్యాదులు. ఇందులకు సధోక్తుఁడు "చజా తజ్జే ప్రాకృతే చ దంత్యా భవ
సంభయాః" అని చెప్పెను. ప్రాకృతే = ప్రాకృత సమభయమందు అని యర్థము.

అథర్వణకారికావళి – వర్ధుల వినసీతారామస్వామిశాస్త్రి వివరణసమేతము
వావిళ్ల ముద్రణము – 1921.

పైదానిని బట్టి దంత్య 'చ జ' ల యుచ్చారణ సంప్రదాయము అచ్చ తెలుఁగుభాషకు ప్రత్యేకముగా సంబంధించిన ముఖ్యవిషయమని స్పష్టమగుచున్నది. అయిన, నచ్చ తెలుఁగున కీంతప్రత్యేకతయు, స్వర విశిష్టతయు గలదని చింతామణి, వికృతివివేకవ్యాకరణకర్తలును, బాలవ్యాకరణకర్తయుఁ దెలిపిన యీ దంత్య 'చ జ' ల విషయము; తెలుఁగులో తెలుఁగుభాషా సంప్రదాయము ననుసరించి వ్యాకరణములు వ్రాసిన కేతన, పెద్దన, తాతంభట్టు, గణపవరపు వేంకటకవి మొదలగు వ్యాకర్తలుగాని, లక్షణగ్రంథకర్తలుగాని తెలుపకపోవుట యతిచిత్రముగ నున్నది.

చింతామణి ననుసరించి లక్షణగ్రంథమును రచించినయప్పకవి, తన గ్రంథమున 'చ జ' ల దంత్యతాలవ్య విషయమును దెలుపునపుడు "పింగళిసూరనకృత రాఘవపాండవీయమునందలి (1-31) ఎందు వేట రారె...అను పద్యమున "ఆకట పాండురాజ యశమెన్నవైతి" అను పాదమున "పాండురాజయశము" అనుచోట రామాయణార్థమున పాండుర + అజయశము అను సమాసమున 'జ' కారము తాలవ్యమనియు, భారతార్థమున పాండురాజ యశము అను సంబుద్ధిని 'జ' కారము దంత్యమయ్యె ననియు, సంస్కృతమున దంత్య 'చ జ' లు లేవుగావున పాండురాజ శబ్దమున 'జ' కారము తాలవ్యమే యనియు, నాంధ్రులు దానిని దంత్యముగా 'రాజె' అని యుచ్చరించుట లాక్షణికసమ్మతము గాదనియు" వ్రాసెను. (ద్వితీయాశ్వాసము 136 పద్య వివరణము)

అప్పకవి పైతీతిని రాఘవపాండవీయపద్యము నుదాహరించి వ్రాసినను, నతనికన్న సుమారు నూఱ్ఱేండకు ముందు ముద్దరాజు పెద రామధీమణి, రాఘవపాండవీయమునకు నొక ప్రశస్తవ్యాఖ్యానము రచించియున్నాఁడు. కాని పై నుదాహరించిన "అకట పాండురాజ యశము" అను పాదముగల పద్యవ్యాఖ్యలో నా శబ్దమునొద్ద నిట్టి దంత్యతాలవ్య 'చ జ'ల విషయమేమియు నెత్తుకొనలేదు. పెద రామన, తన వ్యాఖ్యానమున, కేతన, పెద్దన, తాతంభట్టు మొదలగు తెలుఁగు వ్యాకర్తల రచనలనే పేర్కొనెనుగాని తక్కిన చింతామణ్యాదులను పేర్కొనలేదు. శబ్దములనుగూర్చి విశేషములున్నప్పుడు, శాస్త్రీయముగ సంప్రదాయానుసారము చర్చచేసి యపూర్వవిషయము లనేకములు దెలిపిన పెదరామన, తెలుఁగు భాషకు ముఖ్యమైన యిట్టి యుచ్చారణ సంప్రదాయమున్న నది తెలిపియేయుండును. అప్పకవీయమునకు తరు వాతి యాంధ్రలక్షణగ్రంథములయందైన నిది తెలుపఁబడక పోవుటచేత చింతామణి గ్రంథప్రచారమునకై పై యుదాహరణము నప్పకవి యిచ్చె ననియు, చింతామణి నన్నయనాఁటిది కాదనియు గ్రహింపనగును.

ఇక బాలవ్యాకరణ వ్యాఖ్యాతలందఱును, ప్రౌఢవ్యాకరణకర్తయు వ్యాకరణ సంహితాసర్వస్వ గ్రంథకర్తలును, పైని యప్పకవి చూపిన యుదాహరణమునే, పూర్వపక్ష ప్రతిపక్షములు చేసి, చింతామణ్యభి ప్రాయమును సమర్థించుటకు పూనుకొనిరిగాని వేఱొక ప్రయోగమును నెవ్వరు చూపలేదు. దీనిని బట్టి దంత్య 'చ జ'ల విషయము కల్పితమని తేలుచున్నది.

ఇంకొక ముఖ్యవిషయము - ఉచ్చారణమును బట్టియే లిపి యేర్పడును. 'చ జ' లకు తెలుఁగున నిట్టి ప్రత్యేకోచ్చారణమునకు నే చిహ్నమును శాసనములలోఁ గాని, తాళపత్ర ప్రతులయందుఁగాని గాన రాదు. గ్రంథముద్రణము ప్రారంభమైన వెనుక "ˇ"అను నొక చిహ్నము 'ఛ్‌జ్‌' అని కొంతకాలము వ్యాప్తిలో నుండెడిది. కాని నేఁడు దానిని పాటించుటయే లేదు. నన్నయాథర్వణీయ సంప్రదాయ ప్రవర్తకులగు

కళాప్రపూర్ణ వఝులవారు, తమ "వైయాకరణపారిజాతమున" నొక ప్రత్యేకప్రకరణ మీవిషయమై వ్రాసియున్నారు. కాని యందులో తెలుఁగు వ్యాకరణముల వ్రస్తావనయే లేదు. కావున నిదియు చింతామణి గ్రంథము కల్పితమనియే నిరూపించుచున్నది.

'చ జ' ల దంత్యతాలవ్యోచ్చారణములఁ గూర్చి ప్రత్యేకముగ వివరించుట చేతనే, సంస్కృత భాషలో నున్న చింతామణ్యాది వ్యాకరణములర్వాచీనములని నిరూపింప వచ్చును. ఏలయనఁగా, సంస్కృతమునందును, ప్రాకృతమునందును, చ వర్గమును, జ వర్గమును తాలవ్యములే గాని, దంత్యములు గావు. దేశితెలుఁగులో "ఇ - ఈ ఎ - ఏ" లం గూడిన చ జ లు తప్ప తక్కినవి దంతోచ్చారణము గలవి. తెలుఁగులో రచితమైన వ్యాకరణములలో సంస్కృతాంధ్ర వర్ణసమామ్నాయ మంతయును నొకటిగానే వ్యవహృతమగుటచేతను, దంత్య తాలవ్యములకు సంస్కృతాంధ్ర పదములలో నుచ్చారణ భేదమేగాని స్వరభేదము లేకుండుటచేతను, యతిప్రాసములయందు విపర్యాసము గలుగకుండుటచేతను, వారిట్లు ప్రత్యేకముగ 'చ జ' ల దంత్యతాలవ్యములను గూర్చి సూత్రింప వలసిన యావశ్యకము లేకపోయినది.

వై విషయము స్పష్టపడుటకై కొన్ని యుదాహరణములను జూపుచున్నాను.

సంస్కృత పదము - "చా" తకము. ఇది తాలవ్య చ కారము. కాని యిది సంస్కృత భవపదమును దంత్యమును నగు జముఁడు భ్రాతర - అను వానితో యతి మైత్రినందును.

ఇట్లే ప్రాసములయందు దంత్యతాలవ్యములకు మైత్రిగలదు.

ఉ. "ఆ చంద్ర మండలంబును
నా చుక్కల గమియు"

ఇచట సంస్కృతపదమగు చంద్రమండలపదములోని 'చ' కారము తాలవ్యము. తెలుగుపదమగు చుక్కలగమిలో 'చు' దంత్యము.

కవిప్రయోగస్థితి యిట్లున్నను, సంస్కృతభాషలో వ్యాకరణ ములు వ్రాసినవారు సంస్కృతాంధ్రపదములను విడఁదీసి, వర్ణసమా మ్నాయమును వివరించుటచేతను, వానిలో తత్సమపదములకే ప్రాధాన్య మొసఁగుటచేతను, వానికిట్టి దంత్యతాలవ్యవిషయమై సూత్రము వ్రాయ వలసివచ్చెను. ఏలయనఁగా, చేతము మొదలైన సంస్కృతపదముల మొదల నున్న 'చే' కారము తెలుఁగులో దంత్య సంప్రదాయముననుసరించి చాత ముగా నుచ్చరించి వ్రాయుదురనియు, దానివలన సంస్కృతభాషా శాబ్దిక మర్యాద నడలిపోవుననియు వారిభావము. అందుచేతనే వారు దంత్యతాల వ్యోచ్చారణ విషయము ప్రత్యేకముగ సూత్రించిరి. కాని సంస్కృత శబ్ద విషయమున యతిప్రాసలయందు ప్రాచీనకవులు కడు జాగరూకతతో వ్యవహరించుటచేత, నాంధ్రలాక్షణికులకు వైయాకరణులకు నిట్టిసూత్రము వ్రాయవలసిన యావశ్యకము లేకపోయినది.

మఱియు తెలుఁగున నీ దంత్యతాలవ్య విధానము, క్రీ. శ. పదు నైదవ శతాబ్దినుండి నడలినది.

చెన్నమల్లేశ శివలింగశరణు శరణు - అని చెన్నమల్లేశ శబ్దము చన్నమల్లేశ.....శరణు - అని చకారము యతిస్థానమున నిలిపి, విరూ పాక్షకవి (క్రీ. శ. 1450) యొక శతకము రచించియున్నాఁడు.

చన్నులపై జాఱు - చమటమై దొరగ - అని చెమటశబ్దమును అకా రాదిగాను, చాయనేర్చినరీతి - సరసమై తనర - అని చేయశబ్దమును అకా రాదిగాను యతిస్థానమున గౌరన నవనాథచరిత్రమున నుపయోగించి యున్నాఁడు.

"ఐదంతములైన చ జ లు నమేతరంబుల లేవు" అనఁగా అచ్చు తెలుఁగునందు లేవు. అని చిన్నయసూరి వివరించినను నట్టివి కవి ప్రయోగములందుఁ గలవు.

చైవులసాకిరి ఛాయమగఁడు - ఆంధ్రనామ సంగ్రహము దేవవర్గ ౧౬ పద్యము.

చక్కెర బొమ్మ మార్మలయు చైవులకున్ - శుక ం. ౨౧౩
పద్యము.

పై విషయములను సమగ్రముగఁ బరిశీలింపఁగా దంత్యతాలవ్య విషయమును సూత్రించిన సంస్కృతవ్యాకరణములు పై ప్రయోగములను చూచియే రచించిరన్ననమ్మకము తప్పక కలుగును. ఇదియును వాని యర్వాచీనతకు నిదర్శనము.

రేఫ - 'అ' కారములు

సంస్కృతభాషలో నున్న రేఫముకన్న విలక్షణమగు 'అ' అను నక్షరము తెలుఁగుభాషలో నున్నట్లు అందఱు సంగీకరించిరి. సంస్కృత భాషకు తెలుఁగుభాషకు సంబంధములేదని నిరూపించుటకు నిర్వివాదముగా నున్న సాధనములలోనిదియు నొకటి. కాఁబట్టియే దీనికి ప్రత్యేక 'అ' అను లిపి యేర్పడినది.

ఈ సందర్భమున తెలుఁగువైయాకరణులు వర్ణసమామ్నాయముగూర్చి తెలిపిన విషయము శాస్త్రీయమై, తెలుఁగు లిపి పరిణామ చరిత్ర కనుకూలమైయున్నది. ఏలయనఁగా తెలుఁగువారు సంస్కృత వర్ణసమామ్నాయము నంతటిని గ్రహించిన వెనుకనే లిపి యేర్పడినది. అందు సంస్కృత వర్ణములన్నియు నుండుటచేత తెలుఁగువారికి సంస్కృతమునకు తక్కిన భాషలవలెఁ బ్రత్యేకముగ లిపి కల్పించుకొను నావశ్యకము లేకపోయినది - ప్రాచీనలిపిస్వరూపము తెలియఁజేయు శాసనములు సంస్కృతభాషలో వ్రాయఁబడినను మనుష్యుల పేళ్లు, ఊళ్ల పేళ్లు, సరిహద్దులు దేశభాషలో తెలుపఁబడవలెను గావున, తెనుఁగున స్వభావసిద్ధమై, సంస్కృతభాషలోలేని శకటరేఫ - 'ఱ' ఆ లిపితోనే వ్రాయఁబడుచుండెడిది. (ఎట్టన, పట్టు - మట్టి - చెఱువు మొదలగునవి) దీనినిబట్టి అనంతుఁడు పైనితెలుఁగు వర్ణసమామ్నాయమున 'ఱ'ను గూర్చి చెప్పినది సరియైనదియైఁ బ్రామాణికమగుచున్నది.

సంస్కృతమునందుఁ గల 'ర' కారము ఖొన్ని దేశితెలుఁగు పదములందు నున్నది. కాని దేశియందు ప్రత్యేకముగ నున్న 'ఱ' కార

మును ప్రాచీనకవులు గు ర్తించి, యతిప్రాసములయందు వీని నుపయోగించు నపుడు కడు జాగరూకతతో ప్రవ ర్తించిరి. నన్నయ, తిక్కన, ఎఱ్ఱన, శ్రీనాథాది మహాకవులు, రేఫమునకు 'ఱ' కారమునకు సాంకర్యము చేయక కవితారచనను గావించిరి. కావునసే కేవల కవితారచనా దృష్టి చేతనేగాక, భాషాశాస్త్ర పరిణామదృష్టిని వారిగ్రంథములు మనకు పరమప్రామాణికములగుచున్నవి. కవిత్రయమువారి వెనుక ననఁగా క్రీ. శ. 15 - వ శతాబ్దివఱకు నీ రేఫ 'ఱ' కార సాంకర్యము కవి ప్రయోగములయందు కానరాకపోవుటచేత, కేతన, పెద్దన, తాతన మొదలగు ప్రాచీనాంధ్ర వైయాకరణులెవ్వరును తమ వ్యాకరణములలో నీ రేఫద్వయమునుఁగూర్చి తెలుపలేదు.

ఆ వెనుక పదములయందలి శకట రేఫమును వ్యవహారములో సాధురేఫమువలె పలుకుట సంభవించినది కావున, కవితారచనయందీ నియమము కొంత నడలినది. కాని దేశిభాషలో బహుప్రాచీనమైన యీ 'ఱ' కారములోఁగల పదములను, ఆ యక్షరసంప్రదాయమును నంర క్షించుటకై, తరువాతివారు ప్రాచీనకవిప్రయోగములను పరిశీలించి, రేఫ 'ఱ' కార ఘటితశబ్దములను నిర్ణయించి, వానికి వేఱు వేఱుగా పట్టికల నొనంగిరి. 'రేఫ ఱకారయుతపదము'లను పరిశోధించిన వారిలో ప్రథములు తిరుపతి దేవస్థానమున సంకీర్తనాచార్యులగు తాళ్ళపాక పెద తిరుమలయ్యగారు. వీరు క్రీ. శ. 1560 - 70 ప్రాంతమున రేఫ ఱ కారపద నిర్ణయమాలికను రచించిరి. అప్పకవి తనగ్రంథమున తిరుమలయ్యగారిని రేఫ ఱ కారములనుగూర్చి చెప్పినపుడు వేరొకనినాఁడు.

ఇట్లు క్రీ. శ. 16 - వ శతాబ్దివఱకును నీ రేఫ ఱకారములకు సాంకర్యము కలుగలేదనియు, నందుచేత తెలుగు వ్యాకరణరచయితలకు వానిని గూర్చి సూత్రింపవలసిన యావశ్యకము లేదనియుఁదెలిపితిని. వా స్తవికస్థితి యిట్లుండఁగా, సంస్కృతభాషలో తెనుఁగుభాషనుగూర్చి వ్రాయఁ బడిన వ్యాకరణములలో వీనినిగూర్చి యెట్లు సూత్రింపఁబడినవో చూతముఁగాక.

ఆంధ్రశబ్ద చింతామణిలో "నాఽన్యేషాం వైధర్మ్యం లఘ్వ్ లఘూనాం రయోఽస్తు నిత్యంస్యాత్" అని రేఫ ఱ కారములకు వైధర్మ్యము చెప్పఁబడినది. (సూత్రము ౧౮) "రేఫ శకట రేఫముల కెల్లప్పుడును వైధర్మ్యముకలదు. ప్రాసస్థానమందును, యతిస్థానమందును వానికి మైత్రిలేదు" అను నీ నిషేధసూత్రము, శకట రేఫ సాధు రేఫముల సాంకర్యము నరికట్టుటకు నారబ్ధమైనది. కాని కేతన, పెద్దన, యనం తుఁడు ఈ విషయమునే స్మరింపలేదనియు, పదుమూఁడు, పదునాల్లు పదు నైదు శతాబ్దముల వఱకును నిట్టి సాంకర్యములు కవులు చేయలేదనియు శాసనములయందును స్పష్టముగా రేఫ శకట రేఫములకు ప్రత్యేకత పాటింపబడియున్నదనియు ముందు వివరించితిని. ఫై కారణములచే నీ నిషేధసూత్రము కావించిన చింతామణి పదునొకొండవ శతాబ్దినాఁటిది కాదనియు, పదునైదవ శతాబ్దికిఁ దరువాతిది యనియు నిశ్చయముగాఁ జెప్పనగును.

విభక్తిప్రత్యయములు

ఈ విషయమున చింతామణిని, ఆంధ్రభాషాభూషణమును పరిశీలించిన, చింతామణి రచన యూనాఁటిదికాదని నిర్వివాదముగ నేర్పడును.

	చింతామణి		ఆంధ్రభాషాభూషణము
ప్రథమా	విభక్తి	– డు, ము, వు, లు	డు, ము, లు
ద్వితీయా	,,	– కూర్చి, ల, ను, ని	ని
తృతీయా	,,	– తో, చేత, తోడ, చే	చేత
చతుర్థీ	,,	– కొఱకు, కై	కై
పంచమీ	,,	– పట్టి, వలన, కంటె	వలన
షష్ఠీ	,,	– లోపల, కి, కు, యొక్క	కు, కి, యొక్క
సప్తమీ	,,	– అందు, ఇందు, న	అందు
సంబోధనప్రథమా	,,	– ఓయి	ఓ

వీనిని గూర్చి ప్రత్యేక పరిశీలన మావశ్యకము, పై పట్టికను చూచిన తోడనే, చింతామణి యందుఁగల కొన్ని ప్రత్యయములు కల్పితములని, స్పష్టమగును.

నన్నయభట్టరచిత భారతభాగమున చింతామణిలో నిచ్చిన విభక్తిప్రత్యయములను పరిశీలించినయెడల చింతామణి నన్నయ కృతముగాదని నిరూపింపవచ్చును.

౧. ద్వితీయావిభక్తిలో 'కూర్చి' అనునది 'గుఱిచి' అను రూప ముతో నున్నది.

౨. తృతీయావిభక్తిలో 'తోడ' అనునది విభక్తి ప్రత్యయముకాదు. చూడుఁ డీ క్రింది ప్రయోగములు:

ఆఖిల బాంధవులయు బ్రాహ్మణులయుతోడ భానునిభుఁడు ఆది. ౪. ౨౧౩.

ఆగ్నిహోత్రంబులయు నపార పుష్పఫల తరునదీ రమ్య తపోవనంబులయుతోడ నదృశ్యులై నంజూచి } ఆర. ౨. ౧౧౧

బాహుదండంబులయు.....దంష్ట్రిలయు,..... దళనంబులయు, ... నయనంబులయు .... శరీరంబునం దోడ } ఆర. ౩. ౧౯౩

బాలకులయు నధిక శ్రీదర్పితులయు .....) లబ్ధులయు లఘు జనంబులయుం దోడ } ఆర. ౩. ౩౧౯

'తోడ' అనునది వ్యవహితముగనుండుటచేత నిది విభక్తి ప్రత్యయము కాదు గదా! పై నుదాహరింపఁబడినవన్నియు నన్నయ ప్రయోగములు.

౩. చతుర్థీవిభక్తి 'కొఱకు' అను ప్రత్యయము కేతన చూపలేదు. నన్నయ రచనములో ప్రయోగములు లేవు.

౪. పంచమీవిభక్తి – 'పట్టి' యుపయుక్తము కాలేదు.

౫. షష్ఠీవిభక్తి – 'యొక్క' ప్రయోగము లేదు.

౬. సంబోధనలో 'ఓయి' అని నన్నయ రచనమున లేదు.

ఆంధ్ర భాషాభూషణము నందలి విభక్తులతో, పై చింతామణిలో నిచ్చిన విభక్తులను సరిపోల్చి చూచినయెడల నది క్రీ. శ. 16-వ శతాబ్ది నాఁటి గ్రంథమని నిర్వివాదముగా నేర్పడును.

భాషాశాస్త్రపద్ధతి ననుసరించి మనము పరిశీలించిన తెలుఁగున విభక్తులు, కొన్ని శబ్దములుగా తొలుతరూపొంది, ఆ పెనుక వ్యవహార వశమున వానిలో వర్ణలోపాది వికారములవలన నవి విభక్తులైనవని గ్రహింపఁగలము.

ద్వితీయావిభక్తి - కూర్చి - ఇది 'కూర్చు' ధాతువునకు క్త్వార్థక రూపము.

పంచమీ ,, - పట్టి - 'పట్టు' ధాతువుయొక్క క్త్వార్థక రూపము.

పంచమీ ,, - కన్నన్ 'కంటెన్' అనునది.

'కు' ప్రత్యయమునకు అన్న - అంటే అను పదములు చేరునపుడేర్పడినవి.

కు+అన్న=కన్న
కు+అంటే=కంటె

'కంటె' అను విభక్తి ప్రత్యయములో 'టె' అను 'ఎ' త్వ రూపమే తప్ప వేఱొక రూపములేదు. దీనినిఁబట్టి తొలుత వ్యవహారములో వానికి + అంట్రే అని దీర్ఘస్వర యుక్తమై యుండెడిదనియు నవి రెండును కలిసిన పెనుక, వానికంటేనూ అను నముచ్చయార్థక 'ను' దీర్ఘస్వరముచ్చారణలో నుండెడిదని గ్రహింపనగును. క్రమముగా నా 'ను' లోని స్వరము పోయి పొల్లయి, 'న్' స్వరూపముతో వ్యవహృతమై 'కంటేన్', 'కంటెన్' అయినది. పై కారణముచేతనే, 'కంటె' అను విభక్తి ప్రత్యయము ద్రుతాంతమైనది యని సిద్ధాంతము.

'కు' షష్ఠీవిభక్తి ప్రత్యయముపై 'అగు' ధాతువు క్త్వార్థక రూపమగు 'అయి' చేరుటచే కు+అయి=కయి 'కై' అను రూప

మేర్పడినది. కాని 'కై' అనునది షష్ఠీవిభక్తి ప్రత్యయముగాక, చతుర్థీ విభక్తిప్రత్యయమైనది.

తృతీయావిభక్తి ప్రత్యయములగు, చేతన్, తోడన్ అనువానిఁ బరిశీలింతము.

చేతన్ - అనునది - చేయుశబ్దముయొక్క- తృతీయావిభక్త్యర్థక రూపము.

తోడన్ - అనునది - తోడు శబ్దముయొక్క- సప్తమీ విభక్త్యర్థక రూపము.

సప్తమీ విభక్త్యర్థకమగు 'అన్' ప్రత్యయము చేరుటచే నేర్పడినది.

తోడు+అన్=తోడన్.

పంచమి - వలనన్ - ఇది వలను శబ్దముయొక్క- సప్తమీ విభక్త్యర్థకము.

వలను+అన్=వలనన్.

షష్ఠీ - లోపల - లోపల+అన్ - సప్తమీ విభక్త్యర్థకము.

సప్తమి - 'అందు' - అనునది ప్రత్యేకముగా ప్రయుక్తమగుచున్నది.

ఒక్క- 'అందు' విభక్తి ప్రత్యయమేగాక, పైని చెప్పిన చేత, తోడ, వలన - అను వానికిఁగూడ ప్రత్యేక ప్రయోగములు గలవు.

పై వివరణమువలన 'తోడ' అనునది విభక్తి ప్రత్యయము కాదని స్పష్టముగాఁ దెలియుచున్నది గదా.

తెలుఁగున విభక్తి ప్రత్యయముల చరిత్ర చెప్పఁబూనిన నదియొక "మహాపెద్ద" గ్రంథమగును. దిఙ్మాత్రముగ సూచించితిని. వివుల పరిశోధనము గ్రంథాంతరమున వెలువడును.

ఇంకను, పై వ్యాకరణములయందు నిరూపితముగాని కొన్ని విషయముల నిందుఁ దెలుపుచున్నాను.

సముచ్చయార్థక విశేషములు

నన్నయభట్టారకునికవితయందు ప్రత్యక్షరము పరిశీలించినఁ గాని యాతని భాషారీతి మనకు గోచరింపదు. ఆ మహాశయునికవిత

ప్రసన్నగంభీరమైనది. మనకుప్రసన్నత బాహిరముగ గోచరించుచునే యుండును, ఇఁక గాంభీర్యమెట్లు ప్రదర్శితమైనదో చూడుఁడు.

నన్నయ పలుచోటుల సముచ్చయార్థకములగు, ఉను, ను, అను వానిని 'చార్థక' పర్యాయములుగా ప్రయోగించియున్నాఁడు. ఆ ప్రయోగ ములందెంత గంభీరార్థ మిమిడి యున్నదో యీ క్రింది యుదాహరణముల వలన నెఱుకపడఁగలదు.

౧. చు. అమలినతారకా సముదయంబుల నెన్నను, సర్వవేద శా
స్త్రముల యశేషసారము ముదంబునఁ బొందను, బుద్ధిబాహువి
క్రమమున, దుర్గమార్థజల గౌరవ భారత భారధీసము
ద్రముదరియింగ నీఁదను విధాతృనకైననుఁబోల నేర్చునే (ఆది. 1 – 19)

పై పద్యమున, ఎన్నను, పొందను, ఈదను, ఎనను అను స్థలములలో ప్రయుక్తములైన క్రియారూపములు వ్యతిరేకార్థకములుగాక, ఎన్నుటకు, పొందుటకు, నీదుటకు అను భావార్థకరూపములు. వానికి 'ను' చేర్చుటచేత, ఆ 'ను' శబ్దమున కర్థవిశేష మేర్పడినది. లోకవ్యవహార ములో మనము, రెండు మూఁడుపనులు చేయుటకు ప్రూనుకొని ఆ విష యము మాటాడునపుడు, "ఆ వనిచేయుటకున్నా," "దాన్ని చూచుట కున్నా" అని యీ విధముగా 'ను' దీర్ఘముగాను, ద్విత్వముగాను వ్యవ హరింతుము. పూర్వపు ప్రాతల యందుఁగూడ నిట్టి పట్టుల 'ను' అనునది దీర్ఘముగా ప్రాయుటకలదు. "అతిశయముగ బుద్ధిమంతుఁడగు బుధ నేవన్" అని యచ్చులోనున్న 'నేవన్' అనునది ప్రాత ప్రాతప్రతులలో 'నేవనూ' అని యుండును.

పై పద్యములో నట్టి జాతీయధ్వనిని నన్నయ 'ను'లో నిమిడ్చి యున్నాఁడు. అనఁగా వ్యావహారిక రీతిలో దానిని వివరించిన, "చుక్కలు లెక్క-పెట్టుటకున్నా, శాస్త్రములయొక్క- సారమును పొందుటకున్నా, భారత మహాసముద్రము ఈదుటకున్నా, బ్రహ్మకైనా శక్యమా? నా వంటివానికెట్లు సాధ్యమవుతుంది" అని చెప్పవలెను, ఇట్టి సందర్భ ములలో 'కు' వచ్చినపుడు "ను" 'కి' వచ్చినపుడు "ని" వచ్చును. (చేయఁజానికిన్ని, పొందఁజానికిన్ని – ఇత్యాది)

కాఁగా, 'ను' శబ్దమునకు నన్నయ యట్టి జాతీయధ్వని పూరకార్థ మును నంధానించి యున్నాఁడు. అనఁగా 'ను' అర్థవిశేష బోధకము.

ఉ. చ. అనిన...నాకు మనోరథంబులె
ల్లను సమకూరె నిష్టసఫలత్వము నొందె ధనాగమంబులం
చును, నెడనిశ్చయించి, (సభా) 1-281.

పై పద్యమున ఎల్లను అనునది "అన్నియును" "అన్నియూ" అనెడి సాకల్యార్థమును బోధించును. అంచును అనుదానిలో "ను" వ్యవహారములో వ్యక్తమగుచున్న "అంటూ" అను దీర్ఘస్వరమును సూచించును

3. ఇట్లే మఱియొక చోట నన్నయ శత్రర్థక చువర్ణమునకుఁ గల 'ఉను' వర్ణమునకు నర్థవిశేషమును గల్పించి యున్నాఁడు.

చ. కురుసింహవరూథము నిట్లుగ్రమ్మరిం :
చుచె యితఁడంచునుందగిలి..... (ఆది 4-207)

(ఇతడంచునున్ - వ్యవహారములో, "ఇతఁడఁటూ ఒకడు" అనే జాతీయ భావమే 'అంచునున్' లో నిమిడియున్నది.

ర. తరళ. వినతకోరె సపుత్రులనే..... వారికం
చెను బలాధికులైన వారిని (ఆది. 2-3)

ఇచట 'వారికంచే వీరేమంచివారు' అనే వ్యవహారభావమే "ను" లో నున్నది.

ఈ నన్నయ యొక్క-చోటనైన నీ 'ను' శబ్దమును నర్థము లేకుండ వాడఁడు. నేటి భారతముద్రణములో కొన్ని యెడల 'ను' ఉండవలసిన చోటనుండక ముద్రితమైయున్నది.

సీ. కొనుమని నాకుఁ జెప్పినను నేవురు నుప
యోగింపుడంటి.....(ఆది-7-211.)

కాని పై పద్యపాదమున నాకుఁ జెప్పినను అనుదానిలో "ను" అక్షాన పతితము. ఆ 'ను' 'నేవురు' అను పదములతోఁగూడి నుండవలెను.

సీ. ఱొనుమని నాకుఁ జెప్పిన నేవురును నుప, యోగింపుఁడంటి.

అని తాళపత్రప్రతి - ఇట్లున్ననే 'ను' సార్థకమగును. ఏవురును నుప యోగింపుఁడంటి - అనుచోట 'మీరైదుగురున్నూ ఉప యోగించండి' అని వ్యవహారరీతి ప్రయుక్తమైనది. ఇట్లే నన్నయ ప్రారంభమునఁగూడ నుపయోగించి యున్నాఁడు.

"ఇవియేనున్ సతతంబు నాయెడఁగరం బిష్టంబులైయుండు" (ఆది 1-12)

"ఇవియేనున్," అనఁగా ఈచెప్పఁబోవు ఐదున్నూ నా కిష్టములు' అని యర్థము.

ఓ. మనము సూక్ష్మదృష్టితో పరిశీలించి నట్లయితే యిట్టి 'ను' యర్థ విశేషము లెన్నియో నన్నయ ప్రయోగములలోఁ గానవచ్చును.

ఉ. నీవును బ్రహ్మచారివి వినీతుఁడ వేనును కన్యకన్ మహీ
దేవకులావ తంస! రవితేజ! వివాహము నీకు నాకు మున్
భావజ శక్తినైనయదిఁ బన్నుగ నన్నుఁ బరిగ్రహింపు సం
భీవనితోడ శుక్రుదయఁ జేయము నాకుఁ బ్రియంబు నావుడున్ (ఆది 3.125)

అను పద్యమున "నీవును" అను చోట "నీవాచూస్తే బ్రహ్మచారివి" అనియు "ఏనును" అనుచోట "నేనా చూస్తే కన్యకను" అనే కావ్యర్థము స్పష్టముగా ధ్వనించుచున్నది - ఇట్టి యర్థస్వారస్యమును గ్రహించియే నన్నయ కవిత నామూలాగ్రముగ జీర్ణించుకొన్న శ్రీనాథమహాకవి హరవిలాసనున పై పద్యము నిట్లనుకరించియున్నాఁడు.

ఉ. [1]ఏనును బ్రహ్మచారిఁ దరళేక్షణ! నీవును కన్యవింత కా
లానకు నీకుఁ బెండ్లియ ఫలంబగునేని విచారమేల స
న్మానముతోడ నన్ను మునిమాన్య వివాహముగమ్మ లెమ్మ కా
మేని తపంబులోని సగమిచ్చెదమాను తపోఽభిమానమున్ (హర.4-25)

---

1. కే. శే. ప్రభాకరశాస్త్రిగారు, హరవిలాస పీఠిక (9-వపుట) లో నన్నయ భట్టారక పద్యానుకరణోత్కృష్టమున శ్రీనాథుఁడిచ్చుట (పార్వతీ కపట పటుయూపశి వుల సంభాషణ ఘట్టమున) నౌచిత్యమును గోలోప్పోయెనని వ్రాసియున్నారు. కాని యీ సందర్భమున నేను పైని చూపిన కావ్యార్థస్ఫురణమే గలుగుటచేత ననౌచిత్యమను దోష మున్నట్లు లేదని యెఱుంగునది.

నన్నయ కవితలోని 'ను' శబ్దగంభీరార్థమును గ్రహింపఁజాలక లాక్షణికులును, వైయాకరణులును నిఘంటుకారులును నెట్టి యపార్థములకు పాల్పడిరో తెలియఁ జేయుచున్నాను.

2. కూచిమంచి తిమ్మకవి సర్వలక్షణసార సంగ్రహములో

క. కనకమయమైన యీ ప్రోలును

అనుపద్యమున '[1]ప్రోలికి' అని యూపవిభక్తికరూపము వాడక, నన్నయ 'ప్రోలునకు' అను అనూపవిభక్తికరూపము వాడినాడని వ్రాసినాఁడు. కాని యిచ్చట 'ప్రోలికి' అను దానికంటె 'ప్రోలును' అను రూపమే నన్నయ కవితారీతికి ననువుగనున్నది. కనకమయమైన యీ ప్రోలును – అనఁగా బంగారుమయమైన యీ "పట్టణమునున్నా" అనియర్థము.

ప్రౌఢవ్యాకరణమున బహుజనపల్లివారు.

క. ఐనము.....సంతానములే

కను..... (సంజ్ఞాపరిచ్ఛేదము లోని వ సూత్రలక్ష్యము)

అనుచోట 'లేక' కళయనియు దానిపై నున్న 'ను' ద్రుతప్రకృతికమని భ్రమియింతురనియు వ్రాసియున్నారు. మతియు వారే శబ్దపరిచ్ఛేదము లోని వ సూత్రమున "నామ సర్వనామఅులకును గళలగు నవ్యయంబులకును, గడపల సముచ్చయార్థక విశేష పాదపూరణంబులయందు 'ను' శబ్దంబు తఱుచుగ నగు" అని తెలిపియున్నారు. దీనినిఁబట్టి సీతారామాచార్యులు 'ను' పాదపూరణముగా భావించిరనుట స్పష్టము. కాని 'సంతానము లేకను' అనుచోట సంతానము లేకపోయినట్లయితే, లేకున్నచో, అను హేత్వర్థమే సూచించు 'ను' కాని, యది ద్రుతప్రకృతికము కాదు.

---

1. ప్రథమాశ్వాసము – విభక్తి ప్రకరణము. లక్షణము – విన్నమన్నకేలువీడు ప్రోలను నెడవింటమంటకేల వీటప్రోల నవఁగనొప్పు మతియనటులె యుత్వముపైన కారమొదవ కొన్ని కడలనీళ! (1927 ముద్రణము)

శబ్దరత్నాకరమున 'ను' శబ్దమునొద్ద "ఇవియేనున్" అను పద్య పాద ముదాహృతమైనది. (చూడుఁడు పుట. ౪౮౦) అందు 'ను' పాద పూరణార్థకమని వ్రాయఁబడియున్నది.

భావార్థకటకారము.

ప్రాచీన భాషలో భావార్థకటకారమునకు అచ్చుతో సంధి కార్యము జరిగినపు డెల్ల 'డ' కారమా దేశమగుచున్నది. ఇతర స్థలము లలో 'ట' కారము వేసినను 'డ' కారము వేసినను భంగ మేమియులేదు. కాని యీ క్రింది ప్రయోగములయందు 'ట' కారమున్న యెడల ప్రాసభంగమగును.

చ. వడిఁద్రిదశాలినోర్ప్పఁ డొక వానిరి బీరముగాఁగర్జు సె
ప్పు డదియు నీవుచేసిన తపోవిభవంబున...కు. సం. (10-151)

చెప్పుడు + ఆదియు, చెప్పుట + ఆదియు అని భావము.

నన్నయ.

షడరత్ని ధనుర్ధరుఁడై
య్యెడ నజితుఁడు గానవానిహీనుంగాఁ జే
యుడ నాకుఁ జతుర్వర్గము
వడయుట యని పృషతసుతుఁడు ప్రార్థించెమునిన్. (ఆది స ప్త. 16)

పై భారతపాఠమున చేయుడ (చేయుట+అ=చేయుటయే) అను పురాతన రూపమును పరిష్కర్తలు "చేయుడున్" అను నానంతార్యార్థక రూపముగా గ్రహించి ముద్రించినారు. ఆనంతార్యార్థముకంటె నిచ్చట భావార్థ మే యన్వయానుభగముగ నుండును. కావున "చేయుడ" అనునదియ నన్నయ ప్రయోగము.

క. సమచిత్తవృత్తులగు బు
ద్ధిమంతులకు నిపుడు దొరిపది ప్రశ్నవిచా
రము సేయవలయు నవిచా
రమునఁ బ్రవర్తిల్లుటది నరక హేతువగున్ (సభా 2-226)

ఇచట ప్రవర్తిల్లుట+అది. ప్రవర్తిల్లుడది యనియున్న నన్నయభాషా సంప్రదాయమునకు సరిపోవును. ముద్రితపాఠము సరికాదు.

భారతము లక్ష్మీపతి సోమయాజిగారు తమ వ్యాఖ్యలో "ప్రవర్తిల్లుట" అను దానిని "ప్రవర్తిల్లుడు" గానే గ్రహించిరి.

ఆంధ్ర వ్యాకరణసంహితాసర్వస్వమున తద్గ్రంథకర్త సామాన్యకవిప్రయోగములమాట యటుండగా ప్రాచీనమహాకవి ప్రయోగములనైనను సమగ్రముగాఁ బరిశీలింపలేదు. ఇంతకుముందు కేవలము కవిప్రయోగములనే యనేక గ్రంథములనుండి యెత్తిచూపిన బాలకవిశరణ్యకర్తయగు కీ. శే. గిడుగు వేంకటరామమూర్తిపంతులుగారిని నిరసించుచు నుపలబ్ధములైన ప్రయోగములను బాలవ్యాకరణ మతానుసారముగాను, ఆంధ్రశబ్దచింతామణ్యాంధ్రవర్ణనకారికావళి ననుసరించి దిద్దివేయుచు (అట్లు దిద్దుట కధికారమేమో?) తమ యిచ్ఛవచ్చినట్లు సిద్ధాంతములను చేసిరి. సర్వస్వ గ్రంథకర్త భారతాది గ్రంథములనైన నరిగా చూడలేదని యీ క్రింది సందర్భములను బట్టి బాహాటముగాఁ జెప్పనగును. సర్వస్వము- ప్రథమ సంపుటము 929 పుట ఔపవిభక్తుల నిరూపణ వివరణమున- నిట్లుగలదు.

ఔపవిభక్తికము — ఏమి

"ఏమిటి" అనునది వ్యవహారమున నున్నను మహాకవిప్రయోగ దృష్టము కాలేదు."

గ్రంథకర్తలకు కనిపింపలేదేమోగాని నన్నయనాఁటినుండి మహాకవుల ప్రయోగములలో 'ఏమిటి' రూపము కానవచ్చుచునే యున్నది. 'మి' వర్ణాంతమగు 'ఏమి' అను నవ్యయ మౌపవిభక్తికము. ఏమిటి, ఏమిటన్, ఏమిటికిన్ అను రూపములు దీనికిఁ గలుగును.

ఈ క్రింది ప్రయోగములను గమనింపుఁడు.

నన్నయ ఆది ఆ. 3౪ మానుగ వారలతోడ నీవు విగ్రహమొనరింప నేమిటికి
గౌరవభీబల కర్ణశిక్షలన్

సభా ఆ. ౬౭ నీ కార్మ్యము నీ యలుకయు నాకవి యేమిటికి

	ఆరణ్య	౧. ౧౩౭	భీమార్జునుల బాహుబల మేమిటికిన్
ఎట్టన-	,,	౫. ౧౧౫	మాకేమిటఁ గడమ
		౭. ౪-౭౩	అద్దేవుఁ డస్తమించుచేమిటన్
తిక్కన	విరాట	౧. ౧౮౭	మన కడకు నేమిటికి వచ్చెనొకో
		౨. ౨౧౪	ఏమిట నెట్టులరయవల సె నమ్మెయి
	భీష్మ	౧. ౪౮	ఏమిటివాఁడు
	ద్రోణ	౨. ౨౫౭	౪-౧౩౪, ౫-౧౦౫ ఏమిటికి
	శల్య	౨. ౭౪	ఏమిటి వాడపై యిచ్చితిపుడమి
	శాంతి	౫ ౩	ఏమిట రూపగుఁబురుషుండే
	ఆశ్వ	౨. ౧౮౫	ఏమిట నైనన్

తిక్కనకు ముందుగా పాల్కురికి సోమనారాధ్యుఁడు పండితారాధ్య చరిత్రమున నీ క్రింది ప్రయోగములు కావించియున్నాడు

ఏమిట — తక్కనాగమనంబుఁ జిక్కనేమిటను. పర్వత ప్రకరణము (౫౧-౭ పుట.)

ఏమిటికి-శివుమహత్త్వము మీఁదఁ జెప్పనేమిటికి మహిమ (౨౧పుట)
ఎనయఁబంచాక్షరి యింత యేమిటికి (౧౪౬-పుట)
మాటలేమిటికి మమ్మాటికి భక్తి (౨౫౬-పుట
మోచుడేమిటికి - (౫౦౬-పుట)
శ్రీనాథుఁడు - నైషధము- ౪౮-౬౯. ఏమిటికేఁ బ్రీదవానన తామరసంబెత్తి.
పోతన - భాగవతము చతుర్థస్కంధము ౭-౨౦ 'ఏమిటియందు'
పింగళినూరన- కళాపూర్ణోదయము ౫౫౧ 'ఏమిటి కతల్'

పైని చూపిన ప్రయోగములు స్పష్టముగా నచ్చులో కనఁబడుచుండఁగా గ్రంథకర్తలీ ప్రయోగములను చూడకయే మహాకవిప్రయోగదృష్టము కాలేదని యెట్లునాయ సాహసించిరో దురూహ్యముగ నున్నది. దీనికి కారణమిట్లు పొడగట్టు చున్నది. గ్రంథకర్తలు ప్రయోగములకై శబ్దరత్నాకర సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువులను మాత్రమే పరిశీలింతురు గాని యసలు మూలగ్రంథములను చూడరు. ప్రస్తుత సందర్భమున సూర్యరాయ నిఘంటువున ప్రథమ సంపుటమున (పుట 862) ఏమి శబ్దము క్రింద

పైని నేను చూపిన ప్రయోగవిశేషము లేవియు చూపఁబడి యుండలేదు. ఆ నిఘంటువున లేవుగాన, గ్రంథకర్తలకు కూడ గోచరింపలేదు! ఇందు వింత యేమున్నది?

ఎల్లిదము

ఇట్లే సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువుపై నాధారపడుటచేత సంహితా సర్వస్వకర్తలెట్లు వ్రాసిరో చూడుఁడు.

ప్రకీర్ణ పరిచ్ఛేదము రెండవ సంపుటము (పుట 1759)

"ఏలిదము=చులకదనము అనుచో దొలియుచ్చు మొదలగు ల కారమునకుఁ బాక్షికద్విత్వము గలుగఁగా బా.సమా. ౧౩ సూత్రము చేత ద్విత్వపరక దీర్ఘమునకు హ్రస్వము గలుగుటచేత ఏలిదము ఏల్లిదము ఎల్లిదము అను రూపద్వయము సిద్ధించును" అని 'ఏలిదము ఏల్లిదము' అను వానికిఁ గవి ప్రయోగములు చూపియిట్లు వ్రాసిరి. "నూ. రా నిఘంటువునఁ (సూర్యరాయనిఘంటువు పుట 837) బెక్కు ప్రయోగములు చూపఁబడెనుగాని లద్విత్వము ప్రానఘటితముగా నొక్కటైన లభింపదయ్యె" సూర్యరాయ నిఘంటువు చూపలేదుగాని, విజయవిలాసమున చేమకూర వేంకటకవి ప్రాసస్థానమున, నెంత చక్కఁగా నీ శబ్దమును ప్రయోగించినాఁడో చూడుఁడు.

క. ఎల్లిదమకంచుఁ బల్కితి
నెల్లిదమగుఁగాఁ దిరిగి యేఁ బైకొన్నన్. (౩-౨-౨)

తాయత

పుట "1755 తాయతు అను 'అ' కారమధ్య స్థితికిఁ బ్రయోగములు లేవు" అని సంహితా సర్వస్వమునఁగలదు. తంజావూరి రఘునాథుని రామాయణమున "మున్నిటిరాయని ముంజేతి వజ్రమయంపు హంపీరు తాయతయనంగ" అని 'య' కారమధ్యముగ యతిస్థానమునఁ బ్రయోగించియున్నాఁడు. రఘునాథుని రామాయణము 'ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు' వారు ప్రకటించియున్నారు. అందీప్రయోగము ౪ - ౧౧ లో గలదు. కాని సూర్యరాయ నిఘంటువున (తృతీయ సంపుటము పుట 784) నీ ప్రయోగముదాహరింపఁబడలేదు, కావుననే సర్వస్వకారుల కంటఁబడలేదు.

సంస్కృత నాటకలోకము

S. Ramakrishna Sastry, M.A., B.O.L.

నాటకమున ముఖ్యముగా సంవాదము, గానము, నభినయము, రసమును నాల్గుగంగము లుండును. ఈ నాల్గును వేదములలోనే కలవు. ఈ విషయమే భరతశాస్త్రమున నిట్లు దెలుపఁబడినది.

శ్లో॥ ఏవం సంకల్ప్య భగవాన్ సర్వవేదా ననుస్మరన్,
నాట్యవేదం తత శ్చక్రే చతుర్వేదాంగసంభవం॥ అధ్యా I. 16.

జగ్రాహ పాఠ్య మృగ్వేదా త్సామభ్యో గీతమేవచ,
యజుర్వేదా దభినయాన్ రసా నాథర్వణాదపి॥ 17.

ఋగ్వేదములో 'యమ-యమీ సంవాదము, సరమా - ఫణి, ఇంద్ర-మరుత్, పురూరవస్ - ఊర్వశి' మొదలైన పదమూఁడు సంవాదములు గలవు. మఱియు యజ్ఞయాగాదులందు ఋత్విగ్గణ మిరుకక్షలుగా నేర్పడి సంవాదసూక్తములను పఠింతురు. గానము సామవేదమునుండి గ్రహింపఁబడినది. యజుర్వేదమునుండి యభినయము గైకొనఁబడినది. రసము, వాచిత్రయము, తాళాద్యనుసారముగ నృత్యము సల్పుటయు, నథర్వవేదమునుండి స్వీకరింపఁబడినవి. అభినయ మనుకృతి విశేషము. వీని సమాహారమే నాట్యము-నాటకమునగును గాన, వానిబీజములు వేదకాలమునసే కలవనుట స్పష్టము. కాని చెదరియున్న నాటకాంగములు మాత్రము నాటకము కాఁజాలవు గదా.

బ్రాహ్మణయుగమున వైదిక కర్మకలాపములలోఁ గొన్ని క్రియావిశేషములందు నాటకధర్మములు ద్యోతకమగుచున్నవి. ప్రాచీన కాలమున 'సోమక్రయమును, మహావ్రతము' ను ప్రధానములు. సోమక్రయములో సోమరక్షకులగు గంధర్వులనుండి సోమమును పొందుట యనునది యనుకరింపఁబడెడిది. కాన నిదియొక నాట్యవిశేష మనఁదగునని కీర్తింపఁడితుఁడు దెలుపుచున్నాఁడు. ఇఁక 'మహావ్రతము' శరదృతువు

నందుఁ జేయఁబడు నొక విధమైనయాగము. ఇందు నార్ద్ర శ్వేతచర్మ ఖండముతొఱ కొకయ శ్వేతవర్ణుఁడగు వైశ్యునకు నీలవర్ణుఁడగు శూద్రునకు జరిగిన కలహము వర్ణింపఁబడినది. ఇది సాంఖ్యాయనారణ్యకమునను, తైత్తిరీయసంహితలోఁగూడఁ గలదు. ఈ మహావ్రతాచరణ కాలమున వర్షాగమనార్థము కన్యకలందఱు నగ్నిచుట్టునుజేరి నృత్యము చేయుదురఁట. కాపీతకిబ్రాహ్మణమున నృత్తాదుల ప్రళంసగూడఁ గలదు. సూత్ర కాలమునాఁటికి నాటకరచనావిధానము పరిణతికి వచ్చియుండును. పాణిని నటసూత్రములను పేర్కొనినాఁడు. 'పారాశర్య శిలాలిభ్యో భిక్షునట సూత్రయోః', 'కర్మంద కృశాశ్వాదిభిః' (IV, iii-110-111) అని, శైలాలి, కృశాశ్వనులు నాటకలక్షణకర్తలు. 'శైలాలినో నటాఃా, కృశాశ్వినో నటాఃా' (అని కౌముదివృత్తి). ప్రప్రథమమున నటశబ్దము పాణిని యష్టాధ్యాయిలో వాడఁబడినది. భ్వాదిగణము :— నట - నృత్తే (810 వ ధాతువు); నట - నృత్తే (872 వ ధాతువు). చురాదిగణము - నట - అవస్పందనే (అవస్పందనం నాట్యం) దీనికి కౌముదిలో నిట్లు వివరణ మీయఁబడినది.

'నట-నృత్తే ఇత్థమేవ పూర్వమపి పఠితం, తత్రాయం విశేషఃా, పూర్వం పఠితస్య నాట్యమర్థఃా. యత్కారిషు నటవ్యపదేశఃా. వాక్యార్థాభినయో నాట్యం; ఘటాదౌతు నృత్యం వృత్తం చార్థఃా, యత్కారిషు నర్తకవ్యపదేశఃా. పదార్థాభినయో నృత్యం. గాత్ర విక్షేపమాత్రం నృత్తం'

వీనిని బట్టి పాణినికాలమున నాటకకళ పరిణతికి వచ్చినదనుట స్పష్టము.

క్రీ. పూ. 150 సం. ప్రాంతము వాఁడగు పతంజలిమహర్షి కాలమున నాటకరచన సాగినదని యతఁడు మహాభాష్యమునఁ జేర్కొనిన 'కంసవధ, బలిబంధన' ములవలన స్పష్టమగును. ఆ కాలమున నాటక ప్రదర్శనములు మూఁడువిధముల సాగుచుండెనని పతంజలి వాక్యములను బట్టి నిర్ణయింపవచ్చును. మొదటిది, శోభనికులు, అవఁగా నటులు పాత్ర ధారణమొనర్చి నాటకమాడుట. రెండవది, చిత్రప్రదర్శనము. రంగులు వేసిన బొమ్మలతో కథను ప్రదర్శించుట. మూఁడవది, గ్రంథికులు లేక,

కథకులు చేయునది. ఉదా :- బొమ్మలికథలను బోలినవి. పతంజలి వాక్యములివి.

'ఆత్రాపి యుక్తాః, కథం? ఏతావ దేతే శౌభికానామ ఏతే ప్రత్యక్షం కంసం ఘాతయంతి, ప్రత్యక్షంచ బలిం బంధయంతీతి. చిత్రేషు కథం? చిత్రేష్వపి ఉద్ధూర్ణాని పతితాశ్చ ప్రహారా దృశ్యంతే కంసస్య కృష్ణస్యచ. గ్రంథికేషు కథం, యత్ర శబ్దగ్రంథన మాత్రం లక్ష్యతే? తేఽపిహి తేషాం ఉత్పత్తి ప్రభృత్యా వినాశాత్ బుద్ధి ర్వ్యవచక్షణా సతో బుద్ధివిషయాన్ ప్రకాశయంతి. అతశ్చ సతో హ్యమిత్రాపి దృశ్యంతే. కేచిత్ కంసభక్తా భవంతి, కేచి ద్వాసుదేవభక్తాః. వర్ణాన్యత్వంచల్వపి పుష్యంతి. కేచిత్ కాలాముఖా భవంతి, కేచిత్ రక్తముఖాః'-ఆధ్యా III, పా I. సూ 26.

పై దానిలో 'శౌభిక' పదమునకు నాట్యగురువనికాని నాట్య వివరణకర్త యనికాని వ్యాఖ్యానించుటకు 'ప్రత్యక్షం కంసం, ఘాత యంతి' యను వాక్యము బాధకమగును. మఱియు నాట్య మొక వృత్తిగఁజేసికొని కొందఱు జీవించునట్లు పతంజలి యీ క్రింది సూత్రముల వలన నిదర్శనములగుచున్నవి. 'నటస్యశ్రుణోతి గ్రంథికస్య శ్రుణోతి' I - iv - 29; 'అగాస్ నటః' II, iv, 77; 'నటస్య భుక్తం' II - iii - 67; 'నట మాహ్వానః' III ii - 127.

రామాయణమందు నటనర్తక ప్రసంగమేకాక, నాటకసమాజ ములను గురించికూడఁ గలదు.

శ్లో. నారాజకే జనపదే ప్రభూత నటనర్తకాః
ఉత్సవాశ్చ సమాజాశ్చ వర్ధంతే రాష్ట్రవర్ధనాః (అయోధ్య, సర్గ 67, శ్లో. 15.)

విషయ మిట్లుండగా, సంస్కృతనాటకము గ్రీకునాటక పరిచయ ప్రభావమున ప్రాదుర్భావ మొందినదని వీబరు మొదలైనవారు తలంచిరి. అలెగ్జాండరు, మినాండరుల మూలమున గ్రీకుదేశముతో భారతదేశము నకు సంబంధమున్నదని తెలియుచున్నను, గ్రీకు సంస్కృత నాటకములు రెండింటిలోఁగూఁడ నంకవిభాగము, నంకసంఖ్య, యంకాంతమున పాత్రల నిష్క్రమణము, రంగస్థల ప్రసాధనమందిరాది సాదృశ్యము, పాత్రముఖ మున నూతనపాత్ర ప్రవేశసూచన, పాత్రాదుల ప్రవేశనిష్క్రమణము,

జనాంతికాపవారితాదులలో సామ్యమున్నను, గ్రీకు నాటకము ను సంస్కృతనాటక మనుకరించినదని చెప్పఁజూచుట సాహసము. అలెగ్జాండరునకు భారతదేశముతోఁ బరిచయము గలుగకపూర్వమే యీ దేశమున నాటకబీజములు స్వతంత్రముగ మొలకెత్తెనని వెనుకనే చూపిన వేదములు, పాణిని, భరతమునుల రచనలనుండి తెలియఁగలదు. కాన గ్రీకు సంస్కృతనాటక సాదృశ్యము లాదృచ్ఛికములే కాని, ప్రయత్నోపపన్నములు గావు. గ్రీకు పురాణకథలకు రామాయణాది కథలకు సాదృశ్యముండ లేదా. ఇఁక 'తెర' శబ్ద పర్యాయపదమైన "యవనిక" పదము గ్రీకుశబ్దవాచియగు 'యవన' పదముతోఁ సంబంధము గలదను వాదము కలదు. ఇది 'అయోనియన్' (Ionian) శబ్దమునుండి పరిణమించినదని శబ్దశాస్త్రజ్ఞుల విశ్వాసము. ఈ తెరగుడ్డ పర్షియా దేశమునుండి గ్రీకుల యోడలమీఁద భారతదేశమునకుఁ దీసికొని రాఁబడినది. అందుచే నది 'యవనిక' యని వ్యవహరింపఁ బడినది. దీనికి ప్రాకృతరూపము 'జవనిక'. ఇంతకంటె గ్రీకులతోఁ 'తెర' శబ్దమునకు సంబంధమేమియు లేదు. సిరియా, బాక్ట్రియాదివిదేశవస్తువులకుఁగూడ 'యవన' శబ్దము వాడఁబడినది. యథార్థమునకు సంస్కృతనాటకమందలి నేపథ్య (తెర) పదమునకుఁ దుల్యమైన శబ్దము గ్రీకునాటకమున లేదని కీత్తు పండితుఁడుగూడ తన సంస్కృతనాటకగ్రంథమున 61, 62 పుటలలోఁ దెలిపి నాఁడు. కాన, నీపదమును పట్టుకొని సంస్కృతనాటకము గ్రీకునాటక నాటకానుకరణ మనుట తప్పు. ఇట్లే 'యవన' శబ్దము గ్రీకుస్త్రీలను సూచించుచు సంస్కృతనాటకమున రాజునకు యవనస్త్రీలు ప్రతీహారిణులుగా నున్నట్లు చెలుపును. నుష్యంతుఁడు 'యవన వనితాభిః పరివృతః' అని చెల్పఁబడినాఁడు. గ్రీకుస్త్రీలు సుందరులగుటఁజేసి భారతదేశరాజులు వారిని వర్తకులవద్ద కొనెడివారని కీత్తు తెలుపుచున్నాఁడు. ఈ నాటకాచారము గ్రీకులలోఁగాని వారి నాటకములలోఁగాని లేదు. ఇందుచే భారతీయనాటకములు గ్రీకునాటకములపై నాధారపడినవని వాదించుట పొరపాటు. సంస్కృతనాటకము గ్రీకునాటకము ననుకరించెననుట యథార్థమే యైనచో, సంస్కృతనాటకములు వీరశృంగార రసభేదములతో నుండక మోదవిషాదాంత భేదములతో నొప్పెడివి. మఱియు సంస్కృత

నాటకమున నాయకవధ నిషిద్ధమను నియమముండెడిది కాదు. అంకము రంగములుగా విభజింపఁబడియుండెడివి. నాంది, ప్రస్తావన భరత వాక్యము లుండెడివి కావు.

ఇంద్రాదిదేవతలు బ్రహ్మదేవుని సమీపించి, తమకు వినోదము గల్గించుటకై నాట్యశాస్త్రమును సృష్టించవలసినదిగా ప్రార్థించిరఁట. అంత బ్రహ్మ వారి ననుగ్రహించి,

శ్లో॥ సర్వశాస్త్రసంపన్నం సర్వశిల్ప (ల్ప) ప్రవర్తకం
నాట్యాఖ్యం పంచమం వేదం సేతిహాసం కరోమ్యహం॥ భరత I – 16

అని నిశ్చయించి నాట్యవేదమను పంచమవేదమును చతుర్వేదములనుండి యంగములను గ్రహించి నిర్మించిఁనాడఁట. తర్వాత విశ్వకర్మచే నొక నాట్యమండపమును నిర్మింపఁజేసి యందు భరతమునిని నాట్యకళను ప్రదర్శింప నాజ్ఞాపించినాఁడు బ్రహ్మ. అంత దేవత లందఱు సంతసింప 'ధ్వజమహ' మను నింద్రవిజయోత్సవసమయమందు బ్రహ్మ రచించిన 'అమృతమంథన'మను సమవాకారము నప్సరసలు, గంధర్వులు, నారదుఁడు మొదలైన వారిచే భరతుఁ డాడించెను. ఇందు లకుఁ దమ పరాజయప్రదర్శనమును సహింపఁజాలక రాక్షసులు దేవతలపైఁ దిరుగఁ బడగ, నింద్రధ్వజముచే వారు పరాజితులైరి. పిమ్మట విఘ్న శాంతికై రంగాధిష్ఠానదేవత లేర్పరుపఁబడిరి. కొంతకాలము తర్వాత బ్రహ్మ భరతమునిని కైలాసమునకుం గొనిపోయి యట మహేశ్వరుని సమక్షమున 'త్రిపురదాహ'మను డిమము నాడింపఁగ, శివుఁడు ప్రీతిచెంది నాట్యోపయోగములైన లాస్యతాండవ విద్యలను సర్వమును భరతునికి నేర్పవలసినదిగా తన యనుచరుఁడగు తండుపున కాజ్ఞాపించెనఁట. అంత నతఁడు నృత్తమును, తదీయాంగహారములను, కరణములను, రేచకములను, సకలాంగ సకలాభినయములను భరతునికి నేర్పెనఁట. బ్రహ్మదేవుఁడు సృష్టించిన నాట్యవేదమును తనశిష్యులగు భరత, నారద, రంభా హూ హూతుంబురులకు నేర్పఁగ, వారైదుగురు నైదు సంహితలను వ్రాసిరఁట. అందు రంభాసంహిత స్వర్గలోకమునను, భరతసంహిత భూలోకమునను, తుంబురుహూహూకృత సంహితలు పాతాళలోకమున ప్రచారమొందినవి.

నాట్యవేద కథ

భరతుఁడు నాట్యమును, నారదుఁడు వాదిత్రమును, రంభ నృత్తమును ప్రవర్తింపఁ జేసిరట. ఇది భరతుని నాట్యశాస్త్రమందు కల కథ.

శారదాతనయుని భారప్రకాశనమున నీకథయే కొంచెము భేదముతో నున్నది. స్వాయంభువమనువు రాజ్యపాలనమునఁ గలిగిన వినుగును దొలగించుకొనుటకై యేదైన నొక వినోదమును తెల్పుమని తన తండ్రియగు సూర్యుని వేడఁగ, నతఁడు మనువున కీకథ చెప్పినాడఁట. పూర్వము బ్రహ్మదేవుఁడు తన తండ్రియగు విష్ణువు నొద్దకుఁబోయి వినోదమేదైనఁ జెప్పుమని కోరఁగా, నతఁడతనిని శివు నొద్దకుఁబంపెనట. అతఁడు మహేశ్వరు నొద్దకుపోయినపు డాయన, తనశిష్యుఁడగు నందికేశ్వరుని తనయొద్ద నభ్యసించిన నాట్యవేదము నతని కుపదేశింపుమని యాజ్ఞాపించెను. అంత నందికేశ్వరుఁడు బ్రహ్మకు నాట్యవేదమును బోధించినాఁడట. నాట్యప్రయోగమునకై బ్రహ్మ నటులకొఱకు స్మరింపఁగా భరతముని శిష్యులతోనహా యుద్భవించినాఁడు. వారిని నాట్యవేదము ననువదింపుమని సరస్వతి నన్నిధానమున బ్రహ్మ జెప్పఁగా వారు వివిధాంగములతో నాట్యవేదము నభ్యసించి రాగభావ సమన్వితముగా బ్రహ్మసమక్షమున ప్రదర్శించి మెప్పువడసిరి. బ్రహ్మ వారి నాట్యప్రదర్శనమునకు మెచ్చి వారు ముల్లోకములలో భరతులని పేరుగాంతురనియు, నాట్యవేదమునకు భరతమని కీర్తి గల్గుననియు వారి నాశీర్వదించెను. స్వాయంభువమనువు సూర్యునివలన ప్రేరేపఁబడి బ్రహ్మదేవుని నాట్యవిద్యకై వేడఁగా, నతఁడు భరతులను మనువు వెంటవంపెను. భరతులు భూలోకమునకుఁబోయి దేవలోకమున ప్రదర్శించిన గాథలనన్నింటి నచట ప్రదర్శించి మెప్పుబడసిరి. మనువుకోరికపై భరతులు నాట్యశాస్త్రమును 'దేవ దశసాహస్రి-శతసాహస్రి'యను రెండు భాగములుగా రచించిరట. అదే భరతశాస్త్రమని ప్రసిద్ధి పొందినది.

ఈకథల పరమార్థము నాట్యశాస్త్ర మతిప్రాచీన మైనదనియు, ప్రపంచజీవనమువలన వినుగుచెందినపుడు వినోదమునకై యిది యనుభవింపఁదగినదనియు స్పష్టమగుచున్నది. ఈ విషయము నాట్యశాస్త్రమున నిట్లు తెలుపఁబడినది.

శ్లో॥ దుఃఖార్తానాం శ్రమార్తానాం శోకార్తానాం తపస్వినాం
విశ్రాంతి జననం కాలే నాట్య మేతన్మయా కృతం॥ భరత 1-104

భరతుని నాట్యశాస్త్రమున నృత్తము, నృత్యము, నాట్యముగూడ వివరింపఁ బడినవి. కాన వానినిగూర్చి ముందుగాఁ దెలిసికొనుట ముఖ్యము.

నృత్తము, నృత్యము, నాట్యము, అభినయము

నృత్ (dance) ధాతువు ఋగ్వేదమునఁగలదు. దీనివలన నృత్త నృత్య శబ్దములు పుట్టినవి. 'నట్' (pretend) ధాతువు పాణినికృత యష్టాధ్యాయిలో మొదట వాడఁబడినది. నట్ ధాతువునుండి నాట్య, నాటక శబ్దములుద్భవించినవి. కాన నీ రెంటిలో నృత్ ధాతువే ప్రాచీన మనక తప్పదు. 'గాత్ర విక్షేపమాత్రం నృత్తం' అని. శరీరావయవ విక్షేపము నృత్త మగును. ఇది తాళలయాన్విత మైనది. ఇందు చేతులతో తాళమును, పాదములతో చిందులును వేయఁబడును. ఇది ప్రాక్తనమానవుఁ డభ్యసించిన కళ. ఇందలి యంగవిన్యాసమునకును, చేష్టలకు నర్థముగాని, భావనుగాని లేదు. మాటలతో నిందు సంబంధమేలేదు. అందుచే గీతములను పాడుటతో నిందు చొక్యములేదని వేరుగ చెప్పనక్కరలేదు. నృత్త మొకనియతమైన పద్ధతిలో నుత్సాహకరమై కనులపండువుగామాత్ర ముండును. ఇట్టి నృత్త మునకు పటహాది వాద్యవిశేషములు సాయపడవచ్చును. నృత్తమందలి లయాన్విత శరీరావయవ విన్యాసమున కర్థముచేక పోవుటచే, నర్థవంతముగా నవయవవిక్షేప మొనర్చుట నృత్యమైనది. దీని కభినయము తోడై, కొన్ని యర్థములకుఁగొన్ని సంజ్ఞలు సాంకేతికము లేర్పరుపఁబడినవి. ఇవియే ముద్రలు, హస్తములను పేరితో పెలసి యభినయదర్పణమందు వివరింపఁ బడినవి. ఇందు కూడ మాటల కవకాశము లేదు. దీనిలో పదార్థాభినయము మాత్రముండును. ఈ సంజ్ఞాపూర్వక మూకాభినయమువలన నర్థభావములు ద్యోతకమగును. ఈ నృత్య ముద్ధతమై యార్భాటముతో నుండిన తాండవమందురు. ఉదా:- శివతాండవము. ఈ నృత్యము సుకుమార కోమలమైన చో లాస్యమందును. ఉదా:- పార్వతి నృత్యము. నృత్యమున పదార్థసూచకమగు హస్తవిన్యాసమే కాక, తాళలయాను గుణమైన నృత్తముగూడ కలిసి వర్తించును; పదార్థాభినయమగు నృత్యము

కంటె శ్రేష్ఠముగ వాక్యార్థ రసభావాభినయము నాట్యమైనది. కాన, రసావస్థల ననుకరించుట నాట్యమనఁబడును. 'అవస్థానుకృతి ర్నాట్యం' అని. రసావస్థ కథయందు కాని తటస్థింపదు. కథాపాత్రల రసావస్థల ననుకరించి ప్రదర్శించుట కవకాశము గల్గించునది నాటకము. కాన నాటకము నాట్య రూపమున ప్రదర్శింపఁబడును. యక్షగానములలో నృత్త, నృత్య నాట్యములు మూఁడును ప్రయోగింపఁబడును. నాటకమున నృత్త, నృత్యముల కవకాశము లేదు. నృత్యము నేయువారు నర్తకీ, నర్తకులనియు,నాటకమున నటించువారు నటీనటులనియు వ్యవహరింపఁబడుదురు. నాట్యనర్వస్వదీపి కోపోద్ఘాతమందలి విషయములను బట్టి నాట్యము రూపకముగాఁ జాలదు. అందు 37 విధములైన నాట్యములు దెలువఁబడినవి. ఇట నాట్యమనఁగా నృత్తనృత్యములే యగును. నాట్యము క్రింద తాండవ నర్తన లాస్యములనునవి కూడనందుఁ జేర్పఁబడినవి. ప్రస్తుతకాలమున భరతనాట్య మనఁగా భరతనృత్య మని యర్థమగును, కాని రూపకము, లేక నాటక మని యర్థము కాదు. ఐనను భరతనృత్యమని వ్యవహారము లేదు. మాళవికాగ్నిమిత్రమున నాట్యశబ్దము నృత్యపరముగా వాడఁబడినది. నాటకము నటన (pretend) గలది. ఇందభినయము మాత్రముండును. ఇదికూడ నీమచ్చలన మాత్రమే యగును.

ప్రాచీన నాటకములలో నాట్యముతోఁ బాటు నృత్త నృత్యము లుపయోగింపఁబడినవి. అభినయమువలన నర్థము విశదమగును. కాన,

రూపకములు – ఉపరూపకములు

నది చేర్పఁదగినదే. నృత్తమువలన నేప్రయోజనమును గనఁబడకున్నను నది చేర్పఁబడుటలో కారణ మేమని యాత్రేయాదిమునులు భరతుని ప్రశ్నింపఁగా, నతఁడు వినోదకరణముగా దానిని జేర్చితినని యిట్లు సమాధాన మిచ్చెను.

శ్లో॥ వివాహ ప్రసవావాహ ప్రమోదాభ్యుదయాదిషు,
వినోదకరణం చేతి నృత్త మేత త్ప్రవర్తితం ॥.....భరత II. 248.

'అమృత మంథన' మను ప్రాచీన సమవాకార, 'త్రిపురదాహ' మను ప్రాచీన డిమ నాటకములలో నృత్తనృత్యములుండెనని ధృఢముగాఁ జెప్ప

వచ్చును. పతంజలి పేర్కొనిన 'కంస వధ, బలి బంధ'ములలోఁగూడ నృత్తనృత్యములుండి యుండవచ్చును. కాని యేదియు నిశ్చయము గాఁజెప్పఁజాలము. అట్లే కాళిదాసు పేర్కొనిన రామిల, సౌమిలుల నాటకములని వినవచ్చు 'శూద్రక కథ, మణిప్రభ' లందుఁ గూడ నృత్త నృత్యము లుండవచ్చునేమో. ఈ నాటకములన్నియు నేఁడు మనకు కానరావు. కనుక వీనిని గూర్చి యేమియు నిర్ణయింపలేము. రామిల సౌమిలులు భాసునికంటె పూర్వులో లేక, భాసకాళిదాసుల మధ్య కాలమువారో కూడ తెలియరాదు. ఇఁక దృశ్యమాన భాసకాళిదాసాదుల నాటకములలో మాత్రము నృత్తనృత్యముల కవకాశము లేదు. ఈ మార్పు నాటకములలో నెప్పు, డెట్లు వచ్చినదని తర్వాత విచారణ. నృత్తము భరతుని నాట్యశాస్త్రమున వినోదము గూర్చుటకై కూర్పఁబడి నదని మెనుకఁ దెలిసికొంటిమి. ప్రాచీనగ్రీకు నాటకములందుఁ గూడ నృత్యగీతములకు మొదట ప్రాధాన్య మొనఁగఁబడినను, తర్వాత ఇనక్కలీను, సాఫోక్లీజు నాటకములలో నృత్యగీతములకు ప్రాధాన్యము తగ్గుచువచ్చి, క్రమముగా వానిని తీసివేసి, వాచక సంభాషణములకు, భావవికాసమునకు పాత్రపోషణమునకు ప్రాముఖ్య మొనంగి, నాటక ములు గాంభీర్యముతోఁ గూడుకొనినట్లుగా రచింపఁబడినట్లే, భాసకాళి దాసాదులు దమనాటకములందు నృత్తనృత్యములను లోపింపఁజేసి, చమత్కార సంభాషణము, భావగంభీరమైన కవిత్వము, వ్యక్తి శీల విశేష ము నుద్దీపింపఁజేయు పాత్రపోషణము, రసమయ సన్నివేశములు, రమణీయ కథాకల్పనము మొదలైన వానితోఁ దమ నాటకములను విశేష రసవంతములుగా నొనర్పసాగిరి. ఇందుచే నాటకములు పూర్వము వలె కేవలము వినోదజనకములగుట కంటె, విగళితవేద్యాంతరత్వ మును గూర్చు బ్రహ్మానందమును గలుగఁజేయఁ జాలినవి. కాన వినోద కరములగు నృత్త నృత్యములను లోపింపఁ జేయుటవలన, నంత కంటె నధికతరమైన ప్రయోజనము సిద్ధించి, నాటకకళ పరిపక్వమునకుఁ దేఁబడి నది. ఇట్టి గంభీరనాటకములు చిత్తసంస్కారముగల పండితుల గౌరవమును మాత్రమే సంపాదింపఁగలవు, కాని సామాన్యజనులు వాని నభినందింపలేరు. కాన జనసామాన్యమునకు వినోదకరమైన నృత్త

నృత్యగీతాదులతోఁ గూడుకొనిన నాటకములు శరణ్యము గాక తప్పదు. వినోదముకంటె నానందము గరిష్ఠమైన మనోస్థితి. అందుచే దానిని గూర్చు కళ యుత్తమైనది కదా. ఇందుచే కాళిదాసాదులు దమ నాటకశ్రేష్ఠములలో నృత్తనృత్యగీతముల లోపింపఁజేసిరి. ఈమార్గమునే తర్వాత నుత్తమ నాటకకర్తలు కాఁగోరు వారనునరించిరి. వినోదజనకత్వమే లక్ష్యముగాఁగల తర్వాతికవులు గొందఱు దమనాటకములలో నృత్తనృత్యముల కవకాశమిచ్చుచు గీతములను వాడిరి. ఇందుచే నాటకములు రెండువిధము లాయెను. వీనినే తర్వాత లక్షణకర్తలు రూపకములనియు, నుపరూపకములనియు పేర్కొనిరి. ఉత్తమ నాటక కళ ప్రతిపాదించిన నృత్తనృత్యగీతరహితములు రూపకములనఁబడెను. నృత్తనృత్యగీతములతోఁగూడిన నాటకము లుపరూపకములనఁబడెను. 'అవస్థానుకృతి ర్నాట్యం, రూపం దృశ్యతయోచ్యతే. రూపకం తత్స మారోపాత్' అని దశరూపకము. ధీరోదాత్తాదినాయకుల యవస్థలను నటుఁడభినయపూర్వకముగా ననుకరించుట నాట్యమగును. ఆనాట్యము నీలపీతాది రూపములవలెఁ జూడఁదగిన దగుటచే రూపకమని చెప్పఁబడినది. నటునియంమ రామాదినాయకుల యవస్థల నారోపించుటచేఁ గలిగిన యా రూపమే రూపక మనఁబడినది.

భావప్రకాశనమున రూపకములు నాట్యభేదములుగల రసాత్మకములనియు, నుపరూపకములు నృత్యభేదములుగల భావాత్మకము లనియు స్పష్టపఱుపఁబడినవి. హేమచంద్రుని కావ్యానుశాసనమున నేయమనునది నేటి యుపరూపకముగను, పాఠ్యమనునది నేటి రూపక ముగను యర్థమగును. కోహలాచార్యుఁడు రూపకములందలి నృత్య సంగీతముల బాహుళ్య వైరళ్యములను బట్టి క్రమముగ దేశి మార్గవిభాగ ముచేసి, ప్రసిద్ధములైన దశరూపకములను మార్గములనియుఁ దెలిపి, దేశిక్రింద 'డోంబిక, హల్లీస, రాసకా' దులను బేర్కొనినాఁడు. రూప కోపరూపకములు కలిసి భరతముని నాట్యశాస్త్రమున 24 ను, నగ్ని పురాణమున 27ను, శారదాతనయుని భావప్రకాశనమున 30యు, సింగ భూపాలుని రసార్ణవసుధాకరమున 20యు, విశ్వనాథుని 'సాహిత్య

దర్పణమున 28 యుఁ దెలుపఁబడినవి. వీనిలో ప్రసిద్ధ దశరూపకములు రూపకములనియు, మిగిలినవి యుపరూపకములనియు గ్రహింపఁబడినవి.

దశరూపములకువలె వీనికి లక్షణముగాని, వివరణముగాని స్పష్టముగా లేదు. వివిధలాక్షణికులకు వివిధోపరూపకముల లక్షణమును గూర్చి యభిప్రాయభేదము లుండుటయే కాక, వాని సంఖ్యలలోఁగూడ హెచ్చు తగ్గులున్నవి. ఇవి వివిధ నృత్యభేదములతోఁ గూడిన కథావస్తువు గలవి.

ఉపరూపక వివరణము

(1) భాణము:- ఇది యొరువిధములు. కేవలము సంస్కృతమున్నచో శుద్ధము, సంస్కృత ప్రాకృతములున్నచో సంకీర్ణము, వివిధ భాషలున్నచో చిత్రమునగును. వస్తువునుబట్టిగూడ నిది మరల మూఁడు విధములగును. భీకరమైనచో నుద్ధతము, కోమలమైనచో లలితము, రెండును కలసినచో లలితోద్ధతము నగును. ఇందు వర్ణనలు, దేవతాస్తుతులు, రాజగుణ ప్రశస్తియు, మఱియు భయానక సంఘటన లుండవలెను. కాని స్త్రీలుండరాదు. గానము, సంభాషణము, నుదాత్తరంగములు నుండును. కఠినము, కష్టమయములైన సంఘటన లిందుండవలెను. దీనిని భాణిక మనికూడ నందురు.

(2) భాణిక:- భాణమునఁగల యితివృత్తానులుండి లలితాభినయయుత విట, వీథమర్ద, విదూషకులతోనుండి యిది వాక్ప్రమత్తాకారము వలన సామాజికుల కుద్రేకము గల్గించును. ఇందు శృంగార రసము, నుత్తమనాయిక, మందనాయకుఁడు, ముఖ ప్రతిముఖ నిర్వహణసంధులు, కైశికీ భారతీ వృత్తులు, పాంచాలీరీతి, యొక చేయంకము, పది లాస్యాంగములునుండి యుచితస్థానమున తాళ లయ లుపయోగింపఁబడును. దీనిని స్త్రీలే నటింపవలె. ఉదా:- వీణావతి, కామదత్త.

దీనినే కొందరు లాక్షణికులు 'డోంబిక' యనిపేర్కొనిరి.

శ్లో॥ ఛన్నానురాగ గర్భాభి ర్యుక్తిభి ర్యత్ర భూపతేః
ఆవర్జ్యతే మన స్సా తు మసృణా డోంబికా మతా॥

(3) రాసకము:- ఇందొకచే యంకము, నైదు పాత్రలు, మూఁడు సంధులు, వివిధభాషలు, కైశికీ భారతీ వృత్తులు, ప్రసిద్ధనాయికా నాయ

కులు, నుదాత్తభావములు, వీథ్యంగములు నుండును. సూత్రధారుఁ డుండఁడు, పిండీబంధాదులతోఁగూడిన నాట్యముండును.

(4) నాట్యరాసకము:- ఇది యొకటేయంకము, నుదాత్తనాయకుఁడు, నుపనాయకుఁడు పీఠమర్దుఁడు, విప్రలంభశృంగారముతోఁగూడిన హాస్యము ప్రధానముగ, వాసకసజ్జిక నాయికగ, ముఖనిర్వహణ సంధులు, నన్నిలాస్యాంగములు, బహుతాళలయస్థితి, కలది. ఇందు వస్తువు కల్పితమై దివ్యముగాని మానుషముగాని కావచ్చును. ఉదా:- విలాసవతి.

లాస్యాంగములనఁగా నివి పది:- (i) గేయపదము=కేవల గీతము; (ii) స్థితపాఠ్యము = నిలుచుండి పఠించునది; (iii) ఆసీనము=కూర్చుండి పఠించునది; (iv) పుష్పగండిక=వివిధ వాద్యములతోఁగలసిన నృత్యము, (v) ప్రచ్ఛేదము = ఖండితనాయికా వియోగగీతిక; (vi) త్రిగూఢకము= సమవృత్తములతో, మృదుశబ్దములతో ప్రదర్శనము (vii) ద్విగూఢకము = వివిధాభినయములతో, విస్పష్టభావములతో, వివిధ సంసాంచారీ సందోహముతోఁగూడిన నృత్యము (viii) ఉత్తమోత్తమము=ఆనన్ను లను గమనింపక యాతురతతో మాట్లాడుట (xi) ఉక్తప్రత్యుక్తము = కోపముతో భయంకరముగా మాట్లాడుట (x) సైంధవము = వక్రోజ ములు, మేఖలలు కదలుచుండఁగా దేశభాషలో చేయు నృత్యము.

(5) ప్రస్థానికము:—ఇందొకటే యంకముగల్గి ముఖనిర్వహణ సంధులుండును. ప్రథమానురాగమువలనగాని, ప్రయాణమువలనఁగాని శృంగారముపుట్టి వీరముగ పరిణమించును. ఇదియొకభేదము. రెండవ విధమున రెండంకములు, శైశికీవృత్తి, నటవిటచేటాదులగు హీన నాయకము, పానగోష్ఠి, యితర వినోదములు, ముఖనిర్వహణ సంధులు నుండును. ఉదా:- శృంగారతిలకము.

(6) నర్తనకము:- ప్రేక్షణకము:- ఇవిరెండును కొంచెముభేదము గల యొకటే రూపకము. దీనిని కొందఱు ప్రేంఖణమనిగూడ పేర్కొనిరి.

శ్లో॥ పదార్థాభినయం యత్ర లలితం చ లయాన్వితం
కురుతే నర్తకీ యత్ర సోపి నర్తనకః పునః॥

దీనికి నాట్యదర్పణమున నీ విధముగా వివరణము గలదు.

'యస్య పదార్థాభినయం లలితలయం సదసిన ర్తకీ కురుతే తన్న ర్తనకం, శమ్యా, లాస్య, చ్ఛలిత, ద్విపద్యాది.' అని. ఇది శమ్యాకిన్నర సంబంధమైన చ్ఛలితము లాస్యముగల్గి, శృంగార వీర రౌద్రమయమై గర్భావమర్శ సంధులుండి, నేపథ్యభాషితముతో నొప్పి, నాల్గు వృత్తులుండి, సూత్రధారుడు లేకయుండునది. ఉదా:- వాలివధ, నృసింహ విజయము, త్రిపురమర్దనము, కామదహనము మొ॥

(7) హల్లీసకము:- ఒకటి లేక రెండంకములు, ముఖావమర్శ సంధులు, 7-10 నాయికలు, 5, 6 నాయకులు, లలితులు, దక్షిణులు, విప్రామాత్య క్షత్ర వణిక్కులుండి, యతితో లాస్యమును, ఖండ, తాళ, లయ విశ్రామములతోడ నొప్పును. ఉదా:- కేలిరైవతము

శ్లో॥ యన్మండలేన నృత్తం స్త్రీణాం హల్లీసకం తు త ప్యాహుః,
తత్తెల్లికో నేతాస్యాత్ గోపస్త్రీణా మివ మురారిః॥

(8) ఉల్లోప్యకము:- ఒకటి లేదా మూడంకములుగల్గి, యవమర్శసంధి మాత్రములేక, హాస్య శృంగార కరుణరసములుండి, నల్గురు నాయికలతో నొప్పి, మూడు భాగముల గేయము గలది యుల్లోప్యకము. ఇందు నాయికా నాయకులు చతురోజ్వలులు. ఉదా:- దేవీ మాధవము, ఉదాత్తకుంజరము.

(9) కావ్యము:- ఏకాంకము, హాస్య శృంగార రసములు, నన్ని వృత్తులు, ముఖ ప్రతిముఖ నిర్వహణసంధులు, లలితోదాత్త నాయకుడు, (విప్రుడో, యమాత్యుడో వణిజుడో) కులజ వేశ్యలు నాయికలు గలది. ఇందు భగ్న తాళము, ద్విపద, ఖండము, మాత్రలు, నక్కడక్కడ లాస్యమునుండి, విట, చేట, స్త్రీల చమత్కార సంభాషణ లుండును. ఉదా:-గౌడవిజయము, సుగ్రీవ ఖేలనము, యాదవోదయము.

(10) పారిజాతకము:- ఏకాంకము, ముఖనిర్వహణ సంధులు, వీర శృంగార రసములు, దేవ, ఋత్రియులైన యుదాత్త నాయకులు, స్వీయ, గణిక, కలహాంతరితలగు నాయికలు నలుగురు గాని యెనిమిది మంది కాని యుండి దండకాసకమున సమర్థు లగుదురు. మతీయు వర్ణమాత్రా, ఖండతాళ, గాథా, యపసారత్రయ, చిత్రకథాన్వితము గావలెను. ఉదా:- గంగాతరంగిక.

(11) నల్లాపకము :- ముడంకములు గల్గి, కథ ప్రసిద్ధమో, యుత్పాద్యమో, మిశ్రమమో యై, యుండును. ఇందు శృంగార హాస్యములు తప్ప మిగిలిన రసములుండును. ప్రతిముఖము మినహా మిగిలిన నాల్గు సంధులును, సాత్వతీవృత్తియు గల్గి, ధూర్తుడు కుపితుడు నగు నాయకుడు కపటయుద్ధమున నెనుకొ్కనును. ఉదా:- మాయాకాపాలికము.

(12) శిల్పకము:- నాల్గంకములు, నాల్గువృత్తులు, హాస్యశాంతేతిర రసములు, బ్రాహ్మణనాయకుడు, ఊఢ, పునర్భువు, కన్య నాయికలు గలది. ఉదా:- కనకావతీ మాధవము

(13) గోష్ఠి:- ఒక ఱేయంకము, శృంగారరసము, 9, 10 ప్రాకృత నాయకులు, 5, 6 గు రందక త్తెలు, నుదాత్తముకాని కల్పిత కథ, కైశికివృత్తి, ముఖ, ప్రతిముఖ నిర్వహణ సంధులును గలది. ఉదా:- కైవత మదనిక.

(14) కల్పవల్లి:-హాస్యశృంగార రసములు, నుదాత్త నాయకుడు, నుపనాయకుడగు పీఠమర్దుడు, వాసకసజ్జిక లేదా యభిసారిక నాయిక, ముఖ ప్రతిముఖ నిర్వహణ సంధులు, నుదాత్తవర్ణనలుగల కథ, ద్విపది, ఖండ, రథ్య, వాసక తాళము, లయత్రయము, దశలాస్యాంగములు నుండునది. ఉదా:- మాణిక్యవల్లిక.

(15) శ్రీగదితము:- ప్రసిద్ధనాయకుడు, భారతీవృత్తి, గర్భావమర్శేతర సంధులు, నొకఱే యంకము, కులజయగు నాయిక, విప్ర

లంభశృంగార రసము గలది. దీనిని కొందఱు 'షిద్దకము'గను, మఱి కొందఱు 'ప్రస్థానకము'గఁగూడఁ దెలిపిరి. ఉదా:- క్రీడారసాతలము

శ్లో॥ సఖ్యాः సమక్షం భర్తుర్య, దుద్ధతం కృత్ర ముచ్యతే
మసృణం చ క్వచి ద్ధూర్తచరితం షిద్దక స్తు సः ॥ — అభినవభారతి.

(16) దుర్మల్లిక లేక, మతల్లిక, లేక దుర్మిలిత:- నాల్గంకములు, ప్రౌఢనాయిక, గర్భేతర సంధులు, చౌర్యరతము గల్గి, పతిభేదమును దూతిక తెల్పి ధనమును గ్రహించును. ప్రతియంకమున నాట్యముండును. ఇందమాత్య పురోహిత తాపసుల చిక్కులుండును. కైశికీ, భారతీ వృత్తులును, కొలఁదిమంది నాయకులు నుండురు.

(17) మల్లిక, లేక మణికుల్య:- రెండంకములు, భోగ శృంగారము, కైశికివృత్తి, గర్భావమర్శేతర సంధులు, గలిగి నృత్యముండును.

(18) విలాసికः- ఒక లే యంకము, గర్భావమర్శేతర సంధులు, హీననాయకుఁడు, ప్రసిద్ధకథ, పది లాస్యాంగములు, విదూషక, విట, వీథమర్దులు నుందురు.

(19) రామాక్రీడము లేక ప్రేరణము:- హాస్యరసము, ప్రహేళికా, ఋతువర్ణసంయుతము.

(20) త్రోటకము:- నాటకము కానిది త్రోటకము, 5, 7, 8, 9, యంకములుగల్గి, శృంగార రసప్రధానమై, ప్రత్యేంక విదూషక విలసితమై, యొప్పునది. ఉదా॥ విక్రమోర్వశీయము.

నాట్యనర్వన్వదీపికలోఁ దెలుపఁబడిన 37 నృత్యభేదములలోఁ గొన్ని, ప్రత్యుపరూపకమందును వ్యవహరింపఁబడగలవు. కాన నివి నాట్య విశేషములతోఁగూడిన కథలగును. వీనిలో నుదాత్తకథావస్తువు తక్కువగా నుండును. విశేషముగా సామాన్యజన వినోదము కొఱకివి యవలంబింపఁబడును. కూచిపూడి భాగవతుల ప్రదర్శనము లిట్టివై యున్నవి.

సంస్కృతనాటకములలో పాత్రోచితభాష కెక్కువప్రాధాన్య మీయఁబడినది. కథానాయకుఁడైన రాజును, ఋషులు సంస్కృత భాషను మాట్లాడగ, స్త్రీలు విదూషకుఁడును శూరసేని ప్రాకృతములో మాట్లాడుదురు. ఈ ప్రాకృతము సంస్కృతమునకు చాలదగ్గరగా నుండును. కాని స్త్రీలపద్యములు, పాటలును మహారాష్ట్రిప్రాకృతములో నుండును. మహారాష్ట్రిభాష పాటలకు ప్రసిద్ధమై రాష్ట్రేతర ప్రదేశములకుఁ గూడ వ్యాపించినది. నీచపాత్రలు మాగధిప్రాకృతమును మాట్లాడుదురు. నాటకములు, లేదా, రూపకములు ప్రఖ్యాతోత్పాద్య మిశ్రభేదముగల వస్తువుతోడను, ధీరోద్ధత, ధీరోదాత్తాది చతుర్విధనాయకులతోడను, స్వీయ పరకీయ వేశ్యయను త్రివిధనాయికా భేదమువలనను, వీరశృంగారాది నవరసభేదముతోడను, భిన్నసంధులు, భిన్నాంకములతో పరస్పరము గలసి కూర్పఁబడుటచే దశవిధరూపక నిర్మాణమున కవకాశము గల్గినది. అందు.

దశవిధ రూపక వివరణము

(1) మహానాటకము:-ప్రఖ్యాతమైన యితివృత్తముగల్గి, ధీరోదాత్త నాయకునితో వీరశృంగారములలో నొకటి ప్రధానరసమై, యైదు మొదలు పదియంకములతో నొప్పియుండునది, ఉదా:-శాకుంతలము, ముద్రారాక్షసము. మొ॥

(2) ప్రకరణము:- కల్పితమైన యితివృత్తముగల్గి, ధీరశాంతునితో పది యంకములు గల్గి, మిగిలిన యన్నివిషయములందు నాటకమును బోలియుండునది. ఉ॥ మృచ్ఛకటికము, మాలతీమాధవము, మల్లికామారుత ప్రకరణము మొదలైనవి.

(3) భాణము:- కల్పితమైన యితివృత్తముగల్గి, ధూర్తచరితము నేకాంకము నేకపాత్రప్రయోగమున, ముఖనిర్వహణ సంధులతో మాత్ర మొప్పి, లాస్యాంగము లుపయుక్తములై, వీరశృంగార రసములు నూచ్యములగునది. ఉ॥ ముకుందానందము.

(4) ప్రహసనము:- సర్వవిధముల భాణతుల్యమై, హాస్యరస ప్రధానమైనది. ఉ॥ లటకమేళనము

(5) వీథి :- భాణతుల్యమై, కైశికివృత్తితో శృంగారరస ప్రధానమై, యొకరు లేక యిద్దరు పాత్రల ప్రవేశము గలది. ఉదా:- మాళవిక.

(6) అంకము:- ప్రఖ్యాతేతివృత్తము, కరుణరస ప్రధానము, నేకాంకము భాణతుల్యము నైనది. ఉదా:- యయాతి.

(7) వ్యాయోగము :- ప్రసిద్ధమైన యితివృత్తము గల్గి, ముఖ, ప్రతిముఖ నిర్వహణమాత్ర సంధులతో నొప్పి, ధీరోద్ధతనాయకోపేతమై, శృంగార హాస్యేతర రసములుగల్గి, స్త్రీనిమిత్త యుద్ధముతో నొప్పియుండునది. ఉదా:- నరకాసురవ్యాయోగము.

(8) సమవాకారము:- ప్రఖ్యాతేతివృత్తము గల్గి, మూఁడంకములతో, వీరరసప్రధానమై, యవమర్శేతర చతుస్సంధులు గలది. ఉదా:- సముద్రమథనము.

(9) డిమము :- ప్రఖ్యాతేతివృత్తము, ధీరోద్ధతనాయకము, నవమర్శేతర చతుస్సంధులు గల్గి, రౌద్ర రసప్రధానమై, నాలుగంకములు గలది. ఉ॥ త్రిపురదాహము.

(10) ఈహామృగము :-మిశ్రేతివృత్తముగల్గి, నాల్గంకములలో ముఖ ప్రతిముఖ నిర్వహణ త్రిసంధులతో నొప్పి, ధీరోద్ధతనాయకయుతమై, స్త్రీ బలాత్కారకథ ప్రధానమై, నివారితయుద్ధము, వధహీనము గలది. ఉదా:- రుక్మిణీహరణము. ఈ దశవిధనాటకములు గాక మఱియు,

(11) నాటిక :-కల్పితేతివృత్తము గల్గి, నాల్గంకములతో, ధీరలలితనాయకోపేతమై, శృంగారరసము ప్రధానముగా గలది. ఇది నాటక ప్రకరణ లక్షణమిశ్రితము. స్త్రీ ప్రధానమైన యీ రూపకమునకు 'నాటిక' యను స్త్రీలింగనామ ముచితముగ నున్నది. ఉదా॥ రత్నావళి; ప్రియదర్శిక. (ప్రస్తుతకాలములో నాటికలని వ్యవహారలోనున్న వచన నాటకములకు దీనికి సంబంధము లేదు.)

	అంకములు	సంధులు	కథ	రసము	నాయకుడు	వృత్తి	పాత్రలు	విశేషము
1. భాణము	1	ముఖ నిర్వహణ	కల్పితము	వీరశృంగార	విటుడు	భారతి	1	ధూర్తచరిత్రము
2. వీథి	1	,,	,,	శృంగార	చేటీ, చేట, విట	కైశికి	1 – 2	
3. ప్రహసనము	1	,,	,,	హాస్య			పలువురు	
4. అంకము	1	,,	ప్రసిద్ధము	కరుణ	ప్రాకృతనరులు	భారతి		
5. వ్యాయోగం	1	ముఖ, ప్రతిముఖ, నిర్వహణ	,,	వీర రౌద్ర	ధీరోద్ధతుడు		,,	స్త్రీ నిమిత్త యుద్ధము
6. సమవాకారం	3	ఆపమశ్శ్రేతరములు	,,	వీరము	దేవదానవులు		,,	కపటోపద్రవ శృంగారము
7. ఈహామృగం	4	ముఖ, ప్రతిముఖ, నిర్వహణ	మిశ్రము	,,	ధీరోద్ధతుడు		,,	స్త్రీ బలాత్కార కథ
8. డిమము	4	ఆపమశ్శ్రేతరములు	ప్రసిద్ధము	రౌద్రము	ధీరోద్ధతులు, దేవకిన్నెర గంధర్వులు – 16		,,	
9. నాటకము	5 – 10	5	ప్రఖ్యాతము	వీర, శృంగార	ధీరోదాత్తుడు		,,	
10. ప్రకరణము	10	5	కల్పితము	శాంతము	ధీరశాంత బ్రాహ్మణ వైశ్యులు		,,	
11. నాటిక	4		కల్పితము	శృంగారము	ధీరలలితుడు	కైశికి	,,	

వీనిలో నాటకమును తర్వాత ప్రకరణము ముఖ్యమైనవి. మిగిలినవి నామమాత్రములు. ఇట్లు వివిధమైన పాత్రలకు, రసములకు, కథలకుఁ దగినట్లు నాటకభేదములు గల్పింపఁబడి, వివిధజాతులుగ నవి విభజింపఁబడినవి. ఇందు రాజులైన క్షత్రియులకు, మంత్రులైన బ్రాహ్మణులకు, నింక వైశ్యులకు, విటులకు చేటులకే కాక, దేవ దానవ యక్ష కిన్నరాదులగు వివిధజాతులకు ప్రాధాన్యముగల నాటకములు ప్రత్యేకింపఁబడినవి. ఈ విధముగ దేశ కాలపాత్రలఁబట్టి సాధ్యమైనంతవరకు భేదములు గుర్తింపఁబడి నాటకములు విభజింపఁబడి, లాక్షణికులచేత వర్గీకరింపఁబడినవి. తత్ఫలితమే దశరూపకవిభాగము.

నాటక పరిణామము

నృత్యనాట్యములను వేరుచేసి నృత్యముగల నాటకము లుపరూపకములనియు, నృత్యరహితములై యభినయమే ప్రధానముగాఁ గల నాటకములు రూపకములనియు విభేదింపఁబడిన తర్వాత, దశవిధరూపకములు క్రమముగా నెట్లు పరిణమించినవో విచారించుట తగిన విషయము. పైనఁ బేర్కొనిన దశవిధరూపకములలో భాణప్రహసన వీథ్యంక వ్యాయోగము లైదు నేకాంకికలు. నాటకప్రకరణము లైదు మొదలు పదియంకములు గలవి. మిగిలినవి మూఁడు నాల్గంకములు గలవి కదా. ఏకాంకికలలో నొకటియగు యంకమనునది నాటకభాగమగు నంకనామమునే వహించియున్నది. దీని కుత్సృష్టికాంకమని తర్వాత రూపకలక్షణ కర్తలు పేరుపెట్టిరి. ఇందుచే నాటక మంతర్విభాగము నొంది, యంక నామము వహింపక పూర్వమే, యంకనామ పారిభాషికముతో నొక నాటకభేద ముండెననుట స్పష్టము. దాన ప్రాచీననాటకము లంక విభాగము లేకయే యొప్పెడివనియు తలఁపవచ్చును. అట్లగుటయు నుసంభావ్యమే. పాశ్చాత్యదేశమున క్రీ. పూ. 6-65 సం.ల మధ్య వెలసిన 'సెనికా' యను రోమాయకవికిఁ బూర్వమున్న గ్రీకురోమాయ నాటకకర్త లెవరును నాటకము నంకములుగా విభజింపలేదు. ఆ పనికిఁ బూనుకొనిన

మొదటి పాశ్చాత్య నాటకకర్త 'సెనికా'యే. ప్రాచీనపాశ్చాత్య నాటక కర్తలగు ఇస్కిలీసు, సాఫోక్లీజు, యురిపిడీసు, అరిస్టాఫనీసు, మినాండరు, ప్లాటసు, టెరెన్సు మొదలైనవారు తమనాటకములను నిరంకముగాను, లేదా, యేకాంకికగను వ్రాసినవారే. కాన నాటక మేకాంకరూపకము నుండియే క్రమముగా యనేకాంకరూపకముగ పరిణమించినదని యూహింపవచ్చును. ఇందుచేఁ గూడ సంస్కృత దశరూపక భేదములలో నేకాంకికలు ప్రాచీనములనియు, ననేకాంకికలు వాని పరిణామములనియు శ్రూహించుటలో దోషముండదు. ఇట్లే పాత్రల నాధారము చేసికొని విచారించినచో నేకపాత్రగల నాటకము బహుపాత్రలుగల నాటకము కంటె ప్రాచీనమైనదనియుఁ జెప్పవచ్చును. ప్రాచీనగ్రీకునాటక మూలకర్త యగు 'తీస్పీ'జొక్క-పాత్రనే ప్రవేశఁబెట్టఁగ, తర్వాత నాటకకర్తయగు 'ఇస్కిలీసు' తన నాటకమున నిద్దరుపాత్రలను మాత్రమే ప్రవేశఁ బెట్టెను. పిమ్మట క్రమముగా నాటకకర్తలు దమ నాటకములలో బహుపాత్రలను ప్రవేశపెట్టిరి. ఈ పరమధర్మమునుబట్టి యాలోచింపఁగా సంస్కృతనాటక దశకములో 'భాణ' మనునది యేకాంకికయు, నేకపాత్ర ప్రవేశమును గలది. మఱియు నిది ప్రధానములైన మూలరసములగు వీరశృంగారములు గలది. ఇందు ప్రారంభాంత్యములుగల ముఖ నిర్వహణసంధులు మాత్రమే గల్గి, కథాక్రమపరిణామమునకు విశేషావకాశముండదు. ప్రాచీనరూపకములు కేవలము వినోదమే పరమార్థముగాఁ గలవి కాని, బ్రహ్మానందజనకత్వము ముఖ్యప్రయోజనముగాఁ గలవి కావు. కనుక, కథావస్తువు కల్పితమై, ధూర్తునిచరిత్రతోఁ గూడి, యొక విటపాత్రచే సర్వము నిర్వహింపఁబడెడిది. అదియే 'భాణ' భేదమున వ్యవహరింపఁబడినది. మెనుకఁదెల్పిన మహావ్రతాచరణ సందర్భమున నొక 'బ్రహ్మచారి మాగధుఁడు'ను నొక 'పుంశ్చలి'యుఁ బరస్పరము బహునీచముగ సంభాషించుటయు, నతినీచముగఁ బ్రవర్తించుటయు గలదు. వీనినిబట్టి వైదిక క్రియాచరణ సందర్భమునఁ గూడ లౌకిక సంభాషణము రూపుదాల్చిన దనవచ్చును. ఈ వైఖరియే తర్వాత నాటకములలో విదూషక విటచేటుల సంభాషణరూపము దాల్చినదని చెప్పవచ్చును. ఇట్టి యనాగరిక కథావృత్తమునుండి క్రమముగా పరిణమించి,

ప్రసిద్ధ కథా వస్తువులతో, నుదాత్తనాయక చరిత్రము, పంచసంధుల క్రమపరిణామముతో మహానాటకము పరిపక్వస్థితికి వచ్చినది. ఆక్రమ పరిణామమెట్లు జరిగినదో విచారింతము.

'భాణముతో' సమానమైన యంకము, కథ, సంధులు, రసము మొదలైనవి కలది 'వీథి'. ఈరెంటికి భేదము పాత్రసంఖ్యలో మాత్రమే, యందు నొక్క-పాత్రయే యధికము. కాన వీథి, భాణముపై పరిణామమని చెప్పవచ్చును. కథా సంధ్యంకాదులు సమానమైన, పాత్ర సంఖ్యాభివృద్ధితో హాస్య, కరుణ రసభేదములతో నొప్పినవి యంక, ప్రహసనములు. ఏకాంకికభేదములలో నధిక (ప్రతిముఖమాత్ర) సంధితో పరిణామమొంది, యుద్ధృతరసములగు వీరరౌద్రములతో గూడి, ధీరోద్ధతనాయకేతివృత్తము గలది వ్యాయోగము. అంక, ప్రహసన, వ్యాయోగములలో నెందరైన పాత్రలుండ వచ్చును, కాన వస్తువైశాల్యమున కవకాశము గల్గినది.

ఇందుచే నధికాంకములకు, సంధులవిన్యృతికిఁగూడ దారి తీయఁబడినది. ఇఁక నుత్పాద్యకథను తగ్గించి ప్రఖ్యాతకథకు ప్రాముఖ్య మేర్పడినది. వ్యాయోగమునుండి డిమ సమవాకార, యీహామృగములను నాటకభేదము లేర్పడినవి. పై యెనిమిది నాటకములందు వచ్చు చిల్లర పాత్రలు, నుద్ధృతరసములు, నల్లకల్లోలములు, యుద్ధములు మొదలైనవి ప్రకరణమునకు దారితీసినవి. దీనియందు పదియంకములు, పంచసంధు లుండుటచే ధాన, విట, వేశ్యాదిపాత్రలుకూడ నుందురు. కులజ నాయికయు బ్రాహ్మణనాయకులు వికల్పముగా నుండిరి. ఇందుచే సరసేతివృత్త మిందుగూడ లోపమైనది. ప్రకరణ నాటకములమధ్య నీయుభయ రూపకలక్షణములతో నొప్పి నాటిక బయలుదేరినది. ప్రకరణముపై మెరుఁగుగా నాటకము సరసేతివృత్తమాత్రముతో నుదాత్తనాయక చరిత్రమును గ్రహించినది. విశేషించి దీరోదాత్త నాయకుఁడగు కులీనుఁడు, గుణవంతుఁడుమాత్రమే పరిగ్రహింపఁబడి యీతనికి ప్రాధాన్య మంగీకరింపఁబడినది. తత్ఫలితముగా నాటకము శ్రేష్ఠమైన

దిగా పరిగణింపఁబడి పరిపూర్ణస్థితి నొందినది. ఇందుచేతనే 'నాటకాంతం సాహిత్యం, కావ్యేషు నాటకం రమ్య' మ్మని ప్రసిద్ధి చెందినది. అభిజ్ఞాన శాకుంతలనాటకమునుబట్టి, కాళిదాసుని కాలమునాఁటికి నాటకరచన పరిపూర్ణస్థితికి వచ్చినదని నమ్మవచ్చును. కాళిదాసునికంకు పూర్వుఁడైన శూద్రకుఁడు మృచ్ఛకటికప్రకరణమును రచించుటచే, నాటక పరిణతికిఁబూర్వము ప్రకరణము వర్ధిల్లినదనుట స్పష్టమగును. ఇఁక శూద్రకునికిఁబూర్వము మిగిలిన యష్టవిధరూపకములు ప్రబలినవని యూహింప వచ్చును. కాని యవి యిప్పుడు కానరాక నశించియుండవచ్చును. లక్షణమునకుఁబూర్వము లక్ష్యముండి యుండును కదా. మహానాటకములు బయలుదేరిన తర్వాత క్షుద్రనాటకము లంతరించి యుండును. శూద్రకునికిఁబూర్వము భాసమహాకవి కొన్ని యేకాంకనాటకములను రచించినాఁడు. కాని యవి భాణ, వీథ్యంక, ప్రహసన, వ్యాయోగజాతుల కెంత మాత్రము చేరవు. ఆనాటకలక్షణములు భాసుని యేకాంకనాటకములకుఁ బట్టవు.

దశరూపక వంశవృక్షము.

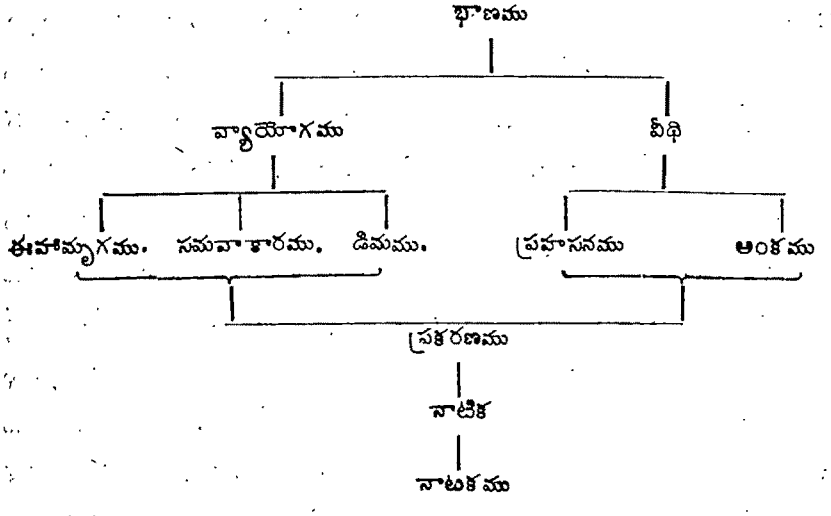

సంస్కృతమున నాటకములు రసనాయకాది భేదముచే వివిధ జాతులుగ (Types) తయారైనవి. ఇవి బహుప్రాచీనములగుటచే

తత్కర్తల కాలములుగూడ నిశ్చయముగ నిర్ణయింప వలనుగాక యభిప్రాయ భేదములతోఁ గూడినవి. వీనిలోఁగొన్ని నాటకములు పాశ్చాత్య పండితుల యభినందనములకుఁ గూడ పాత్రమై, భారతావనికిని, సంస్కృత భాషకుఁ గూడ నెక్కువ గౌరవమును సంపాదించి పెట్టినవి.

సంస్కృత నాటకములు – తత్కర్తలు

విరుచి 'యుభయాభిసారిక'మను భాణమును శృంగార రసప్రధానముగ రచించినాఁడు. ఇది కూర్పులో నరళమై, తర్వాత రచింపఁబడిన భాణములకు లక్ష్యప్రాయముగ నున్నది. ఈశ్వరదత్తు (వీరేశదత్తు) 'ధూర్తవిటసంవాద' మను భాణమును వ్రాసినాఁడు. ఇందు నాంది లేదు, కాని స్థాపన లఘువుగా నున్నది. సూత్రధారుఁడు ప్రవేశించి యాకాశభాషితముగా నటితో సంభాషించి వర్షాకాలమును గూర్చి పాడును. ఇది శృంగారరస ప్రధానమైనది. విటుఁడు తలవని తలంపుగా వేశ్యవాటికకుఁ బోయి, యక్కడ కనఁబడిన మిత్రునితో వేశ్యావృత్తాంతమును గూర్చి ప్రసంగించును. శ్యామిలకుఁడు (పై ఈశ్వరదత్తుని కుమారుఁడు) 'పాదతాడిత' మను భాణమును రచించినాఁడు. శూద్రకుఁడు 'పద్మప్రాభృతక'మను భాణమును వ్రాసినాఁడు. ఇందలి స్థాపన చిత్రముగా నున్నది. సూత్రధారుఁడు ప్రవేశించి యైదుపద్యములలో నాశీర్వాదరూపమైన నాంది, ఋతువర్ణనాదులను వర్ణించును. ఇది శృంగారరస భూయిష్టమైనది. విటుఁడనేకవేశ్యలతో చమత్కారమైన సంభాషణ చేయుచు, మధ్య సంప్రాప్తముగు మిత్రులతో మాట్లాడుచుండును. వారి కనేకవేశ్యలతో సంపర్కముండును. ఇందు భరతవాక్యము లేదు.

భాసుఁడు

కాళిదాసునకుఁ బూర్వము భాససౌమిల్లకాది కవులు నాటకములను రచించినట్లు కాళిదాసే చెప్పుకొనెను. సౌమిల్లకుఁడు రచించిన 'శూద్రక కథ, మణిప్రభా'ది నాటకములు నేఁడు కానరావు. కాని, క్రీ. పూ. 4వ శతాబ్దివాఁడగు భాసుఁడు రచించిన నాటక చక్రమున పదమూఁడు నాటకములు మాత్రము సుమారొక యర్థశతాబ్దమునకుఁ బూర్వము మహామహోపాధ్యాయ టి. గణపతిశాస్త్రిగారి కృషిమూలమున బయలుపడినవి. ఈతని నాటకములలోఁ గొన్ని యేకాం

కికలు, మిగిలినవి యైదారంకములు గూడ గల్గియున్నవి. ఈ నాటకము లన్నియు చమత్కార కథాకల్పనము గల్గి రమణీయ సన్నివేశములతో కళానైపుణ్యమును చాటుచున్నవి. ఈతఁడు రామాయణ భారత భాగవతకథలను, వత్సరాజకథలను నితివృత్తములుగా గ్రహించి నేర్పుతో మార్పులుచేసి రసవంతముగా నాటకీకరించెను. ఈతని నాటకరచన కాళిదాసాదులచేఁ గూడ స్తుతింపఁబడిన దనఁగా నీతని నాటక శిల్పనైపుణ్యమును గూర్చి వేరుగ చెప్పనక్కరలేదు. భాసుని తర్వాత వెలసిన సంస్కృత నాటకరచయిత లందఱును భాసుని నాటకమండలికొన్ని సన్నివేశములనో, పద్యభావములనో దమ నాటకములం దనుకరించుటయో, యనుసరించుటయో చేసిరి. ఇందుచే భాసుఁడు సంస్కృత నాటకకర్తలకు గురుపీఠమని యంగీకరింపక తప్పదు. ఈతఁడు గొప్ప ప్రతిభావంతుఁడు. ఈతని నాటకములు దశరూపకాది సంస్కృత నాటకలక్షణగ్రంథములకుఁ బూర్వమే రచింపబడుటచేఁ గాఁబోలు వీనియందలి ప్రధానరసమును నిర్ణయించుట కష్టముగా నున్నది. కాని నవరసభరితములై యివి యభిరుచిని మాత్రము నెక్కుడ గోల్పోక యున్నవి. ఈతని నాటకములివి. (1) మధ్యమవ్యాయోగము (2) దూత ఘటోత్కచము (3) ఊరు భంగము (4) కర్ణభారము (5) దూతవాక్యము.- ఈయైదు నేకాంకికలు. (6) పంచరాత్రము. ఈయారు నాటకములును భారతకథ యితివృత్తముగా గలవి. (7) బాలచరితము, భాగవతమున శ్రీకృష్ణుని జన్మాది చరిత్రకుఁ జెందినది. (8) ప్రతిమ (9) అభిషేకమును, రామాయణకథకుఁ జెందినవి. (10) ప్రతిజ్ఞా యౌగంధరాయణమును (11) స్వప్నవాసవదత్తమును వత్సరాజుచరిత్రకు సంబంధించినవి. (12) చారుదత్తము పాటలీపుత్ర మందలి యొక బ్రాహ్మణగృహస్థునకుఁ జెందినకథ. (13) అవిమారకము, ఇది యుత్పాద్యకథ గలది.

భాసుని తర్వాత వెలసిన సంస్కృత నాటకకర్త యశ్వఘోషుఁడు. ఈతఁడు బౌద్ధుఁడు గాన బౌద్ధమత ప్రతిపాదకమైన 'సారీపుత్రప్రకరణ'మను తొమ్మిది యంకముల నాటకమును రచించెను. ఇందు

అశ్వఘోషుఁడు

చెప్పుకొనఁదగిన నాటకకళా ప్రాశస్త్య మేమియులేదు. ఈతని తర్వాత క్రీ. పూ. 150 ప్రాంతమున శూద్రకమహాకవి నూరు సం. ల పదిదినముల జీవించిన యాశ్మీరదేశ బ్రాహ్మణుఁడు,

వేదాధ్యేత, గణిత నాట్యశాస్త్రములందు పండితుఁడు. ఇతఁడుజ్జయిని రాజై యశ్వమేధయాగము చేసి, మృచ్ఛకటికమను పదియంకముల ప్రకరణరూపకమును, భాసకవి దరిద్రచారుదత్తము ననుసరించి వ్రాసి,

శూద్రకుఁడు

లోకప్రఖ్యాతకీర్తిని ప్రాచ్య పాశ్చాత్య విమర్శకులచేఁ గాంచెను. ఇందలి యితివృత్తము పాటలీపుత్రమున చారుదత్తుఁడను మహాశీలవంతుఁడును సుందరుఁడునగు బ్రాహ్మణుఁడు తన యౌదార్య దానగుణమున పరమదరిద్రావస్థలో నుండఁగా, సుగుణ సౌందర్యవతియగు వసంతసేన యనువేశ్య యతనిని ప్రేమించును. రాజ స్యాలకుఁడామెను కామించినను నామె యాతని నిచ్చగింపకుండెఁ. రాజస్యాల కుఁడు వసంతసేనను జంపి చారుదత్తునిపై యానేరమును మోపి యతనికి మరణశిక్ష విధింపఁజేసెను. చివరకు రాజులుమారి, కాలచక్రము తిరిగి వసంతసేన బ్రతికి చారుదత్తుని రక్షించుకొని వివాహము చేసికొనును. ఇందు నీతిబోధయు, హాస్యరస పోషణమును, పాత్రపోషణము నిరుప మానముగ నిర్వహింపఁబడినవి. ఇది యొక సాంఘికనాటకము. ఉదాత్త నాయకులు మొదలు పరమనికృష్ట వ్యక్తులవఱకు నిందు ప్రవేశమున్నది. అన్నిరకముల వ్యక్తులు, వారి జీవితములును, న్యాయస్థానములు, వధ్యస్థానములు, రమణీయోద్యానములు, రాజబాటలు, కలహాములు, మొదలైన వెన్నెన్నియో నిందు గలవు. ఇందలి నాయకుఁడు ధీర శాంతుఁడు. నాయిక వేశ్య. ఈ నాటకము దేశకాలములవలన తన గౌరవస్థానమున మార్పు చెందలేదు.

శూద్రకుని తర్వాత క్రీ. పూ. మొదటి శతాబ్దమున వెలసిన మహా కవి నాటకకర్త కాళిదాసు విక్రమార్కదేవుని కాలమున నుజ్జయినిలో

కాళిదాసు

నివసించెనని ప్రసిద్ధి. ఈతఁడు కవికుల గురువు. ఈతని ప్రారంభనాటకములగు మాళవికాగ్నిమిత్ర, విక్ర మోర్వశీయములు సామాన్యస్థితియందుండి భాసుని నాటకముల కను కరణములుగా నున్నను, నభిజ్ఞాన శాకుంతలము మాత్రము నాటక కళా లో కమునకు మకుటాయమానమై ప్రాచ్య పాశ్చాత్య విమర్శకులచే గౌరవ మును బడసినది. గేటీ యను జర్మనుకవి దీనిని చదివి స్వర్గలోక సౌందర్యా నందములఁగాంచినట్లుగ నిట్లు తెలిపినాఁడు.

Would'st thou the young year's blossoms and the fruits of its decline,
And all by which the soul is charmed, enraptured, feasted, fed,
Would'st thou the Earth and Heaven itself in one sole name combine?
I name thee, O Sakuntala! and all at once is said.—Goethe.

ఇందలి కథావృత్తము ప్రఖ్యాతమైన దుష్యంతచరిత్ర భారత మందలిది. ఈ నాటకము లలితభావములతోడను, సుకుమార శబ్దములకూర్పు తోడను, స్పష్టమైన పాత్రపోషణతోడను రమణీయమైన సన్నివేశముల తోడను, చమత్కారమైన సంభాషణములతోడను, గూడి యొక్కడను కుంటువడని నాటకకళా శిల్పమునకు తారాణగ నున్నది. సంస్కృత నాటకవాఙ్మయమున దీనిని మించిన నాటకము లేదనియే చెప్పవచ్చును. భారతీయ నాటకకళాసిద్ధి దీనిలో రూపు దాల్చినది.

భవభూతి

కాళిదాను తర్వాత క్రీ. శ. 6 వ శతాబ్దమున భవభూతి మహాకవి విదర్భదేశమందలి పద్మపురమున జనించిన యాంధ్రుఁడు, కన్యాకుబ్జాధిపతియగు యశోవర్మ యాస్థానములోనుండి చివరకు కాశ్మీరము చేరెను. ఈతని తల్లి జాతుకర్ణి, తండ్రి నీలకంఠుఁడు. తాత భట్టగోపాలుఁడు వాజపేయ యాగము చేసిన పవిత్ర వైదిక కుటుంబ సంజాతుఁడు. ఆపస్తంబసూత్రుఁడు, కాశ్యపస గోత్రుఁడు, కృష్ణయజుశ్శాఖాధ్యాయి. ఉదుంబరవంశీయుఁడు. భవభూతి పదవాక్యప్రమాణజ్ఞుఁడైన మహావిద్వత్కవి. వేదాధ్యయనము, నుపనిషత్పఠనము, సాంఖ్యయోగము నభ్యసించిన పవిత్రశీలుఁడు. ఈకవి మాలతీమాధవము, మహావీరచరిత్ర, యుత్తరరామచరిత్ర యను మూఁడు నాటకములు రచించెను. వీనిలో మొదటిది కల్పితకథా వస్తువు గలదై పదియంకములుగల్గి ప్రకరణశాఖకుఁ జెందినది. మిగిలిన రెండు నాటకములును రామాయణకథ నాశ్రయించి వ్రాయఁబడినవి. మాలతీమాధవము శృంగార రసప్రధానమును, మహావీరచరిత్ర వీరరసప్రధానమును, నుత్తరరామచరిత్ర కరుణరస ప్రధానమునుగల నాటకములు. భవభూతి నాటకములందు నాటకకళ కంటె కవిత్వకళ మహోత్కృష్ట దశకుఁ జెందినది. విశేషించి యుత్తరరామచరిత్రమున కవిత్వముచ్చస్థాయికిఁబోయినది. ఇందలి కరుణరసము హృదయము నుద్రవింపఁజేసెడిది.

శ్లో॥ కావ్యేషు నాటకేష్వేవ వయం వా చయ మేవ వా,
ఉత్తరే రామచరితే భవభూతి ర్విశిష్యతే ॥

యని ప్రసిద్ధి గలదు కదా. ఇందు నాటకశిల్పము గానరాదు. రమణీయ సన్నివేశములు గాని, చమత్కార సంభాషణలుగాని, కళ్లకుఁ గట్టి నట్లుండు పాత్రపోషణముగాని యిందు విశేషముగ లేవు. ఇందుచే నిది ప్రదర్శనయోగ్యత గలది కాకున్నను, పఠనార్హత మాత్రము గలది.

హర్షుఁడు

ఈతని తర్వాత పేరొక్కనఁదగిన నాటకకర్త క్రీ. శ. 7 వ శతాబ్దమున హర్షమహాకవి. ఇతఁడు గుప్తవంశక్షత్రియుఁడు. భాణ, మయూర ధావకాదికవు లీతని యాస్థానమున నుండిరి. హర్షచక్రవర్తిపేర నున్న నాటకత్రయమును ధావకుఁడు రచించి రాజుపేరు పెట్టెనని యొక జనశ్రుతి గలదు. ప్రియదర్శిక, రత్నావళి, నాగానందముల నీతఁడు రచించెను. వీనిలో మొదటి రెండునాటకము లును భానుని స్వప్నవాసవదత్తము ననుసరించి వ్రాయబఁడినవి. ఐనను రత్నావళి చమత్కార సన్నివేశములతోఁ గూడినది. నాగానందము జీమూతవాహనునికథ యితివృత్తముగా గలది. రత్నావళి ప్రియదర్శికలలో దక్షిణనాయకునితోఁ గూడిన రాజుల సంసారచరిత్ర యితివృత్తముగా గ్రహింపఁబడి, చమత్కార సన్నివేశములతో శృంగార హాస్యరసములు పోషింపఁబడినవి. ఇవి రాజుల ప్రీతికొరకు, రాజుల సంసార జీవిత ధోరణిని దెలుపునవే కాని, సాంఘికజీవనముగాని, చారిత్రక పరిస్థితులను గాని, ధర్మప్రతిపాదకత్వముగాని యిందు లేవు. నాగానందము నందు మొదటి మూఁడంకములు సామాన్యరాజుల సంసారచరిత్ర వలె నడచినను, చతుర్థ పంచమాంకములలో జీమూతవాహనుని స్వార్థత్యాగము మూలమున శంఖచూడుఁడను నాగుని సంరక్షణార్థము ప్రకటింపఁబడిన కరుణరసమును, ధర్మప్రతిపాదనమును, గరుత్మంతుని యౌదార్యమును రసపోషణమునకు దారితీసి నాటకమును విశిష్టలక్షణో పేతముగ నొనర్చినది. ఇందనేక గుణపాఠములు సామాజికులకుఁ గలుగుటయే కాక, సాత్విక భావోదయమును గల్గించి, యుదాత్తభావములను ప్రేరేచును.

పాండవధార్తరాష్ట్రుల యుద్ధకథను వస్తువుగా గ్రహించి క్రీ. శ. 9 వ శతాబ్దమున భట్టనారాయణకవి వేణీసంహారమను నాటకమును రౌద్ర రసప్రధానముగ రచించెను. ఇతఁడు శాండిల్యగోత్రుఁడు మృగలాంఛితుఁడు. వంగదేశరాజగు నాదిశూరుఁడు కన్యాకుబ్జమునుండి యాహ్వానించిన బ్రాహ్మణ కుటుంబములలోనివాఁడితఁడు. ఈ నాటకమున కవి కొన్ని చోట్ల మాత్రము ప్రతిభావంతముగా రచించెనుగాని, కొన్ని చోట్ల నసహ్యముగ వ్రాసినాఁడు. ఇందలి నాయకుని విషయమొక సమస్యగా నేర్పడినది. కొన్ని సన్నివేశములం దౌచిత్యము గూడ గోల్పోయి పాత్రపోషణము దూషితమైనది. భానుమతీ దుర్యోధనుల సన్నివేశమును, బ్రాహ్మణవేషమున రాక్షసుఁడు ధర్మరాజును మోసగించుటయు నిట్టి విమర్శకు గురియైనవి. కరండకుని యుద్ధవర్ణనము దీర్ఘవచనములతోఁ గూడి సామాజికులకు విసుగు జనింపఁజేయును. ఇందు భీమాశ్వత్థామ పాత్రలు బహుశ్రోత్రముతోఁ గూడిన వీరులై వీరియందు రౌద్ర రసము ప్రాణము పోసికొనినది. ఇందలి ప్రథమాంకమును, చివరకు దుర్యోధనవధకు పూర్వము, దుశ్శాసనుని వధానంతరమునను భీమార్జునులు ధృతరాష్ట్రుని పరామర్శింపఁబోయిన ఘట్టమును బహురస వంతముగా నున్నవి. ఇందు రెండవది కవి కల్పితము. ఇది భానుని దూతఘటోత్కచమునందు, ఘటోత్కచుఁ డభిమన్యునివధను పురస్కరించుకొని ధృతరాష్ట్రునితోఁ జెప్పిన సన్నివేశమును బోలియున్నది. మొత్తముమీఁద వేణీసంహారనాటకము సగము మేలుగను, సగము చెడుగనున్నదని యంగీకరింపవలయును. ఈ కవి కృత్యారావణమను నాటకమును గూడ రచించినట్లు దోఁచును. కాని యది యిప్పుడు నామమాత్రావశిష్టము.

భట్ట నారాయణుఁడు

హర్షుని తర్వాత పేర్కొనదగినవాఁడు 9 వ శతాబ్దమున వెలసిన విశాఖదత్తుఁడు పృథుమహారాజు కుమారుఁడు. ఈతఁడు రచించిన ముద్రా రాక్షసనాటకము రాజనీతి ప్రభావవిలసితము. పాటలీపుత్రమున నందరాజ్యమును చాణక్యుఁడు కృత్రిమోపాయమున నాశనముచేసి, దానిని తన్నాశ్రయించుకొనిన మౌర్య చంద్రగుప్తున

విశాఖదత్తుఁడు

కొనఁగి, తద్రాజ్యసంరక్షణార్థమై సమర్థుఁడును నందరాజమంత్రియునగు రాక్షసునే మంత్రిగా నొనర్చుటకై చాణక్యుఁడు పన్నిన భేదతంత్ర పూర్వక విజయ మీనాటకమున నితివృత్తము. ఇది జనసామాన్యమునకు విశేష ప్రీతికరముగా నుండకపోయినను, విద్వాంసులకు, రసజ్ఞులకు బ్రహ్మానందము గూర్చెడి నాటకశిల్పి మిందు గలదు. ఇందలి సన్నివేశములు రసవంతములై, సంభాషణములు చమత్కార భూయిష్టములై, భావములు తీక్ష్ణగంభీరములై, పాత్రపోషణము జీవవంతమై, ప్రదర్శన యోగ్యత గల్గి నాటకశిల్పముతో నొప్పుచున్నది. విశాఖదత్తుఁడు మహా ప్రతిభావంతుఁడైన కవి యగుటచేతనే యిట్టి రాజనీతి పూర్వకమైన కథను గ్రహించి, స్త్రీ పాత్రలులేకపోయినను రసవంతముగా నాటకరచనము గావించి పండితుల మెప్పుగొనినాఁడు. ఇందలి ప్రతిపాత్రయు ప్రత్యేక విశిష్టలక్షణములతో నొప్పి తాండవించు చుండును. ప్రతిభావంతులును, రసార్ద్రిహృదయులు, సుదాత్తచిత్తులు నీ నాటకమును విశేషముగ నభినందింపగలరు. కాని, సామాన్యులు దీని యౌన్నత్యమును గుర్తింపఁజాలరు. ఈ కవి రామానందమను నాటకమునుగూడ రంచిచెనని వదంతి. కాని యది యిప్పుడు కానరాదు.

రాజనీతిశాస్త్రమును గొందఱి చారిత్రకవ్యక్తులను పురస్కరించుకొని విశాఖదత్తుఁడు ముద్రారాక్షస నాటకమును వ్రాయఁగ, నద్వైతవే దాంతశాస్త్రమును పురస్కరించుకొని కృష్ణమిశ్రకవి కృష్ణమిశ్రుఁడు క్రీ. శ. 11 వ శతాబ్దమున ప్రబోధచంద్రోదయమను నాటకము రచించినాఁడు. ఇందలి పాత్రలు పౌరాణికవ్యక్తులుగాక, వ్యక్తిత్వముదాల్చిన గుణములగు వివేకము, కామ క్రోధలోభాదులు, దాంభికము, నుపనిషద్దేవి మొదలైనవియేకాక, షడ్దర్శనములందలి వివిధమతములకుఁ గూడ రూపకల్పనము చేసి పాత్రలనుగ నాటకమున కవి ప్రవేశపెట్టినాఁడు. ఉదా :- చార్వాకుఁడు, బౌద్ధుఁడు, మొదలైన వారు. ఇట్టి పాత్రపోషణము సాంకేతికమైనమ నాయాగుణభావము లా యావ్యక్తులం దాగోపించి చక్కగ పాత్రపోషణను కవి చేసినాఁడు. ఇది యొక యన్యాపదేశ (allegorical drama) నాటకము. ఇందు కవి తన

నిరుపమాన ప్రతిభను చాటుకొనుటకు నందేహములేదు. ఈ నాటకమున భంగ్యంతరేణ వీరరసమును ప్రధానముగచేసి కవి మహామోహునకు, వివేకునకు యుద్ధమును గల్పించి, నాయక ప్రతినాయకులనుగా ప్రతిపాదించి, శమ దమాదుల సాయమున నాయకుఁడైన వివేకుఁడు, కామక్రోధలోభాదులతోఁ గూడుకొనిన మహామోహుని జయించి, గీతోపనిషత్సారాయమున ప్రబోధము చెందినట్లు నాటకము రచింపఁబడినది. ఇది చమత్కారభూయిష్టమైనదే. కాని రంగప్రదర్శన యోగ్యమైనది కాదని కొంద ఱభిప్రాయపడుచున్నారు. ఎందుకన నిందలి పాత్రలు రూపహీనములైన గుణములుగదా యని. కాని యాగుణములకే రూపకల్పనముచేసి, యాగుణముల మూర్తీభావమే యీవ్యక్తులనునట్లు కవి పాత్రలను పోషించి చూపినాఁడు. ఆయాగుణములకు రూపకల్పనముచేసి, యాగుణములతో నాపాత్రలకు ప్రాణముపోసి, యా గుణానురూపమైన హావభావ లీలాచేష్టాదులవలన నాపాత్రలకు చైతన్యము గల్గించి చూపినాఁడు కృష్ణమిశ్రమహాకవి. కాళిదాస భవభూత్యాది మహాకవులు రామ ద్యుమంతాది పురుషులకు ధీరోదాత్తాది మహానాయకగుణముల నారోపించి, పాత్రపోషణముచేసి ప్రాణముపోసి, యాయా గుణానురూపములుగ వారిని ప్రవర్తింపఁజేయుటచేతనే యాపాత్రలకు చైతన్యము సిద్ధించినది. ఇట్లే, కృష్ణమిశ్రకవి, శమదమ కామక్రోధలోభాది గుణములకు రూపకల్పనము చేసి, యాగుణములతో వారి పాత్రపోషణము గావించి, పాణప్రతిష్టచేసి, యాయాగుణానురూపముగవారి హావభావ విలాసచేష్టల మూలమున వారికి జీవకళతో చైతన్యమును గల్గించుటలోనే కృష్ణమిశ్రుని ప్రతిభ యిమిడి యున్నది. ఇందువారిరూపకల్పనమును ప్రవర్తనలును వారిగుణానురూపముగ నున్నవా లేవా యనియే విమర్శకుఁడు విచారింప వలయును. దంభాది పాత్రపోషణమును పరిశీలించినపు. డీనాటకమున గుణములకు సరియైన రూపకల్పనమును కవిచేసెనని మెచ్చుకొనక యుండలేము. ఈ దృష్టితో నాటక పాత్రలను పరిశీలించి, నాటకాభినందనమును ప్రారంభించి, రంగప్రదర్శనానుకూల్యతను చర్చించినచో యీ నాటకముగూడ ప్రదర్శనయోగ్యమైనదని మనకు తట్టక మానదు. ప్రబోధచంద్రోదయము ననుకరించి విశిష్టాద్వైతమతపరముగా సంకల్పసూర్యోదయ

మను నాటకము వేదాంత దేశిక వెంకటనాథకవిచే రచింపఁబడినది. కాని యది ప్రబోధచంద్రోదయమువలె నాటకశిల్పముతోఁ గూడి రసవంతముగ లేదు.

భట్ట నారాయణుని తర్వాత సంస్కృతమున నాటకకళ క్షీణించి పోయినదనియే చెప్పవలయును. రామాయణ కథావస్తువును గ్రహించి భాస భవభూతులు సరసముగనే నాటకములను రచించిరి. కాని తర్వాత వారు నాటకశిల్పమును పూర్తిగ చెడగొట్టి దమ పాండిత్యప్రకటనము కొఱకు నాటకరచనము నుపయోగించుకొనిరి. అందు మురారి యనర్ఘ రాఘవము, జయదేవుని ప్రసన్న రాఘవమును, రామభద్రదీక్షితుని జానకీపరిణయమును, భాస్కరుని యున్మత్తరాఘవమును చదువుటకై నను తలనొప్పి పుట్టును. ఇందలి కొన్ని నాటకములలో ముద్రారాక్షస మందలి రాజనీతితంత్ర ముపయోగింపఁబడుటచే మఱియు నధ్వాన్నమైనవి.

పదియంకములు గల్గి రాజశేఖరుని బాలరామాయణము యంక మొక్క నాటకమంత దీర్ఘముగనుండి పురాణరచనమువలె నడిచినవి. 10 వ శతాబ్దమందలి యీకవి బాలభారతము, విద్ధసాలభంజిక, కర్పూర మంజరియను నాటకములను గూడ రచించినాఁడు. రామాయణకథ యితివృత్తముగాఁగల నాటకములలో శక్తిభద్రుని యాశ్చర్యచూడామణి చమత్కారముగల్గి యద్భుతరస ప్రధానముగ వ్రాయఁబడినది. ఇది యాంగ్లభాషలోని షేక్స్పీరు రచించిన Comedy of errors వలెను, పింగళిసూరనార్యుని కళాపూర్ణోదయమందలి రంభానలకూబరులద్వయముతోఁ గూడిన సన్నివేశములవలెఁ గూర్పఁ బడినది. శక్తిభద్రకవి సూరన షేక్స్పీయరుల కంటె ప్రాచీనుడగుటచే నా నూత్నకల్పన కతఁడే గౌరవపాత్రుఁడగును. ఈ విధముగ సంస్కృత నాటకరచన రానురాను కళాహీనమై పోయినది. పూర్వకవుల ననుకరించి తర్వాత కవులు ప్రతిభాహీనులై వ్రాయఁజొచ్చిరి. మల్లికామారుత ప్రకరణము మాలతీమాధవమున కనుకరణము. ఇవి వేరునకు, గణనకు

శక్తిభద్రుఁడు

మాత్రము పనికివచ్చును. పలువిధములైన యీ నాటకములనే లక్ష్యముగా గ్రహించి ధనంజయాదులు దశరూపకాది నాటక లక్షణగ్రంథములను రచించిరి.

వెనుకఁదెల్పినవి సుప్రసిద్ధ నాటకములు. ఈక్రిందివి సామాన్య నాటకములు.

ధీరనాగుఁడు (దిగ్నాగుఁడు):- ఇతఁడు భవభూతికిఁబూర్వుఁడుగా దోఁచును. ఉత్తరరామాయణకథను వస్తువుగా గ్రహించి యితఁడు 'కుందమాల'మను నారంకముల నాటకమును రచించినాఁడు. భవభూతి యుత్తరరామచరితయందువలె, దీనియందుఁగూడ ప్రధానరసము కరణమే. ఇది యుత్తమనాటకశ్రేణిలోఁ జేరినదైనను భవభూతి యుత్తర రామచరితతో మాత్రము సమానమైనది కాదు.

మాయురాజు:- అనంగహర్షుఁడను నామాంతరముగల యీతఁడు మాహిష్మతి రాజధానిగా చేది దేశము నేలినాఁడు. ఈతఁడు తాపస వత్సరాజము, నుదాత్తరాఘవమునను రెండునాటకములను రచించెను.

క్షేమీశ్వరుఁడు:-కన్యాకుబ్జమున మహీపాలదేవుని యాస్థానమున నుండి నత్యహరిశ్చంద్రకథను 'చండకౌశిక'మను నాటకముగా నారంకములలో నితఁడు రచించి పురాణకథలోఁ గొన్ని మార్పులు చేసినాఁడు.

బిల్హణుఁడు:- కాశ్మీరదేశమున క్రీ. శ. 11, 12 శతాబ్దులలో నుండి కర్ణసుందరీనాటకమును రచించినాఁడు. ఇది కవిత్వపటుత్వము కలది.

విశాఖదేవుఁడు:- ఇతఁడు దేవచంద్రగుప్తము, నభిసారికావంచితక మను రెండునాటకములను రచించినాఁడు.

విజ్జిక(విజ్జక):- ఈమె 'కౌముదీమహోత్సవ' మను నాటకమును రచించెను. కవిపేరు తెలియని నాటకములు గొన్ని గోచరించుచున్నవి. అందు (1) వత్సరాజచరితము:- దీనికి వీణావాసవదత్తమని పేరు. (2) మహానాటకము:-ఇది సంపూర్ణరామాయణకథ నాల్గంకములఁ గలది.

1. సుబంధువు వాసవదత్తా నాట్యపాఠమను నాటకమును రచించి నాఁడఁట. 2. చంద్రకుఁడు కాశ్మీరదేశ నాటకకర్త యని యఖినవ గుప్తుడుఁను, కల్హణుఁడును చెప్పిరి. కాని వాని నాటక ములు పేర్లుగూడ తెలియవు. 3. యశోవర్మ రామాయణ కథ నారంకములలో రామాభ్యుదయ మనుచేరితో నాటకముగ రచించి నాఁడట. 4. భీమట (భీమదేవుఁడు) స్వప్నదశాననము, ప్రతిభాచాణక్యము, మనోరమా వత్సరాజము మొదలైన నాటకములను రచించినాఁడఁట. 5. క్షేమేంద్రుని లలితరత్నమాల, చిత్రభారతమను నాటకముల పేర్లు మాత్రము వినవచ్చుచున్నవి. 6. సాగరనంది జానకీరాఘవమును రచించె నఁట. ఇవి యన్నియు నామమాత్ర శేషములు.

నష్ట నాటకములు

ప్రాచీనభారతీయులకుఁ బ్రత్యేక నాటకప్రదర్శనశాలలు లేవనియు, సంస్కృతనాటకములు రాజమందిరములలోనో దేవాలయములలోనో ప్రదర్శింపఁబడెడివనియు గొందఱు తలంచుచున్నారు. కాని యది దురభిప్రాయమే యని భరతుని నాట్యశాస్త్రమును దిలకించిన వారికి బోధపడఁ గలదు. బ్రహ్మ నాట్యవేదమును సృష్టించి భరతునికి బోధించిన తర్వాత, నాట్యమును ప్రదర్శించుట కొక మండపమును నిర్మించుటకై విశ్వకర్మ నాజ్ఞాపించినాఁడు. ఈ సందర్భమున నాట్యమండప నిర్మాణక్రమము భరతశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడినది. ప్రేక్షాగృహము లాకారమునుబట్టి మూఁడు విధములుగ గలవు. ఒకటి, వికృష్ట (Rectangular) మైనది, రెండవది చతురస్రము, (Square) మూఁడవది త్ర్యస్రము (Equilateral triangle). ఈ మూఁడింటిలో నొక్కొక్కటి ప్రమాణమునుబట్టి జ్యేష్ఠ, మధ్యమ, కనీయములను మూఁడు తరగతులుగా నుండెడివి. ఇందుచే నివి మొత్తము తొమ్మిది విధములగు చున్నవి. వీనినిగూర్చి భరతుని నాట్యశాస్త్రమిట్లు తెలుపుచున్నది.

నాటకశాల

శ్లో॥ ఇహ ప్రేక్షాగృహం దృష్ట్వా శ్రీమతా విశ్వకర్మణా
త్రివిధ స్యన్నివేశశ్చ శాస్త్రతః పరికల్పితః ॥
వికృష్ట శ్చతురస్రశ్చ త్ర్యస్రశ్చైవ తు మండపః
తేషాం త్రీణి ప్రమాణాని జ్యేష్ఠం, మధ్యఁ, తథావరం ॥ భరత II 8-9.

తర్వాత ప్రేక్షాగృహముల యొక్క పొడవు, పెద్దది 108 మూరలును, మధ్యమది 64 మూరలును, చిన్నది 32 మూరలునుండునని యిట్లు తెల్పఁబడెను.

శ్లో॥ ప్రమాణ మేషాం నిర్దిష్టం హస్తదండ (మూరలు) సమాశ్రయం,
శతంచాష్టా (108) చతుష్షష్టి హస్తా (64మూ) ద్వాత్రింశ (32మూ) దేవచ॥.
అష్టాధికం శతం జ్యేష్ఠం చతుష్షష్టిస్తు మధ్యమం,
కనీయస్తు తథా జ్ఞేయ హస్తా ద్వాత్రింశ దిష్యతే ॥ భరత II 10-11.

వీనిలో పెద్దది దేవతలకును, మధ్యమది రాజులకు, చిన్నది మిగిలిన ప్రజలకు నుద్దేశింపఁబడివదని యిట్లు వివరింపఁబడినది.

శ్లో॥ దేవానాంతు తథా జ్యేష్ఠం, నృపాణాం మధ్యమం భవేత్,
శేషాణాం ప్రకృతీనాంతు కనీయః సంవిధీయతే ॥ భరత II, 13.

ఇందు మర్త్యుల కుచితమైనది 64 మూరల పొడవును 32 మూరల వెడల్పును గలదట.

శ్లో॥ చతుష్షష్టికరాణా (64మూ) కార్యాద్దీర్ఘ్యేన తు మండపం,
ద్వాత్రింశతం (32మూ) చ విస్తారా న్మర్త్యానాం యో భవే దిహ ॥

ఇంతకంటె నెక్కువ పెద్దదైనచో నటులముఖములందును, నేత్ర ములందును సూచించు భావములు ప్రేక్షకులకు స్పష్టముగా తెలియవు, పాఠ్యము వినఁబడదు, ప్రతిధ్వని కూడఁ గలుగును, స్వరము వికృతముగా నుండునని యిట్లు తెలుపఁబడినది.

శ్లో॥ అత ఊర్ధ్వం న కర్తవ్యః కర్తృభి ర్నాట్యమండపః,
యస్మా దవ్యక్తభావం హి తత్ర నాట్యం ప్రజే దితి॥
మండపే విప్రకృష్టేతు పాఠ్య ముచ్చారిత స్వరం,
ఆనిస్సరణధర్మత్వా ద్విస్వరత్వం భృశం వ్రజేత్ ॥
యస్య లాస్యగతో భావో నానాదృష్టి సమన్వితః,
సర్వేభ్యో విప్రకృష్టత్వా ద్వ్రజే దవ్యక్తతాం పరాం ॥ భరత II 21-23

ఇందుచే వికృష్టము మధ్యమమున్నైన ప్రేక్షాగృహమే మేలైనదని భరతముని యిట్లభిప్రాయమును వ్యక్తీకరించినాఁడు.

శ్లో॥ ప్రేక్షాగృహాణాం సర్వేషాం తస్మా న్మధ్యమ మిష్యతే,
యావ త్సాధ్యంచ గేయంచ తత్ర శ్రవ్యతరం భవేత్॥ భరత II...24.

64 మూరల పొడవుగల ప్రేక్షాగృహమున వెనుకటి యెనిమిది మూరలస్థలము నేపథ్యగృహము (greenroom) నకును, దాని ముందటి యెనిమిదిమూరల స్థలము రంగశీర్ష ము (stage) నకు నుపయోగపడవలయు ననియు, మిగిలినది సామాజికులు కూర్చుండుటకు నుండునని యుఁ దెలుపఁ బడినది. మఱియు, రంగపీఠ మద్దమువలె చదునుగానుండి, నేపథ్యగృహము నుండి రంగములోనికిఁబోవుటకు రెండుద్వారము లుండవలయునట.

తర్వాత నాట్యమండపము శైలగృహాకారముగాను, నిర్వాత ముగ నుండవలయునట. గాలి చొరకపోయినచో స్వరము గంభీరముగ నుండునట.

శ్లో॥ కార్యః శైలగుహాకారో ద్విభూమి ర్నాట్యమండపః,
మందవాతాయనోపేతో నిర్వాతో ధీరశబ్దవాన్॥
తస్మా న్నివాతః కర్తవ్యః కర్తృభి ర్నాట్యమండపః.
గంభీరస్వరతా యేన ఋతపస్య భవిష్యతి॥ భరత II 69, 70.

ప్రేక్షాగృహమున గోడలపై స్త్రీపురుషాది సుందరమైన చిత్ర లేఖనములను శోభకొఱకు వ్రాయవలెనట.

శ్లో॥ భిత్తికర్మవిధిం కృత్వా భిత్తిలేపం ప్రదాపయేత్,
సుధాకర్మవిధి స్తస్య విధాతవ్యః ప్రయత్నతః॥
భిత్తి ష్వథ విలిప్తాసు పరిమృష్టాసు సర్వతః
సమాసు జాతశోభాసు చిత్రకర్మ ప్రయోజయేత్॥
చిత్రకర్మణి చాలేఖ్యాః పురుషాః స్త్రీజన స్తథా,
లతాబంధాశ్చ కర్తవ్యా శ్చిత్రం చాత్మభూమిజం॥
ఏవం వికృష్టం కర్తవ్యం నాట్యవేశ్మ ప్రయోక్తృభిః॥ భరత II 71-74

పైరీతిగ విశృష్ట ప్రేక్షాగృహ లక్షణమును జెప్పిన తర్వాత చతురస్ర ప్రేక్షాగృహమున సోపానపీఠము (Gallary) గూడ నుండ వలయునని భరతుని నాట్యశాస్త్రమున నిట్లు తెలుపఁబడినది.

శ్లో॥ స్తంభానాం బాహ్యతశ్చాపి సోపానాకృతి పీఠకం,
ఇష్టకాదారుభిః కార్యం ప్రేక్షకాణాం నివేశనం॥
హస్తప్రమాణై రుత్సేధై ర్భూమిభాగసమాశ్రితైః,
రంగపీఠావలోక్యంతు కుర్యా దాసనజం విధిం॥ భరత II 79-80

సర్గోజారాజ్యములోని రామఘుడునందు బయలు వెడలిన రెండు పర్వతగుహలలో నొకటి భరతుని నాట్యనాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడినరీతిని నాట్యశాలగ తీలువఁబడినది. ఇందలి గోడలు రమణీయమైన శిల్ప ములతో నిండియున్నవి. పాశ్చాత్యుల్య నాటక ప్రేక్షామందిరములు గుట్టపు లాడములవలె నర్ధవలయాకారముగఁ గూడ నుండఁగ, ప్రాచీన భారతీయుల ప్రేక్షామండపములు త్రికోణములుగఁ గూడ నుండుట యొక విశేషము.

కవులు రచించిన నాటకముల ననుసరించి నటులు నాటకపాత్రల వివిధావస్థల నభినయమూలమున ననుకరించుచు, రంగస్థలమున ప్రదర్శిం తురు. అందుచేతనే 'అవస్థానుకరణం నాట్య' మ్మనబడి నది. ఈ నాట్య మాంగిక, వాచి కాహార్య, సాత్వికము లని నాలుగుభేదములతో నొప్పుచున్నది. ఈ చతుర్విధాభినయముల సామాచర్యమునసే కాని నాటకము సంతృప్తికరముగ ప్రదర్శితము గాదు. ఇందుచే నాటకకళ యొక ప్రత్యేకకళ గాక బహుపాత్రల సామాచర్యము వలన నాట్యసంగీత కవితాది బహుకళల సమాహారమైనది. కనుకనే యితర లలితకళలలో లేని నిండును, సంతృప్తియు నిందు సిద్ధించుచున్నవి. నాట్యమున ముఖ్యముగా గమనింపఁదగినవి లోకధర్మియనియు, నాట్య ధర్మియనియు రెండువిధములు గలవు. వానిలో లోకధర్మియందు కథావస్తు వెట్లు జరిగినదో యట్లే స్వభావసిద్ధముగా రచింపఁబడి ప్రయో గింపఁబడును. ఇక నాట్యధర్మియందు నృత్తము, గీతము, సంగీతము శాస్త్రీ

అభినయము

క్తాభినయము, పద్యాదులును రంజనార్థము చేర్పఁబడి ప్రయోగింపఁ బడును. కాళిదాసాదుల నాటకములందు రంజనార్థము మాత్రము పద్యములు వ్రాయఁబడినవి, కాని నృత్తగీతము లక్కడక్కడ మాత్రము కథావస్తువు నాశ్రయించియే యున్నవి. మిగిలిన భాగమంతయు సామాన్యముగా గీతరహితమే. ఈ ధర్మీభేదములను భరతముని తన నాట్యశాస్త్రమున నిట్లు వివరించినాఁడు.

శ్లో. ధర్మీయా ద్వివిధాప్రోక్తా మయా పూర్వం ద్విజోత్తమాః,
లౌకికీ నాట్యధర్మీ చ తయో ర్వక్ష్యామి లక్షణం ॥
స్వభావ భావోపగతం శుద్ధం త్వవికృతం తథా,
లోకవార్తా క్రియోపేత మంగలీలా వివర్జితం ॥
స్వభావాభినయోపేతం నానా స్త్రీ పురుషాశ్రయం,
య దీదృశం భవే న్నాట్యం లోకధర్మీతి సా స్మృతా॥ భరత. XII, 50–52

స్వభావసిద్ధమైన భావములతోఁగూడుకొని యకృత్రిమమై, వికారహీనమైనదియు, లోకములో సామాన్యముగా వినఁదగి చూడఁ బడునవియుఁ, జేయఁదగినవియు, లీలారహిత మైనదియు, సాధారణముగా స్త్రీ పురుషులు సహజముగాఁ జేయు చేష్టలతోఁ గూడినదియు లోకధర్మి యనిపేరు. ఇఁక నాట్యధర్మినిగూర్చి యిట్లు తెలుపఁబడినది.

శ్లో. యోఽయం స్వభావో లోకస్య సుఖదుఃఖక్రియాత్మక
శాస్త్రాభినయ సంయుక్తో నాట్యధర్మీ ప్రకీర్తితా ॥
అతివాక్య క్రియోపేత మతి సత్త్వాతిభావికం,
కలాంగహారాభినయం నాట్యలక్షణ లక్షితం ॥
సర్వాలంకార సంయుక్త మశ్వస్థపురుషాశ్రయం,
య దీదృశం భవే న్నాట్యం నాట్యధర్మీ తు సా స్మృతా॥
లోకే య దభియోజ్యంతు భద్ర మత్రోపయుజ్యతే,
మూర్తిమ త్సాభిలాషంచ నాట్యధర్మీతు సా స్మృతా ॥
ఆక్రోక్తంచైవ యద్వాక్యం నక్రుణ్వంతి పరస్పరం,
తిముక్తం శ్రూయతే యచ్చ నాట్యధర్మీతు సా స్మృతా.

శైలయాన విమానాని చర్మవర్మాయుధ ధ్వజాః,
మూర్తిమంతః ప్రయుజ్యంతే నాట్యధర్మీతు సా స్మృతా.
లలితైర్ రంగవిన్యాసైః తథా క్షిప్త పదక్రమైః
నృత్యతే గమ్యతే చాపి నాట్యధర్మీతు సా స్మృతా ॥ భరత XII 53-59.

లోకమందలి స్వభావసిద్ధమైన యీ సుఖదుఃఖక్రియలు నాట్యశాస్త్రాభినయముతోఁ గూడుకొనినచో నాట్యధర్మియని చెప్పఁబడును. విశేషమైన వాక్యములు, చేష్టలు, సాత్త్వికభావములు, కలాంగహారాద్యభినయ విశేషములతోఁ గూడికొనినచో నవి నాట్యధర్మియని యెఱుఁగబడును. పరస్పరము మాట్లాడినమాటలు వినినట్లుగను, పలకనిమాటలు వినినట్లుగను నటించుట నాట్యధర్మియగును. విమానములలో పర్వతములందు ప్రయాణముచేయుట, యాయుధ ధ్వజములతో ప్రత్యక్షమైనట్లు ప్రదర్శించుట నాట్యధర్మి యనఁబడును. సుకుమారముగ శరీరావయవవిక్షేపము చేయుచు నృత్యముచేసినను, త్వరితముగ నడిచిపోయినను నాట్యధర్మి యనుగు.

భరతనాట్య ప్రదర్శనమునను, నాటకప్రదర్శనమునను నాట్య విధానములలో భేదమున్నది. భరతనాట్య ప్రదర్శనమున నాట్యధర్మి అంగికాభినయము – విశేషముగను, లోకధర్మి స్వల్పముగ నవలంబింపఁ భరతనాట్యము బడును. నాటకప్రదర్శనమున నాట్యధర్మి స్వల్పముగను, లోకధర్మి విశేషముగ నాదరింపఁబడును. భరతనాట్యమున నభినయ దర్పణమందలి సూక్ష్మస్థూలాభినయ విషయములన్నియు ప్రయోజ్యములు గాఁగ, నాటకమున స్థూలాభినయ విషయములకు మాత్రమే ప్రయోజనము సిద్ధించును. ఉదాహరణము :— భరతనాట్యమున శోకమొక సంజ్ఞచే వ్యక్తము చేయఁబడును. కాని, ప్రత్యక్షముగా నేడువ నక్కరలేదు. ఇఁక నాటకమున వేరు సంజ్ఞల సహాయములేక పాత్ర ప్రత్యక్షముగా నేడువ వలయును. ఇందుచే భరతనాట్యము నభినందింపవలయుననిన సామాజికులు నాట్యపరిభాష నెఱుఁగవలయును. నాటకమున కాశిక్ష యవసరము లేదు. కాని లోకధర్మమును గుర్తించిన జాలును. భరతుని నాట్యశాస్త్రమున నాట్యమును గూర్చియు, నాటకమునుగూర్చియుఁ గూడ సంపూర్ణముగ చర్చింపఁబడినవి. సంగీతాభినయశాస్త్రములందు సమగ్రమైన

శిక్షను వటుఁడు పొందినఁగాని భరతనాట్యమున రక్తి గట్టింపలేఁడు. నాటక మున నటునకు వీనిలో పరిపూర్ణప్రజ్ఞ యనవసరము. ఔచిత్యమును బాటించి, వీనిని హద్దులోనుంచి యనుపానమువలె నటుఁడు వాడుకొన వలయును. ఇదియే భేదము. లేనిచో నటుఁడు పరిహాసపాత్రుఁడగును. నాటకరంగమున నభినయశాస్త్ర పాండిత్యమంతయు ప్రదర్శింపఁబడినచో రసాభాసమగును. నాటకమున నభినయము నటనప్రాయముగ నుండ వలయునే కాని యంతకు మించిపోరాదు. ఇట్లే నేత్రములతోడను, గ్రీవ ముతో, హస్తములతోఁగూడ నాట్యమునను నాటకమందుఁజేయు నభి నయములో భేదమున్నది.

భరతనాట్యమున హస్తములు, పాదములు, శరీరమును చలించు నంత విశేషముగనే నేత్రములు, గ్రీవమునుగూడఁ ద్రిప్పఁబడును. ఇదే నాట్యశాస్త్ర సంప్రదాయము. నర్తకుని సకల శరీరావయవములు నిశిత శిక్షణకు పాల్పడి, తన స్వాధీనములో నుంచుకొనవలెను. బాల్యమునుండి సాధన చేసినఁగాని యిది సులభసాధ్యముగాదు. ఇందలి యభినయ సంజ్ఞలకు మార్పులేదు. ఎవరెన్ని మార్లు చేసినను నొకే విధముగ నుండును. అవి యన్నియు నాట్యశాస్త్ర నియమబద్ధములు. ఆ నియమమును యథా ప్రకారముగ నవలంభింపకున్న నాట్యప్రక్రియయే చెడును. ఇందు నర్త కునికి స్వాతంత్ర్య మేమాత్రము లేదు. శాస్త్రనియమములను తు, చ తప్పకుండ నటుఁడభినయించినచో, ననఁగా పాఠము నొప్పగించినట్లు చేసినచో స్తుతింపఁబడును. లేనిచో తృణీకరింపఁబడును. రంభయు, నూర్వశియు నొకమారు దేవేంద్రునిసభలో, విక్రమార్కుని ప్రాఢ్వి వాకత్వమున నాట్యము చేసిరట. అందు ఊర్వశి నాట్యమిట్లు విక్రమార్క చరిత్రమున వర్ణింపఁబడినది.

సీ. శృంగార మేపార సంగవల్లికయందు, గీతసామగ్రి యుంగీకరించి,
కరతలామలకంబుగాఁ గరాంబుజముల, నర్థమాద్యంతంబు నభినయించి,
భావింప నరుదైన భావమర్మంబులు, మెఱుఁగుఁ జూపులలోన మేళవించి,
జ్ఞానమానమ్ములతోఁ దాళనిర్ణయములఁ, జరణపల్లవముల సంగ్రహించి,

గీ. యఖిలమునం మెచ్చుఁ బ్రత్యక్షమైన యట్టి, నాట్యవిద్యాధిదేవత నాఁ దనర్చి,
భరతశాస్త్ర మర్మజ్ఞతాప్రౌఢి మెఱసె, సూర్యశీకాంత వేల్పుఁ బ్రేక్షోలగమున ॥

తర్వాత రంభానృత్య మిట్లు వర్ణింపఁబడినది.

సీ. కలికి కన్నులసోయగము మించుఁ దళుకులు, చెలఁగెడు మగమాల చెలువునొంద,
నభినవ స్ఫురణమై నభినయించు కరంబు, లలరు కెందమ్మల ననుకరింప,
నిటలంబున నటించు ఘటిల కుంతలకాంతి, కొదమ తుమ్మెదల యొప్పిదము సూప,
వలిప కంచెలలోని పలిచనుంగవ మించి, జక్కవ కవభంగి సంభ్రమింప,

గీ. మంజుమంజీర కంకణ శింజితములు, సమదహంసల కలనినాదములఁ దొరయ,
సరసగీతిఁజూచి సరసులు సరియునఁగ, రంభ సురరాజు ప్రేమోల నర్తనమొనర్చె ॥

నారి నృత్యమును విక్రమార్క మహారాజిట్లు విమర్శించినాఁడట.

ఉ. సర్వజగంబులఁ నటన చాతురిఁ దాఁగడు ప్రౌఢనంచు దు
ర్గర్వము పూని శాస్త్రగతిఁ గైకొన నొల్లక రంభయూడె, నీ
యూర్వశి శాస్త్రసమ్మత సముజ్వల మార్గము దప్పకుండఁగా
పర్వమొనర్చె నిచ్చటి సుపర్వులకెల్లఁ గళాప్రవీణతఁ ॥ (విక్ర. ద. II. 90 – 93)

భరతనాట్యపరుని నాట్యమునకు మెఱుఁగు పెట్టునవి శరీరలావణ్య సౌందర్యములు, కంఠమాధుర్యమును మాత్రము. ఇవి వ్యక్తికి ప్రకృతి సిద్ధములుగాని, సాధనచే సంపాదింపఁబడునవి కావు. భరతనాట్యమున వాచికాభినయమున కంటె నాంగికాభినయమునకే ప్రాధాన్యము మెచ్చు. వాచికమైన గీతమందలి రసభావము నాంగికాభినయముచే వ్యాఖ్యానింపఁ బడును. గీతమందలి పతిపదమునకు, భావమునకు మూకాభినయము సాధ్యము గాకుండుటచేఁ గొన్ని భావములకుఁ గొన్ని సంజ్ఞలను, సాంకేతికముల నంగీకరించి యభినయశాస్త్రమున నిర్ణయింపఁబడినవి. ఇవే హస్తములు, ముద్రలుననఁబడునవి. అట్టి యాంగికాభినయ ప్రాధాన్యము గలదే భరతనాట్యము.

నాట కాభినయము

కాని నాటకమున నాంగికాభినయము, వాచికమైన పాటలకు పద్యములకు వ్యాఖ్యానము చేయుట కాదు. ఇందు వాచికాభినయమున కాంగికాభినయము కంటె ప్రాధాన్య మెక్కువ. కాని వాచికాభినయమునకు సహాయకారిగా మాత్రమే యాంగికాభినయ మిందుండఁగలదు. కాని యంతకు మించి ఘోరాదు.

స్థూలాంగికాభినయములగు శిరస్సు, దృష్టులు చేతుల స్వల్పచలనము మాత్రమే నాటకమున ప్రయోగింపఁదగినవి. ఇందు ముద్రలు, హస్తములు మొదలైన సాంకేతిక సంజ్ఞ లెంతమాత్రము చూపరాదు. వాచికాభినయ మగు పద్యగద్యగేయముల మూలమున సకల పదార్థములు స్పష్టమగుచుండ నాటకమున సంజ్ఞాపూర్వకములైన హస్తముద్రాదులతోఁ బ్రయోజనమే లేదు. కాని మనము నిత్యవ్యవహారమున మాట్లాడునపుడు కాళ్లుచేతులు కండ్లును సహజముగ నిశ్చలముగ నుండక యనుద్దిష్టముగ కొంచెము కదలుచుండును. అంతమాత్ర చలనమే నాటకమునఁ గావలయును. అంత కంటె నధికమైనదో కృత్రిమమై వికారముగ నుండును. అందుచేతనే చతుర్విధాభినయములలో నే యొక్కటియు నౌచిత్యమును ధాటిపోఁగూడదు. ఇది చాల ముఖ్యము. ఈ యౌచిత్య పాటవము వ్యక్తిగత చిత్త సంస్కారమును బట్టి యుండును. కాన సహజము నుచితమునగు నాంగికాభినయము మాత్రమే నాటకప్రదర్శనమున నవలంబింపఁదగును. ఉదా:- అభిజ్ఞాన శాకుంతలనాటక ద్వితీయాంకమున దుష్యంతుఁడు విదూషకునితో శకుంతల దనపై ప్రేమను జూపెనని తెలిపి నిదర్శనముగా,

గీ. చరమనంగ్రుచ్చుకొనె కుళాంకురమటుంచుఁ, గొన్నియడుగులె నడచి తాఁ గొమ్మనిలచె
తరుపుశాఖల వస్త్రంబు దగులకున్నఁ, దీసికొను జానివలె నెన్కఁదిరిగి మాచె ॥

అని వర్ణించిన పద్యమును చదువుచు దుష్యంతపాత్రధారి, చరణమునెత్తి చూపుటకాని, తన యుత్తరీయమును చెట్లకొమ్మలకుఁ దగిలింపఁజేసి మరల తీసికొనుట నభినయించుటకాని యనవసరము. అది కృత్రిమము, వికారమనిపించును. కాని ప్రథమాంకమున శకుంతల నిష్క్రమించునపు డీపదార్థము ద్యోతకమగున ట్లక్కడ శకుంతలపాత్ర యభినయించినచో నెంతయో రసవంతముగ నుచితముగ నుండును. ఏలన, ప్రథమాంకమున శకుంతల నిష్క్రమించుచుఁ దన ప్రేమను మాటలతోఁ గాక, చేష్టలతో మాత్రమే ప్రకటించును. కాన వచ్చు డా విధమైన యభినయమత్యవసరము. కాని యీ విషయమునే ద్వితీయాంకమున దుష్యంతుఁడు విదూషకునితోఁ దెల్పునపుడు వాచికముతో స్పష్టము చేయుచుండఁగా

మరల నా పదార్థము నభినయించి చూపుట, చిత్తసంస్కారము లేని వారి కాహ్లాదకరముగ నుండునేకాని, యుచితానుచితజ్ఞానముగల విజ్ఞానులకు మాత్ర మది వెగటుగాఁ దోఁపక మానదు.

వాచికాభినయము

భరతనాట్యమున నెట్లు వాచికాభినయముకంటె నాంగికాభినయమున కెక్కువ ప్రాధాన్యమున్నదో, యట్లే నాటకమున నాంగికాభినయముకంటె వాచికాభినయమున కెక్కువ ప్రాముఖ్యమీయఁబడినది. నాటకము కిది ప్రాణము. ఇందిది రుుడితస్థూర్తి వహించును. కాన కవిపాఠమునకుఁ బ్రాణము పోయునట్లుగ నటుని వాచికాభినయ ముండవలెను. కవిపాఠము నొప్పఁజెప్పినట్లు మాత్రముండక, నుదాత్తానుదాత్త స్వరితములతోడ నూతగల యుచ్చారణభేదముచేత, నారోహణావరోహణ స్వరభేదముల చేతను, కవిపాఠము సర్థవంతముగను, రసవంతముగను నటుఁడు చేయవలయును. ఇక్కడ కేవలము లోకధర్మి యగు స్వభావవాదమును పురస్కరించుకొనినచో నాటకకళకే భంగము వచ్చును. వేణీసంహారనాటకమున సుందరకుఁడును, పాండవవిజయనాటక మున కరండకుఁడును దీర్ఘవచనములతోఁ జేసిన యుద్ధభూమివర్ణనఁగూడఁ సర్థవంతముగను, రసవంతముగఁ జేసి, పరోక్షమున నుండిన యుద్ధభూమి ప్రత్యక్షమైనట్లు వాచికాభినయమున నటుఁడు చూపుటయే వాచికాభి నయము శిల్ప మనిపించుకొనును. అట్లే దీర్ఘస్వగతములుగూడ. చిత్రనళీయ నాటకమున దమయంతీ ద్వితీయవివాహ సందర్భమున నలుఁడు పొందిన నిర్వేదపూర్వక దీర్ఘస్వగతవచనము నలుని మనోభావాలను ప్రకటించుచు, వానికి వ్యాఖ్యానప్రాయముగ నటుని వాచికాభినయముండవలెను. ఇట్టి దీర్ఘస్వగతములు షేక్స్పియరు నాటకములందుఁ గూడ ప్రాముఖ్యము వహించి నాటకాభినయమునకు వన్నె పెట్టుచున్నవి. కాని యెట్టి దీర్ఘ వచనములైనను పుటలు తిరుగుటమాత్రము నాటకరచనా దృష్టిలో ప్రశంస నీయముగాదు. వానిని నటుఁడు సంకుచితపఱచుటయే శ్రేయము. ఇందుచే ప్రేక్షకుల విసుకును, నటుల శక్తిలోపమును తగ్గించవచ్చును. ఈ సందర్భ మున ముఖ్యముగా గమనింపఁదగినది పాత్రోచిత భావ. దీనికొఱకే సంస్కృత నాటకములలో వివిధప్రాకృతములు భిన్న పాత్రలకు కవిచే

వాడఁబడెను. దీనివలన నొకప్పుడు పాత్రపోషణము జరిగి, నాటకము రక్తి కట్టును. దీనిచే నౌచిత్యపోషణమును జరుగును. ఆంధ్రీకృత శాకుంతల నాటకమున చివరభాగమున జాలరి గ్రాంధికభాషలో మాట్లాడినట్లుగ కందుకూరి వీరేశలింగముగారు రచించిరి. అది రంగముమీఁద ప్రదర్శింపఁబడినపుడు పల్లెవాఁడెప్పుడు బాలవ్యాకరణము నభ్యసించెనురా యని పించును. ఈ సందర్భమున పల్లెవాని కుచితమైన యాసతో వ్యావహారిక భాష వాడుట రసవంతముగా నుండును.

ఈ సందర్భమున మరవరానిది పద్యముల విషయము. నాటకమున నాట్యధర్మికంటె, లోకధర్మికెంత ప్రాధాన్యమున్నను, నాటకమొక కళగాని, కేవలము లోకవ్యవహారమునకు నకలామాత్రము గాదని యెఱుఁగ వలెను. నాటకమువలన వినోదము నానందము గూడ సిద్ధింపవలె. ఆ ప్రయోజనము సిద్ధింపనిచో నాటకము కళగాక కేవలము ప్రాకృత వ్యాపారము మాత్రమే యగును. కాన నానందప్రతిపాదమునకు శ్రావ్యమైన వాచికాభినయము గావలెను. ఇది గానమువలన సిద్ధించును. గానమునకు పద్యము సహాయకారి. మఱియు నాటకమున సందర్భోచితముగ పాత్రల రసావేశము ప్రకటితమగును. ఆ యావేశమును ప్రతిపాదించునది పద్యము. ఆవేశము లేనిది, యనఁగా పద్యములేని నాటకము రసవంతముగ నుండదు. కాన పద్యపఠనము శ్రావ్యముగ గానయుతముగ నుండవలె. ఇట్లని యధికరాగాలాపనము త్యాజ్యమే. 'అతి సర్వత్రా వర్జయేత్'. గానమును మితిలో నుంచుకొనుట చేత కాకపోవుటచేఁగాని, యసలుగానము రాకపోవుటచేఁ గాని, నాటకమున పద్యములుగాని, గానముగాని యుండరాదని వాదించుట 'క్రొడు చాలకపోయిన నూతిని పూడ్చవలె' నని వాదించుట వంటిది. నాటకమున పద్యములు శ్రావ్యముగ చదువుట మాత్రమే కావలెను, కాని, పాడుట త్యజింపఁడగినదే యగును. మఱియు పద్యములను రాగముతో చదువునపుడు గాత్రధ్వనిని మించి వాద్యధ్వనిఁ జేయు మరభ్యానము గలదు. ఇది యవశ్యత్యాజ్యము. పాశ్చాత్య నాటక ప్రదర్శనమున వాద్యము లలితప్రచారముతో, ప్రశాంతావస్థలందును, నవరసంబులను ప్రతిపాదించుచు నాట్యమాడునపుడును, భావసంకీర్ణ రస

ణీయ నందర్భములందును, మానవగాత్రముల కందని సుకుమార మృదు మధుర వైఖరుల ప్రకటించుటకును, ప్రత్యేక భావసౌకుమార్య ప్రభావ ముల ద్యోతకము చేయుటకు నుపయోగింపఁబడును. ఇట్లే గీతమభినేయ మగుచో వాద్యయోజన కూడదని భరతముని శాసించి యున్నాఁడు.

"యత్రాభినేయం గీతం స్యా త్తత్ర వాద్యం న యోజయేత్"

ఇందుచే నాటకము నాట్యసంగీత కవిత్వాదులు గల సమూహారకళ యగు చున్నది, కాని యసహాయమగు నొకటే కళకాదని స్పష్ట మగుచున్నది.

నాటకప్రదర్శనమున నాంగికాభినయము చైతన్యము గూర్చు నదియు, వాచికాభినయము స్పష్టతను గలుగఁజేయునదియు కాఁగ, సాత్వి కాభినయము రసవంతముగా నొనరించును. నాటకమున సాత్వికాభినయము కిది యాత్మ యనఁదగును. ఆంగికాభినయములేని వాచి కము శిలావిగ్రహము మాట్లాడినట్లుగా నుండున ట్లే, సాత్వికాభినయములేని వాచకము చప్పిడి వాక్యములే యగును. వాచికమందలి యర్థభావముల ననుభూతికిఁదెచ్చి సామాజికులలో రసానుభవమును గలుగఁజేయునది పాత్రల సాత్వికాభినయమే. కాన సాత్వికాభినయము నాటకమున ప్రాధా న్యము వహించును. నాటకపాత్ర లాయానందర్భములందు పొందు రసావస్థ లను నటు లనుకరించుటయే సాత్వికాభినయమగును. మనస్సునఁబొందిన హావ భావ విలాసాదులు ముఖమున ప్రతిబింబించును. వాని ననుకరించుట సాత్వికాభినయ మనఁబడును. సాత్వికాభినయము రసోత్పత్తికి కారణమై, సామాజికులకు విగళిత వేద్యాంతరత్వమును జేకూర్చును. నాటకపాత్రలా యా రసావస్థలందు సాత్వికభావానుభూతిని పొందినవుడు పొందు చిహ్న ములను, లక్షణములను ననుకరణపూర్వకముగ ప్రదర్శించుటయే సాత్వి కాభినయ మనఁదగును. ఇట్టి సాత్వికాభినయమునఁగాని సామాజికులలో తాత్కాలికముగనైన యాధార్థ్యతాభావము గలుగదు. ఈ యాధార్థ్యతాభావము గల్గినఁగాని సామాజికులలో విగళిత వేద్యాంత రత్వముగల్గి రసానందము గల్గదు. కాన వీని యన్నింటికి మూలకారణము సాత్వికాభినయమై, నాటకప్రదర్శన ప్రయోజనమును సిద్ధింపఁజేయు చున్నది.

అన లభినయము పరకాయప్రవేశము వంటిది. ఏ నాటకపాత్రను నటుఁడభినయింపఁ దలఁచుకొనినాఁడో, నటుఁడా పాత్రలో ప్రవేశించు చున్నాఁడన్నమాట. ఆ పాత్ర యథార్థ తా భావమును సామాజికులకు ద్యోతకము చేయవలయుననిన నటుఁడా పాత్ర నన్నివిధముల ననుకరింపవలసిన వాఁడై, మొట్టమొదట యాతని స్వరూపమును తాను స్వీకరింపవలయును. కాన నా పాత్ర కుచితమైన బాహ్యాకారమంతయు నతఁడు సమకూర్చుకొని యా పాత్రయే యితఁడను భ్రాంతిని సామాజికులకుఁ గూర్పవలసిన భాధ్యత నటునకున్నది. అందుచే నా పాత్రకుచితమైన వేషమును సంభావ్యమగు నంతవరకును నటుఁడు ధరింప వలసి యున్నది. దీనిలో నేమాత్రము లోపముగల్గినను సామాజికులకు సంతృప్తి గల్గించదు. సంతృప్తియే గల్గనపుడు సంతోషముగాని, యానం దముగాని యసలే కలుగవు. కాన నాహార్యము నాటకమున నీ విధముగ ముఖ్యమగుచున్నది. అందుచే నాటకమున రాజు మొదలు భృత్యుఁడు వఱకు, దొంగనుండి దొరవరకు నౌచిత్యమును పాటించుచు యథాతథ ముగ వేషమును పాటింపవలెను. ఈ చతుర్విధాభినయములందు నౌచిత్య పరిపాలనము ముఖ్యమైనది.

ఆహార్యము

దేశకాలాచార వ్యవహారములు శీఘ్రగతి మారుచుండుటచేతను, భరతనాట్య ప్రదర్శమునఁగంటె నాటకప్రదర్శనమున లోకధర్మికి ప్రభా వము విశేషముగ నుండుటచేతను, నాట్యప్రదర్శనమునందు కంటె, నాటక ప్రదర్శనమునందు చతుర్విధాభినయ విధానము నవోన్మేషశాలిత్యముతో నటుఁడు భాసించుట కెక్కువ యవకాశమున్నది. ఈ కారణముచేతనే యొకనటుని మించి మఱియొక నటుఁడు నాటకమున దన నటనా నైపుణ్య మును ప్రదర్శించుటకుఁగూడ విశేషావకాశ మున్నది. మఱియు పూర్వ ప్రదర్శనముకంటె తర్వాత ప్రదర్శనమెక్కువ రమణీయముగాఁ జేయఁ గల్గుటకు నటుల కెక్కువ యవకాశముగూడఁ గల్గించును. ఇందుచేతనే నాట్యముకంటె నాటకము శ్రేష్ఠమైనది.

సంస్కృత నాటకములను నటించిన ప్రాచీననటులనుగూర్చి యిప్పుడు మనకేమియు తెలియదు. కాని కాళిదాసాదుల కాలములో నుత్తమ నాటకరచనతోఁబాటు నుత్తమ నటులుగూడ నుండియుందురనియే యూహింపవచ్చును. నాటకరంగ ముత్కృష్టదశయం దుండకపోయినచో నాకాలమున నుత్తమ నాటక రచన సాగి యుండదు. మఱియు రాజపోషణము విశేషణముగానున్న యూకాలములలో దానికి కొదువ యుండదు.

నటులు

సంస్కృతనాటక లక్షణగ్రంథములు

1. భరతుఁడు :— నాట్యశాస్త్రము ..... క్రీ. పూ. 6-వ శతాబ్ది
2. అగ్నిపురాణము ..... క్రీ. శ. 8-వ శతాబ్ది
3. ధనంజయుఁడు :— దశరూపకము ..... క్రీ. శ. 10-వ శతాబ్ది
4. అభినవగుప్తుఁడు :— అభినవభారతి ..... క్రీ. శ. ,, శతాబ్ది
6. హేమచంద్రుఁడు :— కావ్యానుశాసనము క్రీ. శ. 12-వ శతాబ్ది
7. రామచంద్ర - గుణచంద్రులు :—
   నాట్యదర్పణము క్రీ. శ. ,, శతాబ్ది
5. భోజుఁడు :— శృంగారప్రకాశము క్రీ. శ. 11-వ శతాబ్ది
8. శారదాతనయుఁడు :- భావప్రకాశనము క్రీ. శ. 13-వ శతాబ్ది
9. విద్యానాథుఁడు: — ప్రతాపరుద్రీయము క్రీ. శ. ,, శతాబ్ది
10. సింగభూపాలుఁడు :- రసార్ణవ సుధాకరము క్రీ. శ. 14-వ శతాబ్ది
11. విశ్వనాథకవిరాజు :-సాహిత్యదర్పణము క్రీ. శ. ,, శతాబ్ది

-UL , AN ARCHAIC KANNADA SUFFIX

BY

M. M. BHAT

The celebrated Grammarian Kesiraja (1260) in his famous work Sabdamanidarpana has mentioned two pieces alli and oḷ as suffixes for the locative (Sutra 129). Being more of a descriptive grammarian of the contemporary language, he did not perhaps choose to speak of an older locative suffix —uḷ which had ceased to function after about 700 A.D. In the Kannada Inscriptions belonging to the earliest stage in the development of Kannada language, (usually termed as Pūrvada Haḷagannaḍa = Pre Old Kannada, prior to 700 A.D.) we come across the locative suffix uḷ. e.g. (i) nāḍuḷ (nāḍa+uḷ = in the country), (occurring in Palmidi Inscriptions c. 450 A.D.) (ii) Veṭṭaduḷ (veṭṭada+uḷ= in the hill), Sravanabelgola 27, c. 700) ; (iii) Kaḷvappinuḷ (Kaḷvappina+uḷ=in the Kaḷvappu) (Sravanabelgola 76, c. 700) ; (iv) dharaṇiyuḷ (dharaṇiya+uḷ=in (on) the earth) (Sravana Belgola 88, c. 700). It is quite likely that -uḷ changed in the later stage into - oḷ, for after the advent of oḷ as a locative suffix in the Old Kannada, we do not find -uḷ anywhere used as a locative suffix. The u>o change in Kannada has been attested by several other examples such as kuḍu>koḍu (to give) ; kudi> kodi (to boil) ; pugu / pogu >hogu (to enter), ugu>ogu (to overflow), etc.

As a locative suffix, the examples for - oḷ are a legion. These are some of the examples given by Kesiraja : (i) koḷaḍoḷ (koḷada +oḷ=in the tank) ; (ii) banaḍoḷ (banada+oḷ=in the forest) ; (iii) sabheyoḷ (sabheya+oḷ=in the assembly). It is interesting to note that 'oḷ' has been an extremely useful morpheme. Besides functioning as a locative suffix, it functions as a verbal base with the lexical meaning 'to be' and 'have' ; 'oḷavu' is a familiar old Kannada verb ; e.g. mahāprāṇangaḷ oḷavu (There are aspirated letters) ; lākṣaṇikar oḷar (there are rhetoricians). 'oḷ' has yet another meaning namely good, nice, etc., which has developed from the earlier meaning of "that is, that is true" etc. possessed by the word 'uḷ', e.g. oḷmuttu (genuine, hence good

pearl), oḷnuḍi (a good word), etc. In all these situations (except the situation of locative) we find 'oḷ' or its derivatives used as the first member of the compound.

Now let us take into consideration the ramifications of the Pre-Old Kannada 'uḷ'. How did it function besides taking the role of a locative suffix which has been instanced earlier. There are parallel instances of uḷ and oḷ functioning in other situations. It (uḷ) also has the lexical meaning 'to be', 'to possess' 'that is true'. Of course it had just started acquiring the meaning 'good, precious' etc. e.g. uḷḷoḍame (uḷ+oḍame, good, precious thing—Pampa Ramayana XII-39, 12th century work). As an independent verb, 'uḷ' has been employed during the Old Kannada period (after the 7th century) also e.g. 'nīn uḷḷoḍe uṇṭu rājyam (If you be there, there is kingdom) [Gada Yuddha by Ranna v-20 A.D. 982]. The verb 'uṇṭu' (derived from uḷ) is in yogue even to this day. (This uṇṭu has its cognates in Ta. Ma. uṇṭu, Te. undi, Tu. uṇḍu). Even now the participal form 'uḷḷa' is employed, e.g. guṇavuḷḷavanu (he who has good qualities).

There is yet another situation, where uḷ had played an important part in the formation of words, which fact does not seem to have attracted the attention of Kannada grammarians. Let us scrutinise the following Kannada words: (i) iruḷ (night); (ii) uruḷ wheel); (iii) Kuruḷ (curl of hair, or dried cowdung cake); (v) tiruḷ (pith, inner substance, essence, etc.); (vi) puruḷ (fitness: that is true or good, the power or sense of a word, meaning; cf Ta. poruḷ the meaning of a word, that which exists, a thing, etc.) (vii) muguḷ (a bud, still in a closed condition, e.g. muguḷnage 'closed' laugh, smile); (viii) baiguḷ (words containing abusive language; (ix) maruḷ (madness); (x) Nusuḷ (entering a narrow opening; an artful play in not directly naming the object, Nagavarma's Kavyavalokana: Sutra 143-12th century work). Some of these words are capable of being used as verbs also; e.g. (1) muguḷ (to close or shut), (2) Uruḷ (to roll), (3) nusuḷ (to enter a narrow passage); Besides these there are others of a similar pattern used exclusively as verbs, e.g. (1) taguḷ (to unite one self with, run after); (2) nuguḷ (to get in through a narrow passage), (3) baguḷ (to bark as dog), (4) masuḷ (to lose lustre, to grow dim), 5) suruḷ (to shrink, to contract).

In the foregoing examples, every member has for its ending -uḷ. It is evident that each of them is made up of two morphemes, The second member in each case being the morpheme -uḷ, (which morpheme can be reasonably separated). This is the pre-Old Kannada morpheme whose lexical meaning has already been mentioned as 'to be', 'have', etc. This has cognates in the other Dravidian languages. Ta. uḷ (to be, have), Malayalam uḷ (is) Toda wiḷd (to exist, be in a place), Kota oḷ; Kodagu uḷḷ; Tulu uḷḷ;[1] Te. undu (to be, exist, live). Brahui uṭ (to be). It is significant to note that in Tamil there are verbal nouns and place names ending with-uḷ.[2]

In the chapter on *taddhita* (on affixes employed to derive nouns from other nouns), Kesiraja enumerates several *taddhita* affixes and among them only two connected with -uḷ are mentioned by him. (1) uḷiga (Sutra 212) signifying one who lives in it e.g. maṇṇuḷiga (Snake which lives in soil) and uḷḷa (Sutra 217). He does not speak about the -uḷ suffix which long before his time might have fallen into disuse as a suffix. However, most of those derived nouns instanced above (most of them neuter in gender) evidently belong to a period prior to the Old Kannada stage. Perhaps it may not be possible to read into the lexical meaning of the first morpheme of all the words listed, for most of them do not occur as free forms. Any way an attempt may be made.

Since uḷ has the meaning 'to be', 'have' in almost all the Dravidian languages, in all cases of -uḷ endings, (especially the nouns) the words indicate possession of the particular items mentioned in the morpheme preceding -uḷ.

Thus:

(1) iruḷ ≡ iru+uḷ (that which possesses 'iru' (=darkness) hence

---

1. However there are forms such as ranjullu, atisayillu, haying-il lu or ullu suffixes in Telugu, evidently cognate with -uḷ.

2. Nannūl: Commentary on Sutra 140 Ex.: Vikkuḷ. Tamil Lexicon Vol. I, pp. 470. Also place names like Tiruyevvuḷ > Tiruyevuḷḷūr < Tiruvaḷḷur. (I am indebted to Dr. R. P. Sethu Pillai for this information).

'night' [Cf. Ta. irumpu=iru-m-pon ?=black metal; eravu=night; iru (adj)=black (Tamil Lexicon p 326).

(2) uruḷ=uru+uḷ (that which possesses 'uru' (roundness ?)

(3) karuḷ=karu+uḷ (that which possesses 'karu' (karu has the meaning of strength or hardness in Tamil and Malayalam) hence intestines, possession of whose strength or hardness is vital to the body ?

(4) kuruḷ=kuru+uḷ (that which possesses 'kuru' (bend or crookeness). Hence a curl of hair.

(5) tiruḷ=tiru+uḷ (That which possesses 'tiru').

The word 'tiru' is a much discussed word with regard to its origin. In Tamil it is a very popular word having several meanings. In the Tamil Lexicon (p.1896) it is thus stated: tiru, n. prob. 'Śri (T.K.M. tiru) 1. Lakshmi, the Goddess of wealth and prosperity; 2. wealth, riches, affluence, 3. distinction, eminence; 4. beauty; 5. brilliance; 6. fertility; 7. blessing, fortune; 8. holiness, sacredness, etc. It is suggested here that, it may probably be a derivative from Sanskrit 'Sri', but there are several Tamil scholars who hold the view that 'tiru' is a *desya* word. In Kannada there is no usage of tiru in the several senses detailed in the Tamil Lexicon. In some of the later Kannada writings (Medieval Kannada period) there are compounds such as tiru nīṛu (sacred ashes), tirumaṇṇu (holy clay), tirumaṭa (monastery), which seem to be loans from Tamil. However, the word 'tiruḷ' of Kannada is an ancient *desya* word. It occurs in the earliest extant Kannada work Kavirajamarga (9th century). The context where it occurs:

adaroḷagam Kisuvoḷalā
vidita mahā kopaṇa nagaradā puligeṛe ā
sadabhistutam appa Oṇkun-
dada naḍuvaṇa nāḍe nāḍe Kannaḍada tiruḷ.
(1-37).

Devoid of attributes, the passage means:

In the Kannada country, the territory comprising of Kisuvolal, Kopaṇagara, Puligere, Oṇkunda can be termed as the 'tiruḷ' of Kannada, i.e., the pith, marrow, essence of Kannada (country). 'tiruḷ' used here is undoubtedly a *desya* word made

up of 'tiru' + 'uḷ'. Unfortunately there is no independent occurrence of 'tiru' in Old Kannada. It is quite likely that as an independent word 'tiru' became obsolete long before the 7th century, but it survived with the suffix -uḷ as 'tiruḷ' from the days of -uḷ suffix and continued thereafter. In the several meanings given in the Tamil Lexicon for 'tiru' there is none that agrees fully with the meanings of the Old Kannada 'tiruḷ'. Perhaps, one of the meanings,'eminence', given for Tamil 'tiru' may approach the meaning of the old Kannada 'tiruḷ'. Also it is likely that there might have been several semantical changes in its history and hence it may not be quite fruitful to depend only on present meanings. However context lends support to the opinion that this 'tiru' is a *desya* word.

In the same manner, the other examples with -uḷ endings could be explained. In several cases the morphemes preceding -uḷ do not occur in free form. They have become obsolete like 'tiru' and the exact lexical meanings of many remain obscure.

JANAPADA GEETHAGALU

BY

A. SHANKER KEDILAYA, M.A., B.T.,
Lecturer in Kannada.

This is an interesting collection of Kannada folk songs prevalent in Udipi (regions north of the river Kalyanapura) and Kundapur Taluks. The songs were collected by me during 1958-59 at Kurady, Udipi Taluk, South Kanara District. The song 'Anna Bommanna' occuring in this collection is sung by the Baira caste of people while playing 'Kolatams.' The other songs of this collection are sung by the village women while pounding paddy. This collection of folk songs is preceded by an introduction which apprises the reader of the spirit of the songs and brings home the picture of the village community which has an individuality of its own.

Nearly all of the songs are in Tripadi metre. While singing, the second line is usually repeated; syllables of the songs are freely compressed or expanded by the singers so as to suit the rhythm of the song.

ಜಾನಪದ ಗೀತಗಳು

ಎ. ಶಂಕರ ಕೆದಿಲಾಯ, ಎಂ.ಎ., ಬಿ.ಟಿ., **ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ.**

ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಹಾಡುಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕು (ಕಲ್ಯಾಣಪುರ ಹೊಳೆಯ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ) ಮತ್ತು ಕುಂದಾಪುರ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಬತ್ತ ಕುಟ್ಟುವ ಹಾಡುಗಳು. ಈ ಸಂಗ್ರಹದ 'ಅಣ್ಣ ಬೊಮ್ಮಣ್ಣ' ಎಂಬ ಹಾಡು ಕೋಲಾಟದ ಹಾಡು. ಈ ಹಾಡುಗಳು 1958-59 ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕುರಾಡಿ ಎಂಬಲ್ಲಿಂದ ಸಂಗ್ರಹವಾದುವು.

ಹಳ್ಳಿಯ ಜನಜೀವನದ ಸಹಜ ಚಿತ್ರಣವು ಅಲ್ಲಿನ ಜಾನಪದ ಗೀತಗಳಿಂದ ಆಗುವುದು ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದಿರತಕ್ಕು ಮಾತು. ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾದ ಹಳ್ಳಿಯವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮಟ್ಟ, ರಸಿಕತೆ, ಕುಶಲತೆ, ಸಮಯಸ್ಫೂರ್ತಿ—ಇವೆಲ್ಲಾ ಈ ಬಾಯಿಹಾಡುಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವುದು. ಹಳ್ಳಿಗರ ಜೀವನ, ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ, ಸುಖದುಃಖ, ನೋವು ನಲಿವು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಈ ಹಾಡುಗಳು ಸಹಜಸುಲಭತೆಯಿಂದ ಮಾಡುವುವು.

ಈ ಹಾಡುಗಳ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಓದುಬರಹಬಾರದ, ದಿನ ನಿತ್ಯದ ಜೀವನವನ್ನು ಕೂಲಿ ಕೆಲಸಗಳಿಂದ ನಡೆಸುವ ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಂಗಸರೆಂಬುದು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕಾದ ವಿಷಯ. ಇವರ ಜ್ಞಾನ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಬಂದ ಜ್ಞಾನ. ರಾಮಾಯಣ, ಭಾರತ, ಭಾಗವತ ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಕತೆಗಳ ಜ್ಞಾನ ಇವರಿಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಂದುದು ಬೀಸಗೆಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಬಯಲಾಟಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದಲೇ.

ಈ ಸಂಗ್ರಹದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಬರುವಂತೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ :—

ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ — ಸುಖಸಂತೋಷಗಳು, ಆನಂದ ಉತ್ಸಾಹಗಳು ಹಣವನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ದಿನದಿನದ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿಯುವ, ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಕಾಲಯಾಪನೆ ಮಾಡುವ ಹಳ್ಳಿಹೆಂಗಸರ ಹೃದಯವೂ ಮಧುರತರ ಸಂಗೀತದಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಚೆಲುವು ಇವರ ಎದೆಯನ್ನು ಆನಂದದಿಂದ ತುಂಬುತ್ತದೆ. ಹಾಡುವ ಹಕ್ಕಿ, ಹಸುರಾದ ಹೊಲ, ತೂಗುವ ತೆಂಗಿನ ತೋಟ ಇವುಗಳ ಚೆಲುವನ್ನು ಸವಿಯುವ ರಸಿಕತೆ ಇವರಲ್ಲಿದೆ. ರಕ್ತಗತವಾಗಿ ಬಂದ ದೇವರ ಮೇಲಿನ ಭಕ್ತಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಮಭಾವದಿಂದ ನೋಡುವ ಮನಸ್ಸಿನ ಪರಿಪಾಕವನ್ನು ಇವರಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಬೀಸುವ ಗಾಳಿ, ಗಾಳಿಗೆ ಉದುರುವ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಹಿತಕರವಾದ,

ಪ್ರಕೃತಿದತ್ತವಾದ, ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾದ ಸುಖವನುಭವಿಸುವ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ದೈವವು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದೆ.

ಅಣ್ಣ ತಂಗಿ — ಬಂಧುಬಳಗ, ನೆಂಟರಿಷ್ಟರು ಇವರೊಡನೆ ಕೂಡಿಬಾಳುವಾಗ ಮಾನವ ಸಹಜವಾದ ಅಭಿಮಾನ, ಚಿಂತೆ, ಸಂತೋಷ, ಸುಖದುಃಖ, ಹಾಸ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಮನೋವೃತ್ತಿಗಳು ಇವರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವುದು ಸಹಜ. 'ಅಣ್ಣ ತಂಗಿ' ಪದ್ಯ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ತಂಗಿಗೆ ಅಣ್ಣನ ಮೇಲಣ ಅಭಿಮಾನ ಎದ್ದು ಕಾಣುವುದು. ಆತನು ಈಕೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿವಂತನೇ. ಓಲೆಗಂಟನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಶಾನುಭಾಗನ ಹೆತ್ತಿರ ಯಾವಾಗಲೂ ಅವನು ಇರುತ್ತಾನಂತೆ. ಅಣ್ಣನ ಪಂಥ, ಅಣ್ಣನ ವಿಜಯ—ಇದರಲ್ಲಿ ಈ ತಂಗಿಯೂ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಅಣ್ಣನ ವಜ್ರದ ಒಂಟಿಯು ಈಕೆಯ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ, ಆತನಲ್ಲಿ ಆದರವನ್ನು ವರ್ಧಿಸಿದೆ. ಅಣ್ಣನೊಡನೆ ಹಾಸ್ಯವನ್ನು ಕೆಲಸಲ ಈ ತಂಗಿಯು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. 'ಮರದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಹೋದುದೇಕೆ? ನಿನ್ನ ನಿದ್ರೆಬಾರದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಮದ್ದಿದೆಯೇ?' ಎಂದು ಅಣಕಿಸಿ, 'ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಹೋಗಿ ಮರುಳಾಗುವುದು ಬೇಡ' ಎಂಬರ್ಥ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಆತನಿಗೆ ತಂಗಿಯ ಮೇಲಣ ಪ್ರೇಮ ಕಮ್ಮಿಯಾಗುತ್ತಾ ಬರುವುದು. ಮಡದಿಯ ಮೇಲಣ ಮೋಹ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದು. ತಂಗಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾರೆಂದರೆ 'ಏಕಿಷ್ಟು ಅವಸರ? ತಿಂಗಳು ತುಂಬಲಿ' ಎಂದ ಅಣ್ಣ ಕಡಗದ ಕೈಯ ಮಡದಿಯನ್ನು ಕರೆಯೆಂದೊಡನೆಯೇ ಮರುಮಾತಿಲ್ಲದೆ ಕುದುರೆ ಹೆಜ್ಜುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅಂತೆಯೇ ತಮ್ಮ — ಅಕ್ಕ — ಅವರೊಳಗಿನ ಸುಮಧುರ ಸಂಬಂಧ, ಅವರೊಳಗೆ ನಡೆಯಬಹುದಾದ ಮಾತುಕತೆ — ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಂಗಸು ತನ್ನ ಅನುಭವದ ಪಾಕದಿಂದಲೇ ಸಹಜಸುಲಭವಾಗಿ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾಳೆ.

ಮನೆಗೆ ಅತ್ತಿಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಅಣ್ಣ ಮೊದಲಿನ ಅಣ್ಣನಲ್ಲ, ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿಸಿ ತಂಗಿಯಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡಿಸುವುದು ಆತನಿಗೆ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣಬರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಕಬ್ಬಿನ ತೋಟಕ್ಕೆ ನೀರು ಹೊಯ್ಯಲು ತಂಗಿಯನ್ನು ಕರೆದಾಗ ಆಕೆ 'ನನ್ನೊಬ್ಬಳಿಂದಲೇ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮಡದಿಯನ್ನೂ ಕರೆ' ಎಂದಾಗ ಆತನಿಗೆ ಏನೋ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. 'ನಿದ್ರೆಬಂದ ಮಡದಿಯನ್ನು ಹೇಗೆಬ್ಬಿಸಲಿ ತಂಗಿ?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ, 'ನಿನಗೆ ಸೀರೆ ತರಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಸಂತವಿಸಲು ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಅಣ್ಣನಲ್ಲಾದ ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ಈ ಬಣ್ಣನೆಯ ಮಾತುಗಳು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಮುಚ್ಚಿಯಾವು? ತಂಗಿಗೆ ತಿಳಿದೇ ಇರುತ್ತದೆ ಇನ್ನು ಅಣ್ಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ಎಂದು. 'ಅಣ್ಣಾ, ನನ್ನನ್ನು ದೋಣಿ ಹತ್ತಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡು. ನಾನು ತಮ್ಮನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಆಕೆಯು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಅಣ್ಣನಿಗೆ ತಂಗಿಯಮೇಲೆ ದ್ವೇಷವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹೆಂಡತಿಯಮೇಲೆ ಮೋಹ ಹೆಚ್ಚು, ದೋಷವಿಷ್ಟೆ. ಹೇಗೋ ಆಕೆ

ಯನ್ನು ಸಂತವಿಸುತ್ತಾನೆ. ತಂಗಿಗೆ ಕಷ್ಟಗಳು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅಣಕ, ಕೊಂಕುಮಾತುಗಳು, ಉಪ್ಪಿಲ್ಲದ ಊಟ, ಹೆಂಡತಿ—ತಂಗಿ ಇವರನ್ನು ಕಾಣುವಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣನ ಭೇದದೃಷ್ಟಿ—ಇವು ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವೇದನೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಜೇಸರದಲ್ಲಿ, ಕೋಪದಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣ ಬೈದ ಮಾತು ಆಕೆಯ ಅನವರತ ಚಿಂತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲದ ತಂಗಿ ಏನನ್ನು ಬಯಸಲು ಸಾಧ್ಯ? ಸದಾ ಶಾಂತಿ ತರ ಬಹುದಾದ ಮರಣ. ಆಷ್ಟೆ!

ಅತ್ತಿಗೆ ಮೈದಿನಿ — ಚಿಂತೆ, ದುಃಖಗಳು ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ಸುಖಸಂತೋಷಗಳೂ ಕೆಲ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದೇ ಬರುವುವು, ಇದು ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಮ. ಅತ್ತಿಗೆ ಮೈದಿನಿಯರ ಸರಸಸಲ್ಲಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸು ತನ್ನ ಬಾವನ ಬಣ್ಣನೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಆನಂದದಿಂದ ಉಬ್ಬುವುದು ಕಾಣಬರುವುದು. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಂಗಿ ಅಕ್ಕನೊಡನೆ ಬಾವಯ್ಯನ ಹತ್ತಿರ ದಿಂದ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬೇಡಲು ಹೇಳುವುದೂ, ಬಾವಯ್ಯನ ಹತ್ತಿರ 'ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಹೊರತು ಅಕ್ಕ ನಿಗೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕೊಡಬೇಡಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಡುವುದೂ ಉತ್ತಮ ಹಾಸ್ಯದ ರಸದೂಟವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಅತ್ತಿಗೆ ಮೈದಿನಿಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ವಿರಸವೇರ್ಪಡುವುದೂ ಉಂಟು. 'ಅತ್ತೆ ಬೈದರೆ ಮನೆಯ ಹಿಂದೆ ನಿಲ್ಲಬಹುದು. ಆದರೆ ಅತ್ತೆಯ ಮಗಳು, ಮೈದಿನಿ ಬೈದರೆ ಬಾವಿಗೆ ಹಾರುವುದೇ ಉತ್ತಮ' ಎಂದು ಆ ಅತ್ತಿಗೆ ಎಣಿಸುವುದೂ ಉಂಟು.

ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ — ಮದುವೆಯ ಹೊಸದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಣ್ಣು ಸುಖಸ್ವಪ್ನಗಳನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಸಹಜ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಅಂತೆಯೇ ಮದುವೆಯ ಹಸೆಯಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮುಡಿದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತ ಮದುವಣಗಿತ್ತಿ ಗಂಡನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತಾಯಿತಂದೆಯರನ್ನೂ ಮರೆತುಬಿಡುತ್ತಾಳಂತೆ! ಗಂಡನಿಗೂ ಕೂಡ ಹೆಂಡತಿಯಮೇಲೆ ತುಂಬ ಮೋಹ. ತಾನು ಕೊಯಿದ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವನ್ನು ತಂಗಿಗೂ ಕೊಡದೆ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಮುಡಿಸಿ ಚಂದ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಅವನದು. ಈ ಸಮಯ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಗಂಡನಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಯಾಗುತ್ತದೆ. ಗಂಡ ಹೆಂಡಂದಿರ ಈ ಮಧುರಸಂಬಂಧ ಕೆಲಕಾಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ನೀತಿ - ಕೆಟ್ಟನಡತೆ — ಮದುವೆಯಾದ ಅನಂತರ ಜೀವನವು ನಿರಂತರ ಸಂತೋಷ ದಿಂದ ತುಂಬಿದುದು ಎಂದೆಣಿಸುವುದು ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ. ಆದರೆ ಈ ಎಣಿಕೆಯು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಹುವೇಳೆ ಸತ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಜೀವನದ ಹೋರಾಟದ ಆರಂಭವೇ ಮದುವೆ ಎಂದು ಅನೇಕರ ಮನದಟ್ಟಾಗುವುದು. ಗಂಡಸಿನ ಮನಸ್ಸು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಚಲಿಸಿ ಹೋಗುವುದೂ ಉಂಟು. ಕೆಲ ಸಲ ಆತನು ತಪ್ಪುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಹೆಂಗಸರ ಬಲೆಗೆ ಬೀಳುವುದೂ ಉಂಟು. ಆಗ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನದಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವೆವೆ. 'ಗಂಡಿನ ಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದ ದೊಂಬರಚೆನ್ನಿಯು ಚೆಲುವೆಯೇ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಚೆಲುವಿನ ಜತೆಗೆ ಗುಣವಿರಬೇಡವೇ? ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೊಂದು ಮರವಿದ್ದರೆ ಅದರಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ಏನು ಫಲ?' ಎಂದು ಈಕೆಯು ಕೇಳುವಳು. ಒಮ್ಮೆ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿದ

ಗಂಡು ಅಥಃಪತನವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಬಹು ಸುಲಭ. ಗೃಹಿಣಿಯು ಕೊಡುವ ಎಚ್ಚರಿಕೆ, ಬುದ್ಧಿವಾದ, ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಯಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನೀರು ಹೊಯ್ದಂತೆ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವುದು. ಕೊನೆಗೆ ನಿರಾಶಳಾದ ಈ ಹೆಂಗಸಿನ ಮನೋಭಾವನೆಗಳು ಹೀಗಿವೆ :— 'ಹೆಂಡತಿ ಇದ್ದಂತೆ ನೆರೆ ಮನೆಗೆ ಹೋದರೆ ಬಟ್ಟಲಿದ್ದಂತೆ ಬಾಳೆ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಡಂತೆ, ಹಣ್ಣಡಕೆ ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಕಾಯಡಕೆಯನ್ನು ತಿಂದಂತೆ. ಅಂಥವನ ಮೇಲೆ ನಡು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಡಿಲು ಬೀಳಲಿ' ಎಂದು ಎದೆಯ ಆಕ್ರೋಶ ಈಕೆಯನ್ನು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಸಂತಾಪ ಫಲಕಾರಿಯಾದುದು, ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದುದು. ಇದನ್ನು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಈಕೆ ಕೇಳಿರುವಳು, ನೋಡಿರುವಳು. ಹೆಣ್ಣಿನ ಈ ಶೋಕ, ಒಡಲಿನ ಬೇಗೆ, ಈರೀತಿ ಹಾಡಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದೆ.

ಮಗಳು — ಮಗಳೆಂದರೆ ತಾಯಿಗೆ ತುಂಬಾ ಮಮತೆ. ಮಗಳ ಗುಣವನ್ನೇ ಆಕೆ ವರತವೂ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾಳೆ ಆ ತಾಯಿ. ಮಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು, ಹಾಗೆ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಎಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಮಗಳು ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗಿರುವಳೋ ಎಂದು ಹಲುಬುತ್ತಾಳೆ.

ಉತ್ತಮಗುಣದ ಹೆಣ್ಣಿನಿಂದ ತವರು ಮನೆಗೆ ಕೀರ್ತಿಬರುವುದು. ಅಂತಹ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಪಡೆಯುವವಳು ನಿಜವಾದ ಪುಣ್ಯವಂತೆ. ಆಕೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಗೌರವಿಸುವರು. ಒಳ್ಳೇ ಗರತಿಯಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖ ಸಂತೋಷ, ಮನೆಗೆ ಬಂದವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ, ಆಕೆಯ ಅಡುಗೆಯು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ರುಚಿ.

ಹೆಣ್ಣಿನ ಅಸಹಾಯತೆಯಿಂದಾಗಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಹೆಣ್ಣಿನಿಂದ ಬರುವ ದುಃಖಪರಂಪರೆಗಳ ಅನುಭವಗಳಿಂದಾಗಿ ಹೆಣ್ಣು ಹುಟ್ಟುವುದು ಬೇಡ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೂ ಉಂಟು. ಹೆಣ್ಣು ಹೇಗೆಯೂ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗುವವಳು. ಆಕೆಯು ಬೆಳೆದಾಗಲೂ ದುಃಖ, ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗಲೂ ದುಃಖ. ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸೌತೆ ಹೂವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಆ ಸೌತೆ ಮಿಡಿಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ. ಅದು ಒಡಲಿಗೆ ತಂಪನ್ನು ಕೊಟ್ಟೀತು.

ಗಂಡಸಿನ ಹೃದಯ—ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಒದಗುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ದುಃಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಗಂಡೇ ಕಾರಣ. ಅಂತಹ ಅನುಭವವೇ ಈ ಹೆಣ್ಣಿನಬಾಯಿಯಿಂದ ನುಡಿಸುತ್ತದೆ : 'ತುಂಬಿದ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಕೈತಪ್ಪಿ ತಂಬಿಗೆ ಬಿದ್ದರೂ (ಅದು ಸಿಕ್ಕೀತೆಂದು) ನಂಬಬಹುದು. ಆದರೆ ಗಂಡಸನ್ನು ನಂಬಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಂಬಿಸಿ ನಂಬಿಸಿಯೇ ಅವನು ನಮ್ಮ ಕೊರಳು ಕೊಯ್ದಾನು."

ಮನೆಯಳಿಯ — ಮನೆಯಳಿಯನ ವಿಚಾರವೂ ಈ ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಂಗಸಿನ ಮನೋಗತ ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪತಕ್ಕುದೇ ಆಗಿದೆ. ಮನೆಯಳಿಯನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಕುರಿತು ಅನೇಕ ಕವಿಗಳು ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಸತ್ಯವಾಕ್ಯವನ್ನು ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಅವನ್ನು ನೋಡದೆಯೇ ಅದೇ ಅರ್ಥದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಈ ಗರತಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವಳು. ಮನೆಯಳಿಯನಿಗೆ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ

ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಈ ಹೆಂಗಸು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ, "ಹತ್ತೆಂಟು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರೂ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಟ್ಟಿ ಹೊಳೆಗೆ ಹಾಕಿಯೇನು, ಆದರೆ ಮನೆಯಳಿಯನಿಗೆ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ" ಎಂದು.

ನೀತಿ — ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ನೀತಿಯ ಹಾಡುಗಳೂ ಹಳ್ಳಿಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಬಾರದು. ತಾಯಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದು, ಗುಬ್ಬಿಯ ಗೂಡನ್ನು ಎಳೆಯುವುದು, ಗಬ್ಬದ ಗೋವನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದು—ಹೀಗೆ ಮಾಡುವವನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಗೊಬ್ಬರದ ಹುಳವೇ ಆಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ತಾಯಿಯನ್ನು ಬಯ್ಯುವುದು, ಹೊಡೆಯುವುದು ಕೆಲ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಅದನ್ನು ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಣ್ಣೂ ಹೀಗಳೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದುಷ್ಟರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಕಾಸರಕನ ಮರಕ್ಕೆ ಬೆಲ್ಲದ ಕಟ್ಟಿಕಟ್ಟಿ ಜೇನು ತುಪ್ಪವನ್ನೇ ಹೊಯಿದರೂ ಕಾಸರಕನ ಮರವು ಕಾಸರಕನ ಮರವೇ. ಅದು ಸಿಹಿಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ—ಎನ್ನುವುದೂ ಈಕೆಗೆ ಗೊತ್ತು. ದುಷ್ಟರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಮಾಡುವಲ್ಲಿಂದ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನಡೆದು ಅವರಿಂದ ಆದಷ್ಟು ದೂರ ಇರುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು ಎಂದು ಈಕೆ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ.

ಸಂವಾದ — ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಂಗಸರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಸಂವಾದ ಹಾಡುಗಳೂ, ಕತೆ ಹಾಡುಗಳೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿವೆ. ಇವಕ್ಕೆ ವಿಷಯ ಅಗಾಧವಾಗಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬಳ ಬಳೆ ಹುಡುಗನೊಡನೆ ಗೋಲಿಯಾಟವಾಡಿ ಒಡೆದು ಹೋಯಿತು. ಅವಳು ಎಮ್ಮೆಗೆ ಅಕ್ಕಚ್ಚು ಹಾಕುವಾಗ ಅದು ಕೊಡಲ್ಲಿ ಸೆಳೆದುದರಿಂದ ಬಳೆ ಒಡೆಯಿತು ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಎಮ್ಮೆಯ ಹತ್ತಿರ ಕೇಳಲು ಅದು ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಬಳೆಗಾರನಮೂಲಕ ತವರುಮನೆಗೆ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವ ವಿಷಯ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂವಾದ ಹಾಡಿನದು. ಮಗುದೊಂದು ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನ ಸುಭದ್ರೆಯ ಕತೆ ಹಳ್ಳಿಯ ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಿದುದು ಕಾಣುವುದು. ಮನೆಗೆ ಬಾರದೆ ಕಾಲಹರಣಮಾಡುವ ಗಂಡನಿಗೆ ಗಿಳಿಯಮೂಲಕ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವುದೂ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ಸಂವಾದದ ಹಾಡಿನ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಕತೆ — ಪತಿವ್ರತೆಯರನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಂಗಸೂ ತನ್ನ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ತೋರುತ್ತಾಳೆ. ಪತಿವ್ರತೆಯೊಬ್ಬಳು ಹಾವನ್ನು ಹೂವಿನಂತೆ ಮುಡಿದು, ಸಂಶಯಗೊಂಡ ಗಂಡನನ್ನು ತನ್ನ ಸತ್ಯದಿಂದ ದಂಗುಗೊಳಿಸಿದ ವಿಷಯ ಒಂದು ಕತೆ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದೆ.

ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ, ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಗೋವಿನ ಹಾಡು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಬತ್ತ ಕುಟ್ಟುವ ಹಾಡಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡನ್ನು ಹೊಂದಿದುದನ್ನೂ ನಾವಿಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಇನ್ನೊಂದು ಕತೆಯ ಹಾಡು ಚೆಂಡಾಟದ ಕುರಿತಾಗಿದೆ.

ಬತ್ತ ಕುಟ್ಟುವುದು — ಬತ್ತ ಕುಟ್ಟುವ ಕಷ್ಟ, ಅದರಿಂದ ಪಡೆಯಬಹುದಾದ ಲಾಭ, ಮನೆಯೊಡೆಯನ ಕಾಠಿಣ್ಯ, ಒಡತಿಯ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ, ಬತ್ತ ಕುಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಕೆಲ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗುವುವು. ಮಗಳಿಗೆ, ಅಳಿಯನಿಗೆ, ಮತ್ತಿತರ ಸಂಬಂಧಿಕರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಡುಗಳೂ ಕೆಲವಿವೆ.

ಹೀಗೆ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಹೆಣೆಯುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಂಗಸಿನ ಮನಸ್ಸಿನ ಪರಿಪಾಕ, ಆಕೆಯ ತುಂಬು ಹೃದಯ—ಇವುಗಳು ಯಾರ ಮನವನ್ನಾದರೂ ವಿಸ್ಮಯಗೊಳಿಸಬಲ್ಲುದು. ಹಾಡುಬಲ್ಲ ಹೆಂಗಸಿಗೂ ತನ್ನ ಹಾಡಿನ ಕುರಿತು ಅಭಿಮಾನವಿದೆ, ಹೆಮ್ಮೆಯಿದೆ. ತನ್ನ ತಲೆಯ ತುರುಬಿನ ಹೂವು ಎಷ್ಟು ಚಂದವೋ ಅಂತೆಯೇ ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿರುವ ಹಾಡೂ ಚಂದವಾಗಿದೆ. ಈ ಹಾಡಿನ ಸೊಗಸನ್ನು ನೀವೂ ಅನುಭವಿಸಿ ಎಂದಾಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.

—:o:—

ಈ ಹಾಡುಗಳು ತ್ರಿಪದಿ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಪಜ್ಜ್ಯವನ್ನು ಆವರ್ತಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಈ ಸಂಗ್ರಹದ ಮೊದಲನೇ ಪದ್ಯ ಹಾಡುವವರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವುದು.

ಸಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಹೆಕ್ಕಿ ನಿನ್ನ ಗೂಡವರೆಲ್ಲಿ
ಹೊನ್ನ ಗೋಕರ್ಣದ ಹೊಲದಲ್ಲಿ
ಹೊನ್ನ ಗೋಕರ್ಣದ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಎಲಹೆಕ್ಕಿ
ರಾಜ್ಯವಾಳುವರ ಹೆಸರ್ಹೇಳ್ ॥

ಪದ್ಯದ ಗತಿಗೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಎಳೆದು ಹೇಳುವುದೂ, ಕೆಲ ಅಕ್ಷರಗಳ ಗುಂಪನ್ನು ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವುದೂ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಕಾಣಬರುವುದು.

ಜಾನಪದ ಗೀತಗಳು

ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ—

ಸಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಹಕ್ಕಿ ನಿನ್ನ ಗೂಡವರೆಲ್ಲಿ
ಹೊನ್ನ ಗೋಕರ್ಣದ ಹೊಲದಲ್ಲಿ—ಎಲಹಕ್ಕಿ
ರಾಜ್ಯವಾಳುವರ ಹೆಸರ್ಹೇಳ್ ॥

ಕೋಲಾಟ ಕೊಳಲಾಟ ಮೇಲೆ ತೆಂಗಿನ ತೋಟ
ಬಾಗ್ವತರಾಟ ಬಯಲಲ್ಲ್—ತಿರುಪತಿಯ
ತಿಮ್ಮಪ್ಪರಾಟ ಗಿರಿಮೇಲ್ ॥

ಬೀಸು ಬೀಸುವ ಗಾಳಿ ಬೀಸು ನಮ್ಮಂಗಣಕೂ
ಬೀಸು ಕುಂಕುಮದ ತನುಗಾಳಿ—ಬೀಸಿರೂ
ರಾಜಪುತ್ರ ಮಗನೂ ಸುಖನಿದ್ರೆ ॥

ರಾಜಪುತ್ರ ಮಗನೂ ಸುಖನಿದ್ರೆ ಗೈವುದು
ತಾಯಿಹೋಗಿ ಹಾಲು ಕೊಡುತಾಳೋ ॥

ಉದುರುದುರು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಉದುರು ನಮ್ಮಂಗಣಕೂ
ಚದುರಂಗನಾಡಿ ಬರುತಾರೊ—ಶ್ರೀಹರಿ
ಉದುರಿರು ತುಂಬ ಅಂಗಳಕೂ ॥

ಅಣ್ಣ - ತಂಗಿ—

ಅಣ್ಣನ ಮೇಲೆ ಗೌರವ, ಪ್ರೀತಿ.

ಬರ್ಡ್ಗಾರಲಣ್ಣಯ್ನ ಕುರುಹೇಗೆ ಹಿಡಿಯೋದು
[1]ಬರಿಯೋಲೆಗಂಟ ಬಲಕೈಲೋ—ಹಿಡಕೊಂಡು
ಬರುವ ಶ್ಯಾನ್ಭಾಗ್ರ ನಡುಕಿರುವ ॥

ಬರುವ ಶ್ಯಾನ್ಭಾಗ್ರ ನಡುಕಿರುವ ನಿನ ಮಗ
ಒಳ್ಳೆ [2]ಬುದ್ವಂತ ತಲೆಗಾರ ॥

ಪಂತುಳ್ಳನ ಕೂಡುಟ್ಟ ಪಂತುಕು ಪೇಚಾಡಿದೆ
ಕಂಚಿನ ಕೊಂಬು ಹಿಡಿದಿದ್ದೇ—ಅಣ್ಣಯ್ಯ
ಅಣ್ಣಯ್ನ ಪಂಥ ಗೆಲಿಸಿದ್ದೆ ॥

ಹಟ್ಟಿಯ ಹಣಿಯಲ್ಲ್ ನಿಂತುಕೊ ಅಣ್ಣಯ್ಯ
ಕಟ್ಟಿದ [3]ಕಾಲಿತಿನ ಕರಿಕೊಂತೀ—ನಿನ [4]ಕೆಮಿಯ
ವಜ್ರದ ಒಂಟೇ ಬೆಳಕೀಲ್ ॥

---

1. ಬರಿಯೋಲೆಗಂಟ - ಬರಿಯುವ ಓಲೆ ಮತ್ತು ಕಂಟವನ್ನು. 2. ಬುದ್ವಂತ - ಬುದ್ಧಿವಂತ, ತಲೆಗಾರ. 3. ಕಾಲಿತಿನ - ಕಪಿಲೆಯನ್ನು. 4. ಕೆಮಿ - ಕಿವಿ.

ಹಟ್ಟಿಯ ಹಣಿಯಲ್ಲ್ ಕೆಟ್ಟ ಸರ್ಪ ಒರಗಿತ್ತ್
ಮೆಟ್ಟದೆ ಬಾರೋ ಕೌಲಿತಿ—ನಿನ್ನೆನ್ನ
ಕಟ್ಟದೆ ಹಾಲೂ ಕರೆಯುವಿ ॥

ಅಣ್ಣ - ತಂಗಿ ಸರಸ—

ನಿದ್ರೆಬಾರ್ದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮದ್ದೇನ ಬಲ್ಲಿರಿ
ಮುದ್ದುಂಟಿ ಮುರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ—ಅಣ್ಣಯ್ಯ
ಮದ್ದಿಗೋದಲ್ಲೆ—ಮರುಳಾದೀ ॥

ತಂಗೀನ್ ಕರಿಯೆಂದ್ರೆ ತಿಂಗಳ್ ಹುಂಬಲೆಂದ
ಕಡಗದ ಕೈಯ ಮಡದೀನ—ಕರೆಯೆಂದ್ರೆ
ಕುದುರೆ ಲಡ್ಡನನೆ ಬಿಗಿದೆದ್ದ ॥

ತಮ್ಮ - ಅಕ್ಕ—

ಅಡಿಗೆಯ ಮನೆಗೂ ಹೆಡಿಗೆ ಕಜ್ಜಾಯ ಬಂದ್
ಒಳಗಿದ್ದಲ್ಲಕ್ಕ ಹೊರಬಂದ್—ಹೋಗ್ವಂಗು
[1]ಉಂಗಿಲ್ ಕೈ ತಮ್ಮಯ್ಯ ಹೊರಬಂದ್ ॥

ಉಂಗಿಲ್ ಕೈ ತಮ್ಮಯ್ಯ ಹೊರಬಂದ್ ನಿಂತ್ಕೊಂಡು
ಅಕ್ಕ ನೀ ಬರುವ ದಿನ ಹೇಳ್ ॥

ನಾ ಬರುವ ದಿನವೆ ನಾನೇನ ಹೇಳಲಿ
ಬಾವಯ್ಯ ಕಳುಹಿದ ದಿನಕಾಗಿ—ತಮ್ಮಯ್ಯ
ನೀ ಬಂದ ದಿನವೆ ಬರುತೇನೆ ॥

ಅಣ್ಣ ತಂಗಿ ಜಗಳ—

ಒಬ್ಬಣ್ಣನ ಕೂಡುಟ್ಟ ಕಬ್ಬುಗದ್ದೆಯ ನಟ್ಟ
ಒಬ್ಬಳೆ ನೀರ್ ಹೊಯ್ಲಾರೆ—ಅಣ್ಣಯ್ಯ
ಎಬ್ಬಿಸು ನಿನ್ನ ಮಡದಿಯಾ ॥

ನಿದ್ರೆಬಂದ ಮಡದಿನ ಹೇಗೆಬ್ಬಿಸಲಿ ತಂಗಿ
ಒಬ್ಬಳೆ ನೀರ್ ಹೊ೨ತಂಗಿ—ಉಡುಪಿಯ
ಗುಲಗುಂಜಿ ಸೀರೆ ತರಿಸುವಿ ॥

ನೀರ್ ಹೊಯ್ಯಕ್ಕು [2]ಎಡೆಯ ಸೀರೆ ಕೊಡುವುದು ಬ್ಯಾಡ
ಮಾರಾಯ ನನ್ನ ಕಿರಿತಮ್ಮ—ನ ಮನೆಯಲ್ಲ್
ಹಾಲುಂಡ್ಹಾಸಿಗೆಲೀ ಒರಗುವೆ ॥

ಸಾಕಣ್ಣ ಸಂಸಾರ ನಾ ಕಷ್ಟ ಬಿಡಲಾರೆ
ಹಾಕಣ್ಣ ದೋಣಿ ಹೊಳೆಯಾಚೆ ॥

---

1. ಉಂಗಿಲ್ - ಉಂಗುರ. 2. ಎಡೆಯ - ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಅರ್ತಿಗೊಂದ್ಹೀಳಿದಿ ಪ್ರೀತಿಗೊಂದ್ಹೀಳಿದಿ
ಸಿಟ್ಟ್ಹ ಸಂಕ್ಟಿಸಿ ಒಳಗೀರೋ—ತಂಗಿ ಕೇಳ್
[1]ಸ್ಯಾಲೆ ತಂದಿದನೆ ಉಡಬಾರೋ ॥

ಸ್ಯಾಲೆ ನಿನ ಮಡದಿಗೂ ಓಲೆ ನಿನ್ನೆ ತಾಯಿಗೂ
[2]ನಾಗಳ ಸರಪಣಿ ಮಗನಿಗೂ ॥

ಅಣ್ಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ—

ಉಪ್ಪಿಲ್ಲದ ಊಟವ [3]ಒಪ್ಪತ್ತು ಉಣಲಾರೆ
ತಪ್ಪಿಲ್ಲದೆ ನಾನು ಇರಲಾರೆ—ಅಣ್ಣಯ್ಯ
ಸುತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಸೀರೆ ಉಡಲಾರೆ ॥

ಅಣ್ಣ ನಿನ್ಮಡದಿಗೂ ಹೆಚ್ಚೀನ ಹೇಳಲ್ಲೆ
ದಿಕ್ಕಿದ್ ಬೆಲ್ಲಿದಕೂ ಎರಡೆಂಬೆ—ಮಾತಿಗೂ
ಹೋಗೆಂದನಣ್ಣ ಹೊರಡೆಂದ ॥

ಆಸರು ಬೇಸರು ಯಾರ ಕೈಲ್ಹೀಳುವದು
ಈಸರಪ್ಪಯ್ಯನ ತೊಡೆಮೇಲೆ—ಕೂತ್ಕೊಂಡು
ಬೇಸರ್ಹೀಳುವದು ಬೆಳಗಾತ ॥

ಚಿಂತೆಯ ಪರಿಣಾಮ – ನಿರಾಶೆ—

ಸಂತೋಷ್ದ ಕಾಲಕೂ ಚಿಂತೆ ಕೊಟ್ಟಿಯ ತಿವನೆ
ಚಿಂತೆಯಲು ಬಯಸಿ ಇರಲಾರೆ—ದೇವರೆ
ನಿಂತಲ್ಲಿ ಕೊಡಿನಿ ಮರಣವ ॥

ಅತ್ತಿಗೆ ಮೈದಿನಿ—

ಬಾವಣ್ಣ ನನ್ನನ ಏನಂದ್ ಕರೆದಾರೊ
ಬಾಳೆಯ ವನದೊಲರಗಿಣಿ—ತಮ್ಮನ ಮಡದಿ
[4]ಬಾಯಿರಿಗ್ಹಾಲ ಕೊಡುಬಾರೊ ॥

ಅಷ್ಟೆಂದ ಮಾತನ ಕೇಂಡಕೆ ಮೈದಿನಿ
ಅಲ್ಲೇ ಕೊಡಪಾನ ಇಟ್ಟಾಕೊ—ಬಾವಯ್ಗೆ
ಬಾಯಿರಿಗ್ಹಾಲ ಕೊಡುತಾಳೊ ॥

---

1. ಸ್ಯಾಲೆ = ಸೀರೆ. 2. ನಾಗೆಳ = ನೇವಳ, ಚನ್ನದ ಅಥವಾ ಬೆಳ್ಳಿದು ಉಡುದಾರ. 3. ಒಪ್ಪತ್ತು = ಒಪ್ಪೊತ್ತು. 4. ಬಾಯಿರಿಗೆ = ಬಾಯಾರಿಕೆಗೆ.

ಬಾವಯ್ಯನ ತಲೆಯಲ್ಲ್ಲಿ ಮಾರಾಶಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ
ಬೇಡಿಕೊಳೆಯಕ್ಕು ಸೆರಗೊಡ್ಡಿ—ಬಾವಯ್ಯ
ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ಹೊರತ್ ಕೊಡಬ್ಯಾಡಿ ॥

[1]ಮಾಯಿ ಬೈದರ್ ಮನೆ ಬೆನ್ನಂಗ್ ನಿಲಲಕ್ಕ್
ಮಾಯಿಯ ಮಗಳ್ ಮೈದಿನಿ—ಬೈದರೆ
ಬಾವಿ ಹಾರುವದು ಅತಿಲೇಸ್ ॥

ಗಂಡ – ಹೆಂಡತಿ—

ಕಸ್ತೂರಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ಮುಡ್ಕೊಂಡು
ಗಂಡ ಬಸ್ಸಲ್ಲೂ ಹಸೆಯಲ್ಲ್ಲಿ—ಕೂತ್ಕೊಂಡು
ತಾಯಿ ತಂದೆ ಜ್ಞಾನ ಮರೆದಾಳ್ ॥

ನೀರಿಲ್ದ ಕೆರೆಯಲ್ಲ್ಲಿ ಬೇರಿಲ್ದ ಸಸಿ ಹುಟ್ಟಿ
ಯಾವಾಗ ನೋಡಿದರು ಹೊಸ ಹೂವು—ದೊರೆಗಳು
ಶಾಲೆ ಸೆರಗೇಲಿ ಕ್ಯೊತಂದು ॥

ಶಾಲೆ ಸೆರಗೇಲಿ ಕ್ಯೊತಂದು ದೊರೆಗಳು
ತಂಗಿ ಬೇಡಿದರೂ ಕೊಡಲಿಲ್ಲೆ ॥

ತಂಗಿ ಬೇಡಿದರೂ ಕೊಡಲಿಲ್ಲೆ ದೊರೆಗಳ್
ಮಡದಿ ನೀ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮುಡಿಯೆಂದ್ ॥

ನಾ ಮಲ್ಲಿ ಮುಡಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ತಂಗಿ ಮುನಿವರ್
ಸೇರಿ ಮಲ್ಲಿಗೆನೇ ಮುಡಿಬೇಕು ॥

ನನ ತಂಗಿ ಮುನಿದರೆ ನಡಿನ ನೇವಳ ಕೊಡುವಿ
ಮಡದಿ ಮಲ್ಲಿಗೆನೇ ಮುಡಿಯೆಂದ್ ॥

*　　*　　*

ನಾಯಿಯ ಕೊರಳಿಗೂ ಆರ್ವತ್ತಾರಿನ ಗೆಜ್ಜೆ
ರಾಯ ತಮ್ಮಯ್ಯಂಗ್ ಹುಲಿಬೇಟೆ—ಹ್ಹೋಗಿ ಬರುವಂಗ್
ನಾಡೆದ್ದ್ ಕೈನೆ ಮುಗಿದರ್ ॥

ಆರೇಳ್ ತಿಂಗಳ್ ನೀರ್ಹೊಯ್ದು ಸಲಹೀದಿ
ತೋರಿತಲದರ ವರ್ಣವು—ಮುತ್ತಿನ ಜೆಂಡ್
ರಾಣಿಗಿನ್ನಿಲ್ಲೆ ಮರಣವು ॥

---

1. ಮಾಯಿ = ಅತ್ತೆ.

ಕಸ್ತೂರಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕತ್ತರ್ಸಿ ಮುಡ್ಕೊಂಡು
ಗಂಡನ ಮುಂದೆ ನಡೆದಳ್—ಕಾತಿಯೆ
ಗಂಡಂಗೆ ಬುದ್ಧಿ ತಿಳಿವಳ್ ॥

ರಾಜರಿಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ರಾಣಿ ಸಿಂಗರವೇಕೆ
ಕಾಮಕಸ್ತೂರಿಯ ಪದಕವೂ—ಹಾಸಿಗೆ ಮೇಲೆ
ರಾಣಿ ನೀನೊರಗೀ ಫಲವೇನ್ ॥

ನೀತಿ – ಕೆಟ್ಟ ನಡತೆ—

ಆಚೀಚೆ [1]ಸಮುಂದರ ನಡುವೆ ನೀರಿಲಿ ಮರ
ಮರ ಇದ್ದರೇನು ಫಲವುಂಟೊ—ದೊಂಬರ ಜೆನ್ನಿ
ಜೆಲುವ್ಯಾದರೇನು ಕುಲವುಂಟೋ ॥

ಕೆರೆಯ [2]ಕಂಟದ ಮ್ಯಾಲ್ [3]ಕೂರುತ ಕೂತವನ್ಯಾರ್
[4]ಆರುತ ಜಾಣ ಜಲದೀಗೂ—ಸೂಳೆರ ಸಂಗ
ಬೀಳುತಿ ಜಾಣ ನಡುಕಿಚ್ಚ ॥

ಅಡುವಂಗೆ ಉಂಬಂಗೆ ಗಿಡ ಎಲ್ಲ ನಂಟರು
ಬಡವ ಮಾವಯ್ಯ ಕೆಡುವಂಗ—ಊರಲ್ಲಿ
ಎಲ್ಲರ್ ಕೈಶಟ್ಟ ನಗುವರ್ ॥

ಬಟ್ಟಲಿದ್ದಂತೆ ಬಾಳೆಲೆಲಿ ಉಂಬವ್ನೆ
ಹೆಂಡತಿದ್ದಂತೆ ನೆರೆಮನೆ—[5]ಹೋಪವ್ನೆ
ಎಡದಾರಿಲಿ ಸಿಡಿಲ್ ಎರಗಲಿ ॥

ಹೆಣ್ಣಡಕೆ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಯಡಕೆ ತಿಂಬವನೆ
ಹೆಂಡತಿದ್ದಂತೆ ನೆರೆಮನೆ—ಹೋಗವ್ನೆ
ನಡುದಾರಿಲಿ ಸಿಡಿಲು ಎರಗಲಿ ॥

ಹೆಣ್ಣಿನ ಗೋಳ್ ತಟ್ಟ ಹೊನ್ನೆಮರ ಬೆಂದ್
ಹೆನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರದ ಎಲೆ ಉದುರೀ—ಉಡುಪಿನ
ಕೃಷ್ಣ ದೇವರು [6]ಕೂಪ ಮಠ ಬೆಂದ್ ॥

ಹಾದಿ ಮೇಲೋಗವ್ರೆ ಹಾಡೆಂದ್ ತಿಳಿಬೇಡಿ
ಹಾಡಲ್ಲ ನನ್ನ ಒಡಲುರಿ—ಅಯ್ಯೋರೆ
ಕಣನೀರ್ ಅಲ್ಲ ಮೈ ಬೆವರ್ ॥

---

1. ಸಮುಂದರ – ಸಮುದ್ರ. 2. ಕಂಟ – ಕಟ್ಟ (bund). 3. ಕೂರುತ – ನಿದ್ದೆಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಕೂಗುತ್ತ. 4. ಆರುತ – ಹಾರುತ. 5. ಹೋಪವ್ನೆ – ಹೋಗುವವನೆ. 6. ಕೂಪ – ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ.

ಮಗಳು—

ಸುಗ್ಗಿಯ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮುಗ್ಗಿದರ ಕೆಡುವುದ
ದಡ್ಡನ ತಂಗಿ ಬಡವಂಗೂ—ಕೊಟ್ಟಾರೊ
ನುಗ್ಗಿ ಹೂವಂಗೆ ಒಣಗ್ಯಾಳೊ ॥

ನೀರಿಲ್ಲ ಕೆರೆಗೂ ಕರುಬಂದು ಗೆಲುವಂಗ
ತಾಯಿಲ್ಲ ಮಗಳ ಕಣ್ಣೀರ್—ಎಂಬುದು
ಕೂಗಿ ಬಚ್ಚಲಿಗೆ ಹರಿದಾವು ॥

ಸಂಪಿಗ್ಹೂವಿನ ಕೆಂಪೆ ನಲ್ವತ್ತೈಂಟ್ ಗಳಿಗೆ
ನೆಂಟರ ಗುಣವೆ ಅರಗಳಿಗೆ—ನನ ಮಗಳೆ
ನನ್ನ ನಿನ್ನ ಗುಣವೇ ಅನುಗಾಲ ॥

ಬಣ್ಣದ ಹೂವೂ ಬಾಡಿ ಕೆಡುವದು ಬ್ಯಾಡ
ಸಣ್ಣಳಮ್ಮಣ್ಣಿಯೆ ನೆರೆವಂಗು—ಈ ಹೂವು
[1]ಪನ್ನೀರಂಗಗ್ಸಿ ಮುಡಿಸಿಪ್ಪಿ ॥

ಸುಗ್ಗಿ ತಿಂಗಳಲಿ ಸುರಗಿ ಹೂಗಾವಾಗ
[2]ಬಿದ್ದಿಗೆ ನೀ ಬಾರೊ ಕಿರಿತಂಗಿ—ನಮ್ಮನೆ
ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಹೇಳಿ [3]ಕಳಗೂವಿ ॥

ಹೊಟ್ಟಿಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗಳ್ ಮೆಟ್ಲಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿವಂಗೆ
ಹೊಟ್ಟೆಯಲಿ ತುಡುಮು ಬಡಿದಂಗೆ—ರಾಜೀವಿ
ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆಯೇ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ ॥

ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಾ ಹ್ಯಾಂಗಿರುವೆ ತಂಗ್ಯಮ್ಮ
ದಿಂಡಿ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಎಡೆಯಲ್ಲಾ—ನೀನೀಗ
ಬಗ್ಗಿ ಬಾ ಬಾಳಿ ಸುಳಿ ಹೆಂಗೆ ॥

ಬಾಣಂತಿ ವಿೂವಲ್ಲೆ ಬಾಳೆಕಾಸನ್ (ಕೆಸೂನ) ನಟ್ವಾ
ಸೋರೆ ಮಂಟಪದ ಮಣೆಯಿಟ್ವಾ—ನಮ ತಾಯಿ
ನೋಯಿಸಿ ನೀರ ಹೊಯ್ವಾಳ್ ॥

ಗರತಿ—

ಬಾಯ್ಸಿಗೆ ಬಂದವ್ರು ಹೆರಗೇಕೆ ನಿಂತಿರಿ
ಗರತಿ ಒಳ್ಳೆವಳು ಒಳಗ್ಹೋಗಿ—ನಮ್ಮನೆ
ಬಾಯ್ಸಿಗೆ ಹಾಲ್ ಕೊಡುವಳ್ ॥

---

1. ಪನ್ನೀರಂಗಗ್ಸಿ - ಪನ್ನೀರಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ. 2. ಬಿದ್ದಿಗೆ - ಬರ್ದಿಗೆ, ದಿತಣಕ್ಕೆ. 3. ಕಳಗೂವಿ - ತಿಳುಹಿಸುವಿ.

ಅಡಿಗಿಯ ಮಾಡ್ವಳ ಉಗುರ ಉಂಗುಷ್ಟ ನೋಡಿ
ಬೆಳಗಿನ ಬೆಳ್ಳಿ ಹೊಳೆದ್ದಂಗೂ—ನಮ್ಮವ್ವ
ಅಡಿಗೆ ಉಂಡವ್ರೆ ಹೊಗಳೀರಿ ॥

ಹೆಣ್ಣು—

ಹೆಣ್ಣ್ ಕೇಳ ಬಂದ್ರವ್ರೆ ಹೆರಗೇಕೆ ನಿಂತಿರಿ
ಮನೆಯ ಮುಂದೊಂದು ಅರಳಿಹೂ—ಸುರನಡಿ
ಗಿಳಿರಾಮನಲ್ಲೆ ನುಡಿಮಾತ್ ॥

ಗಿಳಿರಾಮನಲ್ಲೆ ನುಡಿಮಾತು ಕೇಳಿಕ್ಕಿ
ನಮ್ಹೆಣ್ಣ ನೀವು ತೆಗೆದ್ಹೋಗಿ ॥

ಹೆಣ್ಣಿನ ಹೆತ್ತಳಿ ಪುಣ್ಯಸ್ತ್ರೀ ನೀ ಬಾರೊ
ಪಟ್ಟಿ ತಂದಿದನೆ ನಿನ್ನಳಿಯ—ಪುಣ್ಯಸ್ತ್ರೀ
ಸಣ್ಣಕ್ಕಿಯನ್ನ ಉಣಬಾರೊ ॥

ಬೀಲಿ ಮ್ಯಾಲಿರುವದು ದಾರ ಹೀರೆಕಾಯಿ
ಹೋಳೊಳ್ಳಿದಕ್ಕ ರುಚಿಯಿಲ್ಲೆ—ಊರಲ್ಲ
ನಂಟರೊಳ್ಳೆಯರು ನಡತಿಲ್ಲೆ ॥

ಹೆಣ್ಣ್ ಹುಟ್ಟಲ್ಲಿಂದ ಮಣ್ಣಾಯಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ರೂ
ಮಣ್ಣೊಳಗೊಂದು [1]ಜಾಂತಿ (ಹೊ)—ಯ ನಟ್ಟರು
ತಣ್ಣಂಗೊಂದು ಮಿಡಿನ ಮೆಲಲಕ್ಕ್ ॥

ಗಂಡಸಿನ ಹೃದಯ—

ದುಷ್ಟರಂದರ ಮೇಲ್ ದೂರಿಂದೆ ತೊಲಗುವೆ
ಆಂಗಣಕ್ಕೋಗಿ ಮುಖನೋಡಿ—ಆ ದುಷ್ಟರ
ಸಂಗಡ ಕೂತ್ವೀಳ್ಯ ಮೆಲಲಾರೆ ॥

ತುಂಬಿದ ಕೆರೆಯಲ್ಲೊ ತಂಬಿಗೆ ಕೈತಪ್ಪಿ
ನಂಬಬಹುದಣ್ಣ ಗಂಡಸಿನ—ಅವ ನಮ್ಮ
ನಂಬಿಸಿ ಕರುಳ ಕ್ಯೊವನ್ ॥

ಮನೆ ಅಳಿಯ—

ತಿಂಗಳ್ ಮೂಡಿತ್ತ್ ಗಂಗೊಳ್ಳಿ ಹೊಳೆದಿತ್ತ್
ನಾರಿ ಅಲ್ಲಣಂಗು ಒಳಮಾತು—ಏನೆಂದ್
ಮನೆ ಅಳಿಯಂಗ್ ಮಗಳ ಕೊಡಲಕ್ಕ್ ॥

ಹತ್ತಿಂಟು ಇದ್ದರು ಕಟ್ಟ ಹೊಳೆಗ್ಹಾಕುವಿ
ಮನೆ ಅಳಿಯಂಗ್ ಮಗಳ ಕೊಡಲಾರೆ ॥

---

1. ಜಾಂತಿ - ಸಾತಿ.

ನೀತಿ—

ಅಬ್ಬಿಗೆ ಬಯ್ಯುವನೆ ಗುಬ್ಬಿ ಗೂಡೆಳೆವವನೆ
ಗಬ್ಬದ ಗೋವ ಹೊಡೆವವನೆ—ಎಡಪುಂಡ
ಗೊಬ್ಬರದ್ಹುಳವೆ ಆಗಲಿ ॥

ತಾಯಿಗೂ ಬಯ್ವವನೆ ತಾಯಿಗು ಹೊಡೆವವನೆ
ತಾಯಿ ನವುತಾಯಿ ಸಿರಿದೇವಿ—ಬಯ್ವನೆ
ಗೋವಿನ ಕಾಲು ಕಡಿದ್ಹಂಗ ॥

ಕಾಸಾನ ಮರಕೂ ಬೆಲ್ಲದ ಕಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ
[1]ಜಿಗಿನ ತುಪ್ಪದಲಿ ಬಿಡು ನೀರಾ—ಬಿಟ್ಟರು
ಅದು [2]ತನ್ನಿಸನೆ ಬಿಡದಿಕ್ಕು ॥

ಕಡಿಯಕ್ಕಿ ಕೂಳ್‌ಚಂದ ಕಡೆದ ಮಜ್ಜಿಗೆ ಚಂದ
ಕಡಲೊಳ್ ಬರುವ ತೆರೆ ಚಂದ ॥

ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವಿನ ತೋಟ ಮನಸಿಗ್ಹಾರದ ಕೂಟ
ದುಷ್ಟರ ಕೈಲ್ ವಿಶ್ವಾಸ—ಮಾಡ್ವಲ್ಲಿಂದ
ಬಿಸಿಲೊಳಗೆ ದಾರಿ ತೆಗೆಲಕ್ಕ್ ॥

ಸಂವಾದಗಳು—

(ಅ) ಅಡ್ಡ ಗುಡ್ಡೆಯ ಮೇಲ್ [3]ಗುಡ್ಡ ಆಡುವಳ್ಯಾರ್
ದೊಡ್ಡ ಮೂಗುತಿಯ ಮುಖದಳ್—ಗೋಪಿಯೆ
ಗುಡ್ಡಾಡಿ ಬಳೆಯ ಜರಿದೀಯೊ ॥

ನಿನ್ನೆ ಬೆಚ್ಚಿದ ಬಳೆ ಹೊನ್ನ ತೂಕಿನ ಬಳೆ
ಅದು ಹ್ಯಾಗೆ ತಂಗ್ಯಮ್ಮ ಜರಕೊಂಡೆ ॥

ಅಕ್ಕು ನಿನ್ನೆಮ್ಮೆಗೆ ಅಕ್ಕುಚ್ಹಾಕಲು ಹೋದೆ
ಕೋಡಲ್ಲೆ ಎಮ್ಮೆ ಸೆಳೆದೀತ್ ॥

ಕಸ್ತೂರಿ ಕೋಡೆಮ್ಮೆ [4]ಹತ್ತುವರಿನ ಎಮ್ಮೆ
ನನ ತಂಗಿಗೇಕೆ ಎಳೆದೀಯೊ ॥

ನಿಮ್ಮಾಜೆ ಒಡತೀಯೆ ನಿನು ತಂಗೀಗೆ ಸೆಳೆಲಿಲ್ಲೆ
ಮನೆ ಹತ್ತಿರಿರುವ ಹುಡುಗನ—ಸಂಗಡಾಡಿ
ಗುಡ್ಡಾಡಿ ಬಳೆಯೆ ಜರಿದ್ಹೋಯ್ತು ॥

---

1. ಜಿಗಿನ ತುಪ್ಪ - ಜೇನು ತುಪ್ಪ. 2. ತನ್ನಿಸನೆ - ತನ್ನ ವಿಷವನ್ನೆ. 3. ಗುಡ್ಡ— ಗುಂಡು ಕಲ್ಲು (ಗೋಲಿ). 4. ಹತ್ತುವರಿಷ - ಹತ್ತು ವರಹದ.

(ಆ) ಒಳ್ಕೊಳ್ಳಿ ಮಾತ ಕೇಳಿ ಬೆಲ್ಲ [1]ಮೊಟ್ಟಿಲಿ ಕಟ್ಟಿ
ಒಳ್ಕೊಳ್ಳಿ ಸೀರೆ ಕಲಿಯಾದೊ—ಮಡಿವಳ ಗಂಡೆ
ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವಂತೆ ಮಡಿಮಾಡೊ ॥

ಬಳೆಗಾರ—

(ಇ) ನೀರಿಗ್ಹೋಗ್ವಾಗ ನೀಲಬಳೆ ತಂದಾ
ನಾನಿಂಥ ಬಳೆಯ ಕಂಡಿಲ್ಲ—ಬಳೆಗಾರ ಗಂಡೆ
ಹೋಗು ನಡೆ ನನ್ನ ತೌರಿಗೆ ॥

ನಿಮ್ಮ ತೌರೂರು ನನಗ್ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಮ್ಮ
ಸಂಗಡ ಜನವನ್ನೆ ಕಳುಹಿನೀ ॥

ಹೊಸಮನೆ ಕಟ್ಟಿತ್ತ್ರಾ ರಸಬಾಳೆ ನಟ್ಟಿತ್ತ್ರಾ
ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿಗ್ ಮುತ್ತ ಬಿಗಿಸಿತ್ತ್ರಾ—ಬಳೆಗಾರ ಗಂಡೆ
ಅದು ಕಾಣ್ ನನ್ನ ತೌರ್ ಮನೇ ॥

ಜೋಗಿ—

(ಅರ್ಜುನ - ಸುಭದ್ರೆ ಕಥೆಯ ಜಾಡಿನಲ್ಲಿ)

(ಈ) ಮಧ್ಯಾಹ್ನದೊತ್ತಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಜೋಗಿಯು ಬಂದ
ಮನೆಯೆಲ್ಲೊ ಜೋಗಿ ಮಠವೆಲ್ಲೊ ?

ಮನೆಯೆಲ್ಹೇಳೋದಮ್ಮ ಮಠವೆಲ್ಹೇಳೋದಮ್ಮ
ಮನೆಯು ಹಸ್ತಿನೀ ಪುರದಲ್ಲೋ—ನೀವೀಗ
ನನ್ನ ಕುರುಹೇಕೆ ಕೇಳ್ತೀರಿ ॥

ಹಸ್ತಿನೀ ಪುರದಲ್ಲಿ ಅರಸು ಮಕ್ಕಳೈವರು
ಹೇಂಗಿದ್ದಾರಂತೆ ಗುರುತುಂಟೋ ॥

ಅರಸು ಮಕ್ಕಳೈವರು ಹೇಂಗಿದ್ದಾರೆಂದು
ನಾನ್ಹೇಂಗೆ ಹೇಳಲಿ ಹೆಸರ್ಹೇಳಿ ॥

ಬಾವ ಧರ್ಮರಾಯ ಅತ್ತೆ ಕುಂತೀದೇವಿ
ನಕುಲ ಸಹದೇವರು ಕಲಿಭೀಮ—ಲೈವರಲ್
ಒಬ್ಬರ್ಹೆಸರಿಲ್ಲೆ ಮರತೀರಿ ॥

ಬಾಲ್ಯದಲಿ ತಾಯ್ತಂದೆ ಕೊಡುತೇನೆಂಬ ಹೆಸರಿಗೂ
ಹೆಸರು ಹೇಳ್ವಲ್ಲಿ ಅಳುಕ್ತೀರಿ ॥

---

1. ಮೊಟ್ಟೆ - ಉಡ.

(ಅಷ್ಟು ಮಾತು ಕೇಳಿದವಳು)

ಬಿಸಿ ನೀರು ಕಾದಿದೊ ಬಿಸಿಯಡಿಗಿ ಆಗಿದೊ
ಏಳೆ ಬಡ ಜೋಗಿ ಊಟಕು ॥

ನಾನೂಟ ಮಾಡಕಾರು ನಾನ್ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಕಾರು
ನಿಮ್ಮಣ್ಣನತ್ರ ಮಾತುಂಟು ॥

ಅಷ್ಟೆಂಬ ಮಾತ ಕೇಂಡನೆ ಅವಳಣ್ಣ
ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ ತಂಗಿನ ॥

ಎಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷದ ಮುಪ್ಪು ಸನ್ಯಾಸಿಗೂ
ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಹಿರಿಯಣ್ಣ ॥

ಗಿಳಿಯ ಮೂಲಕ ಸಂದೇಶ—

(ಉ) ಬಾಳೆಯ ಬಳ್ಳಿಯು ನೀರಿಲ್ದೆ ಉರಿದ್ಹೋಯ್ತು
ಹೋಗ್ಹೇಳ್ ಗಿಳಿರಾಯ ಒಡೆಯಂಗ್ ॥

ಅಷ್ಟೊಂದೆ ಮಾತನೆ ಕೇಂಡನೆ ಗಿಳಿರಾಯ
ಹಾರಿಹೋದ ತನ್ನ ತೊರೆಗಾಗಿ—ಗಿಳಿರಾಯ
ಹೋಯ್ತಾಕ ಒಡೆಯನ ಭುಜದಲ್ಲ್ ॥

ಏನ್ಬಂದೆ ಗಿಳಿರಾಯ ಎಂತ್ಬಂದೆ ಗಿಳಿರಾಯ
ಬಂದ ಕಾರಣವ ನನಗ್ಹೇಳ್ ॥

ಬಾಳೆಯ ಬಳ್ಳಿಯು ನೀರಿಲ್ದೆ ಉರಿದ್ಹೋಯ್ತು
ಹೋಗ್ಹೇಳೆಂದರು ಒಡತೀರು ॥

ಬಾಳೆಯ ಬಳ್ಳಿಯು ನೀರಿಲ್ದೆ ಉರಿದರು
ತೋಳೆತ್ತಿ ನೀರ ಮೊಗಕ್ಹೇಳ್ ॥

ಅಷ್ಟೊಂದೆ ಮಾತನೆ ಕೇಂಡನೆ ಗಿಳಿರಾಯ
ಹಾರಿಬಂದ ತನ್ನ ತೊರೆಗಾಗಿ—ಗಿಳಿರಾಯ
ಹೋಯ್ತಾಕ ಒಡತಿಯ ತುರುಬಿಲ್ ॥

ಏನಂದ್ರ್ ಗಿಳಿರಾಯ ಎಂತಂದ್ರ್ ಗಿಳಿರಾಯ
ಅವರ್ನುಡಿದ ಮಾತ ನನಗ್ಹೇಳ್ ॥

ಬಾಳೆಯ ಬಳ್ಳಿಯು ನೀರಿಲ್ದೆ ಉರಿದ್ಹೋದ್ರೆ
ತೋಳೆತ್ತಿ ನೀರ ಮೊಗಲೆಂದ್ರ್ ॥

ಹುಂಡಿಯು ಕಾಳಿಯು ಕರುಹಾಕಿ ಮೂರ್‌ದಿನ
ಹೋಗ್ದೆ ಳ್ ಗಿಳಿರಾಯ ಒಡೆಯಂಗ್ ॥

ಅಷ್ಟೊಂದೆ ಮಾತನ ಕೇಂಡನೆ ಗಿಳಿರಾಯ
ಹಾರಿಹೋದ ತನ್ನ ತೊರೆಗಾಗಿ—ಗಿಳಿರಾಯ
ಹೋಯ್ಯೂತ ಒಡೆಯನ ಭುಜದಲ್ಲ್ ॥

ಏನ್ಬಂದೆ ಗಿಳಿರಾಯ ಎಂತ್ಬಂದೆ ಗಿಳಿರಾಯ
ಬಂದ ಕಾರಣವ ನನಗ್ದೆ ಳ್ ॥

ಹುಂಡಿಯು ಕಾಳಿಯು ಕರುಹಾಕಿ ಮೂರ್‌ದಿನ
ಹೋಗ್ದೆ ಳೆಂದರ್ ಒಡತೀರು ॥

ಹುಂಡಿ ಕಾಳಿಯು ಕರುಹಾಕಿ ಮೂರ್ದನ ಆದ್ರು
ಕಾಯಿ ಗಂಜಲೀಗ ಸಲಹೆಲಿ ॥

ಅಷ್ಟೊಂದೆ ಮಾತನೆ ಕೇಂಡನೆ ಗಿಳಿರಾಯ
ಹಾರಿಬಂದ ತನ್ನ ತೊರೆಗಾಗಿ—ಗಿಳಿರಾಯ
ಹೋಯ್ಯೂತ ಒಡತಿಯ ತುರುಬಿಲ್ ॥

ನಿಮ್ಮಂಥ ಮುಖದಾ ನಿಮ್ಮಂಥ ತೊಡೆಯಾ
ನಿಮ್ಮಂಥ ಕಂದಾ ಪಡೆದ(ರೂ)—ರೆಂದ್ ಗಿಳಿರಾಯ
ಹೋಗಿ ಹೇಳ್ ನೀನೂ ಒಡೆಯಂಗ್ ॥

ಅಷ್ಟೊಂದೆ ಮಾತನ ಕೇಂಡರಿ ದೊರೆಗಳ್
ಉಪ್ಪರಿಗಿಂದೆ ತಗ್ಗ್ ಇಳಿದಾ್—

ಗುಡ್ಡೆಯ ಮೇಲಲ್ಲ್ ಗುಡ್ಡಾಡೊ ಮೈದಿನಿ
ನಿನ್ನಕ್ಕ ನನ್ನ ನೆನೆದಾಳೊ ॥

ನನ್ನಕ್ಕ ಅಂಬೋಳ್ ನೀವ್ ಸತ್ತ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ
ಕಾಯಿಹಾಲ್ ಗಂಜೀನ ಮೆಲಿತಾಳೆ ॥

ಗದ್ದೆಯ ಮೇಲಲ್ಲ್ ಚಿನಿ ಆಡೊ ಬಾವನಂಟ
ನಿನ್ನಕ್ಕ ನನ್ನ ನೆನೆದಾಳೋ ॥

ನನ್ನಕ್ಕ ಅಂಬೋಳು ಬಾವ ಸತ್ತ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ
ಕಾಯಿಹಾಲ್ ಗಂಜೀನ ಮೆಲಿತಾಳೆ ॥

ಯಾರ್ ಮಕ್ಕೆ ಗೌಂಡಿಯರೆ ಯಾರ್ ಮಕ್ಕೆ ತೊತ್ತಿಯರೆ
ಹಿಡಿಸೂಡಿಲೆರಡ್ ಕೊಟ್ಟು ಬನ್ನಿ ॥

* * * *

ಪೀಠಿಕೆ—

(ಅ) ಅತ್ತಿಗೆ ಮೈದುನ ಎತ್ತಗಡಿ ಆಡ್ವಂಗ
ಎತ್ತಿದೆ ಭಂದ್ರ್ ಸತಿಗುಣ(ರ್)—ರೆಂಬುದ ಕೇಳಿ
ಎರಡ್ ಕೈಲಿಡೆ ಮೊಗನೀರಾ ॥

ನೀ ಕೊಟ್ಟ ನೀರ್ ನಾ ಮುಟ್ಟ್ಕಾದ್ರೆ
ಹುಂತಿನೊಳಿರ್ಪ ಮಣಿಸರ್ಪ—ಮುಡ್ದ್ ಬಂದ್ರೆ
ನೀ ಕೊಟ್ಟ ನೀರ್ ನಾ ಮುಟ್ಟುವಿ ॥

ಅಷ್ಟೊಂದೆ ಮಾತನ ಕೇಂಡನ್ಳೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ
ಹೋದಳೆ ತನ್ನ ತವರ್ಮನೆಗೆ ॥

ಎಂದ್ಬಾರ್ದ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಇಂದೇನೆ ಬಂದೀಯ
ಬಂದ ಕಾರಣವ ನುಡಿಯ್ಹೋಗೂ ॥

ನಾ ಬಂದ್ರ ಕಾರಣ ನಾನೇನ್ಹೇಳಲಿ ತಾಯೆ
ನಿನ್ನಳಿಯ ನುಡಿದ ನುಡಿಮಾತ—ಕೇಳಿದಿಯ
ಹುಂತಿನೊಳಿರ್ಪ ಮಣಿಸರ್ಪ ॥

ಹುಂತಿನೊಳಿರ್ಪ ಮಣಿಸರ್ಪ ಮುಡಿದರೆ
ನೀ ಕೊಟ್ಟ ನೀರೇ ಸಮರೀತಿ ॥

ಅಷ್ಟೊಂದೆ ಮಾತನ ನಿಜ್ಜಯ ಹೇಳೋಕೆ
ನೀ ಮ್ಮಾಡ್ದ ತಪ್ಪ ನನಗ್ಹೇಳ್ ॥

ನಾ ಮಾಡ್ದ ತಪ್ಪ ನಾನೇನ ಹೇಳಲಿ
ಅತ್ತಿಗೆ ಮೈದುನ ಎತ್ತಗಡಿ—ಆಡ್ವಂಗ
ಎರಡ್ ಕೈಲಿಟ್ಟಿ ಮೊಗನೀರಾ ॥

ನಿನ ಸತ್ಯ ನಿನ ಕೈಲಿ ಇದ್ದರೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ
ಬಾಗಳ್ಹಾಗಿನಂಗೆ ಮುಡಿಲಕ್ಕ್—ರುಕ್ಮಿಣಿ
ಹೋಗು ಹುಂತಿನ ಬುಡಕಾಗಿ ॥

ಅಷ್ಟೊಂದೆ ಮಾತನ ಕೇಂಡನ್ಳೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ
ಹೋದಳ್ಹುಂತಿನ ಬುಡಕಾಗಿ ॥

ಯಾರಪ್ಪ ನಾಗಪ್ಪ ಬಾರಪ್ಪ ಮುಡಿಗಾಗಿ
ಬಾ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ದಯದೋರೀ—ನಾಗಪ್ಪ
ನಾಗಮಂಡಳನ ಕೊಡುತೀನಿ ॥

ಅಷ್ಟೊಂದೆ ಮಾತನ ಕೇಂಡವು ಮಣಿಸರ್ಪ
ಬಂದವು ಅವಳ ಮುಡಿಗಾಗಿ—ಮಣಿಸರ್ಪ
ಬಾಗಳ್ಳೂಗಿನಂಗೆ ಮುಡಿದಳ್ ॥

ಬಾಗಳ್ಳೂಗಿನಂಗೆ ಮುಡ್ದ ಮುಡಿಯಲೆ ನಿಂದ್
ಬಂದಳ್ ಅವಳ ಮನೆಗಾಗಿ ॥

ಯಾರಪ್ಪ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಪ್ಪ ಮಠದಲ್ಲಿ
ನಾ ಹೊತ್ತ ಹೂರೆನ ಇಳಿಸೀನಿ ॥

ದಮ್ಮಯ್ಯ ಅಪ್ಪಯ್ಯ ದಮ್ಮಯ್ಯ ಅವ್ವಯ್ಯ
ರುಕ್ಮಿಣಿ ಹೊತ್ತಹೂರೆನ ಇಳಿಸೀನಿ ॥

ಇನ್ಯಾರ್ ಇಳಿಸುವರಲ್ಲ ಮತ್ಯಾರ್ ಇಳಿಸುವದಲ್ಲ
ನೀವೇ ನನ್ನ ಪತಿಗುಣರ್—ಇಳಿಸುವರ್
ಬನ್ರಪ್ಪ ಬೇಗ ಇಳಿಸೀನಿ ॥

ದಮ್ಮಯ್ಯ ರುಕ್ಮಿಣಿ ದಕ್ಕಯ್ಯ ರುಕ್ಮಿಣಿ
ನಾಗಮಂಡಳನೇ ಕೊಡಿಸುವ—ರುಕ್ಮಿಣಿ
ಬಿಟ್ಬಾ ಬಾ ಹುಂತಿನ ಬುಡಕಾಗಿ ॥

ಗೋವಿನ ಕತೆ—

(ಅ)	ಹೊತ್ತಾರೆ ಮುಂಜೆ ಏದ್ರು	ರಾಮ	ರಾಮಾ
	ಚಂಬನ್ನು ತೊಳೆದರು	〃	〃
	ಒಡತಿಯೆ ಮಾದ್ಯಾದೇವಿ	〃	〃
	ಕೈಲಿಯ ಕರಕ್ಕೊಂಡ್ರೊ	〃	〃
	ಜೆಂಬು ಬಲಕೈಲೊ	〃	〃
	ದನಿನ ಮೊಲೆ ತೊಳೆದಳೊ	〃	〃
	ಒಂದು ಮೊಲೆ ಎಳೆವಂಗ್	〃	〃
	ಲಟ ಪಟ ತುಳಿದೀತೊ	〃	〃
	ಆಳ್ಳ ಮೇಲ್ ಕೊಳಿದಳೊ	〃	〃
	ಜೋಗು ಬಾಲ ಕೈಲಿಯೆ	〃	〃
	ಬಾಳ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದೀತೊ	〃	〃
	ಕಣ್ಣಂಗು ನೀರು ಸುರಿಸೀತೊ	〃	〃
	ಜೋಗು ಬಾಲ ಬೀಸುಕೊಂತ	〃	〃
	ಗುಡ್ಡಗಾಗೊ ಹೋಯಿತದು	〃	〃
	ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ಸುರಿಸುತ	〃	〃
	ಜೋಗು ಬಾಲ ಕೈಲಿಯೆ	〃	〃

ಅಡ್ಡ ಬಂದ ಹುಲಿರಾಯ	ರಾಮ	ರಾಮಾ
ಅಡ್ಡ ಬಂದು ಕೂತಿತೊ	〃	〃
ನಿನ್ನನಿಂದೆ ತಿನ್ನ್ತೇನೆ	〃	〃
ನನ್ನ ತಿಂಬುದಾರ್ ತಿನಲಕ್ಕ್	〃	〃
ನಿನ್ನ ಕೈಲಿ ಮಾತುಂಟು	〃	〃
ನನ್ನ ಮಗನೊಂದು ಕುಡಿಸಿಬತ್ತೊ	〃	〃
ನಾ ಕಂಡ ಮನಸ್ಸ ಬಿಟ್ಟನಲ್ಲ	〃	〃
ನಾ ಅಡ್ಡ ಮಾತಿಗು ತಪ್ಪುದಿಲ್ಲೆ	〃	〃
ಆಷ್ಟು ಮಾತ ಕೇಳಿತು	〃	〃
ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟತ್ತುಲಿ	〃	〃
ಜೋಗು ಬಾಲ ಕೈಲಿಯು	〃	〃
ಹಟ್ಟಗಾರೊ ಬಂದೀತೊ	〃	〃
ಮಗನ್ನಾರು ಕರಿದೀತೊ	〃	〃
ಬಾಳ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳೀತೊ	〃	〃
ನಿನ್ನೊಡತಿಯೆ ಕಲಿಹೆಣ್ಣು	〃	〃
ಕೆಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಬೇಡ	〃	〃
ದರಿ ಮೇಲೆ ಮೇಯ್ಬೇಡ	〃	〃
ದರಿ ತಗ್ಗು ದೂಡ್ವಳೊ	〃	〃
ಬಾಳ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿತೀಗ	〃	〃
*	*	
ನನ್ನ ತಿಂಬುದಾರೊ ತಿನ್ ನೀನು	〃	〃
ನನ್ನ ಮಗನಾದ್ರೂ ಕುಡಿಸಿ ಬಂದ್ನೊ	〃	〃
ನೀನು ದೇವಲೋಕ ಕೈಲೆಯೊ	〃	〃
ನಿನ ನಾನು ತಿಂದರೆ	〃	〃
ಬಾಳ ಪಾಪ ಬಂದೀತೊ	〃	〃
ನಿನ್ನನ್ನ ತಿನೆ ನಾನು	〃	〃
ನನ್ನನ್ನ ತಿನು ನೀನು	〃	〃
ಅಷ್ಟೊಂದೆ ಮಾತನೆ	〃	〃
ಕೇಂಡನೆ ಹುಲಿರಾಯ	〃	〃
ಹತ್ತಿತು ಅರೆಕಲ್ಲ್	〃	〃
ಜೋಗು ಬಾಲ ಕೈಲಿಯು	〃	〃
ಹುಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೋದೀತೊ	〃	〃
ಅಡ್ಡ ಬಂದ ಹುಲಿರಾಯ	〃	〃
ಅರೆಕಲ್ಲು ಹತ್ತ ಬೇಡ	〃	〃
ನಿನ್ನಿಂದ್ಯಂದೆ ನಾ ಹತ್ತಿ	〃	〃

ನನ್ಜೀವಾನೆ ಕಳಕೊಂತ್ನೊ ರಾಮ ರಾಮಾ
ಅಷ್ಟು ಮಾತ ಹೇಳಿತ್ಲು ಲಿ 〃 〃
ತನ ಜೀವ ತಾನೆ ಕಳಕೊಂತೂ 〃 〃
ದೇವಲೋಕ ಕೈಲಿಯೆ 〃 〃
ಕಣ್ಣಂಗ್ ನೀರ್ ಸುರಿಸೀತೊ 〃 〃
ಹಟ್ಟಗಾರೊ ಬಂದೀತೊ 〃 〃

ಅಣ್ಣ ಬೊಮ್ಮಣ್ಣ—

(೩) ಅಣ್ಣೊಬ್ಬ ಬೊಮ್ಮಣ್ಣ ತುಂಬಿ ತುಂಬೀ
ಚೆಂಡಿನಾಟಗ್ಹೋದನು 〃 〃
ಚೆಂಡ್ ತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದನಂಬ್ರೊ 〃 〃
ಕಂಡೋಡಿ ನಾ ಬತ್ತೆ 〃 〃
ಕೇಂಡೋಡಿ ನಾ ಬತ್ತೆ 〃 〃
ಅಷ್ಟು ಮಾತ ಕೇಳ್ದಳವಳು 〃 〃
ಅಣ್ಣನ ಮನೆ ಗ್ಹೋದಳು 〃 〃
ಅಣ್ಣೊಬ್ಬ ಬೊಮ್ಮಣ್ಣ 〃 〃
... ...
ಕೇಂಡೋಡಿ ನಾ ಬತ್ತೆ 〃 〃
ನನ್ನ ಕೈಲಿ ಕೇಳ್ತೀನ್ಹೆಣ್ಣೆ 〃 〃
ನಿನ್ಮಾವ್ನ ಹತ್ರ ಕೇಳ್ಹೆಣ್ಣೆ 〃 〃
ಮಾವಯ್ಯ ಮಾವಯ್ಯ 〃 〃
ಅಣ್ಣೊಬ್ಬ ... ... 〃 〃
... ...
ಕೇಂಡೋಡಿ ನಾ ಬತ್ತೆ 〃 〃
ನನ್ನ ಕೈಲೀನ್ ಕೇಂತೀಯೊ 〃 〃
ನಿನ್ನ ಬಾವ್ನಹತ್ರ ಕೇಳ್ಹೆಣ್ಣೆ 〃 〃
ಬಾವಯ್ಯ ಬಾವಯ್ಯ 〃 〃
ಅಣ್ಣೊಬ್ಬ ... ... 〃 〃
... ...
ಕೇಂಡೋಡಿ ನಾ ಬತ್ತೆ 〃 〃
ನಿನ್ಮಾಯಿ ಹತ್ರ ಕೇಳ್ಹೆಣ್ಣೆ 〃 〃
ಮಾಯಬ್ಬೆ ಮಾಯಬ್ಬೆ 〃 〃
ಅಣ್ಣೊಬ್ಬ ... ... 〃 〃
... ...

ಕೇಂಡೋಡಿ ನಾ ಬತ್ತೆ	ತುಂಬಿ	ತುಂಬೀ
ನನ್ಕೈಲೀನ್ ಕೇಳ್ತಿಹೆಣ್ಣೆ	〃	〃
ನಿನ್ಗಂಡ್ನ ಕೈಲಿ ಕೇಳ್ಬೆಣ್ಣೆ	〃	〃
ಹಟ್ಟಿಣಿಲ್ ಕೂತವ್ರೆ	〃	〃
ನೋಗ ಜಂತಕ ನೇಯ್ವರೆ	〃	〃
ಕಟ್ಟೆ ಮಂಡಿ ಬಿಚ್ಚಕಿದ್ರೂ	〃	〃
ಊಟದ ಎಂಜಲು ಗಾರಕಿದ್ರು	〃	〃
ಕೇಂಡೋಡಿ ಬಾ ಹೆಣ್ಣೆ	〃	〃
ಕಂಡೋಡಿ ಬಾ ಹೆಣ್ಣೆ	〃	〃

ಬತ್ತ ಕುಟ್ಟುವುದು—

ಒಳ್ಳೆ ಗಳಿಗೆನ ಕಂಡ್ ಒರಳಿಗೆ ಬತ್ತನ ಹ್ಯೊದೆ
ಬತ್ತಕೊಂದಕ್ಕಿ ಒದಗಲಿ—ದೇವರೆ
ಮತ್ತು ನನ್ನೈಸ ಹೆಚ್ಚಾಗಲಿ ॥

ಅಕ್ಕಿಯ ಕಡ್ದಿರಿ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬಾರದು
ಅಕ್ಕಿಯ ಒಡೆಯ ಹುಲಿಮರಿ—ಗೋವಿಂದ
ಒಂದಕ್ಕಿಗೊಂದು ವರಹೆಂಬ ॥

ಕಾಕಿ ಕಣ್ಣಿನ ಬತ್ತ ಹುಡಿಸೆ ತಿರ್ಗಿನ ಒನಕೆ
ಅದ ಕಂಡ್ ನನಗೆ ಜರ ಬಂತ್ ॥

ಬಸಳೆ ಸೊಪ್ಪಿನ ಪಲ್ಯ ಬಿಸಿಬಿಸಿ ಅನ್ನ
ಅದ ಕಂಡ್ ನನಗೆ ಜರ ಬಿಡ್ತ್ ॥

ಸುಗ್ಗಿಯ ಬತ್ತವು ಸೂ ಎಂದ್ರ್ ಸಣ್ಣಾಗ
ಆನೆ ಮೆಟ್ಟಿದರು ಹುಡಿಯಾಗ—ನಮ್ಮಂಥ
ನಾರಿಯರು ತುಳಿದೂ ಹುಡಿಯಾದ್ವು ॥

ತೊಳಸಲಕ್ಕಿನ ಅಂಗೈ ಮೇಲ್ಹಿಡಕೊಂಡು
ಐಶ್ವರ್ಯ ಬೇಡಿದೆನೆ ಮಗಳಿಗೂ—ನಾನೀಗ
ಆಯಿಸ್ಯ ಬೇಡಿದೆನೆ ಅಳಿಯಂಗೂ ॥

ಸಂಕೀರ್ಣ ಪದಗಳು—

ಸಂಡ ಪಾಂಡವರ್ ವನವಾಸ ಕ್ಹೊಗ್ವಂಗ್
ಸತಿ ಹೋಗಿ ಸೆರಗ ಹಿಡಿದಳ್—ಏನಂದ್
ನಾ ಬತ್ತೆ ನಿಮ್ಮ ನೆಳಲಡ್ಡ ॥

ಬಸ್ವಕ್ ಬರಲಕ್ ಹೊಟ್ಟೆಗಾರ್-ತಿಂಗಳ
ಪುತ್ರಯ್ಯನೆಲ್ಲೆ ಸಲಗೂವಿ ॥

ಅತ್ತಿಯ ಮರನಡಿ ಹೆತ್ತ್ ತೊಟ್ಟಿಲ ಕಟ್ಟ
ಮುತ್ತುಗನೆಲನ ಮುರಿದ್ಹಾಕಿ—ಪುರುಷರೆ
ಅಲ್ಲೆ ಪುತ್ರಯ್ಯನ ಸಲಗೂವಿ ॥

* * *

ಕಾನ ಕತ್ತಲಿಯಾದೊ ಊರು ಬೆಳ್ಳಗಾದೊ
ಹುಲಿ ಸತ್ತ್ ಹಾಡಿ ಬೆಳಕಾದೊ—ಅಪ್ಪಯ್ಯ
ನೀನ್ ಸತ್ತ್ ನಮಗೂ ಪರತಂತ್ರ ॥

* * *

ತಗ್ಗಿಲು ಬಗ್ಗಿಲು ಉಗ್ಯಾಣಿ ಬಂಡಸಾಲೆ
ಬಗ್ಗಿ ಸಣ್ಣಕ್ಕಿ ಅಳೆವರು ...
ಉಬ್ಬಿದ ಸಿರಿಗಂಧ ಬೆಗರಿದೊ ॥

* * *

ಅಡಿಗೆ ಮಡಿಕೆಗು ಬೀಗ
ಅಕ್ಕಿ ಭತ್ತಕು ಬೀಗ
ನೊಳನ ಕಾಲಿಕು ಉರಿಗೆಜ್ಜೆ ॥

* * *

ಮಾವಿನ ಹೂವಿಗು ಯಾರ್ ಮಕ್ಕೆ ಕಳ್ಳರು
ಬಾನದೊಳಿರುವ ಮುಗಿಲರು—ಕದ್ದ ಹೂವು
ದೇವೇಂದ್ರನ ಮಗಳ ಬಯಕೆಗು ॥

ಸುರಗಿ ಮರನ ಕಡಿದು ಅರಗಿನಂಥ ಮನೆಕಟ್ಟಿ
ಸುರನಾರಿರಿರುವ ಅರಮನೆ—ಗೋಡೆಲಿ
ಸುರಗಿ ಸರ ಎರಡು ಬರದಿಡೀ ॥

* * *

ಹಾಡು—

ಹಾಡ್ಹೀಳಿ ಹಾಡ್ಹೀಳಿ ಹಾದಿ ಮೇಲ್ ಜೆಲ್ಲಿದಿ
ಆದರೆ ಮಳೆ ಬಂದ್ ಗಿಡ ಹುಟ್ಟಿ—ಗರತಿಯರೆ
ಪಚ್ಚೆ ಕದ್ರೊಂದು ಮುಡಿದ್ಹೋಯ್ನಿ ॥

ಹಾಡ್ಬಾರ್ದ ಹೆಣ್ಮಕ್ಕೆ ಬೀಳಿ ನನ್ನ ಪದಕು
ಹಾಡುಂಟಿ ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ—ಹೆಣ್ಮಕ್ಕೆ
ಹೂವುಂಟಿ ನನ್ನ ತುರುಬಿಲಿ ॥

A PAGE FROM THE HISTORY OF MALAYALAM LANGUAGE

TAMIL AND MALAYALAM

BY

Dr. S. K. NAYAR, M.A., Ph.D.,
(*Head of the Malayalam Department.*)

The history of the early beginnings of Malayalam language is still enshrouded in mystery. The researches so far done in the field have not yet solved any of the problems connected with it. It is proposed in this short paper, to present a few such problems and suggest a method of solution.

The various schools of opinion regarding the subject can be put under the following main heads :—

(1) Malayalam is as independent a language as Tamil, Kannada or Telugu is.

(2) Malayalam is a recent off-shoot of Tamil.

(3) Malayalam is the mother of Tamil.

That Malayalam is the elder sister, younger sister, or daughter of Tamil is only a different version of any of the above mentioned opinions.

The opinion that Malayalam is the mother of Tamil is expressed by no less an authority than the late lamented Ulloor S. Parameswara Iyer. His argument is based mainly on the assumption that Malayalam has retained the archaic forms of the Dravidian family of languages and, therefore, she can claim the legitimate motherhood of Tamil and other Dravidian languages of Southern Dravida. The first point he brings as an evidence to support his theory, is a sutra in Tolkappiyam "Ātininra akara maikāra māy tirintatu."[1] In words like Mala and Tala the ending letter "a" has turned to be "ai" in modern Tamil. It is suggested that in the ancient Tamil, the words Talai and Malai were not in vogue and Tala and Mala which are found in Malayalam at present, have the traits of the ancient Tamil. Modern Tamil

1. But such a sutra does not occur anywhere in Tolkappiyam.

is the daughter of the ancient Tamil. Modern Malayalam which retains the archaic forms like Tala and Mala is identical with ancient Tamil and therefore, is the mother of modern Tamil.

Let us try to meet this argument first. A close examination of the ending "a" of Tala and Mala in Malayalam proves that it is not 'a', the guttural vowel or pure "a", but "a" the palatal one, which is to be pronounced as "ai". In compounds like Tala plus ute - Talayute, this palatal vowel is obviously pronounced. Therefore,one cannot say that the "a" in Tala and Mala of modern Malayalam is different from "ai" in Talai and Malai of modern Tamil. The modern Tamil pronounces the ending "a" of the above two words clearly as "ai" as it ought to be.

The next point Sri Ulloor quotes in favour of his theory is with regard to the usage of demonstrative pronominal bases of "A", "E" and "U" in Tamil and Malayalam. "They are never used in colloquial Tamil; only in Tamil poetry they are found. But Malayalam uses them both in literary and colloquial languages. This fact indicates the antiquity of Malayalam as a spoken language". According to Tolkappiyanar these pronominal bases never existed in any of the colloquial languages of the Dravidian family and therefore, we can never expect them to have been used in the ancient Malayalam colloquial too,as there is no other evidence available. It may be argued that they were present in old Malayalam as they are found in modern Malayalam. But many of the modern Malayalam usages are found absent in the old language and therefore the point regarding the pronominal bases cannot be taken as a reliable evidence to support the theory.

The most convincing argument to support the antiquity of Malayalam as quoted by Ulloor is based on the personal terminations of Dravidian verbs. "Some scholars are of opinion that the personal termination in verbs was a new innovation in Sen-Tamil whereas Malayalam does not have it anywhere in its colloquial form". Ulloor does not quote the authority, in this connection, and we are at a loss to know who those scholars are. Moreover, the colloquial Malayalam spoken by the aboriginals of Kerala has the personal terminations even to day. Invariably the poetical language of Malayalam has the personal terminations and therefore,

it is more probable that Malayalam had dropped off the personal terminations which it had from its verbs in course of time.

In the light of the above discussion it is rather difficult and impossible to establish the antiquity of Malayalam. On the other hand, it emphatically proves that the spoken languages in West Coast and East Coast were once upon a time not much different, and the evolution of the above two has taken place in due course, in two different sets up, determined more or less by geographical, cultural and political environments of the two countries. Language, especially the spoken one, is never static; it should ever be changing with the environment of the people who speak it. We have historical evidences to prove that the conditions in West Coast and East Coast were very different at least from the early centuries of Christian Era.

Another important fact to be remembered by the researchers in this field is the connotation of the terms Tamil and Malayalam, when they seek to establish any kind of relationship between the two languages. Tamil means only "language". Even to day a few commentaries on Sanskrit works written in Malayalam are called "Tamil Kuttu" meaning "a commentary in the language of the soil". This shows that the language of the West Coast was known as Tamil, till recently. The word "Malayalam" meant only the country and never the language of the West Coast, till about 150 years back. It was after the advent of English education that the term Malayalam began to be used to denote the language of the West Cost, as against that of the East Coast. In this sense we may safely say that Malayalam is only about hundred and fifty years old as a language understood as different from the language of the East Coast. But notable difference in the languages of the West Coast and East Coast began to appear even from the 9th or 10th Century A.D. There is not a single inscription and literary work available in Malayalam, say in modern Malayalam language, prior to the dawn of Kollam Era, *i.e.*, the 9th Century A.D. The literary language in the West Coast in those days was either Sen-Tamil or Sanskrit. Poets from West Coast have enriched both Sen Tamil and Sanskrit during the early centuries of the Christian Era. This cannot be exclusively owing to the political supremacy of the Tamil Kings of Chola and Pandya as some of the scholars believe. Sanskrit continued to be the

literary language of the scholars of West Coast even after the dawn of Kollam Era. But in Sen Tamil few works only were written by the scholars of West Coast since the emergance of a new language for Kerala, almost different from that is spoken in the East Coast.

The circumstances under which a new language for West Coast emerged are too well known to the students of History and Sociology, to be narrated here. The fusion of Aryan and Dravidian cultures was more intensive in West Coast than elsewhere in India. Sanskrit, the scriptural language of the Namputiri Brahmans of Kerala easily got itself mixed with the spoken language of the people with whom they had blood-relationship. As a result of this the higher strata of the Society evolved a language of its own which slowly gained literary status. The language of the soil, generally spoken by the people at large got itself mixed with Sen Tamil, the literary language and this gave birth to another type of literary language. The former is called Manipravalam and the latter Bhasha Misram. These two types of literary languages in due course blended together and the modern Malayalam is the offspring of this curious mixture of two types of colloquial and literary languages. This explains why in modern Malayalam there is little difference between the literary and colloquial style.

The relation between Tamil and Malayalam, as envisaged by various scholars should be re-written, in the light of the facts now stated. "Malayalam" is neither the mother nor the daughter of Tamil; it is not an independant language too. Malayalam was Tamil and continues to be "Tamil", the meaning of the term Tamil being "Language". It is obvious that modern Malayalam is not modern Tamil, as those who speak those two languages cannot, ordinarily, follow each other intelligently. It will be very interesting and instructive to study the relationship between the ancient Tamil spoken in West Coast and East Coast. In all probability they might have been not much different from each other. In syntax, vocabulary and grammar the pure modern Malayalam and the pure modern Tamil show great affinity, and to an unbiassed linguist both are the same.

തൊൽകാപ്പിയം.

എഴുത്തതികാരം.

AOR Vol. XV(1958—59 (ൽ നിന്നു് തുടർച്ച.

—: * :—

തൊകൈമരപു.[1]

144. കചതപ മുതലിയ മൊഴി മേറോറാൻറ
മെല്ലെഴു ത്തിയർകൈ ചൊല്ലിയ മുറൈയാൻ
ങഞനമ വെന്ന മൊററാ കുമ്മേ
യന്ന മരപിൻ മൊഴി വയിനാന.

ക, ച, ത, പ ഇവയ്ക്കു മുമ്പിൽ വരാവുന്ന അനുനാസികാക്ഷരങ്ങളാം ക്രമത്തിൽ ങ, ഞ, ന, മ ഇവയാണു്.

വിള + കൊമ്പു = വിളങ്കൊമ്പു. വിളംപൂ, വിളന്തോൽ. (വിള—വിളാവുമരം).

നോട്ടു്:—'മരപ്പെയർക്കിളവി' (എഴു. 218) എന്ന സൂത്രംകൊണ്ടു അനുനാസികാഗമം.

145. ഞനമ യവവെന്ന മുതലാകു മൊഴിയു
മുയിർമുത ലാകിയ മൊഴിയു മുള്ളുപ്പട
വൻറി യക്കെത്തു മെല്ലാം വഴിയു
നിൻറ ചൊന്നു നിയൽപാ കുമ്മേ.

പരപദത്തിൻറെ ആദ്യവർണ്ണം ഞ, ന, മ, യ എന്നിവയോ ഏതെങ്കിലും സ്വരമോ ആയാൽ, പൂർവ്വപദത്തിൻറെ അന്ത്യവർണ്ണം എന്തായാലും ശരി, സന്ധിയിൽ വർണ്ണപരിണാമമൊന്നും വരികയില്ല.

---

1. സന്ധിയെപ്പറഞ്ഞ ചില പ്രാചീനനിയമങ്ങളെ സമാഹരിക്കുന്ന ഭാഗമാണിതു്.

വിള നീണ്ടതു, ഞാൻറതു പൂ യാതു. കൈ വലിതു. കിളി അഴകു.

146. അവറുടം
മെല്ലെഴ ത്തിയർകൈ യുറഴിന്നം വരൈയോർ
ചൊല്ലിയ തൊടർമൊഴി യിറുതി യാന.

തൊടർമൊഴിയുടെ അന്ത്യവർണ്ണത്തിന്റെ ശേഷവും മുൻ സൂത്രത്തിൽ പറഞ്ഞ ഞ, ന, മ, യ വർണ്ണങ്ങളുടെ മുമ്പും ഐച്ഛിക മായി ഒരനുനാസികം ചേർക്കുന്നതു നിഷിദ്ധമല്ല.

കതിർഞെരി, കതിർഞ്ഞെരി (കതിർ + ഞ് + ഞെരി). നനി (അറവം), മുരി (കണ്ണം) ഇത്യാദി ചേർക്കുമ്പോഴും ഇങ്ങനെ രണ്ടു രൂപം വരും.

നോട്ടം:—എഴു. സൂ. 45-ൽ രണ്ടിലധികം വണ്ണങ്ങളുള്ളതാണു് തൊടർമൊഴി എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്.

147. ണനവൊൻ പുള്ളിമുൻ യവ്വു ഞവും
വിനൈയോ രനൈയ വെന്മനാർ പുലവർ,

ണ, ന എന്നിവയിൽ അവസാനിയ്ക്കുന്ന ഒരു പദത്തിന്റെ പര മായി യകാരം കൊണ്ടു തുടങ്ങുന്ന ഏതെങ്കിലും ക്രിയ വരികയാണെ ങ്കിൽ, ആ യകാരത്തിന്റെ പകരം ഞകാരം ഉപയോഗിക്കാമെന്നു പണ്ഡിതന്മാർ പറയുന്നു.

മൺ യാത്ത, മൺ ഞാത്ത. പൊൻ യാത്ത, പൊൻ ഞാത്ത. (യാത്തു, യാത്തൽ < യാ—കെട്ടൽ).

148. മൊഴിമുത ലാക മെല്ലാ വെഴുത്തും
വരുവഴി നിൻറ വായിരു പുള്ളിയും
വേറുമൈ യല്വഴി ത്തിരിപിട നിലവേ.

ണ, ന എന്നിവയിൽ അവസാനിയ്ക്കുന്ന പദങ്ങൾക്കു ശേഷം അല്വഴിപ്പുണർച്ചിയിൽ (അവിഭക്തികസന്ധിയിൽ) ഏതു വണ്ണം കൊണ്ടു തുടങ്ങുന്ന പദം വന്നാലും സന്ധിയിൽ മാറ്റമില്ല.

മൺ കടിതു. പൊൻ ചിറിതു, വലിതു, തീതു.

149. വേറുമൈ ക്കണ്ണും വല്ലെഴു ത്തുല്വഴി
മേൽക്കു റിയർകൈ യാവയി നാന.

പരപദം പൂവ്വപദവുമായി വേറുമൈപ്പുണർച്ചിയിൽ (വിഭക്തി സന്ധിയിൽ) ഇരിയ്ക്കുമ്പോഴും ആദ്യത്തെ വല്ലെഴുത്തു കൊണ്ടല്ലു തുടങ്ങുന്നതെങ്കിൽ, മുൻപറഞ്ഞതുതന്നെ നില. (അതായതു്, സന്ധിയിൽ മാറ്റമൊന്നും വരികയില്ല).

മൺ ഞെകിഴ്ച്ചി, നീട്ചി. പൊൻ വന്മൈ. (ഞെകിഴ് < ഞെകിഴ്—വീഴുക, തളരുക. നീട്ചി—നീട്ടം, നീളം).

150. ലണ വെന വരുഉം പുള്ളി മുന്നർ
ത്തന വെനവരി റ്റനവാ കുമ്മേ.

പരപദത്തിന്റെ ആദ്യാവയവം തകാരനകാരങ്ങൾ ആവുകയും പൂവ്വപദത്തിന്റെ അന്ത്യവർണ്ണം ല, ണ എന്നിവയാവുകയും ചെയ്താൽ, ആദ്യം പറഞ്ഞ തകാര നകാരങ്ങൾ ക്രമത്തിൽ റകാര ണകാരങ്ങളാകും.[2]

കല്ൽ + തീതു = കൾറീതു (കറ്റീതു). കല്ൽ + നൻറു = കണ്ണൻറു. പൊൻ + തീതു = പൊൻറീതു. (തീതു = ചീത്ത).

151. ഞളവെൻ പുള്ളിമുൻ ടണവെന ത്തോൻറും.

അതേ തകാര നകാരങ്ങൾ ണകാര ളകാരങ്ങൾക്കു ശേഷം ടകാര ണകാരങ്ങളാകും.

മൺ + തീതു = മണ്ടീതു. മൺ + നൻറു = മണ്ണൻറു. മുൾ + തീതു = മുണ്ടീതു. (മുട്ടീതു). മുള്ൾ + നൻറു = മുണ്ണൻറു.[3]

---

2. cf. 'ലനയോ: കചചേഷു റ:', 'തേടസ്യ ച' ലീ. III. സൂ. 62, 63. അവൻറാൻ (അവൻ+താൻ), കറ്റളം (കല്ൽ+തളം). നന്നൂൽ ശരിയ്ക്കു (നല്ൽ+നൂൽ) നണ്ണൂൽ ആണ്.

3. cf. 'ണസ്യസ്യ ട:, 'നോ ണ:', 'ളോ നേ' (ലീ. III സൂ. 50, 51, 52). മകളിൽ ചേർത്ത എഴു. 150, 151 സൂത്രങ്ങളെ, 'തവർഗ്ഗത്തി നന്നടുത്തുള്ള', 'ലകാരം വർത്സ്യമായ്ത്തീരും', 'വിനാമം ലളകാരങ്ങളോടാം' എന്നീ കേ. പാ. ആദേശസന്ധിസൂത്രങ്ങളുമായി (സൂ. 20, 21, 22) തരതമ്യപ്പെടുത്തുക.

152. ഉയിരീ റാകിയ മുന്നിലൈ ക്കിളവിയും
പുള്ളി യിറുതി മുന്നിലൈ ക്കിളവിയു
മിയൽപാ കുനവു മുറഴം കുനവുമെൻ
റായീ രിയല വല്ലെഴുത്തു വരിനേ.

പൂർവ്വപടം സ്വരവ്യഞ്ജനങ്ങളിൽ ഏതിലെങ്കിലും അവസാനിയ്ക്കുന്ന ഒരു മധ്യമപുരുഷക്രിയയാവുകയും, പരപടത്തിന്റെ ആദ്യവർണ്ണം ഒരു വല്ലെഴുത്താവുകയും ചെയ്താൽ ഒന്നുകിൽ സന്ധിയിൽ മാറ്റമൊന്നും വരികയില്ല; അല്ലെങ്കിൽ പരപടത്തിലെ വല്ലെഴുത്തു് ഇരട്ടിയ്ക്കും.

നട കൊറ്റാ, നടക്കൊറ്റാ. ഇരുർ ചാത്താ, ഇരുർച്ചാത്താ. തേവാ, പൂതാ ഇത്യാദി പരമായാലും ഇതുപോലെ തന്നെ മാറ്റം.

(കൊറ്റൻ സംജ്ഞാനാമമാണു്. ഇരുർ (പിളക്കുക) മലയാളത്തിലുള്ളതു തന്നെ).

153. ഒൗഖന വരുമു മുയിരിറു ചൊല്ലും
ഞനമവ വെന്നം പുള്ളി യിറുതിയുങ്ങ്
കറിയ ലുകര ത്തിറുതിയു മുള്ളുപട
മുറ റോൻറാ മുന്നിലൈ മൊഴിക്കെ.

മുൻസൂത്രത്തിൽ പറഞ്ഞ പൂർവ്വപടക്രിയകളുടെ അന്ത്യാവയവം ഒു, ഞ, ന, മ, ഉ് (സംവൃതോകാരം) ഇതിലേതെങ്കിലും ആയാൽ മുൻപ്രസ്താവിച്ച മാറ്റം തികച്ചും വരുന്നില്ല.

ഉരിഞ്ഞ് + കൊറ്റാ = ഉരിഞ്ഞുകൊറ്റാ, ഉരിഞ്ഞുക്കൊറ്റാ (ഉരിഞ്ഞ്+ഉ+ക്+കൊറ്റാ). കുു+കൊറ്റാ, കുുവു കൊറ്റാ, കുുവുക്കൊറ്റാ; തിരുമുക്കൊറ്റാ.[4]

ഉരിഞ്ഞ്—ഉരയ്ക്കുക. തിരുമ്—മടങ്ങുക, തിരുമ്പുക. കുു, കുുവു—കടിച്ചു പിടിയ്ക്കുക).

154. ഉയിരീ റാകിയ വുയർതിണൈ പ്പെയരും
പുള്ളി യിറുതി യുയർതിണൈ പ്പെയരു
മെല്ലാ വഴിയു മിയൽപെന മൊഴിപ.

---

4. സംവൃതോകാരം നടുക്കു ചേർക്കുന്നതിനെപ്പറ്റി പിന്നീടു പ്രസ്താവിയ്ക്കുന്നുണ്ടു്.

പൂർവ്വപദം ഉയർത്തിണയാണെങ്കിൽ, പരപദം അതിനോട് വികേതിബന്ധത്തിൽ ഇരുന്നാലും ഇരുന്നില്ലെങ്കിലും ശരി, സന്ധിയിൽ മാറ്റമൊന്നും വരികയില്ല.

നംപി കുറിയൻ, ചിറിയൻ. അവൻ യാവൻ (അൽവഴിപ്പുണർച്ചിയിൽ). അവൻചെവി, നമ്പികൈ (വേറുമൈപ്പുണർച്ചിയിൽ).

155. അവറുരം

ഇകര വിറുപെയർ തിരിപിട നടൈത്തേ.

അവയിൽ ഇകാരാന്തങ്ങളായ ചില നാമങ്ങൾക്ക സന്ധിയിൽ മാറ്റം വരും.

എട്ടി+പൂ = എട്ടിപ്പൂ. നംപിയുടെ, ചെട്ടിക്കുടൻ.

എട്ടി < ചെട്ടി—വൈശ്യരുടെ ഇടയിൽ സ്ത്രീപുരുഷന്മാർക്കുള്ള ഒരു ബഹുമതിപ്പേർ. കാഞ്ചിരമെന്നത്ഥത്തിലുള്ള 'എട്ടി'യാണെങ്കിൽ 'എട്ടിക്കുപ്പൂ' എന്നാണ് സന്ധിയിൽ വരിക.

156. അ റിണൈ വിരവുപ്പെയ രിയല്പുമാ രുളവേ.

അറിണപോലെ ഉപയോഗിയ്ക്കുന്ന ഉയർത്തിണനാമങ്ങൾക്ക ചിലപ്പോൾ സന്ധിയിൽ മാറ്റമുണ്ടാവില്ല.

ചാത്തൻ കുറിയൻ, പെരിയൻ. ചാത്തി കുറിയൾ. (ഇവിടെ ചാത്തനും ചാത്തിയും മൃഗങ്ങൾക്ക കൊടുത്ത പേരാണ്).

157. പുള്ളി യിറുതിയു മുയിരിറു കിളവിയും
വല്ലെഴുത്തു മികുതി ചൊല്ലിയ മുറൈയാ
റമ്മി നാകിയ തൊഴിർചൊൻ മുൻവരി ൻ
മെയ്മൈ യാകലു മുറഴ ത്തോൻറലു
മമ്മുറൈ യിരണ്ടു മുരിയവൈ യുളവേ
വേറുമൈ മരുങ്കിർ പോററല് വേണ്ടും.

(മൂന്നാം വിഭക്തിപ്രത്യയം ലോപിച്ചു) ഒരു നാമം ഏതെങ്കിലും സ്വരവ്യഞ്ജനങ്ങളിൽ അവസാനിയ്ക്കുക; അതിനു പിന്നിൽ ആ നാമനിർദ്ദിഷ്ടമായ വ്യക്തിയുടെ പ്രവൃത്തിയെക്കാണിയ്ക്കുന്ന ഒരു ക്രിയ

വരിക ; ആ ക്രിയ (ഉയിർമയങ്ങ്കിയലിലും പുള്ളിമയങ്ങ്കിയലിലും കൊടുത്ത നയമമനുസരിച്ചു്) ദ്വിതീയം ആവശ്യപ്പെടുന്നതായിരിയ്ക്കുക—ഇങ്ങനെ വന്നാൽ സന്ധിയിൽ ഒന്നുകിൽ മാറ്റമൊന്നും വരികയില്ല ; അല്ലെങ്കിൽ പദപദത്തിന്റെ ആദ്യവർണ്ണം ഇരട്ടിയ്ക്കും.

നായ്കോട്പട്ടാൻ. പൂർകോട്പട്ടാൻ. പുലി തീണ്ടപ്പെട്ടാൻ, പായപ്പെട്ടാൻ.

നായയാൽ, പുലിയാൽ ഇങ്ങനെയുള്ള തൃതീയാപ്രത്യയം ലോപിച്ചിരിയ്ക്കുന്നു. കോട്(ഡം)പ്പെട്—പിടിയ്ക്കൽ. (cf. മല. കോഡം). പൂർ—പ്രകൃത്യാൻ.

158. മെല്ലെഴുത്തു മികുവഴി വലിപ്പൊട്ട തോൻറലും
വല്ലെഴുത്തു മികുവഴി മെലിപ്പൊട്ട തോൻറലു-
മിയർകൈ മരുങ്ങ്കിൻ മികർകൈ തോൻറലു
മുയിർമിക വരുവഴി യുയിർകെട വരുതലുഞ്ഞ്
ചാരിയെയു യുർവഴി ച്ചാരിയെയ കെടുതലുഞ്ഞ്
ചാരിയെയ യുർവഴി ത്തന്നരുപു നിലൈയലുഞ്ഞ്
ചാരിയെയ യിയർകൈ യുറഴ ത്തോൻറലു
മുയർതിണൈ മരുങ്ങ്കി നൊഴിയാതു വരുതലു
മീറിണൈ വിരവുപ്പെയർ ക്കുവ്വിയ നിലൈയലു
മെയ്പിറി താകിട ത്തിയർകൈ യാതലു
മന്ന പിറവു ന്തന്നിയൻ മരുങ്ങ്കിൻ
മെയ്പൊറ ക്കിളന്തു പൊരുൾവരൈ ന്തിലൈക്ക
മൈകാര വേറുമൈ ത്തിരിപെന മൊഴിപ.

പൂർവ്വപദം രണ്ടാം വിഭക്തി (ദ്വിതീയ) പ്രത്യയമായ ഐകാരത്തോടുകൂടിയോ അല്ലാതെയോ ഇരിയ്ക്കുമ്പോൾ പദങ്ങൾക്കു വരുന്ന സന്ധിപരിണാമങ്ങൾ താഴെ ചേർത്തുവയാണു്:—

(1) അനനാസികത്തിനു പകരം ഒരു വല്ലെഴുത്തു ചേർക്കൽ.

വിളക്കുറൈത്താൻ, [വിളങ്ക്കുറൈത്താൻ എന്നതിനു പകരം. 'മരപ്പെയർക്കിളവി' (എഴ. 218) എന്ന സൂത്രംകൊണ്ടു് അനനാസികം വിധിയ്ക്കുന്നുണ്ടു്. cf. വിളങ്കോട്ടു്. വിള—വൃക്ഷനാമം. കുറൈത്താൻ—നശിപ്പിച്ചവൻ].

(2) മറിച്ചു്, വല്ലെഴുത്തിനു പകരം മെല്ലെഴുത്തു ചേർക്കൽ.

മരങ്ങ്കുറെത്താൻ. [മരക്കുറെത്താൻ എന്നു വരേണ്ടതാണു്. 'മകരവിരുതി' (എഴു. 311) എന്ന സൂത്രംകൊണ്ടു മരം എന്നതിലെ അനുസ്വരം ലോപിച്ചു പരഖരം ഇരട്ടിയ്ക്കുന്നു. cf. മരം+തോൽ—മരത്തോൽ].

(3) മാറ്റം അത്യാവശ്യപ്പെടാത്ത ടിക്കിൽ ഒന്നോ അധികമോ അക്ഷരം ചേർക്കൽ.

തായ്ക്കൊലെ. ['തായെൻകിളവി' (എഴു. 359) എന്ന സൂത്രംകൊണ്ടു തായ്കൈ, തായ്കൊലെ ഇങ്ങനെ മതി]

(4) നിയമപ്രകാരം ചേർക്കേണ്ട സ്വരം ലോപിപ്പിയ്ക്കൽ.

പലാക്കുറെത്താൻ. ['കുറിയതൻ മുന്നു' (എഴു. 227) എന്ന സൂത്രംകൊണ്ടു 'പലാക്കുറെത്താൻ' എന്നു വരുന്നതിനു പകരം മാണിതു്. പലാ—പ്ലാവു്].

(5) അംഗപ്രത്യയം വിടൽ.

വണ്ടു കൊണർന്താൻ [വണ്ടിനെ കൊണർന്താൻ എന്നതിനു പകരം. 'വണ്ടും പെണ്ടുമിന്നൊട്ട ചിവണും' (എഴു. സൂ. 421) എന്ന നിയമപ്രകാരം 'ഇൻ' ചാരിയ വരേണ്ടതാണു്. cf. വണ്ടിൻ കാൽ].

(6) അംഗപ്രത്യയത്തോടുകൂടിത്തന്നെ 'ഐ' ഉപയോഗിയ്ക്കൽ.

വണ്ടിനൈക്കൊണർന്താൻ [വണ്ടു കൊണർന്താൻ എന്നതിനു പകരം. കൊണരുതൽ, കൊണർതൽ—കൊണ്ടുവരൽ.]

(7) അംഗപ്രത്യയത്തിനു പകരം ചില വർണ്ണങ്ങൾ മെല്ലിക മായിച്ചേർക്കൽ.

പുളി കുറെത്താൻ, പുളിക്കുറെത്താൻ. പനൈ തടിന്താൻ, പനൈത്തടിന്താൻ. [പുളിയങ്ങ്കുറെത്താൻ ഇത്യാദികൾക്കുപകരം. 'പുളിമരക്കിളവി' (എഴു. സൂ. 245), 'പനൈയുമരൈയെ' (എഴു. സൂ. 284), 'പൂവേലൻറാവാലൻ കിളവി' (എഴു. സൂ 376) എന്നീ സൂത്രങ്ങൾകൊണ്ടു അനുനാസികം വരുന്നതും മറ്റും ഇവിടെ വൈകല്പികമാക്കുന്നു. തടിതൽ—മുറിയ്ക്കൽ].

(8) ഉയർതിണപ്പുഭങ്ങളുടെയും 'വിരവുപ്പെയ'രിന്റെയും ഒടുവിൽ 'ഐ' നിത്യമായി ചേർക്കൽ.

നാപിയെക്കൊണർന്താൻ, നണ്ടുകയെക്കൊണർന്താൻ, കൊറനെക്കൊണർന്താൻ. [cf. 'ഉയിരീറാകിയ' (എഴു. 154). വിരവുപ്പെയർ (cf. വിരവു — മല. വിരക്—to mix)—ഉയർതിണയ്ക്കും അറിണയ്ക്കും ഒരുപോലെ ഉപയോഗിയ്ക്കുന്ന നാമം. ഉദാഹരണത്തിലെ 'കൊറൻ' മൃഗനാമമാണു].

(9) സവർണ്ണനം, ആദേശം മുതലായവ വേണ്ടെടിയ്ക്കിൽ ചെയ്യാതിരിയ്ക്കൽ.

പൊൻ കൊണർന്തവൻ [പൊർകൊണർന്തവൻ എന്നതിനു പകരം].

വർണ്ണാഗമാദികളെ സംബന്ധിച്ച പല നിയമങ്ങളും ഇതുമൂലം വൈകല്പികമാക്കുന്നു. ഉദാഹരണമായി, 'ഏയെനിരുതിക്ക' (എഴു. 278) എന്നതുകൊണ്ടു 'ഏയ്ക്ക' പിന്നിൽ 'എ' വന്ന 'ഏഎക്കൊട്ടിൽ' എന്ന രൂപം. എന്നാൽ ആഗമവർണ്ണം ഉപേക്ഷിച്ചു സന്ധിയിൽ 'ഏക്കൊട്ടിൽ' എന്ന പ്രയോഗം. ഇങ്ങനെ പലതും. (ഏ = അമ്പു. cf. എയ്).

159. വേറുമൈ യഃവഴി ഇഐ യെന്ന
മീറുപ്പെയർ ക്കിളവി മുവകൈ നിലൈയ
വൈതാ
മിയല്പാ തനവും വല്ലെഴുത്തു മികനവു
മുറഴാ കനവു മെന്മനാർ പുലവർ.

പൂവ്വപദം ഇ, ഐ ഇവയിൽ ഏതിലെങ്കിലും അവസാനിയ്ക്കുകയും പരപദവുമായി അതിനു വിഭക്തിബന്ധം ഇല്ലാതിരിയ്ക്കുകയും ചെയ്താൽ മൂന്നു മാതിരി സന്ധികാര്യം വരാം.

(1) ഒന്നുകിൽ പ്രകൃതിഭാവം (ഒരു മാറ്റവും വരാതിരിയ്ക്കൽ).

പകുത്തി കറിയു. കാരൈ ചിറിതു. കാരു—ഒരു മുൾച്ചെടി.

(2) വല്ലെഴുത്തിന്റെ നിത്യമായ ആഗമം

ചിത്തിരൈത്തിങ്കൾ, മാചിത്തിങ്കൾ, കവളൈക്കണ്.

(3) വല്ലെഴുത്തിന്റെ വൈകല്പികമായ ആഗമം.

കിളി കുറിതു ; കിളിക്കുറിതു. തിനൈ കുറിതു , തിനൈക്കുറിതു.

160. ചുട്ടമുത ലാകിയ വികര വിറുതിയു
മെകരമുതല് വിനാവി നികര വിറുതിയു-
മ്പുട്ടച്ചിനൈ നീടിയ വൈയെ നിറുതിയും
യാവെൻ വിനാവി നൈയെ നിറുതിയും.
വല്ലെഴുത്തു മികനവു മുറഴം കനവു
മ്പൊല്ലിയൻ മരുങ്കി നുളവെന മൊഴിപ.

പൂർവ്വപദം ഒരു ചുട്ടെഴുത്തുകൊണ്ടോ 'എ' എന്ന പ്രശ്നാർത്ഥകധാതുകൊണ്ടോ തുടങ്ങുകയും, 'ഇ' എന്നതിൽ അവസാനിയ്ക്കുകയും ചെയ്ക ; അല്ലെങ്കിൽ അതൊരു ചുട്ടെഴുത്തിന്റെ ദീർഘരൂപം കൊണ്ടോ, പ്രശ്നാർത്ഥകസർവ്വനാമത്തിന്റെ പ്രഥമാംഗമായ 'യാ' കൊണ്ടോ തുടങ്ങുകയും, ഐകാരത്തിൽ അവസാനിയ്ക്കുകയും ചെയ്ക— ഇങ്ങനെ വന്നാൽ അതിന്റെയും പരപദത്തിന്റെയും നടുവിൽ ഒരു വല്ലെഴുത്തു വൈകല്പികമായിച്ചേക്കും.

അവ്വഴികൊണ്ടാൻ, അവ്വഴിക്കൊണ്ടാൻ. (ചെൻറാൻ, തന്താൻ ഇത്യാദിയും ചേർക്കുമ്പോൾ ഇങ്ങനെതന്നെ). ആയിടൈ കൊണ്ടാൻ, ആയിടൈക്കൊണ്ടാൻ.

161. നെടിയതൻ മുന്നാ രൊറുമൈയ് കെടുതലുങ്
കുറിയതൻ മുന്നാർ ഞന്നരു വിരട്ടലു
മറിയ ത്തോൻറിയ നെറിയിയ ലെൻപ.

മുൻനില്ക്കുന്ന പദത്തിന്റെയോ പ്രകൃതിയുടെയോ ഒടുവിലുള്ള വ്യഞ്ജനം, ദീർഘമോ ഹ്രസ്വമോ ആയ ഒരു സ്വരത്തിനു പിൻ വന്നാൽ, ക്രമത്തിൽ ലോപിയ്ക്കുകയോ ഇരട്ടിയ്ക്കുകയോ പതിവുണ്ട്.

താൻ+നല്ലൻ = താണല്ലൻ. തോൾ+നൻറു = തോണൻറു. (cf. എഴു. സൂ. 150 & 151). പൊൻ+അകൽ = പൊണ്ണകൽ. കണ്ണഴകിയതു.

162. ആറ നരുപിന്ന നാൻക നരുപിന്നങ്ങ്-
ക്കുറിയ കറൈാ ററിരുട്ട ലില്ലൈ
യീറാക പുള്ളി യകരമൊട്ട നിലൈയു
മെട്ടുമുതല് കുറുക മൊഴിമു ന്നാന.

പ്രഥമേതരവിഭക്തികളിൽ ദീർഘസ്വരം കുറുകിപ്പോകുന്ന പദപ്രകൃതികൾക്ക്[5], ചതുർത്ഥിയുടെയും ഷഷ്ഠിയുടെയും പ്രത്യയങ്ങളാരം പരമായാൽ, അന്ത്യവ്യഞ്ജനം ഇരട്ടിയ്ക്കുകയില്ല; അവയ്ക്കു പിന്നിൽ അകാരം ചേർക്കുകയാണു് ചെയ്യുന്നതു്.

താൻ + കു = ത(ന)ക്കു. തമക്കു. തം + അതു = തമതു. (എഴ. സൂ. 116 അനുസരിച്ചു് 'അതു'വിലെ 'അ' ലോപിയ്ക്കുന്നു).

163 നമ്മെ നിറുതിയു മന്നിലൈ തിരിയാതു.
'നം' എന്നതിന്റെ നിലയും ഇതുതന്നെ.

നമക്കു, നമതു. പ്രഥമേതരവിഭക്തികളിൽ 'നീയിർ' (ബ. വ) എന്നതു് 'നം' ആയിത്തീരുന്നു.

164. ഉകരമൊട്ടു പുണരും പുള്ളി യിറുതി
യകരമു മുയിരും വരുവഴി യിയർകൈ.

പൂർവ്വപദത്തിന്റെ അന്ത്യവ്യഞ്ജനത്തിനുശേഷം ഉകാരം സന്ധിയിൽ വരേണ്ട പദങ്ങളിൽ,[6] പരപദം ഒരു സ്വരംകൊണ്ടോ യകാരം കൊണ്ടോ തുടങ്ങുകയാണെങ്കിൽ, ആ ഉകാരം വരികയില്ല.

ഉരിഞ്ഞു് ഞാനൻതാ, ആതാ; യാതു, യാനാ.

---

5. താൻ, യാൻ (എഴ. സൂ. 192); താം, നാം, യാം (എഴ. സൂ. 189); നീ (എഴ. സൂ. 189) ഇവയാണു് ഇത്തരം പദങ്ങൾ. 'നീ,' 'നിൻ' എന്നും, 'യാം', 'എം' എന്നും ആയി മാറും. യാൻ (ക്ല.വ),യാം (ബ. വ.).

6. 'ഞകാരമെയൊറിയ' (എഴ. സൂ 297) എന്നതുകൊണ്ടു് 'ഉരിഞ്ഞുക്കടിതു' എന്നും, 'ത ന മ വിയൈയിന്ന' (സൂ. 298) എന്നതുകൊണ്ടു 'ഉരിഞ്ഞുവലിതു' എന്നും, 'നകരവിറുതിയ' (സൂ. 299) എന്നതുകൊണ്ടു 'പൊരുനക്കടിതു' എന്നും സന്ധിയിൽ ഉരിഞ്ഞു, പൊരുനു് ഇവയ്ക്കു ശേഷം ഉകാരം വരുന്നതായി മേൽ പറയുന്നുണ്ടു്.

165. ഉയിരും പുള്ളിയു മിരുതി യാകി
യളവു നിരെയു മെണ്ണഞ് ചൂട്ടി
യുളവെന പ്പട്ട വെല്ലാം ചൊല്ല
ന്തത്തങ്ങ് കിളവി തമ്മക പ്പട്ട
മുത്തെ വരുഉങ്ങ് കാല ന്തോൻറി
നൊത്ത തെൻപ വേയെൻ ചാരിയെ.

(1) അളവു, (2) തൂക്കം, (3) എണ്ണം ഇവയെക്കുറിയ്ക്കുന്ന പദങ്ങൾക്കു പരമായി ക്രമത്തിൽ അവയുടെതന്നെ കുറഞ്ഞ അംശം. കാണിയ്ക്കുന്ന പദം വന്നാൽ 'എ' ഇടനിലയായി വരുമെന്നു പറയുന്നു.

(1) ഉഴക്കു് + ആഴക്കു് = ഉഴക്കേആഴക്കു്
(2) തൊടി + കാൽ = തൊടിയേകാൽ; കഴഞ്ചേകൻറി.
(3) കാണി + മുൻതിരി — കാണിയേമുന്തിരി.

(നാഴിയേയാഴാക്കു്, കലനേപതക്കു്, കാലേകാണി ഇങ്ങനെ പലതും ഉദാഹരിച്ചു കാണുന്നുണ്ടു്. മലയാളത്തിൽ 'ഉഴക്കാഴക്കേ' ഉള്ളൂ, 'ഉഴക്കേയാഴക്കി'ല്ല; എങ്കിലും 'ഒന്നേകാലും,' 'മുക്കാലേയരയ്ക്കാലും' മറ്റും സ്ഥിരമായിരിയ്ക്കുന്നതു നോക്കുക). ആഴാക്കു > ആഴക്കു.

മുന്തിരി — 1/320. കാണി — 1/80. തൊടി = പലം. കാൽ = 1/4 പലം. കലൻ — കലം (12 മരക്കാൽ). പതക്കു് — രണ്ടു കുറുണി (2 മരയ്ക്കാൽ അല്ലെങ്കിൽ 16 പടി).

166. അരൈയെന വരുഉം പാല്വരൈ കിളവിക്കു
പുരൈവ തൻറാർ ചാരിയെ യിയർകൈ.

പരപദം 'അരൈ' ആകണമെങ്കിൽ 'എ' ചേർക്കാറില്ല.

(1) ഉഴക്കരൈ.
(2) കഴഞ്ചരൈ, തൊടിയരൈ.
(3) ഒൻറരൈ, പത്തരൈ.

(മലയാളത്തിൽ ഒടുവിലത്തേതുണ്ടു്).

167. കൈയെൻ കിളവി മുൻവരു കാലെ
നിറെയ തോൻറും വേറുമൈ യിയർകൈ.

അളവു്, തൂക്കം, എണ്ണം ഇവയെ കാണിയ്ക്കുന്ന ഒരു പദത്തിനു പരമായി 'കൈ' എന്ന പദം വന്നാലുണ്ടാകുന്ന സന്ധി, ആ പദങ്ങൾ വിഭക്തിബന്ധത്തിൽ നിന്നാൽ എങ്ങനെയോ അങ്ങനെയുള്ളതായിരിയ്ക്കും. (ദ്വിതീയം വരുമെന്നർത്ഥം).

(1) ഉരിക്കുറൈ, കലക്കുറൈ.

(2) തൊടിക്കുറൈ.

(3) കാണിക്കുറൈ, കാർക്കുറൈ (കാൽ+കുറൈ). കുറൈ—കുറവു്.

168. കുറിയലുകര ക്കിണ്ണേ ചാരിയെയ.

അളവു്, തൂക്കം, എണ്ണം ഇവയെക്കാണിയ്ക്കുന്നതും കുറിയലുകര(സംവൃതോകാരം)ത്തിൽ അവസാനിയ്ക്കുന്നതുമായ ഒരു പദത്തിനു പരമായി 'കൈ' വന്നാൽ, 'ഇൻ' എന്ന ഇടനില വരും.

(1) ഉഴക്കിൻകുറൈ, ആഴാക്കിൻകുറൈ.

(2) കഴഞ്ചിൻകുറൈ, കർഷിൻകുറൈ.

(3) ഒൻറിൻകുറൈ, പത്തിൻകുറൈ.

169. അത്തിടൈ വരുഉങ്ങ് കലമൈ നളവേ.

'കൈ' എന്ന പദം 'കല'ത്തിനു പരമായി വന്നാൽ 'അത്തു' ആണു് ഇടനില.

കലത്തുക്കുറൈ. (കലം കുറഞ്ഞതു്).

നോട്ടു്:—'അത്തെ വറേ?' (എഴു. സൂ. 133) പ്രകാരം 'കലം' എന്നതിലെ അനുസ്വാരം ലോപിയ്ക്കുന്നു.

170. പനൈയെ നളവുങ്ങ് കാലെ നിറൈയു
നിനൈയുങ്ങ് കാലൈ യിന്നൊട്ട ചിവണും.

'കുറെ' എന്ന പദം (1) അളവിനെക്കാണിയ്ക്കുന്ന 'പനെ' എന്നതിന്നും, (2) തുക്കം കാണിയ്ക്കുന്ന 'കാ' എന്നതിന്നും പരമായി വന്നാലും 'ഇൻ' ഇടനിലവരുന്നതായിക്കാണാം.

(1) പനെയിൻകുറെ.

(2) കാവിൻകുറെ.

പനെക്കുറെ, കാക്കുറെ എന്നീരൂപങ്ങളും വരും.

ഏറ്റവും ചെറിയ അളവു 'തിന'; അതിനെതിർനില്ക്കുന്ന ഏറ്റവും വലിയ അളവു 'പന'. (വലുപ്പം അറിഞ്ഞുകൂടാ. പദങ്ങളുടെ ശബ്ദഭംഗിയും അർത്ഥഭംഗിയും ശ്രദ്ധേയം). കാ—(കാവു്)—100 പലം:

171. അളവിർകു നിറൈയിർകു മൊഴിമുത ലാകി
യുളവെന പ്പട്ട വൊൻപതി റെഴുത്തെ
യവൈതാങ്ങ്
കചതപ വെൻറാ നമവ വെൻറാ
വകര യുകരമോ ടവൈയെന മൊഴിപ.

(1) അളവു് (2) തുക്കം എന്നിവയെ കുറിയ്ക്കുന്ന പദങ്ങളുടെ ആരംഭത്തിൽ താഴെ ചേർത്ത ഒമ്പതു വർണ്ണമേ വരികയുള്ളൂ:—
ക, ച, ത പ, ന, മ, വ, അ, ഉ.

(1) കലം, തുറൈ, നാഴി, പാരൈ.

(2) കഴഞ്ചു, തൊടി, നിറൈ, പലം, അന്തൈ—അരൈ.

'പാന' = 4 'ചെമ്പു്' (ചെമ്പു് = 3 സേർ). നിറ = 100 പലം. 'അന്ത'യെപ്പറ്റി അറിഞ്ഞുകൂടാ. തുക്കത്തെ കാണിയ്ക്കുന്ന ഉകാരാടിയായ പദത്തിന്റെ ഉദാഹരണം കാണാനില്ലത്രെ. ഇളം പൂരണർ, ഇമ്മി, ഓരാടെ എന്നീ പദങ്ങളും അളവിനെ കാണിയ്ക്കുന്നതായിപ്പറയുന്നുണ്ടു്. ഇവ തൊൽകാപ്പിയരുടെ കാലത്തു ഉണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നു വരുന്നു

172. ഈറിയൻ മരുങ്ങ്കി നിവൈയിവ ററിയല്പെന-
ക്കുറിയ കിളവി പ്പല്ലാ റെല്ലാ
മെയ്ത്തകൈ പ്പട്ട വഴക്കൊട്ട ചിവണി
യൊത്തവൈ യുരിയ പൂണർമൊഴി നിലൈയേ.

സന്ധിവിഷയത്തിൽ ഇവിടെപ്പറഞ്ഞിട്ടില്ലാത്ത മാറ്റങ്ങളും എല്ലാം പ്രയോഗത്തിൽനിന്ന നിർണ്ണയിക്കേണ്ടതാണ്.

173. പലരറി ചൊന്മുൻ യാവ രെന്നം
പെയരിടെ വകരങ്ങ് കെട്ടതു മേനെ
യൊൻററി ചൊന്മുൻ യാതെൻ വിനാവിടെ
യൊൻറിയ വകരം വന്നതു മിരണ്ടു
മരുവിൻ പാത്തിയി ററിരിയുമൻ പയിൻറേ.

ബഹുവചനനാമത്തിന്ന പരമായി വന്നാൽ, 'യാവർ' 'എന്നതിലെ വകാരം പ്രയോഗത്തിൽ ലോപിയ്ക്കുന്ന. നപുംസകൈകവചനമായ പദത്തിന്ന പരമായാൽ പ്രശ്നാത്മകസർവ്വനാമമായ 'യാതു' വിൻെറ നടുവിൽ 'വ' ഇടനിലയായി വരും.

അവർ+യാവർ = അവർ യാർ. അതു+യാതു = അതു യാവതു.

[തൊകൈമരപു സമാപ്തം.]

VI ഉരുപിയൽ[1]

174. അഞ്ഞ ഉഊ ഏഒ വെന്ന
മപ്പാ ലാറ നിലൈമൊഴി മുന്നാർ
വേറുമൈ യുരുപിർ കിണ്ണേ ചാരിയെ.

അ, അ, ഉ, ഊ, ഏ, ഒ ഇവയിൽ അവസാനിയ്ക്കുന്ന നാമങ്ങൾക്കും വിഭക്തിപ്രത്യയങ്ങൾക്കും നടുവിൽ 'ഇൻ' എന്ന ഇടനില വരും.

വിള+ഐ = വിളവിനൈ, വിളവിനൊട്, വിളവിനതു, വിളവിൻകൺ. കട്+ഐ = കട്വിനൈ. തഴ്ഉവിനൈ, തഴ്ഉവിർകു. ചേവിനൊട്.

കട്—കട്ക. തഴ്ഉ—സ്ത്രീകളുടെ നൃത്തവിശേഷം. ചേ—കാള.

---

1. പദവും വിഭക്തിപ്രത്യയവും തമ്മിൽ ചേർക്കുമ്പോൾ വരുന്ന സന്ധികാര്യങ്ങൾ ആണ് ഇതിലെ വിഷയം.

175. പല്ലൈ നതലിയ വകര വിറുപെയർ
വറൊട്ട ചിവണ ലെച്ച മിൻറേ.

അധികാത്ഥം കാണിയ്ക്കുന്ന അകാരാന്തപദങ്ങൾക്ക ശേഷം 'വറു'' എന്ന ഇടനിലവരും.

പല്ല + ഐ = പല്ലവരൈ. ചില + ഐ = ചിലവരൈ. ചില വറൊട്ട്. (മലയാളത്തിൽ പലവറവും ചിലവറയും മറും നിന്നാ സൂചകങ്ങളാണ്').

പല്ല > പല്. പല, ചില ഇവയുടെ അന്ത്യമായ അകാരം ബ. വ. പ്രത്യയമാണെന്ന വൈയാകരണൻ പറഞ്ഞാലേ ഇപ്പോൾ അറിയൂ.

176. യാവൈൻ വനാവു മായിയ റിരിയാതു

'യാ'വിൻറെയും നില ഇതുതന്നെ. (വിഭക്തിപ്രത്യയത്തിന്റെ മുമ്പിൽ 'വറ്' വരും).

യാ + ഐ = യാവരൈറ ; യാവറൊട്ട്.

177. ചുട്ടമുത ലുകര മന്നൊട്ട ചിവണി
യൊട്ടിയ മെയ്യൊഴി ത്തുകരങ്ങ് കെട്ടമേ.

ചുട്ടെഴുത്തുകൊണ്ടാരംഭിയ്ക്കുന്ന ഉകാരാന്തപദങ്ങൾ വിഭക്തി പ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ 'അൻ' എന്ന ഇടനില സ്വീകരിയ്ക്കുകയും, അന്ത്യമായ 'ഉ' ഉപേക്ഷിയ്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. (ഈ അന്ത്യമായ ഉകാരം സംവൃതമാണെന്ന പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ).

അതു് + ഐ = അതു് + അൻ + ഐ = അതനൈ. അതനൊട്ട്. (മല. അതിനെ, അതിനൊട്ട്).

178. ചുട്ടമുത ലാകിയ വൈയെ നിറുതി
വറൊട്ട ചിവണി നിററലു മുരിത്തേ.

ചുട്ടെഴുത്തുകൊണ്ടു തുടങ്ങുകയും 'ഐ'യിൽ അവസാനിയ്ക്കുകയും ചെയ്യുന്ന പദങ്ങൾക്കും വിഭക്തിപ്രത്യയം പരമായാൽ 'വറു' എന്ന ഇടനില വരും.

അവൈ+വറു + ഐ = അവൈയരൈറ. ഇവൈയറൊട്ട്.

(വറവിലെ 'വ' 'വഃകാൻ മെയ്കെട' എന്ന 123-ാം സൂത്രം കൊണ്ടു ലോപിയ്ക്കുന്നു).

നോട്ട് :—മലയാളത്തിൽ അവൈ, ഇവൈ എന്നെഴുതിയിരുന്ന പഴയ കാലത്തും അവൈയറൈ, ഇവൈയറൈ എന്നീ രൂപങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നതായിക്കാണുന്നില്ല. അവറൈ, ഇവറൈ എന്നിവയ്ക്കായിരുന്നു പ്രചാരം.

179. യാവെൻ വിനാവി നെയെ നിറുതിയു
മായിയ റിരിയാ തെന്മനാർ പുലവ
രാവയിൻ വകര മൈയൊട്ടെ കെടുമേ.

പ്രശ്നാത്മകമായ യാവൈ എന്നതിന്റെ നിലയും ഇപ്രകാരം തന്നെയാണെന്നു പണ്ഡിതന്മാർ പറയുന്നു. ('വറവു' ചേരുകയും അപ്പോൾ 'യാവൈ'യിലെ വകാരം മൈകാരത്തോടുകൂടി ലോപിയ്ക്കുകയും ചെയ്യും എന്നർത്ഥം).

യാവൈ+മൈ =യാവൈ+വറവു + മൈ =യാ+വറവു + മൈ =യാവറൈ.

180. നീയെ നൊരുപെയർ നെടുമുതല് കുറുകു
മാവയി ണകര മൊറാ കുമേ.

'നീ' എന്നതിലെ ഈകാരം വിഭക്തിപ്രത്യയത്തിനു മുമ്പിൽ ഹ്രസ്വമാവുകയും, ണകാരം നടുവിൽ വരികയും ചെയ്യുന്നു.

നീ+മൈ =നി+ണ്+മൈ =നിന്നൈ, നിന്നാട്ട്.

181. ഓകാര വിറുതി ക്കൊണ്ടേ ചാരിയെ.

ഓകാരാന്തപദത്തിന്റെയും വിഭക്തിപ്രത്യയത്തിന്റെയും ഇടയിൽ 'ഒൻ' എന്ന ഇടനില വരും.

കോനൈ. കോനൊട്ട്.

ഓവിനൈ, കോവിനൈ, ചോവിനൈ ഇങ്ങനെ 'ഇൻ' ഇടനില ചേർത്തും വരാം. ഓ—ഓവു്. കോ, കോൻ—രാജാവു്. ചോ—കോട്ട.

182. അഅ വെന്ന മരപ്പെയർ ക്കിളവി
ക്കത്തൊട്ടു ങിവരാ മേഴ നാമുപേ.

അകാരാന്തമോ ആകാരാന്തമോ ആയ വൃക്ഷാത്മകപദങ്ങൾക്കും മൂഴാം വിഭക്തിയ്ക്കും ഇടയിൽ 'അത്തു' എന്ന ഇടനിലവരും.

വിള + കൺ = വിളവത്തുക്കൺ. പലാവത്തുക്കൺ.

പലാ—പിലാവു്. 'കൺ' സപ്തമീപ്രത്യയം [2]

പ്രക്രിയയെ സംബന്ധിച്ചു്, 'വല്ലൈഴത്തു മുതലിയ' (എഴു. സൂ. 115), 'അത്തെവരെറയായിരു' (സൂ. 134), 'അത്തിനകരമകര' (സൂ 126) എന്നിവ നോക്കുക.

183. ഞനവെൻ പുള്ളി ക്കിണ്ണേ ചാരിയെയ.

ഞകാരത്തിലും നകാരത്തിലും അവസാനിയ്ക്കുന്ന പദങ്ങൾക്കു വിഭക്തിപ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ 'ഇൻ' ഇടനിലവരും.

ഉരിഞു് + ഐ = ഉരിഞു് + ഇൻ + ഐ— ഉരിഞിനൈ. പൊരുനിനൈ. പൊരുനിനൊടു.

184. ചുട്ടമുതല് വകര മൈയു മെയ്യുങ്
കെട്ട വിറുതി യിയററിരി പിൻറേ.

'വറ'' എന്ന ഇടനില സ്വീകരിയ്ക്കുമ്പോൾ, ചുട്ടെഴുത്തുധാതുക്കൾകൊണ്ടു തുടങ്ങി വകാരത്തിൽ അവസാനിയ്ക്കുന്ന പദങ്ങളും (അവ്, ഇവ്, ഉവ്), 'വൈ' ലോപിയ്ക്കുന്ന പദവും (യാവൈ. cf. സൂ. 179) തമ്മിൽ ഭേദമില്ല. (അന്ത്യമായ 'വ' ലോപിയ്ക്കുമെന്നതാല്പര്യം).

---

2. 'കൽ' (cf. അതിങ്കൽ) ഇതിന്റെ രൂപാന്തരമാണെന്ന എ. ആറിന്റെയും മറ്റും ഊഹത്തെ എൽ. വി. രാമസ്വാമിഅയ്യർ നിഷേധിയ്ക്കുന്നുണ്ടു്. കോയിൽക്കാൽ, ചിറവാതിൽക്കാൽ ഇങ്ങനെ ആദിമശാസനങ്ങളിൽ കാണുന്ന 'കാൽ' ആണു് 'കൽ' ആയതെന്നാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പക്ഷം. (The Evolution of Malayalam Morphology, p. 12). എന്നാൽ പർജി തുടങ്ങിയ മദ്ധ്യേന്ത്യൻദ്രാവിഡങ്ങളിൽ 'കണ്ണി'ന്റെ രൂപാന്തരമായ 'കൽ' കാണുന്നതുകൊണ്ടു (See Burrow and Bhattacharya, The Parji p. 30) ഈ അഭിപ്രായം ശരിയായിക്കൊള്ളണമെന്നില്ല.

അവ് + ഐ = അവ് + വറ് + ഐ = അവറൈ; ഇവ റൈ, ഉവറൈ. (മലയാളത്തിൽ ഒടുവിലത്തേതു മാത്രമേ ഇല്ലാ യുള്ളൂ).

185. ഏനൈ വകര മിന്നൊടു ചിവണും.

മുൻസൂത്രത്തിൽ പറയാത്ത വകാരാന്തപദങ്ങൾക്കു വിഭക്തി പ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ 'ഇൻ' എന്നാണു് ഇടനില.

തെവ് + ഐ = തെവ് + ഇൻ + ഐ = തെവ്വിനൈ, തെവ്വി നൊടു. (തെവ്വ്—ശത്രു, ശത്രുതപം).

186. മുകാൻ പുള്ളിമ നത്തെ ചാരിയൈ.

അനന്തസ്വരാന്തമായ പദത്തിൽ വിഭക്തിപ്രത്യയം ചേർ ക്കുമ്പോൾ 'അത്തു' എന്ന ഇടനില വരും.

മരം + ഐ. മരത്ത് + ഐ = മരത്തൈ.[3]

'അത്തെവറേയായിരു' (എഴു. സൂ. 134) എന്നതുകൊണ്ടു അന്തസ്വരലോപം. 'അത്തിനകരമകര' (സൂ. 126)കൊണ്ടു് 'അത്തു' വിലെ അകാരലോപം.

187. ഇണ്ണിടൈ വരുഉ മെഴിയുമാ രുളവേ.

അന്തസ്വരാന്തമായ ചില പദങ്ങൾ 'അത്തു'വിനു പകരം 'ഇൻ' എന്ന ഇടനില സ്വീകരിയ്ക്കുന്നു.

ഉരും + ഐ = ഉരും + ഇൻ + ഐ = ഉരുമിനൈ. ഉരും > ഉരു (തെ: ഉരുമു)—ഇടി, ഭയം.

188. നമ്മെ നിറുതി യിയർകൈ യാകും.

നം എന്ന പദം ഒരിടനിലയും കൂടാതെ വിഭക്തിപ്രത്യയങ്ങ ളേറ്റു ചേരും.

---

3. 'അത്തു'വിനെ സംബന്ധിച്ചു കേരളപാണിനിയുടെ ചട്ടം നോക്കുക കേ. പാ. സൂ. 46—48 (വൃത്തിയും).

നം + ഐ = നമ്മൈ, നമ്മൈമാട്ടു, നമ്മിൽ.

('നമ്മൈനിറുത്തിയു' എന്ന എഴു. 163-ാം സൂത്രം കൊണ്ടു നടുക്കു 'അ' ചേർത്തു നമക്കു, നമതു എന്നു രൂപം).

189. താനാ മെന്ന മകര വിറുതിയും
യാമെ നിറുതിയു മതനോ രന്ന
അമെ യ്യാകും യാമെ നിറുതി
യാവയിൻ യകരമെയ് കെടുതല് വേണ്ടു
മേനൈ യിരണ്ടു നെടുമുതല് കുറുകും.

അനുസ്വാരാന്തമായ ശബ്ദങ്ങളിൽ താം, നാം എന്നിവയിലെ സ്വരങ്ങളും വിഭക്തിപ്രത്യയത്തിനു മുമ്പിൽ ഹ്രസ്വമാകും. 'യാം' എന്നതു 'എം' എന്നായിത്തീരുകയും ചെയ്യും.

താം + ഐ = തമ്മൈ. നമ്മൈ, നമ്മൈമാട്ടു. യാം + ഐ = എം + ഐ = എമ്മൈ, എമ്മൈമാട്ടു.

190. എല്ലാ മെന്ന മിറുതി മുന്നർ
വറൈൻ ചാരിയൈ മുറത്തോൻറു
മുമ്മൈ നിലൈയു മിറുതിയാമ.

'എല്ലാം' എന്നപദം വിഭക്തിപ്രത്യയത്തിനു മുമ്പിൽ 'വറു' എന്ന ഇടനില സ്വീകരിയ്ക്കും. പ്രത്യയത്തിനു ശേഷം 'ഉം' അതിൽ ചേരുകയും ചെയ്യും.

എല്ലാം + ഐ = എല്ലാം + വറു + ഐ + ഉം = എല്ലാവറൈയും. എല്ലാവറിനും; എല്ലാവറുക്കുമ്. (cf. മല. എല്ലാറെയും എല്ലാറിനും, എല്ലാറിങ്കലും).

'കൾ' സപ്തമീപ്രത്യയം. 'അത്തെവറോ' എന്ന എഴു. 134-ാം സൂത്രം കൊണ്ടു 'വറു' ചേരുമ്പോൾ മുമ്പിരിയ്ക്കുന്ന അനുസ്വാരം ലോപിയ്ക്കുന്നു.

191. ഉയർതിണൈ യായി നമ്മിടൈ വരുമേ.

'എല്ലാം' എന്നതു ഉയർതിണയെ കുറിയ്ക്കുന്നവെങ്കിൽ അതിനു ശേഷം 'വരു' എന്നതിനു പകരം 'നം' എന്ന ഇടനിലയാണു് ചേർക്കുക.

എല്ലാനമ്മെയും, എല്ലാനമ്മിനും. '(നം' ഇടനിലയാണു്; സ്വ്വ നാമമായ 'നാം' അല്ല).

192. എല്ലാരു മെന്നും പടക്കെ യിരുതിയു
മെല്ലീരു മെന്നും പടക്കെ യിരുതിയു
മൊറു മുകരുമുങ്ങു് കെട്ടുമെന മൊഴിപ
നിറവു് വേണ്ടും രകര പ്പുള്ളി
യുമ്മൈ നിലൈയു മിരുതി യാന
തമ്മിടൈ വരുഉം പടർക്കൈ മേന
നമ്മിടൈ വരുഉ മുന്നിലൈ മൊഴിക്കേ.

എല്ലാരും (പ്ര. പു), എല്ലീരും (മ. പു.) എന്നിവയുടെ വിഭക്തിപ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ അന്ത്യമായ 'ഉ'മ്മിനു മുമ്പിൽ ക്രമത്തിൽ തം, നം എന്നിവ ഇടനിലയായി വരും.

എല്ലാർ + ഐ + ഉം. എല്ലാർ + തം + ഐ + ഉം = എല്ലാർതമ്മൈയും. എല്ലീർനമ്മൈയും.[4]

193. താൻയാ നെന്ന മായീ രിരുതിയു
മേനു പ്പെയരൊടും വേറുപാ ടിലവു.

മുൻപറഞ്ഞ താം, നാം, യാം എന്നീ പദങ്ങൾക്കെന്നപോലെ താൻ, യാൻ എന്നിവയുടെയും പ്രഥമേതരവിഭക്തിപ്രത്യയങ്ങൾ

---

4. തം, നം എന്നിവ സ്വ്വനാമങ്ങളാണെന്നു പുരുഷവ്യത്യാസം കാണിച്ചതിൽനിന്നു വ്യക്തമാണു്. ആ നിലയിലുള്ള അവയെ ഇടനിലയായി കല്പിയ്ക്കുന്നതു വിചിത്രമായിരിയ്ക്കുന്നു. എല്ലാർതാം, എല്ലാർനാം (അവരെല്ലാം, നിങ്ങളെല്ലാം) എന്ന സമസ്തപദങ്ങളോടു വിഭക്തിപ്രത്യയം ചേർത്തതാണു് യഥാർത്ഥത്തിൽ എല്ലാർതമ്മൈ, എല്ലീർനമ്മൈ എന്നിവ. കഴിഞ്ഞ സൂത്രത്തിലെ എല്ലാനമ്മെയും എന്നിടത്തും ഇങ്ങനെ വല്ല സമാസമോ വണ്ണ ലോപമോ വന്നുകാണണം. എല്ലാ[ർ] നാം=നാർമെല്ലാം.

പരമായാൽ അതേ മാറ്റം വരും. (അതായതു് അവ ക്രമത്തിൽ തൻ, എൻ ഇങ്ങനെ മാറും).

തന്നെ; എന്നെ, എന്നൊട്ടു.

194. അഴനേ പുഴനേ യായിരു മൊഴിക്കു
മത്തു മിന്നു മുറഴ ത്തോൻറ
ലൊത്ത തെൻപ വുണരു മോരേ.

അഴൻ, പുഴൻ എന്നീ പദങ്ങൾക്കു ശേഷം പ്രഥമേതരവിഭക്തികളിൻ അത്തു്, ഇൻ എന്നീ ഇടനിലകളിൽ ഇഷ്ടമുള്ളതു ചേർക്കാമെന്നു പണ്ഡിതന്മാർ പറയുന്നു.

അഴത്തെ, അഴനിനെ. പുഴത്തെ, പുഴനിനെ. അഴൻ—ശവം, ഭ്രതം. പുഴൻ നിഘണ്ടുവിൽ കാണുന്നില്ല.

195. അന്നൻ ചാരിയെ യേഴ നിരുതി
മുന്നർ ത്തോൻറു മിയർകൈ ത്തെന്വ.

ഏഴു് എന്ന സംഖ്യാപദത്തിനു ശേഷം 'അൻ' എന്ന ഇടനില ചേർക്കുന്നു.

ഏഴനെ, ഏഴനൊട്ടു, ഏഴനിൽ. (cf. മല. ഏഴിനെ, ഏഴിൽ).

196. കുറിയ ലുകര ത്തിരുതി മുന്നർ
മുററ ത്തോൻറു മിന്നൻ ചാരിയെ.

സംവൃതോകാരത്തിൽ അവസാനിയ്ക്കുന്ന പദത്തിനു ശേഷം 'ഇൻ' എന്ന അംഗപ്രത്യയം ചേർക്കുന്നു.

അതു്, അതനെ. നാകിനെ, വരകിനെ. നാകു്—പുറു്, മല.

197. നെട്ടെഴ ത്തിംപ രൊറുമിക ത്തോൻറു
മപ്പാൻ മൊഴിക ളുല്വഴി യാന.

സംവൃതോകാരത്തോടു ക്രടിയ അന്ത്യവ്യഞ്ജനത്തിനു മുമ്പിൽ ദീർഘസ്വരം വന്നാൽ ആ അന്ത്യവ്യഞ്ജനം കഴിയുന്നിടത്തെല്ലാം ഇരട്ടിയ്ക്കും.[5]

യാട്ടെ, യാട്ടുക്കു്. യാറൈ, ചോറൈ. യാട്—ആട്ടു്. യാറു്—ആറു്, പുഴ.

(ട, റ ഇവയാണു് സൂത്രലക്ഷ്യം. കചതപങ്ങൾ ഇരട്ടിയ്ക്കുകയില്ല).

198. അവൈതാം
ഇയർകൈയ വാകു മെയർകൈയ വെൻപ.

മുൻവിഷയത്തിൽ 'ഇൻ' എന്ന അംഗപ്രത്യയം ചേർക്കുകയില്ലെന്നു പറയുന്നു.

യാട്ടു+ഐ = യാട്ടൈ.[6]

199. എണ്ണി നിറുതി യന്നൊട്ടു ചിവണും.

സംവൃതോകാരത്തിൽ അവസാനിയ്ക്കുന്ന എല്ലാ സംഖ്യാവാചകപങ്ങൾക്കും 'അൻ' എന്ന അംഗപ്രത്യയം വരും.

ഒൻറു+ഐ = ഒൻറനൈ. ഇരണ്ടനൈ. (cf. മല. ഒന്നിനെ, രണ്ടിനെ).

200. ഒൻറുമുത ലാക പ്പത്തുവർന്തു വരുഉ
മെല്ലാ വെണ്ണു മൊല്ലുങു് കാലൈ
യാനിടൈ വരിന്ത മാന മില്ലൈ
യംതെൻ കിളവി യാവയിർ കെടുമേ
യുയ്യല് വേണ്ടും പംകാൻ മെയ്യേ.

---

5. cf. 'ഒവ്വേം റാവുമിരട്ടിപ്പു നാമാന്തത്തിൽ യഥോചിതം'—കേ. പാ. സൂ. 58.

6. ചിലപ്പോൾ ചേർക്കുമെന്നും പക്ഷമുണ്ടു്. മലയാളത്തിൽ ഈ നിഷേധമില്ല. cf. ആട്ടിനെ.

ഒന്നുമുതൽ എട്ടുവരെയുള്ള സംഖ്യാപദങ്ങൾ (ഒൻറു, ഇരണ്ടു ഇത്യാദി) സമാസത്തിൽ മുമ്പിലിരിയ്ക്കുകയും, 'പഃത്തു' (പത്തു) പരമായി വരികയും ചെയ്യാൽ 'ആൻ' എന്ന അംഗപ്രത്യയവും ചേർക്കാൻ വിരോധമില്ല. അങ്ങനെ വരുമ്പോൾ 'പഃത്തു' എന്നതിലെ 'അഃത്തു' ലോപിയ്ക്കും.

ഒരുപഃത്തു + ഐ = ഒരുപാതൈ. ഇരുപാതൈ.

സൂ. 199 കൊണ്ടു 'അൻ' പ്രത്യയവും വരാം. ഒരുപഃതതൈ. ഇരുപഃതതൈ.

(മലയാളത്തിൽ 'പാതൈ' ഉണ്ടായിരുന്നതായിത്തോന്നുന്നില്ല. പഃത്തു എന്നതിലെ അയ്യത്തിൻെറ നിലയും ഇത്തരത്തിലെ).

201. യാതെ നിറുതിയു ഞ്ചുട്ടുമുത ലാകിയ
വായ്ത വിറുതിയു മന്നൊട്ട ചിവണ
മായ്തങ് കെടുത ലാഖയി നാന.

യാത്തു എന്ന പദവും, ചുട്ടെഴുത്തുകൊണ്ടു തുടങ്ങി നടുവിൽ അയ്യത്തുള്ള പദങ്ങളും (അഃത്തു, ഇഃത്തു, ഉഃത്തു എന്നിവ), 'അൻ' എന്ന അംഗപ്രത്യയം സ്വീകരിയ്ക്കും. അപ്പോൾ അയ്യം ലോപിയ്ക്കുകയും ചെയ്യും.[7]

യാത്തു, യാതതൈനെ; അതതൈനെ; ഇതതൈനെ; ഉതനൊട്ട്.

202. ഏഴ നരുപിർക ത്തിചൈപ്പെയർ മുന്നാർ
ച്ചാരിയൈ ക്കിളവി യിയർകൈയു മാക
മാവയി നിറുതി മെയ്യൊടുങ് കെടുമേ.

ദിഗ്വാചകപദങ്ങൾ ഏഴാം വിഭക്തി പരമായാൽ വൈകല്പിക മായി 'ഇൻ' (cf. ഏഴ. സൂ 196) ഉപേക്ഷിയ്ക്കും. അപ്പോൾ ഒടുവിലത്തെ സംവൃതോകാരം മുമ്പിലുള്ള വ്യഞ്ജനത്തോടുകൂടി ലോപിയ്ക്കുന്നു.

---

(7) അയ്യം ഒരു ഉച്ചാരണവൈകൃതമാണെന്നു കരുതാൻ ഇതു് ഇടനൽകുന്നു.

വടക്ക് + കൺ = വടക്കൺ, വടക്കിൻകൺ. തെർകൺ, തെർക്കിൻകൺ.

(മലയാളത്തിൽ പ്രത്യയം തീരെ ലോപിച്ചു വടക്കു, തെക്കു് ഇങ്ങനെ പ്രയോഗം).

203. പള്ളി യിറുതിയു മുയിരിറു കിളവിയു
ഞൊല്ലിയ വല്ല വേനെയ വെല്ലാ
ന്തേരുങ്ങ് കാലൈ യുരുപൊട്ട ചിവണി
ച്ചാരിയൈ നിലൈയുങ്ങ് കടപ്പാ ടിലവേ.

ഇവിടെപ്പറയാത്ത സ്വരാന്തങ്ങളും വ്യഞ്ജനാന്തങ്ങളും ആയ പല പദങ്ങൾക്കും വളകുതിപ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ ഇടനിലവന്നും വരാതെയും കാണും.

പൊന്നിനൈ, പൊമ്മൈന്നു; തീയിനൈ, തീയൈ; നംപിയൈ (ചാരിയ ഇല്ലാതെ).

[ഉരുപിയൽ സമാപ്തം.]

CORRECTIONS AND EMENDATIONS IN THE TEXT OF THE KATHASARITSĀGARA*

By
V. RAGHAVAN

The *Kathāsaritsāgara* has been editorially handled since 1839 when between that year and 1862, Prof. Brockhaus brought out the first edition of its text (*Abhandlungen der Deutschen Morgenlandischen Gesselschaft*). Brockhaus used six manuscripts, though not the same six for all the instalments of his edition. For his English Translation (1880-84, *Bibliotheca Indica*), Tawney used this edition of Brockhaus and in the course of his work, he improved the text by a reference to a manuscript of the Calcutta Sanskrit College and three manuscripts of the India Office. In 1889, the Nirnaya Sagar Press, Bombay, brought out its edition of the *KSS*, basing itself on Brockhaus's text and two Bombay mss. Here, thanks also to their Sanskrit scholarship, the editors improved the text very much. A second and a third edition were issued by the same Press in 1903 and 1915, and in each later edition, the text had been further improved. The 1915 edition corrects some of the obvious printer's devils of the 1903 edition.

The question of the mss. material of the *KSS* and of examining comparatively their differences in readings, additional verses etc. was taken up by Spayer who devoted considerable attention to a comparison of the editions of Brockhaus and N. S. Press.[1] Nearly half a century ago, Spayer remarked about the need for a text of the *KSS*, 'critically revised in the strict sense of the word, and with the help of all mss. available... '. Considering the place occupied by the *KSS* in the field of the available story-literature, as also indirectly its importance for the study of the problem of the original *Bṛhatkathā*, a critical edition of the *KSS* on the basis of mss. and a close examination of the text itself is a desideratum.

---

* Paper read in the Classical Sanskrit Section of the All-India Oriental Conference, Bhubaneswar, Oct. 1959.

1 See '*Studies about the Kathasaritsagara*', Amsterdam, 1908, pp. 61 ff.

I have been for some years working on a Tamil translation of the *KSS*, some *lambakas* of which were published in the pages of Tamil journals ;[2] quite recently I brought out a volume of 41 big and small stories of the *KSS*, in Tamil[3]; and during the course of this translation, I had to examine minutely several passages which appeared to be wrong, corrupt or obscure. Except for some obscure passages, the other cases of defective lines and words have been reconstructed. These are cases not touched in Spayer's papers and I offer them here as a sample which would show the scope available for improvement, and which would serve to emphasise the desirability of preparing for the *KSS* a critical edition, properly so-called, based on manuscripts.

Lambaka	Taranga	Verse	N. S. Text	Corrections and Notes
3	4	136	दैवायत्तैकवृद्धि-स्थानम्	May be वृत्ति; स्थान may be separated from the compound.
		239	विदूषकस्य	विदूषकश्च
4	3	43	अवासार्थः	This seems to be अवासान्यः, i. e. having secured another wife. The whole story is for getting rid of the quarrelsome wife; and after giving her up, the man is actually said to search for a suitable wife and marry her. Therefore it should be *anyā*, not *artha* that he got.

2 The published portion of my Tamil translation covers continuously Lambakas IV, V, VI, VII and stray stories from other Lambakas.

3 For the Southern Languages Book Trust, Madras.

Lam-baka	Tar anga-	Verse	N. S. Text	Corrections and Notes
4	3	94	°नर्माभिलाषं	°नर्माभिलाषं
5	1	107	चात्र दूरे	चात्रादूरे
		118	प्राभूतं	प्राभृतं
		200	धारायां	धरायां
	3	292	तमाज्ञां	तमाख्यां There is no *ājñā* involved here; that it is an *ākhyā* (name) that he gets is confirmed by what follows: प्राप्य च तस्मादशोकवेग इति।
6	1	177	अपृच्छमिह मीषितां	This should be इममीषितां It is by an elephant (*ibha*) that the lady is frightened; *iha* has no meaning.
		208	प्रबलसत्त्वबहिष्कृतासु	Reading here is doubtful.
	2	48	ये भक्षयन्ति जनकं मर्कटका इव	It should be कर्कटका इव. It is karkaṭaka (crab) that is '*janakabhakṣaka*'.
6	2	262	रतिमेदासहाः प्रायो दिव्याः कारण-संगताः	What is intended is that divine beings who are born among mortals do not like the secret of their origin being disclosed. Hence the reading should be रहोमेदासहाः, i. e. रहस्यमेदासहाः। Therefore *Rati-* should be corrected into *Raho-*

Lambaka	Taranga	Verse	N. S. Text	Corrections and Notes
6	3	40	सर्वाश्चर्यप्रदायिना	It would be better if this is °प्रदायिनी and qualifies Somaprabhā instead of the lotuses.
		53	काममोगमहामोग-गृहीतोग्रतपःक्रियाम्	Obscure.
		62	°प्रकामालोकविस्मिताम्	This should be °विस्मिता
		82	जनन्या यो न वञ्च्यते	जनन्या को न वञ्च्यते
		89	इमां व्युत्थाप्य यातेति etc.	Obscure.
		120	श्रुतकोलाहल्ल बलात्	*Balāt* should be *bilāt*. *Bila* refers to the cavity within the tree-trunk where Kīrtisenā was hiding.
	4	133	स्थापितो ज्ञानविग्रः	Read अज्ञानविग्रः with an avagraha.
	5	87	वाह्यमानोऽनुकूलं तु नोद्योगाद् व्यसनात्तथा	'नोद्योगात्' here is wrong; a simile is required; the correct reading should be नद्योघात् 'like the flood of the river'.
		96	दुर्लभरसोत्सुक	Could it be दुर्भररसोत्सुक?
	6	38	युक्तबन्धुं मयात्मजा	As Kaliṅgasenā was alone, त्यक्तबन्धुं would be proper.
		45	कृत्वान्योन्यपरित्याग-शपथं	Why a *śapatha* for this? The correct reading is °अपरित्यागशपथं।
		55	पद्मः पाथस्तरंगाणां	पद्मं !
		59	निद्रां क्षणं ययुः	Read क्षणात्

Lambaka	Tarangа	Verse	N. S. Text	Corrections and Notes
6	6	64	ध्रुवं ज्ञातोऽयमेतस्य न कौमारो पतिः पुनः	'ज्ञातः' here should be 'जारः' as the further words show clearly.
		193	अहं हि नेष्यामि सखि त्वदन्तिकं	It is not नेष्यामि (from the root नी); it is नैष्यामि, न एष्यामि।
7	2	62	संविमेजे च तां भूयः	Obscure.
		68	नित्यस्निग्धा हि राजता	Doubtful.
	3	5	°ताम्बूलाद्यविशेषतः	Read °ताम्बूलादि विशेषतः
		53	निरस्तधीः	निरस्तमीः
		123	क्षिप्तं किलकिलारावैः	Does not fit in; read क्षिप्रं
		134	आश्वास्यमाने) चैतस्मिन्)	Obscure.
7	9	156	साहमब्धितटात्	Meaningless; read °म्यात्
		180	प्रत्युवाच तम्	ताम्
		200	प्राप देशोऽम्बुधेस्तटम्	No anvaya; read प्रापदेशोऽम्बुधेस्तटम्
8	6	103	तं च कोषनिबन्धादि? गौडं कारयितुं नृपम्	Seems to be corrupt.
		245	आक्षीणकोषः	Obscure.
9	5	98	अशोकलतया रूढः	Anvaya and meaning both obscure.
		100	विलब्धनयनोत्सवः	Doubtful.
		101	तत्रैतत् स दिनं	तत्रैकं स दिनं
12	34	104	आनाययन् नृपः। सुप्तां	Read सुतां
		162	शिरोत्कण्ठां	Read चिरोत्कण्ठां
		207	अलब्धमग्नवहनाः	Obscure.

LANGUAGE OF SOCIAL HIERARCHY

Dr. K. KUNJUNNI RAJA

It was from the beginning of the twentieth century with the writings of B. Malinowski[1] and F. de Saussure[2] that the importance of a sociological approach in the study of linguistics began to receive adequate attention. Earlier scholars had considered language as "the expression of ideas by means of speech sounds combined into words,"[3] and tried to explain all linguistic phenomena merely from the philosophical and psychological points of view. Language is a social activity and belongs to an organized and relatively self-sufficient community; it has to be analysed from a sociological background, if it is to be properly understood. Just as the anthropologist studies language as a tool for understanding the cultural pattern of a society, the true linguist must make use of the cultural background of the society in order to understand its language properly.

In the Supplement to *The Meaning of Meaning* by Ogden & Richards, Malinowski says :- "In a primitive language the meaning of any single word is to a very high degree dependent on its context...The utterance becomes intelligible only when placed within its *context of situation*...A statement spoken in real life, is never detached from the situation in which it has been uttered...In each case, therefore, utterance and situation are bound up inextricably with each other, and the context of situation is indispensable for the understanding of the words."

A few examples may be given to illustrate this. "How is that?" is a very common utterance heared in the cricket field; "Say when" is a term often used inside the bar in England,

---

1. B. Malinowski, "The Problem of Meaning in Primitive languages", Supplement I, *The Meaning of Meaning* by Ogden & Richards. See also his books *Magic, Science and Religion, Coral Gardens and their Magic* etc.

2. F. de Saussure, *Cours de linguistique Generale.*

3. H. Sweet, *New English Grammar,* vol. I, p. 6.

while diluting the drink with soda, and means "Say when to stop the diluting of the drink"; "Hold on!" in the Madras City suggests the strap-hanger in the State Transport bus who wants to alight at the next stopping place. In many such cases the utterance and the context of situation where it occurs are invariably associated. As Prof. J.R. Firth points out,[5] to understand fully any utterance in a language one must know its environmental setting, or the context of situation.

Words and expressions are easily liable to become symbols charged with socio-cultural significance and accumulated feeling.[6] 'Freedom,' 'democracy,' 'peace,' 'communist,' 'imperialism'; 'native' - words like these evoke different reactions in different contexts of situation. We are familiar with the story of Rip Van Winkle, who woke up after a very long sleep into an entirely different social set-up in post-Revolutionary America, and created a stormy reaction by what he considered to be an innocent and natural remark, "I am a poor quiet man, a native of the place, and a loyal subject of the King, God bless him!"; his simple utterance meant, after the Revolution, that he was an enemy of the new Government.[7] The case of language used in free aimless, social intercourse, which Malinowski called *phatic communion*,[8] can be understood only if observed from a cultural background; each community will have its own set of terms

---

4. J. R. Firth, *The Tongues of Men*, 1937. Chapters VIII and X.

5. *Ibid*, See also 'The Technique of Semantics', *Transactions of the Philological Society*, 1935, pp. 36 ff.; 'Personality and Language in Society,' *Sociological Review*, 1950. The importance of contextual factors (Prakaraṇa etc.) was pointed out by ancient Sanskrit writers.

6. Charles C. Fries, 'Meaning and Linguistic Analysis', *Language* 1954, p. 69.

7. *Ibid*.

8. Supplement to *The Meaning of Meaning*, p. 316. "A mere phrase of politeness, fulfils a function to which the meaning of its words is almost completely irrelevant. Enquiries about health, comments on weather, affirmations on some supremely obvious state of things—all such are exchanged...certainly not in order to express any thought. This new type of linquistic use is *phatic communion* a type of speech in which ties of union are created by a mere exchange of words.

for such a purpose. The correct use of such expressions like "How do you do!" with the proper intonation was considered as a hallmark of the upper strata of society. In the *Pygmalion* Bernard Shaw has shown how through a linguistic training a person can be raised to the highest level in the social hierarchy.

Edward Sapir has pointed out the intimate connection between linguistics and sociology: "Correctness of speech, or what may be called 'social style' in speech is of far more than aesthetic or grammatical interest. Peculiar modes of pronunciation, characteristic turns of phrase, slangy forms of speech, occupational terminologies of all sorts—these are so many symbols of the manifested ways in which society arranges itself and are of crucial importance for the understanding of the development of the individual and social attitudes. Yet it will not be possible for a social student to evaluate such phenomena unless he has very clear notions of the linguistic background against which social symbolisms of a linguistic sort are to be estimated."[9] This intimate connection also implies that language has to be considered as a mode of human behaviour, and studied against the background of human activities. The importance of such a functional study of language is now receiving the attention of linguists.

In this paper I propose to discuss only one minor aspect of the intimate interconnection between linguistic behaviour and the social background; an aspect which has not yet received adequate attention from linguists or anthropologists, namely the language of social hierarchy, or the reflections of the class-distinctions of society in its linguistic behaviour. This phenomenon will be prominent in societies where the class distinction is well-defined, and subtle in purely democratic, classless societies. In Japanese and Malayalam it is more clear cut than in many other linguistic communities; in several languages it appears as polite speech habits and the use of honorific titles or the irrational avoidance of certain terms considered objectionable. It is not possible to make a detailed survey of the peculiarities of the languages of social

---

9. E. Sapir, "Status of Linguistics as a Science," Language, vol. 5, p. 210. cf. concept of *śiṣṭa prayoga* in Patañjali's *Mahābhāṣya*.

hierarchy in the various parts of the world, or to discuss fully the different aspects of this phenomenon. The present attempt is only to raise the problem and draw the attention of scholars to this fertile and almost uncultivated field of linguistic behaviour.[10] With the development of democratic ideals of a classless society, the old linguistic peculiarities based on social hierarchy are fast disappearing everywhere, and in many parts of the world the language of social hierarchy has already become a phenomenon of yesterday, or has assumed new disguise as polite speech habits.

THE USE OF PRONOUNS

In most languages the different usages of personal pronouns show certain social implications. Those languages that distinguish a second person singular from the plural pay special attention to certain social relationships no longer linguistically distinguished in modern English. "Since there cannot be a plural *ego et ego*, nor *tu et tu* without change of person addressed, it follows that *ego* and *tu* have no proper plurals. *Ego et tu* is an inclusive from and is naturally a dual (*we*), while *ego et alii* is exclusive of *tu* and requires a separate plural word (*nos*).[11] "The inclusive and exclusive plurals of the first person find expressions in many languages e.g. Malayalam *nammaḷ/ñaṅṅaḷ*. The normal usage of these personal pronouns are often disturbed by notions of social position and courtliness.

In English[12] there were four terms in the second person pronoun; *thou, thee, you* and *ye*. In the Middle ages French politeness was introduced into English and the second person plural of social inequality became the plural of politeness, or deference, *ye* and *you* instead of *thee* and *thou*. The use of the plural *you* has now become universal without regard to social position; the singular *thee* and *thou* are preserved only in the

---

10. A recent work on the subject is *Anredeformen*: Vergleichande Forschungen Zur indirekten Anrede in der dritten Person und zum Nominative fur dem Vocative, von J. Svennung, Uppsala (1958); reviewed in *Language* vol. 35-3 (1959). This work gives a historical and documented survey of the indirect types of address in Classical, Romance and Germanic languages.

11. William J. Entwistle, *Aspects of Language* 1953, p. 207

12. Jespersen, *Historical Grammar of English.*

Bible and in poetry. Now in ordinary speech the plural is often expressed by adding some plural words like *people, boys* etc, (*you people; you fellows*). *Thou* and *thee* went out of speech in Standard English in the 18th century itself. Only the Quakers kept up the older form of speech, the objective *thee,* for religious reasons. Now in English the respectful substitutes for the second person singular consist of *your* and a substantive : *Your Excellency, Your Lordship, Your Grace, Your Worship* etc., each of these also suggests a particular rank in the social hierarchy.

In French *tu* is the second person singular and *vous* the plural. The singular is used on the one extreme in addressing the deity, or at the other extreme in addressing servants and others of much lower social rank, or towards children and intimate friends to indicate affection. *Vous* is formal, *tu* informal; and if *tu* is used outside its proper domestic sphere it becomes insulting. But *vous* can also be insulting as suggesting an exclusion from intimacy.[13] The French has a special verb *tutoyer,* ' to *thee* and *thou*' meaning 'to address familiarly, (English too can use *thou* as a verb in the same connotation).[14] The day when one is allowed to address one's friend as *tu* instead of *vous* will be a memorable one, especially for lovers.

In Tamil there are three terms in the second person pronoun, used in addressing a single individual : *nī* is the singular reserved for intimates, youngsters and inferiors, and also for the exalted use towards the deity; *nīr,* a more respected form is used in certain local areas, *nīṅgaḷ* is used most commonly everywhere. The singular *nī* is fast disappearing from everyday use ; it is used mostly by Brahmins and other aristocrats when referring to equals and juniors.

In certain languages the second person singular is often replaced by the third person plural as a form of respect : German *Sie* and Italian *Lei.* So also in Hindi the polite form of

---

13. Entwistle, *op. cit.,* p. 208. cf. Vendyres, *Language* p. 207 : "The most violent words that anger and hate can employ admit of certain uses which have been softened and mellowed; they may serve as kindly expressions of affection, excluding all contempt or blame."

14. Maria Pei, *loc. cit.*

addressing an individual is the third person plural *āp*; and foreigners are usually warned that it is better to address even a street sweeper in the polite form *āp* rather than insult him by using the second person singular *tū*.[15] The second person plural *tum*, once used as a plural of politeness, has now lost both the plural significance and the suggestion of respect; now to indicate the plural one has to say *tum log* or *āp log* like the English *you people*.

Nouns of respect may be substituted for the second person singular such as Spanish *vuestra merced* or Portuguese *Vossa Excelencia*. These forms were expressions from the language of the court and gentry, the *estilo cortisana*, in the sixteenth century. The Spanish term *usted* derived from *vuestra merced*, is at present an ordinary second person pronoun without any significance of respect and can be used even to dogs in the Spanish of Argentina.[16] Honorific terms lose their importance by constant use. In Brazil the Portuguese "term *Vossa Excelencia* is often replaced for courtesy's sake by a title, such as the almost universal *senhor doutor*.'"[17] In many parts of the world words like *Doctor* and *Professor* are used as honorific terms of address, even though in England their usage is very much restricted. [18]

In Malayalam there are more than half a dozen terms for addressing a person : *nī* or *niyyə*, *tān*, *niññal*, *aññə*, *iviṭunnə*, *tirumanassukoṇṭə* etc., in the increasing order of importance. "For 'you' in Japanese there are paraphrases which mean literally 'that side', 'prince', 'honorable friend' (for inferiors or members of the household), 'elder', 'master' another 'that side' (for use in law courts), 'thither' (to inferiors), and 'august sir' (now

---

15. Adeltha Peterson, *Language : Barrier or Bridge*, Adyar Library Pamphlet.

16. Entwistle, *op cit.*, p. 269.

17. *Ibid.* See also Jespersen, *Mankind, Nation and Individual*, Chapter VII.

18. Cf. Aldous Huxley, *Jesting Pilate* [1948 edition], p. 92 : "I found myself credited, during several weeks of my tour, with the title of Professor.....My Indian hosts preferred me to be Professor." In England even Surgeons are addressed as Mr.

disrespectful in speech)."[19] The Sanskrit *atrabhavān* and *atrabhavati*, and the Malayalam *aṅṅuṇṇ* and *iviṭuṇṇ* used as respectful forms of address also mean '*this side*' or 'the one who is here'.

In Sanskrit also the second person singular *tvam* is usually avoided in speech, and honorific terms like *bhavān*, *bhagavān* and *atrabhavān* are substituted instead;[20] but in poetry and literature it is not completely prohibited. It in interesting to note that the word *tvaṁkāra* (addressing one as *tvam*) means the disrespectful use of the singular *tvam*, and has been referred to by Manu and Yājñavalkya.[21] The use of the proper name and the singular *tvam* are prohibited while addressing one's superiors;[22] but it may be used towards the deity. There is an incident narrated in the *Karṇaparvan* of the *Mahābhārata*. Yudhiṣṭhira is wounded in the battle with Karṇa and is taken to the camp. On hearing about this incident Arjuna comes there to inquire about his brother's condition. Yudhiṣṭhira thinks that Arjuna too has fled from Karṇa, and taunts him and asks him to lay down his bow gāṇḍīva. Arjuna flares up and wants to kill his brother, especially since he had taken a vow to kill any one who asked him to lay down his bow gāṇḍiva. Kṛṣṇa intervenes and pacifics him and tells him that he can consider his vow fulfilled by calling his brother by the disrespectful singular term *tvam*; for being called *tvam* by an inferior is equivalent to being killed by him:[23]

Tvam ityatrabhavantam tvam brūhi pārtha Yudhiṣṭhiram
Tvam ityukto hi nihato gurur bhavati bhārata

Much interesting information regarding the dialectic variations based on rank, sex and locality, and the different modes of address in ancient India is found in the *Nāṭyaśāstra* of Bharata.[24] The

---

19. Entwhisle, *op. cit.*, p. 208

20. Pūjye tatrabhavān atrabhavāṁśca bhagavān api", *Amarakośa.*

21. *Manusmṛti*, XI. 205 *yājñavalkyasmṛti*, iii. 292

22. "Tvamkāram nāmadheyam ca jyeṣṭhānām parivarjayet"

23. *Mahābhārata* (critical edition), VIII. 48-67.

24. Gaekward Oriental Series. Also translated into English by Manomohan Ghosh, Bibliothica Indica-272, Calcutta 1951.

nineteenth chapter is devoted to a discussion of the manner in which persons of equal, superior or inferior status in a play are to be addressed. Ascetics and teachers are addressed as *bhagavan*; the Brahmins as *Ārya*, a respectable person as *Bhāva*; one almost equal in status as *mārṣa* or *māriṣa*. Friends of equal status may call each other *vayasya*. A person of low rank is to be addressed as *ham-ho*. Various other forms of address like Āyuṣman, Bhadramukha, Āryaputra, Vatsa, Bhavati, Hañje, Bhaṭṭini, Bhartṛdārike etc. are also described in detail in that work. A courtezan is to be addressed by her attendents as Ajjukā. These prescriptions are generally corroborated by the practice as found in the extant Sanskrit dramas.

The titles and forms of address to be used towards the various members in the social hierarchy in England are scrupulously kept up even now:[25] *Very Reverend* to the Dean, *Right Reverend* to the Bishop, *Most Reverend* to the Archbishop, *Honourable* to the children of Peers and to the members of the Government, *Right Honourable* to Peers below the Marquis and *Most Honourable* to the Marquis. Those without any titles may be referred to as *Esquire*. There are books dealing with the titles in England, and the *Encyclopaedia Britannica* devotes two pages to the subject.

FIRST PERSON PRONOUNS

Certain social implications are found also in the use of the first person pronouns in many languages. The plural of royalty, of the pulpit, of the professor's chair or the editor's office, like the Latin dignified first person plural in the singular sense, has the flavour of exalted status. Kings and similarly exalted persons say *We* instead of '*I*'; and the verbal form used is also plural; but the reflexive form *ourself* is used instead of ourselves, as in Shakespear's *Macbeth*: "We will keep ourself till supper time alone".[26] Modern editors and journalists use *ourselves*. The plural of royalty is common in Sanskrit too. The king in *Śākuntala* says: "*kva vayam kva parokṣamanmathaḥ mṛgaśāvaiḥ samam edhito*

---

25. *Encyclopaedia Britannica*, article on 'Forms of address.'

26. Jespersen, *Historical English Grammar*.

janaḥ"[27] In Hindi *ham*, or 'we' is very common for the singular, though the present tendency is to restore the first person singular *mem*.

Other substitutes are sometimes used to show modesty and politeness. *Servus servorum dei*, the lowest of the dependents of God, is the title assumed by Pope. *Your obedient servant* is usual in letters, and *Your humble servant* is used to indicate ironical courtesy. The polite form in Persian is *bandah guft*, 'the slave says' instead of *guftam*, 'I say.' The Siamese and Hungarian (in flowery speech) use a term meaning 'slave' for 'I'. In Malayalam and the Tamil of Śrīvaiṣṇavas *aṭiyan*, slave, is used of the first person singular by persons of lower rank while speaking to their superiors. Similar expressions, like *pādadāsa* are found in Sanskrit too. Malay uses *sahāya* or *patek* (slave) for himself when addressing a superior.[28] In Chinese *kuei*[4] 'honourable' refers to your things and *pi*[4] 'mean, poor' to my things, as *kuei*[4] *hsing*[4] '(What is your) honourable name?', *pi*[4] *hsing*[4] '*Yang* (My) poor name is Yang'.[29]

WOMEN'S DIALECT

There are languages in which men and women are said to speak totally different languages, or at any rate distinct dialects, among the Caribs of South America.[30] The women understand, but never pronounce the tabu words. A somewhat similar situation is found in ancient India as exemplified in the Sanskrit dramas and prescribed in Bharata's *Nāṭyaśāstra*.[31] Educated Brahmins and

---

27. Act II, 19.

28. Maria Pei, *All about Language*, Chapter on 'Polite Language.'

29. Entwistle, *op. cit.* p. 208.

30. Vendyres, *Language* p. 256: "Among the Caribs...the men speak Carib, but the women speak Arowak. Sometimes differences in language indicate a difference in social rank. Among the natives of Java, a superior speaks to his inferior in Ngoko, but the inferior answers in Kromo.

31. Chapter 18 in the English Translation. See also Jespersen, *Language* (Section of Women's language) where he suggests that this shows the low position in education held by women in ancient India. Keith, *History of Sanskrit Literature*, points out that the dialects and Sanskrit were mutually comprehensible and their use in drama proves that Sanskrit was a spoken language in India.

kings and other persons of high status use Saṅskrit, while the women and the inferior characters employ some form of Prakrit. This shows that in the beginning the distinction between the chaste Sanskrit and the colloquial Prakrits was very little. Even in modern dramas and novels local dialects and colloquial expressions are introduced to produce an atmosphere of realism. The distinction between the pure Sanskrit and the colloquial Prakrits was not much more than that between the languages of Juliet and her nurse in Shakespear's *Romeo and Juliet*. In the *Kāmasūtra* it is stated that if a scholar wants to be popular in assemblies he must resort to both Sanskrit and the local Prakrit dialects :[32]

> Nātyantam Saṁskṛtenaiva nātyantam deśabhāṣayā
> Kathām goṣṭhīṣu kathayan loke bahumato bhavet

In the dramas we find that men of low rank and education like the fishermen, policemen, servants and even the uneducated Brahmin Vidūṣaka employ Prakrit, and among women those educated in Sanskrit like the female ascetics speak Sanskrit. Educated men who assumed the disguise of the ordinary people had to resort to Prakrit. One section in Bharata's *Nāṭyaśāstra* is devoted to the dialectic variations to be employed by the various characters in a Sanskrit drama ; here not only provincial variations, but also the dialectic differences based on the difference in social status are discussed in detail. It has been suggested that the practice in the Sanskrit dramas shows the inferior position in social status and education held by women in ancient India ; it seems better to assume that in the beginning the difference was only one between the chaste and correct pronunciation and the popular colloquial pronunciation; the colloquial forms shifted gradually away from that of Sanskrit which was fixed by grammarians. It is clear that there was no difficulty for mutual comprehension by the speakers of the various Prakrit dialects and Sanskrit. The *Nāṭyaśāstra* also makes it clear that the Sanskrit used in the dramas must be simple.

JAPANESE

Japanese and Malayalam are the two languages where the intricacy of familiar, polite and honorific forms in social etiquette

---

32. *Kāmasūtra*

has developed to a bewildering degree. Every Japanese is involved in complex patron-protege relationship with various other individuals and families. The entrenched regard for social class is fully reflected in etiquette and embodied in the language. "Actually there are several languages in one, each adapted to addressing persons of higher or lower social status. The greater the difference in status, the more intricate is the language used towards the superior, and the more curtly does he address his inferior. A complex hierarchy of linguistic forms provides the mechanism for the finely clear distinction that grace every interpersonal contact".[33] Four classes of people, the nobility, gentry, commoner and the newcomer, were recognized even legally from 1868 till 1930 in Japan.

Basic in Japanese etiquette is the assumption of humility towards equal or superior. One's own family and possessions are deprecated, while the person or possessions of another are mentioned in honorific terms. Thus there are two entirely different series of words, one denoting familiarity and the other showing respect.[34] The familiar form for mother, i.e., when referring to one's own mother, is *haha*, the polite form for another's mother is *kosama*. Similarly my father is *chichi*, yours *otosama*; my wife *kanai*, yours *okusan*; my son is *segate* or *musuko*, yours *musukosin*; my daughter *musume*, and yours *ojosan*. One's own husband is referred to as *shajin*, while another's husband is *dannasan*. Usually *san* and *sama* are added very frequently in the polite and honorific terms. This difference between the polite and familiar forms is found in verbs also. The familiar form for eating is *taberu*, the polite form *tabemasu* and the honorific term *meshiagaru*. Miss Hanoko is in Japanese *Hanokosan*, and Mrs. Hanoko will be *Hanokosan no okosama*. The particle *O* is prefixed to nouns to glorify the person addressed; *mizu kudasai* means 'bring water'; *o mizu kudasai* means 'you, honourable person, please bring some water'. We have already noted [35] that in Chinese *kuei* '(honourable') is added while referring to your things, and *pi* ('mean,

33. Borton, *Japan*, 1951, p. 168

34. For details see Maria Pei, *loc. cit.*

35. See note 29.

poor') to my things. Adjectives, glorifying or deprecating as the case may be, are also used profusely in many languages for showing respect.

In Malayalam till very recently such a fine distinction between the servant class and the master class was scrupulously observed by the people. The aristocratic Nambudiri Brahmins and the princely Rajas of the land belonged to the highest rungs in the social hierarchy, and the ordinary people like those of the Nair community and the lower class people had to use honorific and polite terms while speaking to them. The strict etiquette regarding the language to be employed was known as *'Ācāram paṟayuka'*, and that special language was termed *Ācārabhāṣā*. There are two distinct sets of terms, one to be used while referring to the servant's own affairs, and another for referring to the master and his possessions. The terms servant and master refer only to the social position and the caste to which they belong, and not to their economic position. It is true that at present social changes towards democratization are taking place at a rapid speed, and many of the customs of yesterday are fast disappearing, and strict adherence to the linguistic etiquette of *Ācārabhāṣā* has also become a thing of the past. But that custom prevailed for a very long time as a strict law, and is reflected in many of the literary works including some of the social novels of the twentieth century. The vestiges of that system are too many to be wiped off at one stroke; and since many of us were brought up under such a system of etiquette, it is not impossible to give a description of the system.

Whenever the servant is called he must answer by the term *ṟān* or *iṟān* ('king') or *aṭiyan* ('servant'); the former term was popular in north Kerala and the latter in the south. This was replaced in the official hierarchy in Travancore by the term *uttaravə* ('command), and later by the international *sir*. The term *viṭa koḷḷuka*, literally 'to get your permission' is used by the servant class very often and means different things in different contexts. *Aṭiyan viṭakoḷḷām* can mean 'I shall say', 'I shall go' or 'I shall come.' The inferior's house must always be referred to

---

36. For a detailed study of the *Ācārabhāṣā* in Malayalam see Dr. K. Kunjunni Raja, *Jayakeralam* Annual, 1959. [in Malayalam]

as *kuppāḍ* or *kuppamāṭam*, 'the hut in the gutter'; the term for the master's house depends on his caste, *mana* for the Nambudiris and *kovilakam* for the princes.

The servant refers to the master's food as *amṛtu* or *amarettu*, ambrosia; to his own as *karikkāḍi*, dirty rice-water. Paddy is referred to as *nelppatir* or chalf, rice as *kallari*, 'rice full of stones', and salt as *maṇalākāram*, sand-food. Even new items added have this distinction; thus 'coffee' is *kāppi amarettu* for the master and *kāppi-karikkāḍi* for the servant. The master's going and coming are referred to as *ɛḷunaḷḷattə*. The servant dying is *kuṭṭam piḷakkuka*, while the master's death is referred to as *tīppeṭuka*. Similar pairs of terms are available for all interpersonal activity and social life. The prefixes *tiru*, *tṛ* and *paḷḷi* are added to nouns to make honorific forms; *tṛkkāl*, *tṛkkai*, *tiruvaṭi*, *tirumeni*, *tirumanassə*, *paḷḷivāl*, *paḷḷiśśaṅkhə*. The suffixes *tiri*, *cārttu* and verbal suffixes like *aruḷuka*, *koḷḷuka* are also used to form honorific forms: *Nambūtiri*, *aṭitiri*, *Sāmūtiri*, *caṇṭam cārttal* (for shaving), *kalppiccaruḷuka*, etc. For showing humility the prefixes *aṭi* and *paḻam* are generally used as in *aṭikkiṭāvə paḻamkālə*, *paḻamtaḷḷa* etc.

Even in ancient inscriptions and literary works in Malayalam such honorific terms are very frequently found: *tiru-ārātanai*, *tiruviḷakku*, *tiruv-amirtu*, *tiruv-eṇṇai*, *nīrāṭṭu-paḷḷi*, *tiruvuḷḷam paṇṇiy aruḷinār* etc. The *Ācārabhāṣā* is used not only towards the upper class people in society, but also towards the deity. It may also be noted that there are slight differences in the terms to be used depending on the locality and the relative social position of the speaker and the hearer. With the system of hypergamy and matrilinear succession prevalent in Kerala till recently, even the wife and the children of a Raja or Nambudiri, often belonged to a lower strata in the social hierarchy, and were expected to use part of this complex *Ācārabhāṣā* in their daily life. This elaborate language etiquette does not seem to have existed even in Japan with such strictness, as in Kerala.

TAMIL

Ancient Tamil contained many such terms of patron-protege relationship, and the religious texts of the Vaiṣṇavas are full of them. To the true devotee God is the Master, and the language used

while addressing Him reflected fully this difference between them. The devotee calls himself the slave, *aṭiyen*, of God; everything associated with the Diety is referred to in respectful terms by adding honorifics like *tiru*. The food for the deity is *amutu*, nectar; the sweet becomes *kannal-amutu*; the temple is *tiru-koyil*, and the festival *tiru-viḻa*.

The Vaiṣṇavas have kept up this tradition even to the modern times in their daily life. Men of lower rank and position or disciples while talking to the superiors or teachers refer to themselves as *aṭiyen* or *dāsan*, and to the master as *devar* or *devarīr* (lord). The servant must refer to his own going and coming as *viṭa koḻḻuka* and to those of his master as *eḻuntaruḻuka*, bless by the presence. His own hut is *kuṭil* or *kuṭiśai*, while that of the lord is *tiru-māḷikai*. The Lord's sleeping room is to be referred to as *tiruppaḷḷiyaṟai*, and his taking food as *amutu śaital*. This tradition is not so common among the other Tamilians. They are contented with the normal polite forms. But old Tamil epigraphy reflects this vocabulary fully.

SANSKRIT

In Sanskrit *śrī* is the honorific term added to nouns to show respect. It is prefixed to the names of deities (e.g. *śrī*-Rāma, *Śrī*-Kṛṣṇa), and occasionally may be repeated two, three or even four times to express excessive veneration. "It is also used as respectful title (like 'Reverend') to the names of eminent persons as well as of celebrated works and sacred objects (e.g. Śrī-Jayadeva, Śrī-Bhāgavata), and is often placed at the beginning or back of letters, manuscripts, important documents &c; also before the words *caraṇa* and *pāda* 'feet' and even at the end of personal names." [37] It has the same value and function as the *tṛ* and *tiru* of Malayalam and the *tiru* of Tamil. This honorific *śrī* is represented in Pāli and all Prakrits as *siri*. In Kerala the honorific forms *tṛ*, *tiri* and *tiru* are generally considered to be derived from the Sanskrit *śrī*.[38] But in Tamil which has more than 400 words beginning with *tiru*, some of them dating from the earliest literary works like the *Tolkāppiyam*, *tiru* is often consi-

---

37. Monier Williams *Sanskrit English Dictionary*.

38. See Gundert, *Malayalam Dictionary* under *ta* and *tiru*.

dered as an independent word.[39] The recent attempt in Madras to substitute the all-India prefix *śrī* by *Tiru*, before the names of men, was based on this belief that *tiru* is an independent form, not derived from Sanskrit. Ancient words where the form *tiru* could be interpreted as referring both to wealth or beauty and to Lakṣmī, the consort of Viṣṇu, seem to support the view that *Tiru* is an ancient derivation from śrī. There is no clear independent word beginning with *Tiru* in such a sense in other Dravidian languages like Kannada and Telugu;[40] and śrī occurs in the *Rig veda* and also in the Awestan (as śrī-ra, beautiful).[41]

The plural form of *pāda* is sometimes added to proper names or titles in token of respect. e.g. *deva-pādāḥ*, 'the king's majesty'; *jīvatsu tātapādeṣu*,[42] 'when the venerable father was alive.' Exaggerated and ornate forms of expression are also frequently used; phrases like *'yad ājñāpayati devaḥ'* (as the lord commands'), *anugṛhīto'smi* ('I am obliged'), *idam āsanam alaṅkṛiyatām bhavatā* ('may this seat be ornamented by you') instead of 'sit down', and *ātmānam darśayāmi* ('I show myself to him') instead of 'I shall see him' are quite common in Sanskrit. While addressing inferiors the term *re*, often doubled, is used contemptuously to show disrespect. Etiquette, vocal and otherwise should be employed in accordance with the social rank held by the person concerned. Kālidāsa describes Śiva receiving his guests thus:[43]

"Kampena mūrdhnaḥ śatapatrayonim
vācā harim vṛtrahaṇam smitena
Ālokamātreṇa surān aśeṣān
sambhāvayāmāsa yathāpradhānam"

---

39. Dr. A. C. Chettiar, Editor of the English-Tamil Dictionary, University of Madras, has kindly explained to me this view, that the Tamil honorific *tiru*, is a shortened form of the Tamil word *tirumāl* 'a wealthy or blessed person'; it is taken to be derived from the Dravidian root *tir* 'to be full'. But see *Indian Linguistics*, 1958, p. 99.

40. *tirul* in Kannada is a doubtful case, and the other words are borrowed from Tamil.

41. cf. Brugmann, under *śrī*.

42. Bhavabhūti, *Uttararāmacarita*, I-19.

43. *Kumārasambhava*, Canto VII, 46.

He honoured his guests according to their importance; nodding his head towards Brahmā, by speaking a few words to Viṣṇu, smiling towards Indra and by merely looking at the other gods. See also the ornate style of dedications and epistles in English literature.

CONTINENTAL LANGUAGES

Some languages are far more prolific than others in their use of honorific titles in speech or correspondence. A German letter for instance may be addressed to the 'High well-born Professor X', *Hochwellgeboren Herren Professor X* and start: *Sehr verehrten Herr Professor* (greatly honoured Professor). By contrast there is a tendency so eschew all titles except the plain ones, as in post-Revolutionary France and Russia. France has *Monsieur, Madame* and *Madamoiselle*, and in Russian the common term is 'Comrade', *tovarishch*. Even a commonly used term like *sir* can have different social and cultural implications, including the waiter's '*yes, sir*', '*no, sir*', and the Indian student's *sir*; *sirrah* turned *sir* into a term of contempt in archaic English."

The courtly style of the golden age of Spain in the sixteenth and seventeenth centuries was very complex. "The character of the 'gentleman' or *cortisano*, involving an apparently effortless perfection in all the arts of life, prescribed the ideal *simplex munditiis* for language also, while elaborate forms of courteous address and intercourse to make up the socalled *estilo cortisano*." "Forms of address are important. Between men and women they take the form of a perpetual courtship; between man and man they consist of giving or exacting respect. It is doubtful whether courtesy or self-esteem is the more effective lever." "

---

44. The English *Sir* is derived from the Latin *Senior* through the French *seur*.

45. Entwistle, *Spanish Language*, p. 10.

CORRECTIONS AND EMENDATIONS IN THE PORTION OF PRABHĀVALĪ NOT PUBLISHED BY THE UNIVERSITY.

Bhātta Dīpikā with Prabhāvalī being a very important work in the School of Pūrva Mimāmsā was taken up for publication and successfully completed in 1955. But the earlier portion comprising two Adhyayas and three pādas usually called Nivitanta, read all over India by scholars was not taken up for publication since it was already published in 1922 by the Nirnaya Sagar Press, Bombay. Probably for want of good manuscripts many errors in the text have not been corrected there. Instead of bringing out another correct volume of the said Nivitanta free from errors, I thought it easier to issue an errata slip in the published volume. But the errata pages being many, I am issuing them in the Annals of Oriental Research of the University. The corrections herein recorded are based on a manuscrpit of the late Mahamahopadhyaya Vaidyanatha Sastriar, who himself was a great Mimamsaka.

S. S. SASTRI.

॥ भाट्टदीपिकाप्रभावल्याः ॥

॥ तृतीयाध्यायस्य प्रथमः पादः ॥

* शुद्धाशुद्धपत्रिका *

Page.	Line.	For.	Read.
222	8	पूर्वं प्रकृतिनियमे	पूर्वं प्रकृतत्वनियमे
	4	प्रमाणपरतन्त्र	प्रमाणवस्तुपरन्त्र
	10	पेक्षत्वस्यार्थात्	पेक्षत्वस्याप्यर्थात्
	14	वक्ष्यते	शक्यते
	R. 5	विशिष्टशेषि	शेषि
	5	विशेषणविधया शेषस्य	विशेषणविधयानिविष्टशेषस्य
	10	अङ्गत्वघटकीभूत	अङ्गत्वे उक्ते अङ्गत्वघटकीभूत
	12	नान्तरीयसिद्धिकत्व	नान्तरीयकसिद्धि
	14	अनन्ताघ्याहाराद्यर्थपरत्वा	अनेकाधिकाद्यर्थपरत्वा
	25	अध्यायार्थत्वेनेत्यादिः । प्रमाण	अध्यायार्थत्वेन श्रुत्यादिप्रमाण
	26	अध्यायसङ्गतिं	अध्यायासङ्गतिं
	29	सर्वस्य प्रतिज्ञाया अपि	सर्वस्य प्रतिज्ञासिद्धेः तस्यापि
223	2	इत्यादीनि	श्रुत्यादीनि
	2	कारणानीह वक्ष्यन्ते	कारणानीति वक्ष्यते
	12	उत तदभावेन	उत तदबाधेन
	R. 7	तत्रेति	तत्रेति
	16	क्रियानिवर्तकत्वेन	क्रियानिर्वर्तकत्वेन
	17	कारकत्वाविधानात्	Omit This
	28	उपकारमात्राक्षेपेण	उपकारमात्राक्षेपे
224	4	फलोद्देश प्रवृत्त	भोक्तृउद्देशप्रवृत्त

Page.	Line.	For.	Read.
	12	भावनादि प्रतीतिः	भावनादिप्रजीतिं
	12	कृत्यन्तरामावात्	add कारकस्य कारकान्तरा-भावात्
	13	तस्याश्च फलं	स्वफलं
	14	कारकत्वस्य च	कारकस्य च
	17	सिद्धौ इष्टोद्दश्यप्रवर्जना	सिद्धयै इष्टोद्देश्यकप्रवर्जना
	19	स्वस्वेष्ट प्रत्यङ्ग	add इति भावनायाः फलाङ्गत्वः व्यवहारोऽपि मुख्य इत्युक्तं तत् रागद्वेषरागादिवृत्तिनिमित्तत्वस्य प्रवृत्तिद्वारा प्रवर्तनाजन्यत्वे and delete 'इत्युक्तम्'
	7	ध्येयम्	add आक्षेपे चेत्यादिन्यायेन प्रयोजनस्यावक्तव्यत्वादनुक्तिः
255	3	प्रेक्षतीति सम	प्रोक्षतीतिपदसम
	14	विध्यन्वयाश्रवणाच्च	विध्यन्वयाश्रयणाच्च
R.	3	प्राथमिकश्रुति	प्राथम्यात् श्रुति
	20	कृतिकारकफलस्य	कृतिकारकत्वस्य
226	5	द्वितीयान्तानां श्रुतित्वेन	द्वितीययां तु श्रुतित्वेन
	7	अन्त्रत्व	अङ्गत्व
	19	तद्विशेषलक्षणापेक्ष्यते	तद्विशेषो लक्षणेऽपेक्ष्यते
	,,	तेन कृत्-तृतीया	लकृत्-तृतीया
	20	यदि षष्ठ्यर्थोपस्थिति	यदि अर्थोपस्थिति
	25	द्वारव्यवधाना	द्वार रूपव्यवधाना
	27	कारकत्वं	कारकत्वबोधकत्वम्
	31	प्रवृत्त्येकानुगत	त्रितयवृत्त्येकानुगत
227	25	अपूर्वसिद्धिः	यूपसिद्धिः
R.	11	आवश्यकतया	आवश्यका

Page.	Line.	For.	Read.
	13	पिण्डतण्डलादौ	पिष्टतण्डुलादौ
	14	तृतीयाश्रुतिविकृति	तृतीयाश्रुतिकृत
	17	निवेशायापूर्व etc	निवेश पूर्वपक्ष साधकतयादर्श etc
	26	इति न तत्प्रयोगापत्तिः	इति मतुब्लोपानुशासनमपि मतुब्लोपमजानतामपि द्रव्यप्रतीतेः निरूढलक्षणातात्पर्यग्राहकमेव । नचैतावता लक्षणया रूपो घट इति प्रयोगापत्तिः तत्र प्रयोगाभावेन
	20	नैवत्वशम्तितः	नैवाप्रयोगतः
229	19	पार्ष्टिकभावेन	पार्ष्टिकभानेन
	20	द्वितीयादिस्थले	द्वितीयान्तादिस्थले
	35	करणत्वेवा	स्वाश्रयपरिच्छेदकवृत्तित्वसंम्बन्धेन
	28	क्रियान्वयमापाद्य पूर्व	क्रियान्वयमापाद्य यथा पूर्व
	28	द्रव्ययरसामा	द्रव्यपरपदसामाना
	33	नीलरूपत्वजातेः	नीलत्वजातेः
230	3	शक्तिं कल्पयित्वा	शक्तिमकल्पयित्वा
	18	शब्दे पूर्वपक्षे	शब्दे तत्पुरुषाश्रयणपूर्वपक्षे
	22	वाक्यार्थान्वयात्	वाक्यार्थेऽन्वयः
	R. 8	प्रकृतिप्रत्ययार्थे लोपः	प्रकृतिप्रत्ययादेर्लोपः
	26	मतुप्प्रत्ययानुशासनात्	मतुब्लोपानुशासनवत
	29	प्रतिपादनतयाप्युत्पत्ति	प्रतिपादनपरतयाप्युत्पतिः
	31	गवा ते क्रीणातीति	गवा ते क्रीणानीति
23	1	तेषामर्थाधिकरणपूर्वपक्ष	तेषामर्थाधिकरण पूर्वपक्षसूत्रमेव-पूर्वपक्षसूत्रत्वेन
	10	सर्वयोग्यकारकत्वमिति	सर्वयोग्यकारकाङ्गत्वमिति
	11	कारकाङ्गत्वमित्यर्थः	कारकाङ्गत्वमपीत्यर्थः
231	R 1	क्रयभावनायामपूर्वस्य	क्रयभावनाममूर्तस्य
	11	एकहायनीयद्रव्यविशेष	एकहायनीरूपद्रव्यविशेष

Page.	Line.	For.	Read.
	12	साहित्यात्तयोर्नियमः	साहित्यरूपो नियमः
232	6	तद्व्यापारकसाधनतानां नैक	तद्व्यापारकसाधनतानां भेदात् नैकहाय
	8	उत्पत्तिशिष्टानां	उत्पत्त्युत्पन्नशिष्टानां
	14	स्वभेदककथव्यवस्थया	स्वभेदे कथे व्यवस्थया
	R. 8	अग्निमचिन्तायाः	अग्निमचिन्तामप्यग्निमचिन्तायाः
	18	धृतस्यापिदशा	धृतस्यापि प्रस्तुतविचारानुपयोगा-दुपेक्षितस्यदशा etc
	20	प्रच्छन्नरूपस्तत्संस्कारः	प्रोव्छनरूपस्तत्संस्कारः
233	8	स्वत्वसमाख्या	सत्वसमाख्या
	9	अत्वयादेकत्व	अन्वयादेकत्व विशिष्टस्य पशोः करणत्ववदेकत्व
	18	विध्यन्वयासंभवः	विध्यन्वयासंभवः, लोहितोष्णी-षादिवदस्यापि तदन्वयोपपत्तेः
	R 25	पशुत्वावच्छिन्नः	Delete
	,,	एकत्वावच्छिन्नः	add स महत्वावच्छिन्नः
234	R 1	वानियमानापत्तिः	वाङ्नियमानापत्तिः
	12	भेदेनानेककर्मापेक्षत्वात्	भेदेनैव कर्मापेक्षत्वान्
235	1	संबन्धस्तद्वदेकत्वस्य	संबन्धितामात्रेण स्वर्गस्य द्वारत्वं भवति तद्वदेकत्वस्य
	17	परामृष्टस्योपादेयत्वेन	परामृष्टस्य विशिष्टस्योपादेयत्वेन
	21	कथमपि प्राप्तयभावेन	नित्यप्राप्तयभावेन
	29	विशेषणान्तरायोगेन	विशेषान्तरायोगेन
	30	कोऽत्राङ्गी	किमङ्गं कोऽत्राङ्गी
	R 2	अग्ने मे उपयोगः	अग्ने होमे उपयोगः
	8	लाभाय चितैः	लाभायापचितैस्तृणैः
	23	अग्न्युपस्थापन	अग्न्युपस्थान

Page.	Line.	For.	Read.
	24	उपस्थापनोत्तर	उपस्थानोत्तर
286	27	अरत्निविधाने	अरत्नित्वविधाने
	31	अतिप्रसंगनिराकरणाय	अतिप्रसंगस्तन्निराकरणाय
	34	प्रधानान्वयात् षष्ठीश्रुतिः कथंभाव	प्रधानान्वयषष्ठीश्रुतिकथंभाव
	35	लभते	लभ्यते
287	R 12	प्रागनवसतेः	प्रागनवगतेः
	14	अध्वर्याख्यस्य	अध्वर्व्वाख्यस्य
288	15	प्रयाजाङ्गमेव	प्रयाजाङ्गत्वमेव
	R 21	औपभृदाज्यस्य प्रयाज	औपभृदाज्यस्यार्थं समानयत इत्यर्थः। यद्यप्यत्र प्रयाजशब्दो नास्ति तथापि औपभृदाज्यस्य
289	18	उपवीत तदन्तराल	उपवीतस्य तदन्तराल
	21	सद्भावविच्छेद	सद्भावतद्विच्छेद
	R 11	अनुपजीव्यन्यायेन	अनुपजीव्यान्याङ्गेन
	18	न्यनार्थे काष्ठं	न्यनार्थेध्मकाष्ठ
	19	मूतानिष्ठ	मूतनिष्ठ
240	7	अतश्चोपवीतस्य	एतच्चोपवीतस्य
	14	सामिधेन्यनुवादस्य	सामिधेन्यर्थवादस्य
	R 18	प्रयोगप्राप्तेः	प्रयोगेऽप्राप्तेः
241	R. 1	यज्ञे अवचर्यते	यज्ञः अवचर्यते
	9	प्रक्षेपहोम	प्रक्षेपरूप होम
	28	यज्ञात्वाभा	यज्ञत्वाभावा
242	7	अग्नौ अङ्गत्वेन	अग्न्यङ्गत्वेन
	17	यज्ञेऽन्वयत्ते	यज्ञमत्वायत्त इति
	22	अन्ययज्ञार्थत्वापत्तेः	अन्ययज्ञार्थत्वोपपत्तेः
243	14	मन्मना	जम्मना
	R 16	उद्देशे प्रसंजिते	उद्देश्ये प्रसजतः

Page.	Line.	For.	Read.
	26	प्रकृतिवद्भावे वैरूप्य	प्रकृतिवद्भावेवैरूप्ये
	29	न्यायसुधाकृदापादित	न्यायसुधाकृदुपपादित
244	1	कालान्वयात् श्रुतौ	कालान्वयाश्रुतौ
	10	कालान्तरेष्वनुष्ठानं	कालान्तरेप्यनुष्ठानं
245	5	सर्वदा पदार्थभूत	सर्वपदार्थाङ्गभूत
	8	सर्वार्थमित्यर्थः	सर्वार्थत्वमित्यर्थः
	10	मनःप्रणिसमाधान	मनः प्रणिधान
	14	तत्पूर्वभावित्वेन	तत्पूर्वभाविष्वेव
	18	तावदधिक	तावदवधिक
	4	वाच्यत्वनियम	वाचित्वनियम
	R 7	अनुष्ठानविशेषापेक्षितत्व	अनुष्ठानाय विशेषापेक्षित्व
	9	यथाप्राप्त्यपेक्षत्वात्	यथाप्राप्त्यपेक्षितत्वात्

॥ अथ द्वितीयः पादः ॥

247	8	तदभावेपि	तदभावे
	20	सिद्धेर्विनियोगः	सिद्धेर्मुख्य एवार्थे
	28	स्थित्या	स्थित्याः
	31	मुख्येऽर्थे पुनः	Delete पुनः
	32	पुनः	पुनः पुनः
248	22	मात्रादङ्गत्वानुपपत्तेः	मात्राद्विनियोगानुपपत्तेः
	R 1	क्रतुयोगिनी	क्रतुयोजिका
	,,	तस्माच्छक्त्यनुसारेण	तस्माच्छ्रुत्यनुसारेण
	16	आग्नेयमन्त्रप्रसक्ति	अनाग्नेयमन्त्रप्रसक्ति
249	2	इन्द्रस्य समरे	इन्द्रेन तस्थौ समरे
	16	अनालेचनेनैव देक्तार्थ	आलोचनेनैन्द्रयेतिदेवतार्थ
	24	अयुक्तं	अयुक्तमित्युपेक्ष्म्
	26	ऐन्द्रयङ्गत्वं	इन्द्राङ्गत्वं

Page.	Line.	For.	Read.
	86	श्रुत्याविरोधं	श्रुत्यविरोधं
	87	इतिशब्देन ऐन्द्रं	इति शब्देनेन्द्रं
	R 13	मन्त्रगतैन्द्रशब्दे	मन्त्रगनेन्द्रशब्दे
	14	सादृश्यादिधात्वर्थायोगाद्वा	सादृश्यदिन्दतिधात्वर्थयोगाद्वा
	22	गार्हपत्याभिधानार्थत्वमेव	गार्हपत्याङ्गत्वमेव
	26	प्रतीतेः त्यागः	प्रतीतेस्तत्त्यागः
250	11	करणत्वस्याप्यनुपपत्तेः	करणत्वस्याप्यनुपपत्तौ आत्मने-पदानुपपत्तेः
	19	विनियोगस्योहापवाद	विनियोगस्येहापवाद
	20	संगतिं च स्पष्टत्वात्	संगतिं अपवादेन मुख्यार्थ एव विनियोगस्य स्थिरीकरणात् पादसंगतिं च स्पष्टत्वात्
	25	स्यान्यथासिद्धस्य	स्यानन्यथासिद्धस्य
	29	त्रिरभ्यासवृत्त्यनुपपत्तेः	त्रिरभ्यासविध्यनुपपत्तेः
	R 6	तत्रमन्त्र	तस्य मन्त्र
	18	लिङ्गविशिष्टावघात	लिङा विशिष्टावघात
	20	सुतरां चेति शब्दार्थ	सुतरां एहीति शब्दार्थ
	26	होविष्कृत्स्थालीसंबन्धि	हविष्कृत्पत्नीसंबन्धि
251	18	प्रकाशरूप	प्रकाशनरूप
	R 9	अन्वारंभ	पत्न्याः अन्वारंभ
	10	सूत्रे	कल्पसूत्रे
	22	कृत्वसुच्	सुच्
	23	सहकृत्पाठे	सकृत्पाठे
152	30	पत्तरुत्थानस्य	पत्तेरुत्थानस्य
	R 11	विहरणादि साघ्याभावल्लोटः	विहरणादि साधय अथवा
	11	अङ्गीकृत्याग्नि.	अङ्गीकृत्य तवाग्नि
	19	कष्टवृत्त्यर्थ	यष्टृप्रीत्यर्थ

Page.	Line.	For.	Read.
	22	तालवादिपृष्ठस्थानेषु	तालवादिष्वष्टस्थानेषु
253	11	तत्त्यागार्थं	तत्पाठार्थं
	13	प्रसक्तस्य	प्रसक्तस्य तस्य
	14	आवश्यकम्	आवश्यकमित्याशयः
	24	मद्रं	भद्रं
	30	पादाध्यायसंगतीः	पादाध्यायानन्तरसंगतीः
	R 4	आज्यभागानूयाजान्तेषु	आज्यभागाधनूयाजान्तेषु
	12	तथापि	तथाप्युभयत्रापि
	21	उपात्तत्वादनुपात्त	उपात्तत्वात् यत् अनुपात्त
	29	प्रकरणे	प्रहरणे
254	8	गमकापेक्षणा	गमकाङ्क्षा
	15	बाहुल्यं न कृतवात्	बाहुल्यं कृतवान्
	25	क्रियाप्रकाशनेन	क्रियातत्संबन्धि प्रकाशनेन
	R 19	अनुष्ठानासंभवेन	अनुष्ठानसंभवेन
	25	तावदुद्देशेन	तावद्देवतोद्देशेन
	26	पूर्वप्रक्षेप	पूर्वकप्रक्षेप
	33	प्रकाशकत्वरूप	प्रकाशकमन्त्रत्वरूपस्याखण्डस्य
	36	प्रयोगात् प्रसिद्धि	प्रयोगात् तत्प्रसिद्धि
	26	सर्वस्य	सर्वस्यैव ममावास्यायामपि - पौर्ण मासीदेवतावाचिपदयुक्तस्य सर्वस्य
255 R	8	विरोध एवास्ति	विरोध एवात्रास्ति
	11	प्रयोजकत्वकल्पना	प्रयोजकत्वकल्पना
	13	पदसामानाधिकरण्येन	पदसाधारण्येन
	23	प्रक्रियमाण	प्रह्रियमाण
	28	इदामायुक्त	इदमाद्युक्त
256 R	1	तस्मिन्काले	यस्मिन् काले
	20	विधौ च समुदाये	बिन्दौ च समुदाये

Page.	Line.	For.	Read:
	27	योगस्याबहिरङ्गस्य	योगस्य बहिरङ्गस्य
257	15	प्रयोजनमिति	प्रयोग इति
	28	वीयुः-	वीयुः, ऐन्द्राग्नमेकादशकपालं निर्वयेत्भ्रातृव्यवान्
	R 11	तथेति	त इति
	14	लिङ्गस्य	न लिङ्गस्य
	14	अपेक्षान्यायेन	अपेक्षा येन
	21	मन्त्रेऽप्रकाशन	मन्त्रे प्रकाशन
	28	स्वर्गलोकादि	स्वर्गमेवादि
258	21	अपेक्षोत्पत्त्यापि	अपेक्षोत्पत्तावपि
	R 9	सांसारिक कर्तृभोक्तृ विजिघ्न संपिपासः	संसारि कर्तृभोक्तृ विजिघत्सोऽपिपासः
259	1	अङ्गत्वमेव	क्रत्वङ्गत्वमेव
	4	द्वारस्य	हितस्य
	8	सामर्थ्यमात्रेण	तत्रैव सामर्थ्यमात्रेण
	12	ब्रह्महननप्रत्यवाय	ब्रह्महनना दे: प्रत्यवाय
	R 19	पाठात् आभेय्य	पाठात् पूर्वं आभेय्य
260	R 4	प्राकृत	प्रकृत
261	26	यत	नय
262	9	सवनस्य	सवनस्य तृतीयसवनस्य
	9	जगच्छन्दसः	जगतीछन्दसः
	17	तृप्त्य अस्य	तृप्त्यास्यस्य
	22	शब्दानां	शब्दानां तथाऽनैन्द्राधिकरणवक्ष्य माणन्यायेन तत्तावकानां वसुम द्गणादि शब्दानांगायत्रछन्दः प्रभृति शब्दानां
	R 8	जनकस्य	जनकत्वस्य

Page.	Line.	For.	Read.
	11	कंबल	गलकम्बल
	19	लौकिकविनियोग	लैङ्गिकविनियोग
	30	गमनरूपं	गमनरूपं लिङ्गं
263	18	ख्येषमिति	अवख्येषमिति
	15	सिच्करण	सिब्विकरण
	24	द्वन्द्वद्वय	द्वन्द्वत्रय
	R 3	बाध एव	बोध एव
	15	सिद्धं	Delete सिद्धम्
264	R 5	आघुदातं चेतत्	चैतत्पठ्यते
	25	प्रदानानामित्यर्थः	एन्द्रादिभिन्नानामित्यर्थः
	28	इन्द्र	ऐन्द्र
265	6	विचारैः कर्तुं	विचारं कर्तुं
	R 6	मैत्रावरुण	अपितु मैत्रावरुण
	12	सहितपदोहेन	सहितवैकृतपदोहेन
	21	वर्णककल्प्य	वर्णकल्प्य
	26	भिन्नयागरूपस्य	भिन्नयागत्वरूपस्य
	30	देवतान्तर संबन्धि	देवतासंबन्धि
266	7	प्राकृतकार्यवच्चयन	प्राकृतकार्यापन्नतया उन्नयनान्तर
	34	सवनीय	समवनीय
	R 3	सशेषो हूयते	सशेष एव हूयते
	5	नभक्षणम्। नभक्षणम्। ततोऽन्तर्यामपात्रेण अग्रयणस्थाल्या-गृहीत्वा अनासादयित्वैव सशेष एव सवित्रे प्रदीयते। ततस्ते-नैव सशेषेण वैश्वदेवः पूतभृतो गृहीत्वा प्रदीयते भक्ष्यते च। अत एव सावित्रशेषस्यान्यत्र विनियोगाच्च भक्षणम्	
	16	भावात्	भावात प्राप्ते
	24	आश्वन	अश्वि
	30	देवासः	देवाः

Page.	Line.	For.	Read,
267	1	संभवति वा	संभवति हि
	10	कथपनं च	कथनं च
	18	तत्पात्रामदानेऽपि	तथाऽऽज्ञाप्रदानेऽपि
	R 15	इत्यर्थः	इत्यर्थः प्रयोजनं पूर्ववदेव स्पष्टत्वान्नोक्तम्
	29	पाल्नीवाः	पत्नीवाः
	30	पाल्नीवत्सजूः	पत्नीवन् सजूः
268	1	सजूशब्देन	सजूशब्देन पाने
	11	पत्नीषतः	पत्नीवतः त्रिंशतः
	14	मन्त्रैः	मन्त्रैः अग्नेः
269	9	देवतात्वादग्र्याद्यर्थानां	देवतात्वानामग्र्याद्यर्थानां
	R 12	सिद्धान्तितत्वात्	सिद्धान्तयितव्यत्वात्
	26	अनुवषट्कारे देवतां	अनुवषट्कारदेवतां
	27	तया चोत्तयादिवत्	तदा चोत्तरार्धादिवत्
270	28	उपलक्षयेत्	उपलक्ष्यते
	R 9	स्वतोऽभ्यासानु	स्वतोऽतिदेशानु
	35	मन्त्रग्रहणयोः	मानग्रहणयोः
271	16	अनुष्ठानात्	अननुष्ठानात्
	22	वसुमच्छब्देन	वसुशब्देन
	25	तत्तच्छेषस्यैव	तत्तच्छेषसोम
	R 1	एन्द्र	इन्द्र
	20	भक्षणयोम्यस्य	भक्ष्यमाणस्य
	26	तथा च	तदा च
272	4	न तत्र नानात्व	न तन्नानात्व
	16	सदोन्तरसहित	छन्दोन्तरसहित
	20	एकदेशविषयता	एकदेशस्य विषयता
	R 18	उपतिष्ठति	उत्तिष्ठति

Page.	Line.	For.	Read,
273	19	गायत्रछन्दस्कस्य	गायत्रशब्दस्य
	22	नित्यत्वेन	नित्यसापेक्षत्वेन
	R 9	तत्पक्षमङ्गीकृत्य	तत्पुरुषमङ्गीकृत्य
	9	यद्वदेत्	यदि वदेत्
		सोमपरत्वमपि	सोमपरत्वमपि संभवति
274	18	प्रथमतः	प्रथमतः वनाय
	R 31	लक्षणायाः	लक्षणया
	,,	सोमसवनसंबन्धि	सोमसंबन्धिसवन
275	9	निराकरणायोत्तरसूत्र	निराकरणपरोत्तरसूत्र

॥ अथ तृतीयः पादः ॥

276	R 1	प्रयाजशेषऋग्वृत्ति	प्रयाजशेषवृत्ति
	26	वाक्यान्तराधिकरण	वाक्याधिकरण
	27	पादाधिकरण	पादाद्याधिकरण
277	,,	आदिपदेन	यथा आदिपदेन
	5	अक्षरत्स्वर्गः	अक्षरत् स स्वर्गः
	6	यद्वृत्तः	यदुक्तः
	20	यजुर्वेदोत्पन्नानामप्यृचां	यजुर्वेदोत्पन्नानामध्वर्युणा पठ्यमानानामप्यृचां
	26	तृतीय	द्वितीय
	29	शानचि	कानचि
277	R 1	ऋगाक्षेकत्वोद्देश्य	ऋगादेरुद्देश्य
	35	विधेयत्वेन	विधेयत्वाक्षेपकत्वेन
278	10	धारणापत्तेः स्ववाक्यार्थ	धारणात् स्वशक्यार्थ
	14	विध्यन्तर्भावात्	विध्यन्तर्भावाभावात्
		विध्यादौ	नित्यादौ
279	4	यत्क्रियते	वेदेन यत्क्रियते

Page.	Line.	For.	Read.
	24	उत्पत्तिविधि	उत्पत्तिविनियोगविधि
	R 1	आधानस्य	आधानविधानस्य
	19	विहितत्वेन च	विहितत्वेन निरवकाशत्वेन च
280	1	अस्येत्यस्य	अस्य
	18	हौत्र	शस्त्र
	R 6	परं	तत्परं
	6	मध्यमोत्तमया	मध्यमया उत्तमया
	14	प्यवभृथेन	स्वभृथेन
281	1	तदङ्गेषु	न तदङ्गेषु
	17	अशब्दममनः प्रयोगः	अशब्दः मनः प्रयोगः
	19	तदविघायैव विरोधि	तदविघायैवाविरोधि
	20	सत्युभयत्रापि	सत्यप्युभयत्रापि
283	2	कारकत्वरूपाङ्गताबोधकत्वस्य-प्रकरणनिष्ठत्वात्	Delete this
	3	करणनिष्ठ	स्वकरणनिष्ठ
	4	प्रकरणमित्यर्थः	प्रकरणं कारकत्वरूपाङ्गताबोधकमित्यर्थः
	5	दृष्टविधया एककरण	दृष्टविधयैव करण
	13	कल्पनवद्विनियोजकता	कल्पनेन विनियोजक्ता
	R 3	अपूर्वस्यान्वयित्वं	अपूर्वस्य जन्यत्वं
284	R 10	पठितस्य	पठितस्य मन्त्रस्य
	15	कुंभीपात्रादि	कुंभीपवित्रादि
	16	शुन्धनीयमात्र	शुन्धनीयपात्र
	23	आकाङ्क्षायोग्यान्	आकाङ्क्षान् योग्यान्
	32	पाठस्यैव	प्राठमेव
	33	विवक्षितत्वात्सन्निधि	विवक्षित्वा सन्निधि
285	1	यज्ञं समसृजत	यज्ञमसृजन

Page.	Line.	For.	Read.
	16	अन्वितेनैव	तेनैव Delete अन्वि
	18	प्रधानाङ्गतत्तन्मन्त्र	प्रधानाङ्गता तत्तन्मन्त्र
	29	तथापि	तस्यापि
	30	मात्रघटित	मात्रपठित
	33	प्रधानतासारक	प्रधानगतसारक
R	16	संगतिं	add समाख्यायाश्च क्रमकल्पकत्वात् तदुपजीव्यप्रमाणत्वाभिधानात् हेतुहेतुमद्भावरूपामनन्तर संगतिं
286	5	समाख्याया अपि	समाख्यात्वस्यापि
	17	संबन्धावाच्यत्वेन	सबन्धस्यावाच्यत्वेन
	33	यज्ञं तपतु	यज्ञं नयतु
R	14	कल्पनेत्यर्थः	कल्पना नेत्यर्थः
	18	तत्तच्छब्दानां	यत्तच्छब्दानां
287	19	निरूपणोज्जीव	निरूपणोपजीव
	28	महिष्यादि	महिषादि
R	9	कल्पनात्	कल्पना
	29	विनियोजकत्वप	विनियोजके प
288	5	वारयितुमशक्यत्वात्	बोधयितुं शक्यत्वान्
	9	तादर्थ्यादिहैव	दार्व्यायेहै
	13	स्यात् अङ्गत्वस्य तदुद्देशप्रवृत्त कृतिकारकत्वात्	तदुद्देशप्रवृत्त कृतिकारकत्वरूपाङ्गतावीषस्तु तृतीयात एवेति तदर्थस्य कृतिकारकत्वादेः
	17	इवेन्द्रं	इन्द्रं
	18	प्रत्येवलिङ्गादेव	प्रत्येवैन्द्याः शेषतायाश्च लिङ्गादेव
	29	प्राप्तेः	प्राप्ते
	30	एव तत्ता	एतत्ता

ANDAL and MEERA

By

Dr. S. Shankar Raju Naidu M. A., Ph. D.,

SAHITYA RATNA, HONOURS IN HINDI

Head of the Department of Hindi,

University of Madras.

आंडाळ और मीरा

[2]

'साहित्यरत्न'
डा० सु. शंकर राजू नायुडू एम्० ए०, पी-एच० डी०;
'प्रभाकर'
अध्यक्ष, हिन्दी विभाग,
मद्रास विश्वविद्यालय।

—:*:—

भगवान से भक्त साधारणतः अपनी दुर्बलताओं को दूर करने के हेतु, बंधनों से मुक्ति पाने के हेतु व निद्रा से जागरण के हेतु प्रार्थना करता है परन्तु आंडाळ एक अपूर्व स्तर पर विचरण करती है। वह स्वयं निद्रामग्न भगवान कृष्ण को जगाने का प्रयास करती है और अपने प्रयास में सफल भी होती है।[1] अनन्तर अपने अनुष्ठानादि के लिये आवश्यक उपकरणों को भी कृष्ण से ही प्राप्त करती है।[2] अंत में 'स्थायी सामीप्य' की याचना करके[3] फलश्रुतिके साथ अपने उद्गारों को 'तिरुप्पावै' में अभिव्यक्त करती है।

मार्गशीर्ष व्रत का अनुष्ठान यथानुकूल आंडाळ करती है। अब वह बालिका की अवस्था को लांघ कर आयु प्राप्त करती है। नैसर्गिक गुणों का विकास होता है। स्वाभाविक अभिलाषायें आंडाळ के मन में भी अंकुरित होती हैं। लताओं को सुदृढ़ वृक्षों पर सानन्द लिपटी हुई देख कर आंडाळ भी अपने लिये

---

1. तिरुप्पावै—छन्द २३
2. तिरुप्पावै— ,, २७
3. तिरुप्पावै— ,, २९

उसी आराध्यदेव को आधार रूप में प्राप्त कर, अपने पोष्य-पिता पेरियाऴ्वार को भी चिन्ता-मुक्त करना चाहती है परन्त सभी प्रयत्नों का फल निकट भविष्य में हाथ लगता न देख चिन्तामग्न हो उठती है। उसका विश्वास क्रमशः विरह में परिवर्त्तित होने लगता है। उसका अविचल मन भी विचलित होने लगता है। लक्ष्य में अन्तर न आने पर भी लक्ष्य-प्राप्ति के साधन में अन्तर व्यंजित होने लगता है। अभिलाषा-पूर्त्ति के हेतु अन्य अधिकारी व्यक्ति का अन्वेषण करती है। उसे सूझता है कि इस विषम परिस्थिति में एक कामदेव ही सहायक सिद्ध हो सकता है। अतः कामदेव तथा उसके अनुज सामदेव के भी चरणों पर पड़ कर प्रार्थना करती है कि मुझे अपने प्रेमी कृष्ण से किसी प्रकार संयोग कराकर मेरी काम-वेदना का नाश करो।[1] कामदेव को अपने निश्चय का भी बोध कराती हुई कहती है कि स्वर्ग के देवताओं के हेतु समर्पित यज्ञ-घृत का घ्राण भी किसी वन्य पशु के लिये अनुचित है, पर मेरी स्थिति यह है, और है वह अचल, कि मानव का यदि नाम भी मेरे लिये लिया गया तो मेरी मृत्यु उसी क्षण हो जायगी।[2] मेरे शरीर में उठे हुए उभय विशाल कोमल स्तन उसी कन्हैया के निमित्त, केवल उसी कन्हैया के निमित्त, चिरकाल से संकल्पित हैं[3] जो श्रीरंगनाथ के रूप में कावेरी के तट पर श्रीरंगम में तथा तिरुप्पदि-तिरुमलै में सप्तपर्वतेश्वर श्री वेंकटेश्वर[4] के रूप में स्थित हैं।

आंडाळ को काम-साम-आश्रय में जाते देख कर कृष्ण भी तनिक आश्चर्यचकित हो जाते हैं और कामदेव व्रत के उपलक्ष्य में की हुई सजावट का भंग करते हैं। इसका भान,

---

1. नाच्चियार तिरुमोऴि—(१-१)
2. वही—(१-५)
3. वही—(१-४)
4. वही—(१-३)

आंडाळ को हो जाता है और कृष्ण को सम्बोधित करके कहती है कि जितना भी तुम चाहो हमें कष्ट दो, पर हमारा अचल मन तुम से विचलित नहीं हो सकता।[1] वस्तु-स्थिति का परिचय स्पष्टतः कराने के पश्चात् आंडाळ तनिक व्यंग पर भी उतर आती है, और कृष्ण से अपने मान-अपमान का विचार करने की सलाह देती है यह कह कर कि देखो, समीप उपस्थित व्यक्ति तुम्हारे निष्ठुर व्यवहार को देख कर कहीं तुम्हें 'निर्दय' की उपाधि न दे दें।[2] परन्तु कृष्ण इस पर भी द्रवीभूत होते हुए नहीं दिखते। ऊपर से गोपिका के रूप में स्नानार्थ सूर्योदय के पूर्व सरोवर में गई हुई आंडाळ के वस्त्रों का अपहरण कर लेते हैं जिससे खिन्न होकर वह कहती है कि भविष्य में यहाँ सखी के साथ भी स्नान करने न आया करूंगी और तेरी उपासना को भी छोड़ बैठूंगी; इसी समय हमारे वस्त्रों को दे दो।[3] अन्यथा हमारे भाइयों को तुम्हारे इस व्यवहार का पता चला तो अपने शूलों से तुम्हें यहाँ से बुरी तरह भगा देंगे और उसका परिणाम तुम्हीं समझ लो कि क्या होगा। अतः तुम्हारे लिये भलाई इसी में है कि हमारे वस्त्रों को अभी लौटा दो।[4] यह सब हम संक्षिप्त सदुपदेश के रूप में इसी लिये कह रही हैं कि यहाँ अन्य स्त्रियाँ भी आई हुई हैं और तुम्हारे व्यवहारों के खुल जाने की बहुत सम्भावना है। अतः अपना भला चाहते हो तो वस्त्रों को तुरन्त लौटा दो।[5]

वस्त्रापहरण की यह लीला किसी प्रकार समाप्त होती है। पुनः कृष्ण-संयोग में अपनी सफलता अथवा विफलता को जानने

---

1. वही—(२-५)
2. वही—(२-९)
3. वही—(३-१)
4. वही—(३-५)
5. वही—(३-८)

के लिये स्वयं एक परीक्षा की सृष्टि करती है आंडाल। एक बड़ी गोल धारा खींचकर उसमें अनेक छोटी छोटी गोल धारायें खींचती है यह मान कर कि यदि उनकी कुल मिला कर संख्या इकाई में रही तो विफलता और दो के जोड़ों में पूरी उतर आई तो सफलता होगी।[1] परीक्षा शुरू करती है और साथ साथ रेखाओं से इस बात की प्रार्थना भी कि तिरुवेंकट पर्वत पर उपस्थित व वामनावतार लेकर महाबलि का संहार करनेवाले नाथ का मेरे करों को पकड़ कर आलिंगन करने में मेरी सहायता करे।[2] गोप, द्वारिकाधीश व आग्रहपूर्ण प्रेम से युक्त हृदय में स्थान रखनेवाले कन्हैया से मेरे संयोग की सूचना दो के जोड़े की संख्या से दो।[3] परन्तु इस में आंडाळ को संतोषजनक उत्तर प्राप्त नहीं होता।

अब आंडाळ किंकर्त्तव्यविमूढ़ सी हो जाती है। उसे कुछ नहीं सूझता। संयोगवश निकट एक कोयल को देखती है। अन्य कोई मार्ग न देख कर अन्त में उसी से अपनी व्यथा-भरी कथा सुनाने लगती है और कहती है कि उस माधव को प्रेम करने के फलस्वरूप मेरी चूड़ियाँ भी हाथ से सरक गई हैं। क्या इसमें किसी प्रकार का न्याय है? कृष्ण के अन्याय के फलस्वरूप ही मेरी यह दुर्गति हो रही है। कृपया मुझ पर तरस खाओ और एक दिवस उसी का नामोच्चारण इस प्रकार करो कि वह शीघ्र ही मेरे पास आ जाय।[4] हे कोकिल! मेरी बातों को ज़रा ध्यान से सुन। इस वाटिका में निवास करने की तेरी इच्छा है, इसलिये या तो शंख-चक्र-धारी मेरे प्रियतम को मेरे पास ला दे या मेरे हाथ के खोये हुए स्वर्णिम कड़ों को

---

1. यह पद्धति माणिक्कवासहर कृत तिरुक्कोवैयार में भी प्राप्त होती है।
2. वही—(४-२)
3. वही—(४-८)
4. वही—(५-१)

ढूंढ़ ला। दो में से एक कार्य तुझे करना ही होगा।[1] और अनेक प्रकार उस कोयल से अपनी करुण कहानी कहने के पश्चात् अन्त में अपने जीवन की विषम परिस्थिति को भी व्यक्त करती है। परन्तु इसकी प्रार्थना स्वीकृत नहीं होती। कोयल को अनेक प्रकार से भयभीत करने पर भी वह आंडाळ की इच्छा-पूर्त्ति में सहायिका सिद्ध नहीं हो पाती।

आंडाळ की मानसिक वेदना बढ़ जाती है, यहाँ तक कि प्राण संकट में पड़ जाते हैं। कृष्ण के हृदय में भी करुणा उमड़ पड़ती है। जागृत जीवन में नहीं तो तत्काल स्वप्न में ही सही, इच्छा-पूर्त्ति के दृश्य आंडाळ देखती है और उस आनन्ददायक स्वप्न को प्राणों के समान प्रिय अपनी सखी से अति आतुरता के साथ अभिव्यक्त करती है। कहती है कि हे सहेली, मैं ने देखा कि सर्वगुणसम्पन्न भगवान नारायण सहस्र हस्तियों से घिरे, सुमधुर संगीत के साथ मुझ से विवाह करने आये और उनका स्वागत स्वर्णिम पूर्ण-कुम्भ के साथ किया गया। सम्पूर्ण नगर शुभ कार्य के लिये आवश्यक विविध अलंकरणों से सुशोभित था।[2] विवाह के दिवस का निश्चय हो चुका था। एक युवक ने जिसका नाम नरसिंह, माधव व गोविन्द है, मेरे साथ पाणिग्रहण करने के लिये यथानुकूल अलंकृत विवाहमंडप में प्रवेश किया।[3] सभी देवी-देवतागण वहाँ उपस्थित थे और मेरे छोटे-बड़े सभी बंधुजन भी। विवाह के पूर्व जिन जिन साम्प्रदायिक कर्मों की आवश्यकता होती है, सब सुसम्पन्न हुए। कन्हैया के साथ मेरे हाथ में भी कंकण डाले गये। मंगल वाद्य बजाये गये; शंख आदि से सुस्वर घोषित किये गये। मुक्तमालाओं से सुशोभित विवाह मंडप में उसी मधुसूदन ने मेरा पाणिग्रहण किया।[4] मंत्र पढ़े गये। मदमस्त

---

1. वही—(५-९)
2. वही—(६-१)
3. वही—(६-२)
4. वही—(६-३)

गज सदृश गुणवाले उस कृष्ण ने मेरे करों को अपने करों में लिया और हम दोनों ने साक्षीभूत दिव्य अग्नि का चक्कर लगाया ।[1] तदनन्तर जन्म-जन्मों के आधार सकल-गुण-सम्पन्न उसी नारायण ने अपने पवित्र कर से मेरे पांव को पकड़ कर सिल पर रक्खा ।[2] अंत में सिंह जैसे अवतरित उस अच्युत के करों पर मेरे करों को अग्नि के सम्मुख मेरे अग्रजों ने रक्खा, और विवाहोत्सव की सुमधुर समाप्ति की सूचना के रूप में हम दोनों पर पवित्र अक्षत डाले गये ।[3] इस प्रकार मेरा विवाह कृष्ण के साथ सुसम्पन्न हुआ । अब गुलाल व चन्दन आदि सुगंधित द्रव्य हमारे शरीर पर लगाये गये । एक मदमत्त गज पर चढ़ाकर हम दोनों को सभी अलंकरणों के साथ नगर के विशाल पथों में घुमा कर शुभ-स्वीकरणार्थ हल्दी से रँगे पवित्र जल में हम को स्नान कराया गया ।[4] परन्तु रह गया सब स्वप्न मात्र ही ।

आंडाळ अपने इस बीते स्वप्न को सोच सोच कर चिन्ता-ग्रस्त होती है कि वैसा निरन्तर सुख प्राप्त होगा भी कि नहीं । उसे अब उस वस्तु का ध्यान हो आता है जिसे कृष्ण के अधर-रस-पान का सौभाग्य निरन्तर प्राप्त है । वह है उसका शंख । अतः उस पंचजन्य शंख को ही सम्बोधित करके कहती है कि तुम वस्तुतः परम भाग्यशाली हो । मैं जिसकी इच्छा से सतत संतप्त रहती हूँ, वह तुम्हें बिना किसी प्रयास के प्राप्त है । कृपया मुझे यह बताओ कि मेरे उस कृष्ण के विद्रुम सदृश अधरों में कर्पूर का सा गंध है या कमल की जैसी सुगंधि ? उसका स्वाद कैसा है ? मीठा ?[5] तुम कृष्ण के कर में पूर्ण चन्द्र के समान शोभा

---

1. वही—(६-७)
2. वही—(६-८)
3. वही—(६-९)
4. वही—(६-१०)
5. वही—(७-१)

से युक्त सदा रह कर उसके कान में न मालूम कौन सी रहस्य-मय बात कहते रहते हो? देवेन्द्र भी तुम्हारे सम्मुख निम्न ही ठहरता है।[1] तुम्हारा भाग्य ही भाग्य है। क्या कहें तुम्हारे भाग्य को! ऊपर से सत्य यह है कि तुम्हारा जन्म खारे समुद्र से हुआ। उसमें से ही उत्पन्न अन्य किसी भी पदार्थ को ऐसा सौभाग्य प्राप्त नहीं है![2] कोसों दूर चल कर पवित्र गंगा, कावेरी आदि नदियों में तीर्थ स्नान करने की कोई आवश्यकता तुम्हें नहीं है। तुम्हें तो नारायण के कर में सदा सवार होकर उसके मुख के दिव्यतम तीर्थ का भाग्य स्वयं प्राप्त है।[3] तुम्हारा भोजन है सर्वेश्वर के श्रीमुख से निस्सृत अमृत! तुम्हारा शयन है जलधि-वर्ण-भगवान विष्णु का कर! अतः सम्पूर्ण स्त्री जाति तुम से क्रुद्ध है कि उनके अधिकार को तुमने छीन रक्खा है। समग्र नारी लोक पर तुम्हारा यह अन्याय है। तुम्हारे लिये यह सर्वथा अनुचित है।[4] हे वैभवशाली पंचजन्य! षोडश सहस्र देवियां जिस अमृतमय अधर-रस-पान के लिये लालायित हैं उसे एकमात्र तुमने हस्तगत कर रक्खा है। वे क्यों न तुम पर क्रुद्ध हों।[5]

इतना सुन कर भी पंचजन्य अपने स्थान को नहीं छोड़ता। आंडाळ के लिये परिस्थिति असहनशील हो उठती है। ऊपर से वर्षा ऋतु का भी प्रारंभ हो चुकता है। उसे प्रियतम के एक वचन का स्मरण हो आता है कि वर्षा काल में पुनः सम्मिलन होगा। अतः आशा का संचार उसके मन में होता है। देखती रहती है कि मेघों के साथ मधुसूदन का भी आगमन होगा। परन्तु अंत निराशा में ही होता है। तब भी कार्य-सिद्ध

---

1. वही—(७-४)
2. वही—(७-५)
3. वही—(७-६)
4. वही—(७-८)
5. वही—(७-९)

के लिये किसी और मार्ग का विचार करती है। सहसा मेघों को देखकर निश्चय करती है कि इन्हीं को संदेशवाहक बनाकर अपनी भावनाओं और प्रार्थनाओं को नील-मेघ-वर्ण के श्री कृष्ण तक पहुँचाया जाय। कदाचित् वर्ण-साम्य एवं कतिपय गुण-साम्य के कारण कृष्ण के मन में तनिक कृपा उत्पन्न हो जाय। उन मेघों से आंडाळ अति दैन्य भाव के साथ अपनी काम-व्यथा को सुना कर अपनी इच्छा को कृष्ण तक पहुँचाने की बिनती करती है।[1] आंडाळ को कृष्णालिंगन के अभाव में प्राण विसर्जन का भी भय हो आता है। अतः मेघों के द्वारा यह संदेश भेजती है कि मुझ जैसी एक लता कहीं झुलस गई तो मेरे प्रियतम शेषशायी जिसे लोग शरणागत रक्षक मानते आये हैं, का मान लुट जायगा और उस पर कन्या-वध का पाप चढ़ जायगा।[2] अतः उससे जाकर कहना कि अपने सम्मान को बनाये रखने के लिये शीघ्र आकर मुझे वह अपना ले और संयोग से शांति प्रदान करे। यहाँ भी असफलता ही आंडाळ के पल्ले पड़ती है। मेघ अपने स्वाभाविक कार्य को करने के पश्चात् अदृश्य हो जाते हैं। आंडाळ के संदेशवाहक वे सिद्ध नहीं हो पाते।

अच्छी वर्षा होती है। अच्छे अच्छे पुष्प खिलते हैं। आंडाळ की विरह व्यथा इन्हें देख कर और बढ़ जाती है। उपवन में उपस्थित कोयल, मयूर, पुष्प व फल आदि को दोष देने लगती है कि क्या तुम लोगों को कृष्ण के वर्ण, मृदुलता व गंध आदि गुण इसीलिये प्राप्त हुए कि मुझ दुखिया को और अधिक दुख दे सको?[3] मेरे प्रियतम के सौन्दर्य व विभिन्न गुणों को प्राप्त हे भौंरे, हे सुन्दर जल-स्रोत, हे जलज, तुम लोग मेरे लिये यम दूतों के

---

1. वही—(८-४)
2. वही—(८-९)
3. वही—(९-४)

सदृश प्रतीत हो रहे हो । यदि वैसे नहीं हो और मुझ पर तनिक भी तरस खा रहे हो तो एक ऐसा साधन बताओ जो मेरी इस समय सहायता कर सके ।[1] न मालूम उसके पंचजन्य की ध्वनि को तथा धनुष की टंकार को कब सुन पाऊँगी ।[2] वह अनुभव करती है कि जिन वस्तुओं ने एक समय मुझे आनन्द प्रदान किया था, वे ही अब बैरिनें हो गई हैं। जब प्रियतम ही अपने वचनों को निभाने में असफल रह गये तो औरों की क्या कहें? अपने भविष्य के प्रति आंडाळ को अविश्वास होने लगता है ।

फिर भी अपने रोष को कृष्ण वर्ण के पुष्पों पर व्यक्त करती हुई उनसे ही पूछती हैं कि जिस कृष्ण ने तुम को मुझ से युद्ध करने के लिये प्रेषित किया वह इस समय कहाँ छिपा बैठा है? तुम्हारे कारण ही मैं अति निर्बल हो गई हूँ। हाय! अब किससे मैं सान्त्वना प्राप्त करूँ?[3] इसी प्रकार वह विभिन्न पुष्प, लता, कोयल, मयूर, मेघ[4] आदि से अपने मन की कहती है। इन से कुछ बनता न देख कर अन्त में विष्णु के शेष-शयन को अपने में प्राप्त उस विशाल एवं अथाह समुद्र को ही सम्बोधित करके प्रार्थना करती है कि तुम्हारे मंथन से प्राप्त सुधा की जिसने चोरी की, वही मेरे शरीर में प्रवेश करके प्राणों को झकझोर रहा है। तुम मुझ पर दया करके, तुम्हारे भीतर ही शेष-शयन पर सानन्द उपस्थित मेरे प्रियतम को मेरी दयनीय स्थिति का परिचय कराओ ।[5] इससे भी कुछ काम बनता न देख कर आंडाळ अपनी प्राण-सखी का ही पुनः विचार करती है और उससे कहती

---

1. वही—(९-५)
2. वही—(९-९)
3. वही—(१०-१)
4. वही—(१०-२, ३, ४, ५, ६, ७, ८)
5. वही—(१०-९)

है कि हे सखी ! मैं सब प्रकार हताश हो चुकी हूँ प्रियतम कृष्ण को प्राप्त करने में। वह बड़ा ऐश्वर्यवान है और हम हैं अति तुच्छ मानव ! किया क्या जाय ? मुझे तो अब ऐसा लगता है कि यदि श्रीवल्लिपुत्तूर के ही श्रेष्ठ सिद्ध पुरुष मेरे पिता स्वयं अपने आराध्यदेव को सभी सम्मानों के साथ निमंत्रण दें तो कदाचित् हमें उनके दर्शन प्राप्त हों।[1]

आंडाळ की स्थिति बहुत दयनीय हो गई है। इधर उधर स्त्रियों को इसका पता चलता है और सब भाग कर आंडाळ के पास आकर उसे सांत्वना देने लगती हैं। अब आंडाळ अपने दुख भरे हृदय को ही उनके सामने निकाल कर रख देती है। साथ साथ उलाहने के रूप में यह भी कहती है कि यदि उस सर्वशक्तिमान को मुझे इस प्रकार निर्बल करके मेरी चूड़ियों को गिराने से किसी प्रकार का लाभ होता हो तो मैं इस कष्ट को भी सुख मान लूंगी, परन्तु इन चूड़ियों से उनका क्या प्रयोजन सिद्ध हो सकता है, यह बात मेरी समझ में नहीं आती।[2] वे कदाचित् अपने भूतकालीन चरित्रों को सर्वथा भूल गये हैं जिसके कारण उन्हें मेरी कठिनाई का भान नहीं हो रहा है। सीता को खो कर विक्षिप्त अवस्था में वन वन फिर कर समुद्र में सेतु बांधने का सम्पूर्ण वृत्तान्त उनकी विस्मृति के गर्भ में जा चुका है। अब तो वे अपने माहात्म्य के विचार में मस्त पड़े हुए हैं।[3] मुझ अबला का ध्यान उन्हें क्योंकर आवे। वे श्रीरंगनाथ जिन्होंने वराहावतार के मलयुक्त हेय स्वरूप को एक समय ग्रहण कर शरणागत रक्षण का वचन दिया था, अपने कथन को एकदम भूल गये हैं, परन्तु मुझ से वह, चाहूँ भी तो, नहीं भूला जाता।[4]

---

1. वही—(१०-१०)
2. वही—(११-३)
3. वही—(११-७)
4. वही—(११-८)

अब आंडाळ से रहा नहीं जाता। चाहती है कि स्वयं पैदल चल कर प्रियतम तक पहुँच जाऊँ, परन्तु शरीर में शक्ति के अभाव का अनुभव करती है, और ऊपर से निकट उपस्थित देवियों के उपदेश से तंग आकर उनसे कहती है कि आप लोगों के वचन मेरे लिये वैसे ही हैं जैसे किसी बहरे अथवा गूंगे के लिये होंगे। यदि तनिक भी मेरा भला चाहती हैं तो मुझे ले जाकर उस मथुरा के पास डाल दो जहाँ वह कन्हैया निवास करता है जो अपनी माँ को छोड़ दूसरी के घर में बड़ा हुआ।[1] भलाई इसी में है कि मुझे शीघ्रातिशीघ्र उसके पास पहुँचा दो, क्योंकि नगर के सभी लोगों को मेरी परिस्थिति का परिचय प्राप्त हो चुका है। यदि आप लोग मेरी सहायता करना ही चाहती हैं तो, दिन के समय नहीं तो मध्य निशा में उस चंचल नन्द गोपाल के महल के द्वार पर मुझे पहुँचा दें।[2] लज्जा को भी त्याग कर आंडाळ स्त्रियों से कहती है कि मेरे ये स्तन उस गोविन्द को छोड़ और किसी की इच्छा नहीं करेंगे, और आप चाहें तो उन्हें ध्यान से देखें। अतः वह प्रार्थना करती है कि मुझे तुरंत यमुना तट पर डाल दो।[3] फिर अपनी अवस्था का विश्लेषण करती हुई उनसे कहती है कि मेरी इस व्यथा के मर्म को ज्ञानी लोग भी नहीं समझ सकते। उसके लिये एकमात्र औषधि यही है कि आप लोग मुझे ले जाकर वहाँ डाल दें जहाँ कालिय मर्दन हुआ था और वह कृष्ण आकर मेरे शरीर पर हाथ फेरे। इसी से मेरी असह्य व्यथा दूर हो सकती है। यही सुलभ उपाय है।[4] कुछ स्त्रियां जब इन बातों को समझ नहीं सकीं तो उसके मन को कृष्ण से यह कह कर हटाने का प्रयत्न करती हैं कि कृष्ण केवल

---

1. वही—(१२-१)
2. वही—(१२-३)
3. वही—(१२-४)
4. वही—(१२-५)

गाय चराने वाला है, उसने तुच्छ गोपों के यहाँ जन्म ग्रहण किया और माखन चोरी में पकड़ा जाकर ऊखल से बांधा गया। आंडाळ यह सुन कर अति क्रुद्ध हो उठती है और उनको भला-बुरा कह कर यह याचना करती है कि गायों के रक्षणार्थ कृष्ण ने जिस गोवर्धन पर्वत को उठाया था उसी के पास मुझे ले जाकर डाल दो।[1] वहाँ नहीं तो दूर द्वारिका ही पहुँचा दो या कृष्ण के संबंध को प्राप्त किसी स्थान पर मुझे फेंक दो। मैं यहाँ जीवित नहीं रह सकती।

आंडाळ की इच्छा को अन्य स्त्रियां भी भला कैसे पूर्ण कर सकती हैं? उनके लिये भी यह कार्य असम्भव ही है। उनके उपदेश भी व्यर्थ ही नहीं अपितु हानिकारक सिद्ध होते हैं। उनके वचन घाव पर मिर्च लगाने के समान आंडाळ को और अधिक पीड़ा ही पहुँचाते हैं। अंत में सोच विचार कर आंडाळ एक दूसरा मार्ग निकालती है, और स्त्रियों से कहती है कि यदि मुझे कृष्ण के पास नहीं ले जा सकतीं तो कृष्ण की ही कोई वस्तु मुझे ला दें; उसके पीताम्बर को ला कर मुझ पर डालें, और कदाचित् उससे मेरी व्यथा कुछ कम पड़ जाय।[2] अन्यथा उसकी तुलसी की माला से मेरे केशों को अलंकृत करें, या उससे भूषित वनमाला से मेरे वक्षस्थल को सुशोभित करें। कुछ भी बनता न देख वह अधीर होती है, परन्तु स्त्रियां उसे धैर्य बँधाती हुई कहती हैं कि हमारे रहते तुझे अधीर होने की कोई आवश्यकता नहीं है। तब आंडाळ पुनः कहती है कि यदि किसी प्रकार कृष्ण के मुख से निस्सृत अमृत-मय उस अधर-रस को ध्यान से लाकर तरल रूप में ही मुझे चखाओ तो मेरी यह दयनीय स्थिति कुछ सध सकती है।[3] वस्तुतः वह प्रत्यक्ष रूप से नहीं तो अप्रत्यक्ष रूप से मेरा

---

1. वही—(१२-८)
2. वही—(१३-१)
3. वही—(१३-४)

आलिंगन सदा कर रहा है। मेरा यह अनुभव जाग्रत नहीं तो स्वप्नवत् अवश्य है। इससे मेरी व्यथा अधिकाधिक बढ़ती ही जा रही है। उसके लिये औषधि यही है कि उस मुरली-मोहन के मुरली वादन के समय बांसुरी के द्वारों से निकलने वाले नीर-कणों को लाकर उसी रूप में मेरे मुख पर मला जाय, तो सम्भवतः मेरे प्राण बचे रहें मेरे शरीर में।[1] यदि यह कठिन हो तो कहीं से उसकी पग-धूलि लाकर मेरे शरीर पर मल कर मेरे प्राणों की रक्षा करें।[2] मेरे दुर्भाग्य से उसकी माता यशोदा ने उसे अति चंचल तथा निंबोली की तरह तिक्त बना कर बड़ा किया है। मेरे इन निर्दोष स्तनों को उसके विशाल स्कन्धों के साथ मिला कर इस प्रकार दृढ़ता से बांध डालो कि बंधन खोलने से भी न खुले, और मुझ से पृथक रहने के कारण उत्पन्न कृष्ण पर लगे सम्पूर्ण दोषों का निराकरण हो जाय।[3] उसको इसका भी अब विचार नहीं रहा कि मैं जीवित भी हूं कि मर गई हूँ। उसने मेरे सर्वस्व का अपहरण कर लिया है। यदि मैं उसे कहीं ज़रा देख भी पाऊँ तो अपने निष्प्रयोजन इन स्तनों को जड़ से उखाड़ कर, आमूल उच्छेदन कर, उसके वक्षस्थल पर दे मारूं, और अपने दीर्घकालीन असह्य दुख से सदा के लिये मुक्ति प्राप्त करूं।[4] यदि मेरे स्तनों की पीड़ा इस जन्म में दूर नहीं हो सकती तो आगामी जन्मों के सुख के लिये जप - तप करने की मैं कोई आवश्यकता नहीं मानती। यदि वह कृष्ण अपने वक्षस्थल के साथ मिला कर मेरा आलिंगन कर ले, तब तो ठीक है, अन्यथा यही उत्तम होगा कि एक दिन मेरे मुख को देख कर सत्य सत्य वह यह कह दे कि 'तू मुझे नहीं चाहिये, जा'।[5] मेरा अस्थिर मन स्थिरता तो

---

1. वही—(१३-५)
2. वही—(१३-६)
3. वही—(१३-७)
4. वही—(१३-८)
5. वही—(१३-९)

प्राप्त करेगा। मैं खूब जानती हूँ कि तदनन्तर मुझे क्या करना है, अर्थात् आत्महत्या।

कृष्ण से अब रहा नहीं जाता और उसका हृदय करुणा से द्रवित हो ही उठता है। आंडाळ उन्हें अनेक रूपों में आते हुए देखती है। वृन्दावन के गो-पाल के रूप में, सखाओं के साथ वनमाल से सुशोभित बाल कृष्ण के रूप में, गरुड़ पर आरूढ़ भगवान के रूप में, क्रीड़ारत बाल कुंजर सदृश श्रमबिंदुओं से पूर्ण बालक के रूप में, प्रकाशपूर्ण द्रुतगामी नील मेघ खंड के सदृश गली गली फिरते हुए कन्हैया के रूप में, उदयाचल पर उदित दिनकर के सदृश श्याम शरीर तथा अरुण मुखवाले भगवान के रूप में,[1] तारिकाओं से घिरे आकाश के समान सर्वव्यापक विष्णु के रूप में तथा असुरों के संहारक के रूप में अपने कृष्ण के दर्शन करती है आंडाळ। आंडाळ का हृदय शांति प्राप्त करता है।

× × × × ×

नाच्चियार तिरुमोषि का सम्पूर्ण तत्व यह है कि भक्त का मन भगवान को प्राप्त करने की अनेक प्रकार से अभिलाषायें करता है—स्वयं उसके पास जाने की अथवा उसके किसी वस्तु को प्राप्त करने की। वस्तुतः मुक्ति तभी प्राप्त होती है जब भगवान स्वयं अनुग्रह करके भक्त को अपनाता है। भक्त के लिये केवल एक तृषित हृदय की आवश्यकता है, परन्तु वह तृषा ऐसी हो कि सम्पूर्ण पदार्थों को उसके हेतु त्याग सके, यहाँ तक कि प्राण तक को समर्पित करने के लिये भक्त प्रस्तुत हो। ऐसी स्थिति में भगवान भक्त की प्रार्थना सुन कर ही रहेगा।

---

1. वही—(१४-६)

नाच्चियार तिरुमोषि में भक्त के आत्म समर्पण एवं भगवान के अनुग्रह के पारस्परिक संबंध को सांकेतिक रूप से स्थापित किया गया है। माधुर्य भक्ति का यही चरम रूप है।

[क्रमशः]

PERSIAN LITERATURE IN TAMILNAD

During 18th & 19th Centuries

BY

Sri Muhammad Yousuf Kokan Umri, M.A., Afzalul-Ulama,

Reader, Department of Arabic, Persian & Urdu, University of Madras.

During the period under consideration, Persian had become the literary and cultural language of Muslims throughout India. Muslims had established their rule in South India, with Arcot as the seat of their Government. Aurangzib Alamgir, the Moghul Emperor, posted Nawab Zulfiqar Ali Khan, as Nawab of Carnatic, in 1102 A. H. : 1690 A. D., who tried his level best to prevent the widespread onslaught of the Marathas in the extreme South and endeavoured to capture Gingee Fort, a stronghold of the Maratha army. He ruled the country for about 13 years. Dawood khan succeeded him in 1116 A. H. : 1703 A. D. and retired from service in 1123 A. H. : 1710 A. D. Then Nawab Saadathullah Khan was appointed Nawab of Carnatic, who captured Gingee Fort in 1125 A. H. 1713 A. D. He was not only a great general and administrator but also a great patron of art and learning. During his rule for about 22 years, learned men from all parts of the country, especially from Bijapur, were attracted to his court at Arcot. Some of them settled down in Vellore, Arni, Tirupattur, Nellore, Madras, Wandiwash, Chetput, Nusratgarh (Gingee) Natharnagar (Tiruchirapalli) etc. We thus observe during this period four great centres of learning, i.e., Arcot, Vellore, Madras and Tiruchirapalli. Afzal khan Naithi, better known as *Lazzati*, was a contemporary of Nawab Saadathullah Khan. He was a Courtier at the Mughal Court at Delhi. He came to Arcot and settled down there. He had natural aptitude for Persian and Urdu poetry. He composed a *mathnavi* depicting the love story of Chandar Badan and Mahyar. Shaikh Muhammad Ameen Israili, another great scholar, came from Delhi and settled down at Arcot in 1131 A. H. : 1718 A. D. He was the author of *Gulshan e- Saadat* and *Majma-ul-Insha*, which were prescribed in Arabic and Persian Madrasas as text-books. He had also left a *Diwan* in Persian. He died at Arcot and is buried there.

Note—This article was read in the Arabic and Persian Section of the All India Oriental Conference held at Bhubaneswar Orissa in the first week of October 1959.

Shaikh Muhammad Sibghatullah, well known as *Naib-e-Rasulil-lah* (Deputy of the Prophet), was a great saint of Bijapur. He preached godliness and humanity for a number of years and in his old age he went on a pilgrimage to Mecca and died at Madina. In his will, which he entrusted to his disciple Shaikh Abdul Azeem, he exhorted his brother's son, Syed Muhammad Qadri to be a preacher and discharge his duties faithfully. Syed Muhammad Qadri till his death was the religious head of the Muslim community of Bijapur. He was succeeded by his son Sultan Syed Abdul Rahman, who has left for us a short treatise in Persian, known as *Nafs-e-Rahmani*. His letters to his son and successor Syed Ali Muhammad Qadri are very interesting and worth reading. They deal with subjects like soul, body, matter, knowledge, truth, path of life, religious law etc. His son Syed Ali Muhammad Qadri has also written a very valuable book in Persian, known as *Tajalliyat -e-Rahmani,* which deals with twenty eight topics relating to mysticism. This work is regarded even to this day in the South as a clear exposition of mystical truths. Syed Ali Muhammad Qadri lived at Arcot and died there in 1138 A. H. : 1725 A. D. He is buried at Tajpura in the vicinity of Arcot.

Another great teacher during this period was Shaikh Muhammad Makhdoom Abdul Haque Sawi, who originally belonged to Bijapur but who migrated to Basmat Nagar in Hyderabad State and finally settled down at Mylapore, Madras. He was a great master of Arabic and Persian languages and wrote several works in Persian, such as *Miftah-al-Tafasir, Ghanimat-al-Waqt, Bayani-Waqe, Daleel-e-Muhkam, Asa-e-Musa, Sirat-e-Mustaqeem, Hayat-e-Jan, Risala-e-Indiraj* etc. He commanded respect by the Hindus as well, who called him *Gyan Bhandari* on account of his extraordinary intelligence and wisdom expressed and exhibited through his fluent tongue. He was a great source of inspiration to his desciples and followers. He died in 1165 A. H. : 1751 A.D. His tomb still exhists in Mylapore, Madras and people visit it to pay their homage to his memory.

Ghulam Ahmad, his son, surnamed Khursheed and Haque was a great scholar in Arabic and Persian. His work *Minhaj-al-Muhaqqiqeen* in Arabic and *Al-Saheefat-al-Mursala* in Persian are preserved in a library at Madras.

Syed Shah Abul Hasan, surnamed Qurbi was a great mystic and poet. He studied Persian under Muhammad Hussain of Bijapur who had migrated to Arcot. Qurbi later on became a student of Shaikh Fakhruddin Mehkari Naithi Bekhud of Vellore, who was a student and disciple of Shaikh Makhdoom Sawi. Fakhruddin was an eminent poet of his day. He created in Qurbi much interest for Persian poetry. Qurbi studied Arabic under Muhammad Saqi of Arcot. After sometime he came in contact with Shaikh Muhammad Makhdoom Sawi. Qurbi was greatly enchanted by the said Shaikh for his piety and learning and he composed a long poem in Persian consisting of one hundred verses known as *Qasida-i-Bahr-al-Asrar* (ode to the Ocean of Secrets). Qurbi died at Vellore in 1182 A. H. : 1768 A. D., leaving behind him a number of works; *Mizan-ul-Aqaid, Taqwiyatul Iqan, Khulasat-ul-Irfan, Ithbat-e-wujud-e-Haqiqi,* etc. in Persian and *Namak Nama* and *Manind-e-Hidayat Nama* etc. in Dakani.

Among Qurbi's students who became very famous for their proficiency in Arabic, Persian and Urdu, one was his own son, Zawqi and the other was Moulana Muhammad Baqir Agah. Zawqis name was Syed Shah Abdul Lateef. He was born at Vellore in 1151 A. H. 1738 A. D. He studied Arabic and Persian under his father and other teachers at Vellore. His power of memory and imagination was remarkable. He had the extraordinary power of expressing his thoughts in poetry very quickly. He composed five to seven hundred verses in a short sitting. Agah regards him as equal to the Persian poet Nizami. Zawqi has composed many works in Persian, several of them are in verse: *Mujiz-e-Mostafa, Jawahir-e-Manzoom, Najib Nama, Durr-e-BeBaha, Ishqnama, Chaman-e-Muhabbat, Chahar Fasl, Alima, Hakima, Jawahirstan, Insha-e- Lutfullahi, Ahsan-al-Usloob, Tasfiyat-ul Azhan, Rowzat-ul-khuld, Zain-ul-Lughat, Istilahat-i-Shura, Tafsir-i-Lateefi, Akbar, Awsat, Asghar, Hadyat-ul-Akhyar, Tazkirat-ul-Awliya, Maarij-un-Nubuwwat, Salasil-ul-Awliya, Madaih-ul-Mashaikh* are some of his important works. Zawqi died prematurely. He was only 44. The year of his death is 1194 A. H. : 1780 A D. He is buried at Vellore.

Maulana Muhammad Baqir Agah son of Muhammad Murtuza, was born at Vellore in 1158 A. H. : 1745 A. D. His uncle Shaikh Muhammad Habibullah, a disciple of Qurbi, was employed in the

service of Khan Abdul Hye Khan, the grandson of Nawab Anwar-uddin Khan Bahadur. Agah studied under his uncle andQurbi. He had great love for his teacher. He came down to Vellore in 1179 A. H. : 1765 A. D. from Tiruchirapalli, where he had been living for some time with his own uncle, and became a regular student and disciple of Qurbi. He wrote a biography of his teacher in Persian known as *Tuhfat-al-Ahsan fi Manaqib-al-Sayyed Abil-Hasan.*

After Qurbi's death, Agah was employed in the service of Nawab Muhammad Ali Walajah as an Arabic Munshi to him and a tutor to his two sons Nawab Umdat-ul-Umara and Nawab Amirul Umara. He was equally proficient in Arabic, Persian and Urdu. He has left several works in all the three languages. *Chahar Sad Irad bar Kalam-e-Azad, kitab-al-Rasail, Kashf-al-Ghita an Ashrat-al Saat, Ahsan-al-Tabyeen fi Adab -al-Mutallimeen* etc. are some of his important works in Persian. Agah died at Madras in 1220 A. H. : 1805 A. D.

Another reputed scholar of this period was Mir Ismail Khan Abjadi, whose works in Persian *Anwarnama, Mawaddat Nama, Raghib-o-Marghub, Zubdat-ul-Afkar, Diwan-e-Abjadi, Sharh-e-Tuhfat -al-Iraqain,* have been published by the Madras University Abjadi died in 1203 A.H. 1788 A.D. and is buried at Mylapore, Madras.

Another great teacher and poet of this period was Syed Shah Abdul Qadir Mehrban Fakhri. He was born at Awrangabad and studied under Mir Ghulam Ali Azad Bilgrami. He migrated to Madras in 1183 A. H. : 1769 A. D. and settled down in Mylapore, Madras. He died in 1204 A. H. : 1789 A. D., leaving behind him several works in Persian like *Aslul Usool, Subhat,Miftah-ul-maarif, Kuhlul Jawahir, Faiz-e-Manavi, Diwan-e-Mehrban etc. Aslul Usool* has been published by the University of Madras.

As the family of the Nawabs of Carnatic belonged toGopamau, a town in Hardoi district U. P., several scholars from the North came down to Madras. Of them the following three were widely known for their scholarship Viz., (1) Mulla Bahrul Uloom Abdul Ali (2) Mirza Ali Bakht Azfari and (3) Qazi Irtiza Ali Khan Safavi, Mulla Bahrul Uloom needs no introduction to scholars but very few know the fact that the title of Bahrul-Uloom (Ocean of sciences) was awarded to him by Nawab Muhammad Ali Walajah

When Nawab Umdatul Umara succeeded his father in 1210 A. H. : 1795 A. D., he conferred on Maulna Abdul Ali the title of *Malik-ul-Ulama* (King of the learned). A Madrasa, known as *Madrasa -i-Kalan*, was established at Madras of which he was made Principal, a post which he held till his death in 1225 A. H. 1810 A. D. He lies buried in the compound of Walajah Mosque, Madras.

Mirza Ali Bakht Azfari was a member of the royal family at Delhi. He migrated to Madras in 1212 A. H. : 1797 A. D. where he lived till his death in 1234 A.H. : 1818 A.D. He was the author of several works in Persian, Turkish and Urdu, of which *Waqiat-i-Azfari* (Persian) and *Diwan-i-Azfari* have been published.

Qazi Irtiza Ali Khan Safavi Khushnood, son of Qazi Ahmed Mujtaba Khushdil, was born at Gopamau, in 1198 A. H. : 1783 A. D. His father had migrated to Madras before him and he lies buried in the compound of Muthialpet Mosque, Madras. Khushnood earned great fame and reputation as an author,scholar and a poet. He was awarded the title of Afzalul-Ulama (the best amongst the learned). When he came to Madras in 1225 A. H. : 1810 A. D. he was appointed a Mufti and then Qazi and ultimately he held the post of Chief Justice of Carnatic for a period of about twenty years. He resigned this post in 1268 A. H. : 1851 A. D. He died in 1270 A. H. : 1853 A. D. on board the ship while returning from his pilgrimage from Mecca to India. He had a watery grave.

Qazi Irtiza Ali Khan has left several works in Arabic and Persian on logic, law of inheritance, arithmatic, rhetoric, prosody etc. and his works like *Nafais-e-Irthazia, Faraiz-Irthazia, Nuqudul-Hisab, Sharh Qasida-e-Burdah* etc. were prescribed as text-books in the Arabic Madrasas of those days in Carnatic.

Muhammad Qudratullah Khan Qudrat, another scholar from Gopamau came down to Madras in 1227 A. H. : 1812 A. D. and settled down here. He was one year younger to Qazi Irtiza Ali Khan Khushnood. He was also a great scholar in Persian and he was one of the judges appointed for *Mushaara-i-Azam*. He has left a well known work *Nataijul-Afkar* which was published during his life time. It contains the biographical sketches of the Persian poets that lived in Carnatic and other places.

Among Agah's students, Nawab Ghulam Azzuddin Khan Mustaqeem Jung Bahadur Nami, Hakeem Baqir Hussain Khan Raiq, Arifuddeen Khan Rawnaq, Moulvi Sayyid Khairuddin Faiq, Ghulam Mohiuddin Mujiz, Muhammad Aslam Khan Shayan earned great fame and reputation for themselves. All of them were poets of note. Nami has left us several works like *Maikhana-i-Kaifiyat* in Persian and *NawBahar-i-Ishq, Baharistan-i-Ishq, Ganj-i-Qudrat* etc. in Urdu of which some have been published by the Madras University. Raiq's outstanding work is *Guldasta-i-Carnatic* which contains the biographical sketches, with critical notes of the Carnatic poets. Rawnaq and Faiq also were great scholars and they have left several works in Persian and Urdu. Ghulam Mohiuddin Mujiz was considered next to Agah in Persian scholarship. He has left two Diwans in Persian and his son Ghulam Abdul Qadir Nazir has left a work *Bahar-i-Azamjahi* which was translated into English by Dr. M. H. Nainar and published by the University of Madras. Mujiz died in 1229 A. H. : 1813 A.D.

Muhammad Aslam Khan Shayan, son of Ali Ahmad Khan Nayati, was born at Arcot and studied for some time under his father and Muhammad Raza. Then he came down to Madras and studied Arabic and Persian literatures and sciences under Sayyid Shah Abdul Qadir Mehrban Faqri, Maulana Mohammad Baqir Agah and Moulvi Muhammad Ghouse Sharaful Mulk Bahadur. He wasemployed as a chief writer in the service of Nawab Ameerul Umara Bahadur and after whose demise he continued to serve in various positions until his death in 1234 A H. : 1818 A.D. He compiled several works in Persian such as *Waqa-i-Haidari Ainul-Masadir, Masail-al-Talim, Sharh-i-Minhaj, Guldasta-i-Manaqib, Zafar Namah, Gudaz-i-Dil* etc. The last two works were *mathnawis*. He had also compiled a *diwan* consisting of his lyrical poems and odes in Persian. He died in 1234 A. H. 1818 A. D.

Burhanuddin Khan Handi was a contemporary of Nami. He was born at Nathar Nagar (Tiruchirapalli) and studied Persian under Ghulam Hussain Jawdat, who was known as *Shahr Ustad* (City Teacher). He was theChief writer to Husam-al-Mulk Bahadur, son of Nawab Muhammad Ali Khan Walajah Bahadur, and at his instance he compiled *Tuzak-i-Walajahi* which is the main source for the history of the Nawabs of Carnatic. He also wrote a few

treatises in Persian on rhetoric and other subjects. Handi died in 1240 A. H. : 1824 A. D.

Malikul Ulama Moulana Alauddin Ahmed was the son of Moulvi Anwarul-Haque, and son-in-law of Moulana Bahrul Uloom Abdul Ali. He was appointed Principal of *Madrasa-i-Kalan* at Madras after the death of his father-in-law. His outstanding work in Persian is Sharh-i-Fusool-i-Akbari on Arabic etymology which continued to serve as a text book in the Arabic Madrasas of South India. He also wrote a commentary in Persian on Mir Zahids, work on Logic. He died in 1242 A.H. : 1826 A.D. and is buried by the side of his father-in-law's grave, at Madras.

Moulana Muhammed Sayeed Aslami hailed from Madras. He studied Arabic and Persian under Mulla Bahrul Uloom Abdul Ali and other teachers. He was known to the people by his title *Siraj-al-Ulama* (Light of the Learned). He was deputed to Mecca by Nawab Muhammed Ali Walajah where he lived for a number of years. There he translated into Arabic *Tuhfa-i-Ithna Ashariyya*, the well known Persian work of Shah Abdul Azeez of Delhi. Aslami returned to Madras and settled down at Sayeed Abad, Madras. He wrote a commentary of the Quran in Persian, some parts of which were published in Madras during his life time. He also compiled a voluminous book, *Safeenat-ul-Najat fi Tufan-al-Muhlikat* in Persian about scholasticism and theology. He wrote a short treatise on Arabic etymology, known as Awraq-al-Sarf-Aslami died in Sayeedabad Madras in 1272 A.H. : 1855 A.D.

Zawqi's grandson Syed Shah Abdul Lateef of Vellore was a contemporary of Aslami. He studied under Alauddin Ahmad, the son-in-law of Mulla Bahrul Uloom, and other teachers at Madras. He has left several works in Persian such as *Ihya-ul-Sunnah, Ihya-ul-Tawheed, Tambeehul-Ghafileen, Sirat-al-Mumineen Aslul-Uloom, Fatawa, Maktubat-i-Lateefi, Jawahir-al-Haqaiq, Fasl, al-Khitab, Jawahir-al-Suluk, Ghayat-al-Tahqeeq etc.* He died at Madina while on pilgrimage in 1289 A.H. : 1871 A.D.

Maulana Muhammad Ghouse Sharaf-al-Mulk Bahadur was born at Arcot and studied for sometime under his father Nasiruddin Muhammad and grandfather Nizamuddin Ahmed. He then came to Madras and studied under Maulana Bahrul-Uloom Abdul Ali

and Moulvi Ameenuddin Khan Bahadur. He later became the Diwan of Nawab Azeemuddaula Bahadur, son of Nawab Ameerul Umara Bahadur, who succeeded his uncle in 1216 A.H. : 1800 A.D. He wrote *Al-Nathr-al-Marjan Fi Rasm-i-Nazm-al-Quran, Kifayat-al-Mubtadi, Al Fawaid-al-Sibghiyya, Sawati-al-Anwar, Al-Najm-al-Waqqad, Al Shafi and* many other works in Arabic and *-Al-Anhar al-Mafakhir, Khawassul Haiwan, Basaim-al-Azhar, Hidayat-al-Ghavi, Burhan-al-Hikma* (Persian translation of *Hidayat-al-Hikma*), *Yawaqit-al-Manthura, Khulasat-al-Bayan, Rashhat-al-Ejaz, Siham-al-Nafira,* and others in Persian. He died in 1233 A.H. : 1822 A.D.

Of his sons, two became great scholars and authors in Arabic and Persian. One was Moulvi Abdul Wahhab Madar-al-Umara Bahadur and the other was Imam-al-Ulama Qaziul Mulk, Qaziul Islam Moulvi Muhammad Sibghatullah, better known as Qazi Badruddaula Bahadur. Both of them studied Arabic and Persian under their father and Malikul-Ulama Moulana Alauddin Ahmed. Moulvi Abdul Wahhab compiled works in Arabic and Persian - *Kashif-al-Ahwal fi Naqd-al-Rijal, Akmalul Wasail Fi Rijal-al-Shamail, Al Kawkab-al-Durriyya fi Intikhab Majalis-al-Dainuriyya* (all the three in Arabic), *Hibat-al-Wahhab fil Fiqh, Nihayat-al-Sul fi Manaqib Raihanat-al-Rasool, Kashiful-Rumuzat ilal Waraqat* (Principles of Islamic Jurisprudence - All in Persian). He also visited Arabia maintaining a diary of his engagements and observations which was later published by the name of *Roznamcha.*

His brother Qazi Badruddawla devoted more of his attention for popularising Urdu instead of Arabic and Persian. His work *Fawaid-e-Badria* in Urdu about the life of the Prophet became very popular in South India and it was being read in parts to the people, in the first twelve days of Rabi I. Nevertheless he also wrote several works in Persian like *Dastan-i-Gham,* (Life of Imam Hussain) and *Thuhfa-i-Aazamia, Tambih-al-Aghbiya fi Hayat-al-Anbiya* etc. He was born in 1211 A.H. : 1735 A.D, and died in 1280 A.H. : 1862 A.D.

Shaikh Muhammad Mahdi Wasif, son of Arifuddin Khan Rawnaq, was a great poet and scholar. His father Rawnaq was a student and disciple of Maulana Baqir Agah Wasif studied under his father and also under Qazi Badruddaula and his elder brother Moulvi Abdul Wahhab. He was born in Madras in

1217 A.H. 1801 A.D. Besides many short treaties on different subjects like *Imla Namah-i-Wasifi*, *Ruqaat-i-Wasifi*, *Gulzar-i-Ajam and Hikayat-i-Dilpasand*, he wrote two well known books in Persian (1) *Madah-al-Jawahir* and (2) *Daleel-ush-Shuara*, which have made him an outstanding figure in the Arabic and Persian literature in South India. The date of his death is not known, but he lived upto 1280 A.H.1862A.D. It seems he was not on good terms with some of his contemporaries,especially with Abu Sayeed Wala and his son Hameeduddin Wila. Both of them had great influence upon Nawab Muhammad Ghouse Khan Bahadur, Walajah the Fifth. The said Abu Sayeed Wala was a great poet and he attracted the attention of the learned and educated men in poetical assemblies. He rose to great eminence during the time of the said Nawab. It is believed that the two famous works in Persian *Tazkira-e-Subh-i-Watan* and *Tazkira-e-Gulzar-e-Azam*, ascribed to the said Nawab, were actually written by Abu Sayeed Wala. Wala has left a few works in Persian poetry of which a short *Mathnawi* known as *Bahr-i-Gham* (Ocean of sorrow) still exists.

Nawab Muhammad Ghouse Khan Bahadur Azam was the son of Nawab Azam Jah Bahadur and grandson of Nawab Azeemuddaula Bahadur. He was born in 1239 A.H. : 1823 A.D. He ascended the throne when he was only fifteen months old. He studied under Moulvi Jamaluddin Ahmad son of Malikul Ulama Moulvi Alauddin Ahmad. He then became a student of Abu Sayeed Wala and presented his poetical compositions to him for correction. He was genius like Tajul Umara Ali Hussain Khan Bahadur son of Nawab Umdat-al-Umara Bahadur. He himself was a great poet and had gathered around him many scholars and poets and in 1262 A.H. : 1845 A.D., he started a poetical assembly, *Mushaara-i-Azam*, under the presidentship of Afzalush Shuara Moulvi Muhammad Hussain Shireen Sukhan Khan Raqim. This assembly consisted of distinguished poets, who were able to give fitting replies to the objections raised by any member of the audience. After four years in 1266 A.H. : 1849 A,D. the said Nawab established *Madrasa-i-Azam*, which is now running as one of the important high schools at Madras. He published his two *tazkirahs* *Subh-i-Watan* and *Gulzar-i-Azam*, mentioned above in 1257 A.H. 1842 A.D. and 1269 A.H. : 1853 A,D. respectively.

He has also left a *Diwan* in Persian; *Baharistan-i-Azam*. He died in the year 1272 A.H, : 1855 A.D. at the age of 33.

Raqim was held in high esteem by his contemporaries on account of his profound learning and knowledge of Persian literature. He belonged to the distinguished family of the great saint Moulvi Muhammad Hussain Shaheed (Martyred), known as Imam Saheb of Bidar in Hyderabad State. Raqim's grandfather Shah Ahmed Abu Turab Qadri and father Shah Najmuddin Hasan Qadri, were great scholars and they had settled down at Madras. Raqim was born here in 1233 A.H. : 1817 A.D. and studied Arabic under Qazi Badruddaula and Qazi Irtiza Ali Khan. He studied Persian under his two paternal uncles Shaiq Ali Khan Shaiq and Shah Meeran Mohyuddin Waqif Qadri and later he became the student of Sayyid Abu Sayeed Wala, who at his old age had entrusted his students to him for carrying out corrections of their lyrical poems. Nawab Mohammad Ghouse Khan Bahadur appointed him President of his Poetical Assembly and awarded him the title of *Afzalush Shuara* (the best among the Poets). He held this position until the death of the said Nawab. He compiled several works in Persian including *Mizan-al-Ashaar*. *Azam-al-Sanaah*, *Bahrul Masadir* etc. He translated in Persian the early twenty *Maqamat* of *Maqamat-i-Hariri*. But stopped it when he received a printed copy of its entire translation from Calcutta.

Another great scholar of this period was Moulvi Sayyid Muhammad Hussain Tamanna. His forefathers belonged to Bijapur. His father settled down at Arcot and then shifted to Tirupattur where Tamanna was born in 1213 A.H. : 1797 A.D. He was only ten years old when his father Sayyid Imam died. He then went to Chittoor where he studied Persian under Mir Hussain Ali Kirmani. After few years he came to Madras, and studied Arabic under Qazi Irtiza Ali Khan and Persian under Muhammad Habeebullah and Burhanuddin Khan Handi. In 1250 A.H. : 1833 A.D. he was appointed a writer to the Nawab and compiled a voluminous book *Qasr-i-Walajahi* narrating the history of the Carnatic. In 1269 A.H. : 1853 A.D. he was made the Persian teacher in Madrasa-i-Azam, Madras. He has left several works such as *Badee-us-Sarf*, *Badee-ul-Insha*, *Zakheerat-ul-Uqba* etc,

He also wrote a commentary on *Bostan of Sadi* which was named *Andaleeb-i-Bostan.*

Moulvi Tajuddin Bahjat, son of Ghayasuddin also was a great scholar in Arabic and Persian during the time of the said Nawab. He wrote in 1247 A.H. : 1832 A.D., a commentary on *Gulistan of Sadi* which he named *Chamanistan.* He also tried to imitate the fluent and easy style of *Gulistan* and compiled a book in Persian known as *Nakhlistan* which will be shortly published by the University of Madras. He died in 1280 A.H. : 1863 A.D.

After the establishment of British rule in India Arabic and Persian studies dwindled. In 1273 A.H. : 1857 A.D. Madras University was established with a view to popularise English education in South India. Muslims, in general, opposed it in the beginning but reconciled themselves to it later. They established Madrasas here and there which kept up the torch of Arabic and Persian education burning and flashing its light to the people. Madrasa-i-Lateefiya and Madrasa-i-Baqiyat-al-Salihat at Vellore, Madrasa-i-Muhammadi at Madras and Madrasa-i-Madan-al-Uloom at Vaniyambadi provided instruction in both these languages. In the later half of the 19th century there were several scholars and poets in South India. But the classical age had come to a close. As in Europe local vernaculars supplanted Latin, in India Arabic and Persian yielded to Urdu, which in the last century had become full-fledged language of literary expression. The literature of South India adopted Urdu as the medium of literary expression. But Arabic and Persian occupy in the curricula of Muslim theological seminaries and religious Madrasas the same exalted position as before. They also perpare candidates for Oriental Examinations, Afzal-ul-Ulama (Arabic) Munshi Fazil (Persian) and Adib-Fazil (Urdu). The University of Madras has a special department where research is being done in Arabic, Persian and Urdu, and which has published some rare works in these languages. The works of this Department has earned the praises of the Oriental Scholars. Even in secular educational institutions, maintained by theGovernment and Private managements, provision for the teaching of Arabic, Persian and Urdu has been made. The great awakening in the Orient, of which the Muslim world constitutes an integral part, has stimulated and created a great deal of interest for Arabic and Persian Languages. The future of Arabic and Persian in South India is very bright.

Volume XVI 1959-'60 Part 2

ANNALS
OF
ORIENTAL RESEARCH

UNIVERSITY OF MADRAS

Editor-in-chief
SRI. M. MARIAPPA BHAT

Editorial Board

DR. R. P. SETHU PILLAI
SRI N. VENKATA RAO
DR. S. K. NAYAR
DR. V. RAGHAVAN
DR. S. SHANKAR RAJU NAIDU
SRI A. S. USHA

1960

Annals of Oriental Research

EDITORIAL BOARD

Sri M. MARIAPPA BHAT (Editor-in-Chief)	*Head of the Dept. of*	*Kannada*
Dr. R. P. SETHU PILLAI	,,	*Tamil*
Sri N. VENKATA RAO	,,	*Telugu*
Dr. S. K. NAYAR	,,	*Malayalam*
Dr. V. RAGHAVAN	,,	*Sanskrit*
Dr. S. SHANKAR RAJU NAIDU	,,	*Hindi*
Sri A. S. USHA	,,	*Arabic Persian and Urdu*

Published by the University of Madras
Twice a Year

Annual Subscription: Rs. Four

CONTENTS

Pages

Tamil

Adi Bhagavanai Arintu Porruka ... 1—22
By Dr. M. A. Dorairangaswami

Tiruppalaivanam and Its Inscriptions ... 1—11
By Dr. M. Rajamanikkam

Malay Mozhiyil Tamil Valakku-c-corkkal ... 1—6
By N. Sanjeevi

Telugu

(i) Kannada and Telugu Literatures - A Comparative Study } ... 1—31

(ii) Vyakaranamulu-Kaviprayoga Sarali
By N. Venkata Rao

Andhra Nataka Jagattu ... 171—210
By S. Ramakrishna Sastri

Kannada

Kannada Language of the Nineteenth Century - A Sample ... 1—20
By M. M. Bhat

Janapada Geethagalu II ... 1—13
By A. Shanker Kedilaya

Sanskrit

The Basic Triangle of Meaning and Indian Theories ... 1—3
By Dr. K. Kunjunni Raja

Satpratipaksa-Vyakhya of Sri Krishna Bhatta on Sri Gadadhara's Satpratipaksa ... 1—33
Ed. By S. Subrahmanya Sastri

Hindi

Heroic Element in Hindi Literature ... 1—11
By Dr. S. Shankar Raju Naidu

LIST OF EXCHANGES

ENGLISH

1. *Annals of the Bhandarkar Oriental Research Institute, Poona*
2. *Epigraphia Indica*
3. *The Journal of Sri Venkateswara Oriental Institute, Tirupati*
4. *The Journal of the Oriental Institute, Baroda*
5. *The Journal of the Uttar Pradesh Historical Society, Lucknow*
6. *The Journal of Oriental Research, Madras*
7. *The Journal of the Madras University, Madras*
8. *The Journal of the Osmania University, Hyderabad (Deccan)*
9. *The Journal of the Gauhati University, Gauhati (Assam)*
10. *The Journal of the Bombay University, Bombay*
11. *Half-yearly Journal of the Mysore University, Mysore*
12. *Bulletin of the Government Oriental Manuscripts Library, Madras*
13. *Bulletin of the Archeological Survey of India—Ancient India*
14. *Tamil Culture, Madras*
15. *The Vikram, Vikram University, Ujjain*
16. *Indian Philosophy and Culture*
17. *Brahma Vidya, Advaita Sabha, Kumbhakonam.*

TAMIL

18. *Tamil Pozhil*

TELUGU

19. *Andhra Sahitya Parishat Patrika, Kakinada, East Godavary Dt.*
20. *Parisodhana (Research Journal), Madras*

KANNADA

21. *Kannada Sahitya Parishat Patrika, Bangalore*
22. *Prabuddha Karnataka, University of Mysore.*

MALAYALAM

23. *The S. P. Traimasikam*

HINDI

24. *The Nagari Pracharini Sabha Journal, Benares*

ஆதி பகவனை அறிந்து போற்றுக

டாக்டர் மொ. அ. துரை அரங்கசாமி

உயர்திணை மக்கள் (தொல், சொல். 1) என்று தொல் காப்பியர் சுட்டும் அனைவரும், தாம் அரிதிற் பெற்றுள்ள தம் மக்கட் பிறப்பில், பிறவிப் பெருங்கடல் நீந்திப் பேரின்பக் கரையாம் வீடெய்தும் கடப்பாடு உடையவர். வீடு எய்துவதற்கு உரிய வழி உணர்த்துவாராய்,

" யான்என தென்னும் செருக்கறுப்பான் வானோர்க்(கு)
உயர்ந்த உலகம் புகும் " (குறள், 346.)

என்கிறார் திருவள்ளுவர்.

" தான் அல்லாத உடம்பை யான் என்றும், தன்னோடு இயை பில்லாத பொருளை எனது என்றும் கருதி, அவற்றின்கண் பற்றுச் செய்வதற்கு ஏதுவாகிய மயக்கத்தைக் கெடுப்பான், வானோர்க்கும் எய்துதற்கு அரிய வீட்டுலகத்தை எய்தும், " என்பது இக் குறளுக்குப் பரிமேலழகர் கூறும் பொருளாம். இதனால், இருவகைப் பற்றினையும் விட்டார்க்கே வீடுளதாம் என்று கூறி, இவற்றை விடாதவர்க்கு வீடில்லை என்றும், பிற விதத் துன்பங்கள் பற்றி விடா என்றும் வற்புறுத்துவாராய்,

" பற்றி விடாஅ இடும்பைகள் பற்றினைப்
பற்றி விடாஅ தவர்க்கு " (குறள், 347.)

என்று அவர் கூறுகின்றார்.

" ஒருவன் இருவகைப் பற்றையும் அற்றபொழுதே, அப் பற்றறுதி அவன் பிறப்பை அறுக்கும் என்றும், அவை அறுத பொழுது, அவற்றால் பிறந்திறந்து வருகின்ற நிலையாமை காரணப்படும் " என்றும் உணர்த்த,

" பற்றற்ற கண்ணே பிறப்பறுக்கும் மற்று
நிலையாமை காணப் படும் " (குறள், 349.)

என்று அவர் இயம்புகின்றார்.

" அறன்எனப் பட்டதே இல்வாழ்க்கை " (குறள், 49.) என்று இல்வாழ்க்கையைச் சிறப்பித்துக் கூறும் திருவள்ளு வர்க்கு, மனைவியும் கணவனுமாக இல்லறத்தில் இருந்து கொண்டே பற்றற்ற வாழ்க்கையை மக்கள் கடைப்பிடிக்க வேண்டும் என்பது கருத்தாகும் எனலாம்.

"கடனறிந்து இருவேம் ஆகிய உலகத்து" (குறுந்., 57.) என்ற சங்கச் செய்யுட்பகுதி, கடனற்றுதற்கு என்றே, ஒருயிர், கணவன் மனைவி என ஈருடல் பெற்று உலகில் தோன்றுகின்றது என்று உணர்த்துகின்றது. அறியாமை என்னும் மாசு, உயிரில் உள்ளளவும், அதற்குப் பேரின்ப நிலை உண்டாதல் இல்லை. கணவன் மனைவி என ஈருடல் ஒருயிராய்த் தோன்றுமவர்கள், தங்கள் கடமைகள் இவை என அறிந்து, அவற்றைக் கண்ணுங் கருத்துமாகக் கடைப்பிடித்தலால், அறியாமை என்னும் மாசு ஒழியப்பெறுவர். மாசு ஒழியப்பெறுதலால் அவர்கள் பற்றற்ற நிலை எய்தி அதனால் சால்பென்னும் நிறைவுற்று வீடு பெறுவர்.

அறியாமை என்னும் மாசு ஒழித்தற்கு உரிய கடன்கள் இவை எனக் கூறுவார்போல், சான்றாண்மை உடையார்மேல் வைத்து அவர்,

"கடனென்ப நல்லவை எல்லாம் கடனறிந்து
சான்றாண்மை மேற்கொள் பவர்க்கு" (குறள், 981.)

என்று இயம்பியுள்ளார்.

"சான்றாண்மையை மேற்கொண் டொழுகுவார்க்கு நல்லனவாய குணங்களெல்லாம் கடனாய் இருக்குமென்று நூலோர் கூறுவர்" என்பது இதன் பொருள். அன்பு, நாண், ஒப்புரவு, கண்ணோட்டம், வாய்மை, கொல்லாமை, பணிவுடைமை, வெல்லும் ஆற்றல் உடையராயிருந்தே தம்மின் உயர்ந்தார்மாட்டுக் கொள்ளும் தோல்வியைத் தம்மின் இழிந்தார்மாட்டும் கொள்ளுதல், இன்னா செய்தார்க்கும் இனியவே செய்தல், நல்குரவால் தளராமை, கடல் கரைபுரண்டு வந்தாலும் தாம் திரியாமை" முதலியவை சான்றாண்மை மேற்கொண்டொழுகுவார்தம் கடன்களாம் எனச் சான்றாண்மை என்னும் அதிகாரத்தில் திருவள்ளுவர் குறித்துள்ளார். மாசு கழித்தற்கு எனக் கணவன் மனைவியர் இருவரும் இவற்றை மேற்கொள்ள வேண்டும் என்பது அவர் கருத்தாகும். "என் கடன் பணி செய்து கிடப்பதே" என்ற அப்பர்தம் அருள்வாக்கைக் கொண்டு, தன்னலமின்றி மக்கட்குத் தொண்டாற்றுவதே மாசு கழித்தற்கு உரிய சீரிய கடனாகும் என்று நாம் கருதிக்கொள்ளலாம்.

தன்னலமின்றித் தொண்டாற்றும் முறைமையையும், அதன் பயனையும் புறநானூறு (182) விளங்க உணர்த்துகின்றது. சங்க காலத்துப் பெருவேந்தனாகிய இளம்பெருவழுதியின் வாய்மொழியாக அவை நம்மால் அறியப்படுகின்றன. "இந்திரர் அமிழ்தம் இயைவதாயினும் தமியர் உண்டலும் இலர்; முனிவிலர்; சோம்பியிருத்தலும் இலர்; பிறர் அஞ்சுவனவாகிய தீய செயல்களுக்குத் தாமும் அஞ்சி அவற்றைச் செய்யாதவர்; புகழ் வருவதாயின் தம் உயிரையும் கொடுத்தற்கு இயைவர்; பழி உண்டாவதாயின் உலக முழுதும் பெறுவதாயினும் இயையாதவர்; அயராமல் உழைப்பவர்; அன்ன மாட்சி அனையர் ஆகித் தமக்கென முயலாத வலிய முயற்சியை உடையவராய்ப் பிறர்க்கென வாழுநர் உள்ளமையால், உலகம் அழியாமல் நிலைபெற்றிருக்கின்றது" என்பது இளம்பெருவழுதியின் வாய்மொழிப் பொருள்.

திருவள்ளுவர் கருத்துப்படி, கடன்களுள் தலையாயது அன்புடைமையாகும். அன்புடைமையை அடிப்படையாகக் கொண்டு ஏனைய கடன்களையெல்லாம் குறைவற ஆற்றுவதற்கு இயைந்தது இல்லற வாழ்க்கையேயாகும் என்பதை உணர்த்தவே தொல்காப்பியரும் அதனை அன்பின் ஐந்திணை என்று இயம்புவார் ஆனர். கணவனிடத்து மனைவியும், மனைவியினிடத்துக் கணவனும் அன்பு செய்து பழகுதலாகிய பழக்கம் பெற்றுவிடுவாராயின், பின்பு அவ்விருவரும் ஒருங்கே தம் மக்களிடத்தும், விருந்தினரிடத்தும், அயலவரிடத்தும், ஏனைய உயிர்களிடத்தும் அன்புசெய்து பழகும் பழக்கத்தை வளர்த்துக்கொண்டு, இறுதியில் எல்லா உயிர்களின் அகத்தும் புறத்தும் நீக்கமற நிறைந்து நிற்றலையுடைய இறையிடத்தில் அன்பு செய்து, அருள் நிறைவு பெற்று அதனோடு இரண்டறக் கலந்து நிலைபெறுதலாகிய வீட்டின்பத்தை எய்துவர்.

ஏனைய உயிர்களுக்கு இன்பம் இழைத்தற்கு அடிப்படையாய் இருப்பதே அன்பாகும். இன்பம் இழைத்தற்கண் துன்பம் துடைத்தலும் அடங்கும். பெரும்பான்மையாகத் துன்பம் துடைப்பதொன்றே இன்பம் இழைத்தலாகவும் முடியும். பிறிதுயிரின் துன்பம் கண்டவழி, அத் துன்பம், காண்பவனுடைய உள்ளத்தைக் கனிவிக்கும்; கனிந்த உள்ளம் நெகிழ்ச்சியுறும்; நெகிழ்தலையடுத்து ஈர்தலாகிய (இரண்டாகப் பிளவுபடுதலாகிய) இரக்கம் கொள்ளும்; அதனால் கசிவு ஏற்படும்; கசிவு

பெற்ற வுள்ளம், தன்னை உடையவனைக் கைவிட்டுத் துன்பம் உடையதன்பால் செல்ல முற்படும்; உள்ளம் செல்லுங்கால் தானும் அதனோடு துன்பமுடையதன்பால் செல்லுதலால், தான் என்பதற்ற நிலையாகிய அன்புநிலை (அன்பு—அல்+பு—அல் லாமை—தான் அல்லாமை—தான் அற்ற நிலைமை) ஏற்படும்; அவ் வனம் சென்ற நிலையில் துன்பமுடைய உயிரின் புறத்தே ஆர் தல் (நிறைதல்) ஆகிய ஆர்வநிலை உறும்; பின்னர் அதன் உள் ளும் நிறைதலாகிய அருள் (ஆர்+உள்—ஆருள்—அருள்) நிலை பெற்று நிற்கும். கனிவும், நெகிழ்ச்சியும், இரக்கமும், கசிவும், அன்பும், ஆர்வமும், அருளும் ஒரு பொருள் தரும் சொற்கள் போல், அறிஞர்களால் கருதப்பெறுகின்றன. ஆனால், அவை வேறு வேறு பொருட்களை உடையன என்பது இப்போது விளங்கும். அன்பின் பல்வேறு நிலைகளை உணர்த்தும் சொற் களையுடைய தமிழ்மொழியின் சொல்வளம் இவ்வாற்றால் அறிந்து இன்புறற்கு உரியது. தன்னலமின்றிக் கணவனி டத்து மனைவியும், மனைவியிடத்துக் கணவனும் அன்புசெய்து பழகுமாறு, இவ்வாறாகும். கணவனின் துன்பம் நீக்கி இன் பம் அளித்தலில் மனைவியும், மனைவியின் துன்பம் நீக்கி இன் பம் அளித்தலில் கணவனும் விழிப்புடன் இருத்தல் இல் வாழ்க்கைக்கு இன்றியமையாதது ஆகும். இருவரிடையேயும், ஒருவர்க்கொருவர் அன்பு காட்டுதலாகிய இக்கடன் ஒழுங்காக நடைபெறுமாயின், அவ்விருவரும் ஏனைய உயிர்களிடத்தில் இக் கடனை ஒழுங்காக ஆற்றும் திறம் பெற்று, ஏனைய கடன் களையும் உடனற்றி, மாசு நீங்கி வீடு பெறுவர்.

ஆனால், இத்தகைய கடனற்றி உய்தி பெறவேண்டும் என்ற உறுதியுடன் கணவன்மனைவியராய் வந்தவரிடையே, அன்பு நிலைக்கு மாறாகப் பற்று நிலையே வேர்கொண்டுவிடுகிறது. பற்றுநிலை உறுவதற்கு அடிப்படை, உயிரோடு கலந்து நிற்ற லாகிய மாசினால் ஏற்படும் தன்னலமேயாகும். அன்பு நிலைக்கு அடிப்படை தன்னலம் இன்மையே ஆகும்.

தனக்கே இன்பம் நாடுதலாகிய தன்னலத்தில், தனக்கு இன்பம் தரும் கருவியாவாள் மனைவி என்று கணவன் கரு துகின்றான். அதனால், மனைவியிடத்தில் கணவனுக்கு வேட்கை பிறக்கின்றது. வேட்கை பிறந்ததும், அவன் உள்ளம் அவளை அவாவிச் செல்கின்றது. அவாவிச் சென்ற உள்ளம், அவ ளிடத்து வீழ்கொள்ளுதலாகிய விழைவுறுகின்றது. விழை

வுற்ற உள்ளம், அவனைப் பற்றிக்கொள்கின்றது; பற்றியபின், வேர்கொண்டுவிடுதலாகிய விருப்பு நிலையை அடைகின்றது; விருப்பு நிலை அடைந்தபின், அசைக்கப்பட்டு (கட்டப்பட்டு) மீண்டும் தன்னிலைக்கு வரமாட்டாத ஆசை நிலையில் நிலைத்து நின்றுவிடுகின்றது. கணவனுக்குச் சொன்ன அனைத்தும் மனைவிக்கும் பொருந்தும். "படகாகம் அரைக்கு அசைத்து" என்ற இடத்தில் அசைத்தல் என்பது கட்டுதல் என்று பொருள் படுதல் காண்க. எனவே, ஆசை என்பது, அசைத்தல் அல்லது கட்டுண்ணுதல் என்று பொருள்படும் தமிழ்ச்சொல்லே யாகும் எனலாம். இவ்வாற்றால், தன்னலத்தால் வேட்கையும், அவாவும், விழைவும், பற்றும், விருப்பும், ஆசையும் படிப்படியாக வளர்ந்து, உயிர்களின் உரிமையை இழக்கச்செய்து, 'கடன் என்ப நல்லவை எல்லாம்' எனப்படும் அவற்றைச் செய்யமாட்டாதபடி தடுத்துப் பிறவிப்பிணியை உண்டாக்குதலின் உண்மை நூணுகி அறியற்பாலதாம். வேட்கையை மூன்றுறுத்த தன்னல வளர்ச்சியில், விழைவுகொள்ளும் வரையில் மீட்சிக்கு இடமுண்டு. ஆனால், பற்றுக்கொண்டுவிட்டபின், உலகப் பொருள்களிலிருந்து மீட்சிக்கே இடமில்லை. பற்றுக் கொண்டு தன்னுரிமையைப் பறிகொடுத்து நிற்கும் உயிர்க்கு, மெய்யுணர்வு நூல்கள் பயன்படவே மாட்டா.

தன்னலமற்ற அன்பு நிலையை மேற்கொண்டு, தன்னல மூடைய பற்றுநிலையைப் புறங்கண்டு வாழும் வாழ்க்கையே, வையத்துள் வாழ்வாங்கு வாழும் நல்வாழ்க்கையாம்; வீடுபேறு எய்துவதற்கு உரிய உயர் வாழ்க்கையாம்.

தன்னலமே தாண்டவமாடும் சூழ்நிலையில் பெரும்பான்மை யாக வாழ்க்கை நடத்துதற்கு இயைபு பூண்டு நிற்கும் கணவனும் மனைவியும், அன்பு வாழ்க்கை நடத்துதற்கு மாறுகப் பற்று வாழ்க்கை நடத்துதற்கே ஆளாய்விடுன்றனர். கணவன் மனையிருள், கணவனே, அன்பு வாழ்க்கை நடத்துதற்கோ, பற்றுவாழ்க்கை நடத்துதற்கோ பெரிதும் பொறுப்பாளி ஆவான். பொறுப்பறிந்து கணவன் நடந்துகொள்வானுனல், மனையினிடத்தில் அன்பு வாழ்க்கைக்குப் பஞ்சம் ஏற்படவே மாட்டாது. எனவேதான், தன்னலம்பற்றிய வேட்கையை மூன்றுறுத்து எழும் பற்று நிலையை உண்டாக்கிவிடும் 'பெண் வழிச் சேறல்' என்ற ஓர் அதிகாரத்தை வகுத்து, அதன் முதற் குறளாகத் திருவள்ளுவர்,

"மனைவிழைவார் மாண்பயன் எய்தார் வினைவிழைவா
வேண்டாப் பொருளும் அது"

என்று நமக்கு விழிப்பூட்டுவாராயினர். இக் குறளில் விழைவு என்ற சொல் ஆளப்பெற்றுள்ள இடப் பொருத்தத்தை, முன்னர், அதனோடு பெய்துணர்த்திய சொற்கோவையின் பொருள் நுட்பம்கொண்டு உணர்க.

"அன்பு காரணமாக அன்றி, இன்பம் காரணமாகத் தம் மனையாளை விழைந்து அவள் தன்மையராய் ஒழுகுவார், தமக்கு இன்றியமையாத அறத்தினை எய்தார்; இனிப் பொருள் செய்தலை முயல்வார், அதற்கு இடையீடு என்று இகழும் பொருளும், அவள் தன்மையராதற்கு ஏதுவாகிய அவ் வின்பமே ஆகும்" என்பது, ஈண்டுக் காட்டப்பெற்ற குறளின் பொருளாகும். அத்தகைய இன்பம், அவளாற் பயனிகிய அறத்தினும், அவ் வறத்திற்கும் தனக்கும் ஏதுவாகிய பொருளினும் செல்ல விடாமையின், விடற்பாற்றும் என்பது கருத்தாகும். தன்னலங் குறித்து இன்பம் காரணமாக விழைவுகொண்டபோதே, தம் உரிமையிழந்து அவள் தன்மையராவர் என்றால், அடுத்த நிலையாகிய பற்றுக்கொண்டபின் தம் உரிமைக்கு இடமே இராது எனலாம்.

எனவே, இல்வாழ்க்கையில், தன்னலமுடைய பற்று நிலையிலிருந்து நீங்கித் தன்னலமற்ற அன்பு நிலையில் நிலைபெற்று நிற்றற்கு, ஏதாவது நல்வழியுண்டா என்று கணவனும் மனைவியும் ஆராய்தல் வேண்டும்; ஆராய்ந்துணர்ந்தபின், அவ் வழியில் விழிப்புடன் நிற்க வேண்டும்.

ஓர் உருவில் ஓர் உரு அன்பு செய்து பழகிப் பின் படிப்படியாக அனைத்துயிரிலும் அன்புசெய்து பழகுதற்கென்றே கணவன் மனைவி என ஈருருவாய் உலகில் வந்து தோன்றிய உயிர், அன்பு நெறியிலிருந்து வழுவிப் பற்றுநிலையில் நின்று உலகப் பொருள்களில் பற்றுக்கொண்டு அரிதிற்பெற்ற மக்கட் பிறப்பைப் பாழ்படுத்திக்கொள்வதைக் கண்ட தெய்வப்புலவர் திருவள்ளுவர், உலகப் பொருள்களிலிருந்து பற்று நீங்கி உய்தி பெறுவதற்கு ஒப்பற்ற ஒரு வழி கூறுகின்றார். அறிவு நெறி பற்றியவர்கள், மெய்யுணர்வால், பற்றிற்குக் காரணமாகிய அறியாமை என்னும் மாசினைப் போக்கிக் கொள்ளுதல் வாயிலாகப் பற்றிலிருந்து நீங்கலாம் என்பராயினும், மெய்யுணர்

விற்கும் திருவள்ளுவர் கூறும்வழி இன்றியமையாது வேண்டப் படும் என்று காண்பார்க்கு, பற்றிலிருந்து நீங்குவதற்கு உரிய வழி, தெய்வப்புலவர் கூறும் ஒரே வழிதான் என்பது தெளி வாகும். இந்த வழியைக் கடைப்பிடிப்பார்க்கு, மெய்யுணர்வும் தன்னாலேயே உண்டாய்விடுமாதலால், அவர் கூறும் ஒரே வழியே ஒப்புயர்வற்ற வழியாகும். அவ் வழி இன்னது என் பதை அவர்,

"பற்றுக பற்றற்றான் பற்றினை அப்பற்றைப்
பற்றுக பற்று விடற்கு" (குறள், 350.)

என்பதால் உணர்த்தியுள்ளார்.

மெய்யுணர்வு என்னும் அடுத்த அதிகாரத்தைத் தொடங்கு வதற்கு முன், துறவு என்னும் அதிகாரத்தின் இறுதியில் இக் குறளைத் திருவள்ளுவர் இடமறிந்து வைத்துள்ள பொருத்தம் வியந்து பாராட்டுவதற்கு உரியது. இதனாலும், மெய்யுணர் விற்கும் அடிப்படையாவது இக் குறளால் உணர்த்தப்பட்ட வழி எனலாம்.

தத்துவ நூல்களும், சித்தாந்த சாத்திரங்களும் ஆட்சி கொண்ட காலத்தில் உரை எழுத அமைந்த உரையாசிரியர்கள் அனைவரும், அன்பின் ஐந்திணை பற்றிய அன்பு நெறியே பண்டைத் தமிழருடைய தனி நெறியாம் என்பதை அறிய இயலாமையாலோ, மறந்துவிட்டமையாலோ, அன்பு நெறி பற்றி உரை கூறாது அறிவு நெறி பற்றியே உரை கூறிச் சென்றுள்ளனர். துறவு என்னும் அதிகாரத்தில் வரும் குறள் கள் அனைத்தும் பற்றுவிடுதலாகிய உள்ளத் துறவை வற் புறுத்துகின்றனவே யன்றி, ஒருவரை ஒருவர் விட்டு நீங்கு தலாகிய மெய்த்துறவை வற்புறுத்தவில்லை என்பதும் அறிதற் பாற்று.

திருக்குறளுக்கு உரையெழுதியவருள் தலைசிறந்தவரான பரிமேலழகரும் அறிவுநெறிச் சார்புபற்றியே இக் குறளுக்கு உரை எழுதியிருக்கின்றனர் என்றால், அறிவு நெறிக்கு அக் காலத்திலிருந்த செல்வாக்கினை வரலாற்றுக் கண்கொண்டு நோக்கி அமைதிகொள்ளக் கடமைப்பட்டவர்களாகின்றோம். என்றாலும், அவர் கூறும் உரை ஓரளவு நமக்கு வழிகாட்டி யாய் இருக்கின்ற தென்பதில் ஐயமில்லை.

இக் குறளுக்குப் பரிமேழகர் கூறும் உரை வருமாறு :— "எல்லாப் பொருள்களையும் பற்றி நின்றே, பற்றற்ற இறைவன் ஒதிய வீட்டு நெறியை, இதுவே நன்னெறி என்று மனத்துக் கொள்க ; கொண்டு, அதன்கண் உபாயத்தை அம் மனத்தாற் செய்க, விடாதுவந்த பற்று விடுதற்கு" என்று அவர் பொழிப் புரை கூறி, மேலும் விளக்கக் குறிப்புத் தருவாராய், "கடவுள் வாழ்த்திற்கேற்ப ஈண்டும் பொதுவகையாற் பற்றற்றான் என் றார். பற்றற்றான் என்புழி ஆறாவது செய்யுட் கிழமைக்கண் வந்தது. ஆண்டுப் பற்றென்றது பற்றப்படுவதனை. அதன்கண் உபாயமென்றது தியான சமாதிகளை. விடாது வந்த பற்றென் பது அநாதியாய் வரும் உடம்பிற் பற்றினை. அப் பற்று விடு தற்கு உபாயம் இதனைற் கூறப்பட்டது" என்கின்றார்.

பரிமேலழகர் கூறும் கூற்றில் நமக்கு வழிகாட்டியாய் உள்ளவை, "பற்றற்றான் என்பது, எல்லாப் பொருள்களை யும் பற்றி நின்றே பற்றற்ற இறைவன்" என்பதும், "பற்றற் றான் பற்று என்பது, பற்றற்றானது பற்று" என்பதும், "கடவுள் வாழ்த்திற்கு ஏற்ப ஈண்டும் பொதுவகையாற் பற்றற் றான் என்றார்" என்பதும் ஆம்.

யாண்டும் நீக்கமற நிறைந்து உண்மை அறிவின்ப வடி வாய் (சச்சிதானந்த சொரூபமாய்) அருவாய் இலங்குவதனை இறை எனலாமே ஒழிய இறைவன் எனல் ஒல்லாது. அருவாய் இலங்கும் அதற்கு நம்மைப்போல் உடம்பில்லை யாதலற்றிப் பற்றற்றான் என்று பரிமேலழகர் கருதுகிறார். அவ்வாறுஎல் உயர்திணை ஒருபால்மேல் வைத்துக் கூறுவது ஆராய்தற் பாலது. பற்று என்பதற்கு இறைவன் ஒதிய வீட்டுநெறி என் றவர் கூறுகின்றார். அவர் கருத்துப்படி அஃது அவன் ஒதிய ஆக மமாகும். ஆகம நெறியே நன்னெறியென்று கொண்டு அதன் கண் உபாயத்தை அம் மனத்தாற் செய்க என்கிறார் அவர். அதன்கண் என்றது ஈண்டு இறைவன்கண் என்பதேயாகும். அவ்வாறுயின் அவன்கண் என்னாது அதன்கண் என்றது அரு வாய் இலங்கும் இறையின்கண் என்பதே அவர் கருத்தாகும். இவ்வுரை அறிவுநெறி பற்றியதே என்பது இப்போது விளங்கும். அறிவுநெறி பற்றி அதேக அதிகாரத்தில் திரு வள்ளுவர் கூறுகின்றார் ஆதலின், அதுபற்றியே அவர் ஈண்டும் கூறினர் என்று கூறுவது அவ்வளவு பொருத்தமாகத் தோன்றவில்லை.

யாண்டும் நீக்கமற நிறைந்திலங்கும் உண்மை அறிவின்ப அரு இயல்பினதான இறை, அன்பின் ஐந்திணையான இல் லறம் பற்றி நல்லனவெல்லாம் தம் கடமையாகக்கொண் டொழுகுவார்க்கு, அவரவர் நினைந்த வடிவில் வந்து காட்சி யளிக்கும் ஆற்றல் உடையதாகும். 'பற்றற்றான்' என உயர் திணை ஆண்பாற் சொல்லால் திருவள்ளுவர் குறித்திருப்பதே இதற்குத் தக்க சான்றாகும். உயர்திணை ஆண்பாற் சொல்லால் குறிக்கப்பட்டது அத்திணை ஏனைப்பால்களுக்கும் உரிமை பூண்டு நிற்கும். ஆண் உருவிலோ, பெண் உருவிலோ, ஆணும் பெண்ணும் கலந்த உருவிலோ, ஓர் உருவன்றிப் பல உரு விலோ, அன்பால் அவரவர் நினைந்தவடிவில் இறைவன் எழுந் தருளி வந்து காட்சி தரும் இயல்பினன். இவ் வுண்மை தொன்றுதொட்ட தமிழருக்கு உரிமையானதே யாகும். "விண் ணின் நீங்கி விளங்கிய அறிவின் முனிவன்" என்று உயர்திணை ஆண்பாற் சொல்லால் முனிவனாகிய இறைவனைக் குறிப்பது, ஒன்றைப் படைத்தற்கு உருவம் இன்றியமையாதது என்பதை கருதியேயாகும். சங்க இலக்கியங்களில் உருவமுடையவனாக இறைவனைக் குறிக்கும் பல பெயர்கள் உண்டு. அவையெல்லாம் வடமொழியாளரிடத்திலிருந்து கடன் வாங்கப்பட்டன என்று கூறுவது அறிவுடைமையாகாது. இறைவனைப் பற்றிய செய்தி கள், எல்லா நாட்டவர்க்கும், எல்லா மொழியினர்க்கும், எல்லா மரபினர்க்கும் பொதுவுடைமையாகும். இங்கே கொடுத்தல் வாங்கல்களுக்கு இடமேயில்லை. அன்பின் ஐந்திணை ஒழுக்கமே ஆட்சி பெற்றிருந்த சங்க காலத்தில், வாழ்க்கைக்கு வேறாக இறைவனைப் புகழும் பாடல்களுக்குத் தேவையிருந்தியாக இல்லா திருந்ததால், அவை அக் காலத்தில் நிரம்ப இடம் பெறவில்லை. அன்பின் ஐந்திணை ஒழுக்கம், ஏனைய சமயங்களின் குறுக் கீட்டால், மாசுற்று மங்கிய காலத்தில் ஆழ்வார்களும் அடியவர் களும் இறைவனைப் பற்றிய புகழ்மாலைகளை அன்பே உருவ மாக நின்று கொள்ளைகொள்ளையாகக் குவித்துவிட்டுச் சென் றனர். அவர்களுடைய பாடல்களெல்லாம், அன்பால், நினைந்த வடிவில், இறைவனைக் காணலாம் என்பதற்குத் தக்க அகச் சான்றுகளே ஆகும். அன்பென்பதே இன்னதென்று அறி யாராய், அத்தகைய இன்பவடிவம் ஒன்றை இறைவன் வடிவ மாக உள்ளத்தில் நினைத்து நிறுத்தும் மன ஒருமை கொள்ளா ராய், யாண்டும் நிறைந்திலங்கும் அருவாய் உள்ள கடவுளிடத் தில் எங்களுக்கும் நம்பிக்கையுண்டு என்று மேடைச் சொல்மாரி

பொழிவார்க்கு, இவையெல்லாம்—அடியவர் ஆழ்வார் கூற்றுக் களெல்லாம் — வந்தேறிகளாகவே தோன்றுகின்றன. சங்க நூல்களில் உணரத்தகும் அன்பின் உண்மை இயல்பை இவர் கள் உள்ளவாறு காணும் ஆற்றல் பெற்றுவிடுவார்களானால், சங்க நூல்களில் வரும் அன்பின் காட்சியைத் தம் காட்சியாக இவர்கள் உணர வல்லவர்களானால், அடியவர் ஆழ்வார் பாடல் களே இவர்களே முதலில் நின்று தலைமேல் வைத்துக் கொண் டாடுவர்.

அன்பர்கட்கு அவர் நினைந்தவடிவில் உருவெடுத்துவரும் இறைவன் உடம்பு, நமக்குள்ள உடம்புபோல் நிலம் நீர் தீ வளி விசும்பென்னும் ஐம்பூதக் கலப்பால் ஆனது அன்று. அருளே அவன் உடம்பு. அதனால், அவனுக்கு அவ் வுடம்பில் பற்று ஏற் படுவதற்கு இடம் இல்லை. அவன் வேறு, அவன் உடம்பு வேறு அல்ல. அவனே அருள்; அருளே அவன். ஆதலால், உடம்பு பெற்றும் 'பற்றற்றான்' அவன். நம் நிலையிலோ, நாம் வேறு, நம் உடம்பு வேறு ஆதலால், நமக்கு, நமக்கு வேறான உடம் பில் பற்று ஏற்படுகின்றது.

உருவப் பொருள்களில் பற்றுக்கொண்டு நிற்கும் நம் மனம், உலக உருவப் பொருள்கள் எல்லாவற்றினும் சிறந்த உருவப் பொருளாக இறைவன் காட்சியளித்தால்தான் அவ னிடம் பற்றுக்கொள்ள விரையும். "அவன் எல்லா ஆற்றலும் உடையவன்; அன்பிற்குக் கட்டுப்படுபவன்" என்பது கடவுட் கொள்கையுடைய அனைவர்க்கும் உடன்பாடான உண்மையே யாகும். ஆதலால், எல்லா ஆற்றலும் உடையவன், உருவமாக வந்து காட்சியளிக்கவும் வல்லவன் என்பதை உடன்பட்டாக வேண்டும். அன்பர்கட்குக் காட்சி வழங்கவரும் அவனிடம், அவர்கள் தங்கள் பணிவைக் காட்டக் கடமைப்பட்டவர்கள். அதற்கேற்ப, அவர்கள், பற்றற்றானைப் பற்றுகப் பற்றுங்கால், பற்றுக்கொள்வதற்கு இயைந்த அவன் உறுப்பு, அவன் திரு வடியேயாகும். பற்றப்படுவது பற்று என்று பரிமேலழகர் குறித்தபடி, நம்மால் பற்றுவதற்கு உரியது, அவன் திருவடியே யாகும். எனவே, உலகப் பொருள்களில் உள்ள பற்றினை விடு வதற்கு, இறைவனுடைய திருவடியில் பற்றுக்கொள்வதே சிறந்த வழியாகும். அன்பின் ஐந்திணை நெறிபற்றி நிற்பார், இறைவன் திருவடியில் பற்றுக்கொள்வது, அன்பு நெறிக்குச் சார்பாவதேயாம். அன்புநெறிச் சார்புபற்றி, இறைவன் திரு

வடியில் பற்றுக்கொண்டு ஒழுகுவாராயின், அன்பு வலியிற் படும் இயல்பினனை அவன், அவர்க்குத் தன் தெய்வக் காட்சியை உள்ளவாறு வழங்கித் தத்துவக் கருத்துக்கள் அனைத்தும் அவர்தம் மதியில் உண்டாகுமாறு உணர்வு நல்கி, அதனால் வீட்டின்பம் பெறுமாறு செய்தருளுவன் என்பது சங்க நூலுள் தலைசிறந்ததாகிய திருமுருகாற்றுப்படை உணர்த்தும் அரும் பொருளாகும். பற்றற்றவன் இறைவன் ஆதலால், அவனிடத்து வைக்கும் பற்றானது, பற்றறுதியை உண்டாக்கி அதற்குக் காரணமான அறியாமை என்னும் மாசினையும் போக்க வல்லதாம். மாசு ஒழிந்தபின் வீட்டின்பம் தன்னல் வருவதென்பது சொல்லாமலே விளங்கும்.

"கடவுள் வாழ்த்திற்கு ஏற்ப ஈண்டும் பற்றற்றான் என்றார்" என்று பரிமேலழகர் குறித்திருப்பதன் உண்மையையும் நாம் உணர்தல் வேண்டும். தத்தம் சமயக் கொள்கைக்கு ஏற்ப இறைவனைக் கண்ணுதலோன் எனறும், திருமால் என்றும், முருகன் என்றும், அருகன் என்றும், பிறன் என்றும் கூறுமல் எல்லாச் சமயத்தார்க்கும் ஒப்பப் பற்றற்றான் என்று திருவள்ளுவர் குறித்திருக்கிறார் என்பதே அவ் வுண்மையாகும். பற்றற்றான் என்று ஈண்டுப் பொதுமையில் குறித்தவாறே கடவுள் வாழ்த்திலும் இறைவனைத் திருவள்ளுவர், ஆதிபகவன், வாலறிவன், மலர்மிசை ஏகினான், வேண்டுதல் வேண்டாமை யிலான், இறைவன், பொறிவாயில் ஐந்தவித்தான், தனக்குவமை யில்லாதான், அறவாழியந்தணன், எண்குணத்தான், இறைவன் என்று பத்துக் குறள்களிலும் பொதுமையில் முறையே குறித்துள்ளார். பத்துக் குறள்களிலும் அவர் குறித்திருக்கும் பத்துப் பெயர்களுள், இறைவன் என்னும் பெயரை அவர் இரண்டிடத்தில் குறித்துள்ளார். "யாண்டும் நிறைந்திலங்குவது என்னும் பொருள்படும் இறையே, அன்பர் நினைந்த உருவாக வருங்கால் இறைவன் எனப்படும். அஃது அவ்வாறு வருமுறைமையை ஆதிபகவன் எனும் தொடரே விளக்கும். ஏனைய பெயர்கள், அவன் அவ்வாறு இறைவனாக வருங்காலும் இறைமைத் தன்மையை உடையனாதலைப் புலப்படுத்தும்" என்பதைத் திருவள்ளுவர் தம் கடவுள் வாழ்த்தென்னும் அதிகாரத்தில் நமக்கு விளங்க உணர்த்தியுள்ளார் எனலாம்.

கடவுள் வாழ்த்தில் முதற்குறளில் ஆதிபகவன் என வரும் தொடர், அன்பர் நினைந்தவாறு உருவெடுத்துவரும் இறையின்

பேராற்றலின் தன்மையை உணர்த்துகின்றது என்பதனை நாம் உள்ளவாறு உணர்தல் இறும்பூது விளைவிப்பதாகும்.

"காணப்படும் இவ்வுலகம் உருவமுடையது. உருவமுடைய உலகம் உருவமுடைய ஒருவனால் தோற்றுவிக்கப்பட்டதாதல் வேண்டும். அத்தகைய ஒருவன் நம்மனோருள் ஒருவனாக இருத்தல் இயலாது; எல்லா ஆற்றலும் அறிவும் உடையனாதல் வேண்டும். அவன் யார்?" என்ற கேள்விக்கு விடை பகர்வதே,

"அகரம் முதல எழுத்தெல்லாம்; ஆதி
பகவன் முதற்றே உலகு"

என்ற முதற் குறளாகும். இதற்கு, "எழுத்துக்களெல்லாம் அகரமாகிய முதலை உடையன. அதுபோல, உலகம் ஆதிபகவனாகிய முதலை உடைத்து" என்று உரை கூறி, "இது தலைமை பற்றிவந்த எடுத்துக்காட்டுவமை. அகரத்திற்குத் தலைமை, விகாரத்தானன்றி காத மாத்திரையாகிய இயல்பாற் பிறத்தலானும், ஆதிபகவற்குத் தலைமை செயற்கையுணர்வானன்றி இயற்கையுணர்வான் முற்றுமுணர்தலானும் கொள்க. தமிழெழுத்துக்கே யன்றி வடவெழுத்துக்கும் முதலாதல் நோக்கி எழுத்தெல்லாம் என்றார். ஆதிபகவனென்னும் இரு பெயரொட்டுப் பண்புத்தொகை வடநூன் முடிபு. உலகென்ற தீண்டு உயிர்கள் மேல் நின்றது. காணப்பட்ட உலகத்தால் காணப்படாத கடவுட்கு உண்மை கூற வேண்டுதலின், 'ஆதி பகவன் முதற்றே' என உலகின்மேல் வைத்துக் கூறினார்; கூறினாரேனும், உலகிற்கு முதல் ஆதிபகவன் என்பது கருத்தாகக் கொள்க. ஏகாரம் தேற்றத்தின்கண் வந்தது. இப் பாட்டால் முதற் கடவுளது உண்மை கூறப்பட்டது" என்று விளக்கக் குறிப்புத் தந்துள்ளார் பரிமேலழகர்.

மேலே கேட்ட கேள்விக்குப் பதிலாக, உலகிற்கு முதல் ஆதிபகவன் என்னும் கருத்துடையதே இம் முதற் குறள் என்று பரிமேலழகர் உணர்த்தி யிருத்தல் நோக்கத் தக்கது. இப்பாட்டால் முதற் கடவுளது உண்மை கூறப்பட்டது என்று அவர் கூறியிருத்தலும் கருதத் தக்கது. ஆனால், அவர் ஆதி பகவன் என்ற தொடரில் வரும் ஆதி என்ற சொற்கும் பகவன் என்ற சொற்கும் உண்மைப் பொருள் கண்டு கூறாது, "ஆதி பகவன் என்னும் இரு பெயரொட்டுப் பண்புத்தொகை வடநூன் முடிபு" என்று கூறி மேற்சென்றுவிட்டது வருந்தத்

தக்கதேயாகும். மற்றும், "அகரத்திற்குத் தலைமை விகாரத்தா னன்றி நாதமாத்திரையாகிய இயல்பாற் பிறத்தலான்" என்று கூறியிருப்பதும் ஆராய்தற்கு உரியதாகின்றது. அறிவுதெறி ஆட்சிபெற்றிருந்த அவர்காலச் சூழ்நிலை, சங்க கால அன்பு நெறியின் உண்மையை அவர் கண்டு காட்டாதவாறு செய்து விட்டது என்றே கூறவேண்டும்.

எழுத்துக்களுக்கெல்லாம் அகர எழுத்தே முதலாவது; அடிப்படையாவது; தலைமையாவது. வாயை அங்காத்தல் செய்தவுடனேயே அகர ஒலி பிறக்கிறது. அங்காத்தல் இன்றி, ஏனைய உயிரெழுத்துக்கள் பிறக்க வழியில்லையாதலால், ஏனைய உயிரெழுத்துக்கள் பிறத்தற்கும் அகரமே அடிப்படையாவ தாம். மெய்களோ தாமாக இயங்குவனவே அல்ல. "மெய்யின் இயக்கம் அகரமொடு சிவணும்" என்பது தொல்காப்பியம். எனவே, அகர உயிரே, ஏனைய உயிரெழுத்துக்களுக்கும், உயிரல்லாத மெய்யெழுத்துக்களுக்கும் முதல் அல்லது அடிப் படையாம்; ஆகவே தலைமையுடையதாம். ஆனால், அகரம் நாத மாத்திரையாகிய ஒலியெனல் பொருந்தாது. நாதமாத்திரை யாகிய ஒலி உருவுடையதன்று; அருவாம். அகரமோ உரு வுடையதாம். "அ, இ, உ, எ, ஒ அம் மூன்றும் குறிய" என் பது தொல்காப்பியம். எனவே, அகரம், குறியது எனப்படும் குற்றெழுத்தாம். குறுமை நெடுமை முதலியனவெல்லாம் உரு வுடையவற்றிற்குப் பொருந்துமே ஒழிய அருவிற்குப் பெர்ருந் தாதாம். அகரம் குறியது எனின், அஃது உருவுடையதே அன்றி அருவமாயது அன்றும். எனவே, உருவுடைய அகர ஒலியே ஏனைய உருவுடைய எழுத்துக்களுக்கெல்லாம் முதலாம். எனவே ஒலி நிலையில், நாதமாத்திரையாகிய அருவாகிய ஒலி நிலை ஒன்று, அதிலிருந்து ஆக்கம்பெற்று அகர உருவாகிவரும் ஒலி நிலை ஒன்று, அகரத்திலிருந்து ஆக்கம் பெற்று ஏனைய எழுத்துக்கள் உருவாகிவரும் ஒலி நிலை ஒன்று என மூன்று நிலைகளை நாம் கொள்ளவேண்டும். நாத ஒலியிலிருந்து நேரே ஆக்கம்பெற்று வாயை அங்காத்தல் செய்தவுடனேயே அகரம் பிறப்பதாதலின், ஏனைய எழுத்துக்கள்போல் விகாரம் பெறாது நாதமாத்திரையாகிய இயல்பாற் பிறத்தலான் அவ்வகரம் தலை யாயது என்று பரிமேல்அழகர் கருதுவாராயினர் எனலாம். அவர் கருத்துப்படியும் நாத ஒலியிலிருந்து அகர ஒலி பிறந்த தென்று அதற்கு ஆக்கப்பாடு கொள்ள இடமுண்டு. ஏனைய

உயிரெழுத்துக்களிலும் மெய்யெழுத்துக்களிலும் உள்ள விகாரம் போலாது, நாத ஒலிமாத்திரையேயாம் என்று சொல்லத் தக்கதாய், அதனிடத்திலிருந்து ஆயது என்ற ஆக்கப்பாடு மட்டும் உடையதாய் இலங்கும் தன்மையது அகர ஒலி எனலாம்.

இங்ஙனமே, காரிய காரணம் கழன்று நிற்பதாகிய அருவமாகிய இறைநிலை ஒன்று, அதிலிருந்து ஆகிய ஆதிபகவனாகிய உருவமாகிய இறைவன் நிலை ஒன்று, அவ்விறைவனிடத்தில் பிறந்ததான உருவமாகிய உலகநிலை ஒன்று என்று மூன்று நிலைகளை நாம் பொருள் நிலையில் கொள்ளலாம். இங்ஙனம் கொண்டால்தான், உருவமாகிய உலகம் உருவமாகிய இறைவனிடமிருந்து தோன்றியது என்றற்குப் பொருத்தமாவதாம். உருவமாகிய இறைவனும், அன்பர்கள் நினைந்த வடிவிலன்றிக் காணப்படாதவன் ஆதலால், அன்பர்கட்கன்றி ஏனையவர்கட்குக் காணப்படாத அருவடிவினனே எனலாம். இக் கருத்துப் பற்றியே "காணப்பட்ட உலகத்தால் காணப்படாத கடவுட்கு உண்மை கூறவேண்டுதலின், ஆதிபகவன் முதற்றே உலகு என உலகின் மேல் வைத்துக் கூறினர்; கூறினாரேனும், உலகிற்கு முதல் ஆதிபகவன் என்பது கருத்தாகக் கொள்க" என்று பரிமேலழகர் கூறுவாராயினர் எனலாம்.

உருவம் ஆன அகர ஒலியிலிருந்து உருவமான ஏனைய எழுத்துக்களெல்லாம் தோன்றினாற்போல, உருவம் ஆன இறைவனிடத்திலிருந்து உருவம் ஆன உலகம் தோன்றியது என்பதே திருவள்ளுவர் கருத்தாகும் எனலாம்.

அருவமாகிய இறை, உருவமாகிய இறைவனாக வந்து உலகத்தைத் தோற்றுவிக்கின்றது; அங்ஙனம் தோற்றுவிக்க முற்படுங்கால், அருளே தனக்குத் திருமேனியாகக் கொண்டு தானே உருவமாகி வருகின்றது. தன்னுடைய அளவிலாற்ற லுடைமையால், உருவாகி வருதல் அதற்கு இயைவதேயாகும். இவ்வாற்றால், "இயற்கை அருவான் நிலையிலிருந்து உருவாகி வந்து உலகத்தைத் தோற்றுவிக்கும் முறையில், உலகத்தைத் தோற்றுவிக்கும் முதல் உரு ஆகிவரும் இறைவனே ஆதி" என்பதுதான் திருவள்ளுவர் உணர்த்தவந்த கருத்தாகும். ஆக்கப்பாடு எய்தி வருவது என்பதைக் குறிக்கவே திருவள்ளுவர் 'ஆதி' என்ற சொல்லை ஆளலானார் எனலாம். 'ஆவது ஆதி' என்

னும்போது 'ஆதி' என்பது தமிழ்ச்சொல்லேயாம். உறுவது உறுதி, மறப்பது மறதி என்றாற்போல ஆவது ஆதி என்பது பொருந்துவதாம். ஒடுங்குதலே யுடையவன் ஒடுங்கி என்றும், மயங்குதலேயுடையவன் மயங்கி என்றும் வழங்குமாறுபோல ஆதலேயுடையவன் ஆதி எனினும் ஒக்கும். இறை கிலேயி லிருந்து இறைவன் ஆனவன் ஆகி எனவும், இறையிலிருந்து ஆனது ஆதி எனவும் கூறுதல் பொருந்துமாறு அறிக. இயற்கை அருவான இறை கிலேயிலிருந்து,உலகமாகிய உருவப் பொருளைத் தோற்றுவிக்க, அருளே திருமேனியாகக் கொண்டு உரு ஆனவனை இறைவன், அன்பர்கள் நினைந்த வடிவில் பல்வேறு உருவமாகப் பகவுபட்டு வருதலும் உடையவன் என்ற பொருளைத் தருவது 'பகவன்' என்னும் சொல். அல்லது, இயற்கை அகண்டமான நிலேயிலிருந்து கண்டமான உருவ மெய்தி வருபவன் பகவன் எனலாம். இங்ஙனம் பொருள் படுதலே இடமறிந்து உணரமாட்டாமையால், 'ஆதி பகவன் என்னும் இரு பெயரொட்டுப் பண்புத்தொகை வடநூன் முடிபு' என்று பரிமேலழகரும், ஆதி என்ற சொல்லேயும் பகவன் என்ற சொல்லேயும் வடசொற்களாக மேல் நோக்கில் கண்டு குறிப்பெழுதிப் போய்விட்டாரோ என்று ஐயுற வேண்டியிருக்கிறது.

'ஆவது ஆதி' 'அல்லது' ஆதலேயுடையவன் ஆதி என்ற பொருளில் ஆதி என்பதும் தமிழ்ச்சொல்லே யாகும். பகவுபட்டு வருபவன் பகவன் (பகவு + அன்) என்ற பொருளில் பகவன் என்பதும் தமிழ்ச்சொல்லேயாகும். பகவு என்பது பகவுபட்ட தண்டு என்னும் பொருளில், "எட்பகவன்ன சிறுமைத்தேயாயினும்" (குறள், 889.) என்று திருவள்ளுவ ராலேயே ஆளப்பட்டுள்ளது ஈண்டு அரணுவதாம். பகவன் என்ற உயர்திணை ஆண்பாற்சொல் அஃறிணை ஏனைப் பால் களுக்கும் இயைந்துவரும் உரிமை பூண்டு நிற்கும். எனவே, உயர்திணை ஆண் உருவிலோ, பெண் உருவிலோ, இரண்டும் கலந்த உருவிலோ, பலர் உருவிலோ அன்பர்கள் நினைந்த வடிவில் காட்சி வழங்க வல்லவன் இறைவன் என்பதைக் குறிக்கவே, பகவன் என்ற தமிழ்ச் சொல்லே நெடிது நினைந்து திருவள்ளுவர் முதற் குறளில் குறிக்கலானார் எனலாம். இங்ஙனம் கொள்ளாக்கால், தமிழில் நூல் எழுத வந்து, எடுத்த எடுப்பிலேயே தமிழ்ச் சொற்கோவை யறிவு பெற்றிலராய்த் தாம் கூறவந்த கருத்திற்கு வடமொழியிற் சொற கடன் வாங்கினவர்

திருவள்ளுவர் என்ற பழிப்புரைக்கு அவர் உள்ளாவர். சிற்சில வடசொற்களைத் திருக்குறளில் அவர் ஆண்டிருக்கிறார் எனினும், தொடங்கும்போதே அவற்றைக் கடன் வாங்கினர் என்றல் சிறந்ததாகாது. வடமொழி சிறந்ததென்று கருதி, வேண்டுமென்றே அவர் வடமொழியை ஆண்டனர் என்று கருதலாமே என்று இவர் கூற முன்வருவாராயின் பகவன் என்ற சொல், இவ்விடத்து எவ்வாற்றானும் வடசொல் என்பது பொருந்தவே பொருந்தாது என்பதைப் பின்னர் உணர்த்துவாம்.

அருளே திருமேனியாகக்கொண்டு இன்னனமெல்லாம் ஆக்கப்பாட்டுடன் எழுந்தருளும் இறைவன், செயற்கையாகியும் செயற்கையுடையவன் அல்லன். அருவ நிலையிலுள்ள தூய்மை, உருவநிலை ஆகும் இறைவனிடத்து மாசு எய்துவதில்லை. தன்வயத்தனதல், தூயவுடம்பினன் ஆதல், இயற்கையுணர்வினன் ஆதல், முற்றுமுணர்தல், இயல்பாகவே பாசங்களின் நீங்குதல், பேரருளுடைமை, முடிவிலாற்றலுடைமை, வரம்பில் இன்பமுடைமை எனப்படும் சிறந்த குணஞ்செயல்களெல்லாம் இறைவனிடத்து இயல்பாக இருப்பனவேயாம்.

எனவே, நாத மாத்திரையான அருவொலியிலிருந்து உருவொலி ஆவதான அகர ஒலியிலிருந்து ஏனைய உருவொலிகளான எழுத்தொலிகள் தோன்றுதல்போல, அருவான இறையிலிருந்து உருவாக ஆதலையுடையவனும், பல்வேறு வடிவமாகப் பகுபட்டுவந்து அன்பர்கள் நினைந்த வடிவில் காட்சியளிக்கும் ஆற்றல் உடையவனுமான உருவான இறைவனிடத்திலிருந்தே, உருவான உலகம் தோன்றியது என்பதே முதற் குறளால் கொள்ளத்தக்க பொருளாம்.

எனவே, உருவான அகரத்தை உருவான ஏனைய எழுத்துக்களெல்லாம் முதலாக உடையன ; அதுபோல உருவான ஆதிபகவனை உருவான உலகம் முதலாக உடையது என்று அக் குறளுக்குப் பொழிப்புரை கூறுவதே பொருத்தம் ஆம்.

உரையாசிரியர்கள் காலத்தில் வடமொழியின் செல்வாக்கிருந்தது என்பது மறுக்கமுடியாத உண்மையாகும். வடமொழியில் ஆதி, அந்தம் என்ற சொற்கள், முதல், ஈறு என்ற பொருளில் மக்கள் வழக்கிலும் பயின்று வழங்கிய உரையாசிரியர்கள்

காலத்தில், முதற் குறளில் கண்ட ஆதி என்ற சொல், வட சொல்லாகவே அவர்களால் கொள்ளப்பட்டதென்பதில் வியப் பொன்றும் இல்லை.

ஆனல், பகவன் என்ற சொல், வடசொல்லாக எங்ஙனம் கொள்ளப்பட்டது என்பது திகைப்பையே உண்டாக்குகின் றது. ஆதியாகிய பகவன் என்ற இரு பெயரொட்டுப் பண்புத் தொகையாகப் பரிமேலழகர் கொள்ளும் முறையில், பகவன் என்பது, பகவான்என்ற வடசொல்லின் பொருளாகிய கடவுள் என்பதையே உணர்த்துவது எனல் வேண்டும். இப் பொருளில் பகவான் என்ற சொல் 'பஜ்' என்ற முதனிலையிலிருந்து பிறந்தது என்று வடநூலார் கூறுவர். அறிவு, ஆற்றல், வல் லமை, ஐசுவரியம், வீரியம், தேஜசு என்ற ஆறு குணங்களை யுடையவன் கடவுள் என்ற பொருளிலும் பகவான் என்ற வடிவத்திலேயே அச் சொல் வடமொழியில் வழங்குவதாகும். இப் பொருளில், பகவான் என்ற சொல் 'பக' என்ற முதனிலை யிலிருந்து பிறந்தது என்று வடநூலார் கூறுவர். கடவுள் என்ற பொருளிலும், ஆறு குணங்களையுடையவன் என்ற பொருளிலும் 'பகவான்' என்ற வடிவமுடைய சொல்லே வட மொழியில் வழங்குவதன்றிப் பகவன் என்ற சொல் வழங்குவ தன்றும். இவ்விரு பொருளையுமோ, இவ்விரண்டில் ஒன் றையோ திருவள்ளுவர் கருதியிருப்பாராயின், பகவான் என்றே அவர் ஆண்டிருப்பர். வெண்பா யாப்பில் அமைந்த குறளில், 'பகவன் — முதற்றே' என்று கூறும்போது மா முன் நிரை வரும் இயற்சீர் வெண்டளை அமைந்திருத்தல் போலவே, 'பக வான் — முதற்றே' என்று கூறும்போதும் அமையும். 'பக வன்—முதற்றே' என்று கூறுங்கால் நிடைக்கும் ஓசை இன் பத்தைவிடப் 'பகவான் — முதற்றே' என்று கூறுங்கால் நிடைக்கும் ஓசையின்பம் இன்னும் சிறந்ததாம் என்பது இசையின்பத்தோடு பாடுவார்க்கு இனிது புலப்படும்.

இனி, வேற்றுமை உருபுகளை ஏற்கும்போது பகவான் என்ற சொல் பெறும் மாற்றங்களையும் நோக்குவாம். முதல் வேற்றுமை ஒருமையில் பகவான் என்ற வடிவம் இயற்கை யாகவே நிற்கும். குறளில் பகவன் என்ற சொல் ஒருமை யாகவே இருத்தலால், நாம் வடமொழி பற்றிய இருமை, பன்மை வடிவங்களைப் பற்றி ஈண்டுக் கவலைகொள்ள வேண்டு வதில்லை. எனவே, ஏனைய வேற்றுமைகளில் ஒருமை வடிவம்

களையே காண்பாம். பகவான் என்ற சொல், முதல் வேற்றுமை யில், பகவான் என்றே நிற்றலைக்கண்டாம். இரண்டாம் வேற்று மையில் அது 'பகவந்தே' என்று திரிந்துவரும்; மூன்றும் வேற் றுமையில் 'பகவதா' என வரும்; நான்காம் வேற்றுமையில், 'பகவதே' என வரும்; ஐந்தாம் வேற்றுமையில் 'பகவதஃ' என வரும்; ஆறும்வேற்றுமையிலும் 'பகவதஃ'என்றே வரும்; ஏழாம் வேற்றுமையில் 'பகவதி' எனவரும் ; எட்டாம் வேற்றுமையில் 'ஹே பகவந்' என வரும். ஈண்டுக் கூறிய எட்டு வேற்றுமை வடிவங்களையும் கண்ட பிறகு, திருவள்ளுவர் ஆண்டுள்ள பகவன் என்ற சொல், வடசொல் அன்று என்று துணிந்து தேறலாம். எட்டாம் வேற்றுமையில் 'பகவந்' என்ற சொல் வருவதாயினும், அவ் வேற்றுமையில் 'ஹே பகவந்' என்றே வடமொழியில் வரல் வேண்டும் என்பது கடப்பாடாகும். அங் ஙனம் இல்லையாயினும், திருவள்ளுவர் ஆண்டுள்ள 'பகவன்' என்ற சொல் எட்டாம் வேற்றுமையான விளிப் பொருளில் வரவில்லையாதலால், அதைப்பற்றி நாம் கவலை கொள்ளத் தேவையேயில்லை. ஏனைய வேற்றுமைகளில் 'பகவன்' என்ற வடிவம் தலைகாட்டவே யில்லை. ஆகவே, எவ்வாற்றானும் திரு வள்ளுவர் ஆண்டுள்ள 'பகவன்' என்ற சொல் வடசொல் அன்று ஆதலின், 'ஆதிபகவன்' என்பது வடசொல் முடிபு என்று பரிமேலழகர் கூறியிருப்பதன் கருத்துத் தெளிவாக இல்லை. எனவே, பகவன் என்ற சொல்லைத் தமிழ்ச்சொல் லாகவே கொண்டு மேற் கூறிய பொருளைக் கூறுவதன்றி வழியில்லை. 'பகவனே ஈசன் மாயோன் பங்கயன் சினனே புத்தன்' என்ற நிகண்டின் ஆட்சியிலும், பகவன் என்ற சொல்—ஈசன், மாயோன், பங்கயன், சினன், புத்தன் எனப் பல்வேறு தெய்வங்களாகப் பகுபட்டு அவ்வவர் சமயத்திற்கு ஏற்பக் காட்சிதர வருபவன் என்ற பொருள் கொள்ளவே இயைந்து நிற்றலால், திருவள்ளுவர் ஆண்டுள்ள பகவன் என்ற சொல், வடசொல் அன்று, தமிழ்ச்சொல் என்பதே தேற்றம்.

இங்ஙனம், தமிழர் பண்பாட்டிற்கும் தமிழ்மொழியின் இலக்கண அமைதிக்கும் இயைந்து நிற்கும் பகவன் என்ற இச் சொல்லைப் பாகதச் சொல் என்றும், சமண பௌத்தர் கடவுளை உணர்த்தும் சொல் என்றும் கூறுவதும் தமிழ நிடையே தம் சமயக் கருத்துக்களைப் புகுத்த வந்தவர் கூறும் ஒரு சார்பான கருத்தேயாகும்.

'**ஆதிபகவன்**' என்று முதற் குறளில் வரும் தொடர், **பகவான் விருஷப தேவரையே** குறிப்பதாகும் என மிகுதியாகப் பரம்பரை உரிமை கொண்டாடுபவர்கள் சமணர்களே. விருஷப தேவரைப் பற்றி அவர்கள் கூறும் ஏனையவெல்லாம் ஈண்டைக்குத் தேவையில்லை என்று விடுத்து, அவர் பெயரை மட்டும் எதிரே நிறுத்திச் சிறிது நின்று நோக்கினால், அவர்கள் கொண்டாடும் உரிமையின் உண்மை எத்தகையது என்பது வெட்ட வெளிச்சம் ஆகிவிடும்.

விருஷப தேவரை அவர்கள் **பகவான்** விருஷப தேவர் என்று குறிப்பார்களே அல்லாமல், **பகவன்** விருஷப தேவர் என்று குறிக்கவே மாட்டார்கள். பகவன் என்ற சொல் திருக்குறளில்தான் முதன் முதலாகக் காணப்படுகின்றது. தமிழ்த் தொண்டு செய்ய வந்ததாகக் கூறிக்கொண்டு, முதல் முதல் திருக்குறளைத் தங்களுடையதென உரிமையாக்கிக் கொள்வதற்கு, அதன்கண் முதற் குறளில் வரும் **ஆதிபகவன்** எனும் தொடர், தங்கள் இறைவனாகிய **பகவான்** விருஷப தேவரையே குறிப்பதாகும் என்று அவர்கள் இந்த இரண்டு பெயர்களுக்கும் நன்கு முடிச்சுப் போட்டனர். திருக்குறளுக்குக் காலத்தால் பிற்பட்ட திருக்கலம்பகம், திருப்பாமாலை, கயாதர நிகண்டு, தோத்திரத் திரட்டு முதலான சமண நூல்களில், பகவான் விருஷப தேவரைக் குறிக்க ஆதிபகவன் என்ற தொடரை அவர்கள் நிரம்பக் கையாண்டனர். ஈதே உண்மையாகும்.

ஆதிபகவன் என்ற தொடருக்கும் பகவான் விருஷப தேவர்க்கும் யாதொரு தொடர்பும் இல்லை. பகவான் என்பது சமஸ்கிருதம்; பகவன் என்பது பாகதம் என்று கூறுதலும் பொருந்தாது. பாகதச் சொற்களெல்லாம், வடமொழியில் அம் மொழிக்கே உரிய சிறப்பெழுத்துக்கள் விரவி வரும் சொற்களின் சிதைவாகவே இருத்தலை நோக்கினால் உண்மை விளங்கும். க்ருஷ்ணன் என்பது சமஸ்கிருதம்; கண்ணன் என்பது பாகதம். வ்ருத்தம் என்பது சமஸ்கிருதம்; வட்டம் என்பது பாகதம். இம் முறையில் பகவான் என்பது சமஸ்கிருதம்; பகவன் என்பது பாகதம் என்று கிளைகாட்ட முடியாது. பாகதம் காலத்தால் முற்பட்டது என்பர்; சமஸ்கிருதம் காலத்தால் பிற்பட்டது என்பர். பாகதம் செம்மையாக்கப்பட்டுப் பிறந்

தே சமஸ்கிருதம் என்பர். எழுத்துக்களையும் படைத்தளித்த பெருமை விருஷப தேவர்க்கே உரியது என்று சமணர்கள் கூறுவர். எழுத்துக்களும் தோன்றுத காலத்தில் தோன்றிய விருஷப தேவரைப் பகவான் விருஷப தேவர் என்று பண்டைக் காலத்திலிருந்து வழங்கிவந்துள்ளனரே அன்றிப் பகவன் விருஷப தேவர் என்று வழங்கவேயில்லை. பகவன் என்பது பாகதம் என்று மன்றுடினும், விருஷப தேவருடைய பெயர் பகவன் என்ற பாகதச் சொல்லடித்தே பண்டு வழங்கியிருத்தல் வேண்டும்.

ஆதி பகவன் என்பதன் உண்மைப் பொருளை உள்ளவாறு உணராமாட்டாது போனபடியால், சமணர்கள் தங்கள் இருமொழிப் புலமையாற்றலால் கூறிய அனைத்தையும் தமிழர்கள் மறுக்கமுடியாமல் ஏற்றுக்கொள்ளலாயினர்.

ஆதிபகவன் என்ற தொடரின் உண்மைப் பொருள் ஒருவாறு இப்போது உண்மையாயிற்று. சமணர்கள் போட்டமுடிச்சு ஒருவாறு இப்போது அவிழ்க்கப்பெற்றது. பகவான் விருஷப தேவர்க்கும் முதற்குறளில் வரும் ஆதி பகவனுக்கும் யாதொரு தொடர்புமில்லை என்பது இப்போது தெளிவாயிற்று. தமிழர் நெறி பற்றிய திருக்குறள் ஒரு சார்பு பற்றிய சமணர் நெறியை உணர்த்த எழுந்ததன்று என்பதும் இப்போது நன்கு புலனாயிற்று. அன்பு நெறியாம் தமிழர் நெறியையே திருக்குறள் உணர்த்துகின்றது என்பதும் உறுதியாயிற்று. ஆதி பகவன் என்பது தூய தமிழ்ச் சொற்றொடரேயாகும் என்பதும் மறுக்கமுடியாததாயிற்று.

எனவே, உருவமாக ஆதலையுடையவனும், பகுபட்டுப் பல்வேறு வடிவம் கொள்ளுதலை யுடையவனும் ஆனவனே ஆதிபகவன் என்ற தொடரின் பொருளாம் என்று உறுதி செய்யலாம்.

இத்தகைய ஆதிபகவனை உலக முதல்வன் என்று அறிந்தால் மட்டும் போதாது; அன்பே துணையாகக்கொண்டு அவனடியை இடைவிடாமல் தொழுது, வாழ்த்தி, நினைந்து வாழ்க்கை நடத்தவேண்டும்; அங்ஙனம் செய்வார் பிறவிப் பெருங்கடல் நீந்திப் பேரின்பமாம் வீடெய்துவர் என்று கடவுள் வாழ்த்தில் ஏனைய ஒன்பது குறள்களானும் வற்புறுத்திக் கூறுகிறார் திருவள்ளுவரும்.

ஏனைய ஒன்பது குறட்பாக்களிலும், திருவள்ளுவர், இறைவனே உருவம் உடையவனுகவே கூறியிருத்தலும், திருவடி உடையவனுகவே கூறியிருத்தலும், அவ் வடிவுக்கு வணக்கமும் வாழ்த்தும் நினைவும் செலுத்தல் வேண்டும் என்று கூறியிருத்தலும், அவ்வாறு செய்தலால் வீட்டின்பம் எய்தலாம், எக் காலத்திலும் பிறவித் துன்பங்கள் உளவாகா, மயக்கத்தைப் பற்றிவரும் நல்வினை தீவினை எனும் இரு வினைகளும் உள வாகா, பிறப்பின்றி எக்காலத்திலும் ஒரு தன்மையராய் வாழ லாம், மனக் கவலை மாற்றலாம், பொருளின்பக் கடல்களை நீந்தி வீடாகிய கரை சேரலாம், பிறவிப் பெருங்கடல் நீந்தி இனிப் பிறவா நிலைமையாகிய கரையைச் சேரலாம் என்று கூறி யிருத்தலும், அவ்வாறு செய்தலே கற்ற கல்விக்குப் பயனும் என்று கூறியிருத்தலும், அவனடியை வணங்காத தலைகள் கண்டு கேட்டு உண்டுயிர்த்து உற்றறியும் பெற்றி யில் லாத கண் காது வாய் மூக்கு மெய் என்னும் பொறிகள்போல் பயன்படுதல் உடையனவல்ல ரென்று கூறியிருத்தலும், உருவ மாதலையுடையவனுயினும் மெய்யுணர்வினை உடையான் (வால றிவன் - 2) என்று கூறியிருத்தலும், அன்பால் நினைவாரது உள்ளக் கமலத்தின்கண் அவரவர் நினைத்த வடிவே வாடு விரைத்து சேர்பவன் (மலர்மிசை ஏகினன் - 3) என்று கூறி யிருத்தலும், வேண்டுதல் வேண்டாமை யிலான் (4) என்று கூறியிருத்தலும், இறைவன் புகழே பொருள்சேர் புகழ் (5) என்று கூறியிருத்தலும், ஐந்தவாவினையும் அறுத்தவன் அவன் (பொறிவாயி லைந்தவித்தான் - 6) என்று கூறியிருத்தலும், தனக்கு உவமையில்லாதான் (7), என்று கூறியிருத்தலும் அறவாழியந்தணன் (8) என்று கூறியிருத்தலும், எண் குணத்தான் (9) என்று கூறியிருத்தலும், அவனே இறைவன் (10) என்று கூறியிருத்தலும், பிறவும், கடவுள் வாழ்த்தென் னும் முதலதிகாரத்தினை இடைவிடாது பயின்று அறிந்து, அறிந்தவண்ணம் நம் வாழ்க்கையில் கடைப்பிடிப்போமானுல், நாம் இப் பிறப்பிலேயே பிறவிப் பெருங்கடல் நீந்திப் பேரின் பக் கரையாம் வீடெய்தி இன்பமுறுவோம் என்பது உறுதி.

தாமாக ஓர் உருவை நினைக்கமாட்டாதவர்பொருட்டுப் பண்டைக் காலத்திலேயே தாம் கண்ட வடிவைச் சிலையிலும், செம்பிலும், பொன்னிலும் அமைத்துக் கோயில்களை அன்பர் கள் அமைப்பாராயினர். அவ் வடிவை மனத்துட்கொண்டு

அவ் வடிவமாகக் காட்சி தரவேண்டும் என்று அன்பால் நினை வார்க்கு, இறைவன் வந்து காட்சி தந்து அருள்வான் என்ற நோக்கம்பற்றியே அவர்கள் கோயில்களையும், அவற்றில் திரு மேனிகளையும் அமைத்து நாட்பூசையும், ஒவ்வொரு பருவத்தும் செய்யும் விழாச்சிறப்பும் நடைபெறவும் ஏற்பாடு செய்தருளி னர். கோயில்கட்குச் சென்று, ஆண்டுள்ள திருமேனிகளைத் தெய்வத் திருமேனிகளாகவே மனத்துட் கொண்டு அன்பால் வணக்கமும் வாழ்த்தும் நினைவும் பூண்டொழுகுவார்க்குத் தெய் வக்காட்சி ஏற்படும் என்பது உறுதி. தெய்வக்காட்சி ஏற்பட்ட வுடன், அவனருளாலேயே தத்துவக் கருத்துக்கள் மதியில் தோன்ற அதனால் மெய்யுணர்வு பெற்று வீட்டின்பம் எய்த லாம் என்பதும் உறுதி. திருவள்ளுவர் காலத்திலேயே கோயி லும் தெய்வத்திருமேனிகளும் இருந்தன என்பதற்கு, "சிறப் பொடு பூசனை செல்லாது வானம் வறக்குமேல் வானோர்க்கும் ஈண்டு" என்ற குறளே தக்க சான்றாகும்.

இதுகாறும் கூறியவாற்றால், உயர்நிலை மக்கட்பிறப்பு எய்தியவர், இல்லறத்தில் நின்றபடியே தம் கடமைகள் இவை யென அறிந்து ஆற்றி, உலகைப் படைத்தற்கு உருவமாதலி யுடையவனும் அவரவர் நினைந்த வடிவில் பகவப்பட்டு வருதலி யுடையவனுமான ஆதிபகவனுடைய திருவடியை வணங்கி வாழ்த்தி நினைந்து அவனுடைய தெய்வக்காட்சி பெறுவாரா யின், அவனருளாலேயே தத்துவக் கருத்துக்களை உணரும் மதிநலத்தால் மெய்யுணர்வு பெற்றுப் பிறவிப் பெருங்கடல் நீந்தி வீடெய்துவர் என்பது உறுதி எனல் நன்கு விளங்கும்.

எனவே, வள்ளுவர் கூறும் ஆதி பகவனை அறிந்து போற் றுவார் வீட்டை எய்துவார் என்பது உறுதி எனலாம் அன்றே!

TIRUPPALAIVANAM AND ITS INSCRIPTIONS

Dr. M. RAJAMANIKKAM

Reader in Tamil

The small village of Tiruppālaivanam is situated in the northern part of Chingleput District about five miles away from the seashore. The village takes its ancient name from the forest of Pālai trees, some of which can still be seen in and outside the temple. The prefix "Tiru" is intended to indicate the sanctity that attaches to the village on account of the sacred shrine. There are a number of villages which are named after the forests in Toṇḍaimaṇḍalam. Ālangāḍu, Ārkkāḍu, Vēṛkāḍu are names of present day villages, which have taken the names of forests which were there previously.

STONE INSCRIPTIONS

There are 71 stone-inscriptions in the Śiva temple in this village. Of these, 65 are in Tamil, three in Telugu, two in Sanskrit and one in Kannada. Some of these stone-inscriptions have been defaced by time. On this account it is not possible to locate when they originated and for what purpose.

Of the remaining stone-inscriptions, 41 belong to the age of the Cōḷas, 3 to that of the Pāṇḍyas, and 12 to Telugu kings who ruled Nellore area as a vassal of the Cōḷas. 3 stone-inscriptions arose during the reign of the Vijayanagar kings, and one at the time when Partāpa Rudra dēva the Kākatīya king was ruling. Therefore, we may easily find out the period of time of 61 out of the 71 stone-inscriptions. We shall now arrange them in their chronological order.

KINGS

(1)	Tirubuvana Chakravarthi		Vīrarājēndra dēvar (1064-69) A.D.
(2)	,,	,,	Kulottunga Cōḷa dēvar I (1070-1122) A.D.
(3)	,,	,,	Vikrama Cōḷa dēvar (1122-1135) A.D.

(4)	Tirubuvana Chakravarthi		Kulōttunga Cōḷa dēvar II (1135-50) A.D.
(5)	,,	,,	Rājarāja dēvar II (1146-1173) A.D.
(6)	,,	,,	Rājādirāja dēvar II (1163-79) A.D.
(7)	,,	,,	Kulōttunga Cōla dēvar III (1178-1218) A.D.
(8)	,,	,,	Rājārāja Cōḷa dēvar III (1216-1246) A.D.
(9)	,,	,,	Saḍaya Varman Sundara Pāṇḍiya dēvar (1251-1271) A.D.

PETTY KINGS WHO RULED NELLORE UNDER THE CŌLAS

(1) Thammu Siddi (time of king Kulōttunga III)

(2) Thirukkālattidēvar Gaṇḍa Gōpāladēvar (time of king Kulōttunga III)

(3) Rājarāja Gaṇḍa gōpālan (time of Rājarajan III)

(4) Vijaya Gaṇḍa Gōpāladēvar (time of Rājēndran III)

SĀMBUVA RĀYAR

Raja nārāyaṇa Sāmbuvarāyar (after the Cōḷa period)

VIJAYANAGAR KINGS

(1) Śāyana Uḍaiyār (Veerasāyana Uḍaiyār-son of kampaṇa dēvar I; ascended the throne in 1347 A.D.)

(2) Kumāra Bukka Rāyar (son of Hari Harar II —1377-1404 A.D.)

KĀKATĪYA KING

Mahā maṇḍlēswara Pratāba Rudradēvar (time of Kulōttunga III). In some of the stone-inscriptions the Saka era years 1356, 1362, 1681 are mentioned.

AGE OF STONE-INSCRIPTIONS

When we examine the period in which the stone-inscriptions came into being, we infer that the Śiva temple was in prosperous circumstances during a period of about 800 years, that is, from the 11th to the 18th century A.D. This shrine has not been referred to in the sacred hymns of the Nāyaṉmārs who flourished from the 7th to the 9th century A.D. Therefore, it seems appropriate to infer that this temple came into being during the reign of the Cōḷas.

TEMPLE SERVICES

Temple services were in abundant evidence during the Cōḷa period. Kings, petty Chieftains, Government employees, cultivators, traders and various others took part in rendering service to the cause of Śaiva religion. This was also true of Tiruppālaivanam, as evidenced by several stone-inscriptions.

What are the services done to the Tiruppālaivanam Temple by the Cōḷa kings and others of that period and subsequent periods of time.

1. LIGHTING LAMPS

To light the lamps in the temple, people gave money, goats, cows, buffaloes and land. Most of the stone-inscriptions in the temples refer mainly to the service of lighting the lamps. Therefore, it is clear that lighting the temple lamps was considered a surperior kind of temple service.

Various kinds of lamps were lit in the temple. They are of various kinds, such as (1) Ordinary lamps, (2) Nandā lamps, (3) Śandhi lamps and (4) Half lamps.

(1) The ordinary lamps are those which are lit only during Pūja or worship; (2) Nandā lamps are ever-burning lamps; (3) Śandhi lamps seem to be those which are lighted only during mornings and evenings; (4) No information is available regarding Half lamps. The word 'Pādi' (Half) seems to suggest that two persons who could not contribute for the burning of separate lamps joined together and made a small conjoint endowment for the burning of one lamp.

In the Tiruppālaivanam Temple 32 ordinary lamps, 4 Nandā lamps, 20 Sandhi lamps and 1 Half lamp were lit.

2. FLOWER GARDENS

There were 7 flower-gardens (Nandavanams) in the Tiruppalaivanam temple. The names of three of these are found in the stone-inscriptions. They are: (1) Pattar Chittattu Uṛaivāṉ (He who resides in the minds of devotees) Tiru Nandavanam, (2) Aimpatteḻuvar (57 devotees) Tiru Nandavanam, (3) Ālālasundaraṉ Tiru Nandavanam.

Lands were generously donated for such Nandavanams. The donors either purchased temple lands or private lands for this purpose and endowed them to the temple. To mark out such lands in Tiruppālaivanam, two kinds of measures were then in use. They were (1) Gaṇḍar Gaṇḍaṉ Kōl and (2) Vāḻavandāṉ Kōl.

3. ANOINTING, PUJA, ETC.

(1) Contributions and donations were made for the purpose of giving sacred baths to the images of the Lord and His Consort; (2) Lands were endowed for the ceremonial worship and offerings of food, etc; (3) For midday meal offerings and pūja donations were also separately given; (4) On Uttarāyāṉa Day for the Sankarānthi Pūja and food offerings 5¾ *Gaṇḍa Gōpālaṉ Māḍai* was donated. (During the reign of Gaṇḍa Gōpālaṉ, a coin was named after him and called Gaṇḍa Gōpālaṉ Māḍai.)

4. ERECTION OF IMAGES

The images of Kāraikkāl Ammaiyār, Chaṇḍraśēkharar, Umā Dēvī and Āṇjanēyar were installed in the temple by the people of the locality. One donar was responsible for erecting the pedestal for the image of Naṭarāja.

5. FESTIVALS

That two festivals namely, Chittrai Festival and Mārgaḻi Tiruvādirai Festival were conducted in the Tiruppālaivanam Śiva Temple are evident from the stone-inscriptions.

(1) A goldsmith gave a donation to the Perumpēṭṭuṇilai Tatta Mañji Sabha to celebrate the Chittrai Festival.

(2) A merchant of Tiruppālaivanam gave a donation of six Gaṇḍa Gōpālaṉ māḍai (coins) for the purpose of bathing the images of the God and Goddess, on the Mārgaḷi Tiruvādirai day, to make food offerings to them, and to conduct the festival on that day.

6. MAṬHAS

Stone-inscriptions reveal the existence of three Maṭhas in Tiruppālāivanam. They were: (i) Dhanma Dāvḷaṉ Maṭha;[1] 2. Gaṇḍha Gōpāla Māṇikka Maṭha, 3 Aṉbaṟkku Aḍiyār Maṭha. The Gaṇḍa Gōpāla Māṇikka Maṭha undertook the functions of feeding the devotees and maintaining the flower-garden. There were Āṇḍārs in the Aṉbarkkaḍiyār Maṭha. They looked after the Thirukōṭṭi Maṇṭapa in the temple. They recited the scriptures and developed the flower-garden.

7. MANṬAPAMS, ETC.

(1) Tiruppālaivanam Temple became a stone structure; (2) the Mahā Maṇṭapam was built; (3) stone-steps were erected; (4) the temple of the Goddess was repaired; (5) the temple wall (Sundarapāṇḍiaṉ wall) was raised.

---

1. The area between the rivers Ganges and Narbadha consisting of 9 lakhs of villages, was called Dhāhaḷa country. There was a mountain called Gōḷagiri in this country. In this mountainous area, on the banks of the river śōne (Śōṉaiyāṟu), Sath Bhāva Sambhu established the Gōlakī Maṭha. This Maṭha owned 3 lakhs of villages (Dynastic History of Northern India, by H. C. Ray, vol. II, pp. 762-800). The śivāchāriyas of Gōḷakī Maṭha spread in the Southern country by establishing Maṭhas there in course of time. It is likely that the word "Dhāhaḷa" has become modified as "Dāvaḷa". The "Dhanma Dhāvaḷa Maṭha" may be appropriately designated as "Dhāhaḷa country śivāchārya Maṭha."

OTHER DETAILS

(1) Name of the deity: Tiruppālēśvarar, Tiruppālaivanam Uḍaiyār. Name of the Goddess: Eṉṟum Piriyāda Nācciyār. (She who never separated).

(2) Paṉaiyambākkam and Tiruppālaivanam villages belonged to the temple. The taxes levied on these villages were removed by Madurāntaka Pottappi Cōḻa who was also known as Vijaya Gaṇḍa Gōpalaṉ.

(3) There were temple trustees in Tiruppālaivanam. The executive head of the temple was Śri Kāriyam Pallavarāyaṉ. At a meeting at which he was present, along with the Nagarttars and Paradēśis belonging to various Maṇḍalams, a resolution was passed requesting the allocation of the Mahamai taxes for the use of the temple.

(4) The name of the village now known as Tiruppālaivanam might then have been the name of the Temple. The stone-inscription refers to Tiruppālaivanam temple as belonging to the Kōḻūr Nilai area and located in Tiruppāṟṟuṟai. Is it not evident from this that 'Tiruppāṟṟuṟai' is one part of the big village called 'Kōḻūr Nilai' and that Tiruppālaivanam is the name of the temple?

(5) Among the old coins then current were Gaṇḍagōpālaṉ Māḍai and Pujabala Māḍai. In the Tiruppālaivanam area it is evident that those gold coins were used in the 12th and 13th centuries, but the names of the then ruling kings after whom the coins were named cannot be stated with any definiteness. However, we may safely assert that these coins were in use during the reign of King Kulōttunga III particularly in the 20th year of his reign. The coin called Gaṇḍa Gōpālaṉ Māḍai came into being during the reign of Vijaya Gaṇḍa Gōpālaṉ. His reign began in 1250 A.D.[2] The coins named after 'Śree Bhujava' were discovered in Kōḍūr, a village in the Nellore District. It cannot be stated with any certainty whom these coins denote[3].

---

2. A. R. E. 1920, para 57
3. A. R. E. 1929, part II.

(6) There was a dancing girl called *Silda Mādeviār* in the Manuma Siddīśvaramuḍaiya Nāyaṉār in Nellore. Her sister was called *Paṇayiāṇḍai* alias *Gaṇḍa Gōpāla Māṇikkam*. The 'Gaṇḍa Gōpāla Maṇikka Maṭha' was named after her and erected at Tiruppālaivanam by Gaṇḍa Gōpālaṉ.

(7) During the sangam age the coin-tester was called *Vaṇṇakkaṉ*. A poet called Vaḍama Vaṇṇakkaṉ Bēri Sāttaṉār belonged to the Sangam Age. That this occupational name continued down to the age of the Cōḷas is obvious from two of the stone-inscriptions. During the 16th year of the reign of Vijaya Gaṇḍa Gōpāla dēvar, Āraṇi *Vaṇṇakkaṉ* Pērambala-k-kūttaṉ Vēṭṭai Aḷagiyāṉ donated sheep for lighting one temple lamp. In the third year of the rulership of Tirukkālatti dēvar, alias Gaṇḍa Gōpāla dēvar, Ārani *Vaṇṇakkaṉ* Kāvuḍaiyāṉ *Sūryadēvaṉ* donated lands for Pūja in the temple, according to one stone-inscription. These two stone-inscriptions make it clear that in every town or pērūr, there was one Government official called '*Vaṇṇakkaṉ*'.

(8) For the Tiruppālaivanam temple belonging to the Paiyūrkkōṭṭam in Meikkuṇṛa Vaḷanāḍu of Jayankoṇḍa Cōḷa Maṇḍalam, endowments were made by people of Cōḷa Maṇḍalam, Pāṇḍiya Maṇḍalam, Tirumuṇaippāḍi Nāḍu, as well as those who belonged to various Kōṭṭams of the Toṇḍaimaṇḍalam. Some of them endowed lands in their own area. Thus there were temple lands belonging to this temple in various villages.

(9) Stone-inscriptions state that lands belonging to this temple were in the following villages: Gūāyiṟu, Pūvarambi, Tattamañji, Medukkūr which adjoins Kōḷūr, is also known as Kēraḷāntaka Chaturvēdi Mangalam and Aḷinallūr of the same kōṭṭam.

(10) Some inscriptions reveal that those who gave endowments for the temple lamps also donated the lamp with the stem.

(11) It was the custom in those days for wives to endow lamps to temples as offerings for their own welfare and the welfare of their husbands. According to one stone-inscription, the daughters of Amāṇipākkiḷāṉ gave 8 old coins for burning lamps as offering for their and their husbands' welfare.

(12) One piece of temple land was known as 'Ālāla Sundara Viḷāgam.' The land was named after Saint Sundarar who was also known as Ālāla Sundarar.

(13) '*Aṇḍār*' is a name given to persons who gathered flowers, washed the floors and drew ornamental designs on them, kept the temple streets (Prākāras) clean, and did other services to the temple. This is revealed by some stone-Inscriptions.[4] There were such Āṇḍārs in Aṉbarkkaḍiyār Maṭha, who did various other services also.

(14) In the Tiruppālaivanam Śiva Temple, there was a Maṇṭapam called Tirukkōṭṭi Maṇṭapam. This was looked after by the Āṇḍārs who were also, according to the stone-inscriptions, bound to recite the Śaivaite Scriptures. Temples in Śīkāḷi, Tirukkārāyil, Tiruvīḻimiḻalai, Tiruvuśāttānam and other places also had Tirukkaikōṭṭi Maṇṭapams. Therein were safeguarded Śaiva Scriptures. Those who worked were called 'Tamiḻ Viragar', according to stone-inscriptions.[5] From this, it may be appropriately inferred that the Tirukkōṭṭi Maṇṭapam in Tiruppālaivanam was the same as Tirukkaikōṭṭi Maṇṭapam.

NAMES OF PEOPLE OF THAT PERIOD

Sūryadēvar, Nangamahādēviyār (Nangai mahā deviyār), Thiru Ēkāmbamuḍaiyāṉ, Nāṟpatteṇṇāyira[6] Nambi, Siddhamādēviyār, Gaṇḍagōpala Māṇikkam, Ammaiyappaṉ Pārppati Pāgan, Nāṟppattennāyira Vēḷāṉ, Tiruvarangamuḍaiyāṉ, Śridharaṉ, Cōḷa

4. 350 of 1919; S. I. I. 7.97.

5. 381 of 1918; 203, 414 of 454 & 1908

6. It is learnt that there were fortyeight thousand S'ivanaḍiyārs in Madurai and were rendering S'ivattoṇḍu (Nambi Tiruviḷaiyāḍal, Prayer 22). 'The fortyeight thousand' was a group name like 'Tillai-three thousand'; 'Tirupperunturai—the three hundred', 'Tiruvākkur—the thousand', 'Tiruvīḻimiḻalai—the five hundred', and these groups of devotees flourished at Cidambaram, Tiruvāṉaikkā, Tiruppūvaṇam and other places and were doing 'S'ivattoṇḍu (Takkayāgapparaṇi, K. 212 & its commentary). The fact that a dancing woman called herself 'Nārpatteṇṇāyira-Māṇikkam' shows the regard and piety she had towards the group. (202 & 214 of 1929-30).

Mahipālaṉ, Tammusiddi, Nallasiddi, Errasiddi, Tiruchirṟambaḷamudaiyāṉ, Padhumaṉ, Aṟamuḍaiyāṉ, Abayampukkāṉ, Gangamādēvi, *Tilagavāḷnudali*, *Periyan* Tirucciṟṟambalamuḍaiyāṉ, Seḷia Vēlāṉ, Pērambalakkūttaṉ Vēṭṭai Aḷagiāṉ, Tyāga Samudrapallavaraiyaṉ,Svētavanapperumāḷ, Sāmippiḷḷai, Kōvappiḷḷai,*Periyāvḷvār* Vāṉavaṉ Viḷupparaiyaṉ, Tiru Ēkambamuḍaiyāṉ, *Sengatirccelvan* are some of the names of the people of this period.

OLD PLACE-NAMES

A number of villages mentioned in the old stone-inscriptions still retain their old place-names. A list of them is given below :[7]—

Name of Village	Location in relation to Tiruppālaivanam	Distance from Tiruppālaivanam
1. Mēdūr	West	1½ miles
2. Perumbēḍu	South	4 miles
3. Pūvāmi	North-west	1 mile
(There was an assembly or Sabha here in those days. Its old name was Pūvarambi).		
4. Kōḷūr (Tiruppālaivanm adjoined this village)	North-west	2½ miles
5. Tattamañji	South-east	2½ miles
(There was a Sabha here in those days)		
7. Ayanallūr (Its old name is Aḷinallūr)	South-west	5 miles
8. Īñjur	South-west	10 miles
9. Perukarumbur	North-west	4 miles

7. I visited Tiruppālaivanam, verified and noted these names with the help of the Trustees of the temple.

Name of Village	Location in relation to Tiruppālaivanam	Distance from Tiruppālaivanam

(The old name of this village is Peruṅkurumbūr)

10. Neikkuṉṟam — South-west — 15 miles

(It was known as Meikkuṉram; the stone-inscription refers to Paiyūrkkōṭṭam as located in the vaḷanādu of Meikkuṉṟam).

11. Śiṟuvākkam — South — 7 miles
(This was known as *Śiruvarai*.)

12. Pērūr, Āvūr, Āmūr, Eyiṉūr, Puduvāyil belong to the Paiyūrkkōṭṭam area.

TIRUPPĀLAIVANAM TEMPLE OF THE PRESENT DAY

The Śiva temple of this village faces the East; it has a five-tiered tower. A sixteen pillared Maṇṭapam graces the frontage of the temple. There is a temple-tank opposite. It is known as the *Amṛtapuṣkaraṇi*. Red lotuses beautify the tank There is a flower-garden on the eastern side.

The temple covers a long square area. From east to west, the temple wall is 506 feet in length; from south to north, the wall is 550 feet. There are separate temples inside for the God and Goddess, with separate Corridors all-round for perambulation. There is also outside corridor for perambulation of both these temples. The name of the temple God is Pāliśar or Amirtēśvara- and the Goddess is called Lōgāmbikai.

The 'Sanctum sanctorum' of the temple resembles the back-side of the elephant (கர்ப்பக்கிரகம்). Inside of the perambulating corridor of the main shrine among the images installed and worshipped are those of Āñjanēyar, the Navagrahas or nine planets and Caṇḍēśvarar. There is a maṇṭapam in the shrine. In the South-west corner is the 'Pālai' tree or the sacred tree of the temple.

The Linga is a natural one, and is of white Colour. Its outer portion looks as if it is covered by the bark of a tree. There is a clevage on the top of this image. The legend of this shrine says: "This was once upon a time covered with a tree. The

elephant of the Cōḷa king was tied to this tree. The elephant suddenly died. The king became angry, and wanted the tree to be cut dwon. Then blood flowed from underneath the tree. The Cōḷa king then made an inspection, and found that a tree covered the Linga and that the top of the Linga was cleft by the blow of the axe. He built the temple around this spot."

Another legend relating to this shrine may briefly be stated: "The gods began to share the nectar of the milk-ocean at this place, and made a Linga out of the nectar. That was why the deity was called Amirtheśvarar." The sandal-paste smeared over the Linga melts. Therefore, it is smeared over the silver plate representing the mark of the sacred ashes. The Lingam is bathed in milk, rose-water, coconut-water, and water.

In a number of villages are to be found lands endowed for the upkeep of this temple. The temple administration is looked after by the Veḷḷālas or Mudaliārs of Paiyūrkkoṭṭam. Worship is conduced thrice a day, and festivals are also celebrated. The mythology or Sthla Purānam of the shrine consisting of 15 chapters is in prose-style. In 1950, a small pamphlet of 16 pages giving an account of the history and legends of the temple, has been published, under orders of the Hindu Religious and Charitable Endowments Department of the Madras Government.

மலாய் மொழியில் தமிழ் வழக்குச்சொற்கள்

ந. சஞ்சீவி, எம்.ஏ.
தமிழ் விரிவுரையாளர், சென்னைப் பல்கலைக் கழகம்

1

மலாய் மொழியில் தமிழ்ச்சொற்கள் மலிந்துள்ளன. இதற்குக் காரணம், அந்த மொழி வழங்கும் நாட்டிற்கும் நமது தாயகத்திற்கும் பல்லாயிரம் ஆண்டுகளாய் நிலவி வந்துள்ள மிக நெருங்கிய அரசியல், பொருளாதார, கலைத் தொடர்புகளே ஆகும். ஆராய்ச்சி அறிஞர்களின் நூல்கள்[1] வாயிலாகத் தெளிவு பெறும் இவ்வுண்மையை நேரில் கண்டு களிக்கும் நற்பேறு யான் மலாய் நாட்டில் மூன்று வாரங்கட்கு மேல் சுற்றுப் பயணம் செய்த போது எனக்குக் கிடைத்தது.

இப்பொழுதும் மலாயாவில் எட்டு லட்சத்திற்கும் மேற்பட்ட தமிழ் மக்கள் வாழ்கிறார்கள். 1957-ஆம் ஆண்டுக் குடியிருப்புக் கணக்குப்படி மலாயாக் கூட்டரசில் மொத்த மக்கள் தொகை 62,76,915. இதில் மலாயர் 43·7%; மலேஷியர் 5·4%; சீனர் 38·6%; இந்தியர் 11% (இவர்களுள் பெரும்பாலோர் தமிழரே); ஐரோப்பியர் 0·2%; யுரேஷியர் 0·2%; மற்றவர்கள் 0·9%. சிங்கப்பூர் அரசின் மொத்த மக்கள் தொகை 14,56,400. இதில் மலாயர் 7·9%; மலேஷியர் 4·5%; சீனர் 77·5%; இந்தியர் 7·6% (இவர்களுள் பெரும்பாலோர் தமிழரே); ஐரோப்பியர் 0·9%; யூரேஷியர் 0·9%; மற்றவர்கள் 0·7%[2] இப்புள்ளி விவ-

---

1. டாக்டர் சுவாமி சத்தியானந்தா—மலாயாச் சரித்திரம் (1958)
   F. J. Moorhead—A history of Malaya and her neighbours (1957)
   Dr. Swami Satyananda—Influence of Indian culture in Malaya & Malaysia (1955) R. V. Winstedt—Malaya and its history முதலியன
2. டாக்டர் சுவாமி சத்தியானந்தா—மலாயாச் சரித்திரம் பக். 14.

ரங்களிலிருந்து இன்றும் மலாய் நாட்டில் மூன்றாவது பெரிய இனம் தமிழ் இனமே என்பது தெளிவாகும்.

மலாயர்களே மலாயா நாட்டுப் பழங்குடியினர் அல்லர். கி. மு. 2000 ஆண்டளவில் யூனனிலிருந்து (Yunan) வந்து குடியேறிய அம்மக்கள், காலப் போக்கில் மலாய் மண்ணில் குடியேறிய பல்வேறு இனத்தவரிடமிருந்து பல்வேறு நாகரிக முறைகளையும் கற்றுக்கொண்டார்கள்.

'மலாயா' என்ற பெயரிலேயே தமிழ் மணம் கமழக் காணலாம். இப்பெயர் அமைந்த காரணத்தை 'மலாயாச் சரித்திரம்' என்னும் தமிழ் நூலின் ஆசிரியர் டாக்டர் சத்தியானந்தா பின் வருமாறு விளக்கியுள்ளார்: [3]

"'மலாயா' என்னும் சொல் ஒரு தமிழ்ப் பதமாகும். இந்தப் பெயர் எப்படி உண்டாயிற்று? பழைய காலத்திலே முதன்முதலாகக் கிழக்கிந்திய நாடுகளுக்கு வந்து அங்காங்கே இராச்சியங்களை நிறுவினவர்கள் தென்னிந்தியாவில் உள்ள கிழக்குமலைத் தொடரைச் சார்ந்த பிரதேசங்களிலிருந்த தமிழர்களே. இவர்கள் மலைப் பிரதேசங்களிலிருந்து வந்தபடியாலும், மலேஷியா நாடுகளில் மலைகள் நிறைந்திருந்தமையாலும், தாங்கள் ஸ்தாபித்த இராச்சியங்களுக்கு 'மலாயா' (மலை) என்னும் பெயரைச் சூட்டினர்கள். இதினின்றே மலாயா, மலேஷியா என்னும் சொற்கள் பிறந்தன. முதன்முதல் மலாயா ஜாதியாருக்கு நாகரிகம் அளித்தவர்கள் தமிழர்களே."

டாக்டர் சத்தியானந்தாவின் கருத்தையே ரோலண்டு பிராடெல் (Roland Braddell) என்ற மேலை நாட்டு அறிஞரும் வலியுறுத்தியுள்ளார். அவர் கருத்து வருமாறு: "மலாயாவுலகிற்கு முதன்முதலாக நாகரிகத்தைத் அளித்தது இந்தியாவே. தென்னாட்டுத் தமிழர்களே பழங்காலத்திலேயே இந்தியாவின் தலை சிறந்த மீகான்களாய் விளங்கினர்கள்". [4]

மலாயா என்னும் பெயரிலே தமிழ் மணம் கமழ்வதைப் போன்றே 'சிங்கப்பூர்' என்ற பெயரிலும் செந்தமிழோசையைக் கேட்கலாம். சோழர் குடியில் தோன்றிய மேலை உத்தமச்

3. டாக்டர் சுவாமி சத்தியானந்தா—மலாயாச் சரித்திரம் பக். 21-2.

4. ,, ,, ,, பக். 28.

சோழன் என்ற வேந்தனே முதன்முதலாக இத்தீவிற்குச் 'சிங்கப்பூர்' என்று பெயரிட்டான் என்பர் ஆராய்ச்சியாளர்.[5] அதற்குக் காரணம், கி.பி. 1160ல் பிந்தாங் தீவை (Riau Island) ஆண்டு வந்த நீல உத்தமச் சோழன் ஒரு நாள் தனது பரிவாரத்துடன் 'இருள்' என்னும் பொருளுடைய 'தமாஸ்' என்னும் வடசொல்லடியாகப் பிறந்த 'தமாசிக்' என்ற பெயருடைய சிங்கப்பூரை அடைந்தான். சிங்கப்பூர் நதிமுகத் துவாரத்தில் இறங்கிய அவ்வேந்தனும் அவன் பரிவார்த்தாரும் சிங்கம் போன்ற ஒரு விலங்கைக் கண்டனர். அதனால் 'தமாசிக்'கைச் 'சிங்கப்பூர்' என வழங்கலாயினர். இச்செய்தி பழைய மலாய் வரலாற்றிலும் காணப்படுகிறது.

கி. பி. முதல் நூற்றாண்டு முதற்கொண்டே மலேயாவுக்கும் தமிழகத்திற்கும் இடையே நிலவி வந்த பல தலைறைத் தொடர்புகள் மலாயாவில் கண்டறியப்பட்டுள்ள கல்வெட்டுக்களாலும் கற்கோயில்களாலும் வேறு பல புதை பொருள்களாலும் விளக்கமுறுவது போன்றே மலாயா மக்களின் பழக்க வழக்கங்களாலும் மொழியாலும் உறுதி பெறுகின்றன. மலாயா நாட்டுப் பெரிய மன்னர் முதல் எளிய குடியானவன் வரை அனைவரும் தமிழகம் வழியாகச் சென்ற இந்திய (பிற்காலத்தில் இஸ்லாமிய) சமயக் கோட்பாடுகட்கும் சடங்குகட்கும் நம்பிக்கைகட்கும் எவ்வாறு இலக்காகியுள்ளனர் என்பதை மேலை நாட்டு ஆராய்ச்சி அறிஞர் நூல்களே விரிவாய் விளக்குகின்றன. சான்றாக 'மலாயா நாடும் அதன் வரலாறும்' என்ற தலைப்பில் சர். ரிச்சர்டு வின்ஸ்டெட்டு என்பவர் வரைந்துள்ள ஆங்கில நூலின் மூன்றாவது இயலைச் சிறப்பாகக் குறிப்பிடலாம்.[6] இந்த இயலில் அறிஞர் ரிச்சர்டு வின்ஸ்டெட்டு அரிதின் ஆராய்ந்து கூறும் கருத்துக்களின் சாராக அவர் எழுதியுள்ள பின் வரும் வாசகங்களைக் கூறலாம்:

"இந்தியாவே மலாயா மக்களின் உலகியல் வாழ்க்கையிலும் ஆன்மிக வாழ்க்கையிலும் 19-ஆம் நூற்றாண்டு வரை மிகுந்த செல்வாக்கைச் செலுத்தியுள்ளது. அதன் விளைவாக

---

5. டாக்டர் சுவாமி சத்தியானந்தா—மலாயாச் சரித்திரம், பக். 32, 77.

6. Sir Richard Winstedt—Malaya and its history.—pp. 24-32.

எழுத்து, சமயம், அரசியல் முறை, சட்டம், சோதிடம், மருத்துவம், இலக்கியம், சிற்பம், உலோக வேலை, பட்டு நெசவு ஆகிய துறைகள் அனைத்திலும் மலாயா மக்கள் இந்தியாவிற்கே பெரிதும் கடமைப்பட்டுள்ளனர்." இவ்வுண்மையை ஆங்கில மொழியில் உள்ள சிறந்த கலைக்களஞ்சியமாகிய 'என்னைக் கிளோபீடியா பிரட்டானிக்கா'வும் தடையின்றி ஏற்றுக் கொள்கிறது.[7] மலாயா மொழியின் தலைசிறந்த நூலை எழுதியவரே தமிழ் இரத்தத் தொடர்புடையவராய் இருக்கக் காண்கிறோம்.[8]

இவ்வாறு பெருங்கடலாலும் பிரிக்க முடியாத வகையில் மலாயர் மக்கள் வாழ்க்கையில் தமிழின் செல்வாக்குப் பல்லாற்றானும் ஊடுருவி இருந்தமையால், அம்மக்களின் மொழியில் தமிழ்ச் சொற்கள் மிகப் பலவாக இடம் பெற்றிருத்தல் இயற்கை. மலாயாச் சரித்திரத்தை ஆராய்ந்து தமிழ் மொழியில் எழுதியுள்ள டாக்டர்-சுவாமி சத்தியானந்தா தமது நூலின் இறுதியில் 'மலாய் மொழியில் சாதாரணமாக வழங்கப்படும் சில இந்திய வார்த்தைகள்' பட்டியல் ஒன்றைத் தந்துள்ளார். இருநூற்றிரண்டது (209) சொற்கள் அடங்கியுள்ள அப்பட்டியலிலிருந்து எடுக்கப்பெற்ற இலக்கிய வழக்கிலும், பேச்சு வழக்கிலும் தமிழில் வழங்கும் சொற்கள் சிலவற்றின் அகர வரிசை வருமாறு :

2

வரிசை எண்	மலாய்	பொருள்	தமிழில் வழங்கும் சொல்
1	ஆகம	சமயம்	ஆகமம்
2	ஆங்ஸோக	அசோகப் பூ	அசோகம்
3	ஆநியாய	அநியாயம்	அநியாயம்
4	கப்பல்	கப்பல்	கப்பல்
5	கபால	தலை, தலைவன்	கபாலம்
6	கட்டில்	கட்டில்	கட்டில்
7	கர்த்தாஸ்	கடுதாசி	கடுதாசி

---

7. Encyclopaedia Britannica (1953)—Vol. 14.

8. Sir Richard Winstedt—Malaya and its history—p. 21.

வரிசை எண்	மலாய்	பொருள்	தமிழில் வழங்கும் சொல்
8	கருடன்	கருடன்	கருடன்
9	கல்தை	கழுதை	கழுதை
10	காக	காகம்	காகம்
11	காரன	காரணத்தால்	காரணம்
12	கால	காலம்	காலம்
13	கிடே	கடை	கடை
14	குடா	குதிரை	குதிரை
15	கும்குமா	குங்குமம்	குங்குமம்
16	கும்புல்	கும்பல், குவியல், கூடுதல்	கும்பல்
17	குரு	குரு	குரு
18	குன	குணம், தன்மை	குணம்
19	கொலம்	குளம்	குளம்
20	கோட்டா	கோட்டை	கோட்டை
21	ச்செரிதா	சரித்திரம்	சரித்திரம்
22	சந்தான	சந்தனம்	சந்தனம்
23	சம்பக	சண்பகப் பூ	சம்பகம்
24	சிங்க	சிங்கம்	சிங்கம்
25	சிங்காஹனன	சிங்காசனம்	சிங்காதனம் சிம்மாசனம்
26	தக்கால	தற்காலம்	தற்காலம்
27	தாலி	கயிறு	தாலி
28	தேவ	தெய்வம்	தெய்வம்
29	தேவதா	தேவதை	தேவதை
30	தேவீ	தேவி	தேவி
31	துஸ்ட	துஷ்டன்	துஷ்டன்
32	தூக்க	தூக்கம்	தூக்கம்
33	தூப	தூபம்	தூபம்
34	நாடி	நாடி	நாடி
35	நீல	நீலம்	நீலம்
36	நெக்ரி	நகரம்	நகர் (நகரம்)
37	பக்தி	பக்தி	பக்தி
38	பட்டாணி	பத்தினி	பத்தினி
39	பர்த்தன மந்திரி	பிரதான மந்திரி	பிரதான மந்திரி
40	பாக்கி	மீதி	பாக்கி

வரிசை எண்	மலாய்	பொருள்	தமிழில் வழங்கும் சொல்
41	பாண்டே	பண்டிதன் (அறிஞன்)	பண்டிதன்
42	பாத	(கால்) பாதம்	பாதம்
43	பெட்டீ	பெட்டி	பெட்டி
44	பெர்மஸ்ரி	அரசி	பரமேஸ்வரி
45	பூங்கா	பூ	பூ
46	புத்திரா	இளவரசன்	புத்திரன் (மகன்)
47	புத்திரீ	இளவரசி	புத்திரி (மகள்)
48	பூமி	பூமி	பூமி
49	பூஜி, பூஜா	வணக்கம்	பூசை (பூஜை)
50	மம்பெலம்	மாம்பழம்	மாம்பழம்
51	மந்திரா	மந்திரம்	மந்திரம்
52	மாணிக்கம்	மாணிக்கம்	மாணிக்கம்
53	மீசா	மீசை	மீசை
54	முத்தியா	முத்து	முத்து
55	முதல்	பணமுதல்	முதல்
56	மெம்பீஜல	மாப்பிள்ளை	மாப்பிள்ளை
57	மெலிகை	அரசமாளிகை	மாளிகை
58	ரொட்டி	ரொட்டி	ரொட்டி
59	லவங்	இலவங்கம்	இலவங்கம்
60	லாப	இலாபம்	இலாபம்
61	வர்ன	நிறம்	வர்ணம்
62	வாதேத	கொலைப் பிசாசு	வதை (கொலை)
63	விநாஸ	அழிவு	விநாசம்
64	ஸக்தி	சக்தி	சக்தி
65	ஸக்ஷி	சாட்சி	சாட்சி
66	ஸுக	மகிழ்ச்சி ; விருப்பம்	சுகம்

KANNADA AND TELUGU LITERATURES
A COMPARATIVE STUDY

INTRODUCTION

BY

N. VENKATA RAO M. A.

Reader in Telugu, University of Madras.

The intimate connection of Kannada and Telugu Literatures especially in the period from 10th to 13th centuries has not yet been sufficiently worked out by the scholars. An attempt has been made by me in this direction in my work, entitled "The Lives of Telugu Poets" from earliest times to 1250 A D. (Madras University Telugu series No. 13, Published in 1953, Second Edition 1956). By a comparative study of the literatures in these periods, I was able to throw some light on old Kannada poets about whom information is not available. I was able to supplement and complement some information given already in the Kannada Lives of Poets: First part. (1924) In Telugu, I succeeded in drawing the attention of Telugu scholars to the existence of Jain Literature in Telugu, before Nannaya Bhatta (1050 A.D.) who is considered to be the first great poet. In this study some further investigations in this line are placed before the scholars

Regarding Jain Literature, we have got in Telugu the Jinendra Puranamu of Padma Kavi and Adipuranamu of Sarvadeva, both of whom are identified with Pampa and Ponna of Ratnatraya fame. Though the works are not available, one verse from Jinendra Puranamu and two from Adipuranamu were quoted in an anthology written about 1550 A.D. known as Prabandha-Ratnakaram It is surmised therefore that the works though written about 940 A D. -950 A.D. were in vogue till the 16th

century. The poetry is also of high order, and even the two verses from Adipurana quoted in the anthology are imitated by no less a poet than Tikkana, the Kavi-Brahma in Telugu.

Gajankusa is another poet who is known hitherto as a Kannada poet. But in Telugu, we have a reference to Gajankusa, as a Telugu poet in the first anthology in Telugu known as "Sakala-niti-Sammatamu" compiled about 1430 A.D. His date is also fixed by me as 945 A.D., as the poet is mentioned in the Solotgi Pillar inscription of Rastrakuta king Krishna the Third (939-965) His real name is Narayana and his title is Gajankusa. He is styled as Rajavidyaparaga and Kavimukha. In the inscription, it is stated that Gajankusa belonged to Vajasaneya Kanvasakha. Late Narasimhachariar thought that both are different sakhas, and as such this identity of Narayana with Gajankusa is incorrect. But Telugu Yagynavalki Charitra clearly states that both are same and hence the identification is correct.

The following work in both Telugu-Kannada literatures will prove their intimate relationship.

CHAMPU KAVYA

	Kannada	Telugu
1.	Pampa- Pampa Bharata or Vikramarjuna Vijayamu 941 A.D.	Nannaya: Mahabharata, Adi, Sabha and a portion of Aranyaparva: 1050 A. D.
2.	Adipurana: Pampa	Sarvadeva: about 960 A. D. (quoted in anthology)
3.	Gunavarma's Sudrakamu 900 A.D.	Sudrakaraja Charita: 1100 A.D. (quoted in Lakshana granthas)
4.	Abhinava Pampa alias Nagachandra 1105 A.D. Pampa Ramayana	Bhaskara Ramayana of Mantri Bhaskara 1220 A.D.

	Kannada	Telugu
5.	Nagavarma : Kadambari : 984 A.D.	Kadambari by Ketana : (quoted in Lakshana grandhas)
6.	Durgasimha's Panchatantra : 1025 A.D.	Panchatantramu- written about 1290 A.D. No less than 160 verses were quoted in the anthology of 1430 A.D.
7.	Abhinava Dasa Kumaracharitra	Abhinava Dandi : Ketana Dasakumara Charitra.

SATAKAS

1.	Chandra-chudamani Sataka : -Nagavarma 1079 A.D.	1160 A.D. ; Srigiri Mallikarjuna Sataka of Mailikarjuna. Panditaradhya
2.	Hariswara's Pampa Sataka : 1165 A.D.	1220 A.D. Palkuriki Somana's Vrishadhipa Sataka and Annamayya's Sarveswara Sataka 1242 A.D;

PROSODY

Nagavarma's Chandombudhi 984 : A. D.	1100 A.D. : Malliya Rechana Kavijanasrayamu.

GRAMMAR

Karnatabhasha Bhushanamu of Nagavarma II : 1145 A.D.	1250 A.D. Ketana: Andhrabhasha Bhushanamu

SCIENTIFIC WORKS

Rajaditya Ganita 1090 A.D.	Pavuluri Mallana Ganita 1145 A.D.
Kirti Varma : Go-vaidya 1100 A.D.	Narana Mantri : Pasu-vaidya 1300 A.D.

Kannada	Telugu
Rattikavi . 1300 A.D.	Sasyananda . 1356 A.D.
Rattarmata	Donayamatya
Abhinava Chandra :	Manumanchi Bhattaraka
Aswasastra 1400 A.D.	Aswasastra 1460 A.D.

In the above works, not only the names, but in many cases even the words, phrases and lines of verses are common, to both works.

1. Nannaya's Bharata closely follows Pampa Bharata in matter of diction.

2. Kavijanasrayamu and Ganitamu : Contain paralell verses

All the Telugu poets of the early period are poets both in Telugu and Kannada. Narayana Bhatta, the contemporary of Nannaya Bhatta is a poet in Kannada as known from the inscription (Nandampudi Grant of Raja Raja 1053 A.D.). The great Saivaite preceptor Panditaradhya wrote Sivatattwasaramu both in Kannada and Telugu and Palkuriki Somanatha, the well-known apostle of Virasaivism is already known to the Kannada literary world as having sponsored the Kannada Virasaiva literature.

Thus an intense and systematic study of both Kannada and Telugu literatures, as stated above will yield fruitful results regarding the evolution of literary types and literary traditions.

I appeal to both Kannada and Telugu scholars to work up this important aspect and revive the age long connections.

The culture of the Telugu, Kannada and Tamil speaking peoples had undoubtedly many common features in earlier times and study of this nature will, one may hope, strengthen the bonds of friendship and mutual understanding between the various linguistic groups of South India.

In conclusion, I have to thank my esteemed colleague Prof. Mariappa Bhat for the kind and valuable suggestions made in connection with this study.

వ్యాకరణములు – కవిప్రయోగ సరళి

N. VENKATA RAO, M. A.,
(Head of the Telugu Department.)

"ఆలు" ప్రత్యయ చరిత్రము

తెలుఁగు భాషలో సంస్కృత పదములతోను, తద్భవదేశ్య పదములతోను, "ఆలు" అను పదము సమసించిన సమానములు మనకు వందల కొలఁదిగా లభ్యమగుచున్నవి. అందును ముఖ్యముగా తద్భవదేశ్యములకన్న, తత్సమపదములతో సమానగతములైనవి హెచ్చుగాఁ గాన్పించుచున్నవి. తెలుఁగు వ్యాకరణ గ్రంథములలో "ఆలు" తోఁ గూడిన సమాసములు, కర్మధారయ సమాసవుల క్రింద పరిగణితములై, సంధి పరిచ్ఛేదమున, నిరూపితములైనవి. ఆ వ్యాకరణములలో ప్రధానమైన బాలవ్యాకరణమునకు వ్యాఖ్యలు, బృహద్వ్యాఖ్యలు బయలుదేఱినవి. కాని వీని యన్నింటియందును సూత్రరచనమును, సూత్రార్థములను సంస్కృత వ్యాకరణ పద్ధతుల ననుసరించి సమన్వయముచేయు ప్రక్రియ తప్ప వేఱొక విశేషము కానరాదు. ఉపలబ్ధములైన కవిప్రయోగముల నాధారముగా, వీని తత్త్వమును విశదీకరించు ప్రయత్నములు జరుగ లేదు. పరిస్థితులిట్లుండగా, ద్రావిడభాషా వాదప్రతిపాదకులగు భాషా విమర్శకులు మన వ్యాకరణమునందలి విషయములను, భాషాతత్త్వ శాస్త్ర దృష్టితో పరిశీలించి, వాని నొక నూతన మార్గమున సమన్వయించుటకుఁ బూనుకొనిరి. కాని వారు, కేవలము, కాల్డువెల్లు దొరవారు రచించిన ద్రావిడభాషా సామ్యవ్యాకరణము ననుసరించి రచియించుట చేతను, అందలి యప సిద్ధాంతములను యథాతథముగ ననువదించి, మన భాషాసంప్రదాయములను విస్మరించుటచేతను, నవి ప్రామాణికత్వమును బడయఁజాలక పోయినవి. అయినను సత్యాన్వేషణకు నీ రెండు పథకములును నుపాదేయములే. ప్రాచీన నవీన పద్ధతులయందలి విషయముల నెట్లు సమీచీనముగా సమన్వయింపగలమో, ఆ ప్రక్రియను, సంధి పరిచ్ఛేదమున 'ఆలు' శబ్దగత సమాసముల చరిత్ర మూలముగా తెలిపెదను.

సంస్కృత తద్భవదేశ్య పదములతో నాలు శబ్దము సమసించునపు డా సమాసము లీ క్రింది రూపముల నందుచున్నవి.

1. పేదరాలు
2. ధీరురాలు
3. ఈలువుట్టాలు
4. మగనాలు
5. వెలయాలు
6. ఇల్లాలు
7. పెద్దాలు

పై రూపములలో (1) పేదరాలు, (2) ధీరురాలు అను సమాసములలో ర కారము ప్రచురముగా, కవిప్రయోగములందు కన్పట్టుటచేత మన వ్యాకరణములలో నదియే ప్రధానముగా విధింపఁ బడినది. కాని, పైని చూపిన రూపములలోని యాగమములను, సంధిని పరిశీలింప నిట్లుర్పడును.

1. పేదరాలు	=	రు + ఆలు	ర్వాగమము
2. ధీరురాలు	=	రాలు	రాగమము
3. ఈలువుట్టాలు	=		టుగాగమము
4. మగనాలు	=		నగాగమము
5. వెలయాలు	=		యడాగమము
6. ఇల్లాలు	=		ఉత్వసంధి
7. పెద్దాలు	=		అత్వ సంధి

వీనిలో ప్రధానముగ నున్న ర్వాగమము, రాగమమును గూర్చి బాలవ్యాకరణములో నిచ్చిన దానిని పరిశీలింతము.

ఇంకను, గట్టివాలు, వీరాలు, ప్రోయాలు అను పదములనుగూర్చి యిందు చర్చింపఁబడి యున్నది.

బాలవ్యాకరణము సంధిపరిచ్ఛేదము -- సూత్రములు 30, 31: "పేదాది శబ్దంబుల కాలు శబ్దంబు పరంబగునపుడు కర్మధారయంబునందు

రు గాగమంబగు. పేద + ఆలు = పేదరాలు ; బీద + ఆలు = బీదరాలు; పేద, బీద, ముద్ద, బాలెంత, కొమ, జవ, ఆయిదువ, మనుమ, గొడ్డు ఇట్టివి పేదాదులు. ఇందు జవ్వని శబ్దంబునకు జవా దేశంబని యెఱుంగునది ఏకాంతమునందు నున్న జనరాండ్రనని ప్రయోగము."

కర్మధారయంబుననం దత్సమంబుల కాలు శబ్దము పరంబగు నపు డ
త్త్వంబున కుత్త్వంబును రుగాగమంబునగు

ధీర + ఆలు = ధీరురాలు, గుణవంత + ఆలు = గుణవంతురాలు

ఇచట తృతీయం దాలు శబ్దము స్త్రీమాత్ర పరము.

సూరి యీ రెండు సూత్రములలో నొకటి యూచ్చికపదములకు, నింకొకటి తత్సమ పదములకు సంబంధింపఁజేసి యున్నాఁడు. ఇందు మొదటి సూత్రమున నాచ్చికపద విషయమున నచ్చట నమసించిన పదములు రెండును - పేద + ఆలు మొదలగునవి యచ్చ తెలుఁగుపదములే కావున నా పట్టున మనకు సందేహము కలుగదు. కాని రెండవ సూత్రమున, మొదటిపదము తత్సమ మగుటచేతను, రెండవదియగు 'ఆలు' తెలుఁగుపద మగుటచేతను నిచ్చట నిది వైరినసానమను శంక గలిగింపక పోదు. కాని సూరియే,

"సామానాధి కరణ్యేషూ దన్తానామ్
టుగగామోఽచి స్యాత్".

అను ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి సంధి ౧౦ కారిక ననుసరించి "సామానాధి కరణ్యేషు" అను వాక్యమునకు సరిగ "కర్మధారయంబులయందు" అని బహువచనము నుపయోగించియున్నాడు. [1]సామానాధికరణమున,

---

1. ఈ సందర్భమున వ్యాకరణ సంహితా సర్వస్వము రెండవ సంపుటము (పుట 1181) నందిట్లుగలదు. "చాదశాబ్జంబు, ముల్లోక వంద్య, ముల్లోక సుతుఁడు-ముల్లోక నాథుని-సిరి మహాదేవాదినురలు-మున్న గువానిలోని 'చా, సిరి' మున్న గునవి, చతుర్, శ్రీ మున్న గువాని వికృతిరూపములు. మూఁడు అనునది దేశ్యము. ఇవి సాధ్యసమానాధికరణ సమాసగతములై సిద్ధసమాస పూర్వావయవముతో నవ్వయించుచున్నవి. కాన వైరి పద దోషమునకుఁ బ్రసక్తిలేదు. ఇట్టివి సాధువులే యని నిర్ణయించు నేకదేశాన్వయ విషయ మీవలకు విపరింపఁబడెను."

సంస్కృతాంధ్రపద మిశ్రమమున దోషము లేదు. కావున పై రెండవ సూత్రమున తత్సమాంధ్రశబ్ద మిశ్రణమున దోషము లేదు. వీనికి ముందు గల అఁ, ఈఁ సూత్రములలో 'కర్మధారయంబునందు.....టుగాగమము' అను సూత్రమున్నది గాన, అది సామానాధికరణమునకు పర్యాయము గాన, 3౧౧ సూత్రము నుండి యీ సామానాధికరణము అను వృత్తిగా వచ్చినదని గ్రహింపవలెను.

పేదాది శబ్దములు మగాదులలోనివి గాన వానికి రుగాగమము (రుక్+ఆగమము) విధించి, పేదరు+అలుకాగా, ఉత్తున కచ్చు పరంబగునపుడు సంధి నిత్యముగాన పేదరాలు అని దీనిని సూరి సాధించియున్నాఁడు.

[1]పేదబీదలకు ప్రత్యేకముగ విశేష్య విశేషణములలో ప్రయోగములు గలవు.

చెవిపేద— వినుటయందు దరిద్రుఁడు, మంచిమాటలు వినలేనివాఁడు — చాడిమాటలు వినువాఁడు.

కాని పై "ధీరురాలు" అను సమాసము, సమానాధికరణమే యైనను, అందు ముందాదాహరించిన రీతిని "ఆలు" అను దేశ్యపదము, సమాస పూర్వావయవముతో సమసింపక, ఉత్తరావయవముగా నున్నది. దీనిని బట్టియే గాఁబోలు సంహితా సర్వస్వము మొదటి సంపుటమున 357 పుటలో "ధీరురాలు వింతైన మిశ్రసమాసము" అని వ్రాసి సూత్రారంభ సామర్థ్యమునసే యిట్టి యసాధారణమగు మిశ్రసమాసము సాధుపగుచున్నది" అని వ్రాయఁబడియున్నది. దీనిని గూర్చి వెనుక చర్చించెదను. తొలుత దేశిపదములగు పేదాది శబ్దములనుగూర్చి చర్చించెదను.

1. పేదరాలునకు అర్థము దరిద్రయని ఆంధ్రభాషావర్ణమున నిట్లు గలదు.
పేదరాలనంగ దరిద్ర వెలయు — అ. ౧౧౬—
మనలో "పేదరాశి పెద్దమ్మ" అని వాడుక కలదు.
ఇది "పేదరాలి పెద్దమ్మ" అనురూపముతో శుకసప్తతిలో నీక్రిందిపద్యమున గలదు.

క. ఆరూఢి యశోద యనం
బేరుసడిన పేదరాలి పెద్దను గృహమం
జేరంజన యీ యవ్వయు
రారమ్మని ప్రియమొనర్పఁ బ్రముదితుఁ డగుచున్ — అ. ౨౨.

వ. అవశ్యంబు రాజులు చెవిసోదలని పలికి ..... (కేం. పంచ ం. ఎ3ఎ)
కూటిబీద — పాండురంగ మాహాత్మ్యము. 3. ఎర.

పై ప్రయోగములవలన, చిన్నయసూరి విశేష్యములగు పేద, బీద శబ్దములను విశేషణములుగానే భావించి సూత్రించియుండెననుట స్పష్టము. అట్లు కానిచో కర్మధారయ సమాస పరిగణనము కుదురదు గదా!

ముద్దరాలు

ఈ శబ్దము ముగ్ధాశబ్ద తద్భవమని భాషావిమర్శకులు వ్రాసి యున్నారు. (ఆం. వ్యా. సం. స. 868-వ పుట) కాని యిది ముగ్ధాశబ్ద భవము 'ముగుద' కాని 'ముద్ద' కాదని యాంధ్రభాషా భూషణమును (9. ప) ఆంధ్రకౌముదియును (26. పా) చెప్పుచున్నవి.

ముద్దరాలు అనునది 'ముద్రా' అను శబ్దమునుండి యేర్పడినది. ముద్రాశబ్దము తద్భవమున ముద్దర—ముద్ద అయినది. దానిపై 'రాలు' చేరినది. "ముద్దర, ముద్దరగా నుండగానే ముగ్గురుపిల్లల తల్లి యైనద"ని సామెత. ఇది 'ముద్రారోహణము' అను ప్రాచీన సంప్రదాయముతో సంబంధించినది. నన్నెచోడుఁడు పార్వతికి ముద్రారోహణము చేయించి యున్నాఁడు. చూడుఁడు. (కుమారసంభవము — 6 - 58)

సంస్కృతమున, ధీరా అను ఆకారాంత శబ్దమునకు 'ధీర' అను హ్రస్వరూపమును గలదు. ధీర స్త్రీ లింగముగావున చిన్నయసూరి దానికి ఉత్త్వము విధించి, ధీర + ఉ=ధీరు కాఁగా, దానిపై రుగాగమము విధించి, ధీరు + రు కాఁగా దానిపై ఆలు చేర్చి - ధీరు + రు + ఆలు=ధీరు రాలు అని యీ రూపములను సాధించినాఁడు.

చిన్నయసూరి 'రు' గాగమము విధించుటకు నప్పకవీయము నందలి యీ క్రింది యతి విశేషమాధారముఁగా నోపును.

రాగమ సంధివళులు

తే. అలను పదంబు మొదలను – రాగమంబు
వచ్చు సంధికి నుభయంబు – వలికిఁ జెల్లు
నతిపజవరాలు బాలెంత – రాలు, ముద్ద
రాలు, ధర్మాత్మురాలన – రాతి సారి!

మనుచరిత్రము నందు,

ఉ. ఇంతలు కన్నులండ లెయుఁజెల్వరి వేఁడెద భూసురేంద్ర! యీ
కాంతమునందు నున్న జవరాండ్ర నెపంబిడి పల్కరించులాగు

చారుదేష్ణ చరిత్రమునందు.

క. ఈలలన వేలువుం జవ
రాలో? యచ్చరయొ? కిన్న – ర వధూమణియో?

(3. ఆ. 215, 216, 217 పద్యములు.)

పై దానినిబట్టి జవరాలు మొదలగు శబ్దములలోనున్న ర కారమునకు నచ్చునకు హల్లునకుఁగూడ యతి చెల్లునని స్పష్టమగు చున్నది. కాని చిన్నయసూరి మతము ననునరించి, వానిలో నచ్చునకే గాని హల్లునకు యతి వేయుటకుదురదు. మఱియు సూరియిచ్చిన "జవరాండ్ర నెపంబిడి" అను మనుచరిత్రపద్యము నప్పకవి యంతకుముందే యిచ్చియున్నాఁడు. ఈ యుదాహరణమునే చిన్నయసూరికూడ గ్రహించుటచేత నీ సంద ర్భమున నప్పకవి ననునరించియే తనకు కావలసిన విషయమును సూరి సూత్రించెనని మనము తెలిసికొనవచ్చును.

అప్పకవి పై రాగమసంధివళిని చెప్పుట కాధార మేమో చూతము.

కావ్యాలంకార చూడామణిలో దేశీయవళి నిరూపణమున,

క. "కడరాలుం జవరాలును
జడుఁ డొక్కం డొకొఁడనంగఁ జనునుడువుల న
చ్చిడుటయొ తగు వడి హల్లును
వడినేయుదురండ్రు కవులు వలసిన చోటన్".

అని యీ సంధి విషయము ప్రస్తావింపఁబడినది.

ముద్రిత గ్రంథమున నున్న "కడలాలు - ఒక్కండు - ఒకఁడు" అను పాఠములపపాఠములని యెఱుంగునది.

ఒకఁడు అనుచో నర్థమే పొసగదు. (వేదమువారి ముద్రణము)

విన్నకోట పెద్దన మతము ననుసరించి, కడరాలు, జవరాలు, మొదలగు వానిలో యతి సందర్భమున అచ్చుతోనుండుటయే సరి యని స్పష్టమగు చున్నది. అనఁగా 'జవరాలు' రూపము జవ + రు + అని అచ్చుతో యతి యున్నప్పుడును నుంటునని మనము గ్రహింప వలెను.

అప్పకవి యొక్కే ప్రయోగమును చూపెను గాని 'రాలు' [1]శబ్దములోని హల్లును నిర్ధారించుటకు నింకను మఱి కొన్నింటినిఁ జూపెదను.

౧. జోగురాలి నన్ను నంట రాకమన్న ప్రబోధ చంద్రోదయము 3. ౪౯

౨. రాణి చనుదెంచె జంగమురాలి కరణి - పద్య చరిత్రపురాణము.

3. రాజనిభాననా! సరసురాలవు జబ్బుగనల్లినావడేమే జడ!
(రంగాజమ్మ చాటువులు)

౪. రమణి! నీవు ప్రసన్నురాలవు గమ్మ —
(వరదరాజు - ద్విపదరామాయణము అయోధ్యాకాండము)

౫. రమణిలో సామంతురాలను కాను — విశ్వనాథ త్రిశతి.

ఈ సందర్భమున నింకొక విషయము పరిశీలింపవలసియున్నది. అప్పకవి వీనికి రాగమ సంధివశులని 'రాగమము' విధించియున్నాడు. విన్నకోట పెద్దనయు నప్పకవియు చెప్పిన రీతిని రా + ఆగమము = రాగమము రాఁగా, జవరాలు

---

1. పై పద్యమున "కడరాలు" అనునది పాల్కురికి సోమన పండితారాధ్య చరిత్ర దీక్షాప్రకరణమున నూరసానమ్మ కథలోఁ బ్రయుక్తమైనది. కాని యతిస్థానమున లేదు. "వలపదా కడరాలి వర్తనమొప్ప" దీక్షా. పొరట. ౯౩.

శబ్దములో జవశబ్దముపై 'రాలు' అనునదే ఆగమముగా వచ్చినదని చెప్పవలెను.

పై యిరువురిలో పెద్దనకుఁ గూడపూర్వుఁడగు కేతన (క్రీ.శ. 1250) తన యాంధ్రభాషాభూషణమున నీసందర్భమున నిట్లు సూత్రించి యున్నాఁడు.

శ. అలికి రాలగు దినవ గు
డాలి నిలిపి పలుకుచోట నమవగుసెట గొ
డ్రాలు జవరాలు పాతకు
రాలు గెడపురాలు ముద్దరాలనఁ జనుటన్ - 167. ప.

కేతన మతమున నిచ్చట 'రాలు' అని రాగమే యనుటలో విప్రతిపత్తి లేదు.

పై యుదాహృతులలో గొడ్రాలు, జవరాలు, గెడపురాలు, ముద్దరాలు - ఇది యాచ్చికములు. పాతకురాలు - ఇది తత్సమ శబ్దముపై 'ఆలు' చేరినది.

ఈ పదములలో కొన్ని నిఘంటువులలో చేరలేదు.

కెడపురాలు = దుష్టురాలు - ఇదిలేదు.

గొడ్రాలు = నిఘంటువులలో పేర్కొనఁబడిన ప్రయోగము లన్నింటిలో పై భాషాభూషణ ప్రయోగము ప్రాచీనము.

కాని గొడ్డురాలు అను పదము కన్న వ్యవహారములోనున్న 'గొడ్రాలి' పదమే కవి ప్రయోగములలో విశేషముగా నున్నది. "గొడ్డురాలు" అను రూపముచకు 17-వ శతాబ్ది యందు మాత్రమే ప్రయోగములు గన్పట్టు చున్నవి.

పాతకురాలు - ఇదియు నిఘంటువుల కెక్కలేదు.

ముద్దరాలు - దీనికిని ప్రాచీన తరప్రయోగము కలదు.

క. ఆలవు, బాలవు, గడుఁగొమ
రాలవుగోమలివి ముద్దరాలవు, (కు. సం. 6.15)

గణపవరపు వేంకటకవి, ఆంధ్రకౌముదియందును 'రాలు' ప్రత్యయమునే విధించియున్నాఁడు.

సీ. "తెలుఁగున నొక కొన్ని స్త్రీ ప్రత్యయంబులు
తెలియఁ జెప్పెద సత్కవులు వినుండు
మొదలను గుణపదముల సెనయుచు మీఁద
నాలున్నచానికి "రాలు" వచ్చు
శేషకచ్చునకును గృతుల నొక్కొక చోట
యతులు వికల్పన మమరియుండు
జవరాలు గొడ్రాలు చదురాలు ముద్దరా
లనఁగ నిల్లాల్వెలయాలు దక్క" (పుట. ౧౪.)

పైని వివరించిన యాంధ్రవైయాకరణుల యభిప్రాయమును గమనించినచో, వారు "ఆలు" ప్రత్యయము తత్సమపదములకు, దేశ్యపదములకు విధించికేగాని, వానిని నొక ప్రత్యేక సమాసముగాఁ బేర్కొన లేదు. చిన్నయసూరి తన వ్యాకరణము నాంధ్రశబ్ద చింతామణి ననుసరించుట చేత నిట్టివానిని కర్మధారయ సమాసములయందుఁ జేర్పవలసివచ్చినది. గణపవరపు వేంకటకవి రచననుసరించి వానిని గుణవాచకములుగాఁ బరిగణించినచో, మనకు సమాసపరిగణము నందలి దోషములు గొన్ని తొలఁగిపోఁగలవు. మఱియు చిన్నయసూరికి ముందున్న వైయాకరణులు తెలుఁగు సంస్కృత వర్ణసమామ్నాయమును విడదీయకుండ సూత్రించుట చేత, తత్సమపదములకు నాచ్చికపదములకు వేఱువేఱు సూత్రములు చేయ నావశ్యకతయులేక పోయినది. ఈ విషయమును వేఱుగా చర్చింపఁ బడును.

ఇట్లే సంధి విషయమై, 'రు'గాగమ మని, 'రా'గమ మని యిరు తెఱఁగుల మత భేదములు కన్పట్టుచున్నప్పుడు, భాషాశాస్త్ర చరిత్రకారులు దీనిని గూర్చి యెట్లు చెప్పిరో చూడుఁడు.

(౧.) "కొమరుశబ్దమునకే "ఆలు" శబ్దము చేర్చఁగా "కొమరాలు" అను రూపము భాషలో నేర్పడిన దనుటకు సందేహము లేదు. ఇట్టి శబ్దముల సామ్యము చేతనే ప్రాచీనకాలమున "మనుమరాలు" మొదలగు దేశ్యశబ్దములును జవరాలు ముద్దరాలు మొదలగు తద్భవ శబ్దములును నేర్పడియుండును." (సంధి ౧౧౧ పుట)

ఇందలి వాక్యములు, భాషా చరిత్రకే కాక, భాషా సంప్రదాయమునకు విరుద్ధములు. వీనిని బట్టి తొలుత భాషలో నన్నింటి కంటె ముందుగా 'కొమరు' శబ్దము పుట్టిన దనియు, దానికి 'ఆలు' చేర్చిన తరువాతనే తక్కినవి యేర్పడినవని చెప్పవలెను. అట్లు చెప్పుట చారిత్రక విరుద్ధము అది యటుండనిండు. ఒక్క-'రు' అంతమందు గలిగిన కొమరు శబ్దమును నాధారముగ దీసికొని గదా గ్రంథకర్త లీసిద్ధాంతము నొనర్చిరి! అట్టిచో, ఈలువుటాలు, రంకుటాలు మొదలగు వానిగతి యేమి? ఇంతకు కొమరు శబ్దము దేశ్యము కాదు అది కుమార శబ్దభవము. కుమార శబ్దమునకు కొమరుఁడు అను తద్భవము కలదుగదా!

ముద్దరాలు - తద్భవమగుట యెట్లు? అది ముగ్ధాశబ్దభవ మని గ్రంథకర్త యభిప్రాయము కానోపు. అట్లయిన - వాడుపేద, అదిపేద, వాడుబీద, అదిబీద అనునట్లుగా, అది ముద్ద అని యన వచ్చునా? అప్పుడది, ముగ్ధ యను తత్సమమున గల యర్థమిచ్చునా? బాలవ్యాకరణము ననుసరించి యివి రెండును విశేష్యములు కావు గదా! -

ఈ శబ్దమును గూర్చి ముందు చర్చించియున్నాను.

(౨.) "ప్రకృతిభావ నివారణమునఁబయి యు - వ లు మాత్రమె గాక ఇంకను నితరములైన యాగమములు తెలుఁగున వచ్చుచునే యున్నవి.

పేదరాలు - ముద్దరాలు - జవరాలు ఇత్యాది శబ్దములయందు రుగాగమము... పేదర్ (పేదయర్ యొక్క వికృతి = పేదవారు - పేదర్ + ఆలు = పేదరాలు. ఇందును అనుచిత విభాగము. ఇట్లేర్పడిన రుగాగమము ఇతర స్థలములయందు సామ్యమువలనఁగలిగినది, ధీరురాలు - గుణవంతురాలు మొదలైన శబ్దములలోని రుగాగమము సామ్యమువలననే గలిగినది."

(ఆంధ్రభాషావికాసము. 3-౩3, 3-౩౪ పుటలు.)

ప్రకృతి భావనివారణమున, 'ఱు' వచ్చుట నున్నదిగాని 'వ' వచ్చుట యెట్లో తెలియకున్నది. 'తిరువారాధనము' అను సమాన పదమును బట్టి గ్రంథకర్త లిట్లు వ్రాసిరి కాని యట్టి 'వ' ఆగమము మఱి యొకచో నెచ్చటను లేదు. ఏలాక్షణికులును నూహింపలేదు. ఇక సంధి గ్రంథమున 'ఱు' అనునది, కొమరు శబ్దగతమైన 'ఱు' కారమని చెప్పుచుండఁగా నీ గ్రంథకర్తలు, దీనిని ప్రకృతి భావనివారణకై వచ్చిన యాగమమనిరి - తామే పేదయర్ = పేదవారు అని 'ఱు' బహువచన ప్రత్యయమును పేర్కొనుచు, తిరిగి దీనిని ఱు గాగమము అని యెట్లు చెప్పిరో దుర్వ్యూహముగ నున్నది.

ఇంతకంటె ననంబద్ధమగు విషయము మఱియొకటి గలదు. ధీరులాలు - గుణవంతులాలు మొదలైన శబ్దములలోని 'ఱు'గాగమము సామ్యమువలనే గలిగినది యనుటచేత, గ్రంథకర్త యభిప్రాయము ననుసరించి మొదట తత్సమ పదములే భాషలో నుండెడివనియు, 'ధీరులాలు' 'గుణవంతులాలు' అని ఱు గాగమమ మేర్పడిన తరువాతనే దేశ్య శబ్దములగు పేద, బీద, జవ మొదలగువానియందు ఱు గాగమము వచ్చినదనియు చెప్పవలెను. తత్సమములే తొలుత తెలుఁగు భాషలో నున్నవని చెప్పినపుడు భాషావికాస కర్తలకుగల తెలుఁగు భాషా పరిణామ జ్ఞాన మెట్టిదియో చదువరు లూహించుకొనగలరు!

పై రెండింటి వలన నీ సంధివిషయము మన కగమ్య గోచరమైనది.

(3) 1. "బహువచన ఱు వర్ణముపై షష్ఠీ విభక్తియందు కన్నడమున అవర్, అవర, ధీమంతర్ ధీమంతర.

2. షష్ఠ్యేక వచనముపై కన్నడము: అదు, అదఱ మొదలైనవి. ఇట్టియత్వ విశిష్ట రేఫము సంబంధార్థమున వచ్చును పేదర + అలు బీదర + అలు అని తెనుగున నట్టి రాగమము వచ్చినదనినచో దానికి పేదలకు బీదలకు సంబంధించిన స్త్రీ యని యర్థము చేసికొనవచ్చును. అప్పుడవిషష్ఠీ తత్పురుష సమాసములగును. కాని తక్కిన ముద్ద మొదలగు పదములపై నాలుపదము చేరిన సమాసమున కిట్టి యర్థము చెప్ప వీలులేదు. కాబట్టి పేదరాలు బీదరాలు అను దానికి పేదయైన స్త్రీ, బీదయైన స్త్రీ అనియే యర్థము చెప్పుట యుక్తము."

3. పేదాది శబ్దముల కాలు శబ్దము పరమగు నప్పుడు ర (అ) అనునది రెండు విధములుగ ద్రవిడభాషయందు రావచ్చును.

ధీర,సమర్థ, ప్రియ, మొదలగు పదము లెట్టి శబ్దమును జేరకయే మహతీవాచకము. లగుచున్నను తెనుఁగు వ్యవహారమునఁ బునరుక్తముగ నాలు శబ్దము చేరుచున్నది. లేదా తెనుఁగున, మూర్ఖు, వృద్ధు మొదలగు రూపములవలె ధీరు, సమర్థు, ప్రియు మొదలగు నవియు మహన్మహత్యర్థములకు సామాన్యముగ ప్రథమైక వచనమున నేర్పడి యుండ వచ్చును. అప్పుడత్వమును ప్రత్యేకముగ విధింపనక్కర లేదు.

(ఆంధ్రభాషా చరిత్ర మొదటి సంపుటము 372 పుట.)

ఈ గ్రంథమున పై సూత్ర విషయము శాస్త్రీయముగఁ జర్చింపఁ బడినది. బహువచనము ర (అ) ద్రావిడ భాషలలో వచ్చునను భాషా తత్త్వసిద్ధాంతముపై సూత్రవివేచన చేయబడినది. కన్నడమున అత్వ విశిష్టరూపమగు రేఫము – పేదర అని యుండుటగూడ భాషాచారిత్రక పరిణామ దృష్టిని సమంజసమై యున్నది.

(ర.) ౩౧ విష: రాగమసంధి "దాగాశ్రేఽత ఉదపిరః" (ఆం. చి.) (చూ వ్యా. సం. ౯౩ విష) అను చొప్పున ఆలు శబ్దపరకత్వమున సమానాధి కరణసమాన ములో రేఫాగము వచ్చునని యాంధ్ర వైయాకరణులువచించిరి .....
శబ్దతత్త్వము నరసినపుడు ఎల్లరు – ఎల్లరన్ వారు, బాలురు, బాలురన్ మున్నగు చోటులందుఁ బ్రాచీన ద్రావిడ బహువచన రూపమగు రేఫము నిల్చునప్లే ఆలు శబ్దపర కత్వమునందును నయ్యది నిల్చుననుట యుక్తమని తోఁచును.....

బహువచన 'రు' ప్రత్యయము శబ్దావయవమగుట చేత నది సంహితావ్యవధా యక వర్ణమనుట యెంతమాత్రమును బొసఁగనేరదు. బాలురు, నృపాలురు మున్నగు తత్సమములందును బహువచన 'రు' ప్రత్యయము నిలిచియుండుటచేత నాలుశబ్ద పరకత్వ మునఁగొన్ని తత్సమములందును, తద్భవదేశ్యములందంతటను రేఫము సహజమే యనఁదగుననియు, దీని నగతిక గతియగు సామ్యసిద్ధాంతముచే సమర్థింప నక్కర లేదనియుఁదోఁచును. "పేద + ఆలు = పేదల స్త్రీ" అని యర్థము 'లు' ప్రత్యయమవతరింపని ప్రాచీన కాలమందే యిట్టి రూపము లేర్పడిన వగుటచేత నీసంధి మిక్కిలి ప్రాచీన తమమనఁ దగును."

(ద్రావిడభాషా పరిశీలనము మొదటిసంపుటము 284, 285 పుటలు.)

పైని యుద్ధరింపఁబడిన విషయముల సారాంశము నీ క్రింద నిచ్చుచున్నాను.

౧ పేదాది శబ్దంబుల నున్న 'రు' గాగమము, "రు" అంతమందు గల యే దో నొక శబ్దమునుండి మేర్పడినది గాదు.

౨ అది ప్రత్యయరూపమగుటచేత ప్రకృతి భావనివారణకు లేక సంహితావ్యవధాయకమునకు వచ్చినవర్ణ మెంతమాత్రము కాదు.

3 "రు" ప్రాచీన ద్రావిడమునగల బహువచన ప్రత్యయము.

౪ "రు" ప్రత్యయము తెలుఁగున తత్సమదేశ్య శబ్దములన్నింటికి నియతముగా వచ్చునది.

౫ "రు" ప్రత్యయము అత్వరూపమున 'ర' రూపము దాల్చును.

౬ పేదరు - పేదర - అని యగును.

౭ పేదర + ఆలు పేదరాలు అని రూప మేర్పడును.

౮ ఇది 'ఱు' లేక 'ఱ' గా కూడ నుండవచ్చును.

పై సారాంశములను బట్టి, అప్పకవి రాగమ సంధి వఱులని చెప్పినది ప్రాచీనాంధ్ర వ్యాకరణ సంప్రదాయము ననుసరించిన దనుట నిర్వివాదము - కేతన

"అలికి 'రాలగు'"

అని సూత్రించుట ద్రావిడభాషా సంప్రదాయమునకు నవిరోధముగానే యున్నది.

చిన్నయసూరి, అప్పకవి గ్రంథముమఁజూచిన వాఁడయ్యును నాతఁడాంధ్ర శబ్దచింతామణి మూలమునే యనుసరించిన కారణముచేతను, తెలుఁగున నంతకు ముందువెలసిన, ఆంధ్రభాషా భూషణాది వ్యాకరణముల యందే మాత్రమును పరిశ్రమ చేయకపోవుటచేతను నీ సంధివిషయమున సంస్కృతాంధ్రపదములకు వేఱ్వేఱుగా రెండు సూత్రములను చేయ వలసినచ్చెను. ధీరాది తత్సమ శబ్దములకు ప్రత్యేకముగా నుత్వము విధింప వలసివచ్చెను.

చిన్నయసూరి తొలినుండి సంస్కృతాంధ్రములను వేఱుచేసి, తన వ్యాకరణ గ్రంథము రచించుటచేత ప్రత్యేక ప్రత్యేక సూత్రగణనము కావలసివచ్చినది. అట్లే కాని-చో, 'పరుషములు' అను వానిని ప్రత్యేముగా "సాంస్కృతిక పరుషములు" అని పేర్కొన వలసిన యావశ్యకతయే లేదు. ఇది యట్లుండనిండు. ప్రస్తుత సంధివిషయము.

ప్రాచీన శాసనములలో తత్సమ శబ్దములు కొన్ని ప్రథమావిభక్తి ప్రత్యయరహితముగనేగన్పట్టు చున్నవి. "పాతకు, మూర్ఖాఁడ" మొదలగు నవి. ఇక కావ్యములలో [1]చోడు, మల్లాణు మొదలగు రూపములే కాక వైయాకరణులు సాధుత్వము ప్రసాదించిన, వృద్ధు, నీచు, మూర్ఖు, ధూర్తు మొదలగు తత్సమ శబ్దములునున్నవి. వీనికి పూర్వము వివరించిన రీతిని 'రాలు' శబ్దము చేర్చుటచేత, తత్సమములందు రూపములు సాధితము లగుచున్నవి.

వృద్ధు + రాలు = వృద్ధురాలు
నీచు + రాలు = నీచురాలు
మూర్ఖు + రాలు = మూర్ఖురాలు

ఇట్లే ధీరుఁడు అను ప్రథమావిభక్తిరూపములోని 'డు' లోపము రాగా పై విధమున 'ధీరు' అని నిల్చును. అప్పుడు,

ధీరు + రాలు=ధీరురాలు అని యీ రూపము సాధితమగును.

ధీర అను అదంతరూపమునకుత్వము విధింపవలసిన యావశ్యకతయు లేదు.

'గుణవంతు' మొదలగు శబ్దములు 'హనుమంతు' మొదలగు వానిలోవలె స్వస్వరూపముతో నిలుచు నపుడు, వానికి 'రాలు' చేర్చినపుడు గుణవంతు + రాలు=గుణవంతురాలు అను రూపమేర్పడును.

---

1. పాలించె కరి కరిచాల చోడు – కుమార సంభవము. (గ. ౫-౨)
జనులెల్లఁ జూడ మల్లవాణు – శివతత్త్వ సారము. రగు౫. ప.

రాలు పదములోని 'ర' శకట రేఫము — తొలు

ఇంతటితో నీ విచారణమాగలేదు. శాసనములను పరిశీలించి చూడఁగా, 'రాలు' అను పదమునందలి ర కారము [1]శకట రేఫముగాఁ గన్పట్టు చున్నది.

నాయంకుఱాలు – దక్షిణదేశ శాసన సంపుటము v సంఖ్య 1018, 1049, 1340 గల శాసనములు.

మున్మఱాలు – తెలుఁగు కవుల చరిత్ర – పుట. 260.

"ఆతని తల్లి జటచోడమన్మఱాలాతని :"

తెనుఁగున బహువచన ప్రత్యయములలో శకట రేఫమును విధించు సూత్రముగలదు. చూడుఁడు.

"చెయివు బహువచన ల కారము సలఘు రేఫంబు విభాషనగు" అచ్చికపరిచ్ఛేదము – ౧౦ సూత్రము. సూరి యిచట 'విభాషనగు' అని చెప్పినను, ప్రాచీనకాలమున 'ఱు' అను శకట రేఫ సహిత బహువచన ప్రత్యయమే బహుళ ప్రచారమున నున్నట్లు శాసనముల వలనఁ దెలియుచున్నది.

ముందు తెల్పిన ప్రకారము వృద్ధాది శబ్దములకు, బహువచనము 'లు' చేర్చక ముందు 'ఱు' ప్రత్యయమున్నదని శాసనాధులవలన గ్రహింపవచ్చును.

వృద్ధు + ఱు = వృద్ధుఱు — వృద్ధుఱు + లు = వృద్ధుఱులు.
నాయకు + ఱు = నాయకుఱు — నాయకుఱు + లు = నాయకుఱులు.
ధీరు + ఱు = ధీరుఱు — ధీరుఱు + లు = ధీరుఱులు.

---

2. 'రాలు' శబ్దమున శకట రేఫ మున్నదని తొలుత భాషాశాస్త్రజ్ఞుల దృష్టికిఁ దెచ్చినవారు సుప్రసిద్ధ చారిత్రక భాషావేత్తలు శ్రీ కుందూరి ఈశ్వరదత్తుగారు చూడుఁడు భారతి. జూన్, 1930. అనఁగా నిప్పటికి ముప్పది సంవత్సరముల క్రిందట. ఇంతవఱ నిదీ ద్రవిడభాషా శాస్త్రజ్ఞులకు, శైయాకరణులకు తెఱుఁగఁబడలేదు.

పై సమాసములలో, ప్రథమావిభక్త్యేక వచనమున విభక్తి లోపము గలిగిన రూపములకు, బహువచన ప్రత్యయమగు 'ఱు' తో నియతముగా 'ఆలు' చేర్చబడుట చేత 'ఱాలు' అను పదమునే వైయాకరణులు గ్రహించిరని చెప్పవచ్చును. ఆంధ్రభాషా భూషణమున కేతన 'అలికిరాలగు' అను చోట "ఆలికిఱాలగు" అనియే సూత్రించి యున్నాడు. నేటి ముద్రణములలో 'రా' అని సాధురేఫమున్నది.

ఈ "రాగమసంధి" తెనుఁగున బహువచన ప్రత్యయముల చరిత్ర తెలుసుకొనుటకు మిగుల సహాయకారియగుచున్నది. 'రాలు' 'ఱాలు' పదములలో శకటముున్నను సాధురేఫయున్నను, నది 'ర' వర్ణ మగుట నిశ్చితమే. ఇక నేఁడు సర్వేసర్వత్ర - 'లు' బహువచన ప్రత్య యముగా వాడుకలోనికి వచ్చినది - ప్రథమావిభక్తి ప్రత్యయములను వివరించునపుడు, వైయాకరణులు "డు, ము, వు, లు" అని 'లు' ప్రత్యయమును చెప్పియున్నారు కాని 'ఱు' గాని, 'ఱు' గాని చెప్పి యుండలేదు. 'లు' ప్రత్యయమే తొలుతనున్న చో ధీరులు+ఆలు=ధీరులాలు వృద్ధులాలు - మున్నగు రూపములు కవిప్రయోగములలో నుండవలదా! అట్టి రూపములే ప్రయోగ్యములగుటచే - 'ఱు' ప్రత్యయమే ప్రథమముగా వెలసి యుండెడిదని నిశ్చయింపవచ్చును.

చిన్నయసూరి పై సూత్రమున విభాషగానైన 'ఱు' అని సూత్రిం చుట చేత, నీ బహువచనరూపముయొక్క చరిత్ర తెలుసుకొనుట కవ కాశము కలిగినది.

పై సూత్రమును బట్టి, శాసనమునందలి వర్ణక్రమమును బట్టి, "పెద్ద ఱికము, పెంపఱు" మొదలగు వాని యందలి 'ఱిక' 'ఱు' ప్రత్యయము లందలి శకటరేఫలె రాలు శబ్దమునందును, శకట్ర రేఫమే నేటి వఱకును నిలిచియుండవలెను. కాని నేఁడన్ని చోటుల సాధురేఫమే వెలయుచున్నది.

ఇచ్చట నింకొక విశేషమున్నది. చూడుఁడు. వేదఱాలు, జవ ఱాలు అను 'ఱు' త్వసహిత రూపములున్నను నవి స్వరయతిలో నున్నప్పుడు వాని కెట్టి మార్పును సంభవింపదు.

ఉ. .....ఏ

కాంతమునందునున్న జవఱాండ్ర నెపంబడి పల్కరించులాగింతియె కాక

ఇచట - ఏక + అంతము - అనియు, జవఱు + ఆండ్రు - అనియు పదచ్ఛేదములుగాన - నిచ్చట స్వరసంధి చేత యతి నరిపోయినది కాని యిట్లే "ఱాలు" శబ్దములోని 'ఱా' హల్లుగా పరిగణితమై, రాగమ సంధివళి యైన సందర్భమున నొకచిక్కు వచ్చుచున్నది. అప్పకవీయములోని పై యుదాహరణమునే తీసికొందము.

"రాలసంగ నొప్పు-రాఱ్ఱసారి" అను చోట - "రాలు" సాధు శేషముగాన సాధుశేషమగు రాఱ్ఱసారిలోని 'రా'తో యతి సరిపడినది.

ఱాలసంగ నొప్పు - రాఱ్ఱసారి - ఇక్కడ సాధుశేషకును, శకట శేషకును యతి సందర్భము గలుగును. ఇది ఛందశ్శాస్త్ర సంప్రదాయమునకు విరుద్ధము. ఏలనగా - మ, ఱ, ళ, ర అనునవి ఏకతర యతులు లేక ఎక్కటి యతులలో జేరినవి. మ, ఱ, ర, ళ అనునవి ఆయా యక్ష రముతో యతి నందవు - అందును శేష, శకట శేషములకు యతులు ప్రాసములు రెండును నిషిద్ధములు.

ఇంతకును అప్పకవి చూపిన ప్రయోగములకు ముందు గ్రంథములలో మనకు లభించినవానిలో "జోగు-రాలి నన్ను నంటరాకు మన్న" అనునది నండిమల్లయ ఘంటసింగయ కవుల ప్రబోధ చంద్రోదయములోనిది. వీరు క్రీ. శ. 1480 - 1500 ప్రాంతమువారు. ఆ కాలమునకే ఱాలు - రాలు గా వ్యవహరింపబడుచున్నదని పై యతివలన మనకు స్పష్టమగుచున్నది. లేనియెడల శేష, శకట శేషలపట్ల యతిప్రాస నిషిద్ధము చేసిన యప్పకవి. రాగమసంధిని సాధుశేషతో నిచ్చట తట స్థింపదు.

తెలుఁగు బహువచన ప్రత్యయములలో 'ఱు' మాత్రమే గాక, సాధుశేషగల 'ఱు' ప్రత్యయముగూడ కన్పట్టుచున్నది. ఈ ప్రత్యయము వారు మొదలగు సర్వనామములయందేకాక, మలినురు, భూపాలురు, బలియురు మున్నగు తత్సమ పదములయందును కన్పట్టుచున్నది. కాబట్టి తొలుత 'ఱు' బహువచన ప్రత్యయముతో నేర్పడిన ఱాలు శబ్దము పై 'ఱు' ప్రత్యయ వ్యవహారముచేత 'రాలు' గా మాఱి యల్లి కవి ప్రయుక్తమై యుండవచ్చును. చిన్నయసూరియు 'ఱు' అను సాధుశేషమే వాడియున్నాఁడు. పై చర్చయొక్క సారాంశము.

౧ రాలు శబ్దము తొలుత 'ఱాలు' అని [1]శకటశేషగా నుండెడిది. అది బహువచన ప్రత్యయమగు 'ఱు + ఆలు' చేర్పుటచేత కలిగినది. బహుళముగా కవిప్రయుక్తమైన కారణముచేత 'ఱాలు' అను నేకపదముగా ప్రాచీనులు గుర్తించిరి.

౨ తెనుఁగున 'ఱు' అను వేఱు బహువచన ప్రత్యయముండుటవలన, ఱు ప్రాచీనమనియు 'లు' తర్వాతిది యనియు గ్రహింపవలెను.

3 'రాలు' అని నిలుచుటవలన - 'లు' బహువచన ప్రత్యయము వాడుకలోనికి రాకపూర్వమే యిది వెలసినదనుట నిశ్చయము.

౪ ఛందస్సులలో, రాగమ సంధివళులవలన దీని సంధి విశేషము మన కవగతమైనది.

౫ దీని వలన తెలుఁగు వ్యాకరణమునకు, ఛందస్సునకు గల యవినాభావసంబంధము వ్యక్తమగుచున్నది.

౬ తెలుఁగునకునై నర్గికములైన, శకటశేష మొదలగువాని చరిత్ర నన్వేషించుట కిది యుపయుక్తము. అందుచేత పుట్టుకచేత నిది ద్రావిడభాషా సంబంధి యని నిర్ణయింపవచ్చును.

---

1. ఈ శకటశేష సాధుశేషల చరిత్రమును వీర్ణసమామ్నాయ ప్రకరణమున ప్రత్యేకముగ చర్చించెదను.

2 ఆంధ్రశబ్ద చింతామణీయందు, "చారాత్థేత ఉదపిరః" (సంధి ౧౧ కారిక) అని, 'ర' సాధురేఫమే సూత్రింపబడుటచేతను నీ రేఫములకు నా గ్రంథమునందే, రేఫ, శకట వైధర్మ్యము సూత్రింపబడుటచేతను, చారిత్రకముగా చూచిన 'ఱ' ప్రాచీన మగుటచేతను "ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి", అర్వాచీన కృతి యనియు స్పష్టమగు చున్నది.

టు గాగమము

౧ ఈలువుటాలు - 3 రంకుటాలు అను వానిలో 'టు' గాగమము కన్పట్టు చున్నది.

ఈలువుటాలునకు నీ కింద్రప్రయోగమును లభ్యమగు చున్నది.

౧ క. పతియున్నను బతి చచ్చిన
నితరులఁదాఁ బొందకున్న యీలువుటాలీ
క్షితిఁ గీర్తియుఁ బిమ్మట పా
ర్వతితోడ సఖిత్వమును ధ్రువంబుగ వడయున్.
(కేతన-విజ్ఞానేశ్వరము, ఆచారకాండ 115 పద్యము.)

2 సీ. అమరుల యీలువుటాండ్రను జెఱవట్టితి
(భారతము - ఆరణ్యపర్వము 761.)

3 చ. ఇలుగలసైన జెల్వడని యీలువుటాండ్రకు దాఁకఁ జెల్లఁ
(ఆముక్తమాల్యద ఆ. 5.70.)

3 ఱంకుటాలు-ఈ పదము శబ్దరత్నాకరమునఁ జూపఁబడినదిగాని ప్రయోగము లీయఁబడలేదు. సూర్యరాయ నిఘంటు - 6-వ సంపుటము 879 పుటలో - ఱంకుటాలు పదము క్రింద ప్రయోగము లేదు. శరభాంకలింగ శతకములో

ఈ. కూళకుఁదిండిపోతునకు,
కుంచెన కాండ్రకు, వఱుటాండ్రకున్

అని ప్రయోగము గలదు.

పై సమాసములలో 'టు' గాగమము నీక్రింది రీతిని సమర్థింప వచ్చును. ఇదియును, రాలు పదములో తొలుత 'ఱాలు' అని శకట రేఫయే యుండుట నిర్ధారించుచున్నది.

ఈలువు + ఱు + ఆలు = ఈలువు + ఱాలు = ఈలువుఱాలు.

రంకు + ఱు + ఆలు = రంకు + ఱాలు = రంకుఱాలు.

ద్రవిడభాషలో ఱ కారము 'ట్ర' ఉచ్చారణగలది - అట్టి ఱ కార పదములు తెలుఁగున ట కారముతో వెలయును - చూడుఁడు.

తేఱు - ఊఱు - అను క్రియలు ఱు కారాంతములు - వీని కృదంత రూపములు - తేటు - ఊట అను ట కారాంతములు. తేఱు, తేట్రు, తేట అని రూపావతారము. ఇట్లే చిఱు - చిట్రు దీని యొక్క విభక్తిక రూపము చిట్టి.

ఇట్లే పై ఱు కారము 'ట' గా మాఱి 'టు' గా నిలిచినది ఈలువు + ఱాలు = ఈలువుటాలు అయినది.

3 పేరంటాలు = పేరఁటాలు - ఇదియు 'ఆలు' శబ్దమంతమందు గలది. 'పేరంటము' అను పదము దీనికి సంబంధించినది గలదు. అప్పుడు పై పదము పేరంటము + ఆలు అని విడదీయ వలెనేమో తెలియదు - అట్లయిన.

పేరంటము + ఆలు = పేరంటపుటాలు కావలెను. అది వ్యవహారమున పేరంటాలు కావలెను. ద్రవిడభాషలో "పిరాట్టియాల్" అను పదముగలదు. దీనికి పై పదమునకు గల సామ్యమును బరిశీలించునది.

ర పురుటాలు = పురుడు + ఆలు = బాలెంతరాలు - పురుటాలికి ప్రయోజనములు.

క: పురుఁడీ బోటికియిందిర
పురుఁడంబికఁగాక యొరులం పురుఁడేయనుచున్
పురుటాలికిఁ బది దినముల
పురుడు ప్రవర్తించిరిలమి పుణ్యపురగితల్. (భాగవతము 1.516)

సీ. పులిక్రొత్తయీనిన పురుటింటిలోనికి
పురుటాలితగపు కొంపోవువారిణి (పి. శకుం. 2.46)

పురుటాలికి - పురిటియాలు అను రూపముకలదు.

సీ. పొదివిశేగానక పొత్తులలోఁబట్లు
పోనాడుకొనిన లేఁబురిటియాండ్రు (రామా 6.250)

"పురుటాలు"లోని టు గాగమము నిట్లు సమర్థింపవచ్చును. పురుడు శబ్ద రూపవిభక్తికము.

[1]పురుడు=పురిటి - దీనిపై 'ఆలు' శబ్దము చేరినప్పుడు సంధి లేక యడాగమము వచ్చును. "పురిటియాలు" పై రామాభ్యుదయ ప్రయోగము దీనిని రూఢివఱచుచున్నది.

కాని పురుటియాలు అనునది ప్రతియాడుచాని నాలుక యందాడు పదము. కావున 'పురుటియాలు' ఉచ్చారణత్వరచే 'పురుటాలు' అయినది.

కన్నడ భాషలో నీ శబ్దమునకు 'పురుటు' అను రూపమున్నది. పురుటు - 'పుట్టు' యొక్క శిథిలరూపము - పురుటు - పుర్టు - పుట్టు ఆ రూపమే గైకొన్న,

పురుటు+ఆలు = పురుటాలు-అను రూపము సహజముగనే యేర్పడును. ఆలు శబ్దము పరమగునపుడు సంధియైన సమానములు నీ క్రిందివిగలవు.

---

1. చిన్నయసూరి కుఱు, చిఱు శబ్దంబులకు సంధిలో ద్విగుక్తట కారము విధించుటకు పై యుచ్చారణభేదమే యాధారము. ఆ కార ట కారములు రెండును మూర్ధన్యములే గదా!

శబ్దసంధి గతములు

౧ మగనాలు ౨ ఇల్లాలు. కాని 'మగనాలు' అను సమాసమును 'మగని+ఆలు' అని నిఘంటువుల యందు పదచ్ఛేదము గలదు. అహో బలపండితీయమున 'మగనాలు' ఇకార నిత్యసంధికి ఉదాహరణముగా సీయఁబడినది. కాని దీనిని మఱియొక రీతిని సాధింపవచ్చును.

ద్రావిడభాషలో ప్రథమావిభక్తి మహద్వాచకమగు 'అవన్' శబ్దమువలె, తెలుఁగున 'మగన్' శబ్దమును తొల్లి వెలసియుండవలెను. "అవన్ - వాను - వాణ్డు - వాండు - వాఁడు" అను రీతిగా 'మగన్ - మగణ్డు - మగండు - మగఁడు' అయినది. ఇక ద్వితీయాదివిభక్తుల యందు 'ని'గాగమము నిత్యము గదా! అందుచే నీ పదము మగన్+ఆలు=మగనాలు అని ప్రథమమున నేర్పడియుండవచ్చును.

3 వెలయాలు. వెల+ఆలు=వెలయాలు. "వెలయాల్వానులకు సంధి లేమి బహుళకము చేతనేయని యూహించునది"అని చిన్నయసూరి సంధి ర సూత్రము. వీనిని గూర్చి సంధి గ్రంథమున ఆఁ మొదలుకొని 33-వ పుటవఱకు పెద్ద గ్రంథము కలదు.

"అరవమున విలై" అను రూపముగలదు. అది 'అఇ' అనియు 'ఎఇ' అనియుగూడ నుచ్చరింపఁబడును. ఐ అను సంధ్యక్షర ముచ్చారణ మున అఇ=అయ్ అగుట సహజమే గావున

"విలై=విలయ్+ఆళ్=విలయాళ్=వెలయాలు అను రూపమును బొందియుండును." అని దాని సారాంశము. ఆంధ్రభాషావికాసక ర్త (పుట 3౧౬) యు సీ పద్ధతి నామోదించి, "తలయ్+అక్కడ=తలయక్కడ... ఇచ్లేర్పడిన య కారము కాలక్రమమున సంధిలో వచ్చిన యాగమ మాత్రముగా గ్రహించియుండవచ్చును. ఈ 'య' కారము కాలక్రమ మునఁ దక్కిన యెడలకును బ్రాకియుండవచ్చును" అని వ్రాసెను.

ఇవి యన్నియు కాల్డువెలు దొరవారి వ్యాకరణమునే నమ్మి యందలి యపసిద్ధాంతములను బట్టి రచితములైనవనియు, య, వ, లు

అర్ధాచ్చులగుట స్వరసంహితలో నుచ్చారణ సౌకర్యార్థము నిల్చుననియు ద్రావిడభాషా పరిశీలనము 232 - 236 పుటలలో సోపపత్తికముగా నిరూపితమైనది. కావున వెలయాలు శబ్దములో నంధి లేదనియు, నచ్చట య కారము స్వరసంహితలో నుచ్చారణ సౌకర్యార్థము నిలిచినదనియు నిర్వివాదముగ చెప్పవచ్చును. అప్పుడు బహుళగ్రహణముచే "స్త్రీ వాచక తత్సమ సంబోధనాంతములకు నంధి లేదు" అను చిన్నయసూరి సూత్రము, భాషాతత్త్వ శాస్త్ర పద్ధతులలోని, స్వరశాస్త్ర విధుల ననుసరించి శాస్త్రీయముగ నున్న దనుటలో సందేహములేదు.

ప్రోయాలు

౪ ఇట్లే "ప్రోయాలు" అను సమాసమున యడాగమము కాన వచ్చుచున్నది. దీనికి "ప్రోలు+ఆలు" అని "ప్రోవు+ఆలు" అని వ్యుత్పత్తు లీయఁబడియున్నవి. కాని యడాగమము నిత్యముకా గాన వచ్చుటచేత పై వ్యుత్పత్తులు సరియైనవి గావు. ఏలయనఁగా, 'ప్రోలాలు' అని గాని "పోవుటాలు" అను రూపములు గాని కన్పట్టవు. ఇఁక, పదాదియందు లోపసంయుక్తముతో వెలసిన రూపముగాన నిది 'పురుళ్' 'సౌభాగ్యము' అను నర్థమున పురుళ్+ఆల్=పురుళాళ్=ప్రోయాల్ అను రూపమునంది యుండవచ్చును.

౫ ఇల్లాలు (ఇలు+ఆలు=ఇల్లాలు) తమిళమున దీనికి ఇల్లాళ్ అను రూపముగలదు.

ఈ పదమునకు నచ్చుతోడనే యతి గానవచ్చుచున్నది.

౧. ఆత్తోయాకరమేఖలాపతికి నిల్లాలైతిఁగాఁగావునన్

(హరవిలాసము 7.125)

౨. కాలికిఁగేలుసాచి యుడిగంబున మ్రొక్కుము రాచమిన్నయి
ల్లాలికినాఁడనైన జవరాలికి

(ఆచ్చ రా. యు. 464)

ఇల్లాలుకు బహువచన రూపము ఇల్లాండ్రురు - ఇల్లాండ్రు.

సీ. మలయాచలంబునఁ బిళువయిల్లాండ్రుర
ఘణరత్నమూలయందుఁ బ్రతిఫలించి

(కాశీ. 1.130.)

ఇల్లాలు అను సమాసములో ల కారద్విత్వములో లోపముగలుగ ఇలు + ఆలు = ఇలాలు కాదు.

క. గొల్లఁడు, వ్యాధుఁడు, రజకుఁడు
కల్లమ్మెడు వాఁడుఁ లోనుగాఁగొందఱుఁ దా
రిల్లాలప్పురవందగు
నిల్లునడపు చనవు దానికిచ్చిన కతవన్.

ఇల్లాలు + అప్పు = ఇల్లాలప్పు.

ఇల్లాలు అను పదమును, షష్ఠీసమాసముగాఁ బరిగణించిన గాగమము కొన్ని యెడల నుపేక్షితమగునని, యుత్తర హరివంశమున, "దానిల్లాలుగా" (పు.౧౧౬౬) అను ప్రయోగము చూపఁబడినది. (చూ. ఆ. వ్యా. సం. స. పుట 320) కాని యీ పరిగణనము కేవలము బాలవ్యాకరణానుసరణమువలననే గలిగిన దనుట నిశ్చయము.

వెంకటనాథకవి పంచతంత్రమున "కల్లాలు" అను నొకపదము గలదు.

క. కడమాయల పుట్టిల్లగు
చెడుగుంగల్లాలు పాపశేషంబునఁ జే
పడినకతంబునఁ గాపుం
గొడుకొక్కఁడు రాజబాధగుందఁడె తొల్లన్. (4.412.)

సూర్యరాయ నిఘంటువున మూఁడవ సంపుటమున అనుబంధము 2-వ పుటలో నిట్లర్థము వ్రాయఁ బడినది.

[1]కళ్లాలు వి. స్త్రీ ఇల్లాలు (ఇది సమాసాంతముగానే యుండును.

ఉదా: ఆడకళ్లాలు ముండకళ్లాలు. 'బ్రా' బ్రా అనఁగా బ్రాహ్మణదొరవారి నిఘంటువు. ఈతఁడీ పదమునకు 'Slave Girl' అని అర్థము వ్రాసియున్నాఁడు.

ఇచట ఇల్లాలు అను అర్థము యౌగికముగా వచ్చును. కళ్లాలు శబ్దము, కడలు + ఆలు = కడలాలు అని మొదటనుండఁదగును. కడలాలు - కడర్లాలు రూపాంతరము. కళ్లాలు రూప నిష్పత్తియునర్థమును కాలక్రమమున నంతరించినవి (కడరాలు అనఁగా దుష్టురాలు) అను అర్థము 'కడరాలు' లోనేయున్న దన్నమాట మఱుగుపడిన మెనుక మెఱుగుం గడలాలు=మెఱుగుంగళ్లాలు అనఁగా చెడ్డదైన యిల్లాలు అను అర్థమున కవి ప్రయోగించియుండును. దీనికి ప్రయోగాంతరము కానరాదు.

ఉ గట్టువాలు. సైరంధ్రీ జాతిస్త్రీ. పరులయింట గంధపుష్పాదుల నలంకరించు స్త్రీ, గంధపుష్పాదు లమ్మెడిది. ఇందు "ఆలు" శబ్దముండుట చేతను, నిది స్త్రీ వాచకమే యగుటచేత నీ సందర్భమున చర్చింపఁ దగినది. గట్టువాలు శబ్దము, గట్టువాలు దాన, గట్టివాలు పడఁతులు, గట్టువాల్పతులు, అని స్త్రీ పర్యాయవాచకములతో కవులు ప్రయోగించుట చేత, గట్టువాలులో నిది 'ఆలు' శబ్దమే యగుట స్పష్టము అయితే "గట్టువాలు" అని స్వతంత్రప్రయోగముకూడ లేక పోలేదు.

నీ. గట్టివాలై లక్ష్మిగైనీసి యున్నది చేరి యంతఃపుర స్త్రీజనముల

అని శ్రీనాథుఁడు కాశీఖండము - ౭. ౫౭ లో ప్రయోగించియున్నాఁడు.

---

1. తమిళ కన్నడ మళయాళభాషలలో 'కళ్లన్' పదము గలదు. దానికి ఆలు చేర్చిన కళ్లాలు కావచ్చును. దీనికి దొంగయన అర్థము. తెనుఁగున 'కల్లరి' అను రూపము దీనికి సంబంధించినది గలదు.

కాని శ్రీనాథునికన్న ముందు నన్నెచోడ కవిప్రయోగ మీ శబ్ద మునకు గలదు. — (కుమార సంభవము.)

క. పాయక స్వరర్తుక పు
ష్పాయతగంధములు గొంచునప్పుర్ిం బగలున్
రేయును నింటింటికి మృదు
వాయువు ననుచుండు గట్టివాలును బోలెన్. (7.126.)

దీని వ్యుత్పత్తియుం బరిశీలింపఁ గగినది.

కొన్ని 'ఆలు' ప్రత్యయముతో గూడినవాని వ్యుత్పత్తియెఱుఁగ లేకున్నవి.

౭ ఏరాలు-ఏరాండ్రు అను బహువచన రూపముండుటవలన నిదియు నాలు శబ్ద సంబంధియగు పదమే యగుట నిశ్చితము.

సీ. మన్నించియత్తమామల బావమరదుల
నేరాండ్ర కనుకూలవృత్తిం దిరిగి (పె. శకుం. 3.190.)

ఏరాండ్రు - ప్రాసలోకూడ గలదు. ఏరాండ్రను దూరబోకు - మూనినీ శతకము.

ఏరాలి శబ్దమునకుం దొలిప్రయోగము - పోమనాథుని పండితారాధ్య చరిత్రమున గలదు.

మగువలేరాలికి మసలె గర్భంబు (మహిమ ప్రకరణము 287 పొరట)

'ఆలు' శబ్దము స్త్రీ వాచకముగా నుండుటచే, తెలుఁగు కవులు, తత్సమ పదములైన పురుష వాచక పదములకన్నింటికిని చేర్చి, వాడుకొని యున్నారు. వానిలోఁ గొన్నింటిని నేను క్రొత్తగ వెలయించిన శబ్ద రత్నాకరమున ననుబంధములోఁ జేర్చితిని. ఇంకను వందల కొలఁది గలవు.

వాని నన్నింటిని సేకరించిన "ఆలు నిఘంటువు" ప్రత్యేకముగ తయారు కాఁగలదు.

పెద్ద, చిన్న మొదలగు గుణ వాచకములకు 'ఆలు' చేర్చినప్పుడు- పెద్ద + ఆలు = పెద్ద యాలు – పెద్దాలు అని కూడ రూపములు గలుగును.

వీనిలో 'పెద్దాలు' అను దానికి ప్రయోగముగలదు. చూడుఁడు. విజ్ఞానేశ్వరీయము-ఆచార కాండ ౧౧౭-వ పద్యము. చిన్న + ఆలు=చిన్న యాలే యగును కాని చిన్నాలు కాదు. ఏలయనఁగా "చిన్నములు" లోని 'ము' లోపించి, "చిన్నాలు" అని వేఱొక పదమున్నది. రూప మొక్కటియే యైన అర్థము వేఱు.

మఱఁదలు, కోడలు అను శబ్దములలోని 'లు' ప్రత్యయము ఆలు ప్రత్యయములోని లుప్త భాగమని కొందఱందురు. 'ఆలు' శబ్ద బహు వచనము. ఆండ్రు అగునట్లు, మఱఁదలు - మఱఁదండ్రు, కోడలు - కోడండ్రు అను రూపము లందుటచేత నిది సమంజసమే. ఆండురు అను రూపము గూడఁ గన్పట్టుటచేత, 'ఆండు' అను శబ్దమురొక్క పూర్వవిభక్తిక రూపము 'ఆండి' యై, వగలాఁడి మున్నగు పదములేర్పడినవని మనము నిర్ణయింపవచ్చును. ఈ రీతిగా 'ఆలు' ప్రత్యయ చరిత్రమునుండి, భాషా శాస్త్ర సిద్ధాంతముల నెన్నో మనము గ్రహింపవచ్చును.

ఆంధ్ర నాటకజగత్తు

S. RAMAKRISHNA SASTRY. M. A., B. O. L.

భారతదేశమున సంస్కృతభాషా సారస్వతములు క్రీ. శ. 12-వ శతాబ్దమునుండి బాగుగ క్షీణింపసాగి యాధునిక దేశభాషా సారస్వతము లభివృద్ధి పొందుచుండుటచే, సంస్కృతమందలి భారత భాగవత రామాయణాది పురాణకావ్యములేకాక శాస్త్ర గ్రంథములన్నియుఁగూడ క్రమక్రమముగా ను త్తర దక్షిణ హిందూదేశభాషలన్నింటిలో ననువదింపఁబడుచుండెను. కాని నాటకములు మాత్ర మాయా దేశభాషలలో దేనియందుఁగూడ, ననువాదములుగాని స్వతంత్రరచనలుగాని, బయలుదేరకపోవుటయే కాక, యలంకార లక్షణశాస్త్రగ్రంథములు సంస్కృతమునుండి యనువదింపఁబడినపు డందలి నాటకప్రకరణములు మాత్రము వదలివేయఁబడినవి. ఈ విషయ మొక మహావిచిత్రముగాఁ గనఁబడుచున్నది. యథార్థమునకు సంస్కృతవాఙ్మయమున ను త్తమనాటకరచన క్రీ. శ. ఏడెనిమిదిశతాబ్దముల తోడనే ముగిసినది. తర్వాత వచ్చిన సంస్కృత నాటకములన్నియు ప్రాండిత్యమును ప్రకటించునవి మాత్రమేయై, నాటక కళావిహీనమై నీచస్థితికిఁ జెందినవై యున్నవి. క్రీ. శ. 12-వ శతాబ్దినుండి 19-వ శతాబ్దారంభము వఱకు ను త్తరహిందూదేశమున హిందీ మొదలైన భాషలలో 'రాసలీలలు, రామలీలలు'ను, బెంగాలీ మొదలైన భాషలలో 'యాత్రా, ఝూమర్' మొదలైన నవియు, దక్షిణహిందూదేశమున 'యక్షగానములు, కుర వంజులు, వీథినాటకములు'ను నాట్యసంగీతములతోఁగూడిన దేశీయ వీథినాటక ప్రదర్శనములు మాత్రమే యుండెను. కాని నేటికాలమునందు వలె రంగస్థలనాటకములు, సంస్కృతమందలి కాళిదాన భవభూతి హర్షాదులు రచించినటువంటివికాని, షేక్స్పియరు మొదలైన యాంగ్ల కవులు వ్రాసినటువంటివి కాని బయలుదేరలేదు. ఆ యా దేశప్రాంతీయ జనబహుళ్యమాయా దేశభాషలలో బయలువెడలిన యాత్రా

భారతదేశమున దేశభాషలలో నాటకాభావము

యక్షగానాది నృత్యసంగీతమయ దేశినాటకములతో సంతృప్తిపడు చుండిరి. అందలి నృత్యగానములు జనసామాన్యమును విశేషముగా నాకర్షించుటచే రంగస్థలనాటకములపై వారి బుద్ధిపోలేదు. యథార్థము నకు సూక్ష్మముగా నాలోచించినచో చమత్కారసంభాషణము, నుత్తమకవిత్వము, ప్రాత్రోన్మీలనము, రసభావాభినయము మొదలైన వానితోఁగూడిన రంగస్థలనాటకములు, జనబాహుళ్యమును నృత్య నాటకము లానందపెట్టినట్లుగాఁ సంతృప్తి పఱుపఁజేయఁజాలవు. విజ్ఞాన వంతులకు, చిత్తసంస్కార మొక్కువగాగల పండితులకు, నాగరికులకును మాత్రము కాళిదాసాదులు రచించిన రంగస్థలనాటకములు హృదయ రంజకములుగానుండి యానందపెట్టఁగలవు. మఱియు సంస్కృతపండితులు దేశభాషలపై నరభిమానముగలవారగుటచే సంస్కృతనాటకములను ప్రజాబాహుళ్యముగొఱ కనువాదము చేయ నిచ్చగిఁపక మూలమునే చదివి యానందించుచుండిరి. నాటకప్రదర్శనములు ప్రజాబాహుళ్యము కొఱకుద్దేశింపఁ బడినవి. ఉత్తమ సంస్కృతనాటకములు బయలుదేరిన కాలములో సంస్కృతభాష జనబాహుళ్యమున కందుబాటులో నుండెడిది కాబట్టియే యవి యభివృద్ధిలోనుండినవి. సంస్కృతభాషతోపాటు సంస్కృతవిజ్ఞానము క్షీణించిన వెంటనే దేశభాషలందు విజ్ఞానము శీఘ్ర ముగ ప్రజాబాహుళ్యమునఁ జెందలేదు.

ఈ మధ్యకాలమున తురుష్కప్రభుత్వము దేశములో వ్యాపించి శాంతిభద్రతలకే ముప్పుగల్గించినది. ఆంగ్లప్రభుత్వమువలె, తురుష్క రాజులు హిందూదేశప్రజలపై దమసారస్వత విజ్ఞానప్రభావములను ప్రసరింపఁ జేయలేక పోయిరి. ఇంచుచే క్రీ.శ. 12-19 మధ్య శతాబ్దముల కాలమున భారతదేశమందంతటను నృత్యసంగీత నాటకములే యాదరింపఁ బడినవి, కాని దేశకాల పరిస్థితులు రంగస్థలనాటకముల కవకాశము గల్గింపకపోయినవి. మఱియు ప్రాచ్యపాశ్చాత్యదేశములందలి నాటక పరిణామావస్థలను పరిశీలించినపుడు రంగస్థలనాటకములకంటె నృత్యసంగీత నాటకములే ముందుగా ప్రచారాదరములను బడసినట్లు మనము గ్రహింపఁ గలము. సంస్కృతమున కాళిదాసాదుల నాటకములు బయలుదేరక

పూర్వ ముపరూపకములను పేరుతో నృత్యనాటకములు వెలసినవి. పాశ్చాత్యదేశములలో ట్రాజిడీ కామెడీలు బయలుదేరుటకుఁ బూర్వమే ఆపెరాలు, బాలెటులు మొదలైన నృత్యసంగీత ప్రధాననాటకములు వెలసి జనసామాన్యాభిరుచిఁ జూరఁగొనినవి. తర్వాత క్రమముగా ప్రజా బాహుళ్యములో విజ్ఞానము పెరిగినపుడు నృత్యసంగీతములు లోపించిన నాటకములు బయలుదేరినవి. నృత్యసంగీతనాటకములు విజ్ఞానరహిత ప్రజలనుగూడ శీఘ్రముగ నాకర్షించి యానందపెట్టగల శక్తిగలవి.

ఆంధ్రమున సంస్కృతనాటకము లనువదింపఁబడకపోగా క్రీ. శ. 15-వ శతాబ్దమున పిల్లలమఱ్ఱి పినవీరభద్రకవి కాళిదాసుని యభిజ్ఞాన ఆంధ్రభాషలో శాకుంతలనాటకకథను, భారతమందలి శాకుంతలోపా నాటకాభావము ఖ్యాన కథను గలిపి శ్రవ్యకావ్యముగ రచించినాఁడే కాని నాటకరూపమున ననువదింపలేదు. అట్లే నండిమల్లన ఘంటసింగనలను కవిద్వయముగూడ సంస్కృతమున కృష్ణమిశ్రకవికృత ప్రబోధచంద్రోదయ నాటకమును శ్రవ్యకావ్యముగ నాంధ్రీకరించిరి. ఈ స్థితి 15-వ శతాబ్దము నసే కాక తర్వాతగూడ నట్లేయున్నది. క్రీ. శ. 1704-1730 మధ్యకాల మున నున్న వెలగపూడి కృష్ణకవి మాలతీమాధవమను కావ్యమును రచించి నట్లు తన భానుమద్విజయమున 'మహిలోన మాలతీమాధవీయ మనఁగ శృంగారకావ్య మెనంగఁజేసి' యని చెప్పుకొనినాఁడు. దీనిని బట్టి భవభూతికవికృత 'మాలతీమాధవ' మను సంస్కృతనాటకము నితఁడు శ్రవ్యకావ్యముగ నాంధ్రమున పై వారివలె వ్రాసెననుట స్పష్టము. మఱియు విద్యానాథుని ప్రతాపరుద్రీయమున కాంధ్రీకరణములనఁదగు విన్నకోట పెద్దనకృత కావ్యాలంకారచూడామణియందును, భట్టు మూర్తికృత కావ్యాలంకారసంగ్రహమునందునుగూడ నాటకప్రకరణము వదలివేయఁబడినది. క్రీ. శ. 1550 ప్రాంతమున చిత్రకవి పెద్దన మాత్రము దన 'లక్షణసార సంగ్రహము'న, దేశీయనాటకమగు యక్షగానమునకు మొట్టమొదట లక్షణము చెప్పినవాఁడై, తర్వాత బహుళ్ప్రచారముగ సంస్కృతనాటకలక్షణమ్మును దెలిపినాఁడు. 1915 సం. న మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు ధనంజయకృత దశరూపకము నాంధ్రీ

కరింపవఱకు నాంధ్రమున మార్గదర్శకములైన నాటకలక్షణగ్రంథములు లేవనియే చెప్పవచ్చును. పూర్వము తెలుఁగునాటక లక్ష్యగ్రంథములు లేమిచేతనే లక్షణగ్రంథములతో నవసరము లేక పోయినది. సంస్కృత నాటకము లాంధ్రీకరింపఁబడి కొన్ని సంస్కృత నాటకలక్షణానుగుణముగ నాంధ్రనాటకములు వ్రాయఁబడిన తర్వాతనే దశరూప కాంధ్రీకరణమున కవసరము పట్టినది. ఇక్లే విన్నకోట పెద్దన యక్షగానములకైనను లక్షణముల్రాయక పోవుటకు ముఖ్యకారణము తత్పూర్వ మవికూడ లేక పోవుటయే. యక్షగానములు విరివిగా బయలుదేర మొదలిడగనే చిత్ర కవి పెద్దనయు, నప్పకవియు యక్షగానలక్షణమును దమ లక్షణ గ్రంథములలో నిర్వచింప మొదలిడిరి. ఆంధ్రదేశమున కూచిపూడి భాగవతుల యక్షగానప్రదర్శనములలో భరతనాట్యము గూడఁగలిసి యుండుటచే జనసామాన్యము నెక్కువ యాకర్షించి, యానందపెట్టి రంగస్థలనాటకముల వైపు ప్రజలదృష్టిని మరల్పనీయలేదు.

అంగ్ల పరిపాలన, నాటకములరాక, ఉత్తరహిందూస్థానము

క్రీ.శ. 18-వ శతాబ్దమునుండి యాంగ్లభాషాప్రభావమున హిందూదేశమునందు నూత్నచైతన్యము గలిగి క్రమక్రమముగా నన్ని దిక్కులకు వ్యాపించి జనబాహుళ్యమున కుత్తేజము గల్గించినది. భారతదేశమున నాంగ్లేయుల రాజ్యపరిపాలనము స్థిరపడిన తర్వాత మెకాలేదొర రాజనీతి ఫలితముగా నాంగ్లేయ విద్యావిధానమును, నాంగ్లేయ భాషాబోధయు క్రమముగ భారతీయులకుఁగల్గి, వారి సారస్వతమందలి షేక్స్పియరు నాటకములతోఁ బరిచయమును, వాని నభినందించు శక్తియుఁగూడ చేకూరినది. క్రీ.శ. 1740 వ సం. ప్రాంతమున నింగ్లండునుండి యొక యాంగ్లేయ నాటకసమాజ మాస్ట్రేలియాకుఁ బోవుచు హిందూదేశమున బొంబాయిపట్టణములో నాగి యొక నాంగ్లనాటక ప్రదర్శము నిచ్చినది. తర్వాత 1770 సం. ప్రాంతమున గవర్నరుజనరలుకు స్థానమగు కలకత్తా నగరమునను, వర్తకకేంద్రస్థానమైన బొంబాయినగరమునందు నాంగ్లేయులు నాటకసమాజములను నెలకొల్పి ప్రదర్శనముల నొసఁగుచుండిరి. వీని ప్రభావమున వంగమహారాష్ట్రదేశములలో నాటికరంగములకు

నూత్న చైతన్యము గలిగినది. దీనికిఁదోడు బొంబాయినగరమున పార్శీనాటకసమాజముల రంగరచనారామణీయకము మహారాష్ట్ర నాటకసంఘమువారికి దోహదము చేసెను. బంగాళీభాషలో మొట్ట మొదట రచింపఁబడిన రంగస్థలనాటకము షేక్స్పియరుకృత జూలియస్ సీజరు నాటకానువాదము. ఇది 1831-వ సం.లో నాడఁబడినది. తర్వాతఁ గొన్ని సం. ల వఱకు షేక్స్పియరునాటకములే యనువదింపఁబడి యాడ బడుచుండెడివి. వీనితోఁబాటు 'నందకుమార్ రాయ్' యను నతఁడు అభిజ్ఞాన శాకుంతలనాటకమును, 'నీలమణిపాల'ను నాతఁడు 'రత్నావళి' నాటికను ననువదించినారు. తర్వాత 'భూతేంద్ర చంద్రుడు' 'కీర్తి విలాస'మను స్వతంత్రనాటకమును విషాదాంతముగ వ్రాసినాఁడు. తారాచరణ్ శిక్దారుని 'భద్రార్జున'మను నాటకరచనలో సంస్కృతాంగ్ల పద్ధతుల మిశ్రీకరణ మున్నది. హిందీభాషలోఁగూడ నిట్లే జరిగినది. హిందీభాషలో 1867-85 సం. ల మధ్యకాలమువాఁడగు భారతేందుకవి 'దుర్లభబంధు'ను పేరితో మర్చెంటాఫ్ వెన్నీసను నాంగ్లనాటకమునకు స్వతంత్రానువాదమును చేసినాఁడు. మఱియు నితఁడు హర్షకవికృత రత్నావళియు, విశాఖదత్తకృత ముద్రాక్షసము మొదలైన సంస్కృత నాటకములఁగూడ ననువదించెను. పిమ్మట నితఁడే 'నీలదేవి' యను విషాదాంత చారిత్రకనాటకము నాంగ్లనాటకపద్ధతిలో వ్రాసినాఁడు. రంగస్థల ప్రదర్శనయోగ్యమైన నాటకములు హిందీభాషాలో భారతేందుకవితో ప్రారంభమైనవి. 1861 వ సం. లో రాజాలక్ష్మణసింహుఁడు శాకుంతల నాటకము ననువదించినాఁడు. 1873-వ సం. లో బెంగాలులో 'నేషనల్ థియేటర'ను పేరితో నొక నాటకశాల స్థాపింపఁబడినది. తర్వాత 'నోరియంటల్ థియేటర్', 'బెంగాల్ థియేటర'ను మఱి రెండు నాటక శాలలుగూడ వెలసినవి. ఈ కాలములో బొంబాయిలో వ్యాపారదృష్టి గలిగిన నాటకసమాజములు బయలుదేరినవి. వీని యజమానులు పారసీలు. 'ఒరిజినల్ థియేట్రికల్ కంపెనీ', 'విక్టోరియా థియేట్రికల్ కంపెనీ', 'ఆల్ఫ్రెడ్ థియేట్రికల్ కంపెనీ' మొదలైనవి యిట్టివి. ఈ కంపెనీవారి

నాటకములన్నియు వ్యాపారదృష్టితో నాడుటకు వ్రాయఁబడినవే. వీనిలో పాటలెక్కువ గల్గి, కథతో సంబంధములేని హాస్యముండెడిది.

దక్షిణదేశమున రంగస్థలనాటక ప్రారంభము

1875-వ సం. ప్రాంతమున చెన్నపట్నములో Madras Dramatic Society యను నాటకసమాజము స్థాపింపఁబడి యందాంగ్లేయు లాంగ్ల నాటకములను ప్రదర్శించుచుండుటచే, నాంగ్లభాషా పరిచయ ప్రభావముగల భారతీయవిద్యార్థులు, నుద్యోగులు నా నాటకప్రదర్శనములను దిలకించుచుండి, తాము గూడ నట్టి నాటకము లాడవలయునని యుత్సాహపడుచుండిరి. 1880 సం.లో పూనానుండి 'సాంగ్లీ హిందూనాటకసమాజ' మను మహారాష్ట్ర నాటకసమాజ మొకటి మద్రాసునకు వచ్చి, వింతయైన నాటకరంగ పరికరములతోఁ, బైకి చుట్టుకొనిపోవు రంగురంగుల తెరలతోఁగొన్ని నాటకములను ప్రదర్శించి చెన్నపురిపౌరుల కాశ్చర్యము గల్గించినది. ఆ తర్వాతనే మద్రాసువాసియైన గోవిందరావను మహారాష్ట్రుఁ డొక నాటకశాలను నెలకొల్పి యందు తమిళనాటకములనాడించెను. 1882సం.లో మఱియొక విశేషము జరిగినది. 'ఓరియంటల్ డ్రామటిక్ క్లబ్' అను నాటకసమాజ మొకటి బయలువెడలి, దానిలో నింగ్లీషు హార్మోనియ ముపై హిందూస్థానీ (గజల్) మట్లు, నాంగ్లహాస్యగీర్తనలు పాడఁబడు చుండెను. వీరు మృదంగమునకు బదులుగా తపలానుగూడ ప్రవేశ పెట్టిరి. ఈ కాలముననే తమిళభాషలోఁగూడఁ గొన్ని నాటకము లాంగ్ల సంస్కృతభాషలనుండి యనువదింపఁబడి యాడఁబడినవి. S. V. కళ్లప్పిరావ్ పిళ్లైగారు షేక్స్పియరు కృత Merchant of venice నాటకమును తమిళములో ననువదించి తర్వాతవారికి మార్గదర్శకులైరి. పిమ్మట Cymbaline నాటకము గూడ తమిళములో ననువదింపఁబడినది. ఇట్లే సంస్కృతనాటకమగు మృచ్ఛకటికమును కదిరేశ శెట్టిగారను పండితుఁడు 'మణ్ణియల్ సిరు తేర్' అను పేరితో తమిళమున ననువదించెను. ఆంగ్లనాటకముల ననునరించి పి. సుందరంపిళ్లై M.A. గారు 'మనోన్మణీయ' మను పేరితో పద్యరూపమున నాటకమును వ్రాసిరి. మఱియు స్వామినాథపిళ్లైగారి రామనాటకమును, నాగేశఅయ్యరుగారి అభిమన్య

నాటకము మొదలుగాగల యనేకనాటకములు వెలసినవి. కన్నడభాషలో 1700 వ సం. ప్రాంతమున సింగరార్యుఁడనుకవి చిక్కదేవరాజను మైసూరు ప్రభువు నాస్థానములో హళ (ప్రాత) కన్నడములో రత్నావళిని భాషాంతరీకరించి 'మిత్రవిందగోవింద' యను నామమొనఁగి మూలపాత్రల నామములను మార్చెను. 19-వ శతాబ్దమున శాకుంతలమును 'బసవప్ప శాస్త్రి' కన్నడీకరించెను. ఆ శతాబ్దమధ్యమున Merchant of venice ను వాసుదేవాచార్యులు కన్నడీకరించి యాడించెను. 20-వ శతాబ్దమునసే స్వతంత్రనాటకము లీ భాషలో వెలసినవి. బళ్లారిలో ధర్మవరం కృష్ణమాచార్యులుగారు వామనచరిత్ర, ఉషాపరిణయనాటకములనుకన్నడభాషలో స్వతంత్రనాటకములుగా రచించిరి. మలయాళభాషలో మాత్రమాంగ్ల నాటకముల భాషాంతరీకరణము ప్రారంభములోనే జరగలేదు. 1883 సం.లో శేరలవర్మ నలియకోయర్ తంబురన్ యను నతడు శాకుంతలనాటకము భాషాంతరీకరింపగా టి. నారాయణపిళ్లై యను నటుఁడాడించెను. 1888 లో సి. చట్టుకుట్టిమన్న డియూర్ 'జానకీపరిణయము' ననువదించెను. అతఁడే 1892 వ సం.లోను త్తరరామచరిత్రమునుగూడ ననువదించినాఁడు. 1889 లో మొట్టమొదటి సాంఘిక స్వతంత్రనాటకమగు 'కళ్యాణీ నాటకమును', 'కొత్తుంగలూర్ కొచ్చిన్ని తంబురన్' అను నతఁడు రచించెను.

అంధ్రదేశము – నాటక ప్రారంభము, థార్వాడ కంపెని

1880 వ సం. లో సీతారాం జోషీ యాధ్వర్యమున 'థార్వాడ కంపెనీ' యను మహారాష్ట్ర నాటకసమాజమొకటి బయలుదేరి తెలుఁగు దేశమందలి ముఖ్యపట్టణములగు రాజమహేంద్రవరము, గుంటూరు, బందరు, విశాఖపట్నము మొదలైన ప్రదేశములందు హిందీనాటకములను ప్రదర్శించినది. వీరు వీథులలో భాగవతులవలె నాటకములాడక, పెద్దపాక వేసి యా పాకలో నాటకరంగము నేర్పరిచి, దానిలో వివిధమైన రంగులుగల తెరలనుగూర్చి చక్కగ నలంకరించి యాకర్షణీయముగ రంగస్థలమును నిర్మించి యందు నాటకములను ప్రదర్శించిరి. వీరు నాటకపాత్రలకు వీథి నాటకములలోవలె మోటుగ కిరీటములు, భుజకీర్తులు మొదలగు నలంకారములు వాడక, వారివారి స్థితుల ననుసరించి సహజముగ ప్రజలు ధరించు

దుస్తులనే వాడిరి. వీరి వాచకము , వచనశైలిలో నుండి సామాన్యముగ నొకరితో నొకరు మాట్లాడినట్లే యుండి శృంగార రౌద్రకరుణాది రసము లను మిగుల నిపుణముగను, సహజముగను ప్రదర్శించుచుండిరి. ధార్వాడ వారి నాటకప్రదర్శనములు ప్రౌఢమైన యభినయము, సుచితమైన యూహార్యము, మనోహరమైన పాటలు, రుచికరమైన వాచకము మొద లైన వానితో నసేకవిధముల నాకర్షణీయముగ నుండెను. వీరియందు చక్కని శిక్షణ, మంచి కట్టుబాటులు నున్నవి. ఇందలి నటులందఱు చక్కని విగ్రహముగల్గి పాత్రలకుఁదగిన వయోరూపములతో నుండిరి. ధార్వాడ నాటకసమాజమున నటులందఱు పురుషులే, స్త్రీ పాత్రలను గూడ పురుషులే ధరించుచుండిరి. అందఱు చక్కని శ్రావ్యమైన కంఠమును గూడ గల్గియుండిరి. వీరి నాటకపు తెరలు పైకిచుట్టుకొనిపోవుట యానాఁటి ప్రేక్షకుల కత్యాశ్చర్యకరముగా నుండెడిది. వీరి కొత్తరకము వేషములు, సీనరీలు, చెమికీదుస్తులు మొదలైనవి తెలుఁగువారికి ముచ్చట గొల్పి నవి. నాటకమునకు వీరు టిక్కెట్లనుపెట్టి విశేషధనము నాంధ్రదేశమునుండి యార్జింపఁగల్గిరి. 1885-వ సం. న ధార్వాడ కంపెనీ మఱియొకమారు తెలుఁగుదేశమునకు వచ్చి పార్సీ నాటకప్రదర్శనము లిచ్చినది. వీరి ప్రదర్శనములలో 'సీనరీ' బ్రహ్మాండముగా నున్నది.

మొదటిదశ (1880 - 1890)

ధార్వాడకంపెనీవారు తెలుఁగుదేశమున నాటకప్రదర్శనము లిచ్చి పోయినవెంటనే యాంధ్రులలో నొక నూత్నచైతన్యముగల్గి, వారి వలెనే తామునూడ తెలుఁగులో రంగస్థలనాటకము లాడవలెనని యుత్సాహపడిరి. ధార్వాడవారు దమయూరినుండి వెడలిపోయిన వెంటనే కొన్నిపట్టణములలో వారిపాశలలోనే కొందఱు తెలుఁగునాటకములను, మరికొన్ని చోట్ల హిందీనాటకములను నాడ మొదలుపెట్టకోరిరి. కాని నాటకములు సిద్ధముగా లేవి ? బందరులో కోరాడ రామచంద్రశాస్త్రి గారు వేణీసంహారము, శాకుంతలము, ముద్రారాక్షసము, నుత్తరరామ చరితము నాంధ్రీకరించినట్లు చెప్పుదురు. కాని వానిలో నొక్కటియు నిప్పుడు దొరకవు. ఒక్కటియు నచ్చుకాలేదు. వీరు వేణీసంహారనాటకము

నొక్కదానినిమాత్రము నాంధ్రీకరించినట్లుగా వావిలాల వాసుదేవ శాస్త్రిగారు 9-11-1888నాఁటివారి యుత్తరరామచరితాంధ్రీకరణపీఠికలో వ్రాసిరి. కాని, యది ధార్వాడకంపెనీవారు బందరుకు వచ్చివెళ్లిన తర్వాత రచింపఁబడినదో యంతకుఁ బూర్వమే వ్రాయఁబడినదో నిశ్చయముగా చెప్పుట కష్టము. వీరి యాంధ్రీకృతనాటకముల నచ్చువేయించుటకై వెలగపూడి సాంబశివరావుగారను వారిశిష్యుఁడు మద్రాసుకు గొనిపోయిన కొలఁదికాలములోనే సాంబశివరావుగారక్కడ మరణించుటచే నవి నష్టమై పోయినవఁట. పాపము! రెండవ ప్రతిని వ్రాయించి పంపక మూలమునే పంపిరి కాఁబోలు. అన్ని నాటకముల నొకేసారిగా వార్చిచిరి గాఁబోలు. రామచంద్రశాస్త్రిగారి 'మంజరీ మధుకరీయము' 1908 సం. లో బందరు C. M. S Dove press లో ముద్రితమైనది. దీని విషయమై వావిలాల వాసుదేవశాస్త్రి గారొక్కఁడను ముచ్చటించలేదు. రామచంద్రశాస్త్రి గారు 1900 సం. లో మరణించిరి. కాన నీ నాటకము, ధార్వాడవారు బందరుకు వచ్చిపోయిన పిమ్మటనా, పూర్వమా వ్రాయఁబడినది? ఎప్పుడైనది నిర్ణయింపలేము. వారి మనుమలైన రామకృష్ణయ్యగారు 1890 లో జన్మించినారు. కాన వారికావిషయము ప్రత్యక్షముగా తెలిసియుండదు. రామచంద్రశాస్త్రిగారి పుత్రులగు నాగేశ్వరశాస్త్రిగారు తండ్రిస్థానములో బందరు నోబిల్ కళాశాలలో నాంధ్రాధ్యాపకులుగా నుండియు, 1908 సం. లో ముద్రితమైన 'మంజరీ మధుకరీయ' నాటకమునకు పీఠికరూపమున యే విషయమును స్పష్టపఱచినట్లు లేదు. బందరులో నీ కాలమున ఈవెని లక్ష్మణస్వామిగారు, కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారు మొదలగు నటులుండి నాటకములాడుచుండఁగా రామచంద్రకవిగారి యాంధ్రీకరణ నాటకములేల ప్రదర్శింపఁబడలేదో! ఈ కాలమున నాదెళ్ల పురుషోత్తమ కవిగారి హిందీ యాంధ్రనాటకములే యేల చూడఁబడుచుండెడివో? విచిత్రముగానున్నది. విశాఖపట్నములో పరవస్తు రంగాచార్యులుగారు కూడా కాళిదాసకృత శాకుంతలనాటకము నాంధ్రీకరించిరని తెలియుచున్నది. కాని, యదికూడ ముద్రణముగాక పూర్వమే మల్లాది విశ్వనాథ

కవిరాజుగారు ప్రదర్శించుటకుగాను లిఖితప్రతిని తీసికొనిపోయి పారవేసిరట. దీని కథ యిది. దీనికిఁగూడ ప్రతినీయక వారు మూలమునే యిచ్చి వేసిరి కాఁబోలు. ఇటీవలి గ్రంథములగతియే యిట్లుండ, ప్రాచీనగ్రంథముల గతి యేమి? ఇఁక కుతుకుమల్లి నరసింహకవిగారు వ్రాసిన 'కృష్ణజలక్రీడా మహోత్సవము' ను, మాడభూషి వెంకటాచార్యులుగాను రచించిన 'వామన నాటకము' ను యక్షగానములో, రంగస్థలనాటకములో నిశ్చయముగాఁ దెలియరాదు. పోతే కొక్కొండ వెంకటరత్నంగారి యాంధ్రీకృత నరకాసురవిజయవ్యాయోగ నాటకము ప్రదర్శనయోగ్యము కాక పోయినది కాఁబోలు.

రాజమహేంద్రవరము – కం. వీరేశలింగము

ధార్వాడకంపెనీవారు రాజమహేంద్రవరములో నాటకములాడి వెళ్లిన వెంటనే, వారువేసిన పాకను తీసివేయక దానిలోనే నాటకము లాడుటకు కందుకూరి వీరేశలింగముగారు హర్షని సంస్కృతనాటకమగు 'రత్నావళి' ని గద్యపద్యాత్మకముగను, షేక్స్పియరు నాంగ్లనాటకమగు Comedy of Errors ను, Merchant of venice ను గద్యాత్మకముగ నాంధ్రీకరించి, తన విద్యార్థులగు సోమంచి భీమశంకరము, అడవికొల్లు కనక రాజు మొదలైన వారితో నొక విద్యార్థి నాటకసమాజమును స్థాపించి 1880 వ సం.లో నాడించిరి. తర్వాత 1883 వ సం. లో వీరేశలింగముగారు శాకుంతలనాటకమును నాంధ్రీకరించిరి. 1885-వ సం. లో మాళవికాగ్నిమిత్రమును, Sheriden కృత Duenna ను 'రాగమంజరి' గా నాంధ్రీకరించి, 1886 లో హరిశ్చంద్రనాటకమును స్వతంత్రముగ రచించిరి. ప్రహ్లాదను, దక్షిణగోగ్రహణకథను నేదో యొక నాటకసమాజమునకునాటకీకరించి యొసఁగిరి. తర్వాత కృష్ణమిశ్రకృత ప్రబోధచంద్రోదయమును Sheriden యొక్క 'రైవల్సు' నాటకముల నాంధ్రీకరించిరి. వీరేశలింగముగారి హరిశ్చంద్రనాటకము ప్రజారంజకముగ నుండెను. కాని బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతముగారి హరిశ్చంద్రనాటకము రాఁగనే దాని ప్రభావము క్రమముగా క్షీణించెను. ఈ కాలమునసే వావిళ్ల వాని దేవశాస్త్రిగారు జూలియస్ సీజరను షేక్స్పియరు నాటకమును గీతపద్యమయముగా

నాంధ్రీకరించిరి. పిమ్మట నందకరాజ్యమను స్వతంత్రనాటకమును 1880 లో రచించి, 1883 లో నుత్తరరామచరిత్రమును తర్వాత మచ్ఛకటికము నాంధ్రీకరించిరి. వీరేశలింగంగారితోఁబాటు వడ్డాది సుబ్బారాయుఁడు గారు 1883 లో వేణీసంహారమును, తర్వాత శాకుంతల, విక్రమోర్వశీయ, ప్రబోధచంద్రోదయ, మల్లికామారుత, చండకౌశికనాటకముల క్రమముగ నాంధ్రీకరించిరి. కొన్ని నాటకములలో వీరు వేషమును గూడ వేసెడివారఁట.

గుంటూరు

గుంటూరులో ధార్వాడకంపెనీవారు నాటకములాడి వెళ్లిన తర్వాత 1881-వ సం.లో మిమను హైస్కూలులో తెలుఁగు పండితులుగా నుండిన కొండుభొట్ల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు కొందఱు విద్యార్థులను జేరదీసి హిందూనాటకసమాజమను పేరితోఁ దాను వ్రాసిన వచననాటకముల నాడించెను. వీరు మొత్తము ముప్పదియొక్క నాటకములను 1880-1884 మధ్యలో నా నాటకసమాజమునకు వ్రాసి యిచ్చిరఁట. అవికేవలము వారికొఱకై వ్రాయఁబడుటచే నవి ప్రచురింపఁబడలేదు. కొంతకాలము తర్వాత శాస్త్రిగారి దత్తపుత్రులగు గోపాలకృష్ణయ్యగారు రెండు బొండుపుస్తకములలో ప్రతులను వ్రాయించగ, వారి బంధువులైన చల్లా జగన్నాథముగా రాంధ్రపత్రిక కార్యాలయమున ప్రచురించుటకై వానినిగొనిపోయి యట యకస్మాత్తుగా మరణించుటచే నా నాటకములన్నియు నేమైనవోకూడ తెలియరాక నష్టమైపోయినవి. ఆ నాటకములలోఁ గొన్నింటి పేర్లు మాత్రము దెలియుచున్నవి. 1. గయోపాఖ్యానము. 2. హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము. 3. ప్రహ్లాద. 4. ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము. 5. శ్రీరామ జననము. 6. సీతాకల్యాణము. 7. సీతాపహరణము. 8. సీతాన్వేషణము. 9. సుగ్రీవ పట్టాభిషేకము. 10. కీచకవధ. 11. సుభద్రాపరిణయము 12. శశిరేఖాపరిణయము. 13. శుకరంభాసంవాదము. 14. వజ్రదంష్ట్రోపాఖ్యానము. 15. శ్రీయాళచరిత్ర. 16. యుగంధరవిజయము. 17. శివాజీనాటకము. వీనిలో ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము గద్యపద్యరూపముగా తిరిగి 1896సం.లో దీనపోషకసభవారి కొఱకు వారిచే వ్రాయఁబడి ప్రచురింపఁబడినది. పై

నాటకనామములను బట్టి తర్వాత వ్రాయఁబడిన యాంధ్రనాటకములలో ననేకముల కివి మార్గదర్శకములై యుండునని యూహింపవచ్చును. వీరి గయోపాఖ్యానమును జూచియే చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగారు తన గయోపాఖ్యాననాటకమును వ్రాసిరఁట. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు గుంటూరులో స్థాపించిన హిందూనాటకసమాజములో విద్యార్థిదశలో నున్న కొండా వెంకటప్పయ్యగారు నాయికవేషమును, కలపటపు నరసింహముగారు నాయకవేషమును, నితరపురుషవేషములు మంగళంపల్లి శాస్త్రి, మల్లాది సోమయాజులు, ఇవటూరి వియ్యన్న మొదలైన వారును, నితర స్త్రీ వేషములు చెన్నూరి సూర్యప్రకాశరావు, భువనగిరి సూర్యనారాయణయు ధరించెడివారు. వీరినాటకముల నతిరననంతముగను జయప్రథముగను గుంటూరునందే కాక రాజమహేంద్రవరము మొదలగు నితర పట్టణములలోఁగూడ ప్రదర్శించెడివారని చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం, వెంకటప్పయ్యగార్ల స్వీయచరిత్రలనుబట్టి స్పష్టముగాఁ దెలియుచున్నది. వీరి హిందూనాటకసమాజమే తర్వాత ఫస్టు కంపెనీగా గుంటూరులో పేరుగాంచినది. వీరు నాటకములను కేవలము వినోదముకొఱకే యాడించిరి కాని ద్రవ్యార్జన కొఱకెంతమాత్రమును కాదు.

బందరు

ధార్వాడ కంపెనీ వారు బందరులోఁగూడ నాటకయాత్రచేసి వెళ్లిన కొలఁది కాలములోనే దేవరసు వెంకటశివరావు, బాలకృష్ణయ్యగార్ల యాజమాన్యము క్రింద నేషనల్ థియేటరు, లేక, జూబినల్ హిందూ థియేటరను పేరితో నొక నాటకసమాజము స్థాపింపఁబడినది. ఇది క్రమముగా బుట్టయ్యపేటకంపెనీయను పేరితో సామాన్యముగా వ్యవహరింపఁబడుచుండెను. దీనికి దేశికులుగా నాదెళ్ల పురుషోత్తమకవిగారును మల్లావి యచ్యుతరామశాస్త్రిగారునుండి నాటకములను గద్య కీర్తన సంస్కృత శ్లోకమయముగా వ్రాసియిచ్చుచుండిరి. నాదెళ్ల పురుషోత్తమకవిగారు హిందీభాషలో ననేక నాటకములను వ్రాసియిచ్చుటే కాక, తెలుఁగున 1. హరిశ్చంద్ర 2. పారిజాతాపహరణము 3. అహల్యా సంక్రందనము 4. సారఁగధర మొదలైన నాటకములను వ్రాసిరి. ఈ నాటకసమాజమున నిసుషమానాభినయ

దక్షుఁడైన ఈవని లక్ష్మణస్వామిగారను నటుఁడుండి హిందీ నాటకములను మహాప్రతిభతో నభినయించెడి వాఁడు. వీరితోఁబాటు మొగలిగిద్దల రామానుజరావు, జోస్యుల వెంకటశేషయ్య, పెంపటి వెంకటేశ్వరులు, వంగల ఆంజనేయులను గొప్పగొప్ప నటులుండి ప్రజారంజకముగా నాటకము లాడెడివారు. వీరు ముఖ్యముగా 1. పీష్వానారాయణరావు వధ, 2. శివాజి, 3. రాణాప్రతాప్, 4. ప్రతాపరుద్రీయము, 5. రామరాజను పేరుగల విజయ నగర రాజ్యపతనము మొదలైన నాటకముల నాడెడివారు. ఆంధ్రనాటక రంగ చరిత్రలోని ప్రథమదశలో ననఁగా 1880-1890 మధ్యకాలమున, నాటకరచనకు రాజమహేంద్రవరము ప్రథమస్థానము వహింపఁగ, నాటకాభినయమునకు బందరున కట్టి కీర్తి గల్గినది ఈమెన లక్ష్మణస్వామిగారి వలన. లక్ష్మణస్వామిగారి యనన్యసామాన్యాభినయ ప్రతిభనుగూర్చి ప్రత్యేకముగా వివరింపఁదగినది. కాన నిప్పుడదె వదలితిని. వీరు ప్రతినాటకమునందు ప్రధానపురుషపాత్రను వహించెడివారు. సంగీతము వీరికి రాకపోవుటచే వచనముననే వీరి గంభీరాభినయ మొప్పెడిది. నేషనల్ థియేటరే కాక బందరులో త్వరలోనే 'హిందూ థియేటర'ను వేరితో రామానాయుడుపేటలో దేవరసు సుబ్బారావు, తురగా పురుషోత్తముగారు మొదలైనవారి యాజమాన్యముతో మఱియొకటి స్థాపింపఁబడినది. వీరు కేవలము తెలుఁగు నాటకములనే యాడెడివారు. వీరికి దేశికులుగా భేత పూడి ప్రకాశము, చల్లా రామనాథశాస్త్రి, రంగాచార్యులుగార్లుండెడి వారు. ఈసమాజముననే కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారు స్త్రీపాత్ర నభినయించెడివారఁట. వీరితోఁబాటు గండికోట నరసింగరావుగారుగూడ స్త్రీపాత్రను, ఇవటూరి నాగభూషణముగారు పురుషపాత్ర నభినయించెడి వారు. నరసింగరావుగారు శ్రావ్యముగ పద్యములను పాడగల సంగీతజ్ఞాన ముతోఁబాటు సాహిత్యప్రవేశముగూడ గలవారు. ఇవికాక ఛత్రపూర్ జగన్మోహన్ థియేటరను వేరితో గొడుగుపేటలో వడ్లపూడి నాగభూషణము, వేమవరపు రాస్తాదాను, భట్రాజు వెంకట్రాయుఁడుగార్ల యాజమాన్యమున బయలుదేరినది. దీనిలో మాగంటి సుబ్బారావు హరిశ్చం

ద్రుఁడు మొదలైన నాయకపాత్రలను చాలగొప్పగా నభినయించెడివాఁడు. వీరితో కారుపర్తి నాగలింగము, లింగమూర్తి మొదలైన సమర్థులైన నటులుగూడ నుండి యీ నాటకసమాజమునకు పేరు ప్రతిష్టలను దెచ్చిరి.

ధార్వాడకంపెనీవారు విశాఖపటణములో నాటకముఁజూడి పోయిన తర్వాత రాజా అంకితం జగ్గారావు, మొసలకంటి సూర్యనారాయణ రావుగార్లు 1883-85 మధ్య విశాఖపట్నములో జగన్మిత్ర సమాజమును నెలకొల్పి కాళిదాసు నాటకములను, షేక్స్పియరు నాటకముల నాడుచుండి, తర్వాత 1889-90 నుండి పాదుకాపట్టాభిషేకము మొదలైన యాంధ్రనాటకముల నాడిరి. ఈ సమాజమునకు శెట్టి లక్ష్మీనరసింహము, మూరేపల్లి రామచంద్రశాస్త్రి, ఇచ్ఛాపురపు యజ్ఞనారాయణగార్లు కవులుగా దేశికులుగా నుండిరి. శెట్టిమాస్టరను నాయన యీ సమాజమున బహునైపుణ్యముతో నభినయించెడివాఁడు. ఈయన రాముఁడు మొదలైన నాయకపాత్రలను, బి. నారాయణస్వామినాయుడనే యతఁడు స్త్రీపాత్రను, మూరేపల్లి రామచంద్రశాస్త్రి. యర్జునుఁడు మొదలైన పాత్రలను ధరించెడివారు.

విశాఖపట్నము

1874 వ సం. లోనే విజయరామ గజపతిగారు విజయనగరములో 'జగన్మోహవిలాస సభ' యను పేరితో నొక నాటకసమాజమును స్థాపించి సంస్కృతనాటకములను మాత్రమే యాడించుచుండిరి. 1879 సం.లో విజయరామ గజపతిగారు మరణించుటచే, వారి కుమారు లానందగజపతిగా రా సమాజమును స్వీయపరివేక్షణక్రిందకుఁ దీసికొని నాటకప్రదర్శనములను యథాప్రకారముగా సాగించుచుండిరి. ఈకంపెనీవారు శాకుంతలము, విక్రమోర్వశీయము మొదలైన నాటకము లాడెడివారు. ఇందులో గంటి బుచ్చిశాస్త్రిగారు దుష్యంత పురూరవపాత్రలను, చొప్పల్లి నరసింహంగారు శకుంతల భూమికను, కష్ట్రా వేరయ్యశాస్త్రిగారు కణ్వవిదూషక పాత్రలను ధరించి మహాసమర్థతతో నాడెడివారట. తర్వాత తెలుఁగు నాటకములాడుటకు

విజయనగరము

'విజయరాయ డ్రామెటికి ఎకాడమి' యనునది తాతా యుమా మాహేశ్వరంగారి యాధ్వర్యమున నెలకొల్పఁబడెను. ఇందు రామా యణం సర్వేశ్వరశాస్త్రి మొదలైనవారు నటించెడివారు.

1. ధార్వాడ కంపెనీవారు నాటకములాడి వెళ్లిన యూళ్లలో నాటకసమాజములు వెలసినవి. 2. హిందీ, బఁగాళీభాషలలోవలె మొదట నాటక ప్రథమ నాంగ్లనాటకములును తర్వాత సంస్కృతనాటకములు దశాలక్షణములు నాంధ్రీకరింపఁబడినవి. 3. ఈ కాలములో స్వతంత్ర నాటక ములు గద్యలోను కీర్తనలతోను, సంస్కృతశ్లోకములతోడ వెలసినవి. పద్యము లక్కడనున్నను విశేషము సంగీతముగాని హొయ్నిమ్రోఁతగాని లేక శ్రావ్యముగఁ జదువఁబడెడివి. 4. నటులు విద్యావంతులై ధనాపేక్ష లేక నాటకములను ప్రదర్శించెడివారు. 5. వలసినచో నాటకకర్తలుగూడ ప్రదర్శనమునఁ బాల్గొనెడివారు. 6. బందరులో మాత్రము హిందీనాటక ములుగూడ ప్రదర్శింపఁబడెడివి. 7. విజయనగరములో మాత్రము కేవ లము సంస్కృతనాటకములే ఆనందగజపతిగారి యాధ్వర్యము నాడఁబడె డివి. ఈ కాలములో బయలుదేరి నిలిచియున్న కోరాడ రామచంద్ర శాస్త్రిగారి మంజరీమధుకరీయ మను నాటకమును, వాసుదేవశాస్త్రిగారి నందకరాజ్యము, జూలియస్ సీజరునాటకములును రచనలో చాలా చాందసముగా నున్నవి. భాషగూడ సరళముగగాని ధారాళముగ గాని లేకున్నవి. అందుచేతనే యీ నాటకములు నెవ్వరు ప్రదర్శింపకపోవు టలో నాశ్చర్యములేదు. ఈ నాటకరచనకంకె కొండుభోట్ల సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిగారి రచన కొంత మేలు. వీరందరి నాటకములకంకె వీరేశలింగము గారి స్వతంత్ర నాటకములే చాలశ్రేష్ఠములుగా నున్నవి. వీరి యాంగ్లాను వాదములుగూడ పై జూలియస్ సీజరు అనువాదముకంకె మేలుగా నున్నవి. ఇఁక వీరేశలింగముగారి సంస్కృతనాటకాంధ్రీకరణము విషయమై వేరుగ చెప్పనక్కరలేదు. వారి శాకుంతలము నేటికిని త్తమ ముగా పరిగణింపఁబడుచున్నది. ఇందుచేత నీ దశలో నాటకరచనకు రాజమహేంద్రవర మగ్రస్థానము చెందినదని మెనుక లెల్పఁబడినది.

రెండవ దశ (1890 - 1910)

ఇతరాంధ్రప్రదేశములలో ధార్వాడకంపెనీవారు నాటకములు ప్రదర్శించినట్లుగ 1884 వ సం. లో జంఖండికంపెనీయను పార్శి నాటకసమాజము పూనానుండి వచ్చి బళ్లారిలో నాటకములను ప్రదర్శించినది. ఇందుచే బళ్లారిలోఁగూడ నూత్నచైతన్యముగల్గి తాముగూడ నట్టినాటకము లాడవలెనను నుత్సాహము రేకెత్తినది. తత్ఫలితముగ బళ్లారిలో న్యాయవాదివృత్తిలోనున్న ధర్మవరం రామకృష్ణమాచార్యులగారు సంగీతశాస్త్రపండితులుగూడ నగుటచే పార్శిమట్లు, పద్యములతోసహా నాటకములు వ్రాయ మొదలిడి కృష్ణమాచార్యులు 1887 సం. లో చిత్రనళీయనాటకమును మొట్టమొదట వ్రాసి స్వీయ మిత్రులతోడను బంధువర్గముతోడఁగూడి యభినయించిరి. ఇది యాంధ్రనాటకరంగచరిత్రలో రెండవ దశ. వీరు చక్కని నటులుగూడ నగుటచే వీరు రచించిన నాటకములన్నియు ప్రదర్శనయోగ్యములగునట్లు గూర్పఁబడినవి. సరసవినోదినిసభ యను నాటకసమాజమును వీరు స్థాపించి తమ నాటకముల నందాడిరి. వీరు రచించిన యితర నాటకములు 1. సారంగధర, 2. చంద్రహాస, 3. పాదుకాపట్టాభిషేకము, 4. ప్రహ్లాద, 5. సావిత్రి, 6. ప్రమీలార్జునీయము, 7. పాంచాలీస్వయంవరము, 8. వరూధిని, 9. చిరకారి, 10. మోహినీరుక్మాంగద, 11. బృహన్నల 12. రోషనార, 13. ముక్తావళి: ఇవి వీరి ముద్రితనాటకములు. ఇఁక వీరి యముద్రితనాటకము లీక్రిందివి. 1. ఉషాపరిణయము, 2. యుధిష్ఠిరయాదవరాజ్యము, 3. సీతాస్వయంవరము, 4. భీమయాత్ర, 5. మదనవిలాసము, 6. ఉన్మాదకామ ప్రేక్షణీకము, 7. ఉషాకళ్యాణము, 8. రాజ్యాభిషేకము, 9. సుగ్రీవపట్టాభిషేకము, 10. విభీషణపట్టాభిషేకము, 11. గిరిజాకల్యాణము, 12. హరిశ్చంద్ర, 13. అజామిళము (కేవలవచనము). ఇవి కాక కన్నడభాషలో వామనచరిత్రయు, ఉషాపరిణము, నింగ్లీషుభాషలో హరిశ్చంద్రనాటకమును గూడ వారు రచించిరి.

బళ్లారి

ధర్మవరం

నాటకమున వీరు ముందు వచనభాగమంతయు రచించి తరువాత పద్యములను వలయుచోట వ్రాసి కలుపు నలవాటుగల వారగుటచే పద్యములలోని భావములు గద్యములలోఁ బునరుక్తిగానుండుట సంభవించినది. వీరు నాటకములను వ్రాయుటలో సంస్కృతాంగ్ల పద్ధతులను రెండును వినియోగించుకొని, స్వేచ్ఛగా నమకూర్చిరి. ఇందుచే భారతీయ నాటక సంప్రదాయవిరుద్ధముగాను, నాంగ్లనాటక సంప్రదాయాను సారముగను విషాదాంతనాటకములగు సారంగధర మొదలైన వానిని రచించిరి. ఇంతియేకాక, నాటకాంకములను రంగములుగా విభజించుట, ప్రొలోగు, నెపిలోగులను పూర్వోత్తరరంగములను వేరితోఁగూర్చుట మొదలైనవి మఱికొన్నిగలవు. కాని యీ యాంగ్ల నాటక లక్షణములు గూడ యథాతథముగ లేక కొంత స్వాతంత్ర్యముతోఁగూడినవి. వీరు తమ నాటకములలో వాడిన పార్శ్వమట్లు మాత్రము పార్శ్వనాటక సంప్రదాయప్రభావమువలననే యని చెప్పవచ్చును. వీనిని ప్రజారంజకముగా వ్రాసినట్లుగా చిత్రనళీయనాటక పీఠికలో వీరు చెప్పుకొనినారు. కాని వానిని వీరనుబంధములో వేరుగా మాత్రమే చేర్చిరి. వీరి నాటకములలో చిత్రనళీయమును, సారంగధయును బహుప్రజామోదమును బొంది యనేక నాటకసమాజముల వారిచే ప్రదర్శింపఁబడినవి. సరసవినోదిసీనభ తరపున వీరు దమ నాటకములను మద్రాసు మొదలైన చోట్లకుఁగూడ పోయి ప్రదర్శించిరి. ఆచార్యులవారికి 'నాటకపితామహ' యను బిరుదమును గద్వాలరాజాగారొసంగి సన్మానించిరి. వీరి నాటకములలో పౌరాణికములే యధికములుగా నున్నవి. ఆచార్యులవారు బాహుక, దశరథ, రాజనరేంద్రాది వేషములను నిరుపమానముగ నభినయించెడివారు నాటకరంగమున.

బళ్లారిలో వీరికి పోటిగా కోలాచలము శ్రీనివాసరావుగారు సుమనోరమనభ యను నాటకసమాజమును స్థాపించి యనేక నాటకములను రచించి ప్రదర్శింపఁ జేయుచుండిరి. వీరి యీ సమాజము లోనే ధర్మవరము రామకృష్ణమాచార్యులవారి మేనల్లుఁడును, సుప్రసిద్ధనటుఁడునైన తాడిపత్రి రామువాచార్యులుగారు నాట్య

సాధననుగాంచి ప్రఖ్యాతి వహించిరి. శ్రీనివాసరావుగారుకూడ నాచార్యులవారివలెఁ దమ నాటకములలో పాటలను ప్రవేశ పెట్టుటయే కాక, యూంగ్లనాటక సంప్రయానుగుణముగ నాటక రచన గావించుచు విషాదాంతముగా నాటకములను రచించిరి. వీరి రచనలలో నాచార్యులవారి రచనలందుకంటె చరిత్రాత్మకము లధికము. వారి నాటకము లివి. 1. హరిశ్చంద్ర 2. పాదుకా పట్టాభిషేకము, 3. చంద్రహాస, 4. ప్రహ్లాద, 5. కీచక వధ 6. లంకాదహనము, 7. ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము, 8. శ్రీరామజననము, 9. మదాలస, 10. రుక్మాంగద, 11. గిరిజాకల్యాణము, 12. బభ్రువాహన, 13. సీతాకల్యాణము. ఇవి పౌరాణికములు. ఇఁక చారిత్రకములు 1. రామరాజ్యపతనము, 2. సుల్తానాచాందుబీ, 3. కాళిదాసు-భోజరాజు, 4. ప్రతాపాగ్బరీయము, 5. చంద్రగిర్యభ్యుదయము 6. సైనూరురాజ్యము, 7. శిలాదిత్య, 8. రోమనార. తర్వాత నివి సాంఘికములు 1. మూనావమానము, 2. సీమంతిని, 3. శిరోమణి, 4. యువతీవివాహము 5. మూనసికపిశాచము. వీరి నాటకములలో రామరాజ్యపతనము ప్రజారంజకమై యనేక సమాజములవారిచే నాడఁబడెను. ఇది విషాదాంతము. ఇందులో పతాణివేషమును ధరించి తాడిపత్రి రాఘవాచార్యులుగారు దమ నాట్యకౌశలమును ప్రదర్శించుచుండెడివారు. శ్రీనివాసరావుగారు దమ నాటకములలో హాస్యరసమును సముచితముగా ప్రతిపాదించినారు. బళ్లారివారి నాటకములలో ధర్మవరము గోపాలాచార్యులవారు వ్రాసిన రామదాసు నాటకము, సుభద్రాపహరణమును, శోలాచలము సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు రచించిన లవకుశ, కృష్ణలీలలు ననునాటకములుకూడ ప్రజారంజకములైనవి. రామదాసు నాటకములో రాఘవాచార్యులవారి రామదాస పాత్రాభినయ స్తవనీయముగ నుండెడిది. కొన్ని నాటకములు నటుల యభినయ కౌశల విశేషముచేత ప్రజారంజకములగుచున్నవి.

ఆంధ్రనాటకములలో పార్శీమట్లను విశేషముగా ప్రవేశపెట్టి ప్రజారంజనము చేసినవారు బళ్లారివారు. ఇవి క్రమముగా రాజమహేంద్ర వరమునకును తర్వాత బెజవాడ మైలవరము కడపెసీ, యేలూరు మోతే వారి కంపెనీలకే కాక యాంధ్రదేశమంతటను వ్యాపించినవి. వీనివలన నాంధ్రభాష భ్రష్టమగుటయే కాక, నాటకప్రదర్శనమున హార్మోనీ తబలా మోతలధికమై, ప్రశాంత నాటకాభినయ ప్రదర్శమునకుఁగూడ భంగము గలిగించి, జనసామాన్యములో నొక యనుచిత దుష్టాభిరుచిని మొలకెత్తించి నాటకకళకు వేరుపురుగుగా పరిణమించినది. ఇట్లనుటచే నాటకమున పాటలుండఁ గూడదని నాభావము గాదు. పద్యములుగాని పాటలుగాని మితముగానుండుట చాలమంచిది. 'అతి సర్వత్ర వర్జయేత్'. బళ్లారివారి నాటకములలో కూర్చుండిన పాట, నిలుచుండిన పాట మాదిరై పోయినది. అందులో పార్శీమట్ల ధోరణిలో తెలుఁగున పాటలను రచించుటచే, తెలుఁగు మాటలు తునకలు తునకలుగా మారి యర్థభంజకములై భాషనే పాడుచేసినవి. బళ్లారివారి నాటకములలో పాట లధికమైనట్లే, తిరుపతి వెంకటేశ్వరకవుల నాటకములలో పద్యము లధికమై మితిమీరిపోయినవి. కాన నాటకములలో పాటలు పద్యములును సందర్భోచిత్యములను పాటించి నాటకకర్తలు వాడకపోవుటచే నసమర్థులగు నటుల చేతులలోఁబడి, యవి యవక తవకలై పోవుటయే కాక, నాటకాభినయమునకు భంగకరములగుటయు, ముందు ముందు నాటకములలోఁ బద్యములు, పాటలునుండరాదనియు, నాటకప్రదర్శనమున నటులు సంగీతముతో పద్యములు పాడరాదనియెడు నిర్బంధముగూడఁ జేయవలసిన గతికి కారణమైనది. తత్ఫలితముగా నద్యతనకాలమున వచననాటకముల నాదరించుట జరుగుచున్నది. అందుచే నాటకములు నీరసములై చప్పిడిగా తయారైనవి. ఆ నాటకప్రదర్శనములుగూడ వానికిఁ దగినట్లే నిత్యము వీధిలోఁజరుగు ముచ్చట్లవలెఁ గావలసివచ్చినవి. నాటకము ప్రజాభిరుచులను దిద్దగల సామర్థ్యముగలవగుచున్నది; కాన, నాటకకర్తలు నటులుగూడ కేవలము తాత్కాలిక ప్రజారంజకత్వమే కాక, రాఁబోవు దుష్కలితఫలుల వైపుఁగూడ దృష్టినుంచుకొనవలయును.

ధార్వాడకంపెనీ వారు నెల్లూరునకుఁ బోయి నాటకములాడినట్లు గనఁబడదు. కాని బళ్లారివారు మద్రాసునకుఁ బోయి నాటకము లాడుట వలనను, నితరాంధ్రపట్టణములలో నాటకప్రదర్శన ములు ప్రబలుటవలనను నాటకాభిరుచి రేకెత్తి 1890-95 సం. మధ్యకాలమున వేదం వెంకట్రాయశాస్త్రిగారు ఆంధ్రభాషాభిమాని సమాజమను నాటకసంఘము నొకదాని నట, నెలకొల్పి నాటకముల నాడింప మొదలుపెట్టిరి. వారు 1891 సం.లో నాగానందనాటకమును, 1896వ సం.లో కాళిదాసుని శాకుంతలనాటకము నాంధ్రీకరించియు, 1897వ సం.లో ప్రతాపరుద్రీయమను స్వతంత్రనాటకమును రచించియు నాడింప మొదలుపెట్టిరి. ఆ సమాజములో కందాడై శ్రీనివాసన్‌గారను నటుఁడు బహుసమర్థతతో దుష్యంత ప్రతాపరుద్రుల వేషములను ధరించెడి వారఁట. నందగిరి హనుమంతరావుగారు శకుంతలవేషమును, బంగారయ్య గారు కణ్వవేషమును, సరస్వతి రంగస్వామిఅయ్యంగారు యుగంధరుఁడును, డా. కే. గోపాలస్వామి అయ్యంగారు విద్యానాథునిపాత్రమును బహునైపుణ్యముతో నభినయించెడివారఁట. వెంకట్రాయశాస్త్రిగారు క్రమముగా, 1919వ సం.లో మాళవికాగ్నిమిత్రమును, 1920వ సం.లో నుత్తరరామచరిత్రమును, 1921వ సం.లో రత్నావళీ విక్రమోర్వశీయ నాటకముల నాంధ్రీకరించిరి. మఱియు స్వతంత్ర నాటకములగు ఉషాపరిణయమును 1901వ సం.లోను, బొబ్బిలియుద్ధమును 1916వ సం లోను రచించిరి. శాస్త్రిగారికి ప్రతాపరుద్రీయ నాటకమునందభిమానముమెండై స్వంత పర్యవేక్షణము క్రింద ప్రదర్శనమును దయారు చేయించెడివారఁట.

నెల్లూరు

వేదం వెంకట్రాయశాస్త్రి

ఇంతవరకు నాటకకర్తలు దమ నాటకములలో గ్రాంథికేతర భాషను ప్రవేశపెట్టుకు భయపడుచుండిరి. అభిజ్ఞానశాకుంతలాంధ్రీకరణములో క. వీరేశలింగముగారు చేపలుపట్టు పల్లెవానికిఁగూడ గ్రాంథికభాషనే వాడిరి. ఇందుచే నీపల్లెవాఁడు బాలవ్యాకరణ మెక్కఁడ చదివెనురా యని యనిపించును. వెంకట్రాయశాస్త్రిగారు మాత్రము దన ప్రతాపరుద్రీయ నాటకములో తురకవారికి తురకతెనుఁగును, చాకలివేరి

గానికి చాకలీ యాసతోడి తెలుఁగును, పడవలాగు పల్లెవారికి వారి యాసతోడి తెలుఁగు పాటలను పాత్రోచితముగ తెలుఁగు భాషనువాడి నాటకమును హృదయరంజకముగా రచించిరి. దీనితోఁబాటు ప్రతాప రుద్రీయకథ యుదాత్తమై కల్పనాచమత్కారముతోఁగూడి, యుగంధరుని యుదాత్తత, పిచ్చివాని యున్మత్తత, చాకలివాని చపలతలతో పాత్ర పోషణము చక్కగ నిర్వహింపఁబడుటచే నాంధ్రనాటకములలో నిది యుత్తమస్థానము నొందినది. వీరి నాటకసమాజమువారు శాస్త్రిగారి నాటకములను దప్ప యితర నాటకములను ప్రవర్తించెడివారు గారు.

నెల్లూరిలోనే తూములూరి శివరామయ్యగారు, ముత్తరాజు సుబ్బరావుగారు మొదలైనవారి యాధ్వర్యమున నాంధ్రనభయను పేరితో మఱియొక నాటకసమాజము వెలసి బళ్లారివారి నాటకముల నాడ మొదలు పెట్టిరి. ఈ సమాజమున సుప్రసిద్ధ నటులగు నెల్లూరి నాగరాజా రావుగారు రామరాజునాటకములో పఠానువేషమును, పాదుకాపట్టాభి షేకములో దశరథుఁడు, ప్రహ్లాదలో హిరణ్యకశ్యపుఁడు, చిత్రనళీయములో నలుఁడు మొదలైన పాత్రముల నిరుపమానముగ నటించెడివారు. ఈ సమాజమునసే కె. శ్రీనివాసాచార్యులుగారు స్త్రీ పాత్రములను నైపు ణ్యముతో నిర్వహించెడివారు. నేలనూతుల రామకృష్ణయ్యగారు సారంగధరుఁడు, భరతుఁడు మొదలైన వేషములను వేసెడివారు. నాగ రాజారావుగారు నిరుపమాన నటుఁడై బళ్లారి రాఘవాచార్యులగారితో సమానముగా భావాభినయమున గ్రొత్తదారులలో నాడుచుండిరి. వీరిని గూర్చి ప్రత్యేకముగా చెప్పఁదగినది. ముత్తరాజు సుబ్బారావుగారు శ్రీకృష్ణతులాభారము మొదలైన నాటకములనుగూడ రచించిరి.

కొంతకాలమునకు కందాడై శ్రీనివాసన్‌గారు వెంకట్రాయశాస్త్రి గారి నాటకసమాజమునుండి విడివడి సుగుణవిలాసనభ యను దానిని స్థాపించి నాటకము లాడఁజొచ్చిరి. దీనిలో రాధాకృష్ణయ్యగారు కబీరు,

జి. రామచంద్రయ్యగారు స్త్రీవేషము నింక చెంచురామయ్యగా రితరవేషముల నభినయించుండిరి.

1898 వ సం.లో పూనాసాంగ్లీ కంపెనీని యనునది మఱియొకటి బలవంతరావు ఆధ్వర్యమున నాంధ్రదేశ నాటకసంచారమునకై బయలుదేరి నాటక ప్రదర్శనముల నీయసాగినది. తర్వాత 1897 ప్రాంతమున బాలీవాలా థియేటరను పార్శీకంపెని యాంధ్రదేశములో సంచారముచేసి హిందీ నాటకములను ప్రదర్శించినది. వీరు వైరువర్కు, చమ్కా-పూసల దుస్తులు, పార్శీమట్లు, తబల, హార్మోనియములను నాటకప్రదర్శనమున ప్రవేశ పెట్టిరి. వైరువర్కు అనగా నారదుఁడు స్వర్గలోకమునుండి వచ్చినట్లు చూపుట కినుపతీగెల కుయ్యాలవేసి, యూయలమీఁద నారదుని నిలువఁ బెట్టి తీగెలయాధారమున నాకాశమునుండి భూలోకమునకు వచ్చునట్లు చూపఁబడెడిది. ఆంజనేయులు సముద్రమును దాటుట కతని నడుమున కొక పట్టాను గట్టి, దాని కినుపరింగుల నమర్చి, వాని కినుపతీగెలు తగిలించి తీగెనాధారముగ లాగెడివారు. ఇట్టి విచిత్రములైన పనులను వైరువర్కు లనెడివారు. ఇవి నాటకమున విన్నయము గొల్పుచుండెను.

ఈ కాలమున రాజమహేంద్రవరములో నిమ్మగేని హనుమంత రావునాయుఁడుగారి సాయమున చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారు రాజమహేంద్ర 1890 వ సం. ప్రాంతమున హిందూనాటకోజ్జీవక సమాజ వరము మును స్థాపించిరి. అప్పుడు లక్ష్మీనరసింహముగారు 1. గయోపాఖ్యానము 2. ప్రసన్నయాదవము, 3. పారిజాతాపహరణము, 4. చంద్రహాస 5. ప్రహ్లాద, 6. తిలోత్తమ, 7. ప్రచ్ఛన్నపాండవము మొదలైన స్వతంత్రనాటకములను రచించిరి. తర్వాత భాసనాటకముల నన్నింటి నాంధ్రీకరించిరి. ఈ నాటకసమాజములో నిమ్మగేని హనుమంత రావుగారు నాయకపాత్రను, టంగుటూరి ప్రకాశముగారు నాయికపాత్రను వహించెడివారు. తాళ్లూరి నరసింగరావుగారు కూడ నిందులో నటులై యుండిరి.

గుంటూరులో కొండుబొట్ల సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిగారు 1880 సం. లో స్థాపించిన విద్యార్థుల హిందూనాటకసమాజములో క్రమముగా పెద్ద పెద్ద నటులు చేరిరి. దీనితోఁబాటు షేక్ కనకరత్నము గారు మఱియొక నాటకసమాజమును స్థాపించిరి. ఇందుచే హిందూనాటక సమాజము 'ఫస్టు కంపెనీ' యనియు షేక్ కనకరత్నంగారి సమాజము 'సెకండు కంపెనీ' యని పేరు వహించెను. ఫస్టు కంపెనీలో సుప్రసిద్ధ నటులైన హరి ప్రసాదరావు, కోవెల్లి హనుమంతరావు, పత్రి గోపాలరావు, బొడ్డుపల్లి శాస్త్రులు మొదలైనవారు నటులై బళ్లారివారి చిత్రనళీయము, సారంగధర, కందుకూరివారి శాకుంతలము, వడ్డాదివారి వేణీసంహారనాటకముల సతిసమర్థతతో నాడుచుండిరి. వీరిలో హరి ప్రసాదరావుగారు సహజసైపుణ్యముతో నలుఁడు, సారంగధరుఁడు, దుష్యంతుఁడు మొదలైన పాత్రములను నిరుపమానముగ నభినయించెడివారు. వీరు రంగస్థలమున పద్యమును చక్కని సంగీతముతో, శ్రావ్యమైన కంఠస్వరముతో నెంతటి క్లిష్టపద్యమైన నర్థమగునట్లుగ రసవంతముగ పాడి సామాజికుల నానంద పెట్టెడి వారు. వీరు బళ్లారివారి పార్శ్వమట్లును గూడ గడుమనోహరముగ పాడెడివారు. ఈతని విగ్రహముగూడ రాజువేషమున కన్నివిధముల తగియుండి రక్తిగట్టించెడిది. శృంగార రసప్రధానమైన నాటకములలో రాజువేషము నీయనవలె రక్తికట్టింపఁగల సమర్థుడఁగు నటుఁడా కాలమునసే కాక తర్వాతఁగూడ నెక్కడ నాంధ్రులలో లేఁడని యందఱు సంగీకరించిరి. ఇందుచే 'ఆంధ్రనట పితామహుఁడ'ని యీయనకు బిరుదీయఁబడినది. ఈ బిరుదున కీతఁడు సర్వవిధముల తగినవాఁడే. ఈయన గుంటూరు మునసబుకోర్టులో కాపీయిస్టుగానుండి నాటకకళాసేవ చేసెడివాడు. గొప్పవిద్యావంతుఁడు గాక పోయినను నీతఁడు కళాభినివేశము విశేషముగాఁ గలవాఁడు. వీరు వేణీసంహారములో దుర్యోధనుఁడును, చంద్రహాస హరిశ్చంద్రలలో నాయకపాత్రలనుగూడ ధరించి మెప్పించెడి వాఁడు. వీరి ప్రక్కన కోవెల్లి హనుమంతరావుగారు దమయంతి, చంద్రమతి, శకుంతల మొదలైన స్త్రీ పాత్రల నభినయించెడివారఁట. ఫస్టుకంపెనీ

హరిప్రసాదరావు

వారు దమ నాటకప్రదర్శనములను గుంటూరునందే కాక బందరు, రాజమహేంద్రవరము మొదలైన పట్టణములలోఁగూడ ప్రదర్శించి పేరు గాంచిరి. 1896 వ సం. నకే వీరు దమ నాటకప్రదర్శనములలో సీనరీ, చెమికీ దుస్తులను ప్రవేశపెట్టిరి.

గుంటూరు సెకండుకంపెనీలో మల్లాది గోవిందశాస్త్రి, ఎనమండ్ర శీనయ్య, బలిజేపల్లి పెదచిన లక్ష్మీకాంతములు, గోవిందరావునాయుడు, పత్రి సీతాపతి, ఎడవల్లి సూర్యనారాయణ మొదలైనవారు నటించెడి వారు. వీరుగూడ చిత్రనళీయము, సారంగధర, వేణీసంహారనాటకము లాడుచు, తిరుపతి వేంకటకవుల పాండవవిజయోద్యోగ నాటకములను గూడ బహుసైపుణ్యముతో నాడెడివారు. ఈ సమాజములో మల్లాది గోవిందశాస్త్రిగారు సారంగధరుడును, పాండవ నాటకములలో శ్రీకృష్ణ పాత్రను ధరించి యాదర్శప్రాయముగ నభినయించెడివాఁడు. ఎనమండ్ర శీనయ్యగారు చిత్రనళీయములో నలుడుఁను, పాండవనాటకములలో కర్ణుఁడుపాత్రను బహుసామర్థ్యముతో నభినయించెడివారు. గోవిందరావు నాయుడు భీమునిపాత్రయు, బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతంగారు దన హరిశ్చంద్రనాటకములో నక్షత్రకపాత్రను ధరించి బాగుగ నొప్పించెడివారట. అప్పటికి ఎడవల్లి సూర్యనారాయణ చిన్నవాఁడై చిన్నచిన్న పాత్రములను ధరించుండెను. ఈ విధముగ రెండవదశలో నాటకప్రదర్శనమున గుంటూరును, నాటకరచనమున బళ్లారియు ప్రాధాన్యము వహించినవి. తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవుల పాండవోద్యోగవిజయములను మొట్టమొదట ప్రదర్శింప మొదలుపెట్టినది గుంటూరు సెకండుకంపెనీవారనియే తోఁచుచున్నది.

1896 వ సం.మున గుంటూరు ఫస్టుకంపెనీ బందరుకు వచ్చి వడ్డాది వారి వేణీసంహారనాటకమును, వీరేశలింగముగారి శాకుంతలమును, కృష్ణా మాచారులవారి సారంగధర చిత్రనళీయనాటకములను బందరు ప్రదర్శించి బందరువారికి పద్యము, పార్శీమట్లు పాడు విధానముతో నూతనాభినయరీతుల నలవడఁజేసిరి. రాజమహేంద్రవరము

నుండి దినవహీ కృష్ణమూర్తి యనునతఁడు బందరుకు వచ్చి గొడుగుపేట కంపెనీయగు ఛత్రపూర్ జగన్మోహన్ థియేటరువారికి వేణీసంహార నాటకప్రదర్శన విధానమును నేర్పెను. బందరులో ప్రాఁత నాటకకంపెనీలే కాక, రాయల్ థియేటరు, బాలభరత సంఘము మొదలైనవి బయలు దేరినవి. తిరుపతి వెంకటేశ్వరకవులు పాండవవిజయ నాటకమును వ్రాసిరి. ఈ కాలములో బుట్టయ్యపేట కంపెనీవారుగూడ చిత్ర నళీయము, శాకుంతలాది నాటకములాడుచుండిరి. ఈ సమాజమున వెంపటి వెంకటేశ్వరులుగారు నలవేషమును, జోస్యుల శేషయ్యగారు దమయంతీ మొదలైన స్త్రీపాత్ర ధారణమును జేసి కడు సామర్థ్యముతో నటించెడివారు. ఇందు వంగల ఆంజనేయులు, లింగమూర్తిగార్లుగూడ నలుఁడు మొదలైన రాజపాత్రలను గొప్ప చాతుర్యముతో రంగస్థలమున నొప్పించెడివారు. వీరితోఁబాటు సుసర్ల రామచంద్రరావుగారు స్త్రీ పాత్రను ధరించెడివారు. గుంటూరు, బళ్లారి, నెల్లూరు నాటకసమాజముల వారాడు నాటకముల నన్నింటిని బందరు నేషనల్ థియేటరువారు ప్రదర్శించుచు నీయూరినసమాజములలో నిది పుగోగామియై యున్నది. వీరికి స్వంతముగా నొక నాటకప్రదర్శనశాలగూడ కలదు.

కాకినాడ

కాకినాడలో సంగీతం వెంకట్రావుగారు నాటకకళను పోషించుటకుఁ బూనికొనినారు. వీరు చాలా పరపతియు నార్థిక స్థోమతయు నున్న వారు. వీరికి దినవహీ హనుమంతరావుగారు సాయముగ నుండిరి. వీరి నాటకసమాజములో వెదురుమూడి శేషగిరిరావుగారు ప్రధాన పురుషపాత్ర వహించి పేరు గణించిపెట్టినారు. వీరు తెలుగులోనే కాక హిందీభాషలోఁగూడ నాటకములాడెడివారఁట. హిందీలో వీష్ణు నారాయణరావు, శివాజీ నాటకములను ప్రదర్శించెడి వారు. శేషగిరిరావుగారు కేవలము సమర్థులైన నటుఁడే కాక, కవియుఁ గూడనై యనేక నాటకములను నాంధ్ర హిందీ భాషలలో వ్రాసి, వాని నాడెడివారఁట. వీరు హిందీలో శివాజీ, వీష్ణునారాయణరావువఱ నాటకములను, తెలుఁగులో సుభద్రాపరిణయము, కన్యకావిజయము, నుద్యోధన ఘోషయాత్ర యను రూపకములను రచించిరఁట. వీరు పై

నాటకములనే కాక, కాళ్లకూరి సాంబశివరావుగారి రంగరాయకదన సమవకారమను బొబ్బిలి నాటకమును, వీరేశలింగముగారి శాకుంతలాది నాటకములను, నడ్డాదివారి వేణీసంహారమును, సుసర్ల యనంతరావుగారి పాండవాజ్ఞాతవాస నాటకములనుగూడ నాడెడివారఁట. వీరితోపాటు నటులలో వల్లూరి జగన్నాథరావుగారు, ముప్పిడి జగ్గరాజుగారు గలరు.

ముప్పిడి జగ్గరాజు

జగ్గరాజుగారి స్త్రీ పాత్రా విశేషము నిరుపమానము. వీరు తర్వాత విశాఖపట్నములోని ఆంధ్రా ఎమెచ్యూర్సు నాటకసమాజములో పార్వీ నారాయణరావుగారి ప్రక్కను, రాజమహేంద్రవరములో మానేపల్లి కంపెనీయను నేషనల్ థియేటరులో నంబడపూడి కోటయ్యగారి ప్రక్కను, స్త్రీపాత్రలగు దమయంతీ, చంద్రమతి మొదలైన పతివ్రతపాత్రలను ధరించి యావదాంధ్రదేశమునకు కీర్తి దెచ్చినారు. వీరి స్త్రీ పాత్రలో లావణ్యము, నాగరికత, పాతివ్రత్య లక్షణములు నొప్పి, చక్కని పాట, యభినయములతో రంగస్థలమునకు వన్నె పెట్టినారు. మహారాణి లక్షణములను వీరు చక్కగ ప్రదర్శింపఁ గలిగెడివారు. రంగస్థలమున నున్నంతవఱకు వీరు పురుషులని సామాజికు లెవ్వరును నెంతమాత్రముఁ దలంచెడివారు గారు. అట్లు విగళితవేద్యాంతరత్వమును గల్గింపఁగల్గిన స్త్రీ పాత్రధారణ మపూర్వము. ప్రస్తుత కాలములో స్త్రీలు స్త్రీ పాత్రను ధరించి చేయు నభినయములోఁగూడ జగ్గరాజుగారి స్త్రీ పాత్రాభినయమందలి యౌచిత్యముగాని, స్వాభావికతగాని, హృదయరంజకత్వముగాని యేమాత్రము లేకపోవుటయే కాక, వారి ననుకరింప నెంచుటకుఁగూడ సాధ్యముగా నట్లున్నది.

1902వ సం.లో సాంస్కీ హిందూ నాటకసమాజమును వీరితో నొకటి పునహానుండి వచ్చి నర్సాపురములో హిందీ నాటకములాడినది.

నర్సాపురము

దీనితోనీ యూరిలోఁగూడ నాటకప్రదర్శనాభిలాష గలిగినది. బుద్ధిరాజు బ్రహ్మానందము, బొమ్మకంటి కృష్ణమూర్తి మొదలైనవారు 'ఆర్యానంద హిందూ నాటకసమాజము'ను స్థాపించి పునహావారి పాకలోనే హిందీనాటకముల నాడినారు. తర్వాత బందరు నేషనల్ థియేటరుకుఁ జెందిన మొగిలిగిద్దల రామానుజరావుగారి నాటక

సమాజమువారికి నాట్యశిక్ష నిచ్చినారు. పిమ్మట కృష్ణమూర్తిగారు నాయకవేషము వేయుచు వీరు శాకుంతల, హరిశ్చంద్ర, వేణీసంహారము మొదలైన తెలుఁగు నాటకాలనుగూడ సమర్థతతో ప్రదర్శించెడివారు.

1885 - 90ప్రాంతములలో వామనభట్ట జోషి యనునతఁడు పూనా నుండి వచ్చి యేలూరులో హిందీనాటకముల నాడినాఁడు. కంపెనీవారిలో గొన్ని యవాంతర కలహాముల కారణముచే వామన భట్టు తనవారినుండి చీలిపోయి కొందఱి తెలుఁగువారిని కలుపుకొని నాటకములాడింప ప్రారంభించినాఁడు.

ఏలూరు

1900 సం.లో 'విక్టోరియా మెమోరియల్ థియేట్రికల్ కంపెనీ' యను పేరితో నర్సారావుపేటలో నొక నాటకసమాజము నెలకొల్పఁబడి తర్వాత రిజిస్టరీకూడ చేసికొనఁబడినది. బందరు నేషనల్ థియేటరుకు చెందిన వంగల యాంజనేయులుగారి సమాజములో ప్రధాన పురుషపాత్రను ధరించెడివారు. వీరు స్ఫురద్రూపులు. మనోహరముగా పాడి యభినయించెడివారు. వీరు బొబ్బిలి నాటకములలో వెంగళరావుపాత్రను గొప్పగా నభినయించెడిడివారు. ఈ కంపెనీలోనే తర్వాత బెల్లకొండ సుబ్బారావుగారు చేరి కృష్ణతులాభారము, పాండవోద్యోగ విజయములలో శ్రీకృష్ణ పాత్రను ధరించెడివారు. వీరు విగ్రహపుష్టిలేక నీరసముగా నున్నను పద్యములనేకము హాయిగా చదివెడివారు.

నర్సారావు పేట

ఈ బెజవాడలో కాశీనాథుని వీరమల్లయ్యగారు కవులై లవకుశాది నాటకములను వ్రాసి వానినభినయించుటకు 'హిందూ థియేటర'ను దానిని స్థాపించి హరిశ్చంద్ర, బొబ్బిలి, తారాశశాంకవిజయము మొదలైన నాటకాల నాడెడివారు. ఈ నాటకసమాజములో కారుపర్తి నాగలింగం, సుబ్బయనాయుఁడుగారలుండి సముచిత రీతిగా నాటకములు ప్రదర్శించెడివారు. సుబ్బయనాయుఁడుగారు హరిశ్చంద్రవేషమునకు మంచి పేరు సంపాదించిరి. ఈ కాలములో దాసు శ్రీరాములుగారు 1898వ సం.లో శాకుంతల నచ్చ తెలుఁగులో నాంధ్రీకరించి, తర్వాత మాళవికాగ్నిమిత్రము, నుత్తరరామచరిత, మహావీరచరిత,

బెజవాడ

మాలతీమాధవము, రత్నావళి, ముద్రారాక్షసము, జానకీపరిణయ నాటకములనుగూడ నాంధ్రీకరించినారు.

గురజాడ యప్పారావుగారు 1897 వ సం.లో కన్యాశుల్కనాటక మును చిన్నదిగా వ్రాసి తర్వాత 1909 వ సం.లో పెంపకము చేసి ప్రచురించినారు. ఇది చక్కని సాంఘిక వచననాటకము. విశాఖపట్టణం దీనిని నాటకమనిచెప్పుటకు వీలులేదుగాని ప్రహసనసంపుటి యని చెప్పవలెను. ఇందు వృద్ధవివాహాములు, బాల్య స్త్రీ వివాహాములు, కన్యాశుల్కములు మొదలైన సాంఘిక దురాచారములు ఖండింపబడి నవి. ఇందలి పాత్రలగు లుబ్ధావధానులు, అగ్నిహోత్రావధానులు, మొదలైన వారా కాలపు సాంఘికవ్యక్తులు. దీనియందలి భాష యింగ్లీషు తెలుఁగు మిశ్రమై కొంత, శ్రోత్రియుల తూర్పుయాసతో గొంతయు నుండి హాస్యరసజనముగా నున్నది. ఇందు పాత్రోన్మీలనము బహు స్వాభావికముగ చేయఁబడినది. గిరీశము నంటి గడుగ్గాయి, కొంత యతిశయోక్తిగనున్నను నాటకము ప్రజారంజకముగా నుండినది. మహారీకాల ప్రాంతమునసే యీ ధోరణిలోనే ఆచంట సాంఖ్యాయనశర్మగారు 1895 వ సం.లో 'మనోరమ' యను నాటకమును, 1897 వ సం.లో వల్లూరి బాపిరాజుగారు 'సాగరిక' యను నాటకమును వ్రాసిరి. బాపి రాజుగారు సుగుణమణియను నాటకమునుగూడ రచించిరి. సాంఘికవిషయ ములను గూర్చి కందుకూరి వీరేశలింగముగా రనేక ప్రహసనములు వ్రాసి రనుట యందఱకు విశదమే. రెంటాల నుబ్బారావుగారు వరశుల్కమను నాటకమును వ్రాసిరి. ఇవి పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహాగారి రాఁబోవు సాంఘికనాటకములకు దారితీసినవి. ఇచ్ఛాపురపు యజ్ఞనారాయణగారు రసపుత్ర విజయమను చారిత్రాత్మక నాటకమును రచించినాఁడు.

మాచేపల్లి రామచంద్రశాస్త్రిగారు 'కళాభిలాష నాటక సమాజము'ను స్థాపించినారు. దీనిలోని నటులు సమర్థులై నాటకములను ప్రదర్శించెడివారు. పార్శీ రామారావుగారు 'ఆంధ్రా ఎమెచూర్స్' అనే నాటకసమాజమును నెలకొల్పి హరిశ్చంద్ర, చిత్రనళీయాది నాటకా

లను ప్రదర్శించి కీర్తి గణించినారు. ఈ సమాజములోనే ప్రసిద్ధులైన ముప్పిడి జగ్గరాజుగారు స్త్రీ పాత్రను వహించి యాంధ్రనాటక చరిత్రలో గొప్పస్థానమును గణించుకొనినారు.

పిఠాపురము

పిఠాపురమురాజావారి పోషణము క్రింద నొక నాటకసమాజము స్థాపింపఁబడినది. దానికి పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహంగారు యజమానిగా నుండి యనేక పౌరాణిక సాంఘిక నాటకములను రచించి ప్రదర్శింపఁ జేసెడివారు. లక్ష్మీనరసింహముగారు 1. రాధాకృష్ణ, 2. పాదుకాపట్టాభిషేకము, 3. విప్రనారాయణచరిత్ర, 4. నర్మదాపురుకుత్సీయము, 5. కల్యాణరాఘవము, 6. విజయరాఘవము మొదలైన పౌరాణిక నాటకములను, 1. సారంగధర, 2. ప్రచండ చాణక్యము, 3. బుద్ధబోధసుధ, 4. దుష్టప్రథాని, 5. కోకిల మొదలైన చారిత్రక నాటకములును, 1. వృద్ధవివాహము, 2. సరస్వతి, 3. కంఠాభరణము, 4. విచిత్రసమావేశము, 5. విచిత్రమరణము, 6. వీరమతి, 7. పూర్ణిమ, 8. ఆనందనాథ, 9. మాలతీమాల, 10. రాతిస్తంభము, 11. విచిత్రవివాహము మొదలైన సాంఘికనాటకములను వ్రాసిరి. వీరి నాటకములలో హాస్యరసము తొణికిసలాడుచుండును. రాధాకృష్ణ, పాదుకా పట్టాభిషేకముల ననేక యితర నాటకసమాజములుగూడ ప్రదర్శించుటచే ప్రజారంజకత్వమును బడసినవి. లక్ష్మీనరసింహముగారు నాటకములలో రసవంతములైన సన్నివేశములను గూర్చుటలో సమర్థులు. వీరి రూపకములలో విశేషము గద్యమును, పద్యములలోఁగూడ గీతపద్యములే యెక్కువగ వాడిరి.

1. ఈ కాలమున ప్రసిద్ధ సంస్కృతనాటకము లన్నియు సమర్థులగు కవులచే గొండుమూఁడుమార్లుగూడ నాంధ్రీకరింపఁబడినవి. 2. స్వతం త్రాంధ్రనాటకము లనేకము బయలుదేరినవి. వీనిలో చాలవఱకు పౌరాణికములు, కొన్ని చారిత్రకములు, సాంఘికములుగూడ కొన్ని స్వల్పముగా వెలసినవి. 3. ప్రజారంజకము లైన స్వతంత్ర నాటకములు పలువురచే మరలమరల వ్రాయఁబడెను.

ద్వితీయదశా లక్షణములు

ఉదా :- సారంగధర, బొబ్బిలి యుద్ధము, హరిశ్చంద్ర, ప్రహ్లాద, పాదు కాపట్టాభిషేకము, కుశలవ, చంద్రహాస, ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము, సావిత్రి, లంకాదహనము మొదలైనవి. 4. నాటకములలో పద్యములు, మట్లుగూడ విశేషముగాఁ జేర్పఁబడినవి. నాటకప్రదర్శనములలో పద్యములు పాటలును సముచిత సంగీతముతోఁబాడఁ బడుచున్నవి. 6. ప్రజలలో నాటకాభిరుచి బాగుగా ప్రబలినది. 7. మొదటిదశలో స్థాపింపఁబడిన నాటకసమాజము లుత్సాహముతో పని చేయుచున్నవి. 8. వారి ప్రోత్సాహమువలన నితరపట్టణములలోఁగూడ నూతన నాటకసమాజములు నెలకొల్పఁబడి ప్రదర్శనము లిచ్చుచున్నవి. 9. బహుసమర్థులైన నటులు బయలుదేరిరి. ఉదా : 1. గుంటూరిలో హరిప్రసాదరావు, మల్లాది గోవిందశాస్త్రి. 2. నెల్లూరులో కందాడై శ్రీనివాస, నేల నూతల రామయ్య, నగరాజారావు, 3. బళ్లారిలో తాడిపత్రి రాఘవాచారి, 4. బందరులో వంగల ఆంజనేయులు, వెంపటి వెంకటేశ్వరులు, లింగమూర్తి, మాగంటి సుబ్బారావు, 5. రాజమహేంద్రవరములో అంబుజపూడి గోటయ్య, అంకరాజు రామారావు. 6. కాకినాడలో వెదురుమూడి శేషగిరిరావు, వల్లూరి జగన్నాథరావు, బొమ్మకంటి కృష్ణమూర్తి. 7. విశాఖపట్నములో సెట్టిమాష్టరు, శెట్టి లక్ష్మీనరసింహము, పార్శీరామారావు మొదలైనవారు వెలసిరి. కాని స్త్రీ వేషమునకు సమర్థులైన వారువిశేషముగ దొరకలేదు. కాకినాడలో ముప్పిడి జగ్గరాజు గారును, నెల్లూరులో శ్రీనివాసాచారులుగారును మాత్రము చెప్పకొనఁదగిన వారు. 9. నటులు స్వార్థహీనులై కేవలముత్సాహముతో మాత్రమే వేషధారణము చేసెడివారు గాని వృత్తిగా గ్రహింపలేదు. 10. ప్రధాన గ్రామములన్నింటిలో నొకటిరెండు చొప్పున నాటకప్రదర్శనశాలలు వెలసి సముచితమైన తెరలు సీనరీ వగైరాల సామగ్రితో తగినట్లున్నవి. 11. నటులందరు పురుషులే కాని స్త్రీ లుండెడివారు గారు. 12. మంచి స్త్రీ వేషధారులు దొరుకుట కష్టమైనది. 13. సురభినాటకసమాజము తోలుబొమ్మలాటలను విరమించి స్వోదరపోషణార్థమై స్త్రీ పురుషులతో సహా నాటకములాడ ప్రారంభించినది. కాని కళాదృష్టి వీరిక్కింకను నలవడ

లేదు. 14. ఈ దశలోని లక్షణములన్నియు దీని తర్వాత రాఁబోవు నాటక సువర్ణదశకు సహాయకారులై దాని కివి పూర్వరంగముగా పరిణమించినవి. 15. రాయలసీమలో మాత్రము నాటక కళాభిరుచి యెక్కడ నుదయించినట్లు లేదు. అనంతపురము, కడప, కర్నూలు మొదలైన ప్రదేశములలో నాటకరచన కాని, ప్రదర్శనములుగాని జరుగలేదు. 16. నాటకరచనమునకు బళ్లారియు, నాటకప్రదర్శనమునకు గుంటూరును ద్వితీయ దశలో ప్రాముఖ్యము వహించినవి

తృతీయ దశ – (సువర్ణ దశ) క్రీ. శ. 1910 - 1930

ఈ కాలమున నాటకరంగము పరమోచ్చదశకు వచ్చి తర్వాత పతనము ననుభవించినది. రంగస్థల నాటకములు వచ్చిన తర్వాత సీస్థితి యాంధ్రదేశమున నెప్పుడు గలుగబోవుటచే దీనిని సువర్ణదశ యని చెప్పఁదగును. నాటకకళ యీ దశలో గొప్ప పరిణామమును జెంది పరమోత్కృష్టదశకు వచ్చినది. ఈ కాలమునసే నాటకప్రదర్శనములకు పోటీలు జరిగి నటులకు, సమాజములకు బహుమానము లొసఁగఁబడినవి. నాటకవిమర్శన చక్కగ బయలుదేరి నటులను, సమాజములను చక్కగ సంస్కరించినది. ధనవంతులు, వ్యాపారస్థులు, జమీందారులు, కళాపోషకులు నాటకకళను పోషించుటచే నిది యభివృద్ధి చెంది, జనసామాన్యములో కళాభిరుచిని గల్గించినది. కాని కళాప్రవీణుల యాదర్శాభిరుచుల కంటె నాటకకళ సామాన్యప్రజల యభిరుచులనే యనుసరించుటచే నాదర్శప్రాయమైన నాటకకళ రూపొందలేకపోయి, మఱికొన్ని యితర కారణములచేతఁ గూడ నది క్రమముగా నశించిపోయినది.

ఆంధ్రదేశమున గుంటూరు, బందరు, రాజమహేంద్రవరము మొదలైన నగరములలో నున్న నాటకసమాజము లత్యుత్సాహముతో పని చేయుటయేకాక, యందు నూతన సమాజములుగూడ వెలసినవి. చిన్న చిన్న గ్రామములోఁగూడ చిన్న చిన్న నాటకసమాజములు స్థాపింపఁబడి యవి క్రమముగా పెద్దవగుచున్నవి. అందువలన సమర్థులగు నటులుగూడ బయు దేరుచుండిరి. ఇఁక నాటకరచనలో మంచి చరిత్రాత్మక నాటక

ములు వ్రాయఁబడినవి. దేశమున జాతీయధర్మము ప్రకోపించుటచే నట్టి నాటకరచనకు దోహదమైనది. ఉ॥ రోషనార మొ. వీనితోఁబాటు చక్కని సాంఘికనాటకములుగూడ బయలుదేరినవి. ఉ॥ చింతామణి మొ॥ హరిప్రసాదరావు, ఈవెని లక్ష్మణస్వామి మొదలైన నటులు వృద్ధులగుటయో, యస్తమించుటయో జరిగినది.

బందరు

బందరులో తిరుపతి వెంకటకవులు భారతనాటకముల నన్నింటిని వ్రాయుట పూర్తిచేసి కొన్ని సంస్కృత నాటకముల నాంధ్రీకరించి, మఱి కొన్ని స్వతంత్ర నాటకములనుగూడ వ్రాసిరి. మొదటలో వ్రాసిన పాండవ విజయనాటకము నుద్యోగ విజయము లని రెండుగా వారు విభజించి కొన్ని భాగములను విపులీకరించిరి. ముద్రా రాక్షస, మృచ్ఛకటిక, బాలరామాయణనాటకములను వారు సంస్కృతమునుండి నాంధ్రీకరించిరి. భారతకథనంతయు నారునాటకములుగ పాండవజనన, పాండవ ప్రవాస, పాండవరాజసూయ, పాండవోద్యోగ, పాండవ విజయ, పాండవాశ్వమేధములను పేరులతో వెలువరించిరి. ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము, అనర్ఘరాఘవము, దంభవామనము, సుకన్య యను పౌరాణిక నాటకములను, పండితరాజము, ఎడ్వర్డు పట్టాభిషేక మను చారిత్రక విషయములను, వ్యసన విజయమను సాంఘిక విషయమును నాటకీకరించిరి. వీరి నాటకములలో పాండవోద్యోగ విజయములనేక నాటకసంఘములవారిచే ప్రదర్శింపఁబడి ప్రజామోదమును బడసెను. వీరి ముద్రారాక్షస మృచ్ఛకటికల యాంధ్రీకరణముల వలన వాని వెనుకటి యాంధ్రీకరణములను స్మరించువారు లేకపోయిరి. దీనికిఁ గారణము కవుల మృదు మధుర సులభశైలియే. ఇందుచే తిరుపతి వెంకటేశ్వర కవులు గొప్ప నాటక రచయితలుగాఁగూడ కీర్తి చెందిరి. కాని వీరి నాటకములలో పద్యములు వందలకొలఁదిగా నుండి నటులకు శ్రమ కల్గించుటయే కాక, కథాకథన సందర్భములో వచనము వ్రాయఁగలిగినచోట్లఁ గూడ పద్యములనే మనోహరశైలిలో వ్రాసిరి. వీరికి వచనము వ్రాయుటకంటె పద్యములు వ్రాయుటలోనే యుత్సాహమును, సులభమునుగూడ నగుటచే వార ట్లొనర్చియుందురు.

తిరుపతి వెంకటకవులు

ఈ కాలమున బందరులో రామమోహను థియేటరులో గూడ పాటి నరసింహారావు నాయుఁడు (ఇతఁడే గురజనాయుఁడని వ్యవహరింపఁ బడెడి మైలవరం నాటక నటుఁడు) రాణాప్రతాపు నాటకములో మాన సింగు మొదలైన పాత్రముల నభినయించెడివాఁడు. ఈ యూరిలోనే చిట్టూరి నరసింహముగారు 'బాలభరత సంఘము'ను స్థాపించి మంచి నటు లను సేకరించి నాటకములాడుచుండిరి. ఈ సమాజములోని అద్దంకి శ్రీరామ మూర్తి, పంచాంగం రామానుజాచారి, చిలకలపూడి వెంకటేశ్వరులు, సింగరాజు సాంబశివరావు, పారుపల్లి సుబ్బారావు మొదలైనవారు చక్కని సంగీత విద్వాంసులును నటులునుగూడ. వీరిలో పారుపల్లి సుబ్బారావు స్త్రీ వేషమును చక్కగ వేసెడివాఁడు. వీరు రసపుత్ర విజ యము, హరిశ్చంద్ర, చిత్రనళీయము మొదలైన నాటకములాడెడివారు. బెజవాడలో మైలవరము జమీందారుగారు 'బాలభరత సమాజము'ను నెలకొల్పిన తర్వాత వీరిలో నసేకు లచ్చటకుఁ బోవుటచే నీ సమాజము మూలపడినది. కొందఱు మో తేవారి కంపెనీలోఁ జేరిరి.

1906 వ సం.లో నల్లారి బ్రహ్మానందంగారు 'ఇండియన్ డ్రామెటిక్ థియేటరు'ను స్థాపించిరి. దీనిలో డి. వి. సుబ్బారావు, ఉప్పలూరి సంజీవరావు మొదలైనవారు వేషములు వేయుచుండిరి. ఈ సమాజమునకు పింగళి నాగేంద్రరావు ప్రథమశిక్షకుఁడుగా నుండెడివాఁడు. ఉప్పలూరి సంజీవరావు మొదట పామర్రు కంపెనీనుండి వచ్చినాఁడు. కాని యితఁడు త్వరలో బెజవాడ మైలవరంవారి కంపెనీలోనికి పోయినాఁడు. డి. వి. సుబ్బారావుగారు మొదట సుభద్ర, యశోద, మొదలైన స్త్రీ పాత్రలను వేసెడివాడఁట. పెద్దవాఁడయిన తర్వాత నా కాలమున ప్రజారంజకములైన చిత్రనళీయము, హరిశ్చంద్ర, చంద్రహాస, గయోపాఖ్యానము, రామరాజు పతనము, రసపుత్ర విజయము, పాండ వోద్యోగ విజయములు మొదలైన నాటకములలో నాయకపాత్రను వహించెడివాఁడు. ఈతని పాట, యభినయమును జనసామాన్యమునకు నచ్చెడిది, కాని విద్వాంసులకంత ప్రశంసనీయముగా నుండెడిది కాదు. ఇతఁ డితర కంపెనీలలోనికిఁగాని, సినీమాలకుఁగాని వెళ్లక, డ్రామెటిక్

కంపెసీని మాత్రమే నమ్ముకొని చివరదాక నందులోనే గౌరవముగా కాలము వెళ్లబుచ్చెను.

ఈ కాలమున బందరులో 'రాయల్ థియేటరు' మంచి పేరు ప్రతిష్ఠలను సంపాదించుకొనినది ముంజులూరి కృష్ణారావు, పింగళి లక్ష్మీ కాంతము సోదరులు మొదలైన వారివలన. బుట్టా రాఘవాచార్యులు, వేమూరి రామారావు, శ్రీపతి పట్టాభిరామయ్య మొదలైనవారుగూడ నీ సమాజములో నటులుగా నుండెడివారు. ప్రారంభమున వీరు చిలకమర్తివారి గయోపాఖ్యానము, ప్రహ్లాద, ప్రసన్నయాదవము మొదలైన నాటకములాడిరి వారు. ప్రతి నాటకములోను ముంజులూరి కృష్ణారావుగారు ప్రధాన పురుష వేషమును వేసి బహుసామర్థ్యముతో నటించెడివాఁడు. ఈయన ఈవెన లక్ష్మణస్వామి గారి నాటకాభినయమును ప్రత్యక్షముగా నలవరచుకొనిన నాట్యయోగి. తర్వాత 1916 వ సం.లో వీరు రనపుత్రవిజయ నాటకప్రదర్శన పోటీలో నాడగా, కృష్ణారావుగారికి దుర్గాదాను పాత్రమునకును, పింగళి లక్ష్మీ కాంతముగారికి రాజసింహుఁడు పాత్రమునకును బంగారు పతకములు బహు మానము లీయఁబడినవి. పిమ్మట వీరు పాండవోద్యోగ విజయములను, ప్రతాపరుద్రీయమును ప్రదర్శింపసాగిరి. పాండవ నాటక ములలో కృష్ణారావుగారు శ్రీకృష్ణుని పాత్రము ననన్య సామాన్యముగా ప్రదర్శించెడివారు. ఇతర కంపెసీవార లితని వేషము ననుకరింపఁజూచియు సాధ్యముకాకపోయెడిది. బెల్లముకొండ సుబ్బారావు, డి. వి. సుబ్బారావు, బండా కనకలింగేశ్వరరావు మొదలైన వారీయన ననుకరింపఁ జూచెడివారు. కాని శతాంశముగూడ కృష్ణారావుగారితో బోలెడివారుగారు. గుంటూరు ఫస్టుకంపెనీకిఁ జెందిన మల్లాది గోవిందశాస్త్రి గారు మాత్రము కృష్ణారావుగారితో సమాన ప్రతిభతో పాండవ నాటక ములలో శ్రీకృష్ణపాత్రము నభినయింపఁగలిడివారు. ఈ నాటకములలో పింగళి లక్ష్మీకాంతంగారు ధర్మరాజుపాత్రను చక్కగ నభినయించెడివారు. వీరికి విద్యార్థిదశలో నుండి నాటక ములలో వేషము వేయుట యలవాటు. తర్వాత నోబిల్ క్లైమాక్సులు,

ముంజులూరి కృష్ణారావు

పింగళి లక్ష్మీకాంతం

రాయల్ థియేటర్

కళాశాలలలోఁ గ్రమముగా తెలుఁగు పండితులుగా నున్నపు డుపాధ్యాయ వృత్తితోఁబాటు నటవృత్తినిగూడ జోడించి జీవయాత్రను సాగించెడి వారు. ఒకమారు నోబిల్ కళాశాల ప్రిన్సిపాలైన పెన్‌దొరగారు వీరుపాధ్యాయులుగా నుండియు నాటకములు వేయుట కధిక్షేపింపఁగా కరపత్రములలో 'పి. ల. కాంతం, — ధర్మరాజు' అని ప్రకటించుచు నాటకముల నాడుటనెంత మాత్రము మానెడివారు కాదు. రాయల్ థియేటరునకు కీర్తి దెచ్చినవారు ముంజులూరి కృష్ణారావుగారు తర్వాత పింగళి లక్ష్మీకాంతముగారు. వీరికి సంగీతశాస్త్రములో ప్రవేశము లేకపోయినను కేదారగౌళ, దేవగాంధారి, మోహన మొదలైన కొన్ని రాగములలో శ్రావ్యముగ, నర్థవంతముగ, రాగాలాపన చేయ కుండ పద్యము పాడగలరు. వీరికి కవిత్వధోరణిగూడ నుండుటచేతను, విద్యావంతులగుటచేత నౌచిత్యముతో తన పాత్రవిశేషమును, వాచిక ప్రయోజనమును గుర్తించి వివేకముతో రసవంతముగా నభినయింపఁగలరు. ముఖ్యముగా తన శక్తికి మించిన పాత్రముల నాటకములం దీయన గ్రహించెడివాఁడు కాఁడు. గ్రహించినదానిని చక్కగ నొప్పించెడి వాఁడు. ఈయన నలుఁడు, హరిశ్చంద్రుఁడు, పరశురాము, కృష్ణుఁడు, మొదలగు వేషములను వేయ ప్రయత్నించెడివాఁడు కాఁడు. సామాన్యముగా ధర్మరాజు పాత్రమును ప్రతినాటకసమాజములో నెవరో యొక యనామక నటునకిత్తురు. ధర్మరాజు పాత్ర మొక యప్రధానమైనదని వారి భావము. అందుచే ప్రతినాటకసమాజములో ధర్మరాజు వేషము చాల యసహ్యముగ నుండెడిది. లక్ష్మీకాంతంగారి ధర్మరాజపాత్రాభినయ మౌచిత్యముతోఁగూడియుండును.

వీరి తర్వాత లక్ష్మీకాంతంగారి జ్యేష్ఠభ్రాత యగు నరసయ్యగారు భీముఁడు, భీష్ముఁడు పాత్రలను ధరించి చక్కగ నొప్పించెడివారు. లక్ష్మీకాంతంగారి కంటె వీరు వయసులో పెద్దవాఁడైనను, తమ్ముఁడు కంటె కొంచెము పొట్టిగాను, బొద్దుగానుండి నర్వవిధముల భీముని పాత్రమునకు తగియుండెడివాఁడు. ఈయన విశేషము విద్యాపంతుఁడు గాక పోయినను కృష్ణారావు లక్ష్మీకాంతంగార్ల బోధవలన చక్కగ నభినయింపఁగల్గెడి

వాఁడు. లక్ష్మీకాంతంగారి కనిష్ఠసోదరుఁడు వీరయ్యగారు దుర్యోధన పాత్రమునభినయించెడివాఁడు. ఈయన ప్రతాపరుద్రీయ నాటకములో వేరిగాని వేషమును వేసెడివాఁడు. శ్రీపతి పట్టాభిరామయ్య, వేమూరి రామారావుగార్లు కర్ణుని పాత్రము నభినయించెడివారు. ఈ నాటకసమాజమునఁ జెప్పుకొన తగిన మఱియొక నటుఁడు బుట్టా రాఘవాచార్యులుగారు. వీరు గొప్పగాయకులు. వీరన్ని రాగములను మనోహరముగా బాలగంధర్వవలె పాడగలరు. వీరికంఠముగూడ బహుశ్రావ్యమైనది. నాటకములో వీరి గానమునకు మక్కువపడెడువారు కొందఱు. ప్రతాపరుద్రీయమున ప్రతాపరుద్రుని వేషమును, గయోపాఖ్యాన పాండవనాటకములలో నర్జుని వేషము సీయన ధరించెడివాఁడు. ఈ సమాజములో మంత్రాల పరదేశి యను నతఁడు స్త్రీ వేషమును వేసెడివాఁడు.

రాయల్ థియేటరువారి ప్రతాపరుద్రీయనాటక ప్రదర్శనము విశిష్టమైనది. ఇందులో యుగంధర పిచ్చివాని వేషములను ముంజులూరి కృష్ణారావుగా రభినయించి, నాటకకర్త నెల్లూరిలో తయారు చేసిన కంపెనీనటునిఁగూడ మించిపోయి, వేదం వెంకట్రాయ శాస్త్రిగారి యభినందనములనుగూడ నందుకొనగల్గెను. గోవిందరాజుల సుబ్బారావుగారు మొదలైనవా రనేకు లీవేషమును వేసిరి. కాని, వారు యుగంధరుని పాత్రములో నతనికి సమానులైనను పిచ్చివాని వేషములో కృష్ణారావు గారితో సమానముగ చేయలేక పోయిరని వలువురు విమర్శకు లంగీకరించిరి. ఈకంపెనీవారి ముద్రారాక్షసనాటక ప్రదర్శనములో లక్ష్మీకాంతము గారు రాక్షసమంత్రి వేషమును చక్కగ నొప్పింపఁగల్గిరి. కాని చాణక్య వేషమునకుఁ దగిననటుఁడు దొరకలేదు. 1922 వ సం. ప్రాంతమున కృష్ణారావుగారు ఏలూరు మోతేవారి కంపెనీలోఁ జేరి యక్కడ మచ్ఛకటిక నాటకములో శర్విలకుఁడను దొంగవాని వేషమును ధరించెడివారు. అప్పటికే వారికి వార్ధక్యము సమీపించుచుండెను. 1927 వ సం.లో పింగళి లక్ష్మీకాంతంగారు మద్రాసు కుద్యోగమునకై పోవుటతో రాయల్ థియేటరు మూలపడినది. ఇతర నటుల్లు వేరు వేరుకంపెనీలలోఁ జేరినారు.

1915 వ సం.లో కానుకొలను వెంకట్రామయ్యగారు బందరులో నాటక పోటీపరీక్షలను పెట్టిను. ఆ సంవత్సరము చిత్రనళీయ నాటక మునకు బుట్టయ్యపేట కంపెనీలో వెంపటి వెంకటేశ్వర్లుగారికి నలపాత్ర ములో సువర్ణపతక మీయఁబడినది. ఈ నాటకపోటీలు గొన్ని సంటలు జరిగి నవి. రెండవ సం.మున రసపుత్ర విజయమునకు పోటీ జరిగినది. అందులో బుట్టయ్యపేట కంపెనీకి సరస్వతీ విగ్రహమును, విమల పాత్రధారుఁడైన కృత్తివెంటి శంభురావునకు, రాయల్ థియేటరుకు రాజసింహపాత్రకు పి. లక్ష్మీకాంతంగారికి, శాకూరు దుర్గాదాన పాత్రకు ముంజులూరి కృష్ణారావు గారికి సువర్ణపతకములు దక్కినవి. ఈకాలమున పురాణం సూరిశాస్త్రిగారు నాటకవిమర్శనల, నుపన్యాసవ్యాసముల మూలమున చేయించియు, గ్రంథ రచన గావించియు, నాటకప్రదర్శనములకు చక్కని మేలుచేసిరి. వీరికి నాటకవిమర్శలోఁ జక్కని నిశితమైన దృష్టి గలదు. ఈ కాలమునఁనే బందరు నోబిల్ కళాశాలలో నుద్యోగములోనున్న ముత్తరాజు సుబ్బారావుగారు శ్రీకృష్ణతులాభారనాటకమును వ్రాసి ప్రకటించిరి. ఇది ప్రజారంజకమై యనేక నాటకసమాజములవారిచే నాడఁబడెను.

రాజమహేంద్రవరము — గుస్నేశ్వరరావు కంపెని

1911 వ సం.లో సత్యవోలు గుస్నేశ్వరరావు, కృత్తివెంటి నాగేశ్వరరావుగార్లు వ్యాపారపద్ధతులమీఁద నొక గొప్ప నాటకసమాజ మును రాజమహేంద్రవరములో స్థాపించి, లక్షరూపా యిలుదాక ఖర్చుపెట్టి సీనరీ, చెమికీదుస్తులు మొదలైనవి దెప్పించి నటులకు జీతముల నేర్పఱచి వివిధపట్టణముల నుండి నటుల నాకర్షించిరి. ఈ సమాజమునకు పాపట్ల కాంతయ్యగారు పార్శ్వమట్లు వ్రాయుటకు నియోగింపఁబడిరి. ఏ. యస్. రామ్ అను పార్శ్వదేశ చిత్రకారుఁడు తెరలను, సీనరీలను వ్రాయుటకు నియమింపఁబడిరి. చెమికీదుస్తులు బొంబాయి, కలకత్తా నగరాలనుండి విశేషమైన వెలువకు కొనఁబడినవి. ఇందుచే ప్రతియూరిలోనున్న మంచి నటులందఱు దమ కంపెనీలను పరిత్యజించి దీనిలోఁ జేరుటచేత నితర కంపెనీలు చాల్కాలమకు మూలపడినను, నిక్కడ మాత్రమొక గొప్పనాటకసమాజము నిలిచినదని సంతోషింపఁ దగిన విషయమే.

ఇందున టులందఱు క్రమశిక్షణను పొంది, భయభక్తులలో నాటకకళ యందు కృషిసాగించినారు. కాని యిది వ్యాపార నాటకసంస్థ యగుటచే కళాదృష్టికంటె ధనార్జనదృష్టి నవలంబింపక తప్పదయ్యెను. ఇందుచే ప్రజల నాకర్షించిన నాటకాలను మాత్రమే, ప్రజాభిరుచి కనుగుణముగా పాటలు, పద్యములతో, నుండిన నటులకు వీలగునట్లుగా క్రొత్త రచనలను గావించి ప్రదర్శింపఁబడెడివి. ఈ నాటకములందు ప్రజాభిరుచి కనుగుణముగా పాపట్ల కాంతయ్యగారు తెలుఁగున కూర్చిన హిందూస్థాని రాగవు పార్శీధోరణిమట్లు విశేషముగా నుండుటచే, ప్రజాకర్షణ మెక్కువగా సాగి ధనార్జన కుపయోగపడినది. వీరి నాటకప్రదర్శనములలో నృత్యములనుగూడ ప్రదర్శించుట యొక విశేషము. ఇది మఱియు నెక్కువగా ప్రేక్షకులను రాఁబట్టి ప్రజారంజన మొనర్చినది. ఈ నాటకసమాజము చాల కట్టుదిట్టములతో నడుచుటచే కొంతకాలము బాగుగనే సాగినది. కాని విశేషకాలము సాగలేకపోయినది. నాగేశ్వరరావుగారితో వేరుపడిపోయి గున్నేశ్వరరావుగారు 'చింతామణి నాటకసమాజమును' ప్రత్యేకముగా స్థాపించవలసివచ్చినది. మఱికొంతకాల మీ సమాజముగూడ పూర్వము వలె సాగినది. నాగేశ్వరరావుగారి భాగముగా వచ్చిన దానితో నేలూరిలో నాటకములు ప్రదర్శింపఁబడినవి. కాని స్వల్పకాలములోనే నాటకశాల కాలిపోవుటచే దుస్తులు మొదలైన వన్నియు దగ్ధమై యంతయు నష్టముగాఁగ కంపెనీ మూలపడినది.

రాజమహేంద్రవరములో గున్నేశ్వరరావు కంపెని యస్థమించిన తరువాత నా వ్యాపారపద్ధతులమీఁదనే యంతకంటె నెక్కువ హుండాతో బెజవాడ – మైలవరము జమీందారగు నూరానేని వెంకటపాపయ్య మైలవరము కంపెని రావుగారి పోషణక్రింద 'బాలభారతసమాజము' బెజవాడలో స్థాపింపఁబడినది. రాజు దలఁచుకొనిన లోపమేమిండును. బెజవాడలో గొప్ప నాటకశాలను నిర్మించి, యందులో వివిధములైన ఎలక్ట్రిక్ దీపాల ఫోకసులు కూర్పఁబడినవి. అనేక విధములైన పార్శీ దుస్తులును, రంగురంగుల తెరలు సీనరీలు సిద్ధము చేయఁబడినవి. లోగడ గున్నేశ్వరరావు కంపెనీలో నున్న పాపట్ల కాంతయ్య తెలుఁగులో పార్శీ

మట్లను వ్రాయుటకును, హార్మనీ వేయుటకును, బ్రగ్గన్న తపలా వేయుటకును వినియోగింపఁబడినారు. తర్వాత నాంధ్రదేశములో వివిధపట్టణములలోను గ్రామములందుఁగల ప్రశస్తనటులకు మంచిజీతము లొనఁగి యాహ్వానింపఁబడిరి. ఇందుచే నితరపట్టణములలోఁగల నాటకసమాజములు మూలపడి యాదర్శప్రాయమైన నటులతో నాటకసమాజము బెజవాడలో తయారైనది. గుంటూరు నుండి ఎడవల్లి సూర్యనారాయణ నాయకపాత్రధారణకును, పామర్రు కంపెనీనుండి యుప్పలూరి సంజీవరావు నాయికపాత్రధారణమునకు, బందరు 'రామమోహను కంపెనీ' నుండి గూడపాటి నరసింహారావు నాయుఁడు (ఈయననే గురజనాయుఁడందురు) యముఁడు, భీముఁడు మొదలగు పాత్రధారణకు, బందరు 'బాలభరత సంఘము' నుండి పారుపల్లి సుబ్బారావు, అద్దంకి శ్రీరామమూర్తియు, నితర పట్టణగ్రామములనుండి దైతా గోపాలము, కడియాలరత్నం మొదలైన నటులీ నాటకసమాజమునఁజేరిరి. వీరు నాటకప్రదర్శనమున సమర్థులచే చక్కగ శిక్షణయొనంగఁబడిరి. శ్రీరామ నచ్చితానందశాస్త్రిగారిచే సావిత్రినాటకమును, మల్లాది అచ్యుతరామశాస్త్రిగారిచే ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణనాటకమును ప్రత్యేకముగ వ్రాయించుకొని వీరు ప్రదర్శించెడివారు. మైలవరము కంపెనీవారు ముఖ్యముగా ప్రదర్శించు నాటకాలు 1. శాకుంతలము 2. సావిత్రి, 3. ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము, 4. పాదుకాపట్టాభిషేకము రాధాకృష్ణ మొదలైనవి. వీనిలో శాకుంతల సావిత్రీనాటకములను జూచుటకు చెన్నపట్టణమునుండికూడ సీట్లు రిజర్వుచేయించుకొని వచ్చి, మరునాటిదినమునకు తిరిగి మద్రాసుకు వెళ్లిపోయిడివారు కొందఱుద్యోగస్థులు. దీనిని బట్టి యా నాటకప్రదర్శనము లెంత ప్రశస్తములై, యాకర్షణీయములుగను, నపూర్వములుగ నుండెడినో యూహింపఁదగును. సావిత్రీ శాకుంతలనాటకములలో యడవల్లి సూర్యనారాయణ సత్యవంత దుష్యంత పాత్రలను ధరించి పాటలతోడను, పోసులతోడను సామాజికులను ముగ్ధులఁ జేసి, విగళిత వేద్యాంతరమైన యానందమును గూర్చెడివాఁడు. ఈతని పాటలకు నభినయమునకు సర్వవిధములఁ దగిపోయినట్లుగ నుండెడిది నాయికపాత్రధారుడైన సంజీవరావు పాటలు

నభినయమును బోజులునుగూడ. సూర్యనారాయణ రాజువేషమునకు సర్వ విధములఁ దగిన విగ్రహముగల్గి, యూహార్యమును ధరించెడివాఁడు. ఇందుచే నాటకలోకమున వీరి కీర్తి నలుదిక్కులఁ వ్యాపించెను. గురజనాయుని యముని పాత్రధారణము సర్వవిధముల నభినందనీయముగ నుండెడిది. నాటకములు నక్రమముగా ప్రకటించిన వేళకు ప్రారంభింపఁబడెడివి. అంకముల సీనులమధ్య విశేషకాలము గడపఁబడెడిది కాదు. నాటక శాలలో నందఱు నిశ్శబ్దముగా నుండెడివారు. ఇందుచే నాటక ప్రదర్శనము లెంతయుశోభించెడివి.

ఈ మైలవరము నాటకసమాజము సర్వజన జేగీయమానముగా నుమారు పదినంవత్సరములు గడిపినది. ఇందలి నటులు పాడుపాటలును, చేయునభియపు బోజులును గ్రామసీమలోని నటులుగూడ ననుకరింపఁ మొదలిడిరి. ఇందుచే వానిలోని పన క్రమముగా తగ్గిపోయినది. మఱియు నూతన సృష్టిలేమిచే నా ప్రదర్శనములు మొదటలోనున్న గౌరవ ప్రతిష్ఠలను గోలుపోయినవి. వీనితోఁబాటందలి నటులు గొందఱు కకూర్తి పడి, జమీందారుగారెంత యుదారముగను గౌరవముగను వీరిని జూచినను, వా రగౌరవముగ మెలఁగిరి. దీనికిఁదోడు నాటకసమాజమును పాలించు యధికారులు స్వార్థపరులై రాఁబడిని స్వంతమునకు జమకట్టి జమీందారు గారికి నష్టమును చేకూర్చిరి. ఇందుచే నా సమాజము క్రమముగా క్షీణించి యస్తమింపవలసి వచ్చినది.

బెజవాడలో మైలవరం కంపెని యస్తమించిన తర్వాత మోతే నారాయణరావు జమీందారుగారు శ్రీ సీతారామాంజనేయ నాటక ఏలూరి - మోతే సమాజము నేలూరులో స్థాపించి, యేలూరు బెజవాడ వారి కంపెని పట్టణములలో గొప్పనాటక శాలలను నిర్మించి నాటక కళాపోషణమును చేయఁప్రారంభించినారు. నిర్వాహణ వ్యాపారపద్ధతుల మీఁదనే సాగినను చాల యుదారముగ విశాలబుద్ధితో నడిపెడివారు నారాయణరావుగారు కళాప్రవీణులగుటచే. నాటకకళకుఁ గావలసిన పరికరములన్నియు యథావిధిగా, సర్వలక్షణోపేతముగ సమకూర్చఁ

Kannada Language of the Nineteenth Century— A Sample

by

Prof. M. MARIAPPA BHAT

The stories appearing in the following pages were found in a publication of 1846 under the caption " Selection of stories and Revenue Papers in the Karnatica Language ". The title page of the book and an ' Introductory Notice ' found in the second page are printed in their entirety. It was not possible to include the translation and grammatical analysis contained at the end of the selection.

The text of the stories produced here is quite faithful to the original even in the matter of orthography. The sandhi letters, the length of letters, the use of nasals, etc., as found in the text will throw much light on the structure of the Kannada language round about the middle of the 19th century and enable us to appreciate the development of Kannada prose, during the transitional period when modern Kannada prose was just beginning to take shape.

The orthography employed is very revealing. The phonetic value of the spoken word seems to have been zealously preserved in many cases: e.g. nowhere the writer makes use of the diphthong ' au ' (ಔ) independently or in combination. In the very first story he writes ' ಹವುದಪ್ಪಾ ' (havudappā) (correct form without using a diphthong) which a more pedantic but less faithful scribe would have set down as ' ಹೌದಪ್ಪಾ ' (haudappā) (with a diphthong). Where the letters, i, u, e, o (short or long), are realised as yi, vu, ye, vo (short or long) the writer has been careful to set them down as such. It is not only at sandhi positions, but at certain initial positions (which are perhaps not really initials according to the speaker), we find these ' semivowel—behaviour ' of these phonemes e. g. ವೊಳ್ಳೇ volḷē (story 4 and line 2), ವೊಬ್ಬ vobba (story 5, line 2), ವೊಂದು vondu (story 7, line 1) ಯೀ yī (story 11, line 2). It is worthwhile to analyse all such situations and describe the phonetic features of the phenomenon.

There are innumerable examples of nouns in accusative case having a very simple mode of suffix operation with only a length of the last syllable of the base, e. g. ' uttarā Koṭṭanu ' (story 1, line 3) which a grammarian would write down as Uttaravannu Koṭṭanu. Similarly "Snehā mādu" (story 4) Samadhānā mādidanu (story 5), Yōcanē mādidanu, pūjē maḍuvēga etc.

There are several other interesting features from a linguistic point of view in these stories written in 1346.

SELECTION OF STORIES AND REVENUE PAPERS IN THE KARNATICA LANGUAGE

WITH

Translations and Grammatical analysis to which is added

Dialogues in Karnatica & English

BY

ADACKI SOOBA ROW

Revised by

WALTER ELLIOT Esq.,

OF THE

Madras Civil Service.

Madras :

Printed at the Military Male Orphan Asylum—1846.

To the Memory of the late

FRANCIS WHITE ELLIS Esq.,

OF THE

Madras Civil Service.

Original Projector of the Establishment of the College of Fort St. George
and who while he lived was the Chief promoter of its interests
This work, a product of that institution,

is very respectfully dedicated

BY

THE COMPILER.

INTRODUCTORY NOTICE.

The present compilation is the result of long experience of the difficulties which notwithstanding the existence of a Grammar and Dictionary in the Karnataca language, a dialect spoken by many thousands of people in the Western part of India, greatly hindered the acquisition of that language by the Junior Civil Servants, studying in the College. Its object is to supply the want of an elementary work, proceeding gradually from simple and easy readings to a more difficult and elaborate style. Should this work which has been compiled under the liberal sanction of the Govt. of Fort St. George, to remedy in some degrees, the evils above alluded to contribute as it is anticipated to lighten the labour of the European Student and facilitate the attainment of that proficiency so requisite for the due discharge of the public service, the design of this undertaking will be considered to have been fully accomplished.

೧

ಒಬ್ಬ ಅರಸು ಒಬ್ಬ ಋಷಿಯನ್ನು ಕಂಡು "ನೀನು ಯಾವಾಗಾದರೂ ನನ್ನ ನೆನಸುವದು ಉಂಟೋ" ಎಂತ ಕೇಳಿದನು. "ಹವುದಪ್ಪಾ, ನಾನು ದೇವರನ್ನ ಮರೆತಾಗ ನಿನ್ನ ನೆನಸುತ್ತೀನೆ" ಎಂತ ಋಷಿ ಉತ್ತರಾ ಕೊಟ್ಟನು.

೨

ಒಬ್ಬ ಕುರುಡನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲದ ರತ್ನಗಳು ಬಹಳಯಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಆ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಾರದೆ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಯಿಟ್ಟನು. ಆ ಪ್ರಕಾರವೇ ಅವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಅರಸುಗಳು, ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನ ಅಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡಿದರೆ ಆ ಅರಸರ ಅಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೇ ಹೊರ್ತು ಅದರಿಂದ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಕುಂದುಬರುವದಿಲ್ಲ.

೩

ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮಟ್ಟಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಹಾದಿ ನಡೆದು ದಣಿದು ಒಂದು ತಾಳಾ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಥೋಡೆ ಹಾಲು ಕುಡಿದನು. ಹಾಂಗೆ ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಕಂಡವರು ಅವನು ಹೆಂಡಾಕುಡಿದನು ಎಂತ ಅವಂನ ನಿಂದಿಸಿದರು. ಆ ಪ್ರಕಾರವೇ ಕೆಟ್ಟ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಚೆಲುವ ಕೆಲಸಗಳು ಸಹ ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳು ಎಂತಲೇ ಯೋಚಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

೪

ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ತಂನ ಮಗನು ಜನಗಳ ಸಂಗಡ ಆತುರಪಟ್ಟು ಸ್ನೇಹಾಮಾಡುವದಂನು ಕಂಡು, "ಎಲಾ, ಮಗನೇ, ನೀನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಸ್ನೇಹಾಮಾಡು. ವೊಳ್ಳೇ ಜನರ ಸ್ನೇಹವು ಇಳಿ ಹೊತ್ತಿನ ಗಿಡದ ನೆರಳಿನಂತೆ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೂ ವೃದ್ಧಿ ಆಗುತ್ತಾಯಿರುತ್ತದೆ ಕೆಟ್ಟಜನರ ಸ್ನೇಹವು ಏರು ಹೊತ್ತಿನ ಗಿಡದ ನೆರಳಿನಂತೆ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ಆಗುತ್ತಾಯಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾತು ನೆನಪುಯಿಟ್ಟುಕೋ" ಎಂತ ಹೇಳಿದನು.

೫

ಒಬ್ಬ ಭಾಗ್ಯವಂತನು ತಂನ ಆಸ್ತಿಯಂನು ಎಲ್ಲಾ ಕಳಕೊಂಡು ವ್ಯಸನಪಡುತ್ತಾ ಯಿದ್ದನು. ಆಗ ಅವಂನ ಕಾಣುವದಕ್ಕೆ ಬಂದ ವೊಬ್ಬ ಸ್ನೇಹಿತನು ಅವಂನ ಸಮಾಧಾನಾ ಮಾಡಿದನು. ಎಂತೆಂದರೆ, "ನೀನು ವ್ಯಸನಪಡಬೇಡ. ಕಸೀ ಮಾಡಿದ ಮರವು ಚಿಗುತು ಮತ್ತೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಕ್ಷೀಣಚಂದ್ರನು ಕೆಲವು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ ಆ ಪ್ರಕಾರವೇ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳವಳಗೆ ನಿಂನ ಧನವಂನು ತಿರಿಗಿಪಡೆದು ನೀನು ಸುಖವಾಗಿ ಯಿರುತ್ತೀ"ಯೆಂತ ಸಂತೈಸಿದನು.

೬

ದುಷ್ಟನಾದ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಒಬ್ಬ ಅರಸನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಆ ಅರಸು ಅವನ ಬುದ್ಧಿಗೂ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಮೆಚ್ಚಿ ಅವನಿಗೆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗವಂನು ಕೊಡಬೇಕು ಎಂತ ಯೋಚನೇಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಪ್ರಧಾನಿಯು ಅರಸನ ನೋಡಿ, "ಸ್ವಾಮೀ, ಯಿವನು ದುಷ್ಟನು, ಇವಂನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶೇರಿಸಬಾರದು. ಹಾವಿನ ಹೆಡೆಯು ರತ್ನಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ಯಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅದರ ಬಳಿಗೆ ಯಾರೂ ಹೋಗರು ಎಂತ ಹೇಳಿದನು.

೭

ಒಂದು ಹದ್ದೂ ಒಂದು ಕಾಗಿಯೂ ಸುಡುಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ವೊಂದು ಮರದಮೇಲೆ ಕೂತು ಕೊಂಡು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಯಿರುವಾಗ ಆ ಹದ್ದು ಕಾಗಿಯಂನು ನೋಡಿ, "ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮನುಷ್ಯರ ಹೆಣಗಳು ಆ ವೂರಿಂದ ಮುಂಚಿನಹಾಂಗೆ ಹೇರಾಳವಾಗಿ ಯಾತಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ" ಎಂತ ಕೇಳಿತು. "ಈ ವೂರಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ವೈದ್ಯನು ಕೆಲವು ದಿವಸಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ದೂರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಅವನು ತಿರಿಗೀಬಂದರೆ ಹೆಣಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಿರದು" ಯೆಂಬದಾಗಿ ಕಾಗಿ ಉತ್ತರಾಕೊಟ್ಟಿತು.

೮

ಒಬ್ಬನು ಒಬ್ಬ ಋಷಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಭಾಗ್ಯವಂತನು ಯಾವನು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯವಂತನು ಯಾವನು ಎಂತ ಕೇಳಿದನು. ತಂನ ಭಾಗ್ಯವಂನು ತಾನು ಅನುಭವಿಸಿ ಅದಂನು ತಾನೇ ಹೆರರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟವನು ಭಾಗ್ಯವಂತನು. ತಾನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಧನವಂನು ಅನುಭವಿಸದೆ ಸತ್ತುಹೋದವನು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನು ಎಂತ ಋಷಿ ಹೇಳಿದನು.

೯

ಒಂದು ಕಾಗಿ ವೊಂದು ಹಂಸೆಯಂನು ಕಂಡು ಅಮ ಯಾವಾಗಲೂ ನೀರಲ್ಲಿ ಮುಳು ಗವದರಿಂದಲೂ ಒಳ್ಳೇ ಆಹಾರವಂನು ತಿಂನುವದರಿಂದಲೂ ಅದಕ್ಕೆ ಚೆಲುವತನ ಬಂದುಯಿದೆ ಎಂತ ಯೋಚನೇಮಾಡಿ ತಾನು ಅದರಂತೆ ಮಾಡಿ ನೋಡಬೇಕೆಂತ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ತಂನ ಆಹಾರ ವಂನೂ ತನಗೆ ಸಹಜವಾದ ಬದುಕಂನೂ ಬಿಟ್ಟು ಕೆರೆಗಳಿಗೂ ಹೊಳೆಗಳಿಗೂ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ನೀರಲ್ಲಿ ಯೆಷ್ಟು ಮುಳುಗಿದರೂ ತಂನ ಬದುಕು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಬದುಕು ಮಾಡಿದರೂ ಅದರ ಕಪ್ಪುಗರಿಗಳು ಬೆಳುಪು ಆಗದೆ ವೊದಲಿನಂತೆ ಕಪ್ಪಗೆಯಿದ್ದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಭಾವ ಧರ್ಮವಂನು ಬೇರೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂತ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುವದು ಬಹಳ ಅವಿವೇಕವು.

೧೦

ಒಬ್ಬ ತಂನ ಗುರುವಂನು ನೋಡಿ ತಾನು ದೇವರ ಪೂಜೇ ಮಾಡುವಾಗ ತಂನ ಬಳಿಗೆ ಜನಗಳು ಬಂದು ಯಾವಾಗಲೂ ಶ್ರಮಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅವಂನು ಹ್ಯಾಂಗೆ ಪರಿಹರಿಸಬೇಕು ಎಂತ ಕೇಳಲಾಗಿ, "ಅವರಲ್ಲಿ ಬಡವರಿಗೆ ಸಾಲಾಕೊಡು ಭಾಗ್ಯವಂತರಂನ ಏನಾದರೂ ಕೊಡಿರಿ ಯೆಂತ ಕೇಳು ತರುವಾಯ ಅವರು ನಿಂನ ಕಂಣಿಗೆ ಬೀಳರು ಇಡಂನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಂಬು" ಎಂತ ಗುರು ಹೇಳಿದನು.

೧೧

ಒಬ್ಬ ಶಿಪಾಯಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಮಗ ಇದ್ದನು. ಒಂದು ದಿವಸ ಆ ಮಗನು "ನನಗೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠೇ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂತ ಬಹಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿದೆ—ಯಿ-ಅಪೇಕ್ಷೆ ನನಗೆ ಹ್ಯಾಂಗೆ ಕೈಕೂಡೀತು—ಹೇಳು" ಎಂತ ತಂದೆಯಂನು ಕೇಳಿದನು. "ಸಾವಿಗೆ ಅಂಜದವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಬರುವದೇ ಹೊತ್ತು ಎಡನೇ ಅವರಿಗೆ ಬಾರದು" ಎಂತ ತಂದೆ ಹೇಳಿದನು.

೧೨

ಒಂದು ಊರಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯವಂತರಾದ ಇಬ್ಬರು ಅಂಣತಂಮಂದಿರುಯಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವನು ದುಷ್ಟರ ಯೋಚನೆಗಳಂನು ಕೇಳಿ ಆಸ್ತಿಯಂನು ಹಾಳುಮಾಡಿ ಭಿಕ್ಷುಕನಾದನು. ಚಿಕ್ಕವನು ಒಳ್ಳೇ ಜನರ ಬುದ್ಧಿಯಂನು ಕೇಳಿ ತಂನ ಭೂಮಿಗಳಂನು ಸಾಗುವಳೀ ಮಾಡಿ ಭಾಗ್ಯವಂತನಾದನು. ಆದ ಕಾರಣ ಒಳ್ಳೇ ಜನರ ಬುದ್ಧಿಯಂನು ಕೇಳಿದವನು ಸುಖಪಡುತ್ತಾನೆ. ಕೆಟ್ಟ ಜನರ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿಕೊಟ್ಟವನು ಸುಖಪಡುವದಿಲ್ಲ.

೧೩

ಒಂದು ನರಿಯು ಹುಲಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಬೇಕು ಎಂತ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಕಂಮಾರನ ಕೊಲಿಮಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹುಲಿಯ ಮೈಮೇಲೆ ಇರುವ ಪಟ್ಟೆಗಳಂತೆ ತಂನ ಮೈಮೇಲೆ ಪಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮಾಡು ಎಂತ ಕಂಮಾರನ ಸಂಗಡ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿ ಆ ಕಂಮಾರನು ಕೆಂಪಗೆ ಕಾದ ಕುಡವಂನು ತೆಗೆದು ಅದರ ಮೈಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯೂ ಬರಿಹಾಕಿದನು. ಆ ನೋವಂನು ತಾಳಲಾರದೆ ನರಿಯು ಅಲ್ಲೇ ಸತ್ತಿತು. ಆದಕಾರಣ ನವುಗಿಂತಲು ಭಾಗ್ಯವಂತರ ಸಂಗಡ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಾಳ ಬೇಕೆಂಬ ಹುಚ್ಚು ಆಶೆಯು ಬಹುಶಾ ನಾವು ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

೧೪

ಒಂದು ದಿವಸ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಅಡವಿಗೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಹುಲಿಯ ಮರಿಯಂನು ಕಂಡು ಅದಂನು ತಂನ ಮನೆಗೆ ತಂದು ನಿತ್ಯವೂ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಲೂ ಭಕ್ಕರಿಯೂ ಹಾಕಿ ಅದಂನು ಸಾಕುತ್ತಾಯಿದ್ದನು. ಆ ಹುಲಿ ದೊಡ್ಡದು ಆದ ಮೇಲೆ ತಂನ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನಂನೇ ತಿಂನ ಬೇಕೆಂತ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲಾಗಿ ಅವನು ಬಹುಪ್ರಯಾಸ ಪಟ್ಟು ಅದರ ಕೈಗೆ ಶಿಕ್ಕದೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೆಟ್ಟವರಂನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶೇರಿಸುವವನು ಅವರಿಂದ ಅಪಕಾರವಂನು ಹೊಂದುವದು ನಿಶ್ಚಯವು.

೧೫

ಒಬ್ಬ ಹಾದಿಗಾರ ಬಹಳ ನೀರಡಸಿವೊಂದು ಕೆರೆಯ ತಡಿಗೆಹೋಗಿ ಎದುರಿಗೆ ಮಳಲಿನ ಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಹಾಂಗೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಸಲು ತೆರೆಯಂನು ಕಂಡು ಅದು ನಿರ್ಮಲವಾದ ಹೊಳೆಯೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ, ದಾಹಶಾಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ ತಾನು ಕೆರೆಯಂನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾದ ಮಳಲಿನ ಬೈಲಿಗೆ ಬಂದೆನೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಹಳ ದುಃಖಪಟ್ಟನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಿವೇಕಿಗಳು ದೇವರ ಪೂಜೆಯಂನು ಬಿಟ್ಟು ಸುಳ್ಳುದೇವತೆಗಳಂನು ಭಜಿಸಿ ಕಡೇಲಿ ಯಿಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯಂನು ಹೊಂದದೆ ಹೋಗುವರು.

೧೬

ಒಬ್ಬ ಶಿಪಾಯಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುನದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕತ್ತಿಯಂನು ಸಂಪಾದಿಶಿಯಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿವಸ ಅವನ ಮಗನು ಆ ಕತ್ತಿಯಂನು ತೆಗೆದು ಅದರಿಂದ ಸೊಪ್ಪು ಪಲ್ಲೆ ಹೆಚ್ಚುವದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಂನ ಬೊಟ್ಟುಗಳಂನು ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡನು. ಆ ಪ್ರಕಾರವೇ ದೇವರು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ

ಬುದ್ಧಿಯಂನು ಕೊಟ್ಟ್ಪಯಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಬುದ್ಧಿಯಂನು ವೊಳ್ಳೇ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಾ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಪರದಲ್ಲಿಯೂ ಸೌಖ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಬುದ್ಧಿಯಂನು ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಾಮಾಡಿ ಅದರಿಂದ ಕಷ್ಟಗಳು ಬಂದರೆ ಅದು ತಂಮಿಂದ ಬಂದ ತಪ್ಪುಯೆಂತ ಅಂದುಕೋ ಬೇಕೇ ಹೊರ್ತು ದೇವರಮೇಲೆ ದೋಷ ಹೇಳ ಕೂಡದು.

೧೭

ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ವೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಉದ್ಯೋಗವು ಆಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ಕೇವಲ ತಂನ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದಲೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲೂ ಆ ವುದ್ಯೋಗವು ಆಯಿತ್ತುಯೆಂತ ತಂನ ಗೆಣೆಯರ ಸಂಗಡ ಹೇಳಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತರುವಾಯ ಅವನಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗವು ಹೋಯಿತು. ಆಗ ದೇವರ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಉದ್ಯೋಗ ಹೋಯಿತುಯೆಂತ ಹೇಳಿದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸ್ನೇಹಿತನು ಅವಂನ ನೋಡಿ ಮುಂಚೆ ಉದ್ಯೋಗವು ಆದಾಗ ನಿಂನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದಲೂ ಆಯಿತುಯೆಂತ ಹೆಂಮೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿಯಷ್ಟೆ. ಈಗ ಉದ್ಯೋಗ ಹೋದದ್ದಕ್ಕು ನಿಂನಲ್ಲೇ ಯೇನಾದರೂ ಕಾರಣವಂನು ಕಲ್ಪಿಶಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂತ ಹೇಳಿದನು.

೧೮

ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಗನು ಉದ್ಯೋಗ ಸಂಪಾದಿಸ ಬೇಕೆಂಬದಾಗಿ ಬಹು ಜನರಂನ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾಯಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿವಸ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದಾ ಹೇಳಿದನು ಯೆಂತೆಂದರೆ "ಎಲೇ ಮಗನೇ, ನೀರಿನ ಹನಿ ಮುತ್ತಿನ ಸಿಂಪಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರೆ ಮುತ್ತು ಆಗುತ್ತದೆ. ಹಾವರಿಯೆಲೆ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೆ ಮುತ್ತಿನ ಹಾಂಗೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಂಸಗೆ ಕಾದಿರುವ ಕಬ್ಬಿಣದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೆ ಆವ್ಪಿಸಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರನೇ ನೀನು ಉತ್ತಮ ಪ್ರಭುವಂನ ವಾಲೈಸಿದರೆ, ನೀನು ಬದಿಕಿಯಿರುವ ತನಕ ಸುಖವಾಗಿಯಿರುವಂತೆ ಅತನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮಧ್ಯಮನಾದ ಯಜಮಾನನು ನಿಂನ ಸೌಖ್ಯವಂನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಂನು ಸೂಚನೇ ಮಾಡುತ್ತಾಯಿರುತ್ತಾನೆ ಅಧಮನಾದಂಥಾವನಿಗೆ ನೀನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಗಳಂನು ಅವನು ಯೆರಡನೇ ನಿಮಿಷಕ್ಕೆ ಮರೆತುಹೋಗುತ್ತಾನೆ" ಯೆಂತ ಹೇಳಿದನು.

೧೯

ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅವನು ಆ ದೇಶ ಭಾಷೆಯಂನು ಕಲಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ತಂನ ಮನಸಿನಲ್ಲಿಯಿರುವದಂನು ಯೆರಡನೇ

ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲಾರದೆ ಅಲ್ಲಿ ಜೀವನಾಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಸಹಾ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ಪಟ್ಟನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪರಾಯಿ ದೇಶಸ್ಥರ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯದೆ ಅಂಥಾ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಾಸಾ ಮಾಡುವಂಥಾವರಿಗೆ ಬಹಳ ಶ್ರಮಗಳು ಬರುತ್ತವೆಯೆಂತ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

೨೦

ಒಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕಂಮಾರನು ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯಂನ ಕೊಂದನು. ಆದ ಕಾರಣ ಅವಂನ ಶೂಲಕ್ಕೆ ಹಾಕುವಂತೆ ನಿರ್ಣಯವಾಯಿತು. ಆ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿಯಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಒಕ್ಕಲಿಗರುಯೆಲ್ಲರೂಕೂಡಿ ಆ ಕಂಮಾರನು ಜನಗಳಿಗೆ ಬಹು ಉಪಯೋಗವಾಗಿಯಿರುವದ ರಿಂದ ಅವಂನ ಕೊಲ್ಲಬೇಡಿರಿಯೆಂತ ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಹಾಂಗಾದರೆ ನ್ಯಾಯವಂನು ಹ್ಯಾಂಗೆ ನಡೆಯಿಸಬೇಕುಯೆಂತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ ಕೇಳಲಾಗಿ ಆ ವೊಕ್ಕಲಿಗರಲ್ಲಿ ವೊಬ್ಬನು 'ಸ್ವಾಮಿ ಆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಯಿಬ್ಬರು ಜೇಡರು ಯಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟು ಸಂಣವೂಗೆ ವೊಬ್ಬ ಜೇಡ ಸಾಕು. ಯೆರಡನೇ ಜೇಡಂನ ಶೂಲಕ್ಕೆ ಹಾಕರಿಯೆಂತ ಹೇಳಿದನು.'

೨೧

ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂತ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋದನು. ಅವನು ಆ ನದಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಮೀನುಗಳೂ, ವೊಸಳಿಗಳೂ ಯಿರುವವದಂನು ಕಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಯಿಳಿಯುವದಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ ತಾನು ಸ್ನಾನಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಆ ನದಿಯ ತಡಿಯಲ್ಲಿವೊಂದು ಭಾವಿ ಯಂನು ಆಗಿಸಿದನು. ಆ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಪಾರೆಯಿದ್ದು ನೀರು ಬಾರದೆ ಹೋಯಿತು. ಆ ಪ್ರಕಾರವೇ ನಿಭರ್ಾಗ್ಯರು ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗೇ ಹೋಗುವವು.

೨೨

ಒಬ್ಬನು ವೊಬ್ಬ ವಿದ್ವಾಂಸಂನ ನೋಡಿ "ಭಾಗ್ಯವು ಶ್ರೇಷ್ಠವೇ ಜ್ಞಾನವು ಶ್ರೇಷ್ಠವೇ" ಯೆಂತ ಕೇಳಿದನು. "ಭಾಗ್ಯಕ್ಕಿಂತಲು ಜ್ಞಾನನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ"ವೆಂತ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಉತ್ತರಾ ಕೊಟ್ಟನು. "ಹಾಂಗೆ ಆದರೆ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಯಾವಾಗಲೂ ಅರಸರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರಂನ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೇ ಹೊರ್ತು ಅರಸರು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರಂನ ಆಶ್ರಯಿಸುವ ದಿಲ್ಲ, ಯಿದು ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿಯಿದೆ" ಯೆಂತ ಅವನು ಹೇಳಿದನು. "ವೈದ್ಯರು ರೋಗಿಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವದೇ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿ ಯಿರುತ್ತದೆ ಯಿದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತು ಯಿಲ್ಲವೊ" ಯೆಂತ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಉತ್ತರಾ ಕೊಟ್ಟನು.

೨೩

ಒಬ್ಬ ಭಾಗ್ಯವಂತನು ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಂನ ಮನೆಗೋಡೇ ಬವೇಲಿ ಒಬ್ಬ ಹರೇದವನು ಕಂನಡಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖವಂನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತುಯಿರುವಾಗ್ಗೆ ಮಾಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ತಂನ ಮಗಳ ರೂಪವು ಆ ಕಂನಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಂದದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಮೋಹತಾಪದಿಂದ ಆ ಕಂನಡಿಯಂನು ಅನೇಕ ಪರ್ಯಾಯ ಮುದ್ದಿಟ್ಟುಕೊಂಡನು ಎಂತ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಯಿಂಥಾ ತಪ್ಪುಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಆವಂನ ಬಲವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂತ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ ತಕ್ಷಣವೇ ಆ ಹರೇದವಂನ ಬಿಸಲಲ್ಲಿಕೂಡ್ರಿಸಿ ಅವನ ನೆರಳಿನ ಮೇಲೆ ನೂರು ಪೆಟ್ಟು ಹೊಡೆಯುವಂತೆ ಪಡಿಚಾಮಾಡಿದನು.

೨೪

ಇಬ್ಬರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವೊಬ್ಬ ಭಾಗ್ಯವಂತನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಮಗೆ ಧರ್ಮಾರ್ಥವಾಗಿ ಯೇನಾದರೂ ಕೊಡುಯೆಂತ ಕೇಳಿದರು. ಅವನು ಅವರಿಗೆ ಜನವೊಂದಕ್ಕೆ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿಕೊಟ್ಟನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಆ ಭಾಗ್ಯವಂತಂನ ನೋಡಿ "ನನಗೂ ಆವನಿಗೂ ಯಿರುವ ಅಂತರವು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೇ, ನಾನು ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನು, ಪಂಡಿತನು. ಆತ್ಮಸ್ತುತಿ ಪರನಿಂದೆ ಮಾಡುವವನಲ್ಲ, ಅವನು ಕೇವಲ ಧಡ್ಡನು"ಯೆಂತ ಹೇಳಲಾಗಿ ಆ ಭಾಗ್ಯವಂತನು ನಕ್ಕು ಅವಂನ ಹೋಗ ಹೇಳಿದನು.

೨೫

ಒಂದು ದಿವಸ ಮುಂಜಾನೆವೊಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು ತಂನ ಮನೇ ಬಾಗಲಲ್ಲಿ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿವೊಂದು ಹಿತ್ತಾಳಿ ತಂಬಿಗೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಆ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ವೊಬ್ಬ ಕಳ್ಳನು ಆ ತಂಬಿಗೆಯಂನು ಅವಳ ಕೈಯ್ಯಿಂದ ಕಸುಕೊಂಡು ಹೋದನು. ತಂಬಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಜೋಗಬೇಡಯೆಂತ ಅವಳು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದಕ್ಕೆ "ನೀನು ಕೇಳಿದ ಬೆಲೆ ನನಗೆ ಸಂಮತವಿಲ್ಲ"ವೆನುತ ಹೇಳುತ್ತಾ ಅವನು ಮಿಲ್ಲಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ನೆರಮನೆಯವರು ಅವನು ವರ್ತಕನೆಂಬದಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಅವಂನ ಹಿಡಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವಂನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

೨೬

ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಕನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಮಗೆ ಶತ್ರುವಾದ ಫಲಾನಿಯವ ಪರಲೋಕಗತನಾದನೆಂಬದಾಗಿ ಶುಭವರ್ತಮಾನವಂನು ಹೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಕನು ಉತ್ತರಾಕೊಟ್ಟನು ಯೇನೆಂದರೆ, "ನಾನು ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಸಾಯದೆ

ಬದುಕಿಯಿರುವೆನೆಂತ ನೀನು ಕೇಳಿದ್ದು ಉಂಟೋ, ನನ್ನ ಬದುಕು ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲವಾದ ಕಾರಣ ನಂನ ಶತ್ರುವಿನ ಮರಣದಿಂದ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗಲಾರದು. ಜರೆಯು ಹುಲಿಯಂತೆ ನಮ್ಮಂನ ಅಂಜಿಸುತ್ತಾಯಿರುತ್ತದೆ. ರೋಗಗಳು ಶತ್ರುವಿನೋಪಾದಿಯಲಿ ನಮ್ಮ ದೇಹ ಗಳಂನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಾಯಿರುತ್ತವೆ. ನಂಮ ಆಯುಸ್ಸು ಒಡಕಗಡಿಗೆವಳಗೆಯಿಟ್ಟ ನೀರಿನ ಹಾಂಗೆ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಗುತ್ತಾಯಿರುತ್ತದೆ, ಯೊಸ್ಕಾರ ಎಲ್ಲರೂ ಮರಣವಂನು ಹೊಂದುವಂಥಾವರಾಗಿಯಿರಲಾಗಿ ನಂನ ಶತ್ರುವಿನ ಮರಣಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷಪಡಬೇಕಾದ ಕಾರಣಯೇನೂ ಕಾಣಬರುವದಿಲ್ಲ "ಯೆಂತ ಉತ್ತರಾಕೊಟ್ಟನು.

೨೭

ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಒಬ್ಬ ಧೊರೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತುವರುಷ ಕಾದಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿವಸ ತಂನ ಕಚ್ಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೆಲಸ ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಆ ಕೆಲಸವಂನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂತ ಆ ಧೊರೆ ಹೇಳಿದನು. ಆ ಮನುಷ್ಯನು ತಕ್ಷಣವೇ ಒಬ್ಬ ಜೋಸ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವದಕ್ಕೆ ಈ ಹೊತ್ತು ಒಳ್ಳೇ ದಿವಸವೇ ಯೆಂತ ಕೇಳಿದನು. ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವದಕ್ಕೆ ಆ ದಿವಸವೂ ಅದಕ್ಕೆ ತರುವಾಯ ಹತ್ತು ದಿವಸವೂ ಒಳ್ಳೇವಲ್ಲಯೆಂತ ಜೋಸ್ಯನು ಹೇಳಿದನು. ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಪಾಮರ ನಾದ ಕಾರಣ ಅವನ ಮಾತಂನು ನಂಬಿ ಹತ್ತುದಿವಸ ಪರ್ಯಂತ ಆ ಧೊರೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಬಾರದ್ದರಿಂದ ಆ ಧೊರೆಯು ಆ ಉದ್ಯೋಗವಂನು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಉಮೇದವಾರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಹತ್ತು ದಿವಸವಾದ ತರುವಾಯ ಯೀ ಆಲಸ್ಯಗಾರನು ಧೊರೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಜ್ಯೋತಿಶ್ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಕಾರ ದಿವಸ ಒಳ್ಳೇದಾಗಿಯಿರಲಿಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಯಿಷ್ಟು ದಿವಸ ಬರಲಿಲ್ಲ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂತ ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ನೀನು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಆಲಸ್ಯಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಆ ವುದ್ಯೋಗವಂನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆನೆಂತ ಆ ಧೊರೆ ಹೇಳಲಾಗಿ ಅವನು ಬಹಳ ವ್ಯಸನಪಟ್ಟನು.

೨೮

ಒಂದು ದಿವಸವೊಬ್ಬ ತುಂಟ ಹುಡುಗನು ವೊಬ್ಬ ಮುದಿ ಹಾರುವನ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಲು ಒಗೆದನು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಆ ಹುಡುಗಂನ ನೋಡಿ 'ಯೆಲಾ ಹುಡುಗಾ ನಿಂನ ಧೈರ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಮೆಚ್ಚಿದೆನು'ಯೆಂತ ಅವನಿಗೆ ವೊಂದು ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟನು. ಆ ಹುಡುಗನು ಈ ವಿಧ ದಿಂದ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಬಹಳ ದುಡ್ಡು ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದೆಂಬದಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಭಾಗ್ಯವಂತನಾದ ವೊಬ್ಬ ತುರಕನಮೇಲೆ ಮತ್ತೂ ವೊಂದು ಕಲ್ಲುವೊಗೆದನು. ಆ ತುರಕನು ಅವಂನ ಹಿಡಿದು ಕೋಳದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಸಿದನು. ಆದ ಕಾರಣ ತಮಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡವರಂನ ಅವಮಾನ ಮಾಡು ವವರು ಯೆಂದಿಗಾದರೂ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯಂನು ಹೊಂದುವರು.

೨೯

ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಮಗನು. ಆ ಮಗನು ವಿದ್ಯೆಯಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸುಯಿಡದೆ ಆಟದಲ್ಲೇ ಕಾಲವಂನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿವಸ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಆ ಹುಡುಗಂನ ನೋಡಿ 'ಯೆಲೇ ಮಗನೇ ಇಂಥಾ ವ್ಯರ್ಥವಾದ ವಿನೋದಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲವಂನು ಕಳೆಯಬೇಡ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಂದೀತು; ದೊಡ್ಡವನಾದ ಮೇಲೆ ಬರಲಾರದು. ಒಂದು ಗಿಡವು ಎಳೇದಾಗಿಯಿರುವಾಗ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಗ್ಗುವದು. ಆ ಗಿಡವು ಬಲಿತರೆ ಬಗ್ಗುವದಿಲ್ಲ, ಆ ಪ್ರಕಾರನೇ ವಯಸು ಬರುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಾ ಮನುಷ್ಯರ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಮಾಂದ್ಯವೂ ಮಂಕು ತನವೂ ಬರುತ್ತವೆ"ಯೆಂತ ಹೇಳಿದನು. ಆ ಹುಡುಗನು ತಂದೆಯ ಬುದ್ಧಿಯಂನು ಕೇಳಿ ವಿದ್ಯೆಯಂನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ವಿದ್ವಾಂಸನಾದನು.

೩೦

ಕೆಲಬರು ಒಬ್ಬ ಋಷಿಯಂನು ನೋಡಿ ಆತನ ಸದ್ಗುಣಗಳಂನೂ ದೇವಕಾಭಕ್ತಿಯಂನೂ ಶ್ಲಾಘಿಸಿ ಆತಂನ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲಾಗಿ ಆ ಋಷಿಯು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು 'ನಾನು ಎಂಥಾವನೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯುವದು. ನೀವು ನಂನ ಹೊರಗಿನ ವೇಷವಂನು ನೋಡಿ-ನಿದಾನಿಸುವವರಾದ್ದರಿಂದ, ನಾನು ಒಳ್ಳೇ ಅವನು ಯೆಂಬದಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತೀರಿ. ನಂನ ಮನಸಿನಲ್ಲಿಯಿರುವ ಕೆಟ್ಟತನವಂನು ನೀವು ಅರಿಯಿರಿ. ನಂನ ಹೊರಗಿನ ವೇಷವು ಮನುಷ್ಯರ ಕಂಣಿಗೆ ಜೆಲುವದಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಂನಲ್ಲೆಯಿರುವ ದುಷ್ಟತನವು ಎಂಥಾದ್ದೆಂದರೆ, ಆದರಿಂದ ನಾನು ನಾಚಿಕೆಪಟ್ಟು ತಲೆಬಾಗಿಯಿರಬೇಕಾಗಿಯಿದೆ. ಜನರು ನವಿಲಿನ ಜೆಲುವ ರೆಕ್ಕೆಗಳಂನು ನೋಡಿ ಶ್ಲಾಘಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ನವಿಲು ತಂನ ಕೆಟ್ಟ ನಡಿಗೆಗೆ ಲಜ್ಜೆಸಡುತ್ತದೆ' ಎಂತ ಋಷಿ ಹೇಳಿದನು.

೩೧

ಬಹುಮಂದಿ ವರ್ತಕರು ಒಬ್ಬ ಅರಸನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೆಲವು ಅನರ್ಘ್ಯ ರತ್ನಗಳಂನು ಮಾರುತ್ತೇವೆಯೆಂತ ತೋರಿಸಿದರು. ಆ ಅರಸೂ ಆತನ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಸಹಾ ಆ ರತ್ನಗಳಂನೆಲ್ಲಾ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕಾಣಬಂದ ರತ್ನಗಳಂನು ಆರಿಸಿ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಉಳಿದ ರತ್ನಗಳಂನು ತಿರಿಗಿ ವರ್ತಕರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಆ ವರ್ತಕರು ಆ ರತ್ನಗಳಂನು ಯೆಣಿಶಿ ನೋಡಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರತ್ನವು ಕಡಿಮೆದ್ದಾಗಿಯಿದೆಯೆಂತ ಹೇಳಿದರು. ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಅರಸು ವೊಂದು ಹೆಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಥೋಡೆ ತವುಡು ತರಿಶಿ ಅಲ್ಲಿಯಿದ್ದವರಂನೆಲ್ಲಾ ಕೈಗಳಂನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಆ ತವುಡಿನಲ್ಲಿ ಯಿಡಹೇಳಿದನು. ಹಾಂಗೆ ಯಿಡೋಣ ಆದ ತರುವಾಯ ಅರಸು ಆ ತವುಡಂನು ಶೋಧಿಶಿ ನೋಡಲಾಗಿ ಆ ರತ್ನವುಯಿತ್ತು. ಈ ಉಪಾಯದಿಂದ ಯ್ಯಾರಿಗೂ ಅವಮಾನವಿಲ್ಲದೆ ರತ್ನವು ಶಿಕ್ಕಿತು.

೩೨

ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೋಸ್ಕರ ಶಿವನಂನು ಕುರಿತು ಪ್ರಾರ್ಥನೇ ಮಾಡಿದನು. ಶಿವನು ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ "ನಿನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೀನರಾದ ಬಹುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು ಬೇಕೇ, ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಒಬ್ಬ ಮಗನು ಬೇಕೇ" ಯೆಂತ ಕೇಳಲಾಗಿ, "ಸ್ವಾಮಿ ಅವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಬಹುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳುಯಿದ್ದು ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವ್ಯ, ವಿವೇಕಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಮಗನುಯಿದ್ದರೆ ಕುಲಕ್ಕೆಯೆಲ್ಲಾ ಖ್ಯಾತಿಬರುತ್ತದೆ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಬಹಳ ಅವೆ, ಅವುಗಳು ಕತ್ತಲೆಯಂನು ನಿವಾರಣೇ ಮಾಡಲಾರವ್ಯ. ಒಬ್ಬ ಚಂದ್ರನಿಂದ ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಕಾಶ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಮಗನಂನು ದಯೆಮಾಡ ಹೇಳಿ ಬೇಡಲಾಗಿ ಶಿವನು ಅವನಲ್ಲಿ ದಯೆಮಾಡಿ ಅವನ ಅಭೀಷ್ಟಸಿದ್ಧಿ ಮಾಡಿದನು.

೩೩

ಸೂರ್ಯನಂನೂ ಚಂದ್ರನಂನೂ ರಾಹುಕೇತುಗಳೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಸರ್ಪಗಳು ನುಂಗುವದರಿಂದ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣವೂ ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಎಂತ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಕೇಳಿ ಈ ಮಹಾತೇಜಸ್ಸುಗಳು ಲಯವಾಗಿ ಹೋದರೆ ಯೀ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಕತ್ತಲೆ ಕವಿದುಕೊಳ್ಳುವದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಅಳುತ್ತಾಯಿದ್ದನು. ಆಗ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾಯಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಬುದ್ಧಿವಂತನು ಅವನ ಎಬಡತನಕ್ಕೆ ನಕ್ಕು ಗ್ರಹಣಕ್ಕೂ ಹಾವು ಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಭೂಮಿಗೂ ನಡುವೆ ಚಂದ್ರನು ಬರುವದರಿಂದ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಚಂದ್ರನಿಗೂ ನಡುವೆ ಭೂಮಿ ಬರುವದರಿಂದ ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂತ ಹೇಳಿ ಅವನ ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತಂದು ಅನೇಕ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಗಳಿಂದ ತನ ಮಾತಂನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ಆ ಮನುಷ್ಯನು ತನ ತಪ್ಪಂನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಜ್ಯೋತಿಶ್ಶಾಸ್ತ್ರವಂನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಪ್ರಪಂಚ ರಹಸ್ಯಗಳಂನೆಲ್ಲಾ ಗ್ರಹಿಸಿದನು.

೩೪

ಜೀವಗಳಿಗೆವೊಂದು ದೇಹ ಹೋಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ದೇಹ ಬರುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತವಂನು ನಂಬಿದಂಥಾ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು. ತಾನು ಸಾಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ ಮಗಂನ ನೋಡಿ 'ಎಲಾ ಮಗನೇ ನಾನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಯೀ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಹೆಗ್ಗಣ ವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವೆನು. ಆಗ ನಂನ ಬೆಂನುಮೇಲೆವೊಂದು ಕೆಂಪು ಮಚ್ಚೆಯಿರುವದು. ಅಂಥಾ ಜನ್ಮವಂನು ನಾನೊಲ್ಲೆನು. ಆದ ಕಾರಣ ನನಗೆ ಆ ದೇಹವು ಬಂದಾಗ ನಂನ ಅದರಿಂದ

ನಿವರ್ತಿ ಮಾಡು'ಎಂತ ಹೇಳಿದನು. ಕೆಲವು ತಿಂಗಳು ಆದ ತರುವಾಯ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂಥಾ ಗುರ್ತು ಉಳ್ಳ ಹೆಗ್ಗಣವಂನು ಕಂಡು ಆ ಮಗನು ಕೊಲ್ಲುವದಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಆಗ ಆ ಹೆಗ್ಗಣವು 'ಯೀ ಜನ್ಮವು ನನಗೆ ಬಹು ಸೌಖ್ಯವಾಗಿಯಿದೆ. ನಂನ ಕೊಲ್ಲ ಬೇಡ' ಯೆಂತ ಹೇಳಿತು. ಆದಕಾರಣ ಎಷ್ಟು ಶ್ರಮಕರವಾದ ಜನ್ಮವಾಗಿಯಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಆ ಶ್ರಮವಂನಾದರೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡುಯಿರುವದೇ ಹೊರ್ತು ಸಾಯುವದಕ್ಕೆ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲ.

೩೫

ಒಂದು ಊರಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸನಾದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನುಯಿದ್ದನು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಜನರು ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರವಂನು ಓದುತ್ತಾಯಿದ್ದರು. ದೇವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನವು ತಂನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿಯಿದೆಯೋ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂತ ಆತ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ವೊಂದು ಮಾವಿನ ಹಂಣು ಕೊಟ್ಟಯಿದಂನು ಗುಪ್ತವಾದ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ತಿಂನಿರಿ ಯೆಂತ ಬೆಸಸಿದನು. ಅವರು ಆ ಪ್ರಕಾರನೇ ಬೇರೆಬೇರೆ ಸ್ಥಲಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾವಿನ ಹಂಣು ತಿಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಾವಿನ ಹಂಣು ಸಹಿತವಾಗಿ ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, "ಸ್ವಾಮೀ ನನಗೆ ಗುಪ್ತವಾದ ಸ್ಥಲವು ಶಿಕ್ಕುಲಿಲ್ಲ. ಆದ ಕಾರಣ ಮಾವಿನ ಹಂಣು ತಿಂನಲಿಲ್ಲ"ಎಂತ ಹೇಳಿದನು. ಉಳಿದ ಶಿಷ್ಯರು ಅವಂನ ನೋಡಿ ನಕ್ಕು ಇವನು ಹುಚ್ಚನು. ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕೋಣೆಗಳು ಆವೆ. ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರ ಕಂಣಿಗೂ ಬೀಳದೆ ಇವನು ಹಂಣು ತಿಂದಿರಬಹುದು ಎಂತ ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅವಂನ ನೋಡಿ "ಎಲಾ ಉಳಿದವರು ತಿಂದಂತೆ ತಿಂನುವದಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಒಂದು ಕೋಣೆ ಶಿಕ್ಕುದೆ ಹೋಯಿತೇ"ಯೆಂತ ಕೇಳಲಾಗಿ, "ನಾನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೂ ದೇವರು ನಂನ ಸಂಗಡಯಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತಗೆ ತಿಳಿಯದ ರಹಸ್ಯವು ಯೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವರಿಗೆ ಕಾಣಬಾರದಂತೆ ನಾನು ಹಂಣು ತಿಂನಲಾರೆನು"ಎಂತ ಹೇಳಿದನು. ಅವನ ಸಂಗಡಿಗರೆಲ್ಲರೂ ನಾಚಿಕೆಸಟ್ಟರು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಸಟ್ಟನು.

೩೬

ಒಬ್ಬ ಕಿನಡು ಅಗಸನು ತಂನ ಕತ್ತೆಗಳಲ್ಲಿವೊಂದು ಕತ್ತೆಯಂನು ಕಾಣದೆ ಅದಂನು ಹುಡುಕುವದಕ್ಕೆ ಊರುಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ವೊಂದು ಹೊಳೆತಡಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ವೊಬ್ಬ ಕುದುರೆ ಸವಾರಂನ ನೋಡಿ ತಂನೊಳಗೆ ತಾನು ಯೋಚನೇ ಮಾಡಿದನು ಯೇನೆಂದರೆ, "ಯೀ ಸವಾರನು ಯಿಲ್ಲಿಗೆಬಂದು ನೀನು ಯೇನು ಹುಡುಕುತ್ತೀಯೆಂತ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ, ತರುವಾಯ ಯೀ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಯೆಷ್ಟು ಉದ್ದ ನೀರು ಯೆಂತ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆ ಹಿಂದೆ ಆ ವೂರಲ್ಲಿ ರೂಪಾಯಿಗೆ ಯೆಷ್ಟು ಶೇರು ಹುರುಳಿ ಮಾರುತ್ತಾರೆಯೆಂತ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ ಯೆಂಬದಾಗಿ ಯೋಚನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಯಿದ್ದನು. ಆಗ ಆ ಸವಾರನು ಬಂದು 'ಎಲಾ

ಯೀ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಯೆಷ್ಟು ವುದ್ದಯೆಂತ ಕೇಳಿದನು. "ಕತ್ತಿ" ಯೆಂಬದಾಗಿ ಅಗಸ ಉತ್ತರಾ ಕೊಟ್ಟನು. ಸವಾರನು ಶಿಟ್ಟಾಗಿ, 'ಯೆಲಾ ಹೀಂಗೆ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ನಿಂನ ತಲೆ ಹೊಯ್ಯುವೆ'ಯೆಂದನು. 'ನಂನ ಕುತ್ತಿಗೆ ತನಕ'ಯೆಂತ ಅಗಸ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಾಕೊಟ್ಟನು. 'ಎಲಾ ನಿಂನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಂಣು ಬಿದ್ದು ಸೊಲ್ಲು ಅಡಗಲಿ'ಯೆಂತ ಸವಾರನು ಬೈದನು. ಮುವ್ವತ್ತು ಶೇರುಯೆಂತ ಅಗಸ ಹೇಳಿದನು. ಸವಾರನು ಈ ಮಾತುಗಳಂನು ಕೇಳಿ ಅಗಸ ತಂನ ಹಾಸ್ಯಾಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಯೆಂತ ಯೋಚಿಸಿ ತಂನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯಿದ್ದ ಡೊಂಣೆಯಿಂದ ಅವಂನ ಚಂನಾಗಿ ಹೊಡೆದು ತಂನ ಹ್ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೋದನು.

೩೭

ಜಂಬೂದ್ವೀಪವಂನೆಲ್ಲಾ ಸಂಚಾರಮಾಡಿದಂಥಾ ವೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಒಂದು ದಿವಸ ಒಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾಯಿರುವಾಗ ತಾನು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವೊಂದು ಬದನೇ ಗಿಡವಂನು ನೋಡಿದೆನೆಂತಲೂ ಅದು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಗಿಡವೆಂತಲೂ ಅದರ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಾವಿರಜನ ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂತಲೂ ಹೇಳಿದನು. ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದಂನು ಆ ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನವರು ನಿಶ್ಚಯವೆಂತ ನಂಬಿದರು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿಯಿದ್ದ ವೊಬ್ಬ ಕುಚೋದ್ಯಗಾರನು ಅದು ನಂಬತಕ್ಕುದಲ್ಲಯೆಂತ ಯೋಚಿಸಿ ಅವನ ಸಂಗಡ ವಿವಾದಿಸುವದಕ್ಕೆ ಮನಸುಯಿಲ್ಲದೆ 'ರಾಮೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಅಯಿದು ಸಾವಿರ ಕಂಚಗಾತರು ವೊಂದು ಕೊಪ್ಪರಿಗೇ ಮಾಡುತ್ತಾಯಿರುವದಂನು ನಾನು ನೋಡಿದೆ'ನೆಂತ ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ದೇಶಾಂತರಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು 'ಯಿಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ಯಾತಕ್ಕೆ'ಯೆಂತ ಕೇಳಿದನು. "ನೀನು ಈಗ ಹೇಳಿದ ಬದನೇ ಗಿಡದಲ್ಲಿ ಆದ ಕಾಯಿಗಳಂನು ಬೇಯಿಸುವದಕ್ಕೆ ಯೀ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಯಂನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೆಂತ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ"ಯೆಂತ ಕುಚೋದ್ಯಗಾರನು ಹೇಳಿದನು.

೩೮

ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ತಂನ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೀಪವು ಮನೆಗೆಲ್ಲಾ ಬೆಳಕಂನು ಉಂಟು ಮಾಡಿತೆಂದು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಅದು ತಂನ ದೀಪವಾದದ್ದರಿಂದ ತನಗೆ ಯೇನೂ ಉಪದ್ರವ ಮಾಡದೆಂಬುವ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಅದಂನು ಮುದ್ದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಆ ದೀಪದ ಉರಿಯು ಮೂಶೆಗೆ ಹತ್ತಿ ಮುವ್ವತ್ತು ವರುಷದಿಂದ ಬೆಳೆದಂಥಾ ಮೂಶೆಯು ವೊಂದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮಗೆ ಪ್ರಭುಗಳಾಗಿಯಿರುವವರು ವೊಂದೊಂದು ವೇಳೆ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಸಲಿಗೆಕೊಟ್ಟಾಗ್ಯೂ ನಾವು ಮೈಮರೆಯದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಯಿರಬೇಕೇ ಹೊರ್ತು ಅವರಿಗೂ ನಮಗೂಯಿರುವ ತಾರತಮ್ಯವಂನು ವಿಚಾರಿಸದೆ ಅವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ನಡೆದುಕೊಂಡರೆ ನಂಮ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಂಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯಂನು ಹೊಂದಬೇಕಾಗಿಯಿರುತ್ತದೆ.

೩೯

ಒಬ್ಬನ ಮಗಳು ಸತ್ತು ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ತಂಡೆ ಗುರುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ಸತ್ತುಹೋದವಳಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಿಕ್ಕುವಂತೆ ತಂಮ ಕುಲಾಚಾರ ಪ್ರಕಾರ ವೊಂದು ಚೀಟು ಬರೆದುಕೊಡೆಂತ ಕೇಳಿದನು. ಅವನು ಸಂಪ್ರದಾಯಪ್ರಕಾರ ವೊಂದು ಚೀಟಂನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟನು. ಅವಳ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಸಹಾ ನಡೆಯಿತು. ತರುವಾಯ ಒಬ್ಬ ಮೋಸಗಾರನು ಯಿ ಸಂಗತಿಯಂನು ಕೇಳಿ ತಾನು ಬಹುದೂರ ನಡೆದು ಬಂದಂತೆ ಅಸುರುಸರಾಗಿ ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ 'ಅಪ್ಪಾ ನಿಂನ ಮಗಳು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸುಖ ವಾಗಿಯಿದ್ದಾಳೆ. ಚೀಟಿನಲ್ಲಿ ಗುರುವು ವಸ್ತುಗಳಂನೂ ವಸ್ತ್ರಗಳಂನೂ ಬರಿಯಲಿಲ್ಲವಾದ ಕಾರಣ ಅವುಗಳು ಹೊರ್ತು ಅವಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ್ದೆಲ್ಲಾ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಜೀವದಿಂದಿರುವಾಗ ಅವಳು ಯಿಟ್ಟ ವಸ್ತುಗಳಂನೂ ಅವಳು ಉಟ್ಟ ಅರಿವೆಗಳಂನೂ ಕೇಳಿ ತರ ಹೇಳಿ ನಿಂನ ಬಳಿಗೆ ನಂನ ಕಳುಹಿಸಿಡೆಂತ ಹೇಳಿದನು. ಅಮನು ಷ್ಯನು ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದಂನು ನಂಬಿ ಸತ್ತುಹೋದ ತಂನ ಮಗಳ ವಸ್ತುಗಳಂನೂ ವಸ್ತ್ರ ಗಳಂನೂ ಅವನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ ಆ ಕಳ್ಳನು ತಂನ ಮಾತಂನು ಆ ಮುದುಕನು ಸುಲಭವಾಗಿ ನಂಬಿದಕ್ಕೆ ನಗುತ್ತಾ ಅವುಗಳಂನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವೋಡಿಹೋದನು.

೪೦

ಪುರಂದರಪುರದಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯವಂತನಾದ ಒಬ್ಬ ವರ್ತಕನಿದ್ದನು. ಅವನು ಮೃತವಾಗುವ ದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ತಂನ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವೊಬ್ಬೊಬ್ಬಗೆ ಬಾಯಿಕಟ್ಟೆ ಮುದ್ರೇಮಾಡಿಯಿದ್ದ ವೊಂದೊಂದು ಗಡಿಗೆಯಂನು ಕೊಟ್ಟು ತಾನು ಮೃತವಾಗುವ ಪರ್ಯಂತ ಅವುಗಳಂನು ತೆರಿಯ ಬೇಡಿರೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅವನು ಮೃತನಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಗಡಿಗೆಗಳಂನು ತೆರೆಯಲಾಗಿ ವೊದಲು ಗಡಿಗೆವಳಗೆ ಮಂಣು ಹೊರ್ತು ಮತ್ತೇನೂ ಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಯೆರಡನೇ ಗಡಿಗೆ ವಳಗೆ ಯಿದ್ದಲಿಯಿತ್ತು. ಮೂರನೇ ಗಡಿಗೆವಳಗೆ ಯೆಲುವುಗಳಿದ್ದವು. ನಾಲ್ಕನೇ ಗಡಿಗೆವಳಗೆ ತವುಡುಯಿತ್ತು. ಆದಕಾರಣ ಅವರು ವಿಕ್ರಮಾರ್ಕನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಯಿದರ ಭಾವವಂನು ಹೇಳಿರೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿ ಆದರ ಭಾವವು ಆ ಅರಸನಿಗೂ ಮತ್ತೆ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅರಸು ಅದರ ಭಾವವಂನು ಹೇಳುವವರಿಗೆ ವೊಳ್ಳೇ ಬಹುಮಾನವಂನು ಕೊಡುತ್ತೇವೆನುತ ಡಂಗರು ಹೊಯಿಸಲಾಗಿ ಶಾಲಿವಾಹನನೆಂಬ ವೊಬ್ಬ ಚಿಕ್ಕವನು ಯಿ ಅತಿಶಯ ವರ್ತಮಾನ ವಂನು ಕೇಳಿ ಅರಸಿನ ಸಂನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅದರ ಭಾವವಂನು ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮವೆಂತೆಂದರೆ— ವೊದಲು ಗಡಿಗೆವಳಗೆ ಮಂಣು ಯಿರುವದರಿಂದ ತಂದೆಯ ಭೂಸ್ಥಿತಿಯೆಲ್ಲಾ ಹಿರೇ ಮಗನಿಗೆ ಶೇರತಕ್ಕುದ್ದು. ಯೆರಡನೇ ಗಡಿಗೆವಳಗೆ ಯಿದ್ದಲಿಯಿರುವದರಿಂದ ಯೆರಡನೇ ಮಗನಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮರ ಮುಂತಾದ್ದು ಶೇರತಕ್ಕುದ್ದು. ಮೂರನೇ ಮಗನಿಗೆ ಆನೆಗಳು ದನಗಳು ಮುಂತಾದ ಜೀವ ಜಂತುಗಳು ಶೇರತಕ್ಕುದ್ದು. ನಾಲ್ಕನೇಯವನಿಗೆ ತಂದೆಯ ಧಾನ್ಯವೆಲ್ಲಾ ಶೇರತಕ್ಕುದ್ದುಯೆಂತ ಹೇಳಿದನು.

೪೧

ಒಂದು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಜಗಳಗಂಟನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಯಿದ್ದನು. ಅವನು ನಿತ್ಯ ಅಲ್ಲಿರುವ ಜನಗಳಿಗೆ ಜಗಳಗಳು ಹೆಚ್ಚಿ ಅವರು ಹೊಡೆದಾಡುವದನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷ ಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಆಳುತ್ತಾಯಿದ್ದ ಅರಸು ಯೀ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಕರೆಯಿಸಿ ''ಯೆಲ್ಲೈ ನೀನು ಜಗಳಗಳು ಹಚ್ಚುವದರಲ್ಲಿ ಬಲು ಜಾಣನೆಂಬದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನೀನು ಯಾವಪ್ರಕಾರ ಜಗಳಗಳು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತೀಯೋ ನೋಡಬೇಕು''ಯೆಂತ ಹೇಳಲಾಗಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸ್ವಲ್ಪ ಜೇನುತಂದು ವೊಂದು ಅಂಗಡೀಗೋಡೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದನು. ಆ ಜೇನಿಗೋಸ್ಕರ ವೊಂದು ನೊಣ ಬಂತು. ಆ ನೊಣವನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ವೊಂದು ಹಲ್ಲಿ ಬಂತು. ಹಲ್ಲಿಯನ್ನು ತಿನ್ನುವದಕ್ಕೆ ವೊಂದು ಬೆಕ್ಕುಬಂತು. ಆ ಬೆಕ್ಕಿನ ಸಲುವಾಗಿ ವೊಂದು ನಾಯಿ ಬರಲಾಗಿ ಬೆಕ್ಕು ಅಂಗಡಿವಳಗೆ ವೋಡಿಹೋಯಿತು. ಯೀನಾಯಿ ಬೆಕ್ಕಿನ್ನು ಆಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅಂಗಡಿವಳಗೆ ಹೊಕ್ಕು ವೋಡ್ಯಾಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿಯಿರುವ ಗಡಿಗೆಗಳು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದುವೊಡೆದುಹೋದವು. ಆ ಅಂಗಡಿಯವನು ನಾಯಿನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ಆ ನಾಯ ಸ್ವಂತಗಾರನು ಬಂದು 'ನಂನ ನಾಯ ಬಡಿಯವದಕ್ಕೇನು ಕಾರಣ'ವೆಂತ ಅಂಗಡಿಯವನ ಸಂಗಡ ಜಗಳವಾಡಲಾಗಿ ಆ ವೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಗದ್ದಲು ಆಯಿತು. ಯೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಅರಸು ಅವನ ಉಪಾಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಅವನಿಗೆ ಬಹುಮಾನಾ ಕೊಟ್ಟು ಯಿಂನುಮೇಲೆ ಯೀ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಯಿಂಥಾ ತಂಟೆಗಳು ಮಾಡಬೇಡವೆಂಬದಾಗಿ ಹೇಳಿದನು.

೪೨

ಒಂದು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಚೆನಿವಾರದವನು ಬೆಳ್ಳೀ ಭಂಗಾರದ ವಸ್ತುಗಳಂನು ಅಡವು ಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾಲಾಕೊಟ್ಟು ನೂರಕ್ಕೆ ಯೆರಡುಮೂರು ಬಡ್ಡೀ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಹಳ ರೊಕ್ಕ ಳಿಳಿಸಿ ದೊಡ್ಡ ಉಪ್ಪರಿಗೆಮನೇ ಕಟ್ಟಿಸಿ ತಂನ ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳ ಸಂಗಡ ಬಹುಕಾಲ ಸುಖದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಷೇಪಾಮಾಡಿ ತನಗೆ ಅಂತ್ಯಕಾಲ ಬಂದಾಗ ತಂನ ಮಕ್ಕಳಂನು ಕರೆಯಿಸಿ, ''ಯೆಲ್ಲೈ ನಂನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆವಳಗೆ ವೊಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದುಯಿಟ್ಟಿಯಿಥೇನೆ. ನಾನು ಮೃತನಾದ ತರುವಾಯ ಆ ಕಾಗದವಂನು ವೋದಿ ಅದರ ಅರ್ಥವಂನು ತಿಳಿದು ಅದರಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಮೇರೆಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ''ಯೆಂತ ಹೇಳಿ ಮೃತನಾದನು. ಅವನು ಸತ್ತ ತರುವಾಯ ಅವನ ಮಕ್ಕಳು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಂನು ತೆರೆಯಲಾಗಿ ವೊಂದು ಕಾಗದ ಶಿಕ್ಕಿತು. ಆ ಕಾಗದವಂನು ವೋದಿ ನೋಡಲಾಗಿ, ''ಹೋಗುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಾ ಯಿರುವವು ಯೆರಡು'' ''ಹೋದರೆ ಬಾರದೆ ಯಿರುವವು ಯೆರಡು'' ''ಬಂದರೆ ಹೋಗದೆಯಿರುವವು ಯೆರಡು'' ಯಿವ್ವುಗಳ ಅರ್ಥವಂನು ತಿಳಿದು ಜೋಕೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡರೆ ನೀವು ಸುಖವಾಗಿಯಿರುತ್ತೀರಿಯೆಂತ ಬರೆದಿತ್ತು. ಅದರ ಭಾವವಂನು ಅವರು ಅರಿಯದೆ ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಅರಸಿನ್ನ ಬಳಿಗೆಹೋಗಿ ಯಿದರ ಭಾವವೇ

ನೆಂತ ಕೇಳಲಾಗಿ, ಅರಸಿನ ಹತ್ತರಯಿದ್ದ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ವೊಬ್ಬ ಹೇಳಿದನೆಂತೆಂದರೆ— ಹೋಗುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಾ ಯಿರುವವು ಯೆರಡು ಅಂದರೆ–ಬಡತನವು ಭಾಗ್ಯವು–ಯೂ ಯೆರಡೂ ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲವಾದ ಕಾರಣ ಯೂ ಯೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮದೃಷ್ಟಿ ಯಿರಿಸಬೇಕು ಯೆಂತ ಭಾವವು. ಹೋದರೆ ಬಾರದೆ ಯಿರುವವು ಯೆರಡು ಅಂದರೆ-ಪ್ರಾಣ, ಮಾನ—ಯೂ ಯೆರಡೂ ಹೋದರೆ ತಿರಿಗೂ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜನಗಳು ತಂಮ ಪ್ರಾಣದಂತೆ ಮಾನವಂನು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕುಯೆಂತ ಅರ್ಥ. ಬಂದು ಹೋಗದೆ ಯಿರುವವು ಯೆರಡು ಅಂದರೆ-ಕೀರ್ತಿ-ಅಪಕೀರ್ತಿಗಳು. ಕೀರ್ತಿ ಆಗಲಿ ಅಪಕೀರ್ತಿ ಆಗಲಿ ಬಂದರೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಕೀರ್ತಿ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು ಯೆಂತ ಹೇಳಲಾಗಿ ಅವರು ಆ ಭಾವವಂನು ಮನಸಿಗೆ ತಂದು ಆದ ರಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಸುಖದಲ್ಲಿಯಿದ್ದರು.

೪೩

ಒಂದು ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ವೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಂನು ಕಲಿತು ನಾನಾ ದೇಶಗಳ ಅರಸರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಸಂಗಗಳುಮಾಡಿ ಬಹುಮಾನಗಳ ಪಡೆದು ತಿರಿಗೂ ತಂನೂರಿಗೆ ಬಂದು ಮದುವೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳ ಸಹಿತವಾಗಿ ಸುಖದಿಂದ ಯಿರಲಾಗಿ ಅವನ ಮಗನು ಮನೆವಳಗೆಯಿದ್ದ ಹಣವಂನು ತಂನ ಮನಸಿಗೆ ಬಂದ ಹಾಂಗೆ ವೆಚ್ಚಾಮಾಡುವದಂನು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನುಕಂಡು ಆ ಮಗಂನ ಕರೆದು ಯೆಲ್ಲೆ ನೀನು ಮನೆವಳಗೆ ಯಿರುವ ಹಣವಂನೆಲ್ಲಾ ಯೂ ಮೇರೆಗೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ವೆಚ್ಚವಾಡಿದರೆ, ನಿಂನ ಚರಸ್ಥಿರ ಆಸ್ತಿ ಯೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸದಲ್ಲಿಹೋಗಿ ನೀನು ಬಡವನಾಗುತ್ತೀ, ತರುವಾಯ ನಿಂನ ಯಾರು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡ್ಯಾರುಯೆಂತ ಕೇಳಲಾಗಿ ಯೂಗ ನಂಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯಿರುವಂಥಾ ನೆಂಟರು ಸ್ನೇಹಿತರು ಮುಂತಾದವರು ನನಗೆ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರಾ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೆಂತ ಮಗನು ಉತ್ತರಾ ಕೊಟ್ಟನು. ಎಲಾ ಅವರು ನಿಂನ ಸಂರಕ್ಷಣೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೆಂತ ನಂಬಬೇಡ-ವೊಂದು ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಯಿರುವಾಗ್ಯೆ ಕಪ್ಪೆಗಳು ಬಹಳ ಬಂದು ನೀರಿ ಯಿರುವತನಕಾ ಯಿರುತ್ತವೆ. ನೀರು ಬತ್ತಿಹೋದ ತರುವಾಯ ಆ ಕಪ್ಪೆಗಳು ಆ ಕೆರೆಯುಂನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆ ಪ್ರಕಾರವೇ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಭಾಗ್ಯವಂತನಾಗಿಯಿರುವ ವೇಳೆ ನೆಂಟರು ಯಿಷ್ಟರು ಯೆಂಬದಾಗಿ ಜನಗಳು ಬಂದು ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಡು ಉಟ್ಟು ಸಕಲ ಸುಖವಂನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾಯಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವನ ಹತ್ತ್ಯಯಿರುವ ಹಣವೆಲ್ಲಾ ಹೋಗಿ ಅವನು ಬಡವನಾದಾಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ತಂಮಂನ ಬಹುಪ್ರಕಾರ ಸಂರಕ್ಷಣೇಮಾಡಿ ಬಡವನಾದಂಥಾವಂನ ಹುಚ್ಚನೆಂಬದಾಗಿ ಹಾಸ್ಯಾ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದ ಕಾರಣ ಯೀ ಪ್ರಪಂಚದ ರೀತಿಯಂನು ಅರಿತು ನಡೆಯದೆಹೋದರೆ ನಿನಗೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗವೆಂದು ತಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತಂನು ಕೇಳಿ ಆತನ ಮಗನು ವಿವೇಕವಂನು ತಂದುಕೊಂಡು ಧನವಂನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ವೆಚ್ಚಮಾಡದೆ ಸುಖದಲ್ಲಿಯಿದ್ದನು.

ಲುಲ್ಲು

ಜಂಬೂದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ವೊಂದು ಪಟ್ಟಣವಿತ್ತು. ಆ ಪಟ್ಟಣವು ಕೊಳಗಳಿಂದಲೂ ಹುವ್ವಿನ ತೋಟಗಳಿಂದಲೂ ಸಾಲುಮರಗಳಿಂದಲೂ ಮುಗಲುತುಡುಕುವ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ ಮೆರವುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವೀರಸೇನನೆಂಬ ಅರಸು ಯೆಂಟುಮಂದಿ ಪ್ರಧಾನಿಗಳಿಂದಲೂ ಕರಣೀಕರಿಂದಲೂ ಬಂಟರಿಂದಲೂ ಕುದುರೆಗಳಿಂದಲೂ ಆನೆಗಳಿಂದಲೂ ರಥಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ತಂನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೊಲೆ, ಹುಸಿ, ಕಳವು, ವಂಚನೆ, ಹಾದರ ಮುಂತಾದ್ದಂನು ಹುಟ್ಟಲಿಸದೆ, ಕೆಟ್ಟಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೇಮಾಡುತ್ತಾ ವಳ್ಳೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಯಿರುವವರಂನ ಪರಿಪಾಲನೇ ಮಾಡುತ್ತಾ ರಾಜ್ಯವಂನು ಆಳುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಸಕಲದೇಶದ ಅರಸು ಗಳೂ ಆತಗೆ ಕಪ್ಪಗಳು ತೆರುತ್ತಾ ಆತನ ಆಜ್ಞೆಗೆ ವಳಗಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಾಯಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರ ಲಾಗಿ ವೊಂದು ದಿವಸ ಆ ಅರಸು ತಂನ ಪ್ರಧಾನಿಯಂನು ಕರೆದು "ಯೆಲೈ ನಮಗೆ ಸಕಲ ದೇಶಗಳೂ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿ ಅವೆ. ಅರಸರೆಲ್ಲರೂ ನಮಗೆ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಿಯಿದ್ದಾರೆ. ಆದಕಾರಣ ನಮ್ಮ ಹತ್ರಯಿರುವ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ದಂಡಂನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ಆ ಬಗೇ ಹಣವಂನು ಭಂಡಾ ರಕ್ಕೆ ಶೇರಿಸುಯೆಂತ ಹೇಳಲಾಗಿ ಆ ಪ್ರಧಾನಿಯು ಯೆದ್ದುನಿಂತು, ಕೈಮುಗಿದು, "ಸ್ವಾಮಿ ತಾವು ಬಹಳ ದಂಡುಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಬಲವಾಗಿಯಿರುವದರಿಂದ ಅರಸರೆಲ್ಲರೂ ತಮಗೆ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಿಯಿದ್ದಾರೆ. ತಾವು ದಂಡು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ಸಾಧಾರಣ ಆದಸಂತೆಯಿದ್ದರೆ ಯೀಗ ಸ್ನೇಹಿತರಂತೆಯಿರುವ ಅರಸರೆಲ್ಲರೂ ತಮಗೆ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಯೆಂತೆಂದರೆ ಬೆಂಕಿಗೆ ಘಾಳಿಯಾವಾಗಲೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಬೆಂಕಿ ವೊಂದು ಆಡವಿಗೆ ಹತ್ತಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮರಗಳಂನು ಸುಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಘಾಳಿಬೀಸಿ ಆ ವುರಿ ಪ್ರಬಲವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಬೆಂಕಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪವಾಗಿ ಯಿರುವಾಗ್ಯೆ ಆ ಘಾಳಿಯಿಂದಲೇ ನೊಂದಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ ತಾವು ಯೀ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಬಾರದೆಂದು ಹೇಳ ಲಾಗಿ ಅರಸು ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ತಂನ ಸೈನ್ಯವಂನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಮಾಡಿದನು.

JANAPADA GEETHAGALU - II.

BY

A. SHANKER KEDILAYA, M.A., B.T.,

Lecturer in Kannada.

Here is a further collection of folk-songs gathered at Kumta, North Kanara District. Many obsolete words and queer usages can be found in the songs presented.

Incidentally this may provide some material for the linguisticians also.

The popular theme of love between a poor boy and a girl and the lovers' final disappointment forms the subject of the first song. Some of the words here are found in use only among a certain class of people called 'Halakki Gowdas'. The second song contains some morals. The third song is an interesting imaginary conversation between Shiva and his consort Gowri.

All these songs furnish proofs of the creative genius and lively spirit of the rustic folk.

ಜಾನಪದ ಗೀತಗಳು-(೨)

ಎ. ಶಂಕರ ಕೆದಿಲಾಯ, ಎಂ.ಎ., ಬಿ.ಟಿ., **ಕನ್ನಡ ಸ್ನಾಧ್ಯಾಪಕ.**

ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಹಳ್ಳಿಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದುದು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡದ ಕುಮಟಾ ಎಂಬಲ್ಲಿಂದ. ಹಳ್ಳಿಗರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹಳೆ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಶಬ್ದಗಳ ಕೆಲವು ವಿಕೃತ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಇಲ್ಲಿನ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದೊಂದು ಕಥನ ಗೀತ. ಬೀರಪ್ಪ, ಬಾಲವ್ವೆಯವರ ಪ್ರಣಯ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸದೆ ಆಶಾಭಂಗದಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯ ವಾಗುವುದನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ಕಾಣುವೆವು. ಎರಡನೆಯ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನೀತಿಯ ಮಾತುಗಳಿವೆ. ಶಿವಗೌರಿಯರ ಸಂವಾದ ಈ ಸಂಗ್ರಹದ ಕೊನೆಯ ಹಾಡಿನ ವಸ್ತು.

ಜಾನಪದ ಗೀತಗಳು-(೨)

— ಕಥನ ಗೀತೆ —

ಬಾಯಲ್ಲಿ ಎಲೆಗವಳ ಕೈಲಿ ಬಣ್ಣದ [1]ಚಂಚಿ
ಮೈಬಿಟ್ಟ್ [2]ಕುಂತ್ಯಾನೆ ಕೆರಿತಮ್ಮ—ಸರದಾರನ
ಮೈಕಟ್ಟು ನೋಡಿದಳೆ ಕಲೆವೆಣ್ಣು ॥

ಬಾಗಿಲ ಸಂದೀಲಿ ತಟ್ಟಿಯ ಗಂಡೀಲಿ
ನಿಂತು ನೋಡಿದಳೆ ಆ ಹೆಣ್ಣು—ತಮ್ಮನ್ನ
ಕದ್ದುದ್ದ್ ನೋಡುವಳೆ ಚೆಲುವನ್ನು ॥

ಇಪ್ಪತ್ತು ವರುಷಕೆ ಎಪ್ಪತ್ತರ ಬುದ್ಧಿ
ಕಪ್ಪು ಮೈಬಣ್ಣ ಕಣುಮಿಂಚು—ಇಪ್ಪವನ
ಕಂಡು ಕದಲಿದಳೆ ಎಳೆಬಾಲೆ ॥

ಒಬ್ಬನ ಹೊರೆಸೊಪ್ಪು ಇಬ್ಬರು ಹೊರುವಾಗ
ಅಬ್ಬಬ್ಬ [3]ಹಂದುಕಿಲ್ಲ ಎಂದಾರೆ—ಬಾಲವ್ವ
ಕಿಬ್ಬಳಲಿ ಕದ್ದು ಅವನ ನೋಡಿದಳೆ ॥

ಗದ್ದೇಲಿ ಎರಡೆತ್ತು ಹದ್ದು ಮಿಹಾರ್ದಾರ್ದಾಗ
ಗದ್ದರಿಸಿ ಕಲಿಸಿದ ಬುದ್ಧಿ—ಕಂಡ್ಕೊಂಡಿ
ಗೆದ್ದುಕೊಳಬೇಕು ಎಂದಾಳೆ—ಬಾಲವ್ವ
ಸದ್ದಿಲ್ದೆ ನಗುವ ನಕ್ಯಾಳೆ ॥

ನಕ್ಯಾಳೆ ನಡೆದಾಳೆ ಕೈಯನ್ನು ಜಡಿದಾಳೆ
ತಕ್ಕುಣಗಿಣಿಲೆಂಬ ಬಳೆಸದ್ದು—ಆ ಬಾಲೆ
ಸೊಕ್ಕಿನ ತಮ್ಮನ ಸೆಳೆದಾಳೆ ॥

ಕಡೆಗಣ್ಣಲಿ ಕಂಡ ಸುಳಿವ ಬಾಲೆಯ ಕಂಡ
ಬಾಳೆಯ ಸುಳಿ ಹಾಂಗೆ ಬಳಕೂತ—ಬಂದವಳ
ಅಳ ನನ್ನ ತಮ್ಮ ದೊರೆ ಕಂಡ ॥

ದೂರದಲಿ ಬರುವಾಗ ತಿರುಗೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿದನೆ
ಸಿರಿಮೊಗ ತಿರುವಿ ನೋಡಿದನೆ—ಕೆರಿತಮ್ಮ
ಹೊಸ ಸೀರೆ ಹೊಸ ಮಣಿ ಹೊಸಬಳೆಯ ॥

ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮುಡಿದವಳೆ ಕೇದಗಿ ಹಿಡಿದವಳೆ
ಅಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಇಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ನೋಡುವಳೆ—ಆ ನಾರಿ
ಕಲ್ಲ ಮರೆಯಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುವಳೆ ॥

---

1. ಚಂಚಿ - ಸಂಚಿ. 2. ಕುಂತ್ಯಾನೆ - ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. 3. ಹಂದು - ಅಲ್ಲಾಡು.

ಕಿರಿತಮ್ಮ ತಿರುಗೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿದನೆ ನಕ್ಕುನೆ
ಕಿರಿಮಿಸೆ ಕೆಳಗೆ ಕಿರಿನಗುವ—ಅದ ಕಂಡು
ಕರಿ ಮಗುನ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಬೆವರೆದ್ದ ॥

ನೆಂಟರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಟುಜನ ನೆರೆದಲ್ಲಿ
[1]ಗೆಂಟಿದನಿಗೈದು ಸರಗೈದು—ಕರಿಮಗು
ಕಂಡೊಕ್ಕುಂಡು ಬೀರಪ್ಪ ಮರುಳಾದ ॥

[2]ಬಂಡಿಯ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ತಂಡದಲಿ ಹೋಗ್ವಾಗ
ಕಂಡನೆ ತರಳ ಕುಡಿಮಿಂಚ—ಏನೆಂಬೆ
ಬಂಡಿ ಹೊಡೆಯುವ ಪುಂಡ ನಾನಲ್ಲ ॥

ಗಾಳದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೀನವು
[3]ದಾಟು ಕೊರಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುದನವು—ಎಳೆಬಾಲೆ
ಬಾಲವ್ನ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ॥

ಬಲೆಯ ಬೀಸಲು ಹೋಗಿ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ
ಬಲಿಯ ಕೊಡಲಿಕೆ ಹೋಗಿ ಬಲಿಯಾದ—ಎಳೆಬಾಲೆ
ಚೆಲುವಿಗೆ ಎಳೆನಗೆಗೆ ವಶನಾದ ॥

ಹೊಳೆಯ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಡಿಬಡಿದು ಒಗೆವಳ
ಗಳಕ ನೀರಲಿ [4]ಮುಳುಕ ಹಾಕುವಳ—ಕಂಡೊಕ್ಕುಂಡು
ಇವಳ ಗೆಲ್ಲುವ ಪುರುಷರಿನ್ಯಾರೊ ॥

ಸಾವಿರ ಸುತ್ತಿಗೂ ಗಂಟು ಒಂದೇ ಎಂಬ
ಯಾವ ಹೆಣ್ಣೊರಿದರು ಒಲ್ಲೆನೆಂಬ—ಬೀರಪ್ಪ
ಜೀವದಲಿ ಸಲುವಿಲ್ಲ ನನಗೆಂಬ ॥

ತಿಳಿಯ ನೀರಲ್ಲಿ ಮೈಬಿಟ್ಟು ಮೀವಾಗ
ಹೊಳೆಯ ನೀರಲಿ ಮೈಯ ನೆರಳ—ಕಂಡೊಕ್ಕುಂಡು
ಅಲ್ಲಿ ನಾಚಿದಳೆ ಚೆಲುವೆಣ್ಣು—ಬೀರಪ್ಪ
ಎಲ್ಲೊ ಕುಳಿತವನೆ ಮರೆಯಾಗಿ ॥

ನಲ್ಲೆ ನೀರಲ್ಲಿ ಮಲೆ ಮಲೆತು ಮೀವಾಗೆ
ಅಲ್ಲಿ ಎರಡೆರಡು ಎಲೆಮೊಗ್ಗ—ತಾವರೆಮೊಗ್ಗ
ಮೆಲ್ಲನೆ ಎಲೆಯ ಮರೆಮಾಡಿ ॥

---

1. ಗಂಟೆ - ಗಂಟಿ. 2. ಬಂಡಿಯ ಹಬ್ಬ - ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೆಂಪುಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಓಡಿಸುವ ಒಂದು ಹಬ್ಬ.
3. ದಾಟು - ದಾವು. 4. ಮುಳುಕ - ಮುಳುಗು.

ಕಾಡು ಕಟ್ಟ್ಯಗೆಯನ್ನು ಕಡಿದು ಕಟ್ಟ್ಯಕೊಂಡು
ನೆಟ್ಟ್ಯಗೆ ಕೈಬೀಸಿ ಬರುವಾಗ—ದಾರೀಲಿ
ಕಟ್ಟ್ಯೆಯ ಬುಡಕೆ ಕರಿಮಗು ॥

ಕಟ್ಟ್ಯೆಯ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಕರಿಮಗು ಕಂಡನೆ
ಬುಟ್ಟ್ಯ ತುಂಬ ತುಂಬ [1]ಹುಂಗ—ಕೊಯ್ಕೊಂಡು
ಇಟ್ಟ್ಯ [2]ಕುಂತವಳೆ ಎಳೆಬಾಲೆ ॥

ಸಂತೆಯ ಪೇಟೆಯಲ್ಲ ಮಂದಿ ಸಾವಿರವಿಲ್ಲ
ಬಂದು ಕುಂತ್ಯೇಕೆ ಎಲೆ ನಾರಿ ।
ಕುಂತಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಸಂತೆ ಪೇಟೇಲಿಲ್ಲ
ವನವಾಸಕೋದರಿಯೊ ಕಾದನ್ನೆ ॥

ಕಾಯುವ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ವನವಾಸ ಬಲು ದೂರ
ನಾರಿ ಊರದಾರಿ ಬಲು ದೂರೆ ।
ಬಲು ದೂರವಾದರು ಪುರುಷನ ಸಂಗಾತ
ನಡೆದಿದೆ ಹನ್ನೆರಡು ಹರದಾರಿ ॥

ಹರದಾರಿ ನಡೆಯೋಕೆ ಹರದಾರಿ [3]ಗೋಟುಂಟಿ
ಒಂದೆಲೆ ಬೆಳಸುಣ್ಣ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ।
ಹಾದಿ ಕವಳವ ಕೇಳುವ ಎಲೆ ಜಾಣ
ಕಾದನ್ಯೆ ಹೋಗು ಮಡದಿಯು ॥

ಮಡದಿ ಮನೆಯಲಿಲ್ಲ ಅಡಿಗೆ ಅಡುಮರಿಲ್ಲ
ಪಡೆದು ಬಂದದ್ದು ಇದು ನಾರಿ ।
ಪಡೆದದ್ದು ಆಡವಿಯ ದಾರೀಲಿ ನಿಂತರು
ಎಡಹಾಕಿ ಹೋಗುವರೊ ಮರುಳರು ॥

ಮರುಳಾದೆ ಎಲೆ ನಾರಿ ನಿನ್ನ ಚೆಂದುಟಿ ನೋಡಿ
ಕೊರಳಿಗೆ ಮೊಗದ ತಾವರೆಗೆ ।
ತಾವರೆಯ ನೀರಲ್ಲಿ ಕೊಯ್ಯೋರ ನಾ ಕಾಣೆ
ತಂದೆಕೊಯ್ದೊ ಚಂಡು ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ॥

ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಂಡೆಯೆ ಜೆಲುವಿನ ಪುಂಡಿಯೆ
ಬಲುದಿನ ಕಾದೇನೆ ನಿನಗಾಗಿ ।
ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮುಡಿವಗೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಂಡೆಯು
ಹೆಲ್ಲಿದ್ದವಗೆ ಗಟ್ಟಿ ಅಡಿಕೆಯು ॥

---

1. ಹುಂಗ - ಹೂವ. 2. ಕುಂತವಳೆ - ಕುಳಿತವಳೆ. 3. ಗೋಟು - ದೂರ.

ಮಾತುಮಾತಿನಲ್ಲೆ ಆಯಿತು ಇಳಿಹೊತ್ತು
ಕೂತು ಕವಳ ಹಾಕಿ ಹೊರೆಯನ್ನು —ಹೊರುವಾಗ
ಎತ್ತೂಕೆ ಹೋದಾಳೆ ಬಾಲವ್ವಿ ॥

ಮಣಿಯಲ್ಲಾಡಿತು ಮೊಲೆಯಲ್ಲಾಡಿತು
ತೋಳನ್ನು ನೆಗೆವಾ ಜೆಲುವೆಣ್ಣು —ಮೊಗದಲ್ಲಿ
ತೊಳತೊಳಗಿ ಮಿಂಚಿತು ಕಿರಿನಗು ॥

ನೀಟಾದ ನಳತೋಳು ಹರನಾದ ತೆರೆದೆದೆ
ಮಾಟಾದ ಕಣ್ಣುಬ್ಬು ಕೈಕಾಲು ಜೆಲುವಿನ
ಮಾಟಕ್ಕೆ ಮೈಯನ್ನೆ ಮರೆತಳೆ ॥

ನಾರಿ ಹೊರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಹೊರೆಯ [1]ಹುಂಗಿನಾಂಗೆ
ಏರಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆನಡೆದ—ಗಾಳಿಲಿ
ಹಾರಿತು ಹಕ್ಕಿ ಗರಿಬಿಚ್ಚಿ ॥

ಹೊಳ್ಳಿ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ [2]ಮಳ್ಳು ಮಳ್ಳಾಡುವನು
[3]ಬೊಳ್ಳ ಬೊಳ್ಳಲಿ ಹಿಡಿದು ಎಳವಾನು ಹೊತ್ತರ ಮುನ್ನೆ
ಹೆಳ್ಳದ ಹರಿ ನೀರು ಮಿಂವ ॥

ಮಳೆಗಾಲ ಹೊಯ್ದಿತು ಎಳೆಬಾಲೆ ಹೋಯಿತು
ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲಿ ಮದುವೆ—ಬಾಲಯ್ಯ
ಗಳಿಗೆಗೊಂದುಸಿರ ಸುರಿವನು ॥

ಕೆಲಸದಲಿ ಮನವಿಲ್ಲ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಣವಿಲ್ಲ
ಸಾಲ ಕೊಡುವರು ಮೊದಲಿಲ್ಲ—ಎಂಬಾಗ
ಬಾಲೆಯೊಡನೇ ಮದುವೆಯದು ಹೇಗೊ ॥

ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಮುದುಕಜ್ಜ ಅವ್ವೆಗೇನೂ ಆಗ
ಇಪ್ಪ ನೆಂಟರ ಮನೆಯ ನಾ ಕಾಣೆ—ಎಂಬಾಗ
ಬಪ್ಪ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ತೆರವ ಕೊಡಲಾರೆ ॥

ಉತ್ತರಿ ಮಳೆಬಂತು ಚಿತ್ತು ಬಿತ್ತರವಾಯ್ತು
ಗುತ್ತೂ ಗುತ್ತಿಗು ಕೈಮುಗಿದ—ಬಾಲಯ್ಯ
ಎತ್ತೆತ್ತ ಹೋದರು ಹಣವಿಲ್ಲ ॥

---

1. ಹುಂಗಿನಾಂಗೆ - ಹೂವಿನ ಹಾಗೆ. 2. ಮಳ್ಳು - ಹುಚ್ಚು, ಮರುಳು. 3. ಬೊಳ್ಳ - ನೀರಿನ ಪ್ರವಾಹ.

ಒಡೆಯನ ಮನೆಗ್ಹೋಗಿ ತಡೆಯದೆ ಹಣಕೊಂಡ
ಹೊಸಮೆಟ್ಟು ತಪ್ಪದೆ ಮೆಟ್ಕೊಂಡು—ಧೋತ್ರವ
ಉಟ್ಕೊಂಡು ಬಾಲಯ್ಯ ನಡೆದಾನೆ ॥

ಹನ್ನೆರಡು ಹರದಾರಿ ಇನ್ನೇನು ಬಂದಾವೊ
ಹೊನ್ನೆಮರದಡಿಯ ಹೊಳೆಯ—ದಾಟ್ವಾಗ
ಕನ್ನೆಯ ದಿಬ್ಬಣವ ಕಂಡಾನೆ ॥

ವಾಲಗ ಕೇಳಿತೊ ಕೈಕಾಲು ಕುಸಿಯಿತೊ
ತಳಮಳ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದೀತೊ—ಬಾಲಯ್ನ
ಮನ ಅಲೆಗಳಲಿ ತೊಳಲೀತೊ ॥

ಗಜಿಬಿಜಿ ಗದ್ದಲ ಗೌಜಿಯ ಕಂಡನೆ
ಮದುವೆಯ ಮಗಳ ಮನೆಗಿನ್ನೆ—ಕಳಿಸಾಕೆ
ಇದ್ದುಬಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ನಗೆಯಾಡಿ ॥

ಕನ್ನೆಯು ಕಂಡಳು ಕಣ್ಣೀರ ಸಿಡಿದಳು
ಮುನ್ಯಾಕೊ ಬರಲಿಲ್ಲ ನನ್ನವನೆ—ಎಂದೊಯ್ದು
ಕನ್ನೆ ಸಿರಿಮೊಗವ ತಿರುವಿದ್ಳು ॥

ಕನ್ನೆಯ ಕಂಡನೆ ಕಣ್ಣೀರ ಕಂಡನೆ
ಕನ್ನೆಯ ಗಂಡ ಬಣಜಿಗ—ಇನ್ನವಳು
ನನ್ನವಳು ಆದಾಳ್ಯೇ ಹಲುಬಿದ ॥

ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ದಾರಿ ಸಾಗವೊ ಇನ್ನು
ಹಾದಿಯ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವನೆ—ನನ ಶಿವನೆ
ಐದು ಮಾರಿಗೆ ಕುಳಿತವನೆ ॥

ಸಾಲು ಮರದ ಹಾದಿ ಕಾದು ಕೆಂಪಾದವೊ
ಕಾಲು ಎಳೆಯದ ಜೀವ ನನ ಶಿವನೆ—ಮಾರಾಯ
ಬಡತನದ ಬಾಳು ಬಲು ಭಂಗ ॥

[1]ಬೈಸರಗಪ್ಪಿಗೆ ಬೇಸರ ಸೊಪ್ಪಾಗಿ
ಮಾರುದ್ದ ಜೀವ ಗೇಣುದ್ದ—ಮಾಡ್ಕೊಂಡು
ಬೀರಪ್ಪ ಮರಳಿದನು ಮನೆಗಿನ್ನು ॥

---

1. ಬೈಸರಗಪ್ಪು - ಸಂಜೆಯ ಮಸುಕು ಬೆಳಕು.

— ನೀತಿ —

ನಿದ್ದೆಯಲಿ ಕೇಡುಂಟು ಬುದ್ಧಿಯಲಿ ಎರಡುಂಟು
ಕೇಡ[1]ನೆಂದ್ದವಗೆಲ್ಲಿ ಜಯವುಂಟೋ—ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ
ಮದ್ದುಂಟೊ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವಗೆ ॥

ಆಗ್ದೋರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ [2]ಹಾಗ್ಲಣ್ಣು ಆಗಿದ್ರು
ನೋಡಬೇಡಣ್ಣ ತಲೆಯೆತ್ತಿ—ಅವರೆಲ್ಲ
ಹಾಲೊಳಗೆ ವಿಷವ ಎರೆವರು ॥

ಕಬ್ಬು ಸೀಯೆಂದು ಕಬ್ಬಿನ ಬೇರ ಅಗೆಬೇಡ
ಒಬ್ಬಂಟಗಗೆ ಹೆಣ್ಣ ಕೊಡಬೇಡ—ತವರಿಗೆ
ಹಬ್ಬಕೂ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗು ಬರಬೇಡ ॥

ಮಾತನೊಂದಾಡೋರು ಮನದೊಳೊಂ[3]ದೆಣ್ಣೋರು
ಅತುಮದಲಿ ಅವಗುಣ—[4]ಅಂಬರ ಕೈಲಿ
ಮಾತೇನೆ ನಮ್ಮ ಹಿತವೇನೆ ॥

ಸಾವಿರ ಜನ ಉಂಡವ್ರೆ ಸಾವಿರ ಕೈ ತೊಳೆದರೆ
ಬಾವಾಜಿಗೊಂದು ಎಡೆಯಿಲ್ಲ—ನೆಂಟರು
ಸಾವಿರ ಜನಕೂ ಅರಿವಿಲ್ಲ ॥

ತಿನ್ನದೆ ಉಣ್ಣದೆ ಹೊನ್ನ ನಾ ಗಳಿಸಿದೆ
ಬೆನ್ನಿಗೆ ಬಂದ ಮಡದಿಯ—ಮಾಯಕ್ಕೆ
ಹೊನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದೆಲ್ಲ ಮಣ್ಣಾದೊ ॥

ನಾ ಏಕೆ ಹೇಳಲಿ ಹೀನಗೆಟ್ಟರ ಸುದ್ದಿ
ಸೊನಗಾರ ಕೂಡ ಸುಖದುಃಖ ಹೇಳುಕಿಂತ
ನಾ ಜಾಣತನದಿ ಇರಬೇಕೆ ॥

ಅಗ್ಗದ ಗಂಡಗೆ ಅಪತ್ತಿನ್ದೊಂಡತಿ
ಗೆಯಲಾರೆನೆಂಬ ಮಗ ಹುಟ್ಟ—ಬಾಳಿದರೆ
ಆಡಲಾರೆನೆಂಬ ಸೊಸೆ ಬಂದ್ರು ॥

---

1. ಎಣ್ದವಗೆ - ಎಣಿಸಿದವನಿಗೆ. 2. ಹಾಗ್ಲಣ್ಣು - ಹಾಗಲ ತಣ್ಣು. 3. ಎಣ್ಣೋರು - ಎಣಿಸಿದವರು.
4. ಅಂಬರ - ಅನ್ನುವವರ.

ಬಸುರ ಬಯಕೆ ಚಂದ ಹೆಸುರು ಕುಪ್ಪಸ ಚಂದ
ಮುಖಕೆಂದಿನವಳ ನಗೆ ಚಂದ—ಬಸುರಾದ್ರೆ
ಅವಳೆ ಚಂದವೆ ನಮ್ಮ ಬಳಗಕ್ಕೆ ॥

ಆಡಲಾರೆ ಎಂದರೆ ಯಾರ್ ಗೆಯ್ಗು ಕೆಲಸವ
ಆದಷ್ಟು ತಾನು ಎಳೆದಾಡಿ—ಗೆಯ್ದರೆ
ಯಾರ ಹೆಂಗಿಲ್ದೆ ಉಣಲಕ್ಕು ॥

ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡಾಗಿ ಗೆಯ್ಬೇಕು
ಕಲ್ಲುಗುಂಡಿನಾಂಗೆ ಇರಬೇಕು—ತಂಗಮ್ಮ
ಹೆಂಗಿಲ್ಲದೂಟ ಉಣಬೇಕು ॥

[1]ಅತ್ತೆಗೋಸರಾಗಿ [2]ಹೊತ್ತರೂಟ ಬಿಟ್ಟೆ
ಮಾವಗೋಸರಾಗಿ ಮನೆಬಿಟ್ಟೆ—ತಾಯವ್ವೆ
ಸಮುದ್ರ ಬೇಕೂ ಮನೆ ಬೇಡ ॥

ಯಾರು ಇದ್ದರು ನಿನಗೆ ತಾಯಿ ಇದ್ದಾಂಗಲ್ಲ
ಸಾವಿರ ಸೌದೆ ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿದರು
ದೀನಿಗೆ ಇ[3]ದ್ದನಕ ಬೆಳಕಲ್ಲ ॥

---

1. ಅತ್ತೆಗೋಸರ – ಅತ್ತೆಗೋಸ್ಕರ. 2. ಹೊತ್ತರೂಟ – ಹೊತ್ತಾರೆಯ ಊಟ (ಬೆಳಗ್ಗಿನ ಊಟ).
3. ಅನಕ – ವರೆಗೆ.

— ಶಿವ ಗೌರಿ ಸಂವಾದ —

ಹಟ್ಟಿಯ ಶಾಲಿಯ ಸೆರಗು ಮಾಸಿದೆ ದೇವ
ಅದು ಯಾತಕೆ ಮಾಸಿತು—ಹೇಳಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ
ಅದು ಯಾತಕೆ ಮಾಸಿತು ॥

ಬೇಟಿಗಾರರಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯನಾಡ್ವಾಗ
ಅಲ್ಲೆ ಮಾಸಿತು ಸೆರಗು—ಅಲ್ವೆಲೆ ಜಾಣೆ
ಅಲ್ಲೆ ಮಾಸಿತು ಸೆರಗು ॥

ಚಿನ್ನದ ಶಾಲಿಯ ಸೆರಗ್ಯಾಕೆ [1]ಗುಂಜಿತು
ಅದು ಹೇಗೆ ಗುಂಜಿತು—ಹೇಳಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ
ಅದು ಹೇಗೆ ಗುಂಜಿತು ॥

[2]ಅಸನಾದ ಗರಡ್ಯಲ್ಲಿ ಸಾದಕ ಮಾಡುವಾಗ
ಅಲ್ಲೆ ಗುಂಜಿತು ಸೆರಗು—ಅಲ್ವೆಲೆ ಜಾಣೆ
ಅಲ್ಲೆ ಗುಂಜಿತು ಸೆರಗು ॥

ಮದಗಾರರೆಂದು ಬಹಳ ನಂಬಿದೆ ಸ್ವಾಮಿ
ಬಿದ್ದ ಗಾಯಗಳೇನು—ಹೇಳಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ
ಬಿದ್ದ ಗಾಯಗಳೇನು ॥

ಮದಗಜವಾನೇರಿ ಮದವೇರಿ ಬರುವಾಗ
ಬಿದ್ದ ಗಾಯಗಳು ಕಾಣೆ—ಅಲ್ವೆಲೆ ಜಾಣೆ
ಬಿದ್ದ ಗಾಯಗಳು ಕಾಣೆ ॥

ಉಗುರುಗುರಿನ ಗಾಯ ಉಗುರಿನ ಮೊನೆಗಾಯ
ಕೆಲ್ಲುಗುರಿನ ಗಾಯಗಳೇನು—ಹೇಳಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ
ಕೆಲ್ಲುಗುರಿನ ಗಾಯಗಳೇನು ॥

ನೀಟಾದ ಗಜನಿಂಬೆ ನಿಲವೇರಿ ಕೊಯ್ವಾಗ
ಮುಳ್ಳಾಟದ ಗಾಯಕಾಣೆ—ಅಲ್ವೆಲೆ ಜಾಣೆ
ಮುಳ್ಳಾಟದ ಗಾಯ ಕಾಣೆ ॥

ತುಟಿಯ ಸೋಜಿಗವೇನು ನಯನ ಕೆಂಪಡರಿತು
ಕುಟಿಲವ ಪೇಳಿರೆನಗೆ—ಹೇಳಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ
ಕುಟಿಲವ ಪೇಳಿರೆನಗೆ ॥

---

1. ಗುಂಜು - ಸುಕ್ಕುಗಟ್ಟು. 2. ಅಸನಾದ - ಹಸನಾದ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹೊತ್ತಿನಲಿ ಗೆಳೆಗಾರರು ಕೂಡಿ
ಬಂಗೀ ಲೂಟಿಗೆ ತೆಗೆಸಿದರು—ಅಲ್ವೆಲೆ ಜಾಣೆ
ಬಂಗೀ ಲೂಟಿಗೆ ತೆಗೆಸಿದರು ॥

ಅರ್ಧದಾ ರಾತ್ರಿಯಲಿ ನಿದ್ದೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲಿ
ಎದ್ದೆಲ್ಲಿಗ್ಹೋಗಿದ್ರಿ—ಹೇಳಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ
ಎದ್ದೆಲ್ಲಿಗ್ಹೋಗಿದ್ದಿರಿ ॥

ಬೇಸಗೆ ಬಿಸಿಲೊಳು ತಿರುಗಿ ಮೈ ಬೆವರಿತ್ತು
ಎದ್ದಾಜೆ ಹೋಗಿದ್ದೆನೆ—ಅಲ್ವೆಲೆ ಜಾಣೆ
ಎದ್ದಾಜೆ ಹೋಗಿದ್ದೆನೆ ॥

ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಲು ಬೇಡಿ ಸುಳಿವೆಲ್ಲ ನಾಬಲ್ಲೆ
ಕಳ್ಳ ಮಾತುಗಳ್ಯಾಕೆ—ಹೇಳಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ
ಕಳ್ಳ ಮಾತುಗಳ್ಯಾಕೆ ॥

ಯಳ್ಳು ಕಾಳಿನಷ್ಟು ಸುಳ್ಳ ಕಂಡರೆ ನಾನು
ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡುವಳಲ್ಲ—ಹೇಳಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ
ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡುವಳಲ್ಲ ॥

ಕಾಶೀ ಈಶ್ವರನ ಗುಡಿ ಮುಂದೆ ನಾನೀಗ
ಭಾಷೆಯ ಮಾಡಿಸುವೆ—ಹೇಳಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ
ಭಾಷೆಯ ಮಾಡಿಸುವೆ ॥

The Basic Triangle of Meaning and Indian Theories

BY

Dr. K. KUNJUNNI RAJA

In India all the schools of thought have assumed a direct relationship between *Śabda* and *Artha*, which correspond to the *signifiant* and the *signifié* of de Saussure (*Cours de linguistique generale*); hence the severe attack made on de Saussure in the first chapter of *The Meaning of Meaning* by Ogden and Richards for emphasizing the relation between *signifiant* and *signifié* seems to apply to the Indian theories also. That is why P. C. Chakravarti says in his work on *Linguistic Speculations of the Hindus* (pp. 342, 392) that the theory of signs or symbolism as worked out by Ogden and Richards "has maintained a peculiar position that goes directly against the view of Indian grammarians" as "it does not recognize any necessary or permanent relation between a thing and the symbol which stands for it." A detailed study of the views will, however, show that there is no fundamental difference between the Indian theories and the theory advocated by Ogden and Richards.

Ogden - Richards' basic triangle has the following shape:

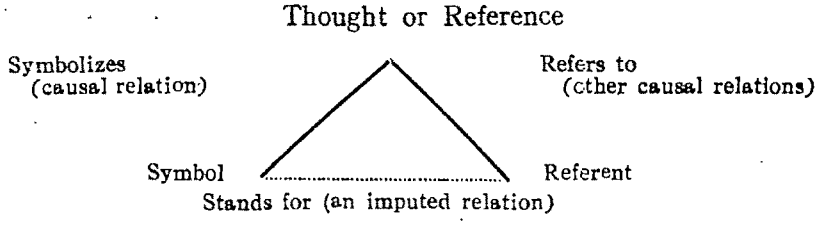

Here they point out that there is no direct relation between the word and the referent and that the relation is only imputed. Sir A. Gardiner, while emphasizing the distinction between meaning and the thing-meant, criticises de Saussure for the omission of any clear reference to the things. His analysis is similar to that of Ogden-Richards, though he uses different terms. He uses the terms *word*, *meaning* and *thing-meant* for *symbol*, *reference* and *referent* respectively of Ogden-Richards' triangle. (*Theory of Speech and Language*, pp. 29ff. 58ff.)

It must be noticed that de Saussure's analysis of *signifiant-signifié* relation, as well as the Indian concept of the permanent nature of the *Śabda-artha* relation, confines itself to the left side of the triangle, as the only one where linguistic elements are directly involved. It is admitted that the relation between words and the external objects is indirect and imputed. A word does not coexist with the object it refers to; the word *fire* does not burn in the mouth, the word *razor* does not cut it, nor does the word *honey* sweeten the mouth.[1] The symbol is directly related only to the thought or meaning, and not to the thingmeant.

When the meaning and the thing-meant are distinguished, it is also necessary to distinguish between the permanent word, the word-engram of the language or the word-universal on the one hand, and the ephemeral actualized word as it is uttered in speech. The essential word is not "the somewhat shifty hummock on the contour of a breath group" which vanishes as soon as it is being uttered, but something permanent in the minds of the people belonging to the linguistic community. Sir A. Gardiner himself is conscious of the logical necessity of accepting this distinction. He says, "A word can be used and reused on many different occasions, and ..the same word can be employed by all the different members of a linguistic community...It is in fact something relatively permanent, widespread and capable of being possessed in common by a multitude of individuals. All these considerations prove, beyond the possibility of contradiction, that words transcend, and are altogether less evanescent entities than the sounds which issue from the speaker's mouth and vanish into nothingness soon after they have reached the listener's ear" (p. 69f).

According to the Indian grammarians the former is the *sphoṭa* indicated by the *Prākṛtadhvanis* and the latter the *Vaikṛta-dhvanis*. The Mīmāṁsakas call the former a pattern of permanent *Varṇas* (analogous to the modern phonemes), and the latter the

---

1. *Śabarabhāṣya* under sūtra 1-1-5: स्याच्चेदर्थेन सम्बन्धः क्षुरमोदकोच्चारणे मुखस्य पाटनपूरणे स्याताम्। See also *Ślokavārtika*, sambandha section, verse 8; *Nyāyabhāṣya* on Sūtras II—1—54 and 55.

Dhvanis. A fundamental identity of opinion is often concealed by divergent and overlapping terminologies. Thus the *Artha* or sense is *signifié* in de Saussure, *thought* or *reference* in Ogden-Richards, *mental content* in Stern, *idea* in Roudet and *meaning* in Gardiner; it is the *Arthajāti* or the object universal of the Mīmāṁsakas, the idea or *Vikalpa* in the form of *Apoha* of the Buddhists, the permanent *Vyakti* or *Dravya* or the mental image. The direct relation accepted is only between these two, the word class and the object class, or the symbol and the mental content.

The speech situation, then, could be represented in a rectangle rather than the usual triangle.

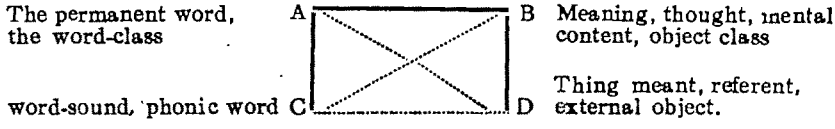

Direct relation is only between A and B in the diagram. The relations between C and D, C and B, and A and D are all indirect and imputed. In this diagram the upper portion AB gives de Saussure's analysis, and the portion ABD refers to Ogden-Richards' triangle.

SATPRATIPAKṢA-VYĀKHYĀ

of

SRI KRISHNA BHAṬṬA

on

Sri Gadadhara's Satpratipaksa

Edited by

S. Subramanya Sastri, M.A.,

Reader in Sanskrit, University of Madras

MADRAS

1960

FOREWORD

Satpratipakṣa or Counter—balanced Reason is one of the five fallacious reasons called *hetvabhasas* in the Nyaya System. The definition of Satpratipakṣa given here is—If at the time of the consideration of a reason which aims to establish the major term, Sadhya, there occurs the consideration of another reason to establish the negation of the major term, the first reason is called Counter-balanced Reason. Example:

1. Sound is eternal because it is audible.
2. Sound is non-eternal because it is a product.

When two such contrary reasons are considered, inferential knowledge in both cases does not arise, since the two reasons being opposed to each other are neutralized. The author of Ratnakosa an ancient Nyaya Work (different from Advaita Ratnakosa) however says, that the two reasons bring about a doubt whether the major term exists in the subject or not.

The work Satpraipaksa is a part of Tatvachintamani of Gangesopadhyaya, (14 th Century A.D.) who synthesized the Nyaya and Vaśeṣika Schools in this monumental work and gave birth to the Navina School of Nyaya. It was a custom in those days in Bengal that the writer of a commentary to Tatvachintamani was honoured with the title of Bhattacharya. So, far attaining this honour many commentaries came out, the most important of them all being Didhiti of Raghunatha Siromani. (1477 to 1547) Didhiti being very brief and terse was commented upon by many Indian Logicians. Jagadisa Bhattacharya wrote his Tika in 1595 and Gadadhara wrote his Didhiti Tippani in 1650. The latter is widely read and taught in South India.

The present work is an unpublished commentary on Gadadhara's commentary on Satpratipakṣa by Krishna Bhaṭṭa.

Krishna Bhatta or Krishnam Bhatta as he is otherwise called, must have been a native of Maharashtra as indicated by his sur-name Arada. In some of his introductory verses[1] he calls himself the son of Rangnatha and brother of Narayana. His commentaries are considered to be the standard works in the subject.

His commentaries on Gadadhara's works in Pūrvavāda have been published in Telugu but those in Uttara vāda in which Satpratipakṣa falls have not been brought to light. The present edition is based on a paper manuscript procured by me in Bangalore. It is correct and worth publishing.

S. S. SASTRI.

---

(1) श्रीकृष्णं मुहुरानम्य कृष्णो नारायणानुजः ।
गदाधरमतार्थानां टिप्पणीं तनुतेऽद्भुताम् ॥

राङ्गनाथिः कृष्णशर्मा पण्डितेभ्यः कृताञ्जलिः ।
याचते भूय आनम्य दूष्यं बुद्ध्वा वचो मम ॥

(Krihna Bhatta's Com. beginning)

(2) हरिपादौ नमस्कृत्य कृष्णो नारायणानुजः

Tika on Pramanyavada.

(3) आरडोपाह्वकृष्णभट्टविरचितायां etc

(Com: on Chadurdasa Lakshami)

श्री गुरुभ्यो नमः ॥

॥ सत्प्रतिपक्ष-व्याख्या ॥

॥ श्रीकृष्णभट्टविरचिता ॥

समानेति मूलम् समानं बलं यस्य सः समानबलः तत्वे सति बोधित-साध्याभावलिङ्गकत्वमित्यर्थकमिति पर्यवसितार्थमाह - **प्रकृतेति । उभयोरबोधकत्वा-दिति** । हेतुप्रतिहेत्वोस्साध्यतदभावानुमितिफलोपधायकतानाश्रयज्ञानकत्वादित्यर्थः । तादृशबलशालित्वं चार्थलभ्यम् । व्याप्तिपक्षधर्मतयोरित्यपपाठः इदानीं बलपदार्थस्या-व्यक्तत्वात्, सपक्षवृत्तित्वं च न साध्यवत्वेन निश्चयविषयवृत्तित्वं किन्तु साध्यसामा-नाधिकरण्यं इत्यतस्स्वयं दोषमाह - **एतदिति । विरुद्धेति** । साध्यतदभावेत्युदाहरणं विरुद्धद्वयव्याप्त्यन्यतरस्यैकधर्म्यवृत्तित्वसामानाधिकरण्यादित्यर्थः ॥ एकधर्मिवृत्तित्वे विरुद्धद्वयव्याप्तिसामानाधिकरण्याभावनियमादिति वा । **व्याप्तीति** । प्रतिहेतोस्साध्याभाव व्याप्यत्वे पक्षधर्मतायास्तद्व्यभिचारिणः पक्षधर्मस्य प्रतिहेतुत्वे साध्याभावव्याप्यत्वस्य तद्व्यभिचारिणः पक्षधर्मस्य तथात्वे द्वयोरप्यभाव इत्यर्थः ॥ साध्याभावव्याप्यस्य पक्षधर्मस्य प्रतिहेतुत्वे च प्रकृतहेतौ यथायथमिति योज्यम् । प्रतिहेतुपरामर्शादेरतीत-तास्थले अतिव्याप्तिवारणाय व्याचष्टे—**ज्ञायमानत्वमिति** । तथा च साध्यानुमाप-कतावच्छेदकव्याप्तिविशिष्टस्ववैशिष्ट्यविषयताकतत्कालीनतत्पुरुषज्ञानीयविषयताश्रय - पक्षकत्वे सति साध्याभावानुमापकतावच्छेदकव्याप्तिविशिष्टस्ववैशिष्ट्यविषयताकता-त्कलीनतत्पुरुषीयज्ञानीयविषयपक्षकहेत्वन्तरकत्वमिति निर्गलितम् । **ज्ञानत्वादीत्या-दिना** पक्षधर्मताविशिष्टस्ववैशिष्ट्यज्ञानत्वादिपरिग्रहः ।

व्याप्तीति । तादृशत्वविशेष्यताकव्याप्तिविशिष्टपक्षधर्मताप्रकारकज्ञानविषयत्वं संपन्नम् । तथाच **नित्यत्वेति** मूले पौनरुक्त्यप्रसङ्गवारणाय दृष्टान्तप्रदर्शनम् । तथा च प्रथमं मूलं व्याप्तिविशिष्टहेत्वप्रसिद्धिप्रदर्शकं; द्वितीयं तु व्याप्तिविशिष्टपक्षधर्मताऽ-प्रसिद्धिप्रदर्शकमिति । **तद्धेतुः** श्रावणत्वरूपः । ननु सामान्यं नित्यं जातित्वादित्यादौ सामान्यमनित्यं घटत्वादिति प्रतिपक्षे हेतुतावच्छेदकसमवायसंबन्धेन पक्षधर्मताऽ

प्रसिद्धिसत्वात् तदकथनेन न्यूनतेत्यत आह–**व्याप्तीति** । एतेन **तर्कालंकाराणां** पक्षवृत्तित्वाप्रसिद्धिपूरणं **प्रत्युक्तम्** । **अनिर्धारितेति** मूले अनिर्धारितो विशेषो ययोस्ते तथा । साध्यं च विपर्ययश्च तौ बोधितौ याभ्यां ते तथा अनिर्धारितविशेषबोधित-साध्यविपर्यये लिङ्गे यस्य तत् । विशेषपदार्थश्च वक्ष्यते **व्याप्तिभङ्ग्येत्यादिना**, तथा च स्वज्ञानविशेष्यकनिर्धारणाविषयव्याप्तिपक्षधर्मताप्रमात्वतद्भ्रमत्वान्यतरकत्वे सति साध्यानुमापकज्ञानविषयत्वे सति साध्याभावानुमापकज्ञानविषयतथाविधान्यतरकहेत्व-न्तरकत्वमित्यर्थः । अत्रैकत्र प्रमात्वज्ञाने अधिकबलता, भ्रमत्वज्ञाने न्यूनबलता इति सत्प्रतिपक्षितत्ववारणाय प्रमाभ्रमत्वयोरुपादानम् । **एतेन** गृहीतापि व्याप्ति-पक्षधर्मताप्रमा यदा प्रमात्वेन न गृहीता, गृहीतोपि तद्भ्रमः न तद्भ्रमत्वेन गृहीतः तदाऽव्याप्तिरित्यपास्तम् । भ्रमत्वग्रहे साध्यानुमापकतैव नास्तीति साध्यानुमापकत्व-निवेशः, उभयत्र प्रमात्वज्ञाने च न सत्प्रतिपक्षितत्वमित्यभिमानः । भ्रमत्वादिनिर्धारणा-नास्कन्दितसाध्यानुमापकज्ञानविषयत्वे सति तथाविधसाध्याभावानुमापकज्ञानविषय–हेत्वन्तरकत्वमिति वा ॥

तत्कालीनतत्पुरुषीयं निर्धारणं प्रवेश्यम् । एतद्दूषयति–मूले **उभयोरिति** । यदि च स्वविशेष्यकनिर्धारणविषयतानवच्छेदकीभूतसाध्यव्याप्तिपक्षधर्मताज्ञानांशे प्रमात्वभ्रमत्वान्यतरकत्वे सतीत्यादि परिष्क्रियते तदाऽऽह – **विशेषश्चेति** । (गदा) अनुमानादिति पाठे तु तदनुमानमिति करणसाधनम् । अन्यतरत्वेनेति **दीधितौ** तृतीया वैशिष्ट्ये (गदा) ॥ **सत्प्रतिपक्षतादशायामिति** । विप्रतिपत्तिविषयसाध्यतद्-भावयोरेकत्रासत्वेनैव तत्प्रमाणजिज्ञासावतारात् विरुद्धार्थग्राहकत्वरूपलिङ्गग्रहस्सार्व-त्रिकः । तथाचान्यतरान्तः पातिनो भ्रमत्वस्य तत्कालीनतत्पुरुषीयनिर्धारणाविषयत्वं न संभवतीत्यसंभव इति भावः ॥ **मिथ इति** । साधकं च तत द्वयं चेति कर्मधारयः । **पक्षधर्मतान्यतरभ्रमः पक्षधर्मताभ्रमान्यतरः** । तेन घटेन नासिद्धिः **तत्तद्धेत्विति** ॥ तत्तत्साध्यव्याप्त्याद्यन्यतरप्रकारकज्ञानेत्यर्थः ॥ **व्यभिचार इति** । तत्तद्धेतुद्वयशब्देन धूमपाषाणमयत्वोभयोपदाने वह्नितदभावसाधकालोकह्रदत्वोभयविषय कपरामर्शद्वयान्यतरत्वे व्यभिचारः । एवं तत्पदेन कृतकत्वश्रावणत्वयोरुपा-दाने नित्यत्वानित्यत्वसाधकचाक्षुषत्वकृतकत्वद्वयविषयकपरामर्शद्वयान्तरत्वे व्यभिचार इत्यर्थः ॥

तत्तद्धेतुद्वयनिष्ठविलक्षणविषयतानिरूपकत्वस्य हेतुघटकपरामर्शद्वयविशेषणत्वे त्वाह—**साध्यप्रसिद्धीति** ॥ भ्रमवृत्तित्वमात्रनिवेशात् भ्रमत्वभानेपि अनुमापक-विशेष्यांशे तदभानात् तदन्यतरत्वेन भङ्गावधारणमस्तीति दीधितिविरोध इति भावः। **भ्रमत्वेति** । भ्रमत्वघटकेत्यनुक्त्वा भ्रमत्वनियतेत्युपादानात् या विषयता भ्रमत्वव्याप्य-त्वेन गृहीता तद्वत्तापरामर्शात् भ्रमत्वानुमितिरिति न तद्विरोध इति भावः। तदनुमिति-जनकतावच्छेदकविषयतावृत्तित्वे सति तदनुमित्युद्देश्यतावच्छेदकावच्छिन्नोद्देश्यता-निरूपिततदनुमितिविधेयतावच्छेदकावच्छिन्नविरुद्धविधेयकानुमितिजनकतावच्छेदक - विषयतावृत्तित्वं हेतुः । वह्निव्याप्यधूमवान् पर्वतः वह्न्यभावव्याप्यजलवान् ह्रद इति परामर्शविषयतामादाय व्यभिचारवारणाय—**एकधर्मिकेति** । एकधर्मिके वह्निव्याप्य-धूमवान् इन्धनव्याप्यालोकवान् पर्वत इत्यादि परामर्शविषयतामादाय व्यभिचारवारणाय **विरुद्धेति** । विपरीतेत्यर्थः ॥ ननु वह्न्यभावाव्याप्यपाषाणमयत्वे वह्न्यभावव्याप्यत्व-प्रकारकत्वरूपभ्रमत्वनिवेशे अन्यविधभ्रमात्मकपरामर्शमादाय व्यभिचार इत्यत आह— **भ्रमत्वमिति** । स्वप्रतियोगिनिष्ठत्व-स्वानुयोगिनिष्ठविशेष्यतानिरूपितत्व-स्वावच्छिन्न-त्वैतत्त्रितयसंबन्धेन संसर्गविशिष्टान्यप्रकारताशालिज्ञानत्वं अनुगतं भ्रमत्वमित्यर्थः ॥ भ्रमत्वघटकविषयतानां विलक्षणानां येन रूपेणावधारणमसंभवनिर्वाहकं तेन रूपेण नानुगम इत्यतः—**कथञ्चिदिति** । तथा च येन रूपेणानुगमः तेन रूपेण अवधारणं तन्निर्वाहकं अन्यथा सत्प्रतिपक्षतादशायां तथाविधानुमाननियमवादिनामुन्मत्तत्वापाता-दिति भावः ॥ तादृशदशावच्छिन्नप्रकृतहेतुत्वं व्यवहारविषयतावच्छेदकमित्यर्थः । अग्रिम-दशापि निवेश्या । तादृशपरामर्शविषयत्वोक्तौ इदानीमयं सत्प्रतिपक्षित इति व्यवहारे व्यवहर्तव्यतावच्छेदकत्वेन कालस्यैव भानात् तद्व्यतिरेकस्य तदभावाप्रयोजकते-त्यतो—**दशेति** । **जगदीशेन तु** परामृश्यमाणस्येति पूरितमित्युक्तं, तदसहमान आह **यद्यपीति** । **बाधेति** बलाविवक्षणे ॥ **दुर्घटमिति** । बाधनिर्णयानन्तरं परामर्श-संभवात्तत्त्यागः । **प्रयत्नेनेति** धातुमात्रेण कर्मधारयासंभवात् क्रियाविशेषणीभूत-विरोधिपदस्य उपस्थापनपदेन कर्मधारये एकदेशान्वयः प्रयत्नः ॥

ननु विरोधित्वं प्रतिबन्धकज्ञानविषयत्वमिति व्याख्यातं दीधितिकृता । तथा च साध्यपदस्य मुख्यार्थपरत्वे साध्यवत्ताज्ञानेत्यादिविवरणासंगतिरतो व्याचष्टे— **तद्वत्तेति** । तथा च प्रागुक्तं ज्ञानविरोधित्वं इदं विषयविरोधित्वमिति भेदः ॥

द्वितीयकल्पे जगदीशीयदूषणमुद्धर्तुमाशंकते—**अथेति** । जननं प्यर्थ इति पाठः ल्युडर्थ इति पाठस्तु अपपाठः तस्य भावे विधानात् ॥ **साध्यवत्ताज्ञानेति** । प्रतिबन्धकता च ज्ञानवैशिष्ट्यानवच्छिन्ना तेन वह्निमत्पक्षविषयित्वावच्छिन्नप्रतिबन्धकतायास्साध्यवताज्ञाननिरूपितायाः ज्ञानवैशिष्ट्यावच्छिन्नत्वेपि न क्षतिः ॥ **नातेति** । तथा च पर्याप्त्यनिवेशकल्पे एतत्प्रयोजनसङ्गतिरिति भावः ॥ अग्रिमसमानपदार्थपर्यालोचनया अगृहीताप्रामाण्यकत्वसंबलितेति ग्रन्थदर्शनाच्च इदानीं अप्रामाण्यग्रहाभावस्य पृथक्कारणत्वपक्ष एवावसीयत इति तत्पक्षे पर्याप्तिप्रवेशेपि तत्संगतिरित्याह—**अथवेति** । बुद्धिः समूहालम्बना । **तथापीत्यादि** ॥ न च बाधविषयतायाः जनकतानवच्छेदकत्वेपि ज्ञानभेदेन विषयताभेदाभावात् अनुत्पादस्य विरोधिव्याप्तिविषयिताकत्वप्रयुक्तत्वं दुर्वारमिति वाच्यं, प्रयोजकतायाः अव्याप्यवृत्तितया अप्रामाण्यग्रहविशिष्टतदभावव्याप्तिविषयतायाः प्रयोजकत्वानुपगमात् अप्रामाण्यग्रहाभावस्य पृथक्कारणत्वेपि प्रतिबन्धकतायामवच्छेदकत्वात् ।

एतेनानुत्पादस्य एकतया कथं न प्रयुक्तत्वमित्यपास्तम् ॥ अव्यवहितपूर्ववृत्तिभिन्नतज्जातीयाप्रामाण्यग्रहाभावविशिष्टविषयतायाः अप्रयोजकत्वस्यासकृदावेदितत्वात् । तथा चेयमनुत्पादाधिकरणता बाधविषयिताप्रयुक्ता न तु विरोधिव्याप्त्यादिविषयिताप्रयुक्ता इति अधिकरणतापर्यन्तनिवेशः कार्यः । **प्रतिरोधप्रयोजकतेति** । पाठान्तरे अवच्छेदकत्वोपादानप्रयोजनं न विद्मः ॥ न चैवमपि साध्याभावव्याप्तिविशिष्टसाध्यवद्भेदव्याप्यवत्तापरामर्शानां व्याप्यांशे अप्रामाण्यज्ञानास्कन्दितेन कार्यप्रतिरोधदशायामतिप्रसंगः । उक्तजनकतावच्छेदकविषयतात्वव्यापकस्वकार्यप्रतिरोधप्रयोजकताकत्वस्य विवक्षणात् । न चैवमपि उक्ताप्रामाण्यज्ञानानास्कन्दितोक्तपरामर्शदशायां अव्याप्तिरिति वाच्यं; प्रतिबन्धकतावच्छेदकत्वाविशेषे एकस्या एव विषयिताया: प्रयोजकत्वं नान्यस्या इत्युक्तयसंभवात् ॥

तत्क्षणे अनन्तरक्षणे, **यस्य** यत्परामर्शस्य ॥ **समानेति** ॥ ननु पक्षावृत्तित्वव्याप्यवत्साध्यमिति विरोधिपरामर्शप्रतिबन्धकतायाः समानविशेष्यकत्वानवच्छिन्नत्वादव्याप्तिः । प्रकृतानुमित्युद्देश्यतावच्छेदकधर्मावच्छिन्नविशेष्यकत्वानवच्छित्वोक्तौ च पक्षधर्मताज्ञानाप्रामाण्यज्ञानादेरपि पर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यत्वावच्छिन्नतया मुख्यविशेष्यताया एव निवेशात् । मैवम् । बाधोपस्थितिजनकतावच्छेदकविषयतान-

वच्छिन्नत्वस्य तदर्थत्वात्। विरोधित्वस्य ज्ञानवैशिष्ट्यानवच्छिन्नत्वोक्तौ साध्याभावाभाववदवृत्तिमत्पक्षज्ञानस्य प्रतिबन्धकतापक्षे अव्याप्तिः। तत्प्रतिबन्धकतान्यत्वे तात्पर्यमिति केचित्॥

अथात्रान्वयव्यतिरेकव्याप्त्यवगाहिसमूहालंबनपरामर्शे एकव्याप्त्यंशे अप्रामाण्यग्रहसत्वे सत्प्रतिपक्षानुपपत्तिः। **यत्तु** तद्वारणाय स्वीययत्किंचिद्विषयताप्रयोज्यानुमितिप्रतिबन्धकत्वेन अप्रामाण्यग्रहानुगमान्न दोष इत्युक्तं; तदयुक्तं—तत्रत्याप्रामाण्यग्रहस्य अन्वयव्यतिरेकव्याप्तिद्वयविषयताप्रयोज्यानुमितिप्रतिबन्धकत्वेन तद्दोषतादवस्थ्यात्। न च यादृशव्याप्त्यंशे अप्रामाण्यग्रहो नास्ति तद्विषयतामात्रप्रयोज्यत्वं वक्तव्यमिति न दोष इति वाच्यम्। तदीयपक्षधर्मताविषयताया अपि प्रयोजकतया यत्किंचिद्विषयतामात्रप्रयोज्यानुमितेरप्रसिद्धेः॥ यदि च स्वीययत्किञ्चिद्विषयतामात्रप्रयोज्यानुमितित्वावच्छिन्नप्रतिबध्यतानिरूपितप्रतिबन्धकताकाप्रामाण्यग्रह एव निवेश्यते तदा विरोधित्वंविरोधिपरामर्शव्यावृत्तं ग्राह्यमिति ग्रन्थासङ्गतिः। तथा विवक्षावैयर्थ्यात्। तादृशविरोधिपरामर्शप्रतिबध्यतावच्छेदकाभावात् इति चेत्॥

अत्र केचित्। स्वीययत्किंचिद्विषयताप्रयोज्यानुमितिसामान्यप्रतिबन्धकत्वनिवेशामिप्रायेणैव व्यावृत्तत्वनिवेशनं सार्थकम्। पूर्वोक्तरीत्या निवेशे तु तद्धेयमेवेति॥ मात्रपदानुप्रादाने यदि विरोधिपरामर्शः बाधनिश्चयश्च वर्तते तदापि सत्प्रतिपक्षता स्यात्। विरोधिपरामर्शनिष्ठप्रयोजकताकानुत्पादप्रतियोगिकार्थकत्वस्य प्रकृतहेतौ सत्वादिति शङ्कामिष्टापत्त्या परिहरति—**यत्नेति। न प्रतिबन्धक इति॥** तद्व्याप्यवत्ताज्ञानधर्मिकप्रामाण्यनिश्चयस्य विरोधिव्याप्यवत्ताज्ञानप्रतिबन्धकतायामुत्तेजकत्वात्, तादृशप्रामाण्यनिश्चये च विरोधिव्याप्यवत्ताज्ञानधर्मिकप्रामाण्यनिश्चयाभावस्य विशेषणत्वोपगमात् उभयपरामर्शे प्रामाण्यनिश्चयदशायां उभयानुमितिप्रतिरोधनिर्वाहः। **मिश्रमते** निश्चितप्रामाण्यकपरामर्शद्वयसत्व एव सत्प्रतिपक्षत्वं अनिश्चितप्रामाण्यकपरामर्शयोरकारणत्वाच्च न साध्यतदभावानुमित्योरापत्तिः। समानत्वोपादानेन कथं तद्वारणमित्याकाङ्क्षायां एतन्मते पूर्वोक्तसमानत्वेन वारणासंभवाद्व्याचष्टे—**समानत्वं चेति**। तत्प्रयुक्तकार्यानुपधायकत्वं च न तत्प्रयुक्ताभावप्रतियोगिकार्याव्यवहितप्राक्क्षणविशिष्टत्वं अप्रसिद्धेः, नापि तत्प्रयुक्तकार्यानुपधायकत्वं कार्याभावस्यैव तत्प्रयुक्तत्वात् किन्तु तत्प्रयुक्तकार्याभावावच्छेदकक्षणाव्यवहितप्राक्क्षणवृत्तित्वविशिष्टपरामर्शविषयत्वं

तत्र प्राक्क्षणे तादृशसमयवत्तालाभाय कालावच्छिन्नमिति । बाधकस्येत्यनेन बाधकत्वरूपसमानपदार्थो लभ्यत इत्याह—**विरोधीति** ॥ प्रकृतसाध्यकपरामर्शे तु देयमेव तत्प्रयुक्तेति व्यवहारार्थमिदम् । विरोधिपरामर्शविषयकव्यवहारस्यानिष्टत्वात् तत्कालीनत्वे सतीति नोक्तम् ॥

उदक्षरत्वात् व्यभिचारपदस्य यथाश्रुतार्थकत्वानुरोधेन कल्पान्तरमाह—**अथवेति** । अन्यत्रेति **दीधितौ** प्रकृतपक्षविशेष्यतानिरूपितसाध्यव्याप्यत्वावच्छिन्नसमानाधिकरणविशेष्यतानिरूपितत्वादिति बोध्यम् । **स्वनिष्ठेति** । तथा च विरोधिपरामर्शविशेषणतापन्नकालीनत्वविशेषणतापन्नप्रकृतपरामर्शविशेषणतापन्ननिरुक्तविषयता विशेषे स्वनिष्ठत्वं देयमित्यर्थः । दीधितिकृतां समानपदार्थमनिवेश्य कल्पान्तरमवतारयति—**प्रतिरुद्धेति** ॥ अप्रामाण्यग्रहाभाववैशिष्ट्यलाभाय दीधितौ विशिष्टपदमुपात्तम् ॥ कार्यप्रतिरोधघटितलक्षणे साध्यवत्ताधीप्रतिबध्यत्वानिवेशेपि न दोषः । किंतु तदघटितलक्षण एवेत्याशयवानाह—**साध्यवत्ताधीति** ॥ एतच्च बाधपदोपादानेन लभ्यते । न च निर्वह्निर्वह्निशून्य इत्यादौ साध्यविरोध्यनुमितेरप्रसिद्धिः । धर्मितावच्छेदकतासंबन्धेन प्रतिबध्यप्रतिबन्धकभावस्य प्रामाणिकतया तत्संबन्धेनैव कार्यकारणभावस्वीकाराच्च । साध्यवत्ताज्ञानप्रतिबन्धकतावच्छेदकताविशिष्टसाध्यवत्ताज्ञानप्रतिबध्यतावच्छेदकताश्रयीभूतप्रकारित्वावच्छिन्नजन्यतानिरूपितजनकताश्रयत्वनिवेशात् । अत एव पूर्वलक्षणे तादृशानुमित्यप्रसिद्धिवारणाय साध्यविरोध्यनुमितिजनकतावच्छेदकप्रकारित्वावच्छिन्नप्रकृतपक्षविशेष्यकनिश्चयो विवक्षितः । निर्वह्निः वह्निव्याप्यधूमवानिति परामर्शस्यानाहार्यस्योत्पत्तौ बाधकाभावात् इति **तर्कालङ्काराः** ॥

अथात्र वह्निव्याप्यधूमवान् ह्रदः वह्न्यभावव्याप्यवान् घट इति परामर्शद्वयसत्त्वे अतिव्याप्तिवारणाय प्रकृतपक्षविशेष्यताकत्वनिवेशे ह्रदावृत्तित्वव्याप्यवान् वह्निरिति परामर्शमादायाव्याप्तिः । साक्षात् परंपरया वा पक्षविषयतानिरूपितत्वनिवेशे ह्रदकालीनपर्वतो वह्न्यभावव्याप्यवान् इति परामर्शसत्त्वे अतिव्याप्तिरिति चेन्न । बाधानुमित्यप्रसिद्ध्या परामर्शनिवेशनवैफल्यवारणाय धर्मितावच्छेदकतासंबन्धेन हेतुत्वस्यावश्यकत्वे उक्तरीत्या पक्षविशेष्यकत्वनिवेशात् प्रकृतपक्षाविशेष्यकविरोधिपरामर्शदशायां न व्यवहार इत्युपगमात् । एवं **भट्टाचार्यमते** आहार्यबाधग्रहस्थले व्यवहारानभ्युपगमात् यथाश्रुतमेव रमणीयम् । निर्वह्निर्वह्निव्याप्यधूमवानिति निश्चयस्याहार्यतया तत्र **तर्कालङ्काराणां** तत्संग्रहोऽसङ्गत एवेति ॥

अथ साध्याभावव्याप्यानुमितिं प्रति अवच्छेदकधर्मदर्शनविधया साध्यवत्ता-ज्ञानस्य प्रतिबन्धकत्वं दुर्वारमेवेति साध्यवत्ताज्ञानत्वव्यापकप्रतिबन्धकताकत्वस्य वाच्य-त्वात् वह्निव्याप्यानुमितिजनकपरामर्शदशायां वह्निव्याप्यवत्ताज्ञानप्रतिबध्यवह्न्यभावानु-मितिजनकपरामर्शसत्वे अतिव्याप्तिरतस्तत्यन्तम् । वह्न्यभावानुमितेः वह्निव्याप्यवत्ता-ज्ञानाप्रतिबन्धकत्वात् न दोषः । प्रतिबन्धकता ज्ञानवैशिष्ट्यानवच्छिन्ना । **एकात्मेति ।** तादृशयोग्यताविशिष्टाधिकरणाता प्रवेश्या तेन एकक्षणे अप्रामाण्यग्रहदशायां अन्यदा तदभाववत्वेपि नातिव्याप्तिः ॥ **तेन तत्रैवेति ।** हेतोरिव प्रतिहेतोरपि सत्प्रतिपक्षितत्वं तच्च प्रकृते प्रतिहेतोरनिष्टं पर्वते वह्न्यनुमित्युदयात् । तथा च बाधोपस्थितिसमर्थ-परामर्शः वह्निव्याप्यवत्तापरामर्शः तत्कालीनस्वजन्यकार्याभावविशिष्टवह्न्यभावव्याप्य-वत्तापरामर्शः तद्विषयत्वादतिव्याप्तिरतः एतद्विशेषणमित्यर्थः ॥

नन्वेवमपि वह्न्यभावव्याप्यवत्तापरामर्शोत्तरं वह्निमत्तानुमितेरनुदयात् स्वजन्य-कार्याभावविशिष्टो वह्निव्याप्यवत्तापरामर्श इति अतिव्याप्तिर्दुर्वारैव । विरोधिपरामर्श-प्रयुक्ततादृशकार्याभावोपादानेपि विनिगमनाविरहेण सिद्धेरिव वह्न्यभावव्याप्यवत्ता-परामर्शस्यापि कार्याभावप्रयोजकत्वात् अन्यथा विरोधिपरामर्शापेक्षया लघोः वह्न्यभावव्याप्यवत्तापरामर्शजन्यनिर्वह्निर्वह्निमानित्यनुमित्याभावं प्रति बाधस्य प्रयोज-कत्वादेर्लोपापत्तेः वह्निव्याप्यवत्तापरामर्शविशेषणस्याजनितविरोधिबोधकत्वस्य वैयर्थ्या-पातात् ॥ मैवम् ॥ एकक्षणावच्छिन्नैकात्मवृत्तित्वसंबन्धेन वैशिष्ट्यस्य निवेश्यतया यत्कालावच्छेदेन अनुमित्यभावो न विद्यते तत्काले सत्प्रतिपक्षितत्वापत्त्यभावात् ॥ **निरुक्तार्थकमिति ।** बोधकत्वं बोधोपधायकत्वरूपं विरोधिबोधाव्यवहितप्राक्क्षण-वृत्तित्वाभाव इति यावत् ॥ **न त्विति ।** बोधकं बोधकतावच्छेदकं तदन्यत्वस्य रूप एव समासेन लाभात् ॥ **अग्रिमलक्षण इति ।** बाधानुमितिजनकतावच्छेदक-तापर्याप्त्यधिकरणीभूतज्ञानविषयप्रतिरुद्धकार्यकपरामर्शविषयत्वं तदर्थः । ज्ञायमानप्रति-बन्धकतामत इदं लक्षणम् ॥

ननु यत्र वह्निव्याप्यवत्तापरामर्शे अप्रामाण्यग्रहस्ततः परामर्शः ततो वह्न्यभाव-व्याप्यवत्तापरामर्शः तत्राप्रामाण्यग्रहनाशक्षणे सत्प्रतिपक्षितत्वस्य इष्टत्वादव्याप्तिरतः —**स्वनिष्ठेति ॥** एवं च विनश्यदवस्थवह्न्यभावव्याप्यवत्तापरामर्शतोऽनुमितिसंभवेपि तादृशवैशिष्ट्याभावस्याव्याप्यवृत्तितया नाव्याप्तिरिति भावः । **विद्यत इति ।** कार्यप्रति-रोधसंपादनाय ॥ **कुतश्चित्प्रतिबन्धकात्** प्रत्यक्षसामग्र्यादिरूपात्, उपलक्षणत्वे-

दोषसत्वादाह—**विशेषणीभूतेति** ॥ विषयतासंबन्धेन परामर्शवत्वमिति यावत् ॥ **वैयर्थ्यमिति** । अगृहीताप्रामाण्यकसाध्यसिद्धयौपयिकपरामर्शकाले साध्याभावसाधक-परामर्शस्य नियमतो विरोधिबोधकान्यत्वात् ॥ उक्तरीत्या सकलदोषवारणेपि औप-सन्दानिकतन्निवेशलाभप्रसङ्ग इत्यत आह—**वस्तुतस्त्विति** ॥ एवं चैतल्लक्षणस्य परस्परानुमितिप्रतिबन्धरूपफलघटितत्वे, एतदुपरि मतान्तरं निरस्य तादृशप्रतिबन्धस्य फलताव्यवस्थापनसङ्गतिर्मणिकाराणामित्यवधेयम् । प्रथमतस्सत्प्रतिपक्षितदोषस्य स्वार्थ-परार्थानुमानदोषतां व्यवस्थापयितुं मतमुत्थापयति मूले—**स्थापनायामिति** ॥

प्रकृतहेतौ धूमादौ ॥ **उभयेति** । वादिवत्प्रतिवाद्यनुमतत्वग्राहकं लिङ्ग-माह—**वादिनेति** ॥ प्रतिवाद्यनुद्भावितस्वाभावकत्वादित्यर्थः । प्रतिवाद्यनुमतत्वग्रहः तद्विषयज्ञानप्रमात्वे उपयुज्यते ॥ **द्वितीयस्य** प्रतिहेतोः, **अन्यतरासिद्धं** वाद्य-सिद्धं ॥ भ्रमत्वनियतविषयताकव्याप्त्यादिकमित्यर्थः । तथा चानुमत्यननुमतिभ्यां तुल्यबलतानिराकरणात् परार्थस्थले नायं दोष इति फलितम् ॥ अप्रामाण्याग्रहादेव तुल्यबलतेत्यभिप्रेत्य स्वार्थस्थले दूषकताबीजं व्युत्पाद्य तत्सत्वेन परार्थस्थले दोषतां व्युत्पादयति—**एकदेति** । **एतदनुरोधेन** अनुमित्यनुत्पादानुरोधेन ॥ सिद्ध-साधनादेरेव तत्र दोषत्वसंभवादिति भावः । पर्वतो वह्निमानिति सिद्धिः ततो वह्निव्या-प्यवत्तापरामर्शः ततो विरोधिपरामर्शः तत्र सिद्ध्युत्तरतृतीयक्षणे अनुमित्यनुत्पादस्य विरोधिपरामर्शमात्राधीनतया तत्पूर्वक्षणे सत्प्रतिपक्षितत्वस्य इष्टत्वादाह—**क्षणैकमिति** ॥ एवंच परार्थस्थले युगपदेव कथं परामर्शद्वयसंवलनं कथं वा अवयवप्रयोगसत्वादीति समाहितम्, प्रतिबन्धकवशेन यौगपद्यसंभवादिति ॥

ज्ञातयोरिति निष्ठाया विषयत्वार्थकत्वे बाधादाह—**ज्ञानयोरिति** । सत्प्रतिपक्षितपदप्रवृत्तिनिमित्तमक्षतमेवेत्याह—**परस्परेति** । अत्र **जगदीशेनायंभाव** इति ग्रन्थः मूले परार्थस्थले युगपदुत्पन्नयोरपि विरोधिपरामर्शयोः सत्प्रतिपक्षितत्वव्यव-स्थापनेपि क्रमोत्पन्नयोस्तथात्वं नोपपादितमित्याशङ्क्यावतारितः । सोयं महान् प्रयास इत्याशयवानाह—**यौगपद्यमिति** ॥ किं च स्वार्थानुमानमात्रदोषताया एवाक्षेप्य-त्वात् परार्थस्थले युगपदुत्पन्नयोः तथात्वप्रदर्शनमात्रेणाक्षेपसंभवात् क्रमोत्पन्नत्वोत्कीर्तनं व्यर्थं, नापि भावपूरणे क्रमोत्पन्नयोस्तथात्वनिर्वाहो लभ्यत्ते इत्यतस्स्वयं आक्षेपमनूद्य भावं सङ्गमयति—**अप्रतिषिद्धत्वेति** । प्रतिवाद्यनुपन्यस्तस्वाभावकत्वेन प्रमितत्वं

प्रमात्वनियतविषयताश्रयत्वम् । अत्राधिक्यमियैव प्रकृतहेतौ व्याप्तिविरहो नोपन्यस्यते । न चैतावता तस्य व्याप्त्यादिकं प्रतिवादिसिद्धमिति अनुपन्यस्ततद्विरहस्य बोधकत्वायोगात । परार्थस्थलेपि क्रमोत्पन्नयोर्विरोधिपरामर्शयोर्दोषत्वं भवत्येवेति यज्जगदीशभाववर्णनंतदिदमतिपेशलं क्रमोत्पन्नयोरिव युगपदुत्पन्नयोरपि दोषत्वे एतद्बुद्धेरेवापेक्षणीयतया क्रमोत्पन्नमात्रे तदुपपादनाभिप्राये दीधितिकृतां विक्षिप्तचित्तता स्यात् । **हेत्विति**निराकांक्षत्वस्याविशिष्टताऽलाभाय दृष्टान्तः ॥

अप्रतिषिद्धेति । प्रतिबाधनुद्भावितस्वाभावकत्वरूपलिङ्गस्यान्यथासिद्धतया व्यभिचारितया प्रतिबाधनुमत्यसाधकत्वादित्यर्थः । **अथेति**शंका स्वार्थानुमानेपि दोषान्तरसाङ्कर्यात् सत्प्रतिपक्षस्य न दोषतेत्यभिप्रायेण, साध्यतदभावयोर्विरुद्धत्वग्रहदशायामेव वक्ष्यमाणरीत्या भङ्गावधारणम् । अतस्तद्विरुद्धत्वप्रदर्शकं मूलं व्याचष्टे—**साध्येति** ॥ साध्याभावे साध्यव्यापकीभूताभावप्रतियोगित्वं, साध्ये साध्याभाव—व्यापकाभावप्रतियोगित्वं अक्षरलभ्यम् । साध्यतदभावयोः परस्परविरुद्धत्वं निर्गलितार्थः । व्याप्त्यादिभङ्गावधारणस्यानुमानिकतया पक्षसाध्यादिकं परिष्कुर्वन् पूरणसंवलितमर्थमाह—**एकत्वेत्यादिना** ॥ पक्षतावच्छेदकावच्छिन्नवृत्तिहेतौ भङ्गाभङ्गाभावः । **अन्यतरत्वेन** तथा च परार्थस्थले परामर्शद्वयसंवलनोत्तरं हेतुप्रतिहेत्वन्यतरः स्वसाध्यव्याप्त्यभावपक्षधर्मताभावान्यतरवान् विरुद्धद्वयसाधकत्वात् इति रीत्या सर्वत्रैवानुमानस्य सत्वात् इत्यर्थः । हेतौ व्याप्तिलाभा**यावश्यक** इति ॥

उभयत्रेति । पक्षतावच्छेदकावच्छेदेनानुमित्यात्मकस्य सदसद्धेतुभेदेन प्रमाभ्रमरूपावधारणस्य लाभाय । तेन सद्धेतौ दोषाभावात् तत्साध्यानुमितिर्दुर्वारैवेत्य**पास्तम्** । अन्यतरत्वेनैव भङ्गस्य व्यापकत्वात् विशिष्य निर्धारणासंभवात् **अन्यतरत्वेने**त्युक्तम् । दोषता च विशेषरूपेणेति सन्देहानुधावनम् । हेतौ विशिष्य सन्दिग्धस्य दोषत्वायोगात् अवधारणानुसरणम् । विशिष्य तदपरिचये विशिष्य दोषत्वानुपपत्तिरित्याशङ्कावारणाय सिद्धसन्देहोत्कीर्तनम् । दोषः परस्परानुमित्यनुत्पादप्रयोजकः । विरोधावधारणं उपयोजयितुं मूले तच्चेत्याशंका; तदभिप्रायेण विवृणोति—**साध्येति** । व्याप्यौ व्याप्यत्वेन गृहीतौ । **यदीत्यादि** । तत् एकधर्मिवृत्तित्वं व्याप्यभावं विनानुपपन्नं व्याप्तिव्यापकीभूताभावप्रतियोगि ॥ तथा च पक्षधर्मत्वात्यन्ताभावः स्वस्वव्याप्तिव्यापकान्यतरवानित्यनुपपत्तिज्ञानं हेतुप्रतिहे-

त्वन्यतरत् तत्तत्साध्यव्याप्यभावान्यतरवदित्यनुमितिजनकम् वाच्यम् । तच्च न संभवति वस्तुतो विरुद्धयोरपि साध्यतदभावयोरपि विरोधाग्रहकालीनेन उभयत्र व्याप्तिसत्वे उभयत्र पक्षधर्मता निर्वहेत् इति व्यभिचारज्ञानेन तादृशानुपपत्तिज्ञानविघटनादित्यर्थः । तत्तत्साध्यव्याप्तिसमानाधिकरणा पक्षधर्मतेति ज्ञानस्य तत्तत्साध्यव्याप्तिसमानाधिकरणाभावप्रतियोगी पक्षधर्मत्वाभाव इत्येतादृशज्ञानसमशीलत्वादिति भावः ॥ **सामान्यतोऽपि** अन्यतरत्वेनापि । **दोषता** अनुमित्यनुत्पादप्रयोजकता ॥

अनुमितीति । तत्र समुच्चयात्मकानुमितेरिष्टत्वात् । **अन्यथासिद्धिः** व्यभिचारः । **प्रतिरुद्धत्वेति** परामर्शद्वयसंवलनोत्तरमित्यर्थः । तथाचास्यापि दोषत्वादिति मूलस्य विरोधिव्याप्त्यादेरनुमित्यनुत्पादप्रयोजकत्वादित्यर्थः । वस्तुतो विरुद्धहेत्वोः प्रमात्मकपरामर्शद्वयस्य विरोधानिश्चयेपि नोत्पत्तिरित्याशयेन मौलशङ्कां संयोज्य विरोधिनिश्चयदशायामेवोत्पत्तिविरोधात्तदनिश्चये उत्पत्तिर्भवत्येवेति समाधानं **जगदीशेन** योजितम् । तत्र तत्तदभावयोरेव विरोधिग्रहमनपेक्ष्य परस्परग्रहप्रतिबन्धकग्रहत्वं नान्ययोरित्यसकृदुक्तत्वात् तद्विस्मरणं कल्पनीयम् । अतोऽन्यथा शङ्काभिप्रायं विवृणोति—**एकत्रेति** ॥

तदेति । तथा च धूमवत्ताज्ञानं प्रति वह्नेर्धूमव्यापकताज्ञानसहितं तदभावव्याप्यपाषाणमयत्ववत्ताज्ञानं प्रतिबन्धकं पाषाणमयत्ववत्ताज्ञाने च वह्न्यभावे पाषाणमयत्वव्यापकताज्ञानसहितं वह्निव्याप्यधूमवत्ताज्ञानं प्रतिबन्धकमित्यभिमानः । **संशय इति मूलं** पक्षधर्मतासंशयपरम् । (गा) **हेत्वोः** निष्ठा सप्तम्यर्थः देहलीदीपन्यायेन उभयत्रान्वयः ॥ **तदग्रहेण** हेत्वोः परस्परविरुद्धत्वग्रहासत्वेन । **परस्परेति** ॥ व्यापकत्वेन गृहीतेत्यर्थः । तथा च तद्वत्ताज्ञाने तदभावव्याप्यवत्ताज्ञानस्य विरोधित्वेपि तद्व्याप्यवत्ताज्ञानाविरोधित्ववत्तद्व्यापकाभाववत्ताज्ञानस्य विरोधित्वेपि तद्व्याप्यवत्ताज्ञानस्याविरोधित्वादिति भावः । **दूषकतावीजमित्यादिग्रन्थस्येति**—इत्यर्थ इत्यग्रिमेणान्वयः ॥ दुष्टः निग्रहप्रयोजकः तन्निष्ठो धर्म इत्याह—**दुष्टत्वमिति यावदिति । एतादृशार्थेति** ॥ तथा च बीजपदं प्रयोजकपरं दुष्टत्वप्रयोजकमित्यर्थः ॥ प्रतिबन्धेनेत्यन्तोपादानफलमाह—**न त्विति** ॥ प्रथमफक्किकां व्याख्याय द्वितीयफक्किकां व्याचष्टे—**नापीति** ॥ दुष्टताप्रयोजक इति विपरिणतमनुषज्यते,

अन्यज्ञाप्यमानस्य प्रकृतदुष्टताप्रयोजकत्वाभावात् पूरयति— **विरोधीति** ॥ द्वितीय-फक्किकां व्याचष्टे— **विरोधीति** ॥ फक्किकात्रयार्थं दूषयति— **अनित्येति** ॥

कल्पकेति ॥ तथा च विरोधिपरामर्शः प्रकृतानुमितिप्रतिबन्धकः स्वव्याप-कानुत्पादप्रतियोगिप्रकृतानुमितिकत्वात् इत्यनुमानमुक्तम् । **व्याप्तीति** ॥ विरोधि-परामर्शस्याप्रतिबन्धकत्वेपि व्याप्तिपक्षधर्मतो[ताविरहो]पपत्तिरिति भावः । विरोधीति दीधितौ तस्येतिपदं विहाय कृत्वापूर्ववाक्यानुवृत्तिसिद्धमिदं पूरणम् । एतन्मते अनुमित्यनुत्पादस्य विरोधिपरामर्शाप्रयुक्ततया **कालीनेति** । तथा च ज्ञायमानस्वनिष्ठ-स्तत्साध्यव्याप्तिविरहः तत्साध्यकानुमितिप्रतिबन्धकः विरोधिपरामर्शकालीनतत्साध्यानु-मित्यनुत्पादकत्वात् । तथा च विरोधिभूतः यो वह्निव्याप्यवत्तापरामर्शस्तत्कालीनानु-मित्यनुत्पादस्तेन ज्ञाप्यमानस्य पाषाणमयत्वादिनिष्ठव्याप्त्यादिविरहस्य प्रतिबन्धकत्वं तु न कल्पयतीत्यर्थः ॥

दोषत्वं प्रतिबन्धकत्वम् । **तेन ज्ञाप्यमानस्येति । तेन** विरोधिपरामर्शेन । सल्लिङ्गकपरामर्शीयव्याप्तिविशिष्टलिङ्गविशिष्टपक्षविषयतानिरूपितसाध्याभावव्याप्त्याश्रय-च्छिन्नविषयतात्वेन लिङ्गेन तादृशव्याप्त्यभावपक्षधर्मताभावान्यतरवृत्तित्वं तादृशविषय-तावत्त्वेन तादृशान्यतरवत्त्वं वा साधनीयम् सल्लिङ्गपरामर्शस्य विशेषणतया उपयोगः एवमसल्लिङ्गकपरामर्शेपि बोध्यम् । व्याप्त्यादिविरहस्याप्रतिबन्धकत्वं कुत इत्याकाङ्क्षायां सद्धेतावपीत्यनेन भवदभिमतप्रतिबन्धकस्यासत्त्वमेव प्रतिपाद्यते हेतुनिष्ठव्याप्त्यादि-विरहस्य विरोधित्वात् ॥ ज्ञायमानस्वनिष्ठज्ञायमानव्यभिचारप्रतिबन्धकतामत इव हेत्व-वगाहिज्ञानविषयव्याप्त्यादिविरहस्य विरोधित्वोपगमेपि हेतौ व्याप्तिज्ञानकाले तदसत्त्वं बोध्यम् । **उपस्थितावपीति** ॥ उपस्थितिपदस्य स्वरूपार्थकतामालम्ब्याह— **विरोधीति** ॥ **इयं शङ्केति** । प्रवृत्तिनिमित्तस्य बलसामान्यघटिततया शब्दादि-बलस्य अप्रत्याख्येयतया तत्प्रस्तावात्तदतिव्याप्तिप्रकाशिका । अत एव व्याप्तिपक्ष-धर्मतारूपबलविशेषं निवेश्य समाधास्यते । **परार्थेति** ॥ एतच्छङ्कामात्रं विरोधि-वाक्यमात्रस्येति मात्रपदेन समाधेयम् ॥

प्रतिरोधेति ॥ परार्थानुमानात्कार्यानुत्पादेत्यर्थः । अनाप्तोक्तया निश्चीयमान-विरोधिबोधकवाक्यज्ञानघटितसामग्रीत्वेन प्रतिबन्धकत्वान्नानुमानोच्छेदस्तादृशनिश्चयस्थल

इति भावः । एवमाभासत्वेन निश्चीयमानसाध्यसिद्ध्यौपयिकसमानकालीनसाध्यविरोध्युपस्थापनसमर्थमानप्रतिरुद्धकार्यकत्वं लक्षणवाक्यार्थः । वह्निव्याप्यधूमवत्तापरामर्शे सति विरोधिबोधकवाक्ये अनाप्तोक्तत्वनिश्चयदशायां साध्यविरोध्युपस्थापनासामर्थ्यात् । यथा धूमे न सत्प्रतिपक्षितत्वं तथैव समानबलत्वाभावात्पाषाणमयत्वादेरपीति हृदयम् । **शौचेति ॥** निश्चितप्रामाण्यकेन विरोधिबोधकागमेन बाधः ॥ विरोधिनिश्चयजननम् बाधैकदेशविरोधितायां षष्ठ्यर्थान्वयः । **विरोधीति ॥** पक्षे साध्यं नास्तीति शब्देन । तथा च परस्परकार्यप्रतिरोधाभावान्न तदा सत्प्रतिपक्षताकालीनत्वस्य प्रतिरुद्धकार्यकत्वरूपत्वादीति भावः । इष्टापत्तीति प्रतिरोधकान्यस्य क्वचित्कत्व एव युज्यते न तु सार्वत्रिकत्वे इति सा न युक्तेत्याह—**मूले अगृह्यमाणेति ॥** अनिश्चीयमानेत्यर्थः । विशेषः आभासत्वमनाभासत्वं च । **सर्वेति ॥** इष्टापत्तिपरिहाराय । विरोधिवाक्ये आभासत्वानाभासत्वयोः निश्चयदशा प्रसिद्धैवेति भावः ॥

ननु तत्राभासत्वादेः कुतो न निश्चय इत्यत आह—**अनुमानादिति ।** अनुमानपदं साध्यतदभावग्राहकमानपरम् ॥ पश्चात्तादृशानुमानकाले ॥ न्यूनबलत्वं अनाप्तोक्तत्वं ॥ अधिकबलत्वमाप्तोक्तत्वं मध्यस्थस्य तदनिरूपणात् । **निरूपणे** प्रमाणान्तरेण तन्निश्चयोपगमे । **अनुमानेति** वादिप्रतिवाद्यन्यतरस्य साध्यवत्तानिश्चायकलिङ्गोपन्यासवैयर्थ्यादित्यर्थः । मध्यस्थतायामपि तन्निश्चायकप्रमाणसत्वादिति मनसिकृत्वाऽऽह —**परार्थस्थले** (गा) । शब्दे आभासत्वं अनाप्तोक्तत्वं अनाभासत्वं, आप्तोक्तत्वं एतच्च न्यूनाधिकबलवत्वाभावनिराकरणायोक्तम् । न चानुमाने आभासत्वं भ्रमत्वं अनाभासत्वं प्रमात्वं अनयोस्सन्देहे प्रतिरोधानुपपत्तिरिति वाच्यं, तत्र तदुभयग्रहमात्रे तात्पर्यात् । **विवादेति ॥** वादिद्वयान्यतरं प्रति मध्यस्थस्यापि वादित्वापत्तेरित्यर्थः । एवकारश्चानिष्टप्रतिरोधस्थलेऽपि प्रतिरोधलाभार्थः । विरोधीतिमूले **मात्रपदं** प्रकरणान्तररहित्यलाभार्थम् । **अनुपयुक्तेति ॥** मम साध्याभावप्रमापकं प्रत्यक्षं शब्दो वेत्युपन्यासस्यानुपयुक्तत्वादित्यर्थः ॥

तदुपन्यासस्य पक्षे साध्याभावप्रमापकशब्दोऽस्तीति वाक्यस्य । **लिङ्गेति ।** लिङ्गभावापन्नतदुपन्यासस्थले तु तादृशनिश्चयाभावघटितसामग्रीमात्रस्य परामर्शमात्रस्य वा प्रतिबन्धकतेति न कश्चिद्दोषः । तत्र साध्याभावप्रमापकशब्दविषयः पक्ष इत्याकारकतदुपन्यासेन परस्य तादृशशब्दत्वेन पक्षे साध्यं नास्तीति शब्दज्ञानेपि आनुपूर्वीविशेष-

प्रकारेण तदज्ञानात् न विरोधिबोध इति दीधितिकृता तादृशशब्दत्वेन ज्ञानस्य विरोधिबोधकतामालम्ब्योक्तदूषणदानमसङ्गतमिति तेषां तदभिमानं स्वयं निराकुरुते —**इदमिति** ॥ **इत्याकारकेति** । इत्याकारकोद्भावनस्यैव प्रमाणोपन्यासरूपत्वादित्यर्थः ॥ **न त्विति** ॥ धर्मैक्यं तन्त्रमिति भावः ॥ विरुद्धोभयज्ञानसामग्री इति मूलं व्याचक्षाण एव न चेत्यादिकमवतारयति—**विरोधीति** ॥ विघटकत्वेनावधारणादित्यस्य विघटकत्वस्य दुर्वारत्वादित्यर्थः ॥

असमग्रेति ॥ तादृशप्रयोजकस्य क्वाचित्कत्वप्रकारताया अवच्छेदकावच्छेदेन कोटयवगाहिनोपि संशयतया तद्व्यावर्तनाय च । सामग्र्यन्तरस्य क्वाचित्कत्वान्वयि निष्ठत्वं षष्ठ्यर्थः । **ज्ञानत्वप्रयोजकेति** ॥ इच्छादिविरहविशिष्टत्वलाभाय—**सामान्यपदम्** ॥ **विरोधसंबन्धेनेति** सामग्रीघटकविषयताया अपि प्रतिबध्यतावच्छेदकत्वमिति विरोधिभानप्रतिबन्धकाभावसहकारेणेत्युपपद्यते ॥ **प्रत्यक्षात्मकेति** । संशयसमुच्चयभिन्नत्वेन नेष्टापत्तिः । सत्प्रतिपक्षे संशायकत्वस्य न दूषकता संभवतीत्याशङ्कते—**अथेति** ॥

नाविरोधग्रह इति समुच्चयात्मककोटिद्वयनिश्चये इष्टापत्तिवारणाय ॥ **न किञ्चिद्बाधकमिति** । एवं चोक्तस्थले एतादृशसंशयोत्पत्त्या न प्रागुक्तप्रतिबध्यप्रतिबन्धकभावावश्यकतेति भावः । **कोटितारुय इति** ॥ वक्ष्यमाणप्रतिबध्यप्रतिबन्धकभावगौरवं तु एतन्मते फलमुखत्वान्न दोषायेति बोध्यम् । लाघवमात्रेणातिरिक्तविषयतानङ्गीकारादाह—**अस्तु वेति** ॥ तत्समाजस्यैव विषयतयोरवच्छेद्यावच्छेदकभावबाधकत्वं ग्राहयति—**तादृशेति** ॥ विरोधिभासकसामग्रीमनपेक्ष्य तत्समाजस्य तत्प्रयोजकत्वे समुच्चये तादृशविषयताविशेषापत्तिः । तमपेक्ष्य तस्य तथात्वे विरोधानवगाहिज्ञाने तदुपपत्तिरित्यर्थः । अनपेक्ष्येत्यन्तं च अनुमितेर्विरोधानवगाहित्वे संशयत्वोपपत्तिप्रकाशनाय ॥

समवहितयोरिति । तज्ज्ञानसमवधाने समुच्चयरूपानुमितिसूचनाय संशयत्वस्य तत्तत्कोटिविषयतावच्छिन्नान्यकोटिविषयकत्वस्यावर्जनीयत्वादित्यर्थः । अन्यथा विरोधिकोटयनुमितिसामग्र्याः प्रतिबन्धकताकल्पने गौरवापत्तेरिति भावः ॥ **विशेषदर्शनघटितेति**—धर्मीन्द्रियसन्निकर्षशून्यत्वेन अन्यथा पौनरुक्त्यापत्तेः । **निर्णयत्वेति** । सामग्र्याः फलाप्रयोजकत्वे निर्णयत्वेन संस्कारहेतुत्वं अर्थवत् ज्ञानत्वेन तद्धेतुत्वे संशयात्संस्कारोत्पत्त्या संशयात्मकस्मरणापत्तेरित्यर्थः ॥

नियतोद्बोधकेति ज्ञानान्वयि । **तावतापि** निश्चयत्वेन कारणत्वोपगमेपि, तादृशप्रतिबध्यप्रतिबन्धकभावस्वीकारे तु निश्चयत्वेन कारणत्वं व्यर्थमेव । ह्रदो वह्निमानित्यनुमितिजनकपरामर्शस्य न विरोधितासंभवः जलमयत्वांशे निर्धर्मितावच्छेदकत्वात् अतो व्याचष्टे—**इदन्त्वादीति** ॥ जलमयत्वादेरिति शेषः । विरोधिनो जलमयत्वादेः तदभाववदवृत्तित्वरूपव्याप्त्यवगाहिपरामर्शस्य तदभावीयविरोधावगाहित्वादाह—**वस्तुगत्या वह्न्यादीति** ॥ विरोधावगाहिज्ञाने अयं वह्निमानित्यनुमितेरनुत्पाद इत्यतो विरोधानवगाहीति ॥ विरोधविशिष्टवह्न्यभावविषयकत्वेन प्रतिबन्धकत्वाभिप्रायमपि निराकरोति—**इदमिति** । परामर्शे विरोधाभाने प्रथमं दूषणं तत्र तद्भानोपगमे द्वितीयं विरोधस्योपलक्षणत्वे वह्न्यभावव्याप्तिप्रकारकवह्निव्याप्यविषयकपरामर्शाभ्यां अनुमित्युत्पत्तौ बाधकाभावोपि ज्ञेयः ॥ **निराकृतेति** । तथा सति प्रागपि स्थाणुत्वाद्यप्रत्यक्षप्रसङ्गात् ॥

विशेषत्वादीति ॥ विरोधिदर्शनासत्वे दोषमात्रं न प्रतिबन्धकं विशेषदर्शनमात्रं च लौकिकज्ञाने न विरोधीत्युभयोपादानं ; विशेषदर्शनस्य प्राग्भावव्याप्यवत्तानिश्चयस्य, चक्षुस्संयोगाद्यजन्यचाक्षुषत्वप्रकारकेच्छानुत्तरप्रत्यक्षत्वं त्वक्संयोगाजन्यस्पार्शनप्रत्यक्षेच्छानुत्तरप्रत्यक्षत्वादिकं च न प्रतिबध्यतावच्छेदकं चाक्षुषत्वादीच्छासत्वे स्पार्शनाद्यापत्तेः अतः चाक्षुषत्वादिनिवेशः । **जन्यतावच्छेदकत्वापत्तिरिति** ॥ इष्टापत्तौ संशयानुमितेर्दुर्वारत्वापत्तेः । परोक्षज्ञानस्याहार्यत्ववारणाय **प्रत्यक्षत्व**निवेशः । स्वत्वाननुगमादाह—**विषयत्वेति** । इच्छायाः आहार्यसामग्रीघटकतां दर्शयति—**आहार्येति** ॥ **यज्ज्ञानं** लौकिकं उपनीतभानाधीनस्मरणस्य प्रतिबध्यत्वादिति भावः । कदाचित्पदसूचिताखरसमाह—**वस्तुतस्त्विति** ॥ **न त्विति** ॥

तथा चेति । लौकिकज्ञानाधीनस्मरणमपि प्रतिबध्यमेवेति भावः ॥ विरोधि प्रतिपाद्यं ग्राह्यं वा ॥ आद्ये ज्ञानेन द्वितीये विशिष्टेनान्वयः स्मर्यत इति प्रकारताविशेष्यताप्रकारेण स्मरणं वाच्यम् । तथैव प्रागनुभवात् । तथा च विशिष्टभानात्प्रवृत्त्याद्यनुपपत्तिरिति वाच्यं ; शुक्लत्वादिविशिष्टशङ्खादेरपि विशिष्टविषयतासंबन्धेनानुभवोपगमात्तथैव संस्कारेण स्मरणसंभवात् तदभावव्याप्यवत्तानिर्णयदशायां तद्वत्तासंस्कारोद्बोधे मानाभावादित्युक्तं क्वचिदिति तु **कश्चित्** । **प्रत्यक्षत्वस्येति** ॥ तथा च

संशयानुमितिर्निष्प्रत्यूहैवेति भावः। **व्यभिचारसंशयस्य** विरोधिपरामर्शवाननुमितिमान्न वेत्याकारकस्य। **लाघवादिति** ॥ विरोधिपरामर्शाभावः तद्वत्ताज्ञानत्वावच्छिन्नव्यापकः इति ग्रहे लाघवज्ञानाभावविशिष्टव्यभिचारसंशयस्यैव विरोधित्वात्। **सामान्यतः** हेतुप्रतिहेत्वन्यतरत्वावच्छिन्ने प्रथमतः प्रामाण्यग्रहस्ततः तथाविधान्यतरत्वरूपसमानधर्मदर्शनात् विशिष्य परामर्शादौ अप्रामाण्यसंशय इत्यर्थः। **प्रत्यक्षसंशयवदिति** व्यतिरेकदृष्टान्तः ॥ **जन्येति।** मिश्रैस्संशयोत्तरप्रत्यक्षं प्रति विशेषदर्शनत्वेन हेतुत्वेनोपगमात् विरोधीति। **अवधारणसामग्री** अवधारणजनकसामग्रीविशेषः ; **अव्यवहितोत्तरत्वं,** स्वाधिकरणक्षणध्वंसाधिकरणक्षणध्वंसानधिकरणत्वे सति स्वाधिकरणक्षणध्वंसाधिकरणक्षणवृत्तित्वम् ॥ इत्यननुगमः ॥ **अप्रामाणिकत्वादिति** ॥ यत्तु विरोधिव्याप्यवत्तापरामर्शस्यानुमितावप्रतिबन्धकत्वे यत्र तादृशपरामर्शकाले प्रकृतपरामर्शसहस्रेषु अप्रामाण्यज्ञानव्यक्तयः तत्र तदानीं अनुमितिवारणाय तासां प्रतिबन्धकत्वकल्पने गौरवं यद्यदप्रामाण्यज्ञानव्यक्तिसत्वे विरोधिपरामर्शो न प्रतिबन्धकः तत्तदभावकूटविशिष्ट तादृशपरामर्शव्यक्तेस्तत्तद्व्यक्तित्वेन हेतुतायां लाघवादिति ॥ तन्न ॥ यत्र विरोधिपरामर्शकालीनप्रकृतपरामर्शसहस्रमेकप्रामाण्यज्ञानकालीनं तत्र तदुत्तरक्षणे विशिष्टवैशिष्ट्यावगाहिप्रत्यक्षवारणाय तत्कालीनाप्रामाण्यज्ञानव्यक्तीनां प्रतिबन्धकताकल्पनेन तवापि गौरवात् मम तु अनुमितिसामग्र्याः कृत्स्नप्रतिबन्धकत्वेनैव तदानीं प्रत्यक्षानुत्पादात्। संशयानुमितिवारणं व्युत्पादयति—**यदीति** ॥

कथञ्चिदिति। स्ववृत्तिकृतिमत्त्वस्वसामानाधिकरण्यस्ववृत्तिप्रागभावप्रतियोगित्वैतत्त्रितयसंबन्धेन स्वविशिष्टत्वं जीवनयत्नस्त्वप्रामाणिक एवेति कथं चिदिति। **तद्भेदेनेति** ॥ विविधाहार्यनिर्वाहाय। अन्यथा चाक्षुषेच्छासत्वे स्पार्शनाहार्यापत्तेः। **तदेति** ॥ **एव**कारेण इच्छाविशिष्टान्यत्वस्य विषयविशेषावगाहित्वस्य च व्युदासः। ज्ञानत्वं तु न निवेश्यम्। **लाघवादिति** ॥ इदमापाततः प्रकारान्तरेणेति गौरवस्य एतन्मते जागरूकत्वात्। ननु केवलव्यतिरेकिपरामर्शोत्तरानुमितौ विरोधिपरामर्शाभावस्य कारणत्वात् तद्घटिततदनुमितिसामग्री नास्तीति कथं संशयानुमितिरित्याशङ्कायां तत्रापि तस्यान्यथासिद्धत्वमेव नतु कारणत्वमित्याशयवानाह। **विरोधिपरामर्शाभावाघटितेति** ॥ **फलानुरोधेन** प्रयोजनसत्त्वेन, **पक्षकादीत्यादिना** साध्यकपरिग्रहः ॥

अव्यवहितोत्तरत्वं अनुगतं दुर्वचमेव उक्तपरंपरायास्संबन्धत्वे मानाभावादि त्याशयवानाह—**अस्त्विति** ॥ परामर्शकारणतायां आश्रयासिद्धिनिश्चयाभाक्त्या-वच्छेदकत्वं यदि ब्रूयात् तदाप्याह—**तथापीति** ॥ परोक्षत्वं न जातिः अनुभव-त्वेन भिन्नविषयकानुमितिसामग्रीप्रतिबध्यतावच्छेदकवैजात्येन वा साङ्कर्यादिति प्रत्य-क्षान्यत्वनिवेशः ॥ **विनिगमनाविरह इति** गुरुधर्मावच्छिन्नप्रतिबन्धकताद्वयमपेक्ष्य उपमितित्वादिलघुधर्मावच्छिन्नं प्रतिबन्धकतात्रयमेव वाच्यमिति संशयानुमितिर्दुर्वा-रैवेति भावः । **इतरेति** ॥ गुणत्वादीत्यर्थः । संस्कारेच्छादावपि प्रतिबन्धकत्वप्रसङ्गो बाधकः ॥ **अवच्छेद्यप्रतीतौ** अवच्छेद्यघटकसंसर्गप्रतीतौ ॥ **प्रकारकेति** प्रकारता-निरूपकेत्यर्थः ॥

तत्र संशयानुमितिरिति ॥ एतेन लिङ्गोपधानमते अभावव्याप्यवत्पर्वतो महानसीयवह्निमानित्यनुमितेस्संशयत्वाभावात् न संशयानुमितिवार्तेत्यपास्तम् ; उक्तस्थले अभावव्याप्यवत्पर्वतान्यो न वह्निमान् वह्निव्याप्यवत्पर्वतान्यो नाभाववानितीतरबाध-निश्चयदशायां जायमानानुमितेस्संशयत्वनिर्वाहात् । **न च लाघवेत्यादि** ॥ **तद्विरोधीति** ॥ महानसीयवह्न्यादिविशिष्टबुद्धिविरोधीत्यर्थः । **तदिति** ॥ महान-सीयवह्न्यादिविशिष्टेत्यर्थः । एवमग्रेपि । महानसीयवह्न्यादिविशिष्टबुद्धित्वमात्रस्य प्रति-बध्यतावच्छेदकत्वे महानसीयवह्न्यनुमापकलाघवज्ञानघटितसामग्रीदशायां आहार्य-महानसीयवह्न्यादिविशिष्टज्ञानोपपत्तये—**तद्विशिष्टजिज्ञासानवच्छिन्नेति** । **शुद्धा-भावत्वादीति** ॥ शुद्धाभावत्वावच्छिन्नविधेयताकेत्यर्थः ॥

व्यापिकाया इति । लाघवज्ञानोपनीतमहानसीयवह्न्यभावत्वस्य विधेयता-नवच्छेदकतया तस्याश्शुद्धाभावत्वावच्छिन्नसिद्ध्यभावघटितत्वात् तथाविधतद्विशिष्ट-बुद्धित्वस्य तस्यां प्रतिबध्यतावच्छेदकत्वसंभवात् कथं न संशयानुमितिवारणमित्यत आह ॥ **तथाचेति** । अभावविषयकानुमित्यन्यज्ञानत्वस्येति । अभावत्वावच्छिन्न-विधेयताकानुमित्यन्यज्ञानत्वस्येत्यर्थः । संशयानुमितेश्चाभावत्वावच्छिन्नविधेयकतया न प्रतिबध्यत्वसंभव इति भावः ॥

महानसीयवह्न्यनुमित्यन्यज्ञानत्वस्येति पाठान्तरम् । अनुमित्यन्यमहा-नसीयवह्निज्ञानत्वस्येत्यर्थः । एतत्पाठे अभाववान् महानसीयवह्निमानित्यनुमित्युत्पत्त्या शुद्धाभावत्वप्रकारकानुमितिसामग्र्याः महानसीयवह्निप्रकारकानुमित्यप्रतिबन्धकत्वात्

इति पङ्क्तिः सम्यगेव । **लाघवज्ञानेति** ॥ एतच्च तादृशानुमितेरशुद्धाभावत्वावच्छिन्न प्रकारकसिद्धयभावघटितलाघवज्ञानघटितसामग्रीप्रतिबन्धकत्वासंभवसूचनाय सिद्धिदशायामित्यादि । **भवन्मते** इति ॥ अनुमित्यनुत्पादस्य च स्वन्मतसिद्धत्वात् । दर्शितलाघवज्ञानघटितसामग्र्यां शुद्धवह्नित्वशुद्धाभावत्वावच्छिन्नविधेयकानुमित्यनुत्पादस्य सर्वजनानुभवसिद्धतया तत्र लाघवज्ञानयोः प्रतिबन्धकत्वावश्यकत्वात् ॥

असत्वादीति । शुद्धाभावत्वावच्छिन्नसिद्धयभावाघटिततदनुमापकलाघवज्ञानाघटितसामग्र्याः प्रतिबन्धकत्वे विरोध्यनुमितिसामग्रीघटितलाघवज्ञानादिविरहेपि उक्तसिद्धिदशायां विरोधिप्रत्यक्षानुत्पत्तिप्रसङ्गात् ॥ एतेन एककोटिसामग्र्यां अपरकोटिसामग्र्यभावनिवेशावश्यकत्वेन इच्छावशात्परोक्षज्ञानोत्पत्त्युपगमे विरोधिकोटिद्वयानुमितिसामग्रीसंवलनस्थले इच्छाद्वयसत्वे संशयानुमितिर्निष्प्रत्यूहैव अग्रिमप्रतिबन्धकतावच्छेदके इच्छाविरहविशिष्टत्वान्यप्रतिबध्यावच्छेदके वा तद्विशिष्टज्ञानानवच्छिन्नत्वस्यावश्यकत्वादतः प्रथमत इच्छाया अकिंचित्करत्वमाह—**विरोधीति** । प्रतिबन्धकत्वकल्पान्तरबीजमाह—**लाघवज्ञानेति** ॥ लाघवज्ञानघटितविरोध्यनुमितिसामग्री सत्वे तच्छाब्दबोधापत्तिवारणाय तादृशप्रतिबन्धकत्वान्तरकल्पनमावश्यकमित्यर्थः । तत्रेष्टापत्तिवारणाय किन्त्वित्यादि इच्छासत्वेपि इच्छाभावनिवेशस्फोरकम् ॥

अप्रामाणिकत्वादीति । आहार्यशाब्दबोधादेरुपगमादिति भावः । **अव्याप्यवृत्तित्वग्रहकालीनयोरिति** ॥ तस्यानुत्तेजकत्वार्थं तदवच्छेदेन तद्वत्ताज्ञाने तदभाववत्ताज्ञानप्रतिबन्धकतावीजं विषयविरोधमाह—**अव्याप्येति** । पक्षतावच्छेदकदेशकालावच्छेदेन अनुमितिविरोधिनि तदभावव्याप्यवत्ताज्ञाने तदभावधर्मिकाव्याप्यवृत्तित्वग्रहस्यानुत्तेजकत्वेपि संशयानुमितिं व्युत्पाद्य तत्र तस्योत्तेजकत्वं व्यवस्थापयितुं व्युत्पादयति—**वस्तुत** इति ॥

ग्राह्येति ॥ तथा च अग्नावच्छिन्नकपिसंयोगपिपीलिकासंयोगाभावव्याप्तिविशिष्टवैशिष्ट्यावगाहनसंभव इति भावः । साधनसामानाधिकरण्येन साध्यनत्वावच्छेदकावच्छिन्नत्वविशेषितेन घटिताव्याप्तिरित्यभिमानेन शङ्कते—**साध्येति** । **तादृशव्याप्तिकेति** ॥ पक्षतावच्छेदकदेशकालावच्छिन्नत्वघटितव्याप्तिकेत्यर्थः । अनुगतसंशयसामग्रीत्वेन प्रतिबन्धकत्वावश्यकत्वस्य प्रागुपदर्शितत्वादस्वरसः ॥

मूले फलद्वारकं फलघटितं धर्मितावच्छेदकावच्छिन्नत्वद्रूपावच्छिन्नप्रकारकत्वेन साध्यसंशयजनकता तद्रूपावच्छिन्नत्वं उभयकोटयुपस्थापकतापदं पूर्वपक्षलक्षणाभिप्रायकं साध्यविपरीतव्याप्तिविशिष्टयद्रूपविशिष्टवैशिष्ट्यावगाहिनिश्चयत्वेन साध्यविपरीतानुमितिजनकता तद्रूपवत्त्वं विरुद्धत्वम् ॥ यद्वा संशयफलकदोषत्वं सव्यभिचारत्वमित्यादिपरिष्कारः । **निश्चितेति** प्रतिबन्धकत्वव्युदासाय । **तस्य चेति** ॥ तत्फलकप्रमाविषयस्यैव लक्ष्यत्वात् ॥ घटो गौरश्वत्वादित्यादेः प्रकृतपक्षसाध्यविपरीतानुमितिफलकत्वं निराकरोति—**अपक्षधर्मेति** ॥ तत्रैव पटादौ साध्यविपरीतानुमापकत्वासंभवादाह—**स्वाधिकरण इति** ॥ बाधः अन्यत इति मूलमवतारयितुं एतल्लक्षणे फलपदप्रयोजनमाह—**हृद इति** ॥ ज्ञानान्यजन्येति मूलं असिद्धिव्यभिचारज्ञानद्वयजन्यलिङ्गत्वज्ञानमादायातिव्यापकमिति मात्रपदमन्तर्भावयति — **ज्ञानान्यमात्रेति** ॥ ज्ञानजन्यान्येत्यपि पाठः । पक्षतावच्छेदकाप्रवेशेपि बाधघटितत्वमाह—**हेत्विति । स्वेनेति** ॥ धर्मैक्यस्य तन्त्रत्वादिति भावः । मूले कथंपदनिर्णयपदयोस्सत्वाद्व्याचष्टे—**एतादृशेति** ॥ हेतुधर्मिकसमीचीनत्वनिर्णयोपायेच्छायां फलेच्छाविषया निर्णयेच्छा हेतुः ॥ अनुपस्थित इति मूले उपस्थितेर्निवेशोऽसङ्गतः प्रतिपक्षसत्वे तदनुपस्थितिसंभवादतो **व्याचष्टे— सतीति** ॥

मूले नचेत्यादितत्वजिज्ञासानिवेशफलं व्यापकतया गृहीतस्येत्यर्थबीजमाह—**अभि इति** ॥ पक्षे अभिधेयत्वसंशयसामग्र्याः तद्भिन्ने अभिधेयत्वनिश्चयाविरोधितया व्यापकतानिश्चयसंभवादिति भावः ॥ प्रतियोगितयेत्यादि व्याख्यानबीजमाह—**वस्तुतस्त्विति । अत एव** ॥ साध्याभावधर्मिकपक्षव्याप्यवत्तापरामर्शस्यापि पक्षसाध्यवैशिष्ट्यावगाहिग्रहविरोधित्वात् । **एवं सत्यन्तमिति** ॥ तथापि वह्न्यभाववद्ह्रिव्याप्यव्याप्यवत्कालीनह्रदो वह्निमानित्यादौ तादृशव्याप्यव्याप्यवत्त्वावच्छेदेन वह्न्यभावघटितपक्षके सत्प्रतिपक्षोद्धारके वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवत्तादृशह्रदे अतिव्याप्तिः । तज्ज्ञानस्य तादृशपक्षे वह्निमत्ताज्ञानं प्रति अवच्छेदकधर्मदर्शनविधया विरोधित्वात् ॥ न च तादृशपक्षतावच्छेदकावच्छेदेन वह्निमत्ताज्ञानस्य केवलह्रदत्वसामानाधिकरण्येनैव वह्न्यवगाहितया तत्र केवलह्रदत्वावच्छेदेन वह्न्यभावावच्छेदकीभूतवह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवानिति अवच्छेदकदर्शनस्यैव विरोधितया प्रकृतपक्षतावच्छेदकावच्छेदेन वह्निमत्ताज्ञानत्वेन प्रतिबध्ये तत्र तदवच्छेदेन तत्र तादृश-

व्याप्यव्याप्यवत्ताज्ञानस्य तत्सामानाधिकरण्येन तद्वत्ताग्रहमुद्रयैव विरोधित्वमिति विशिष्टान्तरघटितोऽयमिति वाच्यम् । पक्षतावच्छेकसामानाधिकरण्येन तादृशव्याप्यवत्ताघटिते तत्रातिव्याप्तेरुक्तत्वादिति चेन्न ॥ निष्कृष्टविशिष्टान्तराघटितत्वस्य निवेश्यत्वात् व्यापकसामानाधिकरण्यस्य सत्प्रतिपक्षघटकत्वमते तत्र तन्निवेशासंभवेपि सत्प्रतिपक्षघटकतविषयताद्वयान्यघटितविशिष्टद्वयाघटितत्वविशिष्टविशिष्टान्तराघटितत्वस्य वाच्यत्वात् । तस्माज्ज्ञानवैशिष्ट्यानवच्छिन्नत्वनिवेशो नादरणीयः ॥

यत्तु वह्न्यभावव्याप्यवत्तासामानाधिकरण्येन वह्न्यभावघटितपक्षके तादृशकालीनह्रदो वह्निमानित्यादौ तदवच्छेदेन वह्न्यभावघटितवह्न्यभावव्याप्यवत्तादृशपक्षे अतिव्याप्तिरतो ज्ञानवैशिष्ट्यानवच्छेन्नेति ॥ तन्न ॥ तस्य विशिष्टान्तरघटितत्वात् ॥ अथ जनकतावच्छेदकविषयतायां प्रकृतसाध्यकानुमित्यवृत्तित्वमेव निवेश्यम् तावतैव सत्प्रतिपक्षोन्नायकवारणसंभवात् न तु सत्यन्तं गौरवात् तत्तदभावव्याप्ययोराहार्यज्ञानसंभवात् अनुमितित्वनिवेशः इति ॥ मैवं; वह्न्यभावव्याप्यव्याप्याभाववान् ह्रदो वह्निमानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवद्धूदे सत्प्रतिपक्षोन्नायकेऽतिव्याप्तेः तद्विषयतायाः प्रकृतानुमित्यवृत्तित्वात् । सत्यन्तोपादाने च दलद्वये एकरूपावच्छिन्नप्रतिबध्यताया निवेश्यतया तद्वारणादिति ॥ एवं वह्न्यभावव्याप्यव्याप्याभावव्याप्यवान् ह्रदो वह्निमानित्यादौ सत्प्रतिपक्षोन्नायके अतिव्याप्तिवारणमपि यथाश्रुतसत्यन्ते प्रयोजनं बोध्यम् **पक्षतेति** । द्रव्यं वह्निमत् ह्रदो द्रव्यवानिति ज्ञानयोस्सत्प्रतिपक्षाप्रतिबध्ययोः वारणाय पक्षतावच्छेदकादिनिवेशः पक्षत्वसाध्यत्वयोः केवलान्वयित्वात् तद्दोषतादवस्थ्यं इत्यतः प्रकृतत्वनिवेशः । नच यत्किंचिद्रूपावच्छिन्नपक्षसाध्यकानुमितित्वव्यापकत्वमेवास्तु तावतापि सत्प्रतिपक्षलक्षणसामञ्जस्यादिति वाच्यं; वह्न्यभावव्याप्यव्याप्याभावत्वादिना वह्न्याद्यनुमितौ सत्प्रतिपक्षोन्नायकस्य विरोधित्वात् । काञ्चनमयह्रदो वह्निमान् ह्रदः काञ्चनमयवह्निमानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यवद्धूदसंग्रहाय अवच्छेदकतापर्याप्त्यधिकरणत्वं निवेश्यम् । एवं विशेष्यदलेपि ।

अत्र धर्मितावच्छेदकप्रकारतापन्नत्वभेदोपि भिन्नपर्याप्तिप्रयोजकः तेन काञ्चनमयह्रदो वह्निमानित्यादौ यादृशप्रकारधर्मिताच्छेदकतया पक्षविशेष्यतावच्छेदकता पर्याप्ता ह्रदः काञ्चनमयो वह्निमानित्यादौ अन्यादृशप्रकारधर्मिताच्छेदकभावापन्नतत्पर्याप्तयुपगमात् आश्रयासिद्ध्यतिव्याप्तयसङ्गतिर्नेति बोध्यम् । केचित्तु पक्षतासाध्यतावच्छेदक-

तयोरेव पर्याप्तिः प्रवेश्या । न तु विशेष्यताप्रकारतयोरपि प्रयोजनाभावात् । न च काञ्चनमयत्वाभावव्याप्यवत्पक्षरूपासिद्धौ पक्षतावच्छेदकतापर्याप्त्यधिकरणं यत् काञ्चनमयत्ववह्नित्वोभयं एकत्र द्वयमिति रीत्या तदुभयावच्छिन्नविशेष्यकतादृशानुमितिविरोधित्वात् कथमतिव्याप्तिरिति वाच्यं; तादृशानुमितेरप्रसिद्धेः । नच ह्रदःकाञ्चनमयो वह्निमानित्याद्यनुमितिमादाय दोषः पक्षतावच्छेदकादिभेदेन लक्षणभेदात् । काञ्चनमयत्वप्रकारतानिरूपितह्रदत्वावच्छिन्नविशेष्यतेत्यादिक्रमेण तत्र लक्षणस्य वाच्यत्वात् ॥ शब्दैक्यस्यानुपादेयत्वात् । वस्तुतस्तु परस्परनिरूप्यनिरूपकभावापन्नतत्तद्विषयताव्यक्तीनां विलक्षणविषयतात्वेनैव प्रवेशः । अत एव वैलक्षण्यसाधनायं, एवं सति विषयतात्वप्रकारतात्वादीनां विलयप्रसङ्गेन बहुतरासामञ्जस्यादिति प्रागभिहितम् ।

एतेन विशिष्टविषयताकानुमितित्वव्यापकत्वनिवेशे ह्रदः काञ्चनमयो वह्निमानित्याद्यनुमितिमादाय सिद्धयुन्नायकेतिव्याप्तितादवस्थ्यमिति परास्तम् ॥ तदनुमितेर्विलक्षणविषयताशून्यत्वादित्याहुः । **ह्रद इति** ॥ तादृशविषयताविशिष्टप्रहत्वस्य शुद्धप्रहत्वात्मकतया प्रतिबध्यतामात्रस्यैव तादृशविषयतावृत्तिप्रहत्वावच्छिन्नत्वात् तद्घटकसमुदायवृत्त्यवच्छेदकताकत्वं वाच्यं, तथा च काञ्चनमयह्रदादेः पक्षत्वे साध्यत्वे वा तत्समुदायघटककाञ्चनमयत्वच्छिन्नविषयताया नावच्छेदकत्वमित्यर्थः । **व्यापकत्वमिति** ॥ एवं च वह्न्यभावविशिष्टह्रदादेर्ज्ञानस्य प्रतिबध्यतावच्छेदककोटौ काञ्चनमयत्वावच्छिन्नविषयतयोरनिवेशात् स्वरूपसंबन्धरूपावच्छिन्नत्वं परित्यज्य व्यापकत्वनिवेशः । एवं द्वितीयदलेपि बोध्यम् । **अत एव** । दलद्वयेपि स्वरूपसंबन्धरूपावच्छिन्नत्वं परित्यज्य व्यापकत्वनिवेशादेव ।

अथ प्रकृतपक्षतावच्छेदकावच्छिन्नविशेष्यतानिरूपितप्रकृतसाध्यतावच्छेदकावच्छिन्नप्रकारित्वावच्छिन्नप्रतिबध्यताप्रवेशेपि ह्रदःकाञ्चनमयवह्निमान् काञ्चनमयह्रदो मानित्यादौ सत्प्रतिपक्षसंग्रहसंभवः, काञ्चनमयवह्निप्रकारतायां वह्नित्वावच्छिन्नप्रकारतात्वेन काञ्चनमयह्रदविशेष्यतायां ह्रदत्वावच्छिन्नविशेष्यतात्वेन च प्रतिबध्यतावच्छेदकघटकत्वात् । एवं च पक्षतासाध्यावच्छेदकयोः पर्याप्तिर्व्यर्थैव । नचैवं सति पर्वतो निर्वह्निरित्यादौ वह्निव्याप्यवन्नीलपर्वतादावतिव्याप्तिर्नीलपर्वतो वह्निमानिति ज्ञाननिष्ठप्रतिबन्धकतानिरूपितप्रतिबध्यतायाः पक्षतावच्छेदकपर्वतत्वावच्छिन्नविषयत्वावच्छिन्नत्वात् । एवं पर्वतो वह्निमानित्यादौ महानसीयवह्न्यभावव्याप्यवत्पर्वतादावतिव्याप्तिः पर्वतो महानसीयवह्निमानित्यादेस्साध्यतावच्छेदकवह्नित्वावच्छिन्नविशिष्टप्रतिबध्यत्वात्

इति वाच्यम् । दलान्तरे पक्षासाध्यतावच्छेदकतापर्याप्तत्वावच्छेदकताप्रवेशेनादोषात् । न च तथापि सत्प्रतिपक्षोन्नायकेऽतिव्याप्तिर्दुर्वारैव, ह्रदो वह्न्याभावव्यत्प्याभाववद्वह्न्युभयवानिति ज्ञानीयवह्नित्वावच्छिन्नप्रकारतायाः तादृशव्याप्याभावत्वावच्छिन्नप्रकारतात्वेन तज्ज्ञानप्रतिबध्यतावच्छेदकत्वात् इति वाच्यं पक्षतावच्छेदकावच्छिन्नमुख्यविशेष्यतायाः साध्यतावच्छेदकावच्छिन्नमुख्यविधेयताया वा निवेशात् । एकधर्मावच्छिन्नप्रतिबध्यतानिवेशकल्पादराद्वा । न च विशिष्टाभावस्य उभयाभावसमशीलतया घटविशिष्टवह्न्यभाववद्ह्रदे अतिव्याप्तिः; तस्य ह्रदो वह्निमान् घटवानिति एकत्र द्वयमिति रीत्या ज्ञानं प्रति विरोधित्वादिति वाच्यं । सत्यन्तदले व्यापकत्वोपादानात् । नचैवं घटविशिष्टवह्न्यभावव्याप्यवह्न्यभाववद्ह्रदे अतिव्याप्तिरिति वाच्यं । वह्न्यभावव्याप्यवह्न्यभाववद्ह्रदस्य विशिष्टान्तरघटितत्वात ।

मैवम् ॥ वह्निव्याप्यधूमवत्तापरामर्शात् इतरबाधवशेन काञ्चनमयवह्नेरनुमितिर्यत्र तत्र काञ्चनमयत्वाभाववद्वह्निर्बाधः तदुन्नायककाञ्चनमयत्वाभावव्याप्यवद्वह्निस्सत्प्रतिपक्षः लक्ष्यः । तत्प्रतिबध्यतावच्छेदककोटौ पक्षविशेष्यताया अनिवेशादव्याप्तिरतो व्यापकत्वनिवेशः । न च तथापि उन्नायकविशेषणस्य विशिष्टसाध्यपक्षग्रहाविरोधित्वान्तस्यासत्वादव्याप्तिरिति वाच्यं इतरबाधादिलब्धस्य परामर्शविषयतया न विधेयतावच्छेदकत्वं प्रकारतावच्छेदकत्वमात्रमिति मतावलंबनात् । सिद्धान्तिमते च तस्यालक्ष्यतयैवोपपत्तेः अतो न तत्राव्याप्तिः ।

अत्र सामान्यलक्षणातिप्रसंगः कथंचिद्वारणीय इति तु न सत् । तस्य व्याप्यत्वासिद्धित्वस्वीकारात् । एवं सत्यन्तघटकद्वितीयं साध्यतावच्छेदकपदं साध्यतावच्छेदकनिष्ठप्रकारतावच्छेदकताश्रयपरं अतो नाव्याप्तितादवस्थ्यम् । अत एव द्वितीयदलेपि पक्षसाध्यवैशिष्ट्यावगाहित्वावच्छिन्नप्रतिबध्यतैव प्रवेश्या । अवच्छिन्नत्वं स्वरूपसंबन्धविशेषः । तावतैवाश्रयासिद्ध्युन्नायकवारणसंभवात् उन्नेयेपि पक्षसाध्यग्रहाविरोधित्वं व्यर्थमित्यपास्तम् । उक्तरीत्यैव व्यापकत्वनिवेशसंभवात् । वस्तुतस्तु दण्डविशिष्टपुरुषसाध्यके परंपरासंबन्धावच्छिन्नदण्डाभावव्याप्यवत्पक्षो लक्ष्य एव । परंपरासंबन्धावच्छिन्नदण्डाभाववत्पक्षरूपबाधोन्नायकत्वात् । तत्र च स्वरूपसंबन्धरूपावच्छेदकत्वनिवेशेऽव्याप्तिरिति ।

परेतु वह्न्यभावव्याप्यवह्निघटोभयाभाववद्ह्रदे सत्प्रतिपक्षानात्मकेऽतिव्याप्तिः, ह्रदो वह्निमान् घटवानित्यनुमितिं प्रति विरोधित्वात् वह्न्यभाववद्ह्रदरूपबाधोन्नायक-

त्वाच्च । नच घटत्वावच्छिन्नप्रकारतानिरूपितह्रदत्वावच्छिन्नविशेष्यतानिरूपितवह्नित्वावच्छिन्नप्रकारतावारणाय साध्यतावच्छेदकावच्छिन्नप्रकारतान्यप्रकारतानिरूपितप्रकृतपक्षविशेष्यताकत्वावच्छिन्नप्रतिबध्यतानिवेशात् न दोष इति वाच्यम् । तदनिवेशे व्यापकत्वनिवेशादित्याहुः ॥ तन्न ; विशिष्टान्तराघटितत्वरूपावश्यकविशेषणेन वारणात् ।

वस्तुतस्तु वह्न्यभावव्याप्यव्याप्याभावात्मकवह्नित्वावच्छिन्नप्रकारताया अपि वह्न्यभावव्याप्यव्याप्याभावत्वावच्छिन्नप्रकारतात्वेन प्रतिबध्यतावच्छेदकतया सत्प्रतिपक्षोन्नायके अतिव्याप्तिरतस्सत्यन्ते व्यापकत्वनिवेशः । साध्यताक्च्छेदकपर्याप्तप्रकारतावच्छेदकताकत्वनिवेशात् वारणमिति चेत् । पर्याप्तिस्वरूपपर्यालोचने बृहल्लाघवाभावात् । विशिष्टपक्षसाध्यग्रहाविरोधित्वान्तातिवेशे बहुतरलाघवमिति केचित् । विरोधिनिश्चयत्वानवच्छिन्नं प्रति विरोधिनिर्णयत्वेन प्रतिबन्धकत्वानुरोधेन व्यापकत्वप्रवेश इत्यन्ये ॥

उन्नेये इति ॥ पर्वतो वह्न्याप्याभाववानित्यादौ वह्न्याप्याभावात्मकवह्न्यभावत्वावच्छिन्नप्रकारतामादाय वह्निविशिष्टपर्वतोन्नायके वह्न्याप्यवत्पर्वतरूपबाधे अतिव्याप्तिरतो द्वितीयदले व्यापकत्वनिवेशः ॥ अथ वह्न्यभावव्याप्याभाववान् ह्रदो वह्निमानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवद्ह्रदे अतिव्याप्तिः पक्षसाध्यवैशिष्ट्यावगाहिग्रहत्वव्यापकवह्न्यभावव्याप्याभावनिशिष्टह्रदग्रहत्वावच्छिन्नप्रतिबध्यता(स)त्वेन सत्यन्तदलस्सत्वात् ॥ तादृशह्रदो वह्न्यभावव्याप्याभावात्मकवह्निमानिति ज्ञानीयतद्रूपावच्छिन्नसाध्यप्रकारत्वावच्छिन्नप्रतिबन्धकतावच्छेदकीभूतवह्न्यभावव्याप्यवद्ह्रदविषयत्वावच्छिन्नोन्नायकताच्छेदकत्वाच्च इति चरमदले व्यापकत्वानिवेशेपि पक्षग्रहाविरोधित्वमावश्यकम् । नहि तदनिवेशे व्यापकतां निवेश्यायं दोषो वारयितुं शक्यते ॥

नापि यद्रूपावच्छिन्नेत्यत्र एकरूपेणावच्छेदकतयोर्निवेशेन ह्रदत्वावच्छिन्नविशेष्यतानिरूपितवह्न्यभावव्याप्याभावत्वावच्छिन्नप्रकारताकग्रहत्वेनैव प्रतिबध्यतावच्छेदकतासत्वात् ॥ नापि सत्यन्ते तादृशप्रतिबध्याता निविष्टा तादृशप्रतिबध्यत्वोपादानेन बाधप्रतिरोधप्रतिबध्यतयोर्भेदेनासंभवात् । एवं वह्निः वह्न्यभावव्याप्याभाववद्वह्निमानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवद्ह्रदादौ अतिव्याप्तिः । साध्यग्रहत्वावच्छिन्नप्रतिबध्यताघटितसत्यन्तस्य विशेष्यदलस्य च सत्वात् । अतः विनापि व्यापकत्वं

साध्यप्रहाविरोधित्वं चावश्यकम्। तथा चोपष्टम्भासङ्गतिरिति **चेन्न**; इदानीं प्रतिबन्धकतायामेव पक्षसाध्यप्रहत्वावच्छिन्नप्रतिबध्यताकत्व - तद्रूपावच्छिन्नप्रतिबध्यताकत्वयोर्निवेशात्। प्रतिबन्धकताभेदेनादोषात्। तथा चात एवेत्युपष्टंभकसंगतिरिति दिक्।

अथ विशिष्टपक्षसाध्यप्रहाविरोधित्वमपेक्ष्य उन्नेयविषयतायां लाघवात् विशिष्टपक्षसाध्यानुमितिवृत्तित्वं निवेश्यं काञ्चनमयहृदानुमितौ काञ्चनमयत्वाभाववद्धदविषयतायाः काञ्चनमयवह्न्यनुमितौ काञ्चनमयत्वाभाववद्वह्निविषयतायाचासत्वात्। उन्नेयबाधविषयतायाश्च हृदो वह्निमान् महानसं वह्निमदित्यनुमितिवृत्तितया सत्प्रतिपक्षसंग्रहादितिचेन्न; वह्निव्याप्यवान् हृदो घटवान् हृदो वह्निव्याप्यवद्धदकालीनवह्निमानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यवद्धदरूपसत्प्रतिपक्षाव्याप्तेः। यादृशविशिष्टविषयतायामेव चेत्तादृशानुमितिवृत्तित्वं निवेश्यते तदा काञ्चनमयत्वाभावव्याप्यवद्धदतादृशवह्न्यादिविषयतायाः पक्षसाध्यानुमित्यवृत्तित्वेनातिव्याप्तिविरहेपि वह्निव्याप्याभाववान् पर्वतो वह्न्यभाववानित्यादौ वह्निव्याप्यवत्पर्वतादावव्याप्तिर्द्रष्टव्या।

अथ चरमानुमितिप्रतिबन्धकतावच्छेदकीभूतान्तमुपेक्ष्य बाधविषयतायां प्रकृतपक्षसाध्यवैशिष्ट्यानुमित्यवृत्तित्वमेव निवेश्यतां तावतापि वह्निव्याप्याभावे साध्ये वह्निव्याप्यवत्पक्षात्मक बाधवारणात्। तत्रोन्नेयवह्निमत्पर्वतविषयतायाः पक्षो वह्निव्याप्याभाववान् वह्निमातिति समूहलंबनानुमितिवृत्तित्वात्। वह्निव्याप्यव्याप्यवत्पक्षे तत्र सत्प्रतिपक्षे वह्निव्याप्याभाववान् वह्निव्याप्यवानिति ज्ञानस्याहार्यतया तादृशप्रकृतानुमित्यप्रसिद्धया तादृशानुमित्यवृत्तित्वस्य बाधविषयतायां सत्वेन तदवच्छिन्नजनकतावच्छेदकविषयिताकतया लक्षणसमन्वयादिति चेन्न; वह्निव्याप्यवान् हृदो वह्न्याभावव्याप्याभाववानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यवद्धदरूपबाधातिव्याप्तेः उन्नेयवह्न्यभाववद्धदविषयतायाः प्रकृतानुमित्यवृत्तित्वात् वह्निव्याप्यव्याप्यवत्पक्षे सत्प्रतिपक्षे पक्षो वह्निव्याप्याभाववान् वह्निव्याप्यवांश्चेति समूहालंबनस्याहार्यतया तादृशप्रकृतानुमित्यप्रसिद्धिरिति। न च प्रकृतानुमित्यवृत्तिविषयतायां प्रकृतपक्षतावच्छेदकावच्छिन्नविषयकानुमितिवृत्तित्वं निवेश्यम्। तथासति हृदो वह्निव्याप्यवद्धदकालीनवह्न्यभावव्याप्याभाववानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवद्धदरूपबाधेऽतिव्याप्तेः प्रकृतसाध्यतावच्छेदकावच्छिन्नविषयकानुमित्यवृत्तित्वनिवेशेपि हृदो वह्निव्याप्यात्मकवह्न्यभावव्याप्याभाववानित्वादौ तादृशव्याप्यवद्धदे अतिव्याप्तेः उन्नेयवह्न्यभाववद्धदविषयतायाः पक्षसाध्यवैशिष्ट्यानुमितिवृत्तित्वात् साध्यपक्षानुमितिवृत्तित्वाच्च।

विशिष्टपक्षघटकपक्षतावच्छेदकतापर्याप्तेः प्रयोजनाभावेनानिवेश्यत्वादाह— **अत एवेति । प्रसिद्धेरिति ॥** पक्षादिभेदेन लक्षणभेदात् ह्रदो वह्निमानित्यादौ तद्दलं न निवेश्यमिति केचित् । **पूर्वमेवेति ॥** पक्षग्रहत्वादिपर्याप्तावच्छेदकताकाभावस्तु नोक्तः । पर्याप्तिप्रवेशस्य विचारासहत्वात् **एतेनेति ।** इह सत्प्रतिपक्षलक्षणे प्रकृतपक्षे प्रकृतसाध्यवैशिष्ट्यावगाह्यनुमितित्वव्यापकप्रतिबध्यतानिरूपितप्रतिबन्धकतावच्छेदकप्रकृतपक्षतावच्छेदकविशिष्टपक्षविषयकानुमितित्वव्यापकप्रतिबध्यतानिरूपितप्रतिबन्धकतानवच्छेदकप्रकृतसाध्यतावच्छेदकविशिष्टविषयकानुमितित्वव्यापक-प्रतिबध्यता-निरूपितप्रतिबन्धकतानवच्छेदकविषयतेत्यादिक्रमेण निवेशे वह्निमान् ह्रदो वह्न्यभावव्याप्याभाववानित्यादौ ह्रदः वह्निमद्भूदकालीनो यो वह्न्यभावव्याप्याभावः तद्वानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवद्भूदरूपसत्प्रतिपक्षेऽव्याप्तिः तदुन्नेयवह्न्यभावव्याप्यवद्भूदरूप-बाधस्य प्रकृतपक्षग्रहविरोधित्वात् प्रकृतसाध्यग्रहविरोधित्वाच्च । प्रकृतपक्षसाध्यग्रहत्वाव्यापकत्वनिवेशे तु न दोषः । उन्नेयबाधग्रहप्रतिबध्यतयोर्भेदेन विशिष्टपक्षसाध्यग्रहत्वावच्छिन्नप्रतिबध्यतयोः पक्षसाध्यग्रहत्वव्यापकत्वेपि ह्रदो वह्न्यभावव्याप्याभाववानिति ग्रहसाधारण्याय विशिष्टपक्षसाध्यवैशिष्ट्यावगाहिग्रहत्वव्यापकप्रतिबध्यतायाः विशिष्टपक्षसाध्यग्रहत्वाव्यापकत्वसत्त्वेन लक्षणसमन्वयसंभवात् ॥ विशिष्टपक्षादीत्यादिना विशिष्टसाध्यपरिग्रहः उन्नेये विशिष्टसाध्यग्रहाविरोधित्वानिवेशे वह्निर्वह्न्यभावव्याप्य-व्याप्याभाववद्ह्रदो वह्निमानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवद्ह्रदरूपसाध्याप्रसिद्ध्यादावतिव्याप्तिः । उन्नायके साध्यग्रहाविरोधित्वनिवेशः वह्निः काञ्चनमयवह्निकालीनकाञ्चनमयत्वाभावव्याप्यव्याप्यवानित्यादौ काञ्चनमयत्वाभावव्याप्यव्याप्यवद्ह्रदरूपबाधे अतिव्याप्तिवारणाय । अत एव समाधाने सामान्यत एवाविरोधीत्यन्तस्येत्यभिधास्यते ॥

उन्नायके चेति ॥ एवं च वह्न्यभावव्याप्याभावविशिष्टह्रदो वह्निमानित्यादौ ह्रदत्वावच्छेदेन वह्न्यभावव्याप्यवत्त्वस्याश्रयासिद्धित्वम् । एवं वह्निः वह्न्याभावव्याप्याभाववद्ह्रदकालीनवह्निमानित्यादौ च तस्य व्याप्यत्वासिद्धत्वमुपेयम् । यत्तु सत्यन्तदलप्रविष्टप्रतिबध्यतायां पक्षग्रहाविरोधित्वं पक्षग्रहत्वाव्यापकविषयताशून्यग्रहावृत्तित्वरूपं साध्यग्रहत्वाव्यापकविषयताशून्यग्रहाविरोधित्वं साध्यग्रहाविरोधित्वं इति तदुभयत्र लक्षणसमर्थनमिति ॥ **तन्न ॥** उदक्षरत्वात् भट्टाचार्यमते सत्यन्तदलघटकप्रतिबध्यतायां पक्षग्रहत्वाव्यापकत्वादिविशेषणमेव उन्नायके विवक्षितम् । ह्रदो वह्निमानिति प्रतिबध्य-

त्वान्तरमादाय तयोस्संग्राहसंभवात् । तर्कालङ्काराणां तस्यासिद्धित्वाभिधानं प्रामादिकं वह्निमान् ह्रदो वह्निमानित्यादावेव तस्यासिद्धित्वोपगमात् । एवं चोन्नायकविशेषणस्यापि प्रकृतपक्षसाध्यग्रहत्वाव्यापकविषयताशून्यवृत्तित्वं नार्थः; प्रकृतपक्षसाध्यग्रहत्वाव्यापकत्वेनैवोपपत्तेः ॥

अत्र ह्रदो वह्न्यभावव्याप्यव्याप्याभाववह्न्युभयवानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवद्ह्रदे बाधे सत्प्रतिपक्षोन्नायके अतिव्याप्तिमालोच्य उन्नायके पक्षसाध्यग्रहाविरोधित्वं त्यक्त्वा प्रकारान्तरं दर्शयति—**अथवेति** ॥ यद्धर्मावच्छिन्नेत्यत्रावच्छिन्नत्वं पर्याप्तिगर्भं; नातःकेवलग्रहत्वमादाय दोषः । विषयतात्मको वा धर्म उपादेयः ॥ **प्रतिबन्धकतावच्छेदकविषयतेति** । अत्रावच्छेदकत्वमनतिरिक्तवृत्तित्वं न तु स्वरूपसंबन्धविशेषस्तथासति तत्रैवोन्नेयवह्निमत्पक्षविषयतायाः अवच्छेदकधर्मदर्शनविधया वह्न्यभावव्याप्याभावविशिष्टपक्षविषयताशालिग्रहत्वावच्छिन्नप्रतिबन्धकतावच्छेदकत्वेन तादृशबाधातिव्याप्तितादवस्थ्यात् ।

अत्र पाषाणमयत्वव्याप्याभाववह्न्यभावोभयसाध्यके पाषाणमयत्वव्याप्यवत्पर्वतात्मकबाधे वह्न्यभावविशिष्टपर्वतग्रहत्वावच्छिन्नप्रतिबन्धकतावच्छेदकीभूतपाषाणमयत्ववत्पर्वतविषयित्वावच्छिन्नोन्नायकविषयिताकत्वेपि नातिव्याप्तिः वह्न्यभाववत्पर्वतविषयतामादाय सत्यन्ताभावात् । पाषाणमयत्वव्याप्याभाववत्पक्षविषयतामादाय तदुपपादनस्य निष्कृष्टार्थवेत्यादिकरूपेऽसंभवात् । वैशिष्ट्यस्य तृतीयार्थत्वेपि यादृशविशिष्टनिष्ठानिरुक्तजनकता तादृशत्वमित्यर्थं दूषयति ॥ **न तु वैशिष्ट्यमिति** ॥ एतत्पाठाभावे जनकतायां तृतीयार्थभूतोक्तविषयतावैशिष्ट्यमनिवेश्येत्यादि । स्वरूपसंबन्धरूपावच्छेदकत्वनिवेशेपि उक्तदोषवारणादाह—**सत्प्रतिपक्षैकदेश इति** ॥

अत्र जनकतायास्स्वरूपसंबन्धरूपावच्छेदकत्वनिवेशे सत्प्रतिपक्षैकदेशे केवलपक्षादौ अनतिरिक्तवृत्तित्वरूपावच्छेदकत्वघटितसत्यन्तदलविरहादतिव्याप्तिविरहेपि ह्रदो वह्निमानित्यादौ वह्न्यभाववह्न्यभावव्याप्यव्याप्योभयविशिष्टह्रदादिज्ञानीय वह्न्यभावविविशिष्टविषयताया अनुमितिप्रतिबन्धकतानतिरिक्तवृत्तेः वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यत्वावच्छिन्नविषयतानिरूपितह्रदत्वावच्छिन्नविषयतात्वेन विरोध्युन्नायकतावच्छेदकतया वह्न्यभावविशिष्टह्रदादावतिव्याप्तेर्दुर्वारत्वात् उन्नायकताशरीरेऽनतिरिक्तवृत्तित्वरूपावच्छेद-

कत्वं निवेश्यम्। अत्रैतादृशावच्छेदकत्वनिवेशेपि सत्यन्तविरोधित्वशरीरे ईदृशावच्छेदकत्वं प्रवेश्यं न तु स्वरूपसंबन्धरूपम् तथा सति उक्तस्थले वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवद्भूदादावतिव्याप्तिःतादृशविशिष्टविषयतायाः वह्न्यभावविशिष्टह्रदविषयत्वाभिन्नतया वह्न्यभावत्वावच्छिन्नविषयतानिरूपितह्रदत्वावच्छिन्नविषयतात्वेन पक्षसाध्यवैशिष्ट्यावगाहिग्रहप्रतिबन्धकतावच्छेदकत्वादित्यधिकः पाठः **बहुपुस्तकस्थः** ॥

ननु यदि तादृशग्रहप्रतिबन्धकत्वानतिरिक्तवृत्तित्वं तादृशजनकतानतिरिक्तवृत्तिविषयतायां निवेश्यते तदा उक्तदोषतादवस्थ्यमतो यादृशविशिष्टविषयताव्यापकत्वं प्रतिबन्धकतायां तादृशविशिष्टविषयताव्यापकत्वं जनकतायां निवेश्यमिति सकृद्विषयतानिवेशलाघवमिति कुत इति चेन्न। प्रतिबन्धकताजनकतोभयशून्यं यत्तन्निरूपितस्वावच्छिन्नविषयतासंबन्धावच्छिन्नावृत्तित्वं वाच्यं संबन्धघटकविषयतायां अनाहार्यसंशयान्यज्ञानवृत्तित्वं निवेश्यं तेन संशयादिकमादाय न दोषः॥ यद्वा तादृशशून्यसामान्यं यादृशविशिष्टविषयताशून्यमिति यादृशविशिष्टविषयताव्यापकत्वं प्रतिबन्धकत्वजनकत्वोभयस्मिन् एकदैव निवेश्यमिति लाघवमित्याह— **तमेवेति** ॥

ननु जनकतावच्छेदकत्वस्य अनतिरिक्तवृत्तित्वस्य निवेशे जातिमान् वह्न्यभावव्याप्यवानिति ज्ञानवारणाय परामर्शे अव्यापकविषयताशून्यत्वस्यावश्यकतया स्वरूपसंबन्धरूपावच्छेदकत्वोक्तावपि ह्रदो वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवह्न्यभावोभयवत्ताज्ञानमादाय तत एव तादृशज्ञानवारणात् बाधेऽतिव्याप्तिकथनमसंगतमिति चेन्न अव्यापकविषयताशून्यत्वं न प्रवेश्यते जातिमानित्यादिज्ञानवारणं तु विलक्षणविषयतां निवेश्यैवेत्याशयात्। अथ ह्रदो वह्निमानित्यादौ वह्न्यभाववह्न्यभावव्याप्यव्याप्योभयवद्भूदे अतिव्याप्तिः तादृशविशिष्टविषयतायाः निरुक्तप्रतिबन्धकतावच्छेदकत्वात्, निरुक्तानुमितिजनकताच्छेदकत्वाच्च। न च साध्यविरोधीत्यनेन साक्षाद्विरोधित्वं निरुच्य तदुत्तायकत्वं वक्तव्यमतो न दोष इति वाच्यम्॥ विशिष्टान्तरेण सत्प्रतिपक्षितेनाघटितत्वादिति चेन्न।

बाधघटितसत्प्रतिपक्षासंभवेन बाधविशिष्टान्तराघटितत्वस्यैव सत्प्रतिपक्षलक्षणे निवेश्यतया अनतिप्रङ्गात्। नचैवं वह्न्यभाववान् ह्रदो वह्निमानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यवद्वह्न्यभाववद्भ्रदात्मकसत्प्रतिपक्षस्य बाधघटितत्वेनासंग्रहादिति वाच्यम्। एकबुद्ध्य-

नुत्पादप्रयोजकत्वघटितस्य दोषत्वे बाधान्तरघटितबाधादेरपि दोषतापत्त्या बाधलक्षणे दोषःस्यात् तस्मात्तस्याऽलक्ष्यत्वमेवेति ।

इदं तु बोध्यं—व्याप्तिविशिष्टवैशिष्ट्यावगाहिनिश्चयत्वेन जनकत्वं; प्रतिबन्धकत्वं व्याप्त्युपलक्षितवैशिष्ट्यनिश्चयस्यापीति व्याप्त्युपलक्षितधर्मवद्भूदादावसंभवः तद्विषयताया जनकतातिरिक्तवृत्तित्वात् । अतो व्याप्तिविशिष्टवैशिष्ट्यनिश्चयत्वेन जनकत्वमभ्युपेत्येदम् । अथ वा प्रकारितावृत्तिजनकतावच्छेदकतापर्याप्त्यवच्छेदकधर्मावच्छिन्नपर्याप्तिकप्रकारितावृत्त्यवच्छेदकताकप्रतिबन्धकत्वायद्रूपावच्छिन्नविषयताव्यापिका तद्रूपावच्छिन्नत्वं विवक्षितम् । तादृशजनकतावच्छेदिकाः याकृत्यः प्रकारताः सत्प्रतिपक्षज्ञानप्रतिबन्धकतायास्तदवच्छेदकत्वेन तदनवच्छेदकप्रकारित्वानवच्छिन्नत्वेन व्याप्त्युपलक्षितधर्मवद्भूदादौ लक्षणसमन्वयात् ॥

अथैवं विषयतानतिरिक्तवृत्तित्वनिवेशनमफलं वह्न्यभाववद्ध्रह्यभावव्याप्यव्याप्यवद्भूदज्ञानीयप्रतिबन्धकतायाः वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवत्तानिश्चयत्वावच्छिन्नजनकतावच्छेदकीभूतव्याप्त्यादिप्रकारित्वानवच्छिन्नत्वेनादोषादिति चेन्न ॥ व्याप्त्युपलक्षितहेतुमत्तानिश्चयस्यापि जनकत्वमुपेत्य तथाभिधानात् । तन्मते व्याप्त्युपलक्षितधर्मवत्पक्षे लक्षणसमन्वयसंभवेनेदृशरीतेर्गौरवेण हेयत्वादिति । **वस्तुतस्तु** व्याप्त्युपलक्षितधर्मवत्तानिश्चयत्वेनैव जनकता व्याप्त्यंशे निश्चयत्वानिवेशलाघवस्य प्रकारान्तरेण तदंशे संशयत्वनिवारणसंभवेन अक्षतत्वादिति ॥

अथ पर्वतो वह्निव्याप्याभावमहानसीयवह्न्यधिकरणोभयवानित्यादौ वह्निव्याप्यवत्पर्वते अतिव्याप्तिः तद्विषयताया इतरबाधादिसहकृतवह्निव्याप्यवत्तापरामर्शेन पर्वतो महानसीयवह्निमानित्यनुमितिर्जायत इति पक्षसाध्यवैशिष्ट्यग्रहप्रतिबन्धकतावच्छेदकीभूतमहानसीयवह्निमत्पक्षविषयत्वावच्छिन्नजन्यतानिरूपितजनकतावच्छेदकत्वादिति चेन्न तादृशप्रतिबन्धकतावच्छेदकविषयतात्वव्याप्यविषयतावृत्त्यवच्छेदकताकजन्यताविवक्षणात् । इतरबाधाद्यसत्वे परामर्शेन पर्वतो वह्निमानित्यनुमितेः वह्निविशिष्टपर्वतविषयतासाधारणजन्यतावच्छेदकतायाः तादृशविषयतात्वव्यभिचारित्वात् ॥

अन्ये तु ननु पर्वतो वह्निव्याप्याभाववानित्यादौ वह्निमत्पर्वतविषयताया अवच्छेकधर्मदर्शनविषया प्रतिबन्धकतावच्छेदकतया उक्तबाधेऽतिव्याप्तिः । ज्ञानवैशिष्ट्यान-

वच्छिन्नप्रतिबन्धकतानिवेशेपि वह्निव्याप्यवह्निमत्पर्वतज्ञानीयवह्निव्याप्यत्वावच्छिन्नविषयतानिरूपितपर्वतविषयतात्वेन वह्निमत्पर्वतविषयतां वह्निव्याप्यवान् पर्वतो वह्निमानिति ज्ञानीयवह्निविशिष्टवह्निव्याप्यवत्पर्वतविषयतां चादाय तद्दोषप्रासः । न च बाधविषयताया न जनकतावच्छेदकत्वसंभवः वह्निव्याप्यवानिति परामर्शस्य वह्निव्याप्यवह्न्यभाववत्ताज्ञानवह्निव्याप्यशून्यपर्वतीयवह्न्यभाववत्ताज्ञानरूपेतरबाधादिसहकारेण तथाविधानुमितिजनकत्वात् । एतेन यादृशविषयता तादृशजनकतानतिरिक्तवृत्तिः तादृशविशिष्टविषयत्वावच्छिन्नजन्यतानिवेशेपि न निस्तारः ॥

मैवं, यद्रूपावच्छिन्नविषयतानिरूपितयद्रूपावच्छिन्नप्रकारत्वं तादृशप्रतिबन्धकतावच्छेदकं तद्रूपावच्छिन्नोद्देश्यताकतद्रूपाच्छिन्नविधेयत्वावच्छिन्नजन्यतानिवेशात् । अनुमितिपदमप्येतदर्थतात्पर्यकमेवेत्याहुः । अत्र च वह्निमान् ह्रदो वह्न्यभाववानित्यादौ वह्न्यभाववद्भूदेऽतिव्याप्तिः ॥

अथ पक्षतावच्छेदकादिभेदेन लक्षणभेदात यत्र साध्यस्यैव पक्षतावच्छेदकत्वं तत्र पक्षसाध्यप्रहाविरोधित्वं न निवेशनीयमिति चेन्न । तथापि वह्निमान् काञ्चनमयह्रदो वह्निमानित्यादौ काञ्चनमयत्वाभावव्याप्यवद्भूदात्मकासिद्ध्युन्नायकवारणाय तन्निवेशात् तन्निवेशे च तत्रत्यसत्प्रतिपक्षेऽव्याप्तेः । न च तन्निवेशेपि पक्षतावच्छेदकादिविषयतायाः प्रातिस्विकरूपेणोपादेयतया तत्र वह्न्यादिविषयताया अनिवेशात् नाव्याप्तिरिति वाच्यं तथासत्यननुगमात् ॥

अत्रोच्यते ॥ उद्देश्यतावच्छेदकताविधेयतावच्छेदकतातिरिक्तप्रकृतपक्षसाध्यवैशिष्ट्यविषयतान्तःपातिप्रकारित्वावच्छिन्नप्रतिबध्यतानिरूपितप्रतिबन्धकतावच्छेदकविषयित्वावच्छिन्नजन्यता प्रवेश्येति न दोषः । अत्र तादृशातिरिक्तप्रकारित्वावच्छित्वमात्रोक्तौ ह्रदः काञ्चनमय इत्यादिज्ञानीयकाञ्चनमयत्वप्रकारितामादाय असिद्ध्युन्नायकेऽतिव्याप्तिरतोऽन्तःपातित्वनिवेशः । काञ्चनमयह्रदो वह्निमान् ह्रदश्च काञ्चनमय इति समूहालंबनमादाय तद्दोषवारणाय सामानाधिकरण्यमुपेक्ष्य प्रकृतपक्षविशेष्यतानिरूपितप्रकृतसाध्याप्रकारतान्तः पातित्वरूपतादृशान्तः पातित्वनिवेशः । अन्तः पातित्वं स्वविषयताव्यापकविषयताकत्वरूपं घटकत्वं, व्यापकत्वमात्रं वा । दर्शितासिद्ध्युन्नायकवारणायातिरिक्तान्तम् प्रकारिताविशेषणं वह्निव्याप्यवत्तापरामर्शात् यत्र लाघवज्ञानवशात् पर्वतः काञ्चनमयवह्निमानित्यनुमितिः

काञ्चनमयत्वं च न साध्यतावच्छेदकमिति कल्पे पर्वतो वह्निमानित्यनुमितिसाधारण-साध्यप्रकारतासामान्यवह्निर्भूतत्वस्य काञ्चनमयवह्निप्रकारतायां सत्त्वेन तत्र काञ्चनमय-त्वाभावव्याप्यवद्वह्निरूपसत्प्रतिपक्षासंग्रहः अतः प्रकृतसाध्यप्रकारतानिवेशः कार्यः ॥

अत्र वह्न्यभाववान् ह्रदो वह्निमानित्याहार्यप्रतिबध्यताया अप्रसिद्धेरव्याप्ति वारणाय उद्देश्यतावच्छेदकताविधेयतावच्छेदकतारिक्तप्रकृतसाध्यवैशिष्ट्यबोधीयविषय-तान्तः पातिप्रकारित्वाभावत्वावच्छिन्नप्रयोज्यताकत्वे सति स्वनिरूपितप्रयोज्यतावच्छेदकावच्छिन्नप्रयोज्यतानिरूपितप्रयोजकताश्रयीभूतविषयत्वावच्छिन्नजन्यतानिरूपित-जनकतावच्छेदकविषयत्वावच्छिन्ना या प्रयोजकता तद्वत् यादृशविशिष्टविषयताकत्वमर्थः । न च काञ्चनमयः पर्वतो वह्निमानित्यादौ काञ्चनमयत्वाभावव्याप्यवत्पर्वतरूपासिद्ध्यु-न्नायके अतिव्याप्तिः ; तद्विषयतायाः काञ्चनमयपर्वतत्वावच्छिन्नविषयतानिरूपित-वह्नित्वावच्छिन्नप्रकारिताशालिबुद्धित्वव्यापकस्य पर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतानिरूपित-काञ्चनमयत्वप्रकारताशालिबुद्धित्वस्याभावप्रयोजकतया तद्व्याप्यतद्बुद्धित्वस्याभाव-प्रयोजकत्वादिति वाच्यं; उन्नेयविषयताविशेषणप्रयोजकतायां विशिष्टपक्षसाध्यग्रहत्वा-भावप्रयोज्यतानिरूपितप्रयोजकतानवच्छिन्नत्वस्य निवेशात् । एवं चोद्देश्यतेत्यादिरीति-र्हेयैव । प्रकृतपक्षसाध्यवैशिष्ट्यग्रहत्वाभावत्वावच्छिन्नप्रयोज्यताया एव निवेशादिति बोध्यम् ॥

॥ इति सत्प्रतिपक्षकृष्णभट्टीयव्याख्या ॥

HEROIC ELEMENT

IN

HINDI LITERATURE

BY

Dr. S. Shankar Raju Naidu M.A., Ph. D.,

Head of the Department of Hindi,

University of Madras,

MADRAS-5.

இந்திக் கவிதையில் வீரச் சுவை

டாக்டர் சு. சங்கரராசு நாயுடு, எம்.ஏ., பிஎச். டி.,
இந்தித் துறைத் தலைவர், சென்னைப் பல்கலைக் கழகம்.

இந்தி இலக்கியத்தின் தொடக்கமே வீரத்தில் திகழ்கின்றது. இந்தி இலக்கியத்தின் வரலாற்றினை ஆராய்ச்சியாளர் நான்கு காலங்களாகப் பிரித்து இருக்கின்றனர். இவைகளில் முதற் காலத்தை 'வீர காப்பியக் காலம்' என்று கூறுவர். இது சுமார் கி. பி. 1000-இல் இருந்து 1325 வரை நிகழ்ந்த போர்க் காலம். வடநாட்டு மன்னர்களை எதிர்த்து வடமேற்குக் கணவாய்கள் வழியாக மாற்றான் நுழைந்து அந் நாடு முழுவதையும் போராலும், சூழ்ச்சியாலும் கைப்பற்றி வந்த காலம். அக்கால வடநாட்டு மன்னர்களும் நீண்ட நாட்களாக இன்ப வாழ்க்கையில் ஈடுபட்டிருந்தமையால் பக்கத்து நாட்டிலுள்ள அரசிளங்குமரிகளைப் பிடித்து வருவதில் தம் கை பலத்தையும் படை பலத்தையும் செயற்படுத்துவதிலேயே ஈடுபட்டிருந்தார்கள். ஆகவே போர்களுக்குக் காரணம் இருவகை. அவை, மேல் நாட்டிலிருந்து நாட்டைச் சூறையாட வந்தவரோடு போர், தன்னாட்டினிலேயே ஒரு மன்னர் மற்றவரோடு காம வேட்கையின் காரணமாக நடத்தி வந்த போர் என்பன.

நாட்டின் நிலையையும் மக்களின் வாழ்க்கையையும் தன் எழுதுகோலினால் சுவைபடப் படம் பிடித்துக் காட்டுபவனே இலக்கிய ஆசிரியன். அக்காலத்திய இலக்கிய ஆசிரியனும், மேற்கூறப்பட்ட காட்சியினையே சுவை ததும்பும் வகையில் வரைந்து காட்டிச் சென்றிருக்கின்றான். மேலும் அக்காலத்திலிருந்த கவிஞன் பெரும்பாலும் அரசனுடைய பல்வேறு உணர்ச்சிகளுக்கு ஊக்கமும் சுவையும் நல்குவதிலேயே தன் முழு முயற்சியைச் செலுத்தி வந்தான். ஆகவே இலக்கியப் படைப்பும் இவ் எல்லைக்குள்ளாகவே அடைபட்டிருந்துவந்தது. பெரும்பாலும் காதலும் போருமாக அக்கால இலக்கியத்தில் பொருள் திகழ்வதை நாம் காண்கிறோம். இவ்விரு துறைகளிலும் மிகச் சிறந்த அரசனாக இருந்தவன் பிருத்துவி ராஜ சௌஹான். இவ்வீரன் பிறந்த நாளிலேயே பிறந்து,

பொதிந்திருந்தபோதிலும், இலக்கிய அமைப்புக் கேற்ப, பற் பல இடங்களில் வீரச் சுவை சிறந்து காணப்படுகிறது. எடுத் துக்காட்டாக இவைகளைக் கூறலாம்—

துளசி ராமாயணமாகிய இராம சரித மானசத்தில் சீதா சுயம்வரத்தில், இராவணன் பாணாசுரன் முதலியவர்கள்கூட அசைக்க முடியாத சிவனது வில்லை இராமன் 'எடுத்தது கண் டனர் இற்றது கேட்டார்' என்று கம்பர் பாடிய முறையில்—

"लेत चढ़ावत खैंचत गाढ़े।
काहु न लखा देख सब ठाढ़े॥"

என்று மிகச் சிறப்பாகக் கூறுகிறார்.

மேலும் தமது 'கவிதாவலி இராமாயணத்தில்' வில் முறிந்ததும் உண்டான பெரும் ஒலியினைச் சொற்களிலேயே அமைத்து காமும் கேட்கும் வகையில் இவ்வாறு உரைக்கிறார்—

"डिगति उर्वि अति गुर्वि सर्व पब्बै समुद्र सर।
व्याल बधिर तेहि काल विकल दिगपाल चराचर।
दिग्गयंद लरखरत परत दसकंठ मुक्ख भर।
सुर विमान, हिम-भानु, भानु संघटित परस्पर।
चौके विरंचि संकर सहित कोल कमठ अहि कलमल्यौ।
ब्रह्माण्ड खंड कियो चंड धुनि, जबहिं राम सिवधनु दल्यौ॥"

இராமன் சிவனின் வில்லை முறித்ததும் உண்டான ஒலி யால் மலை சமுத்திரம் முதலியவைகளோடு பூமியும் அசைவு பெற்றது; பூமியைத் தாங்கும் பாம்பு உடனே செவிடாகி விட் டது; திக்குகள் யாவும், அசை - அசையாப் பொருள்கள் அனைத்தும் கலக்கம் கொண்டு தடுமாறின; பத்துத் தலை இராவணன் தலைகீழாக விழுந்தான்; தேவர்களின் விமானங் களும் சூரிய சந்திராதிகளும் ஒன்றோடொன்று மோதின; பிரம்மாவும் சிவனும் திடுக்கிட்டார்கள்; பூமியைத் தாங்கும் பன்றி, ஆமை, பாம்பு ஆகியவை அச்சத்தால் நடுங்கின;

அகில உலகத்தையும் துணைத்துக்கொண்டு அந்த ஒலி செல்ல லாயிற்று.

இராம சரித மானசத்தில் கரனின் சேனையோடு இராமன் இட்ட போரை இவ்வாறு படம் பிடித்துக் காட்டுகின்றார்—

"चिक्करत लागत बान। धर परत कुधर समान।
भट कटत तन सत खंड। पुनि उठत करि पाखंड।
नभ उड़त बहु भुजमुंड। बिनु मौलि धावत रुंड।
खग कंक काग सृगाल। कटकटहिं कठिन कराल॥"

இதுபோலவே வீரச் சுவை தழும்பும்படி, **கவிதாவலி ராமாயணத்தில்** யுத்த காண்டத்தில் அனுமானுடைய போரைப் பாட்டின் ஒலிகளே பொருளை உணர்த்துகின்ற வகையில் ஆசிரியர் கீழ்வருமாறு தீட்டுகின்றார்—

"कतहुँ विटप मूधर उपारि परसेन बरक्खत।
कतहुँ बाजि सौं बाजि मर्दि गजराज करक्खत।
चरन चोट चटकन चकोट अरि उर सिर बज्जत।
विकट कटक विद्दरत वीर वारिद जिमि गज्जत।
लंगूर लपेटत पटकि भट, 'जयति राम जय' उच्चरत।
तुलसीस पवननंदन अटल युद्ध क्रुद्ध कौतुक करत॥"

இதுபோலவே சூர்தாஸ் முதலிய பக்த கவிகளின் இலக்கியங்களிலும் பற்பல இடங்களில் வீரச் சுவையைக் காணலாம்.

இந்தி இலக்கியத்தின் மூன்றாவது காலம் 'ரீதி காலம்' எனப்படும். இது கி.பி. 1650 முதல் 1850 வரை உள்ளது. இதில் மிகுதியாகக் காணப்படுபவை காப்பிய அணி, சுவை, சந்தங்கள் முதலியவைகளின் இலக்கணங்கள் பொதிந்த இலக்கியங்களும், சிறப்பாக உவகைச் சுவை கனிந்தமைந்த தனிப் பாடல்

களுமே ஆகும். ஆயினும் மாற்றான் கைகளிலிருந்து நாடு மாறிக்கொண்டு வந்தமையால் நாட்டில் போரும் தன்மான உணர்ச்சியும் ததும்பச் சில கவிஞர்கள் நாட்டின் நலனைக் கருதி வீர எழுச்சியைத் தம் இலக்கியத்தில் எழுதலானார்கள். இவர் களுள் மிகச் சிறந்த கவிஞன் **மாக்கவி பூஷண்** என்பதில் சற்றேனும் ஐயமில்லை. இக் காலத்திற்குச் சற்று முன்பு திகழ்ந்த **கேசவதாஸ்** என்ற **'இராம சந்திரிகா'** ஆசிரியர் கூட **'வீர சிம்ஹ தேவ சரிதம்'** என்ற ஒரு காப்பியத்தினை இயற்றி, அதன் குறிக்கோள் தனது இலக்கிய நாயகனின் வீர சரிதத்தைக் காண்பிப்பதே என்று இவ்வாறு கூறு கிறார்—

"नव रस मय सब धर्म मय, राजनीति मय मान।
वीर चरित्र विचित्र किय, केशवदास प्रमान॥"

மற்றொரு வீர காப்பியம் மதுகர மன்னனின் பதினாறு வயதை உடைய திருக் குமாரனைப் பற்றி **'ரத்தின பவானி'** என்ற பெயரோடு இயற்றியிருக்கிறார்.

மாக்கவி பூஷணுடைய அரசன் **சத்திரபதி சிவாஜி** என்ற மராட்டிய மன்னன். நாட்டைப் பறிகொடுத்து வாழ் கின்ற நாட்டு மக்களைத் தட்டி எழுப்பி, தனக்குரியவற்றைப் பெற்று தன்மானத்துடன் வாழவைக்க வேண்டும் என்பதே மன்னன் சிவாஜியின் மாபெரும் குறிக்கோள். இதற்கேற்ப, கவி பூஷண் தன் அரசனின் உள்ள உணர்ச்சிகளை ஊக்கு விக்கும் முறையில் வீரத்துடன் தன் கவிகளைக் கொண்டு நிலைத்து நிற்கச் செய்கின்றான். சிவாஜி மன்னனுக் கேற்ற சிறந்தொரு மணியாகவே மாக்கவி பூஷண் திகழ்ந்தான். தன் எழுத்துக்களின் குறிக்கோளும் இதுவே என்று **'சிவராஜ பூஷண்'** என்ற தன் நூலில் இவ்வாறு கூறு கின்றான் பூஷண்—

"सिव चरित्र लखि यों भयो, कवि भूषण के चित्त।
भांति भांति भूषननि सों, भूषित करौं कवित्त॥"

சிவாஜியைக் கண்டதும் பூஷண் அவனிடத்தில் ஈடுபட்டு விட்டான். பூஷணனுடைய ஒரு செய்யுளை மாறுவேடத்தில் கேட்டதும் சிவாஜி மெய்மறந்து அதையே 47 முறை பாடச் சொல்லி அடுத்த நாள் தன் கவி நண்பனை அரச சபையில் அழைத்துக்கொண்டான். அச் செய்யுள் இதுவே—

"इन्द्र जिमि जंभ पर वाडव सुअंब पर
रावन सदम्भ पर रघुकुलराज है।
पौन वारि वाह पर, संभु रतिनाह पर,
ज्यों सहस्रबाहु पर राम द्विज राज है।
दावा द्रुमदंड पर, चीता मृगझुंड पर,
भूषण वितुंड पर जैसे मृग राज है।
तेज तम अंस पर कान्ह जिमि कंस पर
त्यों मलेच्छ-बंस पर सेर सिवराज हैं॥"

'இராவணனது உயிரையும், கம்சனது உயிரையும் அகற்ற முறையே எவ்வாறு இராமனும் கிருஷ்ணனும் பிறந்தார்களோ அவ்வாறே மலேச்ச குலத்தாருக்குச் சிம்மம் போன்ற சிவாஜி' என்பது இச் செய்யுளின் கருத்து. சிவாஜிக்கு அச்சப்பட்டு மாற்றுனுடைய அரசிளங் குமரிகள் எவ்வாறு வாழ்ந்தார்கள் என்பதை—

"ऊँचे घोर मंदर के अंदर रहनवारी
ऊँचे घोर मंदर के अंदर रहाती हैं।
कंदमूल भोग करैं, कन्दमूल भोग करैं,
तीन बेर खातीं ते वै तीन बेर खाती हैं॥
भूषन सिथिल अंग, भूषन सिथिल अंग,
विजन डुलातीं ते वै विजन डुलाती हैं।
भूषन भनत सिवराज वीर तेरे त्रास,
नगन जड़ाती ते वै नगन जड़ाती हैं॥"

என்று யமக வரிசையில் வைத்துத் துடிதுடிப்புடன் கூறுகிறான்.

சிவாஜியின் படைகள் எவ்வாறு பேர் புரிந்தன என்பதைச் செய்யுளில் பிறக்கும் ஒலிகளே (Onomatopoeic) சித்திரமாய்ப் பேசும்படி இவ்வாறு அமைக்கின்றான்—

"दिल्लिय दल्लन दबाय करि, सिव सरजा निरसंक ।
लुट्टि लियो सूरत सहर बंककरि अति डंक ॥
बंकक्करि अति डंकक्करि अस संकक्कुलि खल ।
सोचच्चकित भरोचच्चलिय विमोचच्चखजल ।
तट्ठट्ठइ मन कट्ठट्ठिक सोइ रट्ठट्ठिलिय ।
सद्दिद्दिसि दिसि भद्दद्दवि भइ रद्दद्दिलिय ॥"

'தில்லியை நாசம் செய்யத் துவங்கிய படைகள் சூரத் முதலிய இடங்களையும் சூறையாடிவிட்டு வெற்றிகரமாகத் திரும்புகின்றன' என்பது இதன் கருத்து. வீரச் சுவைக்கே இருப்பிடமாகத் திகழ்ந்த பூஷண கவி சிவாஜியை இலக்கிய முதல்வனாகக் கொண்டு 'சிவராஜ பூஷன்', 'சிவா பாவனி' என்ற இரண்டு நூற்களையும், மற்றொரு வீர மன்னனாகிய சத்ரசாலனை முதல்வனாகக் கொண்டு 'சத்ரசால் தசக்' என்ற பத்துச் செய்யுள்களையும் வீரச் சுவை ததும்பும்படி இயற்றி இருக்கின்றான். சத்ரசால மன்னன் பூஷணனுடைய வீரத்தையும் வீர இலக்கியத்தையும் மெச்சி, அவனுடைய பல்லக்கிற்குத் தன் திண் தோள்களைக் கொடுத்தான் என்று கூறப்படுகிறது.

இக் காலத்திய மற்ற வீரக் கவிஞர்களுள் 'கோரா பாதல் கதை'யை எழுதிய ஜடமல், 'சத்ரபிரகாச'த்தை இயற்றிய கோரேலால், 'கரஹியா கௌ ராயஸௌ'வைத் தந்த குலாப்கவி, 'ஹிம்மத் பகாதுர் விருதாவலி' பகர்ந்த பத்மாகர், 'ஹம்மீர் ராசௌ' பாடிய ஜோத ராஜ், 'சுஜான் சரித்'தைச் செய்யுளாக்கிய சூதன் முதலியவர்கள் குறிப்பிடத்தக்கவர்கள். இவர்களில் சூதன் மட்டுமே 108 விதச் செய்யுள்களில் வீரச்சுவை

யைப் பொருளுக்கேற்ப அமைத்துத் தீட்டி இருக்கிறான். மற்ற புலவர்களும் வேறு சில வடிவங்களைத் தீட்டியுள்ளனர். இவையாவும் சேர்ந்து 132 வகைகளுக்கு மேற்பட்ட செய்யுள் வடிவங்கள் ஆகின்றன. இவற்றை இம் மூன்றும் கால இலக்கியங்களில் பார்க்கலாம். இவைகளில் பல, வரலாற்றின் அடிப்படையில் வரையப்பட்டவை. சில கற்பனையின் விளைவுகள். எல்லாவற்றிலும் வீரச் சுவை சிறந்து நிலவுவதை நுகரலாம். சொற்களின் அமைப்பும் செய்யுளின் வீர நடனமுமே வீரச் சுவையை எடுத்துக்காட்ட வல்லனவாக இருக்கின்றன.

இந்தி இலக்கிய வரலாற்றின் நான்காவது காலமாகிய கி.பி. 1850 முதல் இன்றுவரை தோன்றிய இக் கால இலக்கியத்தில் வீரச்சுவைக்குக் குறைவே இல்லை. தமிழில் 'பாரதி'யைப்போல் இந்தியில் 'பாரதேந்து' தோன்றினார்; பல்வேறு முறையில் நாட்டு மக்களைத் தட்டி எழுப்பும் நல்ல இலக்கியங்களைத் தீட்டினார்; மாக்கவி பாரதியைப் போலவே மாக்கவி பாரதேந்துவும் இள வயதிலேயே மண்ணுலகை விட்டு விண்ணுலகத்திற்குச் சென்று விட்டார்; கவிதை மட்டுமல்ல, நாடகம் முதலியவற்றிலும் துலங்கும் மக்களை எழுப்பி வீரத்தை ஊட்டினார். இவரைப் பின்பற்றியே பின் தோன்றிய கவிஞர்கள் யாவரும் நாட்டின் நிலை, மக்கள் நிலை, நாட்டுப் பற்று, மொழிப் பற்று, தியாகம், தன்மானம் முதலிய வீர உணர்ச்சிகளைப்பற்றி எழுதலானார்கள். கவிதை, நாடகம், ஓரங்க நாடகம், நாவல், சிறுகதை, கட்டுரை முதலிய எல்லாத் துறைகளிலும் வீரச் சுவை மிளை எழுத்தாளர்கள் எடுத்தாண்டு வந்திருக்கிறார்கள். இவர்களுள் மகாவிர் பிரசாத் துவிவேதி, பகவான் தின், மைதிலீ சரண் குப்த, ஜயசங்கர் பிரசாத், ராம் நரேஷ் திருபாடி, கேஹரிசிங் பாரஹட், ராமதாரி சிங் தினகர், பாலகிருஷ்ண சர்மா நவின், சுபத்ரா குமாரி செளஹான், மாகன்லால் சதுர்வேதி, வியோகி ஹரி முதலிய கவிஞர்களும், பிரேம் சந்த், ஹரி கிருஷ்ண பிரேமி, ஸர்தார் பூர்ண சிங் போன்ற எழுத்தாளர்கள் குறிப்பிடத் தக்கவர்கள்.

ஜயசங்கர் பிரசாத் தமது ஒரு கவிதையில் அடிமை மக்களைப் பார்த்து அன்னியன் பிடியிலிருந்து வெளியேறுவதற்காக வீரத்துடன் முன்னேறப் பின்வருமாறு வீர முழக்கம் செய்கிறார்—

हिमाद्रि तुंग शृंग से प्रबुद्ध शुद्ध भारती,
स्वयं प्रभा समुज्वला स्वतंत्रता पुकारती ।
अमर्त्य वीरपुत्र हो दृढ़ प्रतिज्ञ सोच लो,
प्रशस्त पुण्य पंथ है, बढ़े चलो बढ़े चलो ॥

இதன்பின்பே தமிழில் இன்று திகழும் வீர கவி சோஹன்லால் துவிவேதி கூறுகின்றார்—

"बढ़े चलो, बढ़े चलो ।
न हाथ एक शस्त्र हो,
न साथ एक अस्त्र हो,
न अन्न नीर वस्त्र हो,
हटो नहीं, डटो वहीं,
बढ़े चलो, बढ़े चलो ।

* * * *

गगन उगलता आग हो,
छिड़ा मरण का राग हो,
लहू का अपने फाग हो
बढ़ो वहीं, गड़ो वहीं,
बढ़े चलो, बढ़े चलो ॥"

(நம் காட்டின் நலத்திற்காக) கையிலே ஒரு கருவி இலையேனும், உணவோ நீரோ உடையோ இலையேனும் உறுதியுடன் கின்றபின் வாங்காமல் முன்னேறிக்கொண்டே செல், முன்னேறிக் கொண்டே செல்.

* * *

வானத்தினின்று தீ மழை பெய்தாலும், சாவு மணி அடிக்கப்பட்டாலும், இரத்தம் பொழிந்தாலும் இடத்தை விடாமல் முன்னேறிக்கொண்டே போ, முன்னேறிக்கொண்டே போ.

இவ்வாறு அன்று முதல் இன்றுவரை ஏறத்தாழ ஓராயிரம் ஆண்டுகளாக இந்தி இலக்கியத்தில் வீர முழக்கம் பொலிந்து கொண்டே வருகின்றது.